

УНІВЕРСАЛИ
ІВАНА МАЗЕПИ

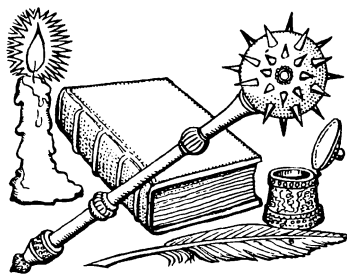
УНІВЕРСАЛИ
УКРАЇНСЬКИХ
ГЕТЬМАНІВ

УНІВЕРСАЛИ
ІВАНА
МАЗЕПИ

УНІВЕРСАЛИ УКРАЇНСЬКИХ ГЕТЬМАНІВ

МАТЕРІАЛИ
ДО УКРАЇНСЬКОГО
ДИПЛОМАТАРІЮ

Серія I

ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ
ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА імені М.С. ГРУШЕВСЬКОГО

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО імені ШЕВЧЕНКА

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІСТОРИЧНИЙ
АРХІВ УКРАЇНИ, м. КИЇВ

УНІВЕРСАЛИ ІВАНА МАЗЕПИ 1687—1709

НТШ
Київ - Львів - 2002

ББК 63.3УКР
У-59
УДК 94(477) (093)

У збірці “Універсали Івана Мазепи 1687-1709”. Кн. 1, присвяченій 360-річчю від дня народження і 290-річчю від дня смерті гетьмана вміщено 497 документів: угоди, накази та універсали з архівосховищ України, зокрема ЦДА України у Києві, Інституту рукописів НБВ НАН України, частково з архівів Російської Федерації та Польщі, з попередніх публікацій, у яких йдеться про соціально-економічний розвиток і політичне становище України в кінці XVII – на початку XVIII ст. У додатках наведені тексти 90 універсалів полковників і сотників, а також науково-довідковий апарат: список архівних фондів, публікацій універсалів Івана Мазепи, примітки, список скорочень, список застарілих і маловживаних слів, предметний, іменний та географічний покажчики, список ілюстрацій, перелік документів.

Упорядкування

Іван БУТИЧ

Редакційна колегія

Павло СОХАНЬ (голова), *Віктор БРЕХУНЕНКО*, *Іван БУТИЧ*
(заст. голови), *Ярослав ДАШКЕВИЧ*, *Олег КУПЧИНСЬКИЙ*,
Олександр МАВРІН, *Юрій МИЦИК*, *Олена МУЗИЧУК*,
Руслан ПИРИГ, *Олег РОМАНІВ*, *Валерій СМОЛІЙ*

Надруковано за ухвалами Вченої ради Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського та Видавничої ради Наукового товариства ім. Шевченка у Львові

Книжку видано завдяки фінансовій підтримці Наукового товариства ім. Шевченка Америки

у 0503020902
2002 Без оголошення

ISBN 966-7155-61-7

© Упорядкування Іван Бутич.
© Наукове товариство ім. Шевченка
у Львові. 2002. Склад.

Зміст

Передмова	9
Вступ	11
Умови	45
Універсали. Накази	67
Додатки	543
Додаток I. Універсали полковників і сотників	545
Додаток II. Список місцевостей, в яких перебував Іван Мазепа у 1687-1709 рр.	621
Додаток III. Список архівних фондів і публікацій універсалів Івана Мазепи	639
Примітки	643
Список скорочень	677
Словник застарілих і маловживаних слів	679
Предметний покажчик	683
Іменний покажчик	697
Географічний покажчик	715
Перелік документів	725
Список ілюстрацій	757

Герб Івана Мазепи

Wm. H. S. C. Co.
1211 1/2 Market St. N. W.
Washington, D. C.

Передмова

Протягом ХІХ-ХХ ст. здійснено цілий ряд офіційних публікацій документів козацької адміністрації, у тому числі й універсалів та листів українських гетьманів. Друкувалися вони насамперед у періодичних і неперіодичних виданнях, а також в однотомних і серійних збірниках. Перша відома нам публікація універсалів, у тому числі й Івана Мазепи, з'явилася 1824 р., у часописі “Украинский журнал”, який виходив 1824-1825 рр. у Харкові за редакцією викладача Харківського університету, місцевого літератора О.Склабовського. Часопис мав відділи: науковий, художній і “суміш”. Згодом з'явився ще й відділ політичних відомостей та широкого огляду столичних журналів. У науковому відділі вміщувалися статті про найновіші наукові теорії і відкриття. Чимало матеріалів присвячувалося історії, етнографії та культурному життю. Саме в цьому відділі з'явилася публікація “Малороссийская старина”, що включала папери сімейного архіву Марковичів про соціально-економічні і побутові явища історії Лівобережної України ХVІІ-ХVІІІ ст. Серед них були й невідомі до того універсали другої половини ХVІІ – першої половини ХVІІІ ст., у тому числі й Івана Мазепи, про земельні надання і маєтності, про торгівлю й промисли, мемуари і листування старшини, підготовлені до друку О. Марковичем. Всі вони були виявлені ним в архіві свого діда генерального підскарб'я Якова Андрійовича Марковича¹.

У числі інших видань, що час від часу друкували універсали гетьманів Лівобережної України, слід насамперед назвати “Черниговские губернские ведомости”, “Университетские известия”. “Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца”, “Киевскую старину”, “Записки Наукового товариства імені Шевченка у Львові”, “Чтения в императорском обществе истории и древностей российских”, “Труды Полтавской ученой архивной комиссии”, “Труды Черниговской губернской архивной комиссии”, “Акты, относящиеся к истории Западной России”, “Акты, относящиеся к истории Южной и Западной России”, “Архив Юго-Западной России”, “Памятники, изданные Временной комиссией для разбора древних актов”, “Генеральное следствие о маєтностях Нежинского полка 1729-1730 гг.”, “Генеральное следствие о маєтностях Черниговского полка 1729-1730 гг.”, “Український архів”, “Україн-

¹ “Украинский журнал”, 1824. – № 19-20; № 21.

ський археографічний збірник”, “Стороженки. Семейный архив”, “Сулимовский архив. Семейные бумаги Сулим, Скороп и Войцеховичей XVII-XVIII вв.”. Нині продовжують друк гетьманських універсалів такі видання як “Записки НТШ”, “Український історик”, “Сіверянський літопис” та ін.

Та все це тільки незначна частина того, що було створено (багато документів загинуло під час лихоліть, тому підрахувати, скільки універсалів видав той чи інший гетьман практично неможливо). Проте й уціліле досі тотально не обстежене і не систематизоване, не оприлюднене, що створює додаткові труднощі у вивченні історії Гетьманщини.

Одні документи зберігаються в архівосховищах і рукописних відділах бібліотек і музеїв України, інші в різний час потрапили до архівосховищ Російської Федерації, Польщі та інших країн Західної Європи. Невелика кількість гетьманських універсалів опинилася навіть за океаном, що підтверджує публікація чотирьох універсалів гетьмана Івана Мазепи (1691, 1693, 1695 і 1702) під назвою “Мазепіяна в Гарвардській манускрипній колекції 1691-1709”, здійснена Богданом Струмінським². Дослідники доби Івана Мазепи налічують близько тисячі універсалів гетьмана.

1999 р. виповнилося 360 років від дня народження і 290 років від дня смерті гетьмана Лівобережної України Івана Мазепи (1687-1709).

Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України цій даті присвячує перший випуск збірки “Універсалів Івана Мазепи 1687-1709.” До неї включено 497 документів і 90 документів полковників і сотників, запозичених насамперед з фондів Центрального історичного архіву України в Києві, Інституту рукописів Національної бібліотеки ім. Вернадського НАН України і частково з архівів Російської Федерації і Польщі. Близько 180 універсалів відомі з попередніх публікацій. Причому, перегляд матеріалів монастирських фондів дозволив виявити ряд оригіналів, які були відомі з копій. Стосуються вони різних сторін життя Гетьманщини і насамперед земельних відносин, розвитку промисловості, торгівлі тощо.

² Bogdan A. Struminsky. Ukrainian Hetmans Universaly (1678-1727) at the Lilly Library of Indiana University // Harvard Ukrainion Studies. – Volum V Numver 3. September. – 1981.

Вступ

Великий політик і відважний полководець Богдан Хмельницький очолив і протягом десяти років керував боротьбою українського народу за визволення. Йому вдалося згуртувати в єдиний повстанський табір різні суспільні сили й повести їх на повалення влади польської шляхти в Україні.

Стоячи біля джерел творення Української держави Хмельницький багато зробив для становлення державного апарату, організував одну з найсильніших дисциплінованих армій тодішньої Європи, зміцнив її політичними союзами, що сприяло її розвитку і зростанню. Але його наступники допустили розгортання відцентрових сил, що призвело до занепаду держави, до появи того періоду в нашій історії, який дістав назву Руїни.

Нові керівники – гетьмани не зуміли опанувати народні маси і спрямувати їх до однієї мети. Руїна все поглиблювалася. Народ був розбитий. Ворожі загони стояли у наших містах і селах. Чимраз більше стискалися московські кліщі, в яких мала сконати незалежність Української держави.

І ось у такий час гетьманом став Іван Мазепа. Він розумів, що таке держава і що таке нація, усвідомлював, що велич держави стоїть не на династії, а на внутрішній єдності і силі народу. Силу нації бачив не лише в озброєнні військовому, а й у духовному. Саме завдяки своєму політичному хистові Мазепа зміг помірятися і так довго перемагати хитрість московського царя, який за всяку ціну хотів остаточно підірвати коріння українського народу.

На час гетьманування Івана Мазепа припадає початок важливої поворотної доби в історії Московської держави в Україні. Збігом історичних обставин на чолі обох держав стали такі виключні індивідуальності як молодий цар Петро I і гетьман Іван Мазепа. Завдання, які вони собі ставили і досягти яких намагалися всіма силами своєї вдачі, у багатьох точках були протилежні і таїли в собі небезпеку важких конфліктів. Історичні події розвинулися так, що конфлікт, а за ним і відверта боротьба між ними виникла пізніше, ніж можна було сподіватися і через це саме набрала більшої сили і значення та спричинилася до важливіших наслідків.

Гетьманування Мазепа було останнім, за якого ще Українська держава майже цілком мала свій автономний державний устрій, накреслений попередніми договорами. Після Мазепа розпорядженнями Петра I відносини між Москвою й Україною були змінені так кардинально, що від попередньої автономії України лишилися незначні рештки.

Історичні події цієї доби, як і центральна її фігура – гетьман Мазепа, завжди привертали увагу дослідників. На превеликий жаль, безстороннє вивчення цієї доби стикається з величезними труднощами через брак документальних даних. Джерелом для студій та пізнання доби й особи гетьмана Мазепа є майже виключно офіційні матеріали, здебільшого чужого походження, бо гетьманський архів, як відомо, загинув у Батурині 1708 р. Чисто українських актів, не адресованих Москві, майже не збереглося. Бідна ця доба і на чужі матеріали, мемуари тощо. Те ж, що частково збереглося досі тотально не обстежено, не систематизовано й не оприлюднено. Найбільше збереглося московських джерел офіційного характеру, які є односторонніми і тенденційними, а перевірити чи доповнити їх немає чим.

З огляду на це, обмежимося розглядом лише фактів, які безпосередньо стосуються теми. 25 липня 1687 р. на місці постою українсько-московського війська на річці Коломаку відбулася генеральна рада, на якій гетьманом було обрано Мазепу. Після обрання прочитано попередні і новоприйняті пункти. Гетьман і старшина склали присягу і підписали пункти, схвалені на Генеральній Раді. Вони одержали назву “Коломацькі статті”¹. Щодо своєї форми Коломацькі статті являють собою двобічний договір між гетьманом України Іваном Мазепою і козацькою старшиною, з одного боку, та московськими царями Іваном і Петром та царівною Софією, з другого боку. Одні статті (1, 4-6, 9, 22) містять пропозиції гетьмана і старшини, другі (2, 10, 12-15, 18-20) пропозиції від імені царів, нарешті, є статті (3, 7, 8, 16, 17, 21), що містять пропозиції гетьмана і старшини та контрпропозиції царів. Щодо свого змісту Коломацькі статті, як і Батуринські 1672 р. та Переяславські 1674 р. є статтями додатковими до Глухівських статей 1669 р. Справді, більшість Коломацьких статей має своїм джерелом Глухівські статті і лише 5 статей нових (з 18 до 22)².

Як і в попередніх договорах, у Коломацьких статтях не додержано ні плану, ні логічного зв'язку між статтями. Помітно лише, що редактори трималися послідовності Глухівських статей і то так, що, поставивши в статті 1 загальне прохання старшини про підтвердження попередніх прав і вольностей, у наступних статтях, аж до 17 включно, вмістили дослівно Глухівські статті і в кінці додали нові статті (з 18 до 22)³. Говорячи про зміст Коломацьких статей, необхідно звернути увагу на те, як монархічна Росія на практиці урізувала автономні права України, проводила політику соціального і національного поневолення українського народу.

Кожна зміна гетьмана закінчувалася підписанням договірних статей. Такий договір був підписаний, про що мова йшла вище, і під час обрання Мазепа. І на цей раз з'явився ряд суттєвих обмежень (див. зокрема статті 6, 7, 14, 17, 19). Так, у статті 6 Глухівського договору йшлося про обрання гетьмана вільними голосами. У Коломацьких статтях царський уряд заявив, що обирати гетьмана можна буде тільки після “челобиття”, тобто тільки після царського дозволу (“без указа великих государей гетмана не выбирают”).

Не менш важливою для збереження автономії була стаття 7, яка дозволяла гетьманові вільно зноситися з іншими державами. У Коломацьких

статтях Москва на це право наклала заборону. У майбутньому не велено мати такі зносини. Більше того, наказувалося всі листи й інші документи, які надходитимуть від іноземних держав, не розкриваючи, надсилати до Москви. Цією ж статтею заборонялося вести торгівлю з Кримом. Це вже був наступ на економічні права. Доповненням до названих заборон була і стаття 14, якою не дозволялося українським купцям торгувати у Москві, бо, мовляв, “кабацким сборам чинится поруха і недобор”.

Та найцікавіша нова стаття 19. Річ у тому, що для плати військовим, що перебували в Україні, в Севську виготовлялися спеціальні “чехи”, але в Україні їх як неповноцінну монету ніхто не хотів брати. І ось цим пунктом вимагалось, щоб гетьман звелів ті “чехи” приймати (“А естли бы кто противен учинился, и тем чинить смертную казнь”). Та ще важливіша друга частина цієї статті, якою Москва зробила спробу легальним шляхом міжнародно-правової угоди заперечити державний суверенітет України. Гетьманові і старшині наказувалося “народъ малороссійский всякими мѣры и способы съ великороссійскимъ соединять и въ неразорванное и крепкое согласіе приводитъ супружествомъ и инымъ поведеніемъ”, щоб були під однією царською державою, “обще яко единой христіанской веры и никто бѣ голосовъ такихъ не испущалъ, что малороссійскій край – гетманского регименту, а отзывались бы единогласно: “Ихъ царского пресветлого величества самодержавной державы гетманъ и старшина народъ малороссійский обще съ великороссійскимъ народомъ и вольный переход жителем изъ Малороссійскихъ городовъ въ великороссійскіе города имѣти”⁴.

У наведеному тексті насамперед констатується, що існує окрема українська держава – “народъ малороссійский” – має з народом великоросійським спільну лише “єдину христіянську віру”, тому, друге, наказується, щоб надалі так не було, щоб обидва народи були в одній самодержавній царській державі і щоб ніхто не смів і згадувати про окрему державу українську під региментом гетьмана. Для об’єднання обох народів треба вживати таких способів: шлюб та інше “поведеніє”, а також вільний перехід і проживання українців на території Московської держави. Указ торкнувся питання державного і висловив вимогу, щоб на майбутнє держава Українська й Московська злилися в одну “царську самодержавну” державу. Що ж до питання національного, то, висловлюючи питання про об’єднання обох народів, указ тим самим розв’язує і національне питання в напрямку асиміляції, омосковлення народу українського. Указ говорить лише про тотожність віри москалів та українців і не знає тотожності національної; ідея “національного єдинства” обох народів була вперше проголошена Катериною II⁵.

Отже Коломацькі статті пішли ще далі в напрямку обмеження влади гетьмана і в справі розпорядження військовими землями (стаття 4). У статті 19 вперше порушено питання про необхідність тісного об’єднання України з Москвою і про знищення національної окремішності народу українського. Це вперше в українсько-московському договорі Москва заперечувала державний характер гетьманської влади, а тим самим й української держави взагалі. Це

було перекреслення державно-політичної концепції всіх гетьманів, від Богдана Хмельницького до Івана Самойловича⁶.

Коломацькі статті, – зазначає Олександр Оглоблин, – забезпечували насамперед інтереси Московського уряду в Україні⁷. Складені в умовах надзвичайно несприятливих для української сторони, вони були безперечним успіхом Москви в її історичному наступі на Україну. Вони дуже в'язали руки новому українському урядові, який мусив лояльно виконувати цей московський диктат.

І тільки державний геній і глибокий патріотизм нового гетьмана зробили так, що низка шкідливих для України ухвал Коломацької угоди залишилася не чинною.

Можна допускати, що антиукраїнське вістря Коломацької угоди було дещо пом'якшене Московським палацовим переворотом 1689 р., коли уряд Петра I, будучи зацікавленим у підтримці з боку українського уряду і гетьмана Мазепи, погодився на деякі зміни і полегшення в Коломацькій угоді. Це підтверджується хоча б тим, що в 1690 р. Україна ще зберігала свої державні права у військовій, адміністративній, судовій та економічній сферах. Українське військо – козацьке й охотницьке – виступали як окрема одиниця, підпорядкована гетьманові і навіть під час спільних дій зберігало окреме командування. Московська влада (навіть у Києві) офіційно не втручалася в справи українського уряду та місцевих адміністрацій і суду. Власне до самого початку XVIII ст. в цьому порядку не було змін, хоч політичний вплив Москви на Україну тривав.

Звичайно, діяльність Мазепи була складна й суперечлива. Він змушений був довгі роки маневрувати, демонструючи лояльність щодо царя, щоб не викликати військових репресій і водночас вести потаємно підготовку до останньої розправи. Все це породило в літературі багато діаметрально протилежних оцінок. Довкола особи Мазепи зосереджено немало тенденційних пліток, а то й просто вигадок. Тому є потреба особливо обережно та критично ставитись до джерел, щоб уникнути крайнощів. Найбільше вигадок стосується українсько-шведських стосунків, ускладнених польською проблемою.

Одні звинувачували Мазепу в тому, що він ніби хотів повернути Україну під магнатське панування в рамках Речі Посполитої, інші закидали прагнення встановити тут шведську зверхність. Поширювалися плітки особистого порядку, мовляв, він мріяв в обмін на Україну стати князем вітебським, Проте звертання до реальних документів все це спростовує. Досить переглянути текст шведсько-українського договору (правда, оригінал не зберігся і доводиться користуватися копією). Тут читаємо: “2 [. . .] все те, що – як виявиться, належало колись українському народові, передається й задержиться при українському князівстві. 3. Князь і стани України, згідно з правом, яким досі користувалися, будуть захищені і вдержані на всім просторі князівства і частин, прилучених до нього”⁸.

Постать Мазепи, його політика, особливо його роль у планах Карла XII, цікавили і продовжують цікавити політиків і дослідників, як в українській, так і в світовій історії. Успіхи, як і трагічний кінець Мазепи надихали поетів

Байрона⁹, Гюго¹⁰, Пушкіна¹¹, Рилеєва¹², Словацького¹³, митців Буланжера¹⁴, Делякруа¹⁵, Жеріко¹⁶, Вернет¹⁷, композиторів Ліста¹⁸, Чайковського¹⁹ й інших. Визначний німецький поет Бертольд Брехт²⁰ у середині ХХ ст. написав “Баладу про Мазепу”. Про все це йдеться в розвідці Дмитра Донцова про Мазепу²¹. Автор зауважує: “Популярність Мазепи в європейській літературі досі лишається таємницею для всіх, хто цікавиться цією можливо найтрагічнішою постаттю в українській історії”²².

Упродовж років зазнала змін й оцінка Мазепи в українській історіографії. Найповніше і найоб’єктивніше ці зміни віддзеркалені в праці Дмитра Кравцова “Гетьман Мазепа в українській історіографії ХІХ ст.”²³. Автор цілком слушно зауважує, що збільшення джерел та уважний їх аналіз змінили й сам образ Мазепи, пояснили по новому його поступки. Стало зрозумілим, що рішучий виступ Мазепи проти Петра І був викликаний не особистими інтересами, а розумінням того, до чого призведе замах Петра І на права українського народу. Гетьман став на захист прав українського народу від централізаторської політики царя, від втручання центральної влади у внутрішні справи України, проти надмірних тягарів.

Серед праць другої половини ХVІІІ ст. провідне місце належить літописам: Самовидця²⁴, Григорія Грабянки²⁵, Самійла Величка²⁶, які, наслідуючи своїх попередників, продовжували традиції 2-ї половини ХVІІ ст. у нових умовах. М. Петровський, стверджуючи, що Самовидець, позитивно ставився до Мазепи²⁷, посилається на наведені ним у тексті літопису біографічні дані гетьмана. Так, під 1687 р. Самовидець записав: “Військо настановило гетьманом бившого асаула військового Івана Мазепу, роду шляхетського, повіту Білоцерківського старожитної шляхти української и у войску значной”²⁸.

Григорій Грабянка належав до прибічників Петра І, але водночас залишався на автономістських позиціях, відстоював збереження старого гетьманського уряду. Найбільше місця описові подій ХVІІ-ХVІІІ ст. відведено у літописі Самійла Величка, який описує події з патріотичних позицій. На відміну від попередників він не приймає на віру фактів, намагається їх аналізувати.

Автор “Історії Русів”²⁹ Мазепу і його політику висвітлює в негативному плані. Він вважає недостойним обрання Мазепи на гетьманство. На його думку, за законами України належить обирати на керівні посади в козацтві природжених й осілих людей, тобто з місцевих чинів. Мазепу таким він не вважає. Посилаючись на твір Вольтера “Історія Карла ХІІ”, він називає Мазепу людиною польської породи, вихованцем єзуїтів, тому негідним стояти на чолі козаків. Перехід Мазепи на бік Карла ХІІ він кваліфікує як зраду.

Наступні події життя Мазепи, його військова і дипломатична діяльність, засвідчувала великі здібності гетьмана, що винагороджувалися прихильністю до нього.

Першою працею з доданням документів, що з’явилася друком 1822 р., є “Історія Малоросії” Д. Бантиш-Каменського в 4 томах³⁰. Визнаючи виняткові здібності Мазепи, Д. Бантиш-Каменський, слідуючи офіційній російській

історіографії, намагався його вчинки пояснити дрібними, егоїстичними мотивами. За Бантиш-Каменським, всі кроки гетьмана пояснюються його темними духовними прикметами. Мазепа, мовляв, сам по собі неправий та лукавий. Перехід Мазепа на сторону шведів – це тільки “невдячність”, необмежене честолюбство. Через 20 років побачила світ 5-томна праця Маркевича, де виклад й оцінка подій балансує між “Історією Русів” та “Історією Малоросії” Бантиш-Каменського, хоч, правда, документами Бантиш-Каменського Маркевич не скористався³¹. Він, як і його попередники, зупиняється лише на особистості гетьмана, а становище селян оминає, суспільні відносини того часу не розглядає, не пробує з’ясувати, в якій мірі за це відповідає гетьман. Вагання між “Історією Русів” та “Історією Малоросії” Д. Бантиш-Каменського позначилася і на загальній оцінці особи гетьмана.

Через доволі тривалий час за вивчення доби Мазепа взявся Микола Костомаров. Цим подіям він присвятив монографію “Мазепа и Мазепинцы”³². Тут подана розгорнута біографія гетьмана, проте його діяльність оцінюється скоріше негативно, ніж позитивно: “Він перейшов у Малоросію і там зробив собі кар’єру, підробляючись, як ми бачили, до московських властей і аж ніяк не зупиняючись ні перед якими неморальними шляхами. Найвірніше визначення цієї особи буде сказати, що це було втілення брехні. Він брехав перед всіми, всіх обманював”. Отже, історик надто спростив характеристику, підводячи все під рису характеру – неправда. Сказати, що Мазепа був егоїстом – це надто мало. Бажано було б дізнатися, а чого саме він у тодішніх умовах хотів, як далеко йшли його честолюбні наміри. За Костомаровим, Мазепі нібито не вистачало національної ідеї. Насамкінець Костомаров наголошує на милостях царя до гетьмана, але протилежні епізоди не знаходять такого яскравого весвітлення. Не з’ясовує дослідник і того, як народ ставився до Мазепа. Відсутній аналіз і взаємин гетьмана з різними групами старшини. У цілому в праці Костомарова порушено багато важливих питань, але відповідей на них немає. Автор належним чином не з’ясував тодішніх внутрішніх відносин і їх суспільної основи. Правда, розглядаючи вземини між росіянами і українцями, дослідник підкреслює й анексіоністський характер політики царизму щодо України.

Олександр Лазаревський, хоч і не залишив окремої праці про Мазепу, як це зробив Костомаров, але в своїх розвідках оприлюднив багато матеріалів з різних питань історії України часів Мазепа, зокрема про діяльність гетьмана у 80-ті роки.

Головною метою Мазепа, за Лазаревським, було знову віддати Україну під владу Польщі і відновити в Україні польсько-шляхетські порядки. Торкаючись особи гетьмана, Лазаревський ширше від своїх попередників дивився на взаємини його з суспільними станами. Він аналізував і впливи керуючої козацької верстви на гетьмана, який змушений був рахуватися з економічними тенденціями. Мазепа притягав старшину на свій бік тим, що щедро роздавав їй маєтності. Такі дії гетьмана спричинилися до того, що селяни до нього ставилися вороже. Мазепа це знав, але зробити рішучі кроки до того, щоб

змінити становище не міг, бо це могло б посварити його з старшиною, на яку він спирався³³.

Реабілітувати Мазепу, як надзвичайно здібного діяча, який передбачає можливі зміни і заздалегідь дбає про те, щоб використати сприятливі умови для досягнення своєї мети – зробити Україну вільною і незалежною, спробував Федір Уманець у монографії “Гетьман Мазепа”³⁴. Ця мета тоді була ясна і близька для широкого кола старшини, зокрема, для таких її представників як Данило Апостол, Дмитро Горленко та ін. На відміну іншим авторам, що писали про Мазепу раніше, Ф. Уманець частину матеріалу про селян виділив в окремий розділ під назвою “Крестьянское дело при Мазепе”. Тут він не стільки вивчає минуле з допомогою фактів, опертих на документи, скільки порушує питання про подальше студіювання. Саме слабкість джерельної бази і не завжди точне використання її і завважив Лазаревський³⁵.

Михайло Грушевський в “Очерках истории украинского народа” (1911) дав таку загальну характеристику Мазепи: “Силою і владою свого гетьманського регименту Мазепа подібно до свого попередника, підтримував з усією енергією престижа старшини і її претензії щодо “підданського” населення і допомагав старшині консолідуватися в монолітний спадково-привілейований стан. У цьому відношенні правління Мазепи було, як і у зовнішній політиці, безпосереднім і безперервним продовженням правління Самойловича. Характернішу особливість його правління становить та прихильність до церкви і тісно пов’язаною з нею тодішньою культурою українського життя, яке помічаємо в Мазепи – більше, ніж будь у кого з гетьманів. Ніби для того, щоб розв’язати упередженість проти своєї особи, як людини чужої, Мазепа з перших літ свого правління з небаченою енергією і щедрістю створює цілий ряд розкішних і величавих для свого часу споруд – звичайно, головним чином церковних, у дусі свого часу. Він щедро нагороджує найповажніші церкви і монастирі України багатими подарунками і пожертвами. Навіть ще тепер, після всіх офіційних переслідувань, що звалилися на ім’я і пам’ять Мазепи, України, починаючи з центру свого церковного життя, Києва, і кінчаючи різними полковими і неполковими містами, повна мазепинських споруд, жертв, традицій, що звеличували могутність, багатство і щедрість “ясновельможного”³⁶.

Говорячи про шведсько-український союз, Грушевський підкреслював, що він не був “особистим капризом Мазепи, а як діло цілої старшинської верстви, щоб визволити Україну з-під російської зверхності. Для Мазепи перехід до Карла XII був скоріше прикрою необхідністю, ніж приємною нагодою”³⁷. Мазепа, за Грушевським, не був яскравим репрезентантом українського автономізму. Так його оцінював і Михайло Драгоманов. Лише Володимир Антонович уважав Мазепу одним з поміж діячів XVII ст. справжнім політиком. Він, на думку Антоновича, був дуже щирим і гарячим, патріотом, але помилявся у виборі шляху³⁸.

1917 р. з’явилася науково-популярна розвідка “Іван Мазепа”, автором якої був відомий український письменник і політичний діяч, в’язень царських тюрем

і сталінських таборів Гнат Хоткевич. Спираючись на вірогідні джерела, він у дохідливій формі намалював правдиву картину тогочасних обставин, розкрив зазіхання Московщини на Україну, яке проявилось зразу ж після Переяславської Ради. З того часу Москва дивилась на Україну як на свою провінцію і всі зусилля спрямувала на те, щоб убити в українського народу дух самостійності, перетворити українців на слухняних рабів. Наводить конкретні факти обмежень прав і вільностей українців, постійного виморювання козаків військовими походами і битвами. Продовжуючи політику попередників, Петро I, ще більше посилив утиски, що й стало причиною рішення Мазепи приєднатися до шведського війська³⁹.

Кожен, хто писав про Україну кінця XVII – початку XVIII ст., намагався у тій чи іншій мірі сказати й про Річ Посполиту. Робилося це з різних позицій і з різним знанням справи. Польська історіографія зокрема намагалася виправдати загарбницьку політику щодо України.

Питання, суспільно-політичного устрою Лівобережної України XVII – початку XVIII ст. значну увагу приділила і російська великодержавна історіографія. Незважаючи на деякі відміни у викладі, автори цих праць заперечували існування окремого українського народу, вважаючи, що він є південною гілкою єдиного російського народу. Виходячи з цього, вони заперечували право українського народу на утворення своєї держави, оголошували органи управління, що створювалися в Україні після визвольних змагань, очолюваних Богданом Хмельницьким, залишками польського впливу.

Російська історіографія виправдовувала політику царизму, спрямовану на ліквідацію елементів української державності, всіх інших особливостей у суспільно-політичному розвитку України. Всю діяльність старшинської адміністрації російські історики розглядали під кутом зору вірності російській монархії. Виступи за збереження автономії України кваліфікувалися ними як зрада, як сепаратистські рухи, а люди, що цього домагалися, як вороги. Ці погляди характерні і для праці І. Голикова “Деяння Петра Великого”, що побачила світ у 80-і роки XVIII ст.⁴⁰. Російський цар і російські урядовці виступають у ній як захисники народу. Українських старшин, що згадуються у зв'язку з описом подій 1708-1709 рр., автор поділяє на вірних слуг царя і на зрадників.

Великодержавно-шовіністична концепція яскраво проявилася й у передмові Г. Карпова до його праці “Критический обзор разработки главных русских источников”⁴¹. Цілком природно, що Карпов виправдовує політику царизму, спрямовану на ліквідацію елементів української державності.

Ця ж концепція характерна і для багатотомної праці С. М. Соловйова “История России с древнейших времен”⁴².

Виходячи з поняття, що Україна – частина Росії, вони вважають, що обов'язком гетьмана було дбати про добро Росії, а не України. Російський історик С. М. Соловйов багато місця відвів у своїй багатотомній праці Мазепі. Він визнає, що становище гетьмана було важке, бо він був між двома вогнями, між вимогами Московської держави, з одного боку, і вимогами людей, що не

звикли підпорядковуватися натискові Московської держави. Петро вимагав, щоб Україна нарівні з Росією брала участь у війні проти шведів, йти в походи, будувати укріплення. При цьому Соловійов додає, що на воєнній раді у Жовкві (1707) Мазепа просив у царя допомоги для оборони України й одержав відповідь: “Обороняйтесь самі, як можете”. Водночас, вважаючи гетьмана за підданого, Соловійов дорікав Мазепі, що він не залишився вірним Росії. У його оцінці Мазепа – зрадник.

Учень Соловійова – В. О. Ключевський також називає Мазепу зрадником Петра⁴³.

Дещо інакше поставився до переходу Мазепи на бік Карла XII відомий російський історик С. Ф. Платонов. Він писав, що Мазепа прийшов до переконання, що коли Україна залишиться вірною переможеній Москві, то переможець Карл XII і Станіслав Лещинський не помилують ні Мазепу, ні Україну. Якщо ж Україна вчасно перейде, то в майбутньому забезпечить собі самостійність у внутрішньому житті⁴⁴.

М. М. Покровський не називає Мазепу зрадником, але оскільки це виходило за рамки російської історичної схеми⁴⁵, його оцінка була визнана помилковою⁴⁶.

Деякі російські історики-емігранти С. Пушкарьов⁴⁷, А. Белопольський⁴⁸, Ю. Вернадський⁴⁹ та ін. не засуджують Мазепу і не називають його зрадником.

За наказом Петра I в усіх церквах Росії ім'я Мазепи проклинали протягом усього XVIII і XIX ст., проклинали навіть у церквах, які були збудовані гетьманом. Переслідували прихильників Мазепи. Одних з них позбавляли життя, інших заслали до Сибіру.

Після 1917 р. ворожість до Мазепи ще більше зросла. 1950 р. в “Исторических записках” Всесоюзної Академії наук історик Веніамін Шутой надрукував статтю під назвою “Измена Мазепи”⁵⁰, де повторив у ще брутальнішій формі всі ті закиди, обвинувачення, всі ті прокльони, що їх адресував царський уряд великому гетьманові. Аналогічні прокльони звучать і в інших писаннях Шутого⁵¹, а також В. Дядиченка⁵², Є Тарле⁵³, Л. Вишневського⁵⁴. А. М. Котляр у статті, опублікованій в “Українському історичному журналі” гетьмана називає авантюристом⁵⁵, яка потрапила й до книги “Шляхами віків: довідник з історії України”⁵⁶. На жаль, подібних праць немало.

З часу проголошення незалежності України з'явилася можливість неупереджено висвітлювати діяльність Мазепи і його добу. Надруковано ряд публікацій документів, у т.ч. й листів та універсалів гетьмана, здійснено перевидання маловідомих досліджень, видання нових розвідок.

При цьому не можна не погодитися з застереженням Сергія Павленка⁵⁷, що позитивний факт перевидання “Мазепи” М. Костомарова, “Мазепи” А. Єнсена⁵⁸, “Мазепи” В. Готвальда⁵⁹ набув і негативного відтінку, оскільки антимазепинська концепція розтиражована, а на противагу не видано такі праці як “Гетьман Мазепа” Ф. Уманця, “Гетьман Іван Мазепа і його доба”, О. Оглоблина, “Гетьман Мазепа в світлі фактів і дзеркалі історії” Р. Млиновецького⁶⁰.

Крім згаданих, у зарубіжних наукових центрах плідно працювали такі дослідники як І. Борщак⁶¹, М. Андрусяк⁶², Т. Мацьків⁶³, О. Субтельний⁶⁴. Останній є автором, порівняльного підходу у дослідженні постаті Мазепи.

Теодор Мацьків критично проаналізував реляції послів про Мазепу в німецькій, англійській, французькій, шведській, голандській, австрійській і швейцарській мемуаристиці, тогочасну пресу. З цією метою він ретельно вивчив австрійські й англійські архіви, де відшукав нові документи про добу Мазепи, які дозволили йому виявити і виправити неточності, похибки, а то й фальшиві твердження про діяльність Мазепи. Автор спростовує тендеційність німецької преси, яка перебувала під сильним впливом московської пропаганди. Натомість англійська і французька преса позитивно характеризувала діяльність Мазепи, який був відомою постаттю у тогочасній Європі⁶⁵.

Нині немає потреби “обороняти” Мазепу. Адже О. Меншиков відразу зрозумів та оцінив політичне значення кроку гетьмана. У листі до царя 27 жовтня 1708 р. він писав, що гетьман “це учинив . . . не задля одної своєї особи, а задля всієї України”. Свідомий цього був і сам цар, думку якого 6 травня 1709 р. висловив російський посол у Голандії А. А. Матвеев: “Цар не може не турбуватися зрадою Мазепи, бо його думка може спричинити незалежну державу на Україні та ще з додатком земель Польської країни збаламутить увесь козацький нарід”⁶⁶.

Незважаючи на трагічні наслідки битви під Полтавою, Мазепа став символом прагнень українського народу в нерівній боротьбі за свою волю, що так влучно висловив Вольтер: “Україна завжди прагнула бути вільною”⁶⁷.

Багато безсторонніх сучасників не те, що не осуджували, а й висловлювалися про нього, як про великого державного мужа та українського патріота. Так, англійський посол у Москві лорд Чарлс Вітворт у своєму звіті за 27 листопада 1708 р. висловлював великий сумнів, що 70-літній бездітний багатий гетьман, який мав прерогативи монарха, перейшов на шведську сторону задля особистих мотивів. Пруський посол у Москві Георг фон Кайзерлінг у своєму звіті за 21 листопада так пише про Мазепу: “Не можна думати, щоб цей чоловік [. . .] — не мав своїх прихильників, тим більше, що козаки дуже невдоволені з царського уряду, який жорстоко з ними поводить, та часто порушує їх вольності”⁶⁸.

Перші борозни в критичному осмисленні літератури про Мазепу проклали М. Брайчевський та В. Марочкін⁶⁹, В. Шевчук⁷⁰, В. Смолій⁷¹, В. Сергійчук⁷², книга якого “Кого зрадив гетьман Мазепа” аргументовано спростовує фальсифікації антимазепинських звинувачень – догматів попереднього часу. Цій же темі присвячена згадана вище монографія Сергія Павленка “Міф про Мазепу”. Він нараховує близько тисячі праць, які в тій чи іншій мірі стосуються Мазепи⁷³. Значна частина їх потрапила до бібліографії, складеної Ганною та Іваном Шовкопляс⁷⁴. Розглядалися вони і в дослідженнях Д. Дорошенка⁷⁵, М. Дмитрієнко та О. Ясь⁷⁶, В. Мокляка⁷⁷, В. Чуприни⁷⁸, П. Феденка⁷⁹, О. Ярмака⁸⁰ та інших.

У нові часи не лише українські дослідники цієї доби позитивно оцінили

політику Мазепи, але й чужі прихильно поставилися до нього, зокрема, німецький історик Отто Гайнц, автор монографії про Карла XII пише, що метою Мазепи було з допомогою шведського короля звільнення з-під Московського ярма та з'єднання всієї України, що було природною ціллю тодішньої національної української політики⁸¹. Англійська дослідниця Р.М. Гаттон проаналізувавши політику гетьмана, прийшла до висновку, що “мрією Мазепи було звільнити Україну з російського ярма”⁸². Американський учений історик Роберт К. Максі теж пише, що “мрією Мазепи була мрія його народу – самостійність України”⁸³.

Походив Іван Мазепа з давньої української шляхетської родини з Білоцерківщини (тепер село Мазепинці, що за 12 км. від Білої Церкви). У давнину на Мазепиній горі стояв замок. Не виключено, що його давні предки походили з князівського роду. Натомість цілком певно можна стверджувати, що напередодні визвольних змагань під керівництвом Богдана Хмельницького члени родини Мазепи Колодинських брали участь у народних рухах. Один з них за участь у повстанні С. Наливайка був засуджений до страти. Були вони й активними учасниками повстання під керівництвом Богдана Хмельницького. Батько Івана Степан Адам був білоцерківським міським, або як тоді говорили, городовим отаманом, входив до складу делегації покаянової шляхти до московського посла боярина В. Бутурліна у Переяславі. Нібито він присягав цареві, але не був прихильником Москви, бо 1658 р. підтримував Гадяцьку угоду, яка встановлювала Велике князівство Руське, як рівноправна частина триєдиної Речі Посполитої.

Мати Івана Мазепи Марія чи Магдалина теж походила з української шляхти Білоцерківщини з роду Мокієвських. Була освіченою жінкою. По смерті чоловіка стала членом Луцького православного братства, прийняла чернечий сан. Побудувала в Києві муровану церкву в Флорівському Вознесенському монастирі. Була ігуменею Київського Вознесенського жіночого монастиря. Сестра теж була черницею.

Про час народження Івана немає однастайності – у літературі називаються 1629, 1632, 1639, 1640, 1644 і навіть 1646 рік народження. Все ж найвірогідніше Мазепа народився 20 березня 1639 р. Загальну освіту отримав у Києво-Могилянському колегіумі. Філософію студював у єзуїтському колегіумі у Варшаві. Є відомості, що якийсь час навчався у Кракові. Здібний юнак 1656 р. стає джурою польського короля, який висилає його з Марціном Концьким до Голландії для студіювання артилерії. У місті Девентері зберігся реєстр студентів т.з. “Хезелен Бук”, де Мазепа зареєструвався як Іоаннес Колфдінський нобілес польонус”. Перебуваючи за кордоном, відвідав Німеччину, Францію, Італію. За час навчання досконало засвоїв латинську, польську, німецьку мови, знав італійську, французьку, голландську і татарську мови.

1659 р. Мазепа повертається до Польщі і король Ян Казимир робить його покойовим дворянином. Він їздив з дипломатичною місією до гетьмана Івана Виговського, гетьмана Юрія Хмельницького, а 1663 р. – до гетьмана Павла Тетері. Того ж року як покойовий дворянин бере участь у поході Яна Казимира

на Лівобережну Україну. Під час походу на Білоцерківщині залишив короля й оселився в маєтку свого батька, допомагаючи йому в господарських справах. Після смерті батька в 1665 р. дістав звання чернігівського підчашого, яке до того належало його батькові.

Одружився Мазепа десь у 1662-1669 рр. у Корсуні. Про його дружину Ганну відомо небагато, нічого не знаємо і про їхні взаємини. Ясно тільки одно – дружина весь час залишалася осторонь від державно-політичного і навіть двірського життя. Всю увагу вона зосереджувала на господарстві і родині, маєтково-господарських справах – власних (вона мала землі на річці Рось, поблизу Корсуня) і чоловіка (на Лівобережжі). Невідомо, чи мала вона дітей від Мазепи. Якщо й мала, то вони рано повмирали. Але від першого подружжя в неї був син Криштоф Фридрикевич (згодом став седнівським сотником) і дочка Ганна.

В. Модзалевський й інші дослідники вважають, що вона була заміж за Михайлом Громикою, білоцерківським полковником (1649-1651), який загинув у 1651, або на початку 1652 р. Перевірка О. Оглоблина доводить, що це неможливо. Цілком ймовірно, що вона була одружена з сином Михайла Громики Василем, смілянським сотником (1687-1695). Деякі родичі та свояки Ганни за Мазепи займали високі старшинські уряди (Дмитро Зеленський був лубенським полковником, а Степан Трошинський – гадяцьким полковником).

Нащадки Криштофа Фридрикевича, який був одружений з дочкою седнівського сотника Богдана Войцеховича Катериною, жили на Лівобережній Україні ще наприкінці XVIII ст.

Дружина Мазепи померла 1702 р.

1669 р. Мазепа з'являється в Чигирині і стає одним з найближчих людей Петра Дорошенка. З цього приводу О. Оглоблин зауважує, що в літературі з'явилося чимало плутанини. Дехто пише, що Мазепа був генеральним писарем у Дорошенка, інші твердять, що генеральним осавулом. Про те, чи він був генеральним осавулом, чи ні – важко сказати, оскільки цей уряд не був чітко окреслений, а ось генеральним писарем він не був, бо цей уряд, за свідченням самого П. Дорошенка, протягом 1669-1676 рр. займав Михайло Вуяхевич. Вірогідним є лише те, що при Дорошенкові Мазепа був ротмістром надвірної корогви, тобто був начальником гетьманської охорони. Це справді свідчить про його близькість до гетьмана. Тому можна допустити, що він поділяв політичну орієнтацію П. Дорошенка щодо Туреччини.

Дорошенко не раз посилав Мазепу з дипломатичними дорученнями в Крим, на Запорожжя, до гетьмана Івана Самойловича.

1674 р. з Мазепою сталася пригода, яка вирішила подальшу його долю. На цей раз Дорошенко доручив Мазепі очолювати посольство в Крим і Туреччину. Коло річки Інгул він потрапив до рук запорожців на чолі з Іваном Сірком. Запорожці хотіли його вбити, але Сірко не дозволив і відправив Мазепу до Івана Самойловича, який його знав. Останній добре Мазепу прийняв, і зробив його гетьманським дворянином і доручив керівництво вихованням своїх дітей. Коли в Москві про це довідалися, зажадали, щоб Мазепу було надіслано

до столиці. Тут він мав нагоду познайомитися з багатьма високопоставленими чиновниками. Після повернення до Батурина Мазепа став одним з найближчих радників Самойловича. Гетьман не раз вислав Мазепу до Москви, а 1682 р. призначив його генеральним осавулом. Такому швидкому просуванню Мазепа завдячує насамперед обдаруванню, талантові, освіченості, дипломатичному хистові, знанню кількох мов.

Весь період гетьманування Мазепа був заповнений тривалими майже безперевними війнами, що негативно позначалися на розвитку господарства. Війни з Кримом і Туреччиною руйнували господарство насамперед у південних районах і менше впливали на північні райони. Особливо погіршилося становище в усій Україні під час Північної війни, в якій Україні довелося взяти участь і понести великі жертви. Війна почалася наприкінці 1700 р., як тільки стало відомо про укладення мирного договору з Туреччиною. 20 листопада 1700 р. король Швеції Карл XII розбив російські війська під Нарвою і повернув свої сили проти Августа Саксонського. Тим часом Петро I знову зібрав військо і виступив у похід, причому, наказав направити туди українське військо (12 тис.) на чолі з полковником Обидовським. Ще останній не дійшов до Пскова, як під Нарвою було все скінчено. Багато українців під час цього походу потерпіло від холоду й голоду. На зміну цього корпусу цар викликав новий (7 тис. чол.). Водночас гетьман одержав наказ особисто йти на допомогу польському королеві у Білорусі. Українське і російське військо під Ерестфером у Ліфляндії розбили шведського генерала Шліпенбаха. Українці захопили велику здобич, але російське командування все у них відняло, і поводитися з українцями дуже погано, що призвело до значних втрат. Але Петро I вимагав щораз нових жертв з боку України. 1702 р. Карл XII захопив Варшаву і Краків. З'явився новий претендент на польський престол. Ним став познанський воєвода Станіслав Лещинський. Фронт розтягнувся на весь рубіж з Польщею.

1703 р. Мазепа змушений був вислати 12-тисячний корпус на чолі з полковником Миклашевським, а сам навесні 1704 р. з 40-тисячною армією вирушив на Правий берег Дніпра. Це дало змогу окупувати Правобережжя. Мазепа все робив для того, щоб окупація обернулася в приєднання Правобережної України до Гетьманщини.

А становище на Правобережжі було складне. Як відомо, за Бахчисарайським (1681) і Московським (1686) договорами майже все Правобережжя залишилося за Польщею, а більшість населення переселено на Лівобережжя. Кам'янець з частиною Поділля належав Туреччині.

Ян Собеський змушений був відновити козаччину. Полковникові Могиленку доручалось відновити військо. Почалося активне заселення краю. У процесі заселення сформувалися полки. Найпомітнішими серед полковників були Абазин, Іскра, Палій і наказний гетьман Самусь. Семен Палій, оселившись у Фастові, почав енергійно відбудовувати край. З активізацією господарської діяльності сюди стали прибувати шляхтичі, вимагаючи повернення маєтностей. Все це призвело до конфліктів і навіть сутичок. Українське ж населення мріяло про об'єднання з Лівобережною Україною і не допустити повернення панів.

На це польські власті відповіли арештом Палія. Останній втік з-під арешту і звернувся до Мазепи (1688) з проханням прийняти Фастівщину під свою руку. Але Росія виступила проти цих намірів⁸⁴.

Козаки Правобережжя, очолювані Семеном Палієм, брали активну участь у боротьбі проти татарських нападів. Так, 1690 р. вони разом з лівобережними козаками, очолюваними охочекомонним полковником Іллею Новицьким, осаджували Кизикермен⁸⁵.

Становище ускладнилося ще більше після того, як Польща, уклавши мир з Туреччиною (1699), вирішила ліквідувати козащину. У відповідь на цей крок усе населення Правобережжя взялося за зброю. Самусь розіслав універсали з закликом до повстання. У своєму універсалі він повідомляв, що склав присягу Мазепі, визнав його владу над всією Україною. Мазепа в універсалах став себе звати гетьманом обох боків Дніпра, але явно допомагати повсталим не міг, бо одержав від Москви суворий наказ не втручатися і не псувати добрі московсько-польські стосунки.

Тим часом поляки здобули Немирів, Ладизин, вирізавши 10 тис. його жителів, і закатавши полковника Абазіна, 17 тис. мешканців відрізали вуха. Лише Палія поляки не змогли осилити. Останній захоплює Білу Церкву. Проте в 1704 р. Петро I домігся від Палія повернення полякам Білої Церкви. Самусь та Іскра віддали Богуслав і Корсунь і переселилися на Лівобережжя. Щоб не допустити конфлікту з Москвою, Мазепа арештовує Палія й обсаджує Правобережжя своїми військами.

Дослідники однастайні в тому, що внутрішня політика Івана Мазепи була продовженням політики Самойловича. Вона сприяла зростанню козацької старшини, зміцненню її економічної бази і соціального становища, перетворенню її на зверхній стан Гетьманщини. Насамперед це позначилося на старшинському землеволодінні. Старшина заподобливо освоювала ще вільні землі, внаслідок чого зростала загальна площа старшинського землеволодіння, яке поступово зі звичайного рангового володіння (“до ласки військової”) перетворювалося на зуполне, тобто повну спадкову власність. І як наслідок, відбувалося злиття старшинського землеволодіння з шляхетським, яке так чи інакше збереглося від польських часів.

З цього погляду цікавим є універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба від 13 вересня 1690 р. Згаданим універсалом Лизогуб відкидає право шляхетського землеволодіння і виступає за збереження тих відносин, які склалися після визвольних змагань⁸⁶.

Джерела нагромадження старшинського землеволодіння наприкінці XVII – на початку XVIII ст. були різні – це спадщина, надання гетьманами і полковниками (часом стверджене царськими грамотами), купівля, займанщина вільних земель, а то й просто захоплення козацьких, селянських і міських земель. Все це було притаманне й попереднім часам, але в добу Мазепи набирає масового характеру. Насамперед збільшується надання маєтностей за універсалами гетьманів і полковників.

На жаль, відтворити повну статистичну картину цих надань неможливо,

бо під час лихоліть, про що йшлося вище, багато земельних універсалів загинуло. Але й те, що уціліло незаперечно доводить про зростання старшинського землеволодіння.

Уже в перші дні й місяці свого гетьманування Мазепа підписав низку універсалів, якими стверджував наявні володіння, або надавав нові з фонду т.з. “вільних військових маєтностей, чи конфіскованих у Самойловича та його родичів і прибічників”. Так, на третій день після обрання, 27 липня 1687 р. Мазепа надав село Мильці полтавському полковому обозному Прокопові Левенцю⁸⁷. 7 серпня колишньому військовому осавулові М. Миклашевському – село Зазірки, слобідку Новосілки, гуту і млини⁸⁸, 21 серпня Павлові Гудовичу – село Івантенки, що в Погарському ключі⁸⁹, 25 серпня писареві Чернігівського полку Іванові Скоропадському – села Вихвостів і Боровицю та слобідку Дроздовицю, осаджену біля його млина в “зуполне” володіння, 6 вересня глухівському сотникові Василеві Яловицькому – село Бачківське з усіма “приналежностями до ласки войскової”⁹⁰, 10 вересня значковому товаришеві Іванові Ломиковському – село Вербя⁹¹, 12 вересня комонному полковникові Іллі Новицькому – село Нехаївку⁹², 4 жовтня хорунжому Тимофіїві Улізку – село Рохманів⁹³, 5 жовтня генеральному обозному Василеві Борковському – села Орлівка та Овдіївка з млином і перевозом через річку Снов⁹⁴, 7 жовтня сотникові топальському – село Нове з сінокосами⁹⁵, 21 жовтня Романові Ракушці – село Новосілки⁹⁶, 17 листопада 1687 р. знатному військовому товаришеві М. Борсуку – село Припутні⁹⁷. У наступному, 1688 р. Мазепа підписав десять універсалів про надання маєтностей козацьким старшинам, зокрема: 11 січня Ноздрі – на село Жукове⁹⁸, 1 лютого Рубцю – на села і хутори в Стародубівському полку⁹⁹, 8 травня знатному військовому товаришеві Журману – на село Задубення з млином¹⁰⁰ та осавулу Г. Зарудному – на село Слобідка і дві частини в млині¹⁰¹, 24 травня С. Шираю – на село Синин¹⁰², 27 серпня знатному військовому товаришеві С. Гречаному – на села Римарівка і Борки та млин¹⁰³, 31 серпня М. Миклашевському – на село Волокитин¹⁰⁴, 16 вересня канцеляристові К. Радичу – на село Карасинівка¹⁰⁵, 25 вересня військовому товаришеві Федорові Кандибі – на село Курилівку та слобідку Кандибівка¹⁰⁶, 19 грудня 1688 р. бунчуковому товаришеві Єфимові Лизогубу – на села Погребки, Хижки, Кропивне та інші¹⁰⁷.

За 1689 р. про надання маєтностей козацькій старшині публікується 12 універсалів¹⁰⁸, 1690 рік – 6 універсалів¹⁰⁹, 1691 рік – 4 універсали¹¹⁰, 1692 рік – 2 універсали¹¹¹, 1693 рік – 2 універсали¹¹², 1694 рік – 2 універсали¹¹³, 1695 рік – 4 універсали¹¹⁴, 1696 рік – 4 універсали¹¹⁵, 1697 рік – 1 універсал¹¹⁶, 1698 рік – 1 універсал¹¹⁷, 1699 рік – 4 універсали¹¹⁸, 1700 рік – 1 універсал¹¹⁹, 1703 рік – 3 універсали¹²⁰, 1704 рік – 5 універсалів¹²¹, 1705 рік – 5 універсалів¹²², 1706 рік – 6 універсалів¹²³, 1707 рік – 2 універсали¹²⁴, за 1708 – 4 універсали¹²⁵.

На випадок смерті власнка, всі маєтності, як правило, переходили до рук його дружини і дітей, що підтверджувалося відповідними універсалами. Так, дружині колишнього прилуцького полковника Лазаря Горленка Єфросинії Мазепа видав три універсали (1687, 1689 і 1690) з приводу закріплення за нею

села Ольшана з двома млинами-вешняками¹²⁶. Удові колишнього лубенського полковника Лук'яна Свічки Домінікії з синами Василем і Лук'яном гетьман видав два універсали (1699 і 1707), якими відтверджував одержання прибутків від млинів¹²⁷. Універсалом від 27 березня 1705 р. Мазепа взяв під гетьманську охорону і протекцію вдову Анну Думитрашкову з залишенням за нею всіх маєтностей, якими користувався її чоловік¹²⁸.

Щодо заснування нових слобід політика гетьманського уряду була подвійна. З одного боку, влада не могла перешкоджати поширенню старшинського землеволодіння і зміцненню економічних позицій старшини. Але, даючи дозвіл на осадження нових слобід (а такий дозвіл був обов'язковий, хоч у житті це правило старшиною часто порушувалося), гетьманський уряд усвідомлював, що поява нових слобід нерідко шкодила старим старшинським володінням, бо селяни, щоб хоча б тимчасово уникнути підданства, намагалися переселитися на слободи. Це призводило до зменшення числа робочих рук в існуючих маєтностях. Тому в гетьманських універсалах з дозволом засновувати нові слободи, робилося застереження, що слобода може бути заселена лише зайшлими людьми, не тяглими заграничними людьми, “а не тутешніми малоросійськими ос'їдлости свої м'їючими”¹²⁹.

Характерною особливістю монастирського землеволодіння було те, що під час визвольних змагань Хмельницького воно менше всього потерпіло. Були ліквідовані магнатські володіння і католицької церкви, а такі православні монастирі як Пустинський, Мгарський, Ніжинські, Чернігівські, Київські та інші не лише зберегли наявні володіння, а й набули нові. У кінці XVII – на початку XVIII ст. монастирське господарство почало особливо швидко зростати, збільшуючи площі землі і підбиваючи під себе все більшу кількість робочої сили. Це викликало навіть стурбованість у конкурентів і спроби обмежити його. Та це не зупинило його зростання. Секуляризація монастирських маєтків 1786 р. застала його в повному розквіті.

Питомна вага монастирських маєтностей була значно більшою у північних полках (у Чернігівському вона досягла 68% всіх володінь, у Київському – 62%, у Переяславському – 26%, у Прилуцькому, Миргородському, Полтавському ще менше).

Багато універсалів монастирям видав Богдан Хмельницький, якими не тільки підтвердив наявні володіння, але й надав нові. За ним пішли й інші гетьмани. Не був винятком у цьому й Іван Мазепа. Причому одному і тому ж монастиреві він видавав часто по кілька універсалів. Так, до раніше наданих маєтностей Глухівському Петропавлівському монастиреві Виговським (1658), Брюховецьким (1664), Дорошенком (1668), Многогрішним (1669), Самойловичем (1672), Мазепа універсалами від 11 жовтня 1687 та 28 листопада 1692 р. додав села Возівка, Хозівка і Будища, два млини, власним коштом споруджені, та рибні озера біля села Каменя¹³⁰.

21 грудня 1687 р. гетьман підтвердив за Чернігівським Єлецьким монастирем всі маєтності, надані попередніми гетьманами¹³¹. В іншому універсалі (1689 р.) цьому ж монастиреві писав, що хоч у Коломацьких статтях

постановлено не давати монастирям нових маєтностей (правда, це не зовсім так), але він “з горливою до святого мѣсяця[. . .] усердия, респектуючи на тогдашню в нем скудость и на малость людей в подданстве обретаючихся”, надає монастиреві село Мощонку¹³² а також підтверджує село Лемешівку. Всього Чернігівському Єлецькому монастиреві Мазепа видав 4 універсали¹³³. Універсалами від 9 листопада 1689 р. і 16 вересня 1699 р. були підтверджені володіння Чернігівського жіночого монастиря (села Рудка, Мохнатин, слободи Юрівка, Рижанка, Кошівка, Березівці, Янівці)¹³⁴. Чернігівському П'ятницькому монастиреві універсалами від 4 червня 1694 р. і 22 грудня 1695 р. Мазепа дозволив побудувати кліть на Білоруській греблі поруч з кліттю Олицького монастиря, а Чернігівському полковникові наказав не чинити утисків монастиреві¹³⁵, Києво-Печерській лаврі від 28 квітня 1690 р., 8 березня 1699 р., 2 вересня 1702 і 1 червня 1703 р¹³⁶. Києво-Печерському жіночому монастиреві від 1 грудня 1687 р., 19 травня 1688 р. і 6 листопада 1697 р¹³⁷. Межигірському монастиреві від 9 лютого 1688 р., 6 лютого 1689 р., 17 травня 1690 р. і 30 липня 1694 р. на місто Вишгород, маєтності і млини, а також про розмежування володінь між Братським і Межигірським монастирями¹³⁸, Братському монастиреві від 27 червня 1693 р., 30 липня 1694 р і 2 травня 1705 р. на Виповзів і Которські ґрунти, якими незаконно володів Межигірський монастир, вдавшись до фальшування актових книг¹³⁹. Михайлівському монастиреві від 12 липня 1693 р. на Вигурівщину з приналежними землями¹⁴⁰, Михайлівському Золотоверхому монастиреві від 22 серпня 1699 р. на пустоші Крикувщина і Данилівка¹⁴¹, Видубицькому монастиреві від 14 вересня 1688 р. на село Леонівку з приналежностями, дозволяючи їм над тими посполитими людьми “владѣти и всякое от них послушенство и повинности на wsparтя монастиря отбирати”¹⁴², Фролівському монастиреві від 10 лютого 1689 р. на село Дмитровичі і селище Вишеньки¹⁴³, Петропавлівському від 10 січня 1695 р. на одержання помірного від збіжжя на Київському базарі та володіння шинком, який до 1648 р. належав домініканам¹⁴⁴.

Універсалом від 18 серпня 1693 р. Мазепа дозволив Печеницькому Успенському монастиреві переселитися з-під Коропа під Стародуб¹⁴⁵.

Козелецький Юрїївський чоловічий монастир 4 травня 1691 р. одержав універсал Мазепа на млин у селі Вовчок, що на річці Махній, з озерами і сіножатями¹⁴⁶, а Великобудиський Паненський жіночий монастир 11 січня 1688 р. – на село Чернецький Яр та два млини, що на Будиський греблі¹⁴⁷.

П'ять універсалів надав Мазепа Батурицьким монастирям: Новомлинському жіночому від 26 жовтня 1687 р. про заборону Новомлинському сотникові втручатися в монастирські маєтності і від 17 грудня 1688 р. на перевіз через річку Сейм під Батурином і на села Пальчики та Атюша, на млини на річках Осота і Бобрик, сіножаті, бортні дерева, озера тощо¹⁴⁸, Крупицькому від 14 січня 1688 р. на лісові займища, від 2 лютого 1691 р. підтвердження на всі монастирські села в Ніжинському, Лубенському і Прилуцькому полках; від 29 жовтня 1691 р. з наказом жителям сіл Коренецьке, Липове і Галка гатити

Коренецьку греблю; від 2 грудня 1707 р. на ґрунти і сіножаті в селах Тиниця, Дубрівка, що під Самбором, і Красненьке; від 14 березня 1708 р. на село Обмачів, за винятком 15 дворів, що обслуговують гетьманський замок¹⁴⁹.

По два універсали одержали Ніжинський Красноострівський монастир: від 18 грудня 1687 р. про послушенство підданих села Талалаївка і від 17 березня 1688 р. на село Мильники, що в Ніжинському ключі над річкою Остер¹⁵⁰ і Макошинський Покровський монастир підтверджувальні: від 27 листопада і 19 грудня 1687 р.¹⁵¹; Максаківський монастир: від 8 липня 1689 р. про увільнення жителів сіл Високе, Ховми і Сидорівка від шарварків і від 27 жовтня 1700 р. про виконання повинностей лише на користь монастиря¹⁵². Полтавському Хрестоздвиженському монастиреві: від 1 жовтня 1702 р. на ґрунти над річкою Орчик і від 15 лютого 1704 р. на село Петрівку з млинами¹⁵³; Гадяцькому Красногірському монастиреві: від 10 листопада 1687 р. на село Будища і млин та від 25 серпня 1693 р. на село Книшівку з Дудчинцями “для wsparтя их монастирских нужних потреб”¹⁵⁴; Глухівський жіночий монастир: від 12 лютого 1688 р. на село Березу “зо всѣми до него приналежностями”, від 9 лютого 1690 р. про підтвердження села Берези¹⁵⁵.

По три універсали одержали: Київський Софійський монастир: від 16 червня 1695 р., від 17 травня 1696 р. і 6 серпня 1703 р.¹⁵⁶. Золотоніський монастир: від 21 січня 1688 р. на село Слобідка Сльозчина з угіддями, від 30 травня 1688 р. на сіножаті і поля, від 21 листопада 1688 р. на село Слобідка Сльозчина (повторно) з прилеглими землями, лісами і луками¹⁵⁷. Новгородський Спаський монастир: від 21 травня 1688 р., яким зобов'язувалися жителі гатити Кириївську греблю і будувати млин, від серпня 1699 р. про надання перевозу в Сосницькій сотні, від 7 вересня 1703 р. про підтвердження всіх монастирських сіл з млинами, ґрунтами, озерами та ін. угіддями¹⁵⁸. Переяславському кафедральному монастиреві від 4 лютого 1701 р. на село Маньківку з угіддями, від 27 серпня 1701 р. про підтвердження привілеїв і підпорядкування йому Терехтемирівського і Канівського монастирів, від 1701 р. Переяславському Свято-Вознесенському монастиреві на село Сошники¹⁵⁹.

Чотири універсали одержав Прилуцький Густинський монастир: від 9 жовтня 1687 р. на село Дейманівку і млин у селі Валках, “жеби без противенства вшелякое помененной обгытѣли належитое отдавали послушенство”; від 10 жовтня 1687 р., яким жителі сіл Боршня, Дідівці, Харитонівка, Васківці і Сокиринці зобов'язувалися гатити монастирські греблі; від 8 грудня 1693 р. про надання переволочанського млина і від 22 липня 1703 р. про підтвердження за монастирем Переводського хутора, набутого шляхом купівлі¹⁶⁰.

Домницькому Різдяно-Богородицькому монастиреві Мазепа надав п'ять універсалів, зокрема: від 16 травня 1699 р. з підтвердженням купівлі млина, ґрунтів і сіножаті; від 11 березня 1700 р. на млин на річці Тятиві, від 13 травня 1700 р. на село Дурні в Березинському повіті; від 13 травня 1700 р. з наказом жителям села Березинець гатити Седнівську греблю; від 5 червня 1700 р. на Локнянські озера¹⁶¹. Глухівському Петропавлівському монастиреві теж було

надано 5 універсалів: від 11 жовтня 1687 р. на села Холозкове, Баничани та новоосаджені слободи: Ховзівка, Будища, Везонка, Мацькове, Черневе і Ротівка; від 21 січня 1688 р., яким заборонялося старшині і козакам чинити утиски монастиреві; від 28 листопада 1692 р. на маєтності, а саме: село Холопків і під селом на річці Єсмані три млини, села Баничі, Мацькове і сільце Ратівка, де дві кліті на річці Клевані, сільця В'язівка, Ховзівка, Будище, Чернове; від 6 листопада 1702 р. на Мутинські рибні ловлі (“надаем на преречоний Глуховский монастир всѣхъ стану Мутинского рибних ловлей половину и позволяем оную отбирати; від 18 вересня 1707 р. про підтвердження дарчої на ліс, млин, що в Глухівській сотні, пасіки, греблі¹⁶².

Лубенському Мгарському монастиреві Мазепа підписав шість універсалів: 19 грудня 1687 р., яким підтвердив права на володіння селами В'язівок, Ольшанка (Вільшанка), Лука, Хитці, Мгар, Піски; від 11 березня 1689 р. оборонний на володіння лісом Ковжик, про заборону будиському сотникові рубати дерева в цьому лісі; 14 квітня 1689 р. на вилов риби у Дніпрі біля острова Романів; від 23 лютого 1693 р. на осадження людей на монастирській купленій землі під Ковжиною (“людей посадити вольних столько человека, на сколько земли тоей монастирской будет, для помочи их хутору потребной”), 24 січня 1699 р. про підтвердження фондушу Раїни Могилянки; 30 липня 1706 р. з дозволом у селі Домантові на Дніпрі тримати човен для переїзду ченців монастиря за умови, що ігумен не дозволить перевозити ним прочан¹⁶³.

Нарешті, Кам'янському Успенському чоловічому монастиреві, заснованому 1681 р. на правому кам'яному березі річки Снов (нині знаходиться в Клімівському районі Брянської обл. РФ), було видано сім універсалів: 9 грудня 1687 р. підтверджувальний на Сушанський ґрунт і сіножати, 30 жовтня 1691 р. на село Сушани з ґрунтами і млином; 16 квітня 1694 р. на сінокіс біля села Сушани; 1 червня 1694 р. дозвіл на осадження села Шумилівка, від 18 березня 1699 р. на млин біля річки Трубіж й увільнення від дьогтьової повинності, 13 вересня 1699 р. на озера Кетове, Росохи і Рясне, що біля села Хоромне; 1 жовтня 1701 р. про підтвердження всіх відведених земель з селом Сушани і млином, що на річці Снов¹⁶⁴.

Зростання старшинського і монастирського землеволодіння спричинилося до зростання кількості підданих, збільшення їх повинностей, як натуральних, так і грошових, мінялося і їх співвідношення. До того ж, селяни майже завжди могли бути залучені до різних т.з. громадських робіт – шарварків, стацій тощо.

За своїм характером старшинські володіння поділялися на тимчасові – рангові (“до ласки войскової”) і спадкові – “зуполные”, тобто маєтності, що надавалися для підтримки господарства (“в зуполное володіння”).

У рангових і “вільних військових” маєтностях переважала даннна. Панщина була характерна для маєтностей “зуполного” володіння, насамперед монастирського. Розмір повинностей ще не визначався, хоч на кінець XVII ст. у власницьких маєтках відробітки уже сягали двох днів на тиждень, а часом державці вимагали й більше днів працювати у їх господарстві. Це підтверджує скарга жителів села Смоляж (Ніжинський полк) гетьманові на державця

вертійвського сотника Самійла Афанасіївича, який вимагав виконання непомірних повинностей. 28 листопада 1701 р. Мазепа видав універсал, який обмежував панщину двома днями на тиждень (“теды ми, призвавши его, пана сотника, злецилости суду нашему войсковому Енералному на очних ставкахъ тоей жалобы слухаты где и гди показалюся тое, що имъ, людям, дѣялася тяжест, тогда ему, сотнику, непохвалялисмо такого прикрого владѣнія, любо ж его, пана сотника, от держави того села не отдаляемъ, однакъ приказуемъ ему, абы не болшей, але тилко два днѣ в тижден роботу его панщизною отправовали, а иншіе днѣ на свой оборочали потреби и в рокъ по полосмачки овса от рабочей товарини давали, на що жаднихъ датков и повинностей и не повинен будетъ онъ, панъ сотникъ, вимагати, подъ неласкою нашею и под строгимъ каранемъ”)¹⁶⁵.

Незважаючи на всі складнощі, господарство Лівобережної України за часів Мазепи розвивалося успішно. У сільськогосподарському виробництві переважало рільництво, вівчарство, городництво, садівництво, бджільництво, чинбарство, виробництво сукна і полотна. Набувала розвитку і промисловість, як на півночі, так і на півдні Гетьманщини. У гетьманських, старшинських і монастирських маєтках, на козацьких і міщанських хуторах, на вільних займанщинах з'являються нові промислові заклади. Гетьманський уряд сприяв вільному промисловому підприємництву, заохочуючи ініціаторів та організаторів його різними пільгами економічного характеру.

Найактивніше розвивалися різні галузі сільськогосподарської промисловості, насамперед млинарство і гуральництво. Засипання гребель, спорудження млинів, осадження навколо них слобід – було звичайним явищем¹⁶⁶.

У багатьох універсалах якраз і йдеться про дозволи засипати греблю, побудувати млин, а то й поселити біля нього слобідку. Причому, немало млинів працювало тільки під час весняного повноводдя (вони називалися – вешняками). Млини насамперед належали козацькій старшині, а також казакам, рідше – купцям, а часом і селянам. Інколи власниками одного млина було два-три господарі. Біля млинів, як правило, знаходилися ті чи інші угіддя – орні землі, сінокоси, різні будівлі, а той хутори чи слободи.

Оскільки млинарська техніка була пов'язана з різними видами промислового виробництва (млини на збіжжя, круподерні, валюшні, тартаки, папірні, порохові млини, рудні та гамарні) зростання млинарства свідчило про загальний розвиток української промисловості того часу.

Масовий характер мав і розвиток гуральництва. Горілку виробляли як для власного ужитку, так і на продаж. Стимулюючим фактором розвитку гуральництва був експорт у Польщу, Саксонію, Крим. Цим і пояснювалася поява все нових і нових гуралень у старшинських і монастирських маєтках¹⁶⁷.

Серед інших галузей промисловості, що вимагали спеціального досвіду і коштів, слід назвати виробництво селітри, яке тут існувало здавна, але особливо активно розвивалося в кінці XVII – на початку XVIII ст, на півдні Гетьманщини. Так, великі селітряні майдани були на річці Самарі. 1706 р. знатному військовому товаришеві Федорові Жученку дозволено виробляти

селітру на річці Орель (“теды [. . .] даем наше позволение з броварном на мененных буртах ему, пану Василию зачати и робити селитру”)¹⁶⁸. 4 травня 1702 р. універсалом Мазепи було дозволено прилуцькому полковникові Дмитрові Горленкові заснувати селітряні заводи за Дніпром (“усмотрѣвши себѣ по тамтой стороны Днепра до роблення селѣтри способные могилы; первые на Боговом шляху недалеко Редчинихъ Байраковъ; другие от первых могил о черть милѣ за рѣчкою Виссю; третье отъ другихъ могиль такъ же о черть милѣ на низъ Висси; в четвертом мѣстцу под Коробчиними Байраками; в пятом мѣйстцу под лѣсом Лебединомъ над рѣчкою Турисю, просил нашего позволение на заведение в тих могилах селѣтраних заводов”)¹⁶⁹. 1707 р. Мазепа дозволив тому ж Дмитрові Горленку виробляти селітру під Лебедином¹⁷⁰.

На півночі Гетьманщини важливою галуззю було виробництво поташу і смальчуги. Буди діяли в гетьманських володіннях, у маєтках козацької старшини та монастирів. Будництвом займалися і купці, заможні козаки і дрібні промисловці (будники). Найбільше буд було в Почепівській, Ропській, Шептаківській і Ямпільській волостях. За цими будами наглядав спеціальний дозорець будних заводів рейментарських. Великими будниками були новгородський війт Кость Пригара, який володів будами на “кгрунтах Знобовских” між річками Свигою, Знобовкою і Лютою. Численні поташні підприємства належали стародубівському полковникові Михайлові Миклашевському, генеральному осавулу Андрієві Гамалії і стародубівському війтові Спиридону Шираю. 1691 р. вони одержали дозвіл на заведення буд на Гомельському тракті¹⁷¹.

Проте найактивніше в добу Мазепи розвивалося гутництво (скляне виробництво) і рудництво (залізорудна галузь). Місцем розташування цих підприємств були Стародубівський, Чернігівський, Ніжинський, Київський і Гадяцький полки. Власниками були старшини, монастирі, зокрема Києво-Печерська лавра. Заводять рудні і гуті у своїх маєтках генеральний писар (пізніше генеральний суддя) В. Кочубей, генеральний обозний І. Ломиковський, генеральний суддя Сава Прокопович, полковники Юхим Лизогуб, Михайло Миклашевський, Леонтій та Павло Полуботки¹⁷².

Швидке зростання залізорудної промисловості було зумовлене державними замовленнями.

26 березня 1701 р. гетьман віддав у посесію Неданчицьку рудню, що на річці Ворзна, в Любецькій сотні, Чернігівському і Новгородському архієпископові Іоану Максимовичу “за певну щорічну квоту”, “аби его милость щороку з той своей руднѣ до скарбу войскового казал давати дванадцать возков железа доброго гнучкого, от какой дачи на сей тилко еден рок его милостей увольняем”¹⁷³. Мав рудні і Київський Межигірський монастир¹⁷⁴. Серед власників гут і рудень бачимо й представників середньої старшини, міщан, промисловців. Так, кролевецький сотник Іван Маковський володів руднею в селі Подолове Кролевецької сотні. Мав гуту і заможний воронізький міщанин (1691) Лазар Матвійович. Син чернігівського війта Іван Яхимович володів Неданчицькою руднею, яку купив його батько Григорій Яхимович у Максима Лейби.

1701 р. І. Яхимович уступив цю рудню Чернігівській катедрі¹⁷⁵. 1704 р. гетьман дозволив машівському гутникові Василеві Скобичевському на гетьманських грунтах, що в Шептаківській волості, між Погорільцями і Жадовом, побудувати гуту, а побудувавши, “мѣет он, Скобичевский перед его гетмана, оказатись и учинити з ним, гетманом, уговор и постановлене: почему мает з той гути на год до шкатулки гетманской давати”¹⁷⁶. 4 березня 1704 р. гутникові Павлові Поручці Мазепа дозволив у Дубовій Гряді на річці Убедь “млинь, подлугъ води построити, так и гуту к оному млиновѣ переселити не пречим, з которое всегда повинен будет в каждый рок вишшой положенную сумму до шкатулки нашей непремѣнно указати”¹⁷⁷.

Існували й розвивалися інші галузі промисловості. Мазепа знавець і великий аматор гарматної справи багато зробив для розвитку ливарництва, виготовлення гармат і дзвонів. Гетьман протегував відомим гарматним майстрам Йосипові і Карпові Балашевичам, які вміли поєднувати високу технічну досконалість з гарним мистецьким оздобленням своїх виробів. Їм належить відомий дзвін “Голуб” з портретним зображенням Мазепа та його фамільним гербом, що до 1941 р. знаходився в Чернігівському історичному музеї¹⁷⁸.

Гетьман сприяв розвитку паперової промисловості, виготовлення цегли. Побутувала оренда, надходження від якої поповнювали державний скарб. Передавали в оренду млини, гуральні, буди, гуті, рудні тощо. Тютюнова і горілчана оренда, як джерело поповнення державного скарбу було запроваджено універсалом від 8 травня 1690 р¹⁷⁹. Іншим джерелом поповнення скарбу було ввізне і вивізне мито (індукта й евекта). Відомі універсали, якими обмежувалося виробництво і продаж горілки. 13 вересня 1687 р. Мазепа підтвердив універсали попередніх гетьманів про пільги ніжинським грекам¹⁸⁰.

Розвиток торгівлі і промисловості сприяв зростанню міст та купецької верстви. Відбувалися зміни і в соціально-економічному житті міст Гетьманщини.

Головним торговим центром був Стародуб. Тут проходили важливі торгові шляхи з Москви до Польщі, із Прибалтики до Чорномор'я. Вивозили стародубівські полки прядиво, олію, поташ, ліс, мед, віск, скло; довозили текстильні вироби, хутра, метали і металеві вироби, вина та інші товари, серед інших торгових осередків виділявся Ніжин, де була грецька колонія купців, які здебільшого торгували з Московщиною і Чорномор'ям; Кролевець з великим міжнародним ярмарком. Окреме місце займали Київ, який був водночас торговим, військово-політичним, церковним і культурним центром, Батурин – резиденція гетьманського уряду, а також історичні міста – Чернігів і Переяслав. Українські купці почали проявляти інтерес і до Південно-східного ринку (Кавказ, Персія). Зростала внутрішня торгівля між Гетьманщиною і Запорозжям. На перешкоді успішному розвитку торгівлі були дії Московського уряду. 1701 р. Петро I заборонив вивозити прядиво до Риги і Кенігсбергу – наказав вивозити товари через Архангельськ. Чинилися перепони в експорті горілки і тютюну до Росії. Налагоджувався і експорт продуктів рільництва. Великих розмірів набирає відгодівля й експорт волів.

Універсали Івана Мазепи віддзеркалюють взаємини між міщанами і козаками, які не завжди були безхмарні. Зокрема, міщанам дошкуляли переходи військ, які дуже широко використовували стації, вимагали для себе не лише місця, де можна переночувати, не лише харчів, але й різних речей.

Другим не менш тяжким тягарем було обмеження магдебурзького права; козаки готові були його ліквідувати взагалі і взяти управління містами в свої руки. Гетьманські універсали Києву, Чернігову, Ніжину, Переяславу, навпаки, підкреслюють, що магдебурзьке право, магдебурзький устрій повинен залишатися. Організація міст мала увійти до системи судового та фінансового устрою нового козацького режиму. Універсали забороняють чинити кривди магістратам і ратушам. Це було викликано тим, що козацька старшина часто спокушалася удавати з себе старших над магістратськими урядовцями. Нечіткість взаємин між магдебурзькою владою та козацькою давала широкі можливості втручатися до міського самоврядування.

Нині відомо близько 40 універсалів Івана Мазепи Києву, дещо менше іншим містам – Стародубу, Ніжину, Чернігову, Переяславу. Як історичне джерело вони розглядалися в працях О. Лазаревського, І. Каманіна. Частина з них у свій час була оприлюднена. У гетьманських універсалах знайшло віддзеркалення соціально-економічне і політичне життя міст, їх місце в суспільному житті, взаємини міщан з козаками. У них прослідковуються взаємини території і міста, виділення міста в окреме економічне і правничо-політичне формування міського ладу і права, торгово-виробнича роль міста, фінанси та його господарство, склад і рух людності. Для розв'язання цих питань чимало матеріалу дають універсали гетьмана. Так, ще 11 вересня 1687 р. Мазепа обіцяв міщанам підтвердити їх права і привілеї. Того ж дня іншим універсалом він зобов'язав усіх людей, що живуть у монастирських дворах, відбувати сторожову й інші повинності нарівні з міщанами¹⁸¹. Універсали від 13 січня 1691 р., 6 червня 1694 р., 13 січня 1698 р., 16 червня 1699 р., та ін. Мазепа забороняв роздрібне козацьке шинкарювання в Києві. 19 липня 1700 р. гетьман підтвердив привілеї Києву на монопольне право міщанського шинкування та міські ґрунти, рудні, лови, ліси із зобов'язанням козаків, які мешкають на міських ґрунтах, сплачувати магістратові куничне та заборною записувати міщан у козацький реєстр¹⁸².

Часте повторення заборони козацького і монастирського шинкування у Києві – свідчення турботи гетьмана про стан справ у місті, а з другого боку, доказ того, що ці заборони не виконувалися.

Послаблювалися компетенції магістрату втручаннями сотенної влади в судові справи. Цим був викликаний універсал Мазепи від 17 липня 1699 р., яким він забороняв київському полковникові втручатися в справи київської ратуші і зокрема судові. Наказувалося не приймати до свого суду справи зарубіжних людей, а також місцевих жителів. Всі такі справи відсилати до Київського магістрату¹⁸³.

Заслуговує на окрему увагу універсал від 7 жовтня 1699 р. про дозвіл київським міщанам вільними голосами обирати війта (“на кого по совѣту и согласию всѣх голос будет”)¹⁸⁴.

На прохання чернігівського війта 1687 р. гетьман затвердив давні міські права, які були порушені чернігівським полковником Яковом Лизогубом, а саме: цехові увільнялися від послушенства полковникові, приверталися до міської організації. Поверталось місту і стягування вагового та помірнього, що їх був присвоїв полковник. Звільнялися ремісники і від послушенства полковникові. Вони були повернуті у підпорядкування міської організації. Гетьманський уряд вжив заходів і щодо поліпшення фінансового становища Чернігова, додавши місту нові земельні володіння, а також податки від винокурень та шинків. Того ж 1687 р. (5 жовтня) гетьман підтвердив магдебурзьке право Стародубу і надав йому села Кустичі та Сергіївку, п'ять млинів ("аби в мѣстѣ Стародубовѣ магдебургское право было заховано і всякіє справи тим правом отпrowавалися")¹⁸⁵. Іншими універсалами регулювалися права Березанської, Борзенської, Бориспільської, Воронізької, Козелецької, Ніжинської, Переяславської, Почепівської та інших ратуш¹⁸⁶.

Проте гетьман дбав не лише про розвиток економіки, але з великою увагою ставився до ширення освіти, підтримував видавничу справу, літературу, театральне мистецтво, малярство, гравєрство й архітектуру.

Гетьман став ініціатором перетворення 1700 р. Братського колегіуму на академію, створення колегіумів. Так, 1706 р. був відкритий Чернігівський колегіум з 6-річним терміном навчання, де навчалось 200 осіб. За часів Мазепи Академія вважалась одним з найкращих вищих закладів Східної Європи, де здобували освіту 2000 студентів.

Мазепа прикрасив Україну чудовими спорудами, насамперед церковними. 1704 р. коштом гетьмана одноповерховий будинок академії був перебудований у двоповерховий. Були споруджені: Миколаївська на Печерську і Братська на Подолі церкви, Церква Всіх святих над Економічною брамою Печерської лаври та ін. Він фондував друк в Алепо арабською мовою Євангелія (1708) та інші.

Універсали були найпоширенішою формою актових документів, які видавалися від імені гетьмана, генеральної старшини і полковників. Зрідка трапляються універсали сотників. За своїм характером вони поділяються на ті, що мають певні права та привілеї і мають разову або тривалу дію; розпорядження, що вимагають від урядовців виконання певної роботи; дозволяють або забороняють певні дії; повідомлення, тобто універсали, якими надавалися певні права, або в яких йдеться про реалізацію цих прав і привілеїв. За правовою силою вони поділяються на: первинні, конфірмаційні та оборонні, оскільки універсали як юридичні документи мали значення не лише для тих, хто їх одержував, але й для нащадків, з них виготовлялися копії, вносилися до актових чи ревізійних книг. Тому один і той же текст зберігався в кількох примірниках. Цим досягалася досить велика гарантія збереження тексту. Монастирі теж практикували виготовлення реєстрів і повних текстів універсалів.

Наймасовіші добірки універсалів збереглися в Генеральному слідстві 1729-1730 рр. десяти полків Гетьманщини та Генеральному опису Лівобережної України 1765-1769 рр.

Після великої пожежі в Глухові 1748 р., під час якої загинули переписні книги, Генеральна військова канцелярія організувала їх копіювання і водночас (напевне в 1749 р.) склала анотований перелік гетьманських універсалів, серед яких є й такі, що в свій час не потрапили до генерального слідства. Ці копії й стали джерелом для публікацій, що з'явилися у першій чверті ХХ ст. (дев'ять з десяти – досі не побачило світу Генеральне слідство 1729-1730 рр. Полтавського полку). Причому Генеральні слідства Чернігівського, Прилуцького і Переяславського полків видані без документів.

Підтверджувальні універсали мають ту відмінність від інших універсалів, що в них завжди йдеться про порушення прав власників універсалів окремими особами чи полковою старшиною.

За змістом гетьманські універсали віддзеркалюють різні сторони життя Лівобережної України, розкривають механізм діяльності гетьманського уряду. Насамперед у них йдеться про господарські справи.

* * *

До основної частини збірки включено 497 документів. Це насамперед універсали, тобто документи адміністративної влади, призначені для широкого повідомлення про певну справу, відомі з середньовіччя. У діловодну практику України запроваджений Богданом Хмельницьким і побутував протягом усього існування Гетьманщини для звертання до народу, доведення до широкого загалу військових та адміністративних розпоряджень, наказів про мобілізацію війська, військові походи, про призначення полковників та інших старшин, повідомлення про господарські і фінансові справи, про взяття під протекцію осіб та установ, про підтвердження наявних і надання нових земель, маєтків. Писалися вони здебільшого у Генеральній військовій канцелярії стисло від імені гетьмана, часом – від імені полковників, а то й сотників, духовних осіб. Склалися вони за повною формою, яка вкладається у загально прийнятну в дипломатичній структурі диплома:

I. Вступний протокол: 1) *invocatio* (згадка про боже ім'я); 2) *institulatio* (позначення імені і титулу особи від імені якої видається документ); 3) *inscriptio* і *solutatio* (адреса, ім'я чи імена осіб, до яких звертається документ та привітання).

II. Текст: 4) *orenga*, *prooemium* або *prologus* (преамбула – формула загального змісту, де вказано на обов'язки або права того, хто видає документ); 5) *promulgatio*, *publicatio* або *notificatio* (загальна фраза, що звертає увагу на дальший загальний зміст документа); 6) *narratio* (викладаються події, що спричинили видання документа); часом наводиться *petitio* (прохання про таке рішення); 7) *dispositio* (головна постанова, чи вирішення справи – розпорядження по суті); 8) *sanctio* і *comminatio* (заборона порушувати документ); 9) *corroboratio* (подання способів, якими забезпечено автентичність документа, насамперед печатки і підпису).

III. Кінцевий протокол: 10) *subscriptio* (підпис); 11) *datum* (місце і час видання документа); 12) *argratio* (коротка молитва).

Деякі з цих формул не обов'язкові для всіх документів, зокрема. пропускаються такі частини як *invocatio*, *arenga*, *promulgatio*, *congroratio*, *arguesatio*. Часом дві частини об'єднані в одну.

Універсали Івана Мазепи вкладаються в скорочену схему. Для прикладу поділимо на формальні частини універсал Мазепи від 3 грудня 1695 р. прилуцькому полковому судді Іванові Носу на село Щурівка, що в Іваницькій сотні¹⁸⁷.

1. *Institulatio*: Их царского пресвѣтлого величества Войска Запорожкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

2. *Inscriptio*: Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ полку Прилуцкого, а особливе сотникови іваницькому, атаманови городовому и кому колвекъ о томъ вѣдати належитьъ.

3. *Norratio*: Ижъ просилъ насъ панъ Іванъ Носъ, судія полковий прилуцкий о надане и потвержене села Щуровки в сотнѣ Іваницькой лежачого, а показоваль намъ и листъ пана полковника прилуцкого на тоє селце, себѣ данный.

4. *Dispositio*: Теды мы, респектуючи на его услуги здавна в Войску Запорожскомъ роненіе, выдаемъ ему сей нашъ потвержателний унѣверсал, позволяючи онимъ селцемъ владѣти и всякій повинности з тяглих людей тамошних одбирати.

5. *Comminatio i sanctio*: Вѣдаючи теди кождий о такой волѣ нашей, жебы ему, помененному пану Івану Носу, судий полковому, в заживаню того селца и в одбираню з него приходячих повинностей и послушенства не важилъся жадной чинити перешкоди о тоє пилно приказуем. А войтъ з посполитими людьми абы ему, пану Івану Носу, належитую отдавали повинности и послушенство.

6. *Datum*: Данъ в Батуринѣ, декаврія 3, року 1695.

7. *Subscriptio*: Звишьменованный гетман, рукою власною.

Формули, наявні в цьому універсалі, зустрічаються майже в усіх універсалах Івана Мазепи. Рідше трапляються інші формули. Деякі формули є в різних видах і становлять інтерес як для дипломатики, так і в цілому для дослідників держави Івана Мазепи.

Invocatio в універсалах Івана Мазепи не зустрічається.

Intitulatio. Титуляра універсалів Івана Мазепи має ім'я, часом по-батькові, і прізвище та титул гетьмана. Ім'я і прізвище наводяться в одних випадках перед титулом, в інших – після титулу, часом з доданням по батькові: Іоанъ (Іванъ) Мазепа, Іоанъ (Іванъ) Степановичъ Мазепа. Гетьманський титул має кілька форм:

1. Гетманъ з Войском ихъ царского величества Запорожким.
2. Гетман з Войском ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожким.
3. Его (их) царского пресвѣтлого величества Войска Запорожкого гетман.
4. Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожкого гетман.
5. Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожкого обоихъ сторонъ Днѣпра гетман.
6. Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ і кавалеръ.

7. Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей и царей и великих князей Іоана Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини благовѣрніа царевни и великія княжни Софій Алексѣевни всея великія и Малыя и Бѣлія Россій самодержцев их царского пресвѣтлого величества подданій Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетман.

8. Пресвѣтлейших и державнѣйших великих государей царей и великих князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великая всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцев ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

9. Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого Апостола Андрея кавалеръ.

10. Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого величества государя его царского величества Войска Запорожского гетман славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого (алого) Орла кавалеръ.

11. Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского священнѣйшого величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалер.

Отже, основний титул “гетьман” є всюди. Далі титул доповнюється: гетьман з Військом Запорозьким. Потім у титулі позначене державно-політичне становище Запорозького Війська.

Inscriptio. Формула адреси відповідає загальноприйнятим західноєвропейським зразкам інскрипції, але у багатьох видах. За початковими словами звертань можна виділити такі головні типи:

1. Всѣмъ, кому о томъ вѣдати будет належало, ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ.

2. Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому о томъ вѣдати належить, як духовного, такъ и свѣцкогo стану людемъ.

3. Паномъ бурмистромъ, райцомъ, лавникомъ, мѣщаномъ и всѣмъ посполитым жителямъ, мѣста.

4. Пану полковниковѣ стародубовскому, обозному, атаманомъ и всему старшому и меншому Войска Запорозкого.

5. Ознаймуемъ симъ нашимъ отвористимъ унѣверсаломъ всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ потрібно.

6. Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому о томъ вѣдати належить.

7. Ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашим всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого.

8. Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковникови кievскому.

Але в названих типах є стільки другорядних відмін, перестановок, доповнень, що інскрипція набуває своєї індивідуальної форми. Тому важко назвати два тотожні універсали. Навіть універсали, видані в один і той же день, різняться між собою. Це стосується й інших складових частин універсалу.

Datum. Дата, як правило, наводиться перед підписом. Починається вона найчастіше словом “Данъ”, зрідка “Писанъ”, а часом і без цих слів, тобто починається з назви міста: З Батурина, Зъ Гадяча. Місце написання універсалу позначається так: В Батуринѣ, в Києвѣ Печерском, в Фортеци Києвопечерской, в Киеве Печерском, в Бѣлой Церкви, въ Фортеци Белоцерковской, в Обозѣ под Биковом, з канцелярій войсковою, в обозѣ за Тетѣвом. Цифри здебільшого написані слов'янськими літерами. За яким стилем датуються документи – не говориться.

Під універсалами підпис такий:

Звишменованный гетман, рукою власноюю (рука власна), Звишменованный гетман и кавалер, рукою власною; у наказах: Вашъ ласкавий Иванъ Мазепа, гетманъ, рукою власною.

Відповісти на питання, скільки універсалів підписав Іван Мазепа, неможливо, бо облікові документи відсутні. Дослідники вважають, що не дивлячись на великі втрати, збереглися відомості про близько тисячу документів.

Включені до видання документи розміщені у двох розділах: 1) Угоди. 2) Універсали. Накази. Крім того, у другому розділі вміщена інструкція Івана Мазепа від 30 червня 1690 р. компанійському полковникові Іллі Новицькому про те, як разом з полковником Семеном Палієм здійснити напад на Кизикермен.

У межах кожного розділу документи систематизовані за хронологією.

У основу публікації покладені оригінали. Якщо оригінал відсутній, текст друкується за найвірогіднішою копією. Нижче подаються відомості про наявність інших копій, а також про публікації.

Друкуються документи мовою оригіналу. Збережені літери: ъ, ы, ъ. Графічні варіанти кириличних літер зело, пси, кси, омега, іжиця, юс малий, фіта (S, з, Ѡ, Ѣ, А, Ѡ) передані літерами сучасного українського алфавіту.

Лігатури, які вживалися для позначення виносних літер і літеросполучень розшифровані і передані курсивом. Літерні позначення цифр (дат) наведені арабськими цифрами. Власні назви пишуться з великої літери. Пропуски тексту, викликані його пошкодженням у рукописах, заповнені у квадратних дужках. Якщо документ зберігся у кількох копіях, ця обставина застережена в легенді, а різночитання зазначені у підрядкових примітках. Кожен документ супроводжується заголовком, в якому зазначена дата (рік, місяць і число), місце написання, автор, адреса і зміст. Оскільки після складання науково-довідкового апарату було виявлено і вилучено повтори документів (під різними датами), довелося вдатися до застосування спарених номерів: 96/97, 121/122, 232/233, 256/257, 282/283, 312/313, 354/355, 479/480, 488/489, 499/500.

Після тексту документа перед легендою вміщено діловодні та інші помітки. У кожній легенді зазначено місце зберігання документа (назва архіву, бібліотеки, музею), номер фонду, номер одиниці зберігання та аркушів. Тут же зазначається оригінальність. Нижче наводяться назви видаць, в яких документ раніше був надрукований.

У додатку вміщено:

I. Універсали полковників і сотників.

II. Список місцевостей, у яких перебував Іван Мазепа у 1687-1709 роках.

III. Список архівних фондів і публікацій універсалів Івана Мазепи.

Для полегшення користування документами збірки також додано примітки, список скорочень, предметний, іменний і географічний покажчики, перелік документів, список ілюстрацій і фото з оригіналів Івана Мазепи.

У виданні використані фото універсалів з Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника, які люб'язно надіслав О. Дзьобан. Покажчики предметний, іменний та географічний складала і взяла участь у вичитці тексту М. Бутич.

Автор цих рядків складає щиру подяку всім установам й особам, які надали допомогу у підготовці до друку універсалів Івана Мазепи, зокрема: О. Безхлібний, Г. Боряку, М. Вавричин, Л. Гісцовій, Л. Демченко, І. Забіяці, О. Купчинському, Н. Лоцман, О. Музичук, Г. Порохнюк, Г. Сергійчук, В. Страшку, В. Ринсевичу, Л. Сухих, Я. Федоруку.

І. Бутич

- ¹ Док. 1. Див. також Полное Собрание Законов Российской империи (ПСЗ). – Т. II. – Ч. 1254.
- ² Яковлів А. Українсько-російські договори в XVII-XVIII віках. – Варшава, 1934. – Розділ VII.
- ³ Там само.
- ⁴ Док. 1.
- ⁵ Яковлів. Названа праця.
- ⁶ Оглоблин О. Гетьман Іван Мазепа та його доба // Записки НТШ. – Т. 170. Праці історично-філософської секції. С. 32.
- ⁷ Там само.
- ⁸ Док. 2.
- ⁹ Байрон Д. Мазепа: Поема // Пер. з англ. О. Веретенка. – Дестройт. – 1959. – 48 с.
- ¹⁰ Гюго (Ніго) Віктор Марі. – Мазепа // Yes orientales. – 1829.
- ¹¹ Пушкін О. Полтава: Поема // Твори / Переклад А. Малишка та М. Рильського. – К., 1952. – Т. 2.
- ¹² Рылеев К. Войнаровский: Поема / жизнеописание Мазепы А. Корниловича // Сочинения. – Л., 1987. – С. 167-199.
- ¹³ Словацький Ю. Мазепа: Трагедія на 5 актів / Пер. з пол. і вступна стаття М. Зерова. – К.: Слово, 1926 – 136 с. (світове письменство).
- ¹⁴ Буланжер Люї (великі олійні образи: “Покарання Мазепи”, 1827; “Смерть Мазепи”, дата невідома).
- ¹⁵ Делякруа (олійний образ: “Мазепа”, 1824).
- ¹⁶ Жеріко Теодор (олійний образ “Мазепа”, 1823).
- ¹⁷ Вернет Орас (два олійні образи: “Мазепа оточений кінями”, 1825 та “Вовки у погоні за Мазепою”, 1826).
- ¹⁸ Ліст Франц (симфонічна поема “Мазепа”, 1857).
- ¹⁹ Чайковський Петро (Опера: Мазепа, 1883).
- ²⁰ Брехт Бартольд: Балада про Мазепу, 1955.
- ²¹ Донцов Д. Гетьман Мазепа в західноєвропейській літературі // Іван Мазепа і Москва. Історичні розвідки і статті. – К., вид-во “Рада”. – 1994.
- ²² Там само. – С. 163.
- ²³ Кравцов Д. Гетьман Мазепа в українській історіографії XIX ст. // Записки Історично-філологічного відділу УАН. Кн. 6. Праці історичної секції. Гол. ред. М. Грушевський, К., 1925. – С. 234-246.
- ²⁴ Літопис Самовидця. – К., 1971

- 25 Летопись Григория Грабянки, изданная Временной комиссией для разбора древних актов. – К., 1854.
- 26 Самойло Величко. Летопись событий о Юго-Западной России в XVII в. – К., 1848-1864. – Т. I-IV. Сказания о войне козацкой с поляками. – К., 1926.
- 27 Петровский М. Нариси історії України XVII – початку XVIII ст. (Досліди над Літописом Самовидця). – Харків, 1930. – С. 355-371.
- 28 Літопис Самовидця. – С. 146.
- 29 История русов или Малой России. Сочинение Георгия Конисского архиепископа белорусского. – М., 1946. История русов. – К., 1991.
- 30 Бантыш-Каменский Д. История Малой России со времен присоединения оной к Российскому государству при царе Алексее Михайловиче. – М., 1822. – Т. I-IV; Источники малороссийской истории. В 2-х частях. – М., 1858-1859.
- 31 Маркович Н. История Малороссии. М., 1842-1843. – Т. I-V.
- 32 Костомаров Н. Мазепа и Мазепинцы // Собрание сочинений. – Кн. VI. – Т. 16. – Спб. 1905. – С. 375-815.
- 33 Див. Лазаревский А. Заметки о Мазепе // Очерки, заметки и документы по истории Малороссии. – Вып. V. – К., 1899.
- 34 Уманец Ф. Гетьман Мазепа: Историческая монография. – Спб., 1897.
- 35 Лазаревский А. Заметки о Мазепе. По поводу книги Ф. М. Уманца “Гетьман Мазепа” // Киевская старина. – 1898. – № 3 (март). – С. 457-485; № 4 (апрель). – С. 131-167; № 6 (июнь). – С. 395-411.
- 36 Грушевский М. С. Очерк истории украинского народа: 2-е изд. К., “Льбидь”, 1991. – С. 231.
- 37 Грушевський М. Шведсько-український союз 1708 р. // Записки НТШ, 1909. – Т. 92. – С. 12.
- 38 Антонович В. Бесіди про часи козацькі. Українська вільна академія, 1897. – С. 122
- 39 Хоткевич Гнат. Іван Мазепа // Українські гетьмани. Історичні портрети. Збірник. – К: ж. “Україна”, газ. “Вечірній Київ”, 1991. – С. 101-150.
- 40 Голиков И. И. Деяния Петра Великого, мудрого преобразователя России, собрание из достоверных источников, расположенные по годам. Т. 1-12. – М., 1788-1789.
- 41 Карпов Г. Критический обзор разработки главных русских источников по истории Малороссии относящихся за время 8 генваря 1654 – 30 мая 1672 года. – М., 1870.
- 42 Соловьев С. М. История России с древнейших времен. Т. 15-16 // Сочинения. – Кн. VIII. – М., “Мысль”, 1991.
- 43 Ключевский В. О. Курс русской истории. – М., 1958. – Т. IV. – С. 56.
- 44 Платонов С. Ф. Лекции русской истории. – Спб. – 1913. – С. 500.
- 45 Покровский М. Н. Русская история с древнейших времен. – М., 1966.
- 46 Див. Против исторической концепции М. Н. Покровского. М. – Ленинград, 1939.
- 47 Пушкирев С. Г. Обзор русской истории. – Нью-Йорк. – 1951. – С. 292-293.
- 48 Белопольский. СССР на фоне прошлого России. – Вашингтон. – 1973. – С. 213-214.
- 49 Vernadsky . A. History of Russia. – New-Hoven. 1961. – p. 154-156.
- 50 Шутой В. Измена Мазепы // Исторические записки. – 1950. – Т. 31. – С. 154-190.
- 51 Шутой В. Е. Борьба народных масс против нашествия армии Карла XII. – М., 1958. – С. 66, 292.
- 52 Дядиченко В. Мазепа – зрадник українського народу. – К., 1946. Його ж Полтавська битва: К., 1962.
- 53 Тарле Е. В. Карл XII в 1708-1709 годах // “Вопросы истории”. – 1950. – № 6; Його ж “Северная война и шведское нашествие на Россию”. – М., 1958. – С. 146, 222.
- 54 “Наука і суспільство”. – 1985, вересень.
- 55 Котляр М. Микола Іванович Костомаров і його життєпис політичного авантюриста // Укр. іст. журнал. – 1988. – № 8. – С. 134-140.
- 56 Котляр М., Кульчицький. Шляхами віків: довідник з історії України. – К., 1993. – С. 80-81.

- 57 Павленко Сергій. Міф про Мазепу. "Сіверянська думка". – Чернігів. 1998. – С. 11
- 58 Енсен А. Мазепа. К., 1992.
- 59 Готвальд В. Мазепа // Мазепа. – 1993. – С. 9-84.
- 60 Млиновецький Р. Гетьман Мазепа в світлі фактів і дзеркалі історії. – Торонто, 1976.
- 61 Борщак І., Мартель Р. Іван Мазепа. Життя і пориви великого гетьмана. К., вид-во СП "Свенас". – 1991.
- 62 Андрусяк М. Гетьман Іван Мазепа як культурний діяч // Мазепа. Збірник. – Т. 2. – Варшава. – 1939. – С. 69-87; Андрусяк М. Мазепа та Правобережжя // "Вісник". – Львів, 1938.
- 63 Мацьків Т. Гетьман Іван Мазепа в західноєвропейських джерелах. 1687-1709. Видання друге, доповнене. – Полтава 1995
- 64 Субтельний О. Порівняльний підхід у дослідженні постаті Мазепи // Український історичний журнал. – 1991. – № 2. – С. 125-129.
- 65 Мацьків Т. Названа праця.
- 66 Борщак І. Мазепа – людина й історичний діяч // Записки НТШ. – Т. 152. – 1933. – С 23.
- 67 Voltaire Histoire de Charles XII Roi de Sued. Novell Eidrion. – Paris. – 1878. – Vol. – p. 236.
- 68 Мацьків Т. Названа праця. – С. 187.
- 69 Брайтчевський М., Марочкін В. Іван Мазепа: правда і вигадки (полемічні нотатки) // Україна. – 1990. – № 6. – С. 10-12.
- 70 Шевчук В. Визвольна акція Івана Мазепи та його система державотворення // Розбудова держави. – 1993. – № 2.
- 71 Смолій В. Іван Мазепа // Володарі гетьманської булави. – К., 1994. – С. 385-402.
- 72 Сергійчук В. Кого зрадив гетьман Мазепа. – К., 1992.
- 73 Павленко Сергій. Названа праця. – С. 12.
- 74 Шовкопляс Г., Шовкопляс І. Іван Мазепа – гетьман України (1687-1709). Бібліографія // Неопалима купина. – 1995. – № 1-2. – С. 235-255.
- 75 Дорошенко Д. Мазепа в історичній літературі і в житті // Мазепа. Збірник. – Варшава, 1939. – Т. 1.
- 76 Дмитрієнко М., Ясь О. Проблема формування оціночних критеріїв історичної особистості гетьмана Івана Мазепи в історичних концепціях істориків-державників // Гетьман Мазепа та його доба. Тези доповідей наукової конференції (до 285 річчя від дня смерті). – К., 1995. – С. 8-11.
- 77 Мокляк В. Гетьман Іван Мазепа в доживтєвій українській історіографії // Там само. – С. 16-19
- 78 Чуприна В. І. Мазепа і національно-визвольний рух в Україні в другій половині 17 – першій половині 18 ст. // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 154-155.
- 79 Феденко П. Гетьман Іван Мазепа в советській історіографії // Український збірник. – Мюнхен, 1960. – Кн. 17.
- 80 Єрмак О. Гетьманування І. С. Мазепи в оцінці В. Б. Антоновича // Північна війна та її наслідки для України. – Полтава, 1992. – С. 25-26.
- 81 Huinz O. Könid Karl XII von Schweden. Berlin, 1936. – Vol 1, pp. 247-248
- 82 Hatton R. M. Charles XII of Sweden. New-York, 1968. – P. 240.
- 83 Мацьків Т. Названа праця. – С. 187.
- 84 Див. про це док. – 147, 148
- 85 Док. Д 1-25
- 86 Док. Д 25.
- 87 Док. 4.
- 88 Док. 6.
- 89 Док. 9.
- 90 Док. 11, 15.
- 91 Док. 16.
- 92 Док. 23.

- 93 Док. 29.
94 Док. 31.
95 Док. 35.
96 Док. 42.
97 Док. 45.
98 Док. 60.
99 Док. 64.
100 Док. 73.
101 Док. 76.
102 Док. 79.
103 Док. 85.
104 Док. 86.
105 Док. 88.
106 Док. 89.
107 Док. 101, 103, 105, 106, 108, 110, 115, 118, 121/122, 123, 124, 129, 132.
108 Док. 132, 135, 146, 151, 158, 160.
109 Док. 133, 135, 136, 146, 151, 158, 160.
110 Док. 162, 166, 167.
111 Док. 208, 211.
112 Док. 202, 213.
113 Док. 224, 225.
114 Док. 228, 229, 235, 238.
115 Док. 243, 246.
116 Док. 258.
117 Док. 275.
118 Док. 276.
119 Док. 311, 315.
120 Док. 366, 367, 372.
121 Док. 386, 387, 390, 396, 407.
122 Док. 438, 439, 441, 447, 453, 458.
123 Док. 437, 438, 441, 445.
124 Док. 469, 490.
125 Док. 491, 507.
126 Док. 12, 114, 147.
127 Док. 302, 470.
128 Док. 421.
129 Павло Федоренко. З історії монастирського господарства на Лівобережжі XVII-XVIII вв. // Записки історично-філологічного відділу. Кн. XI (У Києві, 1927). – С. 103-170.
130 Док. 39.
131 Оглоблин О. Названа праця. – С. 132.
132 Док. 475.
133 Док. 55, 271, 475.
134 Док. 130, 297.
135 Док. 221, 242.
136 Док. 138, 279, 358, 368
137 Док. 48, 77, 93.
138 Док. 65, 111, 143, 223
139 Док. 207, 223, 426.
140 Док. 208.
141 Док. 293.
142 Док. 87.
143 Док. 112.

- ¹⁴⁴ Док. 227.
- ¹⁴⁵ Док. 209.
- ¹⁴⁶ Док. 171.
- ¹⁴⁷ Док. 59.
- ¹⁴⁸ Док. 43, 100; А. Лазаревский. Монастырское землевладение в Малороссии (1636-1730) // Чтения в ИОНЛ. – Кн. V. – С. 64-65.
- ¹⁴⁹ Док. 61, 162, 186, 487, 496.
- ¹⁵⁰ Док. 51, 69. Останній був надрукований у “Генеральном следствии Нежинского полка” за копією, у цьому виданні друкується за оригіналом, що зберігається в ЦДІАК. – Ф. 45. – Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 1.
- ¹⁵¹ Док. 46, 54.
- ¹⁵² Док. 125, 327.
- ¹⁵³ Док. 360, 387.
- ¹⁵⁴ Док. 44, 211.
- ¹⁵⁵ Док. 67, 149. Останній універсал від 9 липня 1690 р. вперше був надрукований 1902 р. в “Генеральном следствии Нежинского полка” (с. 362-363). Вдруге його оприлюднив Юрій Мицик під назвою “Невідомий документ Івана Мазепи” в часописі “Пам’ятки України”. – 1991. – № 6. – С. 56-57.
- ¹⁵⁶ Док. 237, 248, 375.
- ¹⁵⁷ Док. 63, 80.
- ¹⁵⁸ Док. 78, 292, 378.
- ¹⁵⁹ Док. 331, 338, 344.
- ¹⁶⁰ Док. 37, 38, 216, 374.
- ¹⁶¹ Док. 286, 308, 311, 312/313, 317.
- ¹⁶² Док. 39, 62, 199, 362, 476.
- ¹⁶³ Док. 53, 117, 120, 231, 278, 451
- ¹⁶⁴ Док. 50, 187, 218, 220, 280, 295, 341.
- ¹⁶⁵ Док. 343.
- ¹⁶⁶ Док. 8, 19, 21, 24, 27, 28, 31, 32, 36, 49, 57, 58, 66, 70, 76, 85, 90, 91, 103, 107, 108, 116, 118, 122, 128, 139, 141, 165, 168, 176, 184, 193, 219, 234, 244, 254-256, 259-263, 266, 272, 288-290, 296, 307, 316, 318, 337, 339, 345, 348, 350, 356, 361-363, 376, 377, 388, 389, 466.
- ¹⁶⁷ Док. 161, 222, 239, 463.
- ¹⁶⁸ Док. 163.
- ¹⁶⁹ Док. 346.
- ¹⁷⁰ Оглоблин О. Названа праця. – С. 72.
- ¹⁷¹ Док. 288, 414.
- ¹⁷² Док. 126, 142, 169, 378, 406, 502.
- ¹⁷³ Док. 332.
- ¹⁷⁴ Док. 65.
- ¹⁷⁵ Док. 332
- ¹⁷⁶ Оглоблин О. Названа праця. – С. 76.
- ¹⁷⁷ Док. 391.
- ¹⁷⁸ Оглоблин О. Названа праця. – С. 143.
- ¹⁷⁹ Док. 140.
- ¹⁸⁰ Док. 336.
- ¹⁸¹ Док. 17, 18.
- ¹⁸² Док. 320.
- ¹⁸³ Док. 291.
- ¹⁸⁴ Док. 300.
- ¹⁸⁵ Док. 30.
- ¹⁸⁶ Док. 41, 74, 81, 326, 342, 365, 380, 381, 478.

№ 1

1687, липня 25. Коломак. – Коломацькі статті¹

Статѣ,
данніе гетману Івану Мазепѣ
на Коломаку року 1687, іюля 25 дня.

Божією милостію пресвѣтлѣйшіе и державнѣйшіе великіе государи цари и великіе князи Іванъ Алексѣвич², Петро Алексѣвич³ и великая государиня благовѣдная царевна Софіа Алексѣевна⁴ всея Великія и Малія и Бѣлія Росій самодержжи и многихъ государствъ и земель восточнихъ и Западнихъ и сѣвернихъ отчичи и дѣдичи и наслѣдники и государи и обладатели ихъ царское пресвѣтлое величество указали сіе ниже написанніе пункты написат и отдат на радѣ, в обозѣ на рѣчцѣ Коломаку⁵, новообраному Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетману и старшинѣ и полковником и всему Войску Запорожскому и народу малороссійскому для того, абы сего настоящего 195 году по ихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества указу, будучи на ихъ великихъ государей службѣ в болшомъ полку в Кримскомъ походѣ⁶ ближній боярин и намѣсникъ новогодский и царственніе болшіе печати и государственныхъ великихъ и посолскихъ дѣлъ оберегатели и болшаго полку дворовой воевода князь Василій Василіевичъ Голицин⁷ з товарищи, писалъ к намѣ великимъ государем и ихъ царскому пресвѣтлому величеству из обозу из рѣчки Килчени⁸ іюля в 8 день нинѣшнего 195 году, что сего ж іюля в 7 день ихъ царского пресвѣтлаго величества подданіе Войска Запорожского старшина и полковники, обозній Василій Борковскій⁹ судія // Михайло¹⁰, писар енералній Сава Прокоповъ,¹¹ асаулъ енералній Іван Мазепа¹², Константин Солонина¹³, Яковъ Лизоубъ¹⁴, Григорій Гамалѣя¹⁵, Дмитрей Райча¹⁶, Степан Забѣла¹⁷, Василій Кочубей¹⁸, подали ему, ближному боярину и оберегателю и дворовому воеводѣ князю Василію Всиліевичу за себе и Войско Запорожское челобитную¹⁹ за руками своими в измѣнѣ и во многомъ неистовствѣ пред ними, великими государи, пред ихъ царскимъ величествомъ Войска Запорожского гетмана Івана Самуйловича²⁰, и были челом имѣ, великимъ государямъ ихъ царскому пресвѣтлому величеству, чтобъ онъ ближній боярин и, оберегател

и дворовой воевода князь Василий Василиевичъ послалъ ту ихъ челобитную к нимъ, великимъ государемъ, к ихъ, царскому пресвѣтлому величеству и онъ ближний бояринъ и оберегатель и дворовой воевода ту ихъ за руками челобитную принявъ у нихъ, пославъ к нимъ, великимъ государемъ и великой государинѣ к ихъ царскому величеству и писалъ к нимъ, великимъ государемъ, чтобъ от того, от чего, Боже сохрани, зо всей Малой Россіи не учинилосъ якое замѣшане. Юля в 22 денъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлаго величества в грамотѣ к нему ближнему боярину и оберегателю и дворовому воеводе ко князю Василію Василиевичу з товарищи по той его више помянутой отпискѣ и по челобитной Войска Запорожскаго всей старшины полковниковъ, писано, чтобъ он, ближний бояринъ и оберегатель и дворовой воевода князь Василій Василиевичъ, призвавъ к себѣ ихъ царского пресвѣтлаго величества подданныхъ Войска Запорожскаго вишепомянутую старшину и полковниковъ, обозного Василія Борковского з товарищи, и все Войско Запорожское, сказалъ имъ царского пресвѣтлаго величества милостивый указъ, чтобъ они, великие государи, ихъ царское пресвѣтлое величество по вишепомянутому ихъ челобитію, гетману Ивану Самойловичу, буди онъ имъ, старшинѣ, и всему Войску Запорожскому не угоденъ былъ у нихъ гетманомъ не указали, и указали онъ свое царского пресвѣтлаго величества знамя и булаву и всѣ войсковіи клейноти отобратъ и послатъ его в свой великихъ государей великороссійскіе города, а на его мѣсто гетманомъ учинитъ, кого они, старшина, и Войско Запорожское излюбятъ и волними голоси оберутъ, а сказавъ имъ, ихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества указъ о посліку его Ивановѣ в великороссійской, в которой городъ пристойной, такожъ и о дѣтяхъ и свойственникахъ его, и о избраніи новаго гетмана велено ему, ближнему боярину, и дворовому воеводѣ князю Василію Василиевичу з товарищи учинитъ по своему разсмотрѣнію, якъ ихъ господь Богъ вразумитъ и наставитъ а какову к нимъ, великимъ государемъ к ихъ царскому пресвѣтлому величеству прислалъ онъ, ближний бояринъ и оберегатель и дворовой воевода Войска Запорожскаго, старшины заручную челобитную бѣлорусскаго писма, и с той ихъ челобитной присланъ к нему, ближнему боярину, и оберегателю, и дворовому воеводѣ списокъ.

И тотъ ихъ, великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлаго величества милостивомъ указѣ Войска Запорожскаго старшинѣ и полковникамъ и всему Войску Запорожскому и великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества та вишеписанная грамота имъ прочтенна, и гетманъ от уряду отставленъ и войсковіе клейноти в обозѣ ближнего боярина и оберегателя и дворового воеводи принятъ.

И старшина и козаки и все Войско Запорожское, вслушавъ тотъ ихъ царского пресвѣтлаго величества милостивый указъ, обрадовалисъ и на ихъ государской премногой и неизреченной милости били челомъ и говорили, что они ради за нихъ, великихъ государей, умираютъ и кровь свою проливаютъ и в подданствѣ у нихъ, великихъ государей, у ихъ царского пресвѣтлаго величества быти вѣчно, соблюдая свое крестное цѣлованіе на вѣки непремѣнно.

И ближний бояринъ и оберегатели дворовой воевода князь Василій Василиевичъ з товарищи, имъ говорили, что великіе государи ихъ царское

пресвѣтлое величество пожаловали ихъ Войска Запорожского старшину и полковников и все Войско Запорожское велѣли им здес в Войску в обозѣ на рѣчцѣ Коломаку, учинит по, ихъ войсковим правамъ раду и на той рѣчцѣ обрат гетмана, кого они меж себе излюбят, волними голоси. А какъ они гетмана изберут и великіе государи, ихъ царское пресвѣтлое величество указали имъ на радѣ прочест стат'и, каковы били дани по указу отца ихъ великих государей блаженіе, и вѣчно достойніе памяти великаго государя царя и великаго князя Алексіа Михайловича²¹ всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержца, прежде бывшему гетману Богдану Хмельницкому²² и всему Войску Запорожскому, на которых статяхъ // был он, гетман Богданъ Хмельницкий и все Войско Запорожское под его царского пресвѣтлаго величества самодержавного високою рукою в подданствѣ²³. А нинѣ указали великіе государи, ихъ царское пресвѣтлое величество, по ихъ челобитню, учинил нѣкоторые и вновь стат'и ко утвержденію и доброму состоянію и цѣлости всего Войска Запорожского и народа малороссійскаго.

А какъ они гетмана оберут и тому новообранному гетману, имъ пресвѣтлѣйшимъ и державнѣйшимъ государемъ царем и великим княземъ Іоанну Алексѣевичу, Петру Алексіевичу и великой государинѣ благовѣрной царевнѣ и великой княжнѣ Софіѣ Алексѣевнѣ всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцем и многихъ государствъ и земел восточних и западных и сѣверних отчичамъ и дѣдичам и наслѣдником, государем и обладателем и ихъ царского пресвѣтлого величества наслѣдником на вечное и вѣрное подданство, по святой непорочной евангелской заповѣди Нинѣ учинить обѣщаніе, и цѣловат святой и животворящій крест господень и бить ему, гетману, и енеральной старшинѣ и полковникомъ и всему Войску Запорожскому и народу малороссійскому у нихъ, великих государей и государских наслѣдников в вѣчномъ подданствѣ неотступно, помятуя свое обѣщаніе и крестное целованіе в прежнихъ своихъ правах и волностях по прежним ихъ царского пресвѣтлого величества, милостивимъ жалованнимъ гра[мотам], каковы были дани прежнему гетману Богдану Хмельницкому и иним гетманомъ и всему Войску Запорожскому, и народу малороссійскому.

И старшина и полковники, обозной Василій Борковскій з товарищи и все Войско Запорожское на милости великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлаго величества били челомъ и говорили, что они по указу и по изволенію ихъ царского пресвѣтлаго величества, на прежнихъ и на нинѣшномъ обраніи гетманском положеним пунктамъ в вѣчном у нихъ великих государей ихъ царского пресвѣтлаго величества подданствѣ быт всеусердно и всепокорно ради и по указу ихъ царского пресвѣтлаго величества учиня раду и по ихъ войсковимъ правамъ, и обравъ гетмана, тѣхъ статей, з нимъ новообранимъ гетманом слушат будут и руками своими онъ, гетманъ, и они подпишуть.

Іюля в 24 день сего ж настоящего 195 году духовніе особи на сію раду призваніе и Войско Запорожское, старшина и полковники и все Войско Запорожское учинили обраніи Нового гетмана раду.

И на той радѣ по указу великих государей царей, ихъ царского пресвѣтлаго величества были бояре и воеводи, // князь ближний боярин и болшого полку

дворовой воевода, и царственнiя болшiя печати и государственныхъ // великихъ посолскихъ дѣлъ оберегатель и Намѣстникъ новгородскiй князь Василiй Василевичъ Голицин, ближнiй боярин и воевода и Намѣстникъ псковскiй Алексѣй Семеничъ Шеинъ²⁴.

Ближнiй боярин и воевода и Намѣстникъ чернѣговскiй князь Владимиръ Дмитревичъ Долгоруковъ.

Ближнiй боярин и воевода, и Намѣстникъ бѣлагородскiй князь Константинъ Осиповичъ Щербатовъ.

Околничiй и воевода князь Данило Афанасевичъ Борятинскiй.

Ближнiй околничiй и воевода и Намѣстникъ серпуховскiй Венедиктовъ Андрѣевичъ Змѣевъ.

Думной дворянинъ и воевода Иванъ Гуревичъ Леонтьевъ.

Думной генеральъ Аггей Алексѣевичъ Шепелевъ.

Столникъ и воевода князь Борисъ Евфимевичъ Мещерской.

Думной дякъ Емельянъ Игнатевичъ Украинцовъ²⁵.

И дякъ тихъ розрадовъ, полковъ своихъ, ихъ царского пресвѣтлаго величества со многочисленными конными и пѣшими ратными людьми.

И того ж числа изволенiемъ ихъ великихъ государей и великой государинѣ ихъ царского пресвѣтлаго величества духовнiя особи и Войска Запорожскаго старшина и полковники, генеральной обознiй Василiй Боржовскiй с товарищи и все Войско Запорожское по своимъ правамъ, и волностямъ волными голосами обрали гетмана Ивана Степановича Мазепу.

И ближнiе бояринъ и оберегатель и дворовой воевода, князь Василiй Василевичъ з товарищи велѣли прежнiе и новоприбавленные пункты новообранному гетману Ивану Степановичу и старшинѣ и всему Войску Запорожскому в радѣ вичетъ и подписатъ имъ к тѣмъ пунктамъ руки свой и тѣ пункты имы чтени. А какъ пункты прочли и руки свой подписали и новообранной гетманъ Иванъ Степановичъ пресвѣтлѣйшимъ и державнѣйшимъ великимъ государемъ царемъ и великимъ княземъ Иоанну Алексѣевичу, Петру Алексѣевичу и великой государинѣ, благовѣрной царевнѣ и великой княжнѣ, Софiй Алексѣевнѣ и всея великiя и Малiя Россiй самодержцамъ и многихъ государствъ и земель восточныхъ и западныхъ и сѣверныхъ отчичемъ и дѣдичим и наслѣдникомъ и государемъ и обладателемъ ихъ государскимъ наслѣдникомъ учинилъ на вѣчное и вѣрное подданство предъ святымъ Евангелиемъ обѣщанiе по святой непорочной его заповѣди: на томъ, что имъ, гетману, и генеральной старшинѣ и полковникамъ и всему Войску Запорожскому и Народу малороссiйскому бити подъ ихъ царскою пресвѣтлаго величества самодержавною високою рукою // и у наслѣдниковъ ихъ государскихъ в вѣчномъ подданствѣ неотступно.

А стат'и ниже изображенiе сиче в себѣ содержать.

1

Милости у великихъ государей и у великой государинѣ, у ихъ царского пресвѣтлаго величества, гетманъ и Войско Запорожское и Народъ малороссiйскiй просятъ, чтобъ имъ быти в прежнихъ своихъ правахъ и волностяхъ и

чемъ пожалованъ былъ, прежний гетманъ Богданъ Хмелницкий и то бы им всѣмъ было потвержено ихъ государскими милостивыми грамотами пожалованными і великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество пожаловаль обоихъ сторонъ Днепра гетмана и старшину и полковниковъ и Народъ малороссійский, и все Войско Запорожское правами и волностями ихъ преждними милостивого своею жалованною грамотою, датъ ему, гетману, о томъ повелѣли.

2

Гетманъ Богданъ Хмелницкий милости у отца ихъ государскою блаженніе и вѣчнодостоиніе памяти великого государя его царское пресвѣтлое величество указаль царя и великого князя Алексѣя Михайловича, всея Великіе и Малія и Бѣлія Россій самодержца просиль, чтобъ указаль онъ великій государь своимъ царского величества воеводамъ з ратными людьми быти в Переяславлѣ, в Нѣжинѣ, в Чернѣговѣ, такъ же и бившимъ по немъ гетманомъ о томъ в пунктахъ его государскихъ писанъ же.

И отецъ ихъ государевъ блаженніе и вѣчно достойніе памяти великимъ государю его царское пресвѣтлое величество указаль бити в Малороссійскихъ городѣхъ своихъ царского пресвѣтлаго величества воеводамъ, и ратнымъ людямъ для обороны отъ неприятеля, и чтобъ впредь в малороссійскихъ городѣхъ, зашаніе и измѣни ни отъ кого никакія не било, а именно указаль онъ, великій государь его царское пресвѣтлое величество, быти воеводамъ в прародителной своей государской отчинѣ в богаспасаемомъ градѣ Кіевѣ, такъ же Чернѣговѣ, в Переяславлѣ, и в Нѣжинѣ, и в Острѣ²⁶, а в права и волности козацкіе и в суди, и ни в какіе дѣла воеводамъ вступатся не указаль, якъ кіевскому воеводѣ, такъ з иныхъ городовъ, а указаль имъ имѣти началство, надъ ратными людьми, которіе в тѣхъ городахъ будутъ прислани, во всякомъ строеніи на оборону. А если бы хто всякого чина жители тѣхъ городовъ и мѣсть, или сель, или деревень, в обидахъ отъ ратныхъ людей учнутъ, быти челомъ великому государю и воеводамъ приносятъ челобитніе, и по указу великого государя, его царского пресвѣтлого величества // судитъ тѣхъ ратныхъ людей воеводамъ. Да при тихъ же судехъ указаль быти во всякомъ городѣ, где живутъ воеводи, для великой правды и скорой расправи изъ малороссійскихъ жителей знатнымъ и добрымъ и разумнымъ людямъ, чтобъ з воеводою в мѣстѣ были при тѣхъ судѣхъ и судили вправду, и по суду и по зиску указъ учинили, какъ о томъ указъ великого государя его царского пресвѣтлого величества надлежитъ, а о поборахъ указаль великій государь в малороссійскихъ городѣхъ бити по ихъ обыкновенію, какъ написано в статяхъ гетмана Богдана Хмелницкого.

А нинѣ великіе государи и великая государиня щасливо государствующій ихъ царское пресвѣтлое величество указали сей отца своего государского блаженніа и вѣчно достойніа памяти великого государя указу потвердитъ и битъ ему непремѣнну.

И гетманъ и вся старшина и Войско Запорожское и народъ малороссійский на ихъ царской милости били челомъ и приняли то з радостію.

Чтобъ по прежнимъ постановленнымъ статьямъ Богдана Хмельницкого Войску Запорожскому реестровому, которіе будутъ всегда на службахъ ихъ царского пресвѣтлаго величества милостивое жаловине, заплата, изъ ихъ царского пресвѣтлаго величества казни.

И великій государы и великая государиня, ихъ царское пресвѣтлое величество о реестровомъ войску указаль говоритъ на радѣ, сколько битъ войсковихъ козакамъ тысячамъ, а что в той ихъ стат'и написано, чтобъ Войску заплата изъ ихъ царского пресвѣтлаго величества казни и то в тѣхъ статьяхъ Богдана Хмельницкого не положено, а положено, что быти поборамъ, где достойно собираютъ в скарби царского пресвѣтлаго величества и с того збору даватъ на войско по реестру, кому что в статьяхъ постановлено, и нинѣ тому битъ также.

И гетманъ и старшина и Войско Запорожское на государской милости были челомъ и то приѣмлютъ и постановитъ на сей радѣ даватъ по прежнему.

Гетману тысяча золотихъ червонихъ на год.

Писару войсковому и обозному по тысячи золотихъ²⁷.

На судей войсковихъ по триста золотихъ.

На писара судейского сто золотихъ.

На писара да на хоружого полкового по 40 золотихъ.

На хоружого сотнического тридцать золотихъ.

На бунчучного гетманского сто золотихъ.

На полковниковъ по сто ефимковъ²⁸.

На асауловъ полковихъ по двѣстѣ золотихъ.

На асауловъ войсковихъ по 90 золотихъ.

На сотниковъ по сто золотихъ.

Реестровимъ козакамъ бити 30 тысячамъ человѣкамъ, даватъ на человѣка по тридцатъ // золотихъ полскихъ.

А что в которомъ полку будетъ козаковъ и по тому учинитъ реестръ и бити козакамъ реестровимъ, а впередъ в реестри писатъ, которіе старіе козаки и многую службу служили, а чего старихъ козаковъ в полкахъ в тридцати тысячахъ не достанетъ и в то число приниматъ в козаки мѣщанскихъ и поселянскихъ дѣтей. А на Войско Запорожское на тридцатъ тысячъ быти поборамъ за всякихъ маетностей безъ вибору, чей кто не будетъ, кромѣ монастырей изъ тихъ поборовъ даватъ великихъ государей жалованя, гетману зъ начальными людьми и козакамъ по прежнему утвержденнымъ статьямъ, а будетъ тихъ поборовъ, столько гетману и начальнымъ людямъ и козакамъ на жалованя противъ положеня сколько не достанетъ, и тѣ побори роскладиватъ по збору, сколько того збору будетъ, а которыхъ полковниковъ и начальныхъ людей маетности естъ и тѣ ихъ маетности жалованіе великихъ государей грамоти дани. И тѣхъ подданныхъ полковничихъ и всякимъ начальнымъ людямъ, за которыми тие маетности естъ, судитъ и приноси волніе у нихъ приниматъ и сѣно и дрова велѣтъ имъ на себе готовитъ. А побори зъ нихъ на жалованя козакамъ собираютъ равно. А до митрополичихъ и архиепископскихъ и епископскихъ и до монастырскихъ подданныхъ в податяхъ на войско дѣла нѣтъ. А зъ

сего времени до архиепископских и монастырских в вотчины, вновь никого не принимать бить за нимы старим подданным и учинит имъ перепис книгамъ, сколко за митрополитом и за архиепископом и за монастырами в отчинах ихъ подданных, а имъ мужиков в реестр в козаки не писат и не пріймат. А з протоповских, из поповских маелностей побори на козаков имат противъ уложеня козацкихъ маелностей. Из городовъ всякіе доходи имат по их правамъ. А генералним би старшинѣ и знатнихъ и заслужених особъ маелностям от всяких войскових поборовъ бит свободнымъ и ничего з них в скарбъ войсковий не имат.

И великія государи и великая государиня и ихъ царское пресвѣтлое величество пожаловали повелѣли тому бити по их челобытю и по прежнему и по нинѣшному своему государскому указу и повеленію.

4

Якъ наперед сего, заслуженные пожалованы били честію дворянскою, чтоб оны, при том же чину и чести пребивали, а которіе впред заслужат, а гетман и старшина быт челом об них великим государям, ихъ царскому пресвѣтлому величеству учнут, чтоб царское пресвѣтлое величество, и тѣхъ тоєю ж дворянскою честію, и зволим пожаловат, а кому гетман и старшина заслугу дадут, мельницу, или деревню, или хто у кого купит и унѣверсал свой на тое даст, и оний великим государямъ ихъ царскому пресвѣтлому величеству быти челом учнут, в подтверженіе того ихъ государских жалованних грамотах, и чтоб царское пресвѣтлое величество пожаловали ихъ, велѣли имъ на тѣ маелности, и свой царского пресвѣтлаго величество дат милостивіе жалованніе грамоти.

И великія государи и великая государиня, ихъ царское пресвѣтлое величество // пожаловали ихъ по тому челобытю и кому дани будут ихъ государскіе жалованніе грамоти и тѣмъ жалованнимъ грамотамъ тыми мельницами и деревнями владѣти непремѣнно. А гетману тих грамот у них не отнимат и ихъ государского милостивого указа не нарушиват. Такъ же какіе жалованніе грамоти дани будут кому старшинѣ и знатним особамъ войсковим и тим ихъ государским жалованним грамотамъ быт в своей же силѣ и гетману тих грамот не отнимат же. И гетман и старшина и Войско Запорожское на ихъ государской милости были челом, и приняли тое радостно.

5

Чтоб царского пресвѣтлого величества послы и посланники и гонци во дворах козакких не становилис и подвод у сотников и у атаманов и у товарищей войскових насилством не брали. А чтобы впред двори имъ отводили старшина городовая, а сами оны насилствомъ на дворахъ не становилис и по полям подвод себѣ не брали, а у кого подводи возмут и тѣ би подводи отпускат назад без задержанія.

И великія государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество указали о тѣхъ постоянних дворах и подводах бит по ихъ челобитию и тѣ подводи под посланних царского пресвѣтлолага величества, едучи з Москви

и наз[а]д возвращающихся давать в городѣхъ полковникомъ, і старшинѣ, кому о томъ вѣдат надлежит, по подорожной какъ и нинѣ тѣ подводы в городахъ даются. А посланцамъ бит от гетмана к великимъ государямъ к ихъ царскому пресвѣтлому величеству посланнымъ к Москвѣ, в городѣхъ по три или по четыре пріезда для самихъ нужныхъ войсковыхъ дѣлъ и что при тихъ посланцахъ челяди бити за знатными особы, по три или по четыре человекъ, а болши того не посылат, а не от нужныхъ дѣлъ и от всякихъ вѣдомостяхъ писат и великимъ государямъ чрезъ почту.

І гетман и старшина, и полковники и все Войско Запорожское на государственной милости были челомъ и то приняли.

6

Были челомъ великимъ государямъ ихъ царскому пресвѣтлому величеству старшинѣ Войска Запорожского, когда изволеніемъ божіимъ случится гетману смерть, или ино что, чтобы великіе государи пожаловали ихъ велѣли имъ обират гетмана по ихъ правамъ и чтобы из ихъ милосердія дани били в Войско гетману войсковія клейноты, знамя, булава, печат и литаври.

І великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество пожаловали велѣли обират гетмана, бит по прежнимъ ихъ правамъ и волностямъ з вѣдома ихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлаго величества, а без челобытя и без указу великихъ государей ихъ царского пресвѣтлаго величества, имъ, старшинѣ и всему Войску Запорожскому не обират, такъ же и от гетманства не отставлят, а клейноты, знамя, булаву, печат, и литаври, держат обереженѣ, а буде случится тому и стят, и в то мѣсто прислани будутъ от ихъ царского пресвѣтлого величества, новые войсковые клейноты.

І гетманъ и старшина и все Войско Запорожское, на милости ихъ царского пресвѣтлаго величества были челомъ и приняли то з радостію.

7

Чтобы повелено было имъ от окрестныхъ государей всякіе присилніе листи принимат и прочитат, а прочитавъ, до великихъ государей отсилат и от себе бы имъ к нимъ писат.

І великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество указали в той стати гетману и всему Войску Запорожскому отказат по тому, что и прежнимъ гетманомъ, Богдану Хмельницкому, и инним гетманомъ некоторыми государи такихъ зсилкохъ чинит не велено для того, что от того чинятся в Малороссійскихъ городѣхъ многіе ссоры, такъ же и нинѣ гетману и всей старшинѣ и полскому королю и инимъ государемъ и к кримскому хану ни о чемъ не писат и не посылат, а если от которыхъ государей или от хана кримского будут к нимъ писма и тѣ писма принявъ, имъ прислат к Москвѣ к великимъ государямъ в Приказъ Малой Россіи²⁹, а от себе имъ противъ тѣхъ писемъ ни к кому нычего не писат. При томъ же вѣчный миръ³⁰ и союзъ у великихъ государей,

у ихъ царского пресвѣтлаго величества з королевскимъ величествомъ полскимъ учиненный ему, гетману, и всей старшинѣ и всему Войску Запорожскому и народу малороссійскому содержатъ крѣпко и ничемъ не нарушивъ и доволствоватся тѣми городами з приналежитостями ихъ, которіе в договорахъ именно и пространно изображени. А что по тимъ же договорамъ уступлено в сторону королевского величества и в тѣ мѣста не вступатся и к нарушенію договоровъ никакой причины не дават, а каковы вѣчны договори у царского пресвѣтлаго величества з королевскимъ величествомъ полскимъ постановлени из тихъ договоровъ списки к прежнему гетману от великихъ государей послани и нинѣ они з войсковою канцеляріей обрѣтаются, а если би чрезъ тотъ же вѣчнаго миру договоръ з полской стороны на малороссійской край показаласъ якая противностъ и имъ в томъ писатъ к великимъ государемъ а самимъ нарушеніе никакова не дѣлат. А для защищенія великороссійскихъ и малороссійскихъ городовъ от наступленія хана кримского держатъ имъ полки в просторныхъ мѣстехъ и имѣтъ всякую осторожность. А для запертя самого Крима и промыслу над городками Казикерменом³¹ и над иными в приключиющоеся время по указу ихъ царского пресвѣтлаго величества посылати имъ войско, а имѣлю в Сѣчу, и в иные тамошніе мѣста, и над породами и под Очаковом³² чинитъ всякой войсковою промысль, а великіе государи ихъ царское пресвѣтлое величество к тимъ малороссійскимъ войскамъ и великороссійскихъ городовъ рати, смотря по времени посылатъ укажутъ, же, такъ же и запорожцямъ держатъ в прежнихъ мѣстцехъ и борошно и плату к нимъ на всякой годъ посылатъ непремѣнно, почому тимъ запорожцямъ бывала дача при прежнихъ гетманахъ, и тотъ борошенъ и денги отсылать к нимъ на самой Кошѣ Запорожской, а миру запорожцямъ з Кримомъ из городками никогда не имѣтъ и остерегатъ того жъ накрепко, чтобъ из малороссійскихъ городовъ в Крымъ з торгомъ, и запасомъ, и всякою живностью не издили и лошадей в Крымъ не продавали.

И гетманъ и старшина и полковники и все Войско Запорожское тотъ ихъ государскій указъ приняли и обѣщали содержать твердо.

8

А когда войско ихъ царского пресвѣтлаго величества пойдутъ противъ непріятеля, и что б они в украинныхъ городѣхъ, в козацкихъ дворахъ не становились, а становились би у мѣщанъ и волностей // козацкихъ не отнимали и мужиками и измѣнниками ихъ не называли и в проводники ихъ не имали, такъ же из русскихъ людей, которіе на Украину зайшли давно из Украины не вивозитъ, бо в томъ змута была великая, что з Украины выбрали драгуновъ и бѣглыхъ солдатъ по многія лѣта и то они чаяли, что будто то чинилосъ не по указу великихъ государей ихъ царского пресвѣтлаго величества.

Великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество ратнымъ людямъ в козацкихъ дворахъ становитца не указано, а впередъ становитца имъ у мѣщанъ и мужиковъ, а хто учнетъ волности и добра ихъ отимать и измѣнниками и мужиками казаковъ називать, и тѣмъ царское пресвѣтлое величество указали чинитъ по зиску наказаніе. А бѣглецомъ из малороссійскихъ

городовъ служилихъ людей, салдат и драгуновъ, и всякихъ чиновъ людей, такъ же людей боярскихъ и крестьянъ, которіе не похотя, имъ, великимъ государемъ, ихъ царскому пресвѣтлому величеству служил, а люди боярскіе и крестьяне, зворовавъ и учиня убійство, или розбой, или иное что своровавъ или нехотя дат оброку господамъ своимъ бѣгаютъ на своеволство в ихъ великихъ государей в Малороссійскіе города и тѣхъ бѣглецовъ и всякихъ чиновъ людей не принимат, и у себе ихъ не держат, из малороссійскихъ городовъ отдават безо всякого задержанія, понеже от тихъ бѣглецовъ многіе ссоры приходят и от того многая змута бывает, а они в прежднихъ радах, и в пунктахъ укрѣплены и діями утвержены, что тѣхъ бѣглецовъ не принимат. А которіе явятся, тихъ отдават.

І гетман и вся старшина, и Войско Запорожское то приняли, и обѣщалис сей ихъ государскій указъ содержатъ твердо.

9

Малороссійскихъ городовъ, всякихъ чиновъ жители, которіе в военныя времена пойманы в великороссійскіе города в полон и тѣмъ быт в тѣхъ городѣхъ, куда они заведени, а буди которій уйдет в Малороссійскіе города собою к родичамъ своимъ или кто где жилъ в преждніе свой мѣста, не учиня никакова воровства, и тѣмъ жит в старихъ своихъ мѣстахъ по прежнему, где хто жилъ, а будетъ збѣжит, зворовавъ, и тѣхъ, заковав, отдават.

И великія государи, и великая княжна, ихъ царское пресвѣтлое величество, пожаловали велѣли быт сему по ихъ челобитю.

10

Будетъ впредъ которій гетманъ, забивъ страхъ Божїи и великихъ государей, премногую и неизреченную к себѣ милость, учнетъ в Малороссійскихъ городѣхъ чинити копія ссорцу такъ же якъ Івашка Бруховецкій³³ и иніе учинили имъ то межъ себе остерѣгат и провѣдоват и о томъ писатъ к великимъ государемъ к ихъ царскому пресвѣтлому величеству, а гетманскимъ никакимъ ссорамъ не вѣритъ.

І гетман и старшина и все войско тотъ ихъ государской указъ приняли и обѣщалисъ содержатъ твердо.

11

Будетъ гетманъ якую проступку учинитъ, опричъ измѣни, и его безъ указу великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества не перемѣнятъ, а укажутъ великія государи о томъ зискатъ и по зиску указъ учинитъ по ихъ правамъ; такъ же и гетману, старшини енеральной безъ волѣ и безъ указу, ихъ царского пресвѣтлаго величества не описався о томъ к нимъ, великимъ государемъ, з уряду никого не перемѣнятъ же. А если которая старшина предъ великими государями, предъ ихъ царскимъ пресвѣтлымъ величествомъ обявятся в какой вынности такъ же // и к нему, гетману, в якомъ непослушаніи и о томъ ему, гетману, писатъ, к нимъ, великимъ государемъ, и к великой государинѣ к ихъ царскому пресвѣтлому величеству,

а ихъ царскаго величества указ о томъ прислан к нему будет. А генеральной старшинѣ и полковником и всяким урядником бити ему, гетману, во всяком послушаніи и держали к нему чест и почитаніе, а также, якъ бывало при прежних гетманах.

И гетман и старшина и все Войско Запорожское тот ихъ государской указъ приняли и обѣщали содержать твердо.

12

А буду в малороссійскихъ городѣхъ учнут чинится великія ссори от жителей и от кого ни ест и гетману и старшинѣ по тому ж смотрѣть и остерѣгат накрѣпко и о томъ писать к великимъ государямъ к ихъ царскому пресвѣтлomu величеству о тихъ людяхъ, от кого такіе ссори в малороссійскихъ городѣхъ учинятся, унимат и наказуват и карат смертію, по правамъ ихъ, якъ о томъ постановлено на прежнихъ радахъ.

И гетман и старшина и все Войско Запорожское тот ихъ государской указъ приняли.

13

Вѣдомо великимъ государямъ ихъ царскому пресвѣтлomu величеству учинилос, что всякое междоусобіе и невинныхъ кровь розлитія и плѣнь христіаном от басурман похищеніе чинятся от своевольныхъ людей, которые, забивъ страхъ Божій, и свое обѣщаніе, затѣвалот всякіе ссорніе и смутные слова и от того чинятся великіе бѣди, понеже отставя работи свой пахатніе мужики, гутники, винокури и отзиваются козаками и от того бѣди, и разоренія чинятся великіе. А прямимъ козакамъ безчестіе, для того, чтобъ учинит полковника и козаковъ и при немъ бы было тысяча челоуѣкъ козаковъ реестровыхъ. А буди от кого здѣ учинятся якіе шатости и измѣна и ему, полковнику, тѣхъ своевольныхъ унимат по своимъ правамъ, якъ о томъ ихъ права надлежат и дават тому полковнику и тысячи челоуѣкомъ плату по договору на год и что б они стояли на устроенномъ мѣстѣ, гдѣ пристойно ко всѣмъ полкамъ на сей сторонѣ Днепра.

И гетман и старшина и все Войско Запорожское на ихъ государской милости били челом и приняли то радосно и обѣщалисъ содержать твердо.

14

Малороссійскихъ городовъ жители приѣзжают в Великороссійское государство и в Украинніе города и привозят вино и табакъ и продаютъ всякимъ людямъ и от того кабацкимъ зборамъ чинятся порухи и недобор и чтобъ учинитъ заказъ крѣпкой под жестокимъ наказаніемъ чтобъ малороссійскихъ городовъ жителей всякихъ чиновъ вина и табаку к Москвѣ и в украинніе города, и в уезди отнюдъ не возили, и не продавали и той би великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлаго величества казнѣ недобору не чинили. А буди в которіе в великороссійскіе города по уговору надобно будетъ на кабаки вѣно и в тѣ города по уговору, привозит вино волно.

И гетман и старшина сей стат'и слушавъ, говорили, что они о томъ унѣверсали разошлют, по всѣмъ городам, буди хто, з малороссійских жителей з вином из табаком поймани будут в Великороссійских городѣхъ и тѣхъ з вином из табаком висилат в малороссійскіе города, а буди приедут и поймани будут тѣже вдругое, и у них имат все на великих государей безденежно//.

15

В имѣніах козацких, которіе свой власніе кгрунта имѣют вѣчніе отческіе и дѣдизніе купленіе, се ест поля, лѣси, сєнніе покоси, пруди, мелници и инныя всякія пожитки тогда и о томъ смиренно ихъ царскаго прєсвѣтлаго величества гетман и старшина и войско просят, чтоб товариство войсковое совершенно при прямых крунтах и пожитках были сохранени, а когда на службѣ великих государей смерть постигнет от неприятеля, или своею смертю умрет, тогда при тѣхъ кгрунтах, жена и наслѣдіе его и чтобъ жили добрами прямыми по тому ж всѣмъ владѣтъ, а если бы козакъ заслужонный имѣвъ померти волна была от всяких обид, се ест становищами и поборами и подводами всякая старшина войсковая ей не отягчала покамѣсть дополѣ замужъ поидет. Если за козака, волност будет имѣт, а ежели за мужика, то будет подлежат должности градской, а которіе козаки живут в маєтностях духовних особъ и тѣмъ зостават при такой же волности.

И великія государи и великая государиня ихъ царское прєсвѣтлое величество пожаловали, по сей стат'и указали противъ прав ихъ и волностей и своих царскаго прєсвѣтлаго величества жалованних грамот быт такъ же як и преж сєго надалное им и купленое и заслуженное дано противъ королевских привилій и бит сему такъ непрємѣнно.

Гетман и старшина и все Войско Запорожское на милости ихъ государской были челом.

16

А когда войска непріятелскіе татарскіе и заднѣпровскіе козацкіе имѣли б на сю сторону Днепра наступати войною, тогда смиренно просим ихъ царскаго прєсвѣтлаго величества о скоріе послжки, против того неприятеля на вспоможене, чтоб тѣ послжки по указу великихъ государей наступающим непріятелям купно з нами odpor давали и не такъ, якъ преж сєго бывало, что Войско Запорожское писували, прося себѣ, о скорих присилках, и всегда то продолжалос, и затим непріятелѣ наступивъ на сторону сію до послѣдной пагуби привели и знищали, для чего нинѣ смиренно просимъ, ихъ царскаго прєсвѣтлаго величества. Якъ скоро учнем просит милости против наступающих неприятелей о послжках, чтобъ в то время ратніе ихъ царскаго прєсвѣтлаго величєста люди, з бояри, и воеводи без продолженія были к намъ присланы на оборону, а по намѣсть бояре и воеводи поспѣшат, чтоб воеводи будучіе в Малороссійских городѣхъ, сколко будет надобна, давали им из городовъ войска невозбраню.

И великий государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество, пожаловали изволяютъ его, гетмана, и всю старшину и Войско Запорожское и ввес малороссійский народ, держат в милости своей государской и от неприятеля во всякой оборонѣ, а рати великих государей в добром обикновеній у бояр и воевод в полках ходит со всяким ратним устроением и отпор дават неприятелемъ, о том имъ самим вѣдомо. А скоростю и нестроениемъ и дерзостно ходити не обыкли, а будет неприятель великих государей на малороссійскіе города наступат будет и по указу великих государей ратніе люди на вспоможене прислани будут, а будет по нестройному какому пути. Якъ осенью, також и весною не в скорѣ будут и того себѣ в немилость великих государей не ставит, а з городовъ от воевод и от ратних людей городова оборона будет, а из города ходит обороняся вилазками, а будет гетману ити в поход на неприятеля и на своевольных людей и ему дават из Кіева, из Нѣжина, из Чернѣгова, сколько доведется людей, и би тимъ в походѣхъ з гетманом на его гетманских лошадах и кормах.

17

И гетманъ, и старшина и все Войско Запорожское и милость ихъ государей били челом, чтобъ // великіе государи ихъ царское пресвѣтлое величество пожаловали старшину и Войско Запорожское велѣли гетману и арматѣ бит в Батуринѣ³⁴.

И великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество пожаловали ихъ велѣли ему, гетману, жит и арматѣ войсковои бит в Батуринѣ, и пожаловали великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество по прежней милости к ним отца своего государского блаженніе и вѣчно достойніе памяти, великаго государя царя, и великаго князя Алексѣя Михайловича всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержца и брата своего государского блаженнія и вѣчностойнія памяти великаго государя царя и великаго князя Феодора Алексѣевича³⁵ всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержца, указали при гетманѣ в Батуринѣ, для охранения и цѣлости его бит полку Московскому стрелецкому, а на оніе запаси, на тот помянутой полкъ на ввес дават ему, гетману, по прежнему.

И гетман и старшина и все Войско Запорожское на ихъ государской милости били челомъ.

18

А которіе пункты по челобитю Кіевских и Нѣжинских мѣщан написани в прежних пунктах, прежнимъ гетманомъ и тѣмъ всѣмъ пунктамъ указали великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлое величество бити по прежней силѣ по прежнему ихъ царского пресвѣтлого величества указу.

И гетман старшина, и все Войско Запорожское на милости ихъ государской били ж челомъ.

Великих государей ихъ царского пресвѣтлого величества по изволенію для положенія ихъ великихъ государей казни ратнимъ людямъ на жалованье дѣлаютъ и в Сѣвеску чеха³⁶ подъ ихъ великихъ государей именованіемъ. Якъ уже и роздано многое число в нинѣшнемъ кримскомъ походѣ, ихъ великихъ государей царей и великихъ князей ратнимъ людямъ в полкъ бояр и воевод на жалованья, а при лицѣ ихъ государскомъ блаженіе и вѣчностойнія памяти при великомъ государѣ царѣ и великомъ князѣ Алексѣй Михайловичѣ всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержца. Такожъ при братѣ ихъ царскомъ блаженіе и вѣчностойніе памяти при великомъ государи цари и великомъ князѣ Феодорѣ Алексѣевичи всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержци, прежнего гетмана Івана Самойловича было о томъ чеховомъ дѣлѣ покорное челобите и ихъ царскому пресвѣтлому величеству и тихъ нинѣ чеховъ какъ в кримскомъ походѣ в полкахъ, такъ и в Малороссійскихъ городѣхъ козаки и мѣщане не берутъ. А то до сего времени чинили за непостоянство и за воровствомъ бывшего гетмана Івана Самойловича, не велѣлъ онъ унѣверсаловъ разослатъ по городамъ, чтобъ тѣ чехи имали, безъ прекословія и нинѣ гетманъ и всей старшинѣ тотъ ихъ царского пресвѣтлого величества указъ принявъ, и державъ твердо и послатъ в города и мѣста унѣверсали с подкрепленнымъ смертной казни, чтобъ тѣ чехи ходили, обикновенно, якъ иныхъ государствъ такіе жъ чехи ходятъ в Малороссійскомъ краю. А если кто противенъ в томъ учинится // и тимъ чинитъ смертная казнь. Да чтобъ нинѣ гетману и старшинѣ служитъ. Вамъ великимъ государемъ ихъ царскому пресвѣтлому величеству народъ малороссійскій всякими мѣри и способности з великороссійскомъ народомъ соединятъ и в неразорванное крѣпкое согласіе приводитъ супружествомъ и инымъ повеленіемъ, чтобъ были подъ одною ихъ царскаго пресвѣтлого величества державою, обще, яко единой христіанскою вѣри и никто би такихъ голосовъ не испущалъ, что Малороссійской край гетманскаго регименту, а отзывалисъ би вездѣ единогласно ихъ царского пресвѣтлого величества самодержавной держави, гетманъ и старшина народъ малороссійскій обще з великороссійскимъ народомъ и волной переходъ жителемъ изъ Малороссійскихъ городовъ в великороссійскія города и мѣста.

И гетманъ и старшина и все Войско Запорожское сей ихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества указъ и изволенія приняли и обещалисъ содержатъ твердо.

Да и гетману ж и старшинѣ, великимъ государемъ и великой государинѣ ихъ царскому пресвѣтлому величеству служби своей и раденія показатъ для уступленія и удержанія Криму, и отъ нахождения кримскихъ ордъ, такъ на великороссійскіе, яко и на малороссійскіе города войною и здѣлатъ на сей сторонѣ рѣки Днепра, противъ Кодака³⁷ шанци то со всѣмъ же подобнимъ якъ и Кодакъ, и на рѣцѣ Самари³⁸ и на рѣцѣ Орель³⁹ и на устьяхъ рѣчокъ Берестовой⁴⁰ и Орчика⁴¹, построитъ города и населитъ Малороссійскими

жителми и о том послат во вся тамошніе города унѣверсали, чтоб жители на тих мѣсцяхъ, хто похочет, поселение свое имѣли без всякаго препятія.

И гетман и старшина и Войско Запорожское тот великих государей царского пресвѣтлаго величества указ приняли и обѣщали в том имъ, великим государямъ ихъ царскому пресвѣтлому величеству, радения и службу свою показат.

21

Гетман же и старшина и Войско Запорожское били челом великим государямъ, ихъ царскому пресвѣтлому величеству, чтоб великія государи, пожаловали ихъ пожитки всѣ бывшаго гетмана Івана Самойловича, тако ж де то бывших же чернѣговского и стародубовского полковников отдад им в войсковой скарбъ.

И великіе государи и великая государиня, ихъ царское пресвѣтлое величество пожаловали ихъ по ихъ челобитю указали и с пожитков Івана Самойловича и дѣтей его отдад имъ в войсковой скарбъ, а другую половину указали взят в свою царскаго пресвѣтлаго величества казну.

И гетман и старшина и все Войско Запорожское на милость великих государей, ихъ царского пресвѣтлаго величества были челом.

22

Били челом великим государямъ ихъ царскому пресвѣтлому величеству, гетман и старшина и Войско Запорожское чтоб для отложеня тягостей в Малороссійском краю аренды не были, а понеже охотницкіе полки⁴² конные и пѣхотные в военные времена на оборону малороссійского краю сут надобны, дабы оне были сохранелни такъ якъ при бывшем гетманѣ отдавати имъ плату, збирая денги с посполитих людей, которіе не // написанны в козацком списку, а какимъ способомъ тие денежніе збори бити имѣют, объ томъ гетман, и старшина помислити имѣють и поставит на мѣрѣ и в то время и мѣют писать о том же великим государямъ к ихъ царскому пресвѣтлому величеству.

И великіе государи и великая государиня ихъ царское пресвѣтлоѣ величество пожаловали гетмана и старшину и войско указали имъ о том дѣлѣ помислит и на мѣрѣ постановит, что б было як тягости народу малороссійскому, а охочіе конные и пѣшіе полки на оборону Малороссійскому краю повелѣли имъ держат в полном числѣ по прежнему и сей всѣ висшеписанніе и обявленніе пункта. Я гетман и старшина енералная, и полковники и все Войско малороссійское і народ малороссійскій пріемлем радостно и обѣщаемся имъ, великим государем божіею милостию пресвѣтлѣйшим и державнѣйшим великимъ государямъ царям и великим князем Иоанну Алексѣвичу, Петру Алексѣвичу, и великой государинѣ благовѣрной царевнѣ и великой княжнѣ Софій Алексѣевнѣ всея Великія и Маліе и Бѣлія Россій самодержцам и ихъ государским намѣсникам служит по прежнему обѣщанію твердо и постоянно без всякія противности и приходя к ихъ царскому величеству государскому

маестату* у стопи ног ихъ монаршеских, якъ *найпокорне* просимъ, чтобъ оны пресвѣтлѣйшіе и державнѣйшіе великіе государи цари и великіе князи Іоанъ Алексѣевичъ, Петръ Алексѣевич и великая государиня благовѣрная царевна и великая княжна Софія Алексѣевна всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержци мене, гетмана, и старшину енералную и полковников и все Войско Запорожское и Народ малороссійскіи содержали в своей государственкой превисокой и превеликой и неизреченной милости и никогда ихъ государственкая милость от нихъ отнимаема не была.

А для лутшого увѣренія мы, духовніе особи, на сію на украинніа и я гетман и старшина, и полковники и сотники к сему ихъ царскому милостивому указу руками нашими подписалис и с повинности нашей до рукъ ближнего боярина, и оберегателя и дворового воеводи князя Василія Василіевича с товарищи отдать.

Писана лѣта от созданія мира 7195, а от воплощенія сина Божія слова 1687, месяца іюля 25 дня.

Емеліанъ Украинцовъ

А руки к симъ постановленнымъ статьямъ, каковы учинени на радѣ при гетманскомъ обираній в нинѣшнем во 195 при писани сихъ ниже именованныхъ духовного чину людей // смиренний Гедеонъ⁴³, митрополит Кіевскій, Галицкій Малороссійскій, рукою власною.

Смиренний Лазар Барановичъ⁴⁴, архіепископъ Чернѣговский, Новгородский, рукою власною.

Кіевского Печерского монастыря недостойний архимандрит Варлаам Ясинский⁴⁵, рукою власною.

Антоній Радивилевский⁴⁶, игумен монастыря свято Николского Пустинного Кіевского, рукою власною.

Феодосій Углицкий⁴⁷, игумень монастыря Кіево-Видубичевского Михайловского, рукою власною.

Силивестр Головщикъ⁴⁸, игумень монастыря Михайловского Золотоверхого, рукою власною.

Інокентій монастырский, игумень монастыря Кириловского Кіевского, рукою власною.

Феодосій Гугурвичъ⁴⁹, ректоръ и игумень монастыря и коллегіумъ братскаго, Кіевского, рукою власною.

Феодосій Васковскій, игумень монастыря Межигарского Спаского Кіевского, рукою власною.

Варлаамъ Стреловскій, Намѣстникъ свято Софѣйскій.

Юрій Плискій Клепка, Намѣстникъ Печерскій, рукою власною.

Іеромонах Іоасафатъ, старецъ соборный Печерскій Кіевскій, рукою власною.

Іоасафъ Кроповскій⁵⁰, префектъ коллегій Кіевской, рукою власною.

Іоаннъ Вилицкий, протопопъ Кіевскій, рукою власною.

Справиль Феодортъ Роговъ.

Объщаніе, якое учинилъ новообранной гетманъ Іванъ Степановичъ Мазепа

Я рабъ Божій Іоанъ, общаюс пред симъ святымъ Евангеліемъ госпуду Богу всемогущему в тройци святой единому на томъ, что бити мнѣ у пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великихъ князей, Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государини благовѣрнія царевни и великія княжна Софій Алексѣевни и всяя Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцовъ и многихъ государствъ и земель восточныхъ и западныхъ и сѣверныхъ отчичей и дѣдичей и наслѣдниковъ и государей и обладателей, у ихъ царского величества у ихъ государскихъ наслѣдниковъ в вѣчномъ // подданствѣ вѣрно и с постоянно и полскому королю и салтану турскому, и хану кримскому, не измѣнит и ни о чемъ з ними безъ ихъ великихъ государей и ихъ царского величества указу и повеленія не зсилатся и не писат и совѣту з ними не имѣтъ и постановленіе и даніе от нихъ великихъ государей и ихъ царского пресвѣтлого величества Іванну и старшинѣ и всему Войску Запорожскому и народу Малороссійскому на оной радѣ в обозѣ Войска на рѣчцѣ Коломаку пункта во всемъ держат крѣпко и постоянно по ихъ великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлаго величества указу со исполненіемъ на томъ на всемъ общаюс и целую сія святое Евангеліеи святей животворящей крест господень.

А руки к симъ постановленнымъ статямъ, якіе учиненни на радѣ при гетманскомъ избраній в нинѣшнемъ в 195-м году приписани, з нихъ же именованныхъ начальныхъ и посполитихъ людей.

Я гетманъ обоихъ сторонъ Днепра Іванъ Степановичъ Мазепа, ихъ царского пресвѣтлаго величества вѣрнимъ и подданнимъ притоманною рукою своею потвержаю и содержать буду на вѣки нерушимо.

Василій Борковскій ихъ царского пресвѣтлаго величества сей пункт утверждаю рукою моею притамажною

Судіа енералний Вояхевичъ

Сава Прокопѣвичъ, судіа енералний

Василій Кочубей, писарь енералний

Андрей Гамалѣя вмѣсто первого енералного асаула Войцы рукою своею потвержаю

Василій Петровичъ Забѣла, хоружій енералний

Я Ефимъ⁵¹ бунчучний за отца своего за Якова Лизогуба, полковника чернѣговского и за себе рукою власною потвержаю.

Костантинъ Дмитревичъ Солонина, полковникъ кіевскій //

Димитрій Райча, полковникъ переяславскій

Григорій Гамалѣя, полковникъ лубенскій

Федоръ Жученко⁵²

Прокопъ Левенець⁵³

Степан Петровичъ Забѣла, полковникъ нѣжинскій

Михайло Бороховичъ⁵⁴, полковникъ гадяцкій

Вместо стародубовского полковника Тимофѣя Алексѣевича⁵⁵, Я Василій Кочубей, писарь енералний руку приложилъ.

Дмитрий Глуховець⁵⁶, обозний
 Феодоръ Василіевичъ⁵⁷, писарь
 Леонтій Свѣчка⁵⁸, асаулъ полку лубенского
 Андрей Яковлевичъ⁵⁹, сотникъ лубенский
 Иванъ Тимофѣевичъ⁶⁰, сотникъ роменский
 Василій Лехненко⁶¹, сотникъ роменский другий
 Сава Соколский⁶², сотникъ снетинский
 Леско Василіевичъ, сотникъ сенецкий⁶³
 Федоръ Кривченко⁶⁴, сотникъ лохвицкий
 Михайло Прокофѣевич⁶⁵, сотникъ глинский
 Степанъ Петрушевский⁶⁶, сотникъ городиский
 Василій Громѣка⁶⁷, сотникъ смѣловский
 А вместо тѣхъ всѣхъ сотников и старшини, Я Федоръ Василіевичъ, писарь
 полку Лубенского, руку приложилъ
 Яковъ Корицкий, обозний
 Андрей Ксиенко, асаулъ
 Проккопъ Федоренко⁶⁸, асаулъ полку Гадяцкого
 Илко Воронченко⁶⁹, хоружій того ж полку
 Иванъ Озерянский⁷⁰, сотникъ гадяцкий
 Иванъ Зеленский, сотникъ зѣнковский
 Ілко Павловичъ, то ж зѣнковский
 Василій Кириловичъ⁷¹, сотникъ опушнянский Анкимъ
 Федоръ Мищенко⁷², сотникъ лютенский
 Тимко Тищенко⁷³, сотникъ куземинский
 Юско Крувский⁷⁴, сотникъ комишанский
 Евфимъ Исаенко⁷⁵, сотникъ ковамовский
 А вмѣсто старшини войсковой и сотниковъ, Я, Сидоръ Семеновичъ, писарь
 лютенский, руку приложилъ.
 Ісакъ Ермоловичъ Дереванка⁷⁶, обозний стародубовский на сей час, а
 вмѣсто его Я, Григорій Кроткевичъ⁷⁷, писарь полковий стародубовский (: такъ
 же и самъ подписуюся:) руку приложилъ
 Самойло Ивановичъ⁷⁸, судія полку Стародубовского рукою.
 Яковъ Трушенко⁷⁹, асаулъ стародубовский
 Давидъ Пушкарелский⁸⁰, сотникъ стародубовский
 Иванъ Стягаило⁸¹, сотникъ новгородский
 Тарасъ Гавриловичъ⁸², сотникъ погарский
 Адамъ Байдак⁸³, сотникъ почеповский
 Терехъ Ширай⁸⁴, сотникъ бакланский
 Григории Семеновичъ⁸⁵, сотникъ мглинский
 Федоръ Колачевский⁸⁶, сотникъ топалский, а вмѣсто его Я, Григорій Крот-
 кевичъ, писарь полку Стародубовского, руку приложил. Такъ же и за, иныхъ
 сотниковъ выше писанныхъ, а при томъ и за Ласку Тимофѣевича⁸⁷, сотника
 цептакувского, да атамановъ курѣнныхъ и за весь полкъ подписался своею
 рукою.

Бунчукові:

Павель Семеновичъ, рукою своєю

Іванъ Ломѣковский, товаришъ знатний войсковий рукою власною

Іванъ Лисиця, товаришъ знатний войсковий

Андрей Ребриковский, Дмитрій Чечель, Андрей Павловский, Андрей Михайловский, Іванъ Цеханский, Іванъ Билевичъ, Гаврило Жеребецкий, Самойло Савицкий, а вместо ихъ Я, Григорій Богдановский, руку приложилъ //

Кіевскіе:

Ігнатъ Григоріевичъ, Федоръ Григоріевичъ Карповичови

Сергій Василіевич Солонина⁸⁸, сотникъ наказний козелский

Петръ Максимовичъ⁸⁹, сотникъ наказний остерский

Федоръ Шавула⁹⁰, сотникъ наказний носувский

Іванъ Яковенко⁹¹, сотникъ наказний кобижский.

Ліа Гриценко⁹², сотникъ наказний гоголевский

Федоръ Микитенко⁹³, сотникъ наказний бобровицкий

Василій Климковичъ⁹⁴, сотникъ наказний моровский

Петръ Андрѣевичъ⁹⁵, обозний наказний полковий Кіевский

Іванъ Гуторъ⁹⁶, асаулъ наказний полковий Кіевский, а вмѣсто тихъ всѣхъ

Я, Григорій Богдановский руку свою приложилъ.

Переяславскіе:

Харко Романенко⁹⁷, асаулъ полковий переяславский, а в его мѣсто , Я

Григорій Богдановский, подписался

Канцеляристи:

Григорій Богдановский, канцеляриста войсковий

Михайло Манковский, канцеляриста войсковий

Климъ Долгополий

Лукашъ Петровский, канцеляриста войсковий

Семень Кирчаский, канцеляриста войсковий

Андрѣй Константиновичъ Солонина

Іванъ Савичъ

Семень Савичъ, вмѣсто себе и брата своего Івана, Я, Семень, руку приложилъ

Василій Силецкий, канцеляриста

Марко Тимофѣевич⁹⁸, сотникъ шептаковский, а вмѣсто его подписался, Я,

Григорій Кроткевичъ, писаръ полковий стародубовский

Федоръ Король, товаришъ сотнѣ кролевецкой

Сава Степановичъ, канцеляриста войсковий

Кондрать Грудяка, Семень Карпѣка, товариство Глуховское, которій и вмѣсто вишеименованнихъ, рукою власною подписуются.

И вмѣсто полковъ на службу манаршеской, ихъ царского пресвѣтлаго величества будучих на Запорожи, Чернѣговского⁹⁹, Прилуцкого¹⁰⁰, Миргородского¹⁰¹ // городского охотничкихъ коннихъ¹⁰² Новицкого¹⁰³ и Пашковского¹⁰⁴, и Пѣхотнихъ¹⁰⁵ Яворского и Герасимовского, и сотнѣ Глуховской.

А вишше Кодака, на устѣхъ Самари, Нѣжинского, Іванувского, и Кожуховского¹⁰⁶ з самихъ тихъ полковниковъ за старшину ихъ войсковую, за

сотниковъ и за атамановъ курѣнных и за всю чернь радовое товариство Я, Василій Кочубей, писаръ войсковий енералний власною рукою подписася.

Тѣ выше писанные постановления при гетманскомъ обраніи статѣи слово в слово написаны, в другой радѣ, в которомъ подписалис руками своими разные чины малороссійскихъ городовъ.

Конецъ статямъ Мазепинымъ

ЦДІАК України. – ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 210. – Арк. 1-11. Копія.

№ 2

1708, жовтня 29-30. Гірки. – З союзного договору між Україною і Швецією¹⁰⁷

1. Й.К.В. зобов'язується обороняти Україну і прилучені до країни козаків землі й негайно вислати туди задля цього помічні війська, коли вимагатиме того потреба і коли помочі цієї проситимуть князь і стани. Війська ці, вступаючи в країну, будуть під команду шведських генералів, але під час операцій на Україні Й.В. довірить керування ними князеві та його наступникам і це триватиме доти, доки Україна потребуватиме того війська, котрому Й.К.В. видаватиме платню, а козаки постачатимуть хліб і харчі.

2. Все, що воюється з бувшої території Московщини, належатиме на підставі воєнного права тому, хто цим заволодіє, але все те, що – як виявиться, належало колись українському народові, передається й задержиться при українському князівстві.

3. Князь і Стани України, згідно з правом, яким досі користувалися, будуть заховані і вдержані на всім просторі Князівства і частин, прилучених до нього.

4. Іван Мазепа законний князь України, жодним способом не може бути нарушений у володінні цим князівством, по його смерті, яка – треба сподіватися – не наступить ще довго, стани України заховують всі вольності згідно з своїми правами стародавніми законами.

5. Нічого не зміниться в тому, що досі зазначено, щодо герба й титулу князя України Й.К.В. не могли ніколи присвоїти цей титул і герб.

6. Для більшого забезпечення як цього договору, так і самої України, князь і стани передадуть Й.К.В. на весь час, поки тягтиметься ця війна, а з нею й небезпека, деякі з своїх городів, а саме: Стародуб, Мглин, Батурин, Полтаву, Гадяч.

Боршак І. Договір Карла XII і Мазепи // Стара Україна. – Львів. 1925. – № 1-2.

1687 рік

№ 3

1687, липня 25. Табір під Коломаком. – Універсал Івана Мазепи, який повідомляє про обрання його гетьманом

Іоанъ Мазепа, гетьман з Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Всѣмъ въ обещъ старшимъ и меншимъ полку Миргородского обывателемъ въ городахъ и селахъ знайдуючися, яко духовному стану, такъ и свѣцкому, людемъ, козакомъ, мѣщаномъ и посполитимъ доброго одъ господа Бога здоровья жичачи, ознаймуемъ, ижъ яко по указу монаршому, их царского пресветлого величества бывший гетьманъ, панъ Іванъ Самойловичъ для певнихъ причинъ маестатъ их монарший ображающих и все Войско Запорозкое и народъ малоросійский оскорбляющих, од уряду гетьманского завязатостю старшини и товариства есть одставленъ, такъ теперъ волею всемогущею Бога по тому жъ великих государей указу, при битности ясневельможного боярина, его милости князя Василя Василича Голицина з товарищи, любовнимъ всего войска на сей час тут обритаючогося, зезволеніемъ, волними голосами на тот гетманский уряд поволани естесмо, о томъ теди ви всѣ вѣдайте и в потребахъ своихъ всѣх до насъ ударяйтеся, а прихилность нашу мѣтимете. А поневажъ тут у насъ, въ енералномъ уряду при боярахъ ихъ милостей всѣмъ войскомъ тое обволано, абы в городахъ за сеею уряду гетьманского обмѣного ростиски и замешаня жадніе, а поготовю заборства и перехвалки на здоровья людскіе нѣгде не дѣялися, теди пилно вамъ всѣмъ приказуемъ, абысте всѣ зполне, старшие и меншие, того зъ великою милостю постричали, жебы въ городахъ вашихъ жадніе галаси не дѣялися. И гды жъ, хочай аренды уже суть указомъ монаршимъ по нашом челобитію отложены, и не будетъ вамъ черезъ онія прикροсти, однакъ тіе особы, которіе арендою завѣдовали, обварованы суть ласкою нашею и взятіе под оборону, жебы каждый з ныхъ спокойне зоставалъ при своей цѣлости, которимъ то бывшимъ арендаромъ если бы хто своевольный, неуважне, любъ на здоров'ю, любъ на худобѣ наименшую задал шкоду, жебы таковой певне на горлѣ каранъ будетъ, але и старшина, кгды бы ихъ не завстегала, тому жъ караню подлегатиметь, и мѣста ваши за своевольную бучу пришли б до

спустошеня, чего не жичачи, повторне и по десяте оскромне упоминаючи, поручаемъ в милосте всѣхъ господу Богу.

З табору над Коломакомъ, июля 25, року 1687.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ – Ф. 66. – № 54. Копія.

№ 4

1687, липня 27. Табір біля Коломака. – Універсал Івана Мазепи полтавському полковому обозному Прокопові Левенцю на село Мильці

Іоан Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозжским.

Ознаменуемъ симъ нашимъ писанемъ кождому, кому о томъ вѣдати належить тепер и на потомъ будучимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского Величества Запорозкого и всѣмъ обще полку Полтавского обывателемъ, ижъ з волѣ всемогущего Бога вступивши мы на уряд гетманства, маючи в респектѣ нашомъ и в повазѣ годнии в войску праці и заслуги пана Прокопа Левенця, обозного полкового полтавского, яко на сем нашом на уряд гетманский вступѣ, за слушностъ быти уважилисмо явнимъ знакомъ оказати ему ласку нашу, такъ skutкомъ тое виполняючи, надаемо ему село Милци¹⁰⁸ в ключу Полтавскомъ лежачое зо всѣми належностями до него прислушаючими из Хухринским двором по Мачоский мостъ, яковою маетністю, пререченною позволяемъ ему владѣти тепер и в потомные часы, обещаючи то по насъ и по сукцессорамъ нашимъ, же в томъ наданю не учинимъ ему жадное перешкоды, и сего унѣверсалу нашего не нарушимъ, мѣти теди хочемъ и приказуемъ, абы жаденъ з старшини и чернѣ в тое село не втручался, сему пану Прокопу Левенцю в отбырашю з него належитостей наименшее не важилъся чинити перепоны, под войсковим караниемъ.

Данъ в таборѣ над Коломакомъ іюля 27, 1687 року.

А тут приказуемъ, абы станцахъ войсковимъ людямъ в томъ селѣ ништо не показавъ^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 38. Копія.

^а У копії дописано: В подлинномъ подписано тако

№ 5

1687, серпня 1. Табір над Шкловкою. – Універсал Івана Мазепи Полтавському монастиреві про “послушенство” жителів села Петрівка

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Вамъ, войскови и всѣмъ жителямъ села Петровки¹⁰⁹, ознаймуем сим нашимъ писаниємъ, ижъ з волѣ всеправующего Бога и по указу монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества, такъ же всего Войска Запорозкого згодними голосами. Мы гетманъ, зоставши обранием на уряд рейментарский, не нарушаем ничиего права, за чимъ приказуем вамъ абисте якъ перед тим належитое послушенство превелебному в Богу господину отцу Лазару Будкевичу, ігумену монастира Полтавского,¹¹⁰ и его братіи отдавали такъ и тепер в такой же належитости послушания, без всякой отмови и упору найдовалися: кгди жъ ми неотмѣнне той святой обители, наданое от антесесоровъ наших, право заховуем и заховати обѣцуемъ. Притом^a вамъ всѣмъ щасливого зичимъ помешканя.

Данъ в таборѣ над Шкловкою¹¹¹, августа 1, року 1687^б.

Звишменованный гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп.1. – Спр. 1809. – Арк. 89 зв.-90. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 912. – Оп. 1. – Арк. 4. Копія пошкоджена з засвідчувальним записом:
Свидѣтелствовал Полтавского м[онастиря] ігумень Амфілохий.

№ 6

1687, серпня 7. Гадяч. – Універсал Івана Мазепи колишньому військовому осавулові Михайлові Миклашевському на село Зазірки, слобідку Новосілки, гуту і млини

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаниємъ кождому, кому о томъ вѣдати надлежит теперъ и на потомъ будучимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого и всѣмъ обще полку обывателямъ, ижъ з волѣ всемогущаго Бога вступивши мы на урядъ гетманства, яко маемъ в респектѣ нашомъ годній в войску заслуги пана Михайла Миклашевского¹¹², бывшего асаула войскового. Такъ за слушностъ быти уважилисмо явнымъ знакомъ оказати ему ласку нашу, тое теди виполняючи,

^a Слово “Притом” написано двічі.

^б У копії дописано: В подлинномъ тако

ствержаємь оному село Зазърки¹¹³ з крунътами Вилчинского из млиномъ на речцѣ в Орелѣ коштомъ его и тестовскимъ построеними. Село Кочерги¹¹⁴ з млынамы, тож працею и укладомъ своимъ з греблею на речцѣ Есманы¹¹⁵ фундованими. На той же речцѣ ниже села Кочегъ купленых каменей два и ступи, греблю в селѣ в Орелѣ, на речцѣ в Орелѣ з двома каменями, а третими ступами нимъ же купленую, и ихъ працею и коштомъ натравучуся. А на той же речцѣ в Ореллѣ вишше прозиваемого урочища Будища новофундований млинъ о двох колах з каменемъ и ступами будучий, а при томъ гуту и слободку, нарицаемую Новосюлки¹¹⁶ з двома каменями млива на речцѣ Ясманѣ лежачими. При той же гутѣ на речцѣ Уску¹¹⁷ млинъ камень и ступи в собѣ маючий тожъ працею и коштомъ фундуючися. Которими то маетностями гутую и млинами позволяемъ ему владѣти, якъ от посполитих людей послушенство, такъ з гути и з млиновъ пожитки отбирати належитий, з тимъ тилко докладомъ, абы в тихъ маетностях будучиі козак в реестрѣ войсковомъ стоячий и услугу войсковую отпрауючи, заховани били при належитих волностях мѣти теди хочемъ и пилно приказуемъ, абы ему, пану Михайлу Миклашевскому в владѣнею тих маетностей и всѣх пре[ре]чоних млиновъ, также и гути, жаденъ з старшини і чернѣ найменшее не чинил прешкоди, а посполитие тих маетностей люде ему належатое отдавали послушенство.

Данъ в Гадячом 7 августа 1687 року.

Звишменованный гетман, рукою власною.

Стефанъ Мѣклашевский

ЦДІАК України – Ф. 51. – Оп. 3. – Стр. 1692 а. – Арк. 82 зв.-83. Копія.

№ 7

1687, серпня 10. Гадяч. –

Оборонний універсал Івана Мазепи Захарію Івановичу

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войском іхъ царского пресветлаго величества Запорозкого.

Ознаменуем симъ нашимъ писаніемъ каждому, кому о томъ вѣдати належитъ, а особливе обывателемъ кролевицкимъ, іжъ маючи ми в респектѣ нашомъ невинность п. Захарія Івановича, беремо его подъ нашу оборону, хотячи мати аби онъ в дому своему жилъ и хуторами своими власними, где колвекъ слушнимъ правомъ набитими владѣль безъпечне приказуемъ теди пилно, аби оному жаденъ з [с]таршими и чернѣ із посполитихъ людей найменьшой не задавалъ кривди. А кто би колвек мѣлъ якую до него причину, тотъ передъ судъ нашъ войсковий енеральный удаватися маеть.

Данъ в Гадячому, августа 10, року 1687.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^а.

^а Праворуч від підпису написано: Мѣсто печати гетманской.

С подлиннимъ читалъ канцеляристъ Яков Оболонский.

К сей копій унѣверсалу руку приложилъ, а подлennyй к себѣ взявъ и в томъ росписался Павелъ Голубъ.

ІР НБУВ. – Ф. І, 54146 (Лаз. 16. – Арк. 115). Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 129-130. Копія.

№ 8

1687, серпня 19. Ромни. –

*Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві
Данилові Лісницькому на Шишацьку греблю з млинами
та села Матяшівка і Милюшки*

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Пану полковниковѣ миргородскому, обозному судѣ, осауламъ, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ, бурмистромъ и всѣмъ того полку обивателем, ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ, ижъ склоняючися ми грамотѣ монаршой царского пресвѣтлого величества, которая дана есть за вѣрнія служби пану Данилу Лесницькому, значному войсковому товаришу, на цѣлую греблю зо всѣми млинами Шишацкую аби з онихъ всякие пожитки отбиралъ и владѣлъ ними по своей волѣ сим нашимъ потвержаемъ унѣверсалом, а тут же и села в том же уезде Шишанском лежачие, именно Матяшовку¹¹⁸ и Милюски¹¹⁹, которых онъ здавна заживалъ, приворочаемъ и пишно варуем, аби ему в заживаню такъ пожитковъ розмѣрових з помененних млинов, яко и в владѣню тих сюль нѣхто як з старшини, такъ и чернѣ и посполитых людей наименшее не важился чинити перешкоди, особливе мелником греблѣ Шиш ацкой войтом помененних сюль приказуем, аби мелници в по правах млинов не били сперечни, а войти з посполитими людьми в отдаваню своей повиности били послушными, тилко варуемъ тое, аби козаки при своихъ волностях захованни.

Данъ в Ромнѣ¹²⁰, августа 19 дня, року 1687^a.

Звишгьменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І, 55629 (Лаз. 46/5. – Арк. 106). Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1246. – Арк. 49-49 зв. Копія з копії.

^a У копії дописано: В подлинном подписано.

№ 9

1687, серпня 21. Батурич. – Універсал Івана Мазепи панові Павлові Гудовичу на село Івантенки, що в Погарському ключі

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознайменуемъ симъ нашимъ писанемъ кождому, кому о томъ вѣдати належит, а особливе пану полковникови Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозжского, стародубовскому, и всему старшому и меншому того полку¹²¹ товариству, іжъ маючи ми респектъ на пана Павла Гудовича¹²² яко до услугъ войсковихъ способного, заховуемъ при немъ село Івантенки в ключу Погарскомъ лежачое, позволивши ему з того села людей (якихъ онъ владѣлъ прежде) звиклое в потребахъ своихъ подданское отбирати послушенство, мѣти теди хочемъ и приказуемъ, абы ему помененному п. Гудовичу владѣню села того, ни хто з старшини и черни жадное не чинилъ перешкоди. Однакъ козаки в томъ селѣ мешкаючіе и в реестрѣ козацкомъ будучіе, маюти бити заховани, при всѣхъ своихъ козацкихъ, волностяхъ, а войтъ с посполитими, жебы ему отдавали послушенство и повинностъ належитую, а то и въ дальшій час по антесесару нашомъ ствержаемъ.

Данъ з Батурина, мѣсяца августа 21, року 1686^а.

Звишменованний гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. 160. – № 931. – Арк. 1. Копія.

№ 10

1687, серпня 25. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про взяття під гетьманську охорону військового товариша Тимоша Пиковця

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлаго величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ універсаломъ отвористимъ всѣмъ, кому о томъ вѣдати належить, меновите пану полковнику нѣжинскому, обозному судѣ, асауломъ, сотникомъ, атаманомъ, а особно сотниковъ шаповаловскому, атаману, зо всѣмъ товариствомъ, войту тамошнему зо всѣмъ посполитствомъ, іжъ ми, поглядаючи на заслуги в Войску Запорозкомъ роненіе пана Тимоша а Пиковця, товариша військового, заховуемъ его при нашей рейментарской оборонѣ, охороняючи тое, абы спокойного собѣ заживаль при ласце нашей мешканя, вручаемъ теди, абы ему пану Тимошеву Пиковцеву, якъ самому такъ

^а Дата помилкова. І. Мазепа став Гетьманом 1687. Отже, універсал написаний не раніше 25 липня 1687 року.

и на домъ его *наименшого* ниhto не важился чинити пренагабання пилно і повторе, симъ листомъ нашимъ варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, августа 25, року 1677^а.

Звишъменованний гетман, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – оп 3. – Спр. 1631. – Арк. 9. Копія.

№ 11

1687, серпня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи писареві Чернігівського полку Іванові Скоропадському на села Вихвостів і Боровиця та слобідку Дроздовиця, осаджену біля його млина в “зуполне” володіння

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаменуемъ симъ нашимъ писаньемъ пану полковникови чернігівському и кождому, кому о томъ вѣдати надлежитъ тепер и на потомъ будучимъ, всей старшинѣ и черни Войска ихъ царского величества Запорозкого и всѣмъ обще того полку обивателемъ. Ижъ маючими взглядъ на зичлівій в Войску Запорожскомъ услуги и способност до далшихъ таковихъ же пана Івана Скоропадского¹²³, писара полкового чернігівського сѣлъ двѣ називаючися Вихвостовъ¹²⁴ и Баровица¹²⁵ в ключу Седневскомъ лежачіе з слободкою на старомъ селищи, прозиваемомъ Дроздовищѣ от сего жъ ново осаженной при млинѣ власномъ купленомъ на реци Смячи¹²⁶ у вершинѣ стоячомъ в зуполное державніе и владѣніе с приналежащими до тихъ сель крунтами и угодами пускаемъ и повагою сего нашего унѣверсала ствержаемъ и а зсобна и з млина на рецѣ Сновѣ¹²⁷ на греблѣ Дивчинской Кашпора мельника з двома мучними колами, а з третимъ ступнимъ найдуючого ему ж вшеляки войскової обиклой части приходячихъ розмѣровихъ пожитковъ к своему вспоможенью и поратованю заживати позволяемъ. Зачимъ мѣти хочем и приказуемъ, аби ему помененному пану писареві в владѣнію тихъ сѣлъ и заживаню млинномъ ниhto з старшини не важался чинити перешкоди жадное, од насъ козаки в онихъ селахъ мешкаючіе и в реестри козацкомъ стоячіе на услуги войсковіе отправуючіе, маот бити заховани при всѣхъ своихъ козацкихъ волностяхъ, а войти з посполитими жеби ему подданскую заховалую отдавали повинност и послушенство звиклое.

Данъ в Батуриѣ, 25 д. августа, року 1687.

Звишъменованний гетман, рукою власною^б.

^а У копії помилка. Напевне, має бути 1687 р., оскільки Івана Мазепу обрано гетьманом у липні 1687 р.

^б Праворуч від підпису в копії написано: Мѣсто печати.

С Подленним читаль у исправления писменныхъ дель значковий товаришь
Петръ Росиновский.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 631. Копія.

№ 12

1687, серпня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи дружині покійного прилуцького полковника Лазаря Горленка Євфросинії на село Ольшане

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества
Запорозскимъ.

Ознаменуемъ симъ нашимъ писанемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ
царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а меновите пану полковникови
прилуцкому, обозному суд(ь)ѣ, асауломъ полковимъ, сотникомъ и всѣмъ, кому
колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ижъ респектуючи мы на вѣрные и пра-
цовитые въ Войску Запорозкомъ услуги и жалуючи розляня крови невинной
смерти небожчика пана Лазара Горленка¹²⁸, полковника бывшего прилуцкого,
заховуемъ жону его п. Євфросинію Горленкову до ласки нашей войсковою
при селѣ Олшаномъ¹²⁹ зо всѣми принадлежостями, позволяючи онымъ владѣти
и вшелякихъ пожитковъ з послушенства тамошнихъ людей для домовыхъ
своихъ потребъ заживати, на якое то село и жалованую государскую грамоту
блаженное памяти великого государя царя и великого князя Алексѣя
Михайловича его царского пресвѣтлого величества небожчикови даную она
мѣть, теды мы сей нашъ потвержалный унѣверсалъ оной даючи, мѣти хочемъ
и приказуемъ, абы ниhto старшихъ и меншихъ сей п. Горленковой въ держаню
того села Олшаного и въ привлащеню з него пожитковъ не чинилъ перешкоды
и жадной трудности, а войтъ з громадою жебы вшелякое отдавалъ послу-
шенство. Тое однакъ варуемъ, жебы казаки въ помененномъ селѣ мешкаючіе
ненарушне при своихъ козацкихъ волностяхъ зоставали, не узнаючи отъ ней
жадной долегливости.

Данъ въ Батуринѣ, августа 29, року 1687.

Звышъменованный гетьманъ, рукою власною.

На звороті: Мазепинъ унѣверсалъ на село Олшаную.

ІР НБУВ. – Ф. II, 2801. – № 90. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 127-128. Копія.

№ 13

1687, вересня 1. Батурич. – Універсал Івана Мазепи колишньому глухівському протопопові Василеві Борзаківському про взяття під охорону його маєтності

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаніемъ пану полковниковѣ нѣжинскому, сотниковѣ глуховскому, атамановѣ, войтовѣ и всѣмъ товариству и посполитымъ людемъ тамошнымъ и каждому, кому о томъ вѣдати надлежитъ, ижъ бывши, у насъ честной господинъ отецъ Василій Борзакowski, бывший протопопъ глуховский, просилъ взглядомъ спокойного пожитя своего респекту нашего и оборони; а такъ мы, давши у себе той условной его отца Борзакowski мѣстце прозбѣ, яко беремо его под нашу оборону, такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы ему в спокойномъ домовомъ житію и в владинію его фолварковъ и в заживанію в селѣ Некрасавцѣ¹³⁰ на рѣчце Есманѣ млиновъ ни хто з старшини и черни перешкоди чинити не важилъся. Тут же приказуемъ, абы тые мужики, которые при млинѣ честного отца Борзакowski поселили, а не некрасовскіе, ему, отцу Борзакowski, належитое отдавали послушенство, меновите на Мазуровци мешкаючие, реинментарско преказуемъ, жебы до нихъ нѣхто до ласки нашей дѣла не мѣлъ.

Данъ в Батуричѣ, септервія 1 д., року 1687^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. X, 1147. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1253. – Арк. 56-57. Копія з копії.

№ 14

1687, вересня 5. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Топальській сотні Офанасію Зінченку на ґрунти

Іоаннъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанънемъ пану полковниковѣ стародубовскому, и всей старшинѣ, и чернѣ, каждому кому о томъ вѣдати належит, ижъ супликовалъ до насъ Апанасъ Зѣнченко, товаришъ войсковый, жителъ стародубовский, просячи респекту нашего, жебы ему привернени были въ послушенство тие люде, якие на ґрунтѣ его мешканемъ поселили ся. Зачимъ принявши тую мы его прозбу, а поглядаючи на давние у Войску Запорожскомъ

^а У тексті дописано: У подлинномъ подписано.

услуги, заховуемъ при немъ тих людей до ласки нашей, належитое от нихъ послушенство отбырати позволяючи; въ чомъ жебы ему ништо не чиниль перешкоди, мѣти хочемъ и приказуемъ.

З Батурина, октоврия 5-го дня, року 1687^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

Обозний польковый стародубовский Афанас есимонтовский.

Судіа пол[ку] старод[убовского] Николай Ханенко тр.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 86. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 86.

№ 15

1687, вересня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи глухівському сотникові Василеві Ялоцькому на село Бачківське з усіма приналежностями “до ласки войскової”

Іоаннъ Мазепа, гетман з Войском их царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаменуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорожского а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому и всей старшинѣ городской глуховской и кому о томъ вѣдати надлежатимет, іжъ респектуючи ми на значніе пана Василя Федоровича Ялоцкого¹³¹, сотника на тот часъ глуховского в Войску Запорожскомъ прислуги и на дознанную ку намъ зичливість, заховуемъ при немъ село Бачковское, прозиваемое в ключу Глуховскомъ лежачое, которого он и перед симъ уживаль зо всѣми до него приналежностями до ласки нашей войскової, яко теди позволяемъ ему, пану сотнику глуховскому, тимъ преречонимъ селомъ владѣти и всякое от войска и от всѣхъ мужов тамошних належитое отбырати послушенство. Такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы якъ з старшини, такъ и чернѣ в томъ ему нѣхто жадной и найменшой перешкоди чинити не важився; козаки однакъ в томъ помененномъ селѣ мешкаючіе, якіе стоять в реестрѣ козацкомъ, абы всѣ при своих належитих козацких волностехъ били заховани.

Данъ в Батуринѣ, септеврїа 6 д., 1687 року^а.

Звишменованный гетман, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 33. – Арк. 114. Копія.

^а Далі в тексті дописано: Въ подленномъ подпис таковъ.

^б Далі в тексті дописано: Въ подленномъ.

*1687, вересня 10. Батурин –
Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві
Іванові Ломіковському на село Верба з усіма
приналежностями і прибутки з млинів*

Іоаннъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ їхъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всѣмъ вовець и кому би о томъ вѣдати належало, особливе пану полковникови Войска ихъ царского пресвѣтлаго величества Запорозкого, чернѣговскому обозному, судій, асаулови полковымъ, сотникомъ, меновате понурницькому, войтови села Вербы и всѣмъ тамошнимъ посполитымъ жителемъ, ижъ респектуючи мы на вѣрные и зычливые в Войску и в каждыхъ оказияхъ еще за антецессоровъ нашихъ заслуги пана Івана Ломѣковського, значного товарища а войскового, а хотячи того, жебы и за рейменту нашего в неотмѣнной и овшемъ щоразъ большой знайдовалься зычливости з ряды пановъ старшыны енеральной при насъ будучой на вспарте щоденныхъ господарскихъ его росходовъ, надалис моему, пану Лѣмѣковскому, в Понурницькой сотнѣ село Вербу¹³² з полями и всѣми крунтами и пожитками, з млиномъ на рецѣ Вербѣ, подле дворца тепер будучого стоячимъ з двома каменями мучними, а третимъ коломъ ступнимъ и з тыхъ коль одного мучного и половины ступного еще перед тимъ у Леска Харченка, тамошнего мелника купленыхъ всѣ три мѣрки розмѣровъ, а з другого камня и половины ступъ двѣ толко части войсковые: мельницкого зас част третую при мелнику в цѣлости заховуемъ. До того другой млынъ на той же рецѣ нижей перед тымъ у дѣтей и потомковъ отца дуброви коропского за тысячу золотихъ полскихъ куплений з двома каменями мучними, а третимъ коломъ ступнимъ в Козолуповцѣ. Одобравши за тотъ млынъ и футор при немъ будучій з рукъ пана Ломѣковського тысячу золотихъ полскихъ до скарбу войскового для значной змѣны Григорія Іванова, сына до диспозиціе нашей войскової належачихъ зо всѣми трома мѣрочками розмѣровъ припадаючихъ в вѣчне заживанье ему, пану Ломѣковскому и потомкомъ его квітуючи, на сей часъ вѣчне з одобрания выш помененной суммы пустилисмо. Третий млынъ в горахъ на рецѣ Убеды мелника Василя Кудровского з каменемъ мучнымъ и ступнымъ коломъ на волное з тыхъ двохъ мѣрокъ войсковихъ заживанье далисмо, знаючи теды о таковой волѣ нашей панъ полковникъ чернѣговский и каждый под реиментомъ нашимъ и того полку з товариства и посполитыхъ людей жителъ, жебы найменшой трудности в спокойномъ держаню менованого села Вербы и заживаню з млыновъ належныхъ розмѣровъ и всякихъ приходовъ пану Ломѣковскому перешкоды чинити и пуци до того подлугъ его границъ своволне пустошити не важилсѣя, реиментарско мѣти хочемъ. А войтови того села з посполитими людьми вшелякую повинност и звычайное послушенство пану Ломѣковскому одавати пилно приказуемъ, обещуючи каждого противного волѣ нашей судомъ карати, на що для тымъ певнѣйшой ваги з подписомъ руки нашей и притиснениемъ войскової печати сей унѣверсаль видалисмо.

В Батуринѣ, року 1687, септеврия 10 дня.
Звишъменованный гетман, рукою власною.

На звороті: № 2. Подлинной универсалъ гетмана Мазепи не село Вербы войсковому значковому товаришу Ивану Ломинковскому. 1680 года. Пану Ломѣковскому на село Вербу.

ІР НБУВ. – Ф. І, 50530 (Лаз. 4. – Арк. 20). Оригінал.
ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1257. Копія.

№ 17

1687, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському магістрату з запевненням, що тамтешнім жителям будуть підтверджені всі давні права

Іоаннь Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Паномъ бурмистромъ, райцомъ, лавникомъ, мѣщаномъ и всѣмъ посполитымъ жителямъ мѣста ихъ царского пресвѣтлого величества Кіева, доброго отъ Господа Бога здоровья мѣти зычимъ. Бывши у насъ въ Батуринѣ панъ Иванъ Быковичъ, войтъ вашъ кіевскій, зъ высланными отъ васъ особами, при отданью намъ поздоровленья, подалъ суплику отъ всѣхъ вашихъ милостей писаную, въ которой выражены суть долегливости и утяженья ваши, черезъ которыи не можете стародавнихъ своихъ заживати правъ и вольностей, а наветь и розжитися такъ, якъ бы попрержнему належало и въ томъ всѣ в. м. просите насъ о помочъ и о оборону. Тую теды суплику вашу мы вычитавши и въ память нашу взявши, зъ тымъ пана войта вашего теперь до васъ отправуемъ, же обѣцуемъ, оглядѣвшись на урядѣ отъ Бога намъ повѣренномъ, волного часу в права ваши вглянути, и що будетъ помогти и учинити можно, тое зъ порадою старшины безъ отмовы учинимъ, однакъ, найпервѣй мусимъ о томъ доложити пресвѣтлому монаршому ихъ царского пресвѣтлого величества престолу. Будьте теды в. м. всѣ въ мѣрѣ ласки и зычливости нашей надежны: що предложивши, поручаемъ вашихъ милостей в сохраненіе Господу Богу.

Данъ въ Батуринѣ, сентября 11 дня, року 1687.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 1 (1699). – Спр. 8. – Арк. 84-85. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. ІІ, 14817-14897. – Ч. 3. – Арк. 22-23. Копія XIX ст.

Архів С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68, ІІ. – Спр. 91. – Арк. 1. – Копія.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 212. – № 173.

1687, вересня 11. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи київському войтові про обов'язок людей,
що живуть у монастирях і монастирських дворах, відбувати
сторожеву й інші міські повинності нарівні з міщанами**

Іоаннъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна, кому о томъ вѣдати належить, якъ духовного, такъ и свѣцкаго стану людемъ, въ мѣстѣ ихъ царского пресветлого величества Кіевѣ найдуючимся, симъ нашимъ ознаймуемъ писаньемъ, ижъ будучи тутъ у насъ, въ Батуринѣ, панъ Иванъ Быковичъ, войтъ кіевскій зъ бурмистрами и райцами, прекладали намъ, же мѣють они оттоль собѣ великою трудность, што при монастиряхъ и в дворахъ монастирскихъ мѣшкаючіе люде не хотятъ къ сторожѣ въ баштахъ и на оборону при валахъ мѣськихъ становитися, и иныхъ послугъ городови належныхъ отправовати, вымовляючися, же будто оны до того не належать. Зачимъ мы, взявши до своей уваги тую ихъ вымову неслушную, тое въ семъ листѣ нашомъ виражаемъ, же, якъ той городъ есть пограничный, подъ который завше звывкли непріятели бѣсурмане подъездами своими подбѣгати, и потребуеъ всегдашней осторожности и обороны: такъ завше въ ономъ у брамахъ сторожи тильной и у валовъ достатокъ люду для нележитой и всѣмъ общего требной обороны мѣти надобно. Що если тылко зыйдется на самыхъ мѣщанъ кіевскихъ, майстрату мѣскому послушныхъ, то барзо имъ будетъ зъ трудностью и зъ тяжкостью. А вѣдаемъ и тое добрѣ, же на всей вселенной въ мѣстахъ своихъ мѣшкаючіе люде сполноѣ цѣлости своее сполнымъ коштомъ и сполною працою стерегутъ и оборонятъ. А такъ, сей унѣверсалъ нашъ зъумыслу о томъ пишучи, не иначе мѣти хочемъ, абы завше якъ мѣщане зъ ремесльниками, подъ мѣскимъ правомъ будучими, сторожу и всякое послушенство городови належное отбувають: такъ бы и при монастиряхъ и в дворахъ монастирскихъ мѣшкаючіе люде тое жъ все посполу зъ мѣщанами отправляли своимъ порядкомъ и чергою: бо тое вѣдаетъ каждый, що хйба бы хто мѣлъ свое мѣшканье безъ городовыхъ валовъ, у поляхъ, тотъ бы тылко до городской обороны не могъ быть причетнымъ. А по старому, и за городомъ потреба самому боронитися, и найдуючися житьемъ межи людьми въ городѣ, повиненъ всякій спольнѣ всякую належитую, а иле до цѣлости всѣхъ въ городѣ мѣшкаючихъ потребную послугу отправляти. Въ томъ теды всѣхъ упоминаючи, и абы тое иначе не било пильно приказуючи, дали есмы пану войтові кіевскому и всему майстратові сей листъ нашъ.

Въ Батуринѣ, септеврїя 11 дня, 1687 року.

Звышменованный гетманъ, рукою власною

На звороті: Унѣверсалъ, абы и въ дворахъ монастирскихъ мѣшкаючіе люде сторожу и всякое послушенство до мѣста отправовали.

Архів С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. – Спр. 192. – Арк. 1. Оригінал.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 212-213. – № 174.

№ 19

**1687, вересня 11. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи сосницькому військовому
товаришеві Омелянові Денисовичу про дозвіл молоти
у збудованому ним млині**

Іоаннь Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ писаніямъ нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорозкого, а особливе пану полковникови чернѣговскому и всѣмъ, кому того вѣдати будетъ потреба, ижъ подалъ намъ свою супплику п. Омелянъ Денисовичъ, обивателъ сосницькій, товаришъ войсковий, в которой прекладаеть, же засипавши своимъ власнимъ коштомъ і працею на рецѣ Убедѣ греблю, построилъ билъ млинъ о двохъ каменяхъ и ступи на оной и кди южъ зо всѣмъ якъ належитъ тотъ млинъ докончился, теди Грицко, бувший полковникъ Чернѣговскій в млинѣ зоставивши^а и молетъ имъ заборонилъ билъ, в чомъ просилъ онъ, панъ Омелянъ, теперъ наше ласки, жеби в ономъ млинѣ пущена была робота належитая. Ми теди, яко тое взбороненные за неслухное бити разумѣемъ, такъ владзою нашею рейментарскою мливу в ономъ млинѣ позволяемъ мѣти, а яко инимъ козакомъ щире в войску праціючимъ, хто своєю працею греблю засиплетъ и млинъ побудуетъ, пуцаемъ зуполне розмѣровъ заживати, такъ в подающий и п. Омеляна в козацкомъ бити реестрѣ для пришлихъ его працъ, якіе в войску ронити повиненъ, з того пререченою его власномъ коштомъ построеного млина, всѣ розмѣровіе пожитки при немъ до ласки нашей войскової заховуемъ и надаемъ, в чомъ абы ему нѣхто зъ старшини и чернѣ жадной и наимелшой чинити перешкоди не важився, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, септеврія 11, 1687 року^б.

Звишменованній отамагъ, рукою власною^в.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 26. – Спр. 603. Копія.

№ 20

**1687, вересня 11. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи ніжинському протопопові
Павлові Пучковському на село Топчівку з власним млином,
що в Олісівській сотні, і з дозволом відбирати
з посполитих послушенство**

Іоаннь Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

^а Пропуск у тексті.

^б У тексті далі дописано: В подленномъ подписъ таковъ.

^в Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Ознаменуемъ симъ писаниемъ нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорожского, а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому, сотникови, атамановѣ и войтовѣ Алишевскимъ и всѣмъ, кому того вѣдати будетъ потреба, иж мѣючимъ в повазѣ и в особливомъ респектѣ станѣ давній, а вѣдаю, иж пречестный отецъ Павелъ Савичъ Пучковский, протопопа нѣжинскій завше ронилъ и ронить працы при отправованню церквѣ Божои набожества и приношенню безкровних офѣрь за монаршое достоинство и за все христіянство, заховуемъ при немъ село Топчѣвку¹³³ з млином его власнимъ коштомъ фундованнимъ в полку Нѣжинскомъ в сотнѣ Олишевской¹³⁴ лежачое, якого и пред тимъ онъ по грамотѣ государской и по унѣверсалах антецессоровъ наших заживаль, з якого то проречонного села, яко позволяемъ ему, отцу протопопѣ нѣжинскому, от посполитих людей звичайное отбирати послушенство, такъ мѣти хочем и приказуемъ, абы в томъ ономъ нѣхто жодной и наименшой перешкоди чинити не важился. Козаки однакъ в том селѣ мешкаючіе, якіе найдутся в войсковомъ реестрѣ, аби били при своих козацких волностях заховани.

Данъ в Батуринѣ, септебрія 11 дня, 1687.

Звишменованный гетьманъ, рукою власною^а.

Сию копію унѣверсала заручилъ владѣльца прежний Максимъ Почека, намѣсникъ нѣжинскій.

ЦДІАК України. – ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 5121. – Арк. 8. Копія.

№ 21

1687, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Марії Уманець по першому чоловікові і Павловській – по другому та її синам від обох чоловіків на села Студенок і Сліпорід з млинами

Иоаннъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ писаннемъ нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому, сотникови, атаманови, войтови города Глухова, и всѣмъ, кому того вѣдати будетъ потреба, ижъ, видячи ми монаршую блаженнія и святія памяти великого государя царя, великого князя Алексѣя Михайловича, всея Великія, и Малія, и Бѣлія Россіи самодержца, его царского пресвѣтлого величества, грамоту, бувшому протопопѣ глуховскому небозчику Демяну Уманцю на село Студенокъ¹³⁵ зъ млиномъ тамошнимъ данную, а до того знаючи и надане небозчику Якову Павловскому, полковниковѣ комошному, селце Слѣпородъ¹³⁶ зъ млиномъ ихъ купленнымъ от бувшого гетмана

^а Ліворуч від підпису в колѣ написано: Мѣсто печати.

утверженное, а от паней Маріи, по первому мужу Уманцевой, а по вторимъ Павловской, и отъ синовъ ей по обоихъ малжонкахъ будучихъ, передъ нами презентование, а къ тому уважаючи, не тіи синове оніи могутъ въ пришлій часъ до войсковихъ прислугъ бити згодними, захоуемъ при ней и при дѣтехъ ей, тихъ то обоихъ малжонковъ синахъ, село Студенокъ зо всѣми належитостями и зъ млиномъ, въ томъ селѣ будучимъ, и село Слѣпород тожъ зо всѣми належитостями, и зъ млиномъ ихъ купленнымъ, которыми то прерочонними селами, яко позволяемъ имъ владѣти и всякое послушенство обиклое отъ людей тяглихъ отбирати, такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, аби имъ, прерочоннимъ матери и синомъ обоего малженства, нѣхто зъ старшихъ и меншихъ, а особливо зъ старшини глуховской, жадной и наименшой перешкоди и перенагабання въ томъ чинити не важился; козаки, однакъ, въ тихъ селахъ мешкаючие, якие найдутся въ реестрѣ войсковомъ, абы були при своихъ належитихъ козацкихъ волностяхъ захованни.

Данъ въ Батуринѣ, септеврия 11, 1687 року.

Звищъменованній гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. X, 1147. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – 1. – Спр. 1253. – Арк. 53-55. Копія

РДАДА – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 336. Копія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. – С. 329-330.

№ 22

1687, вересня 12. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи військовому канцеляристові
Саві Шабельниченкові на право відкупити
прадідівські гаї і комонному полковникові Іллі Новицькому
на куплену греблю в Сенчанський сотні на річці Сулі**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иванъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, а особливо сотникамъ пѣщанскому и бубновскому и каждому, кому о томъ вѣдати надлежитъ, ознаймуемъ, ижъ показоваль намъ панъ Сава Стефановичъ Шабелначенко, канцеляриста нашъ войсковій оттвористіи два листа пановъ полковниковъ переяславскихъ: одинъ небожчика Войцѣ Сербина на гай Добролежовский подъ селомъ Шабельниками¹³⁷ будучій, которимъ владѣли его, п. Стефановича, прадѣды Шабельниченко и Шабельникъ, по которихъ смерти нѣкоторіи легкомисленіи ихъ кривніи попродали тіи гаи, а другій листъ пана Ивана Мировича, нинѣшного полковника переяславского на луки, тамъ же подъ Шабельниками лежачіи, небожчику Ивану Каневцевѣ его данніи, и просиль онъ, панъ Стефановичъ Шабельниченко, себѣ нашего на тіи прадѣдовски свои грунта унѣверсала, за которимъ би могль онъ, отложивши за тіи гаи онимъ людямъ

гроши, оними гаями владѣти и пожитковати. А якъ ми, гетманъ, склонившись на тую его прозбу симъ нашимъ унѣверсаломъ, яко тиі полковницкіи листи ствержаемъ, такъ позволяемъ ему п. Стефановичу, яко сукцесоровѣ тѣхъ добръ тими луками пожитковати и овій и всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорожского ознаймуемъ, ижъ прекладалъ намъ панъ Илія Новицкій, полковникъ комонній, же купиль^а онъ греблю вишей мѣстечка Снѣтина¹³⁸ подь селомъ Ломаками въ полку Лубенскимъ¹³⁹ въ сотнѣ Сенчанской найдуючюся на рецѣ Сулѣ¹⁴⁰ за певную сумму, якая въ записѣ ему на тое отъ продавца даномъ положено есть, на которой то греблѣ, любо почаль южъ млини фундовати, однакъ для болшое крѣпости просимъ нашего на тое унѣверсалу и для цѣлого построенья онихъ млиновъ жадалъ рейментарского позволеня. Мы теды, респектучи на его пана Новицкого значніе и годніе въ Войску Запорозскомъ прислуги и во оказияхъ военныхъ праці, а вѣдаючи, же и въ далшій часть до онихъ есть згоденъ, яко тую его куплю симъ унѣверсаломъ нашимъ^б укрѣпляемъ и подтверждаемъ и позволяемъ ему помененную греблю цале въ свою обнявши область и млини на ней постревши, користовати и пожитки всякіе з онихъ приходячіе отбирати, такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы ему, пану Ілію Новицкому, полковникови комонному, нѣхто з старшини и чернѣ въ томъ жадной и наименшой чинити перешкоди и пренагабаня не важився, варуемъ, однакъ тое абы отъ тое жъ пререченой пана Новицкого греблѣ вишшимъ млинемъ не було якое перешкоды и войсковому скарбу убытковъ.

Данъ в Батуриѣ, септеврѣя 12 дня, 1687 року^в.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^г.

Сію копію съ подлиннимъ универсаломъ свидѣлствовали присутствующіе в полковой Лубенской канцеляріи:

Судія полковій лубенскій Василь Стефановичъ.

Полковій писаръ Яковъ Корнѣевичъ.

Асауль полковій Рекчевскій.

ІР НБУВ. – Ф. II, 2817. – № 146. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 172а-175. Копія.

№ 23

1687, вересня 12. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи комонному полковникові
Іллі Новицькому на село Негаївку*

Іоанъ Мазепа, гетманъ, з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

^а Над этими словами приписано: [сие въ подлинномъ унѣверсалѣ на почистки написано]. – Прим. копііста.

^б Над этими словами приписано то же. – Прим. копііста.

^в У рукопису дописано: На подлинномъ тако.

^г Нижче дописано: Мѣсто печати.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорожского, а особливе пану полковникови нѣжинскому, сотникови новомлинскому и всемъ, кому о томъ вѣдати належати маеть, ижъ респектуючи мы на годніе и значные в Войску Запорожскомъ роненіе прислуги пана Иліи^а Новицкого, полковника комонного и на его ку намъ, рейментарови, зичливість дознанную заховуемъ при немъ, село Нехаевку¹⁴¹ въ полку Нѣжинскомъ въ ключу Новомлинскомъ лежачое зо всѣми до него приналежностями, а для досконалшого двора его уконтентованя прилучаемъ и Царувский млинъ зо всѣми з него приходящими розмѣровими пожитками. А такъ тимъ преречонимъ селамъ и помененнимъ млиномъ, яко позволяемъ ему пану Іліи Новицкому, полковникови комонному владѣти и всякое звичайное отъ людей тяглихъ з того села послушенство, а з млина належитіе пожитки отбирати, такъ абы жаденъ з старшини и чернѣ и найменшой ему въ томъ чинити перешкоди не важився, мѣти хочемъ и приказуемъ. Козаки однакъ въ томъ селѣ мешкаючіе, якіи стоять въ войсковомъ реестрѣ, абы были при волностяхъ козацкихъ заховани.

Данъ в Батуринѣ, септеврїа 12 д[ня], 1687 року^б.

Звышменованный гетманъ, рукою власною^в.

Сію копію съ подлиннимъ универсаломъ свидетелствовали присутствующіе въ полковой Лубенской канцеляріи:

Судія полковій лубенский Василь Стефановичъ

Полковій писаръ Яковъ Корнѣвичъ

Асауль полковій Рекчевскій.

ІР НБУВ. – Ф. II, 2803. – № 95. Копія.

ЦДІАК України. – ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 176-177. Копія.

№ 24

1687, вересня 15. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи синам чернігівського сотника
Стефана Силича Матвієві та Іванові на млини*

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлаго величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаннемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорожскаго, а особливе пану полковникови черниговскому и всѣмъ, кому о томъ вѣдати будать потреба, ижъ подали намъ суплику Матвей и Іванъ Силичи жители черниговскіе, сыны небожчика Стефана Силича, бувшого сотника черниговского полкового, а при томъ презентовали и унѣверсали отъ бувшого гетмана на ихъ власные млины подтвржденне, зъ якихъ то млиновъ

^а В горі приписано [на подчистки]. – Прим. копіїста.

^б Далі в тексті дописано: На подлинном тако.

^в Нижче дописано: Мѣсто печати.

едень на рець Свинѣ¹⁴² под селомъ Тереховкою¹⁴³ о трохъ колахъ стоячи, а другиі на рѣць Бѣлоусѣ¹⁴⁴ на певнихъ урочищахъ, якъ фундушъ опѣваемъ найдуючийся и просили потомъ нашего реинентарского респекту. Мы tedy яко прозбу ихъ в себе ласкаве принявши, такъ и волностямъ козацкимъ чинячи доситъ, поневажъ и они Силичи сами за часомъ, ижъ до войсковыхъ праць будутъ згодни тые ихъ вышей намененные млины зо всѣми пожитками при нихъ заховуючи симъ нашимъ унѣверсаломъ потверждаемъ, аже и третій млынъ они на рець Сновѣ¹⁴⁵ в селѣ Дирчинѣ¹⁴⁶, по дядку ихъ небожчику Іоаникію Силичу бувшомъ полковнику черниговскомъ имъ спадаючій, tedy и въ томъ млынѣ позволяемъ имъ пререченнымъ Силичомъ весь розмѣр приходящій якъ часть господарскую, такъ и войсковую належитость на ихъ пожитокъ отбирати до нашей войсковой ласки, в чомъ абы имъ ни от кого зъ сторшины и чернижданая и наименшая не дѣялася перешкода, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, септеврѣя 15, 1687 року.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^a.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 703 – 704. Копія.

№ 25

1687, вересня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іванові Домонтовичу на села Смолин і Максим, що в Слабинському ключі Чернігівського полку

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаніемъ всей старшинѣ и чернѣ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского и кому колвекъ о томъ вѣдати надлежит, особливо пану полковникови чернѣговскому, сотнику слабинскому, и всему товариству и посполитимъ того полку обивателемъ, ижъ маючими войсковомъ респектѣ нашемъ чинъ духовній, а к тому видячи антецессоровъ нашихъ на село Смолинѣ¹⁴⁷ и Максимѣ¹⁴⁸ небожчику пану Івану Домонтовичу, бившому судѣ генеральному, взглядомъ его небожчиковскихъ в войску услугахъ данніе унѣверсали заховуемъ тие села помененніе Смолинѣ и Максимѣ в полку Черниговскомъ в ключу Слабинскомъ лежачіе при синовѣ его небожчиковомъ честномъ отцу Павлу Домонтовичу зо всѣми до нихъ принадлежитосми и угодиями, а особливе з властними его млинами, на речце Белеусѣ и на речце Жоведѣ стоячими. Теди яко позволяемо ему Павлу Домонтовичу тими селами владети и от посполитыхъ звиклое послушенство и повишност себѣ з млиновъ всѣ пожитки отбирати, такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы яму в томъ нѣ от кого з старшини и чернѣ не дѣялася перешкода под неласкою нашею.

^a Після підпису написано: Мѣсто печати войсковой.

Козаки однакъ в тихъ селах мешакаючіе себѣ в реестре, козацкомъ будучие и услуги войсковіе одправляючіе, мають бити захованіе при всѣхъ свойхъ козацких волностяхъ, варуемъ того пилно, а войти с посполитими жебы ему отдавали послушенство належитое.

Данъ въ Батуринѣ, сентебря 20 дня, року 1687^а.
Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 584. Копія.

№ 26

1687, вересня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи новосанжарівському сотникові Якову Мелещенку про увільнення його млина від оподаткування

Іоанъ Мазепа, гетман з Войскомъ їхъ царского величества Запорозкого.

Ознаймуем симъ нашимъ писаніемъ и кому бы о томъ вѣдает належало, меновате, пану полковникови Войскъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого полтавскому, и всему старшому и меншому полку тамошного товариству, ижъ суплѣковаль до насъ панъ Яковъ Мелещенко¹⁴⁹, сотникъ новосанжаровский, просячи тако ласки нашей, абысмо ему такъ млинъ о едином колѣ млива, и кола ступ на рецѣ Ворскалѣ¹⁵⁰ стоячи от давня розмѣровъ; яко и солодовню его жъ от звиклой Волнили повиности и ихъ катцан арендових и показанщинъ. Прето яко и наших в Войску Запорозкомъ вѣрне служачихъ, маемъ, в респектѣ нашомъ и оборонѣ. Такъ и пана Якова Мелещенъка, сотника новосанджаровского Войска ихъ царского пресветлого величества Запорозкому вѣрного и нам рейментару зичливого, в ровно заховуемъ ласце нашей и оборонѣ, котрому видаем сей листъ нашъ отвористий, заховуючи волнимъ его от вишъреченних ихъ подачокъ, в якомъ прето заживаню тих добръ, аби нѣхто такъ з [с]таршини, яко и черни не важилса чинити перешкоди, симъ листом нашимъ ему в потомъніе часи данимъ, заховуемъ, и печатю войсковою з подписом руки нашей для достоверности зтвержаемъ.

Звишъменованій гетман , з Батурина 1687, септьеврия 27.
Рукою власною.

На сих копиях же сут оны с подленних слово до слова переписани.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 18584. – Арк. 4. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подписъ таковоъ.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 27

1687, вересня 30. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Стародубівського полку Костянтинові Мартиновичу на млин з усіма приналежними до нього пожитками

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ, кому бы о томъ вѣдать належало, меновите пану полковниковѣ стародубовскому, сотниковѣ новгородскому и всему старшому і меншому полку тамошнего товариству, ижъ суплѣковаль до насъ панъ Константинъ Мартиновичъ, значній товаришъ полку Стародубовского, просячи такой ласки нашей, абисмо ему дали свѣрхности нашей, потверженьє унѣверсаломъ на млинъ под Стахорщиною¹⁵¹ о двохъ колахъ млива, а третее ступъ на рѣчце Молотечи стоячій для спокойнѣйшого собѣ заживаня, теди склонившися ми на его поменелного пана Костантія Мартиновича прозбу, а видячи его здавна роненніє въ Войску Запорозкомъ услуги и вѣдаючи ку немъ рейментару его зичливість, надаемъ сей листъ нашъ потвержалный на вышъ реченный млинъ со всѣми до него приналежними пожитками, поневажъ самъ греблю своимъ коштомъ и працею гатить и напрауєтъ: въ якомъ прето заживаню того млина, аби ниhto такъ з старшини, яко и чернѣ жадной и найменшой не чиниль перешкоди помененной особѣ, симъ листомъ нашимъ въ потомніє часи ему даннимъ за печатю войсковою и для достовѣрности с подписомъ руки власной стали варуемъ.

Писанъ въ Батуринѣ, року 1686, семтеврїя 30 д.^а

Зъвишменовальный гетманъ, рукою власною^б.

ЩДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 141. – Арк. 207 зв.-208. Копія.

№ 28

1687, жовтня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи колишньому почепівському сотникові Науму Ноздрі з підтвердженням трьох його власних млинів на річках Деревейна і Костиця

Іоанъ Мазепа, гетманъ [з] Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ, нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского, а особливо пану

^а Далі в тексті дописано: На подлінійомъ тако. Дата помилкова. напевне має бути 1687.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати войсковою.

полковникови стародубовскому и всѣмъ, кому о томъ надлижатиметь видати и въ порозумѣвшими в писмѣ прошлых полковниковъ стародубовских пану Науму Ноздрѣ¹⁵², бывшому сотниковѣ почеповскому нараживане трох млиновъ его власним коштомъ на гребляхъ власною персюцею занятых побудованих одного в селѣ Старосѣлле¹⁵³ на речце Деревейнѣ, другою на той же рѣчцѣ у Мостици под селомъ Чернобабинцами прет того в селѣ Васковичах на речцѣ Костици виданих и цѣлѣ ему привернених Тахову Еллю и ми при немъ для его давних Войску Запорозкомъ прислугѣ тые всѣ више помяненные млины зо всѣми огуломъ з них приходячими розмѣровими пожитками мѣти. Теды сымъ хочемъ и приказуемъ, абы ему, пану Науму Ноздри, ни хто старшини и чернѣ жадной и наименшой чинити перешкоди и перенагабання не важился.

Данъ в Батуриѣ октобрия 4 д. 1687 року^а.

Звищѣменованный гетманъ, рукою власною^б.

Свидетелствовал

С подльннымъ чолъ вахмистръ Антонъ Чигиринский.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 87. – Арк. 80. Копія.

№ 29

1687, жовтня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи хорунжому Тимошеві Улізку на село Рохманів

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Всѣмъ, кому о томъ вѣдати будетъ належало, ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, ижъ ховаючи мы в респектѣ нашом рейментарскомъ всякого способного до услуг войскових, контентуемъ ласкою нашою далеко барзови того, которой до особливої праці военной настановлений, яко и панъ Тимоша Улѣзка уряд хоружества, то есть значокъ полковій маючого до праці далшой заворучаючи, заховуемъ при немъ село Рохманов зо всѣми до того села приналежностями, яке – наданне наше, симъ унѣверсалом ствержаючи, варуемъ, аби ему, пану Улѣзкови, ни хто найменшее не важился чинити перешкоди, войтови приказуемъ, аби всякое послушенство з посполитими людми отдавал безъ спереки ему, пану Улѣзкови, окромъ козаковъ которых на своих козачих заховуемъ волностейхъ.

Данъ з Батурина, октоврія 4 д., 1687 году^в.

Звищѣменованный гетманъ рукою власною^г.

^а Далі в тексті дописано: В подлинной подпись тако.

^б Праворуч після підпису в колі написано: “Вмѣсто печати.”

^в Далі в тексті дописано: В подлинном подпис тако.

^г Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Свидетельствовали.

Ротмистр Федор Шеинъ.

С подленным читал вахмистр Иванъ Лавровъ.

Таковъ подленный унѣверсалъ...^а

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 82. – Арк. 238. Копія

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 168. Копія.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 368-369.

№ 30

1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтверження магдебурзького права Стародубу і надання йому сіл Куртичі та Сергіївка і п'яти млинів

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Всѣмъ, вѣобець и кождому зъособна, кому о томъ вѣдати належитиметь, а особливе пану полковниковѣ сътародубовскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому того полку товариству и посполитимъ людемъ ознаймуемъ, поневажъ грамота монаршая блаженія и святія памяти великого государя царя и великого князя Алексѣя Михайловича всея Великія і Малия и Бѣлія Росіи самодержца, его царского величества, на тоє естъ видана, аби в мѣстѣ Стародубовѣ¹⁵⁴ маидебурское право било заховано и всякіє справи тим правомъ отпраовалися, до чоґо и бувших гетмановъ, антесесаров наших, унѣверсали стосуючиєся оказуються. Теди и мы того не касуючи овшемъ монаршому указови досить чинячи, сей нашъ унѣверсалъ росказалисмо видати, черезъ которий, яко позволяемъ имъ подлугъ давнего ихъ звичаю вѣсякіє справи майдебурзкимъ правомъ судити, такъ и наданъе млиновъ на ихъ розніє мѣськіє росходи: одного под мѣстомъ Стародубомъ на рецѣ Бабѣнцѣ о двохъ колахъ, другого в селѣ Газухахъ на рецѣ Вабле о едномъ колѣ; третьего в селѣ Шаршавѣчахъ, на реце Росусе о двохъ колахъ; четвертого в селѣ Артюшкахъ о едномъ колѣ; пятого в селѣ Вистриковѣ о едномъ колѣ, стоячихъ; до того войтовѣ стародубовскому зо всимъ майстратовими для ихъ домового встарта сѣмъ двѣ Куртичи и Сергиевську^б наданихъ при нихъ заховуемъ, позволяючи имъ, яко з млиновъ часть войсковую, належитихъ розмѣровъ на росходи мѣськіє, такъ і съ преречонихъ сѣлъ обиклоє отъ людей тяглихъ послушенство отбирати; мѣти хочемъ і приказуемъ, аби нѣхто з старшини и чернѣ пп. майстратовимъ, якъ въ поступкахъ судовъ майдебурскихъ, такъ и въ отбиранию з млиновъ належитихъ пожитковъ, а з маєтностей обиклого

^а На цьому текст уривається.

^б У другій копії: Сергиевку.

послушенства жадной не чиниль перешкоди; козаки однакъ в тих селахъ мешкаючіе і войсковіе праці двигаючіе, аби били при своихъ належитих волностех заховани.

Данъ в Батуринѣ, октов. 5 д., 1687 року.

Звишменованный гетман, рукою власною^а.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 71. – Арк. 1. – Копія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр 1813. – Арк. 434-434 зв. – Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 326-327.

№ 31

1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному обозному Василеві Борковському на села Орлівку та Овдіівку з млинами, панським двором і Брусилів з перевозом через річку Снов

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ їхъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому о томъ вѣдати належить тепер и на потомъ будучимъ, а меновите всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского із всѣмъ обще полку Чернѣговского обывателемъ, іжъ з волѣ всемогущаго Бога, вступивши ми на урядъ гетманскій, маемъ не тилко в респектѣ нашомъ, але и в повазѣ годній в Войску їхъ царского пресвѣтлаго величества Запорожскомъ заслуги і хвалебніи в дѣлехъ рицерских здавна праці его милости пана Василя Борковского, обозного войскового енералного, яко теди за слушност быти уважали смо, явнимъ знакомъ оказати ему нашу упреїмую реинентарскую ласку, такъ skutкомъ тое виполняючи, надаемо оному і симъ унѣверсаломъ уже надалисмо село Орловку¹⁵⁵ в уѣздѣ Сосницкомъ зъмежно з селомъ Овдѣвкою¹⁵⁶ лежачое з млинами з дворомъ панскимъ и зо всѣми до него прислуш аючими приналежностями, полями, лѣсами и всякими угодами, такъ же село Брусилів¹⁵⁷ над рекою Сновю лежачое з перевозомъ, з озерами, з полями, з сѣножатми и з иншими угодіями, якіе здавна до того села належать пот вержаєть теж симъ унѣверсаломъ нашимъ ему, пану обозному и тіе маєтности, якіе онъ поважною монаршою царского пресветлого величества грамотою, маючи себѣ утверженіѣ мѣль перед симъ и теперъ маєть в своемъ владѣню, меновите село Овдѣвку з присюлками и з приналежностями в уѣздѣ Сосницкомъ лежачое, село Листвинь¹⁵⁸ з присюлками із приналежностями в сотнѣ Городницькой лежачое, прилучаючи к тому село Тупичовъ¹⁵⁹ з приналежними крунтами и угодіями, такъ же з греблею Полѣтичинскою и з

^а У копії дописано: Мѣсто печати рейментарской.

млиномъ на немъ будучимъ на рецѣ Смячи лежачою к Листвинскимъ крунтамъ прилеглий в той же сотнѣ Городничкой найдется, которыми всѣми, яко давними, такъ и вновь наданными селами и ихъ угодіями і пожитками позволяемъ ему, пану обозному владѣти теперъ і в потомніе часи, а обицуемъ то по насъ і sukcesорах наших, же яко в сѣхъ маетностях свѣжо наданыхъ, такъ и в оныхъ равно ему прислучаючихъ не учинимъ і чинити не допустимъ жадное перешкоды і сего унѣверсалу нашего не нарушимъ і никому нарушити не позволимъ, заховуючи тіе маетности і от становискъ войскових волній, поневаť и перед симъ от того бывали оніи волны, абы прето жаденъ з старшини и чернѣ войскової сей выразной волѣ нашой не билъ противень, а посполство в тих селахъ мешкающее отдавали ему послушенство, пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, октовія 5 д., року 1687^а.

Звишь менованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 983. – Оп. 1. – Спр. 69. – Арк. 9-10. Копія з заголовком: Копія унѣверсалу гетмана Івана Мазепи на село Орловку, Овдѣвку, Брусилувъ, Листвині і Тутічовъ з присюлками и протчїими угодіями въ 1687-мъ году.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1250. – Арк. 396-398. Копія з копії.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 241 зв., 242. Копія з такою поміткою: 1708 году, опрыля 14 дня копия из определѣнія суда земского Чернѣговского господъ присутствующих приказчику бунчукового товариша господина Василя Андреевича Дунѣна – Борковского Никитѣ Горбачевскому дана и вписанных в книги земские крепостей справочная копия для представленья оной в комисію сочинения генеральной в полку Черниговском ревизыи і что точноности тѣ крѣпости запискою и с подлѣнных представленныхъ ко вписанию состоять, в том свѣдѣтельству.

В должности писара земского повѣту Чернѣговского коморникъ Іванъ Стефановский.

Земского повета чернѣговского Василей Люцан.

Там само. – Арк. 380, 381. Копія.

№ 32

1687, жовтня 5. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полку
Олексійові Костиничу про підтверження прав
на збудований ним млин на річці Вус***

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ пісанемъ, кому бы о томъ вѣдати належало, меновіте пану полковниковѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого стародубовскому, и всему старшому и меншому полку тамошнего товариству, ижъ суплѣковал до нас панъ Алексѣй Костиничъ, товаришь полку Стародубовского, просячи ласки нашой о потверженью унѣверсаломъ поваги

^а У копії дописано: В подленного сего унѣверсалу подписано тако.

^б Нижче підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

нашої млинка на рець Вусе¹⁶⁰ стоячого, ведле села Довбежа¹⁶¹ зь фундаменту своимъ коштомъ и працею построеного. Теды вѣдаючи ми ко намъ, реинментаровѣ его зичливість и вѣдаючи в Войску Запорозкомъ вѣрние услуги, а до далшихъ такихъ же заохочаючи, даемъ его прозбѣ мѣстце и вѣдаемъ сей нашъ унѣверсалъ такъ на млинъ своимъ коштомъ и працею, на рець Вусе фундованный, яко и на всѣ з него приходячие пожитки для спокойного ему до ласки нашей уживаня. Вѣдаючи теды о такой волѣ нашей, абы ему, пану Алексѣю Костиничу, в помененномъ млинѣ и пожиткахъ жадной перешкоды, кривды и наймѣйшого перенагабання ни хто чинити не важился, повагою сего унѣверсалу нашего пилно варуемъ, стваржаемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, октоврѣя 5 д., 1687 року^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 89. – Арк. 259. Копія з поміткою на звороті: Таковъ подлѣнный унѣверсалъ по засвѣдѣтелствованій отъ комиссии принялъ и росписался возного Миколая Щербы Павелъ Щерба.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 150-150 зв. Копія.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 124.

№ 33

1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Опанасові Зінченку про “послушенство” людей, що поселилися на його землі

Іоанъ Мазепа, гетманъ зь Войскомъ їх царского пресвѣтлого величества Запоржскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанънемъ пану польковниковѣ стародубовскому, и всей старшинѣ, и чернѣ, кождому кому о томъ вѣдати належит, иж супликовалъ до нас Апанас Зѣнченко, товаришъ войсковый, жителъ стародубовский, просячи респекту нашего, жебы ему привернени были въ послушенство тие люде, якие на зрунтѣ его мешканемъ поселилися. Зачимъ, принявши тую мы его прозбу, а поглядаючи на давние у Войску Запорозкомъ услуги, заховуемъ при немъ тихъ людей до ласки нашей, належитое от нихъ послушенство отбырати позволяючи; въ чомъ жебы ему них то не чиниль перешкоды, мѣти хочемъ и приказуемъ.

З Батурина, октоврѣя 5-го дня, року 1687^в.

Звишменованный гетман, рукою власною.

Обозный польковий стародубовський Афанас Есимонътовский.

Судіа пол. Старод. Николай Ханенко

^а У копії дописано: Въ подлинномъ подпісь таковъ.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Вмѣсто печати.

^в У копії дописано: Въ подлинномъ подпісь таковъ.

№ 34

1687, жовтня 5. Батурина. – Універсал Івана Мазепи вдові колишнього стародубівського полковника Федора Мовчана¹⁶² Марії Гаврилівні Мовчанисі на село Тютюри

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожским.

Всім, кому о том вѣдати будет надлежало, меновите пану полковнику стародубовскому, сотником, атаманом и всяким старшинам и посполитим того полку обитателем, ознаймуем сим нашим унѣверсалом, ижъ супликовала до насъ Мар'я Гавриловна Мовчаниха, вдова, просячи себѣ респекту нашего по подтвержене селца Тютюровъ¹⁶³, и млинковъ перед сим по наданню антецесоровъ наших заживающихъ, респектуючи мы теды на оную и памятаючи на заслуги мужа ее, на которых в Войску Запорожском зичливе застаючи и полеглѣ славно под часъ Чегиринское експедиції¹⁶⁴ сим нашим унѣверсалом заховуем при ней селце помененное Тютюрин з млином о едином колѣ зъ валушами на рецѣ Вабли, из другим млином на рецѣ Бадинцѣ о двох колах и сеножатию прилеглою под мѣстом зо всеми до того селца приналежностями варуемъ теди и пилне влаздею нашею гетманскою приказуемъ, абы ништо в заживаню тих добръ панѣ Мовчановой жадное не чинилъ перешкоди. Войтовѣ особно приказуем, абы отдавалъ всякое оной панѣ Мовчановой послушенство, окром козаков, которих заховуем, при своих волностах.

Данъ з Батурина, октобрія 5 д., року 1687^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 81. – Арк. 1129. Копія.

Там само. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4163. – Арк. 4. Копія з датою 5 жовтня 1786 р.^в

^а Далі в тексті дописано: “В подлѣнном подписано тако.”

^б Праворуч від підпису в колі написано: “Мѣсто печатии.”

^в Оскільки Івана Мазепу обрано гетманом 1687, у даному випадку має бути 1687 рік. Це стверджує й універсал Д. Апостола від 20 жовтня 1732 р. (ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4163. – Арк. 51.)

№ 35

1687, жовтня 7. Батурич. – Універсал Івана Мазепи топальському сотникові Федорові Колчевському на село Нове з сіножатями “ до ласки войскової”

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Всѣмъ, кому о томъ вѣдати будетъ потреба, а особливе пану польковникови стародубовскому и всякой старшинѣ и чернѣ Войска Запорозкого ознаймуемъ, иж подаль намъ суплику п. Федор Колчевский, сотник топальский, просячи нашего ку собѣ ласкавого респекту. Мы теды тую его прозбу въ себе ласкове принявши, и видячи его до прислугъ войскових згодност, надаемо ему ку вспартю его домового господарства село, прозываемое Новое¹⁶⁵ въ ключу Стародубовкомъ лежачое, зъ сеножатю к тому ж селу, если не будет кому перешкоди, и зо всѣми до того села приналежностями; а то до нашей войскової ласки. Которимъ то селомъ яко позволяемъ ему, п. Колчевскому, владѣти и всякое зъ него от посполитих людей належитое отбирати послушенство, так мѣти хочемъ^а и приказуемъ, абы нѣхто зъ старшини и чернѣ въ томъ ему жадное и найменшое чинити перешкоды не важився; козаки однакъ въ томъ селѣ будучіе и в реестрѣ войсковомъ найдуючіеся и праці войскової двигаючіе, абы были при своихъ належитих волностяхъ захованы.

Данъ въ Батуричѣ, октовріа 7 д., 1687 року^б.

Зъвышменованный гетманъ рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 113. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4155. – Арк. 4. Копія з таким засвідчувальним записом: С подленими універсалами читаль: такие універсали подлѣнниіе к себѣ приняв, а к симъ копіямъ Іванъ Кочевскій, значковий товаришъ полку стародубовського руку приложиль.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 102.

№ 36

1687, жовтня 8. Батурич. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришу Гнатові Черековцю з підтверженням права володіти селом Слобідка і користуватися млином

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ універсаломъ пану полковникови Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского стародубовскому, сотникови

^а “Хочемъ” написано над рядком.

^б Далі в тексті дописано: В подлинномъ подписъ таков.

погарскому и всей старшинѣ и чернѣ, товариству и посполитимъ того полку обывателемъ и каждому, кому о томъ вѣдати належит, ижъ маючи мы възглядъ на давніе Ігната Володкевича Черековца¹⁶⁶, товариша войскового, жителя погарского от молодых лѣтъ ажъ до шедавого волоса у Войску Запорожскомъ роненніе услуги, а яко всякого зичливе у войску працюючого товариша войскового нашего рейментарско откриваемъ ласкою такъ и его, Ігната, в оной заховуючи ствержаемъ ему село Слободку, именуемую Прилеповку в ключу Погарскомъ лежачое и млинъ власнимъ его коштомъ побудованній на ричке Липинци о одномъ колѣ будучи. Теди яко позволяемъ ему тимъ селомъ Слободкою владити и от посполитих подданское послушенство и повинность из млина розмировые пожитки и на нас належніе отбирати и зуполне каристовати, такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы ему в томъ нѣхто з старшини и чернѣ, жадной не важился чинити перешкоды, а то до ласки нашой войскової козаки ѓднакъ в томъ селѣ мешкаючие, а в реестры козацкомъ будучіе и услуги войсковіе отправуючие мають быти захованы приналежитих своих козацких волностей, а войтъ оного села с посполитими, жебы ему отдовалъ послушенство звиклое.

Данъ в Батуриѣ 8 дня октября, року 1687-го.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною^а.

Свидетелствовалъ Карнетъ Іванъ Лавров

С подленною читаль писар сотенний погарскій Максимъ Ретунъ.

Таковъ подленной унѣверсаль по засвидетельствованию от комиссії прийнялъ и росписался козакъ сотнѣ Погарской Максимъ Чересковецъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. Спр. 135. – Арк. 943. Копія з поміткою перед текстом: Чариковцевѣ.

Чернігівський історичний музей. – інв. № Ал. 502/48/6; інв. № М. Т. № 754/6. Р. Копія.

Там само. – інв. № Ал. 502/48/139; інв. № М. Т. № 754/137 Р.

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 31. – №13.

№ 37

1687, жовтня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Прилуцькому Густинському монастиреві на село Дейманівку і млини

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожским.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковникови прилуцкому, обозному, суди и осаулом полковым, сотником атаманом, войтомъ и каждому, кому колвекъ о том вѣдати надлежит, ознаймуем: ижъ заховуючи мы права монастиреви Густинскому Прилуцкому¹⁶⁷ от бывшихъ антесесаровъ нашихъ наданые симъ

^а Праворуч нижче підпису в колі написано: Место печати.

нашимъ унѣверсаломъ оные ствержаемъ и позволяемъ превелебному в Богу отцу Авксентію Якимовичю, ігуменуви монастира мененного Густинского Прилуцкого и по немъ будучимъ отцемъ ігуменомъ и всѣмъ тоей обители законникомъ для уставичной в[аших] милоствахъ щоденныхъ хвалы Божой и для вспартя всегдашнихъ расходовъ манастырскихъ селомъ Деймановкою¹⁶⁸ владѣти и з млыновъ Давыделкового о двохъ каменяхъ в селѣ Валжахъ¹⁶⁹ и под мѣстомъ Варвою¹⁷⁰ Івана Точеного и Івана Ляшка о двохъ каменяхъ з ступами на рецѣ Удаю¹⁷¹, а в селѣ Деймановцѣ Хвескового и Костиного жителей тамошнихъ, же о двохъ каменяхъ з ступами на рѣчцѣ Лисогорцѣ¹⁷² стоячихъ вшелякихъ розмѣровихъ и приходячихъ пожитковъ зъ козацкого ведлугъ волностей козацкихъ половину, а з мужицкого двохъ частей заживати. Теды абы ему, отцу ігумену, из всѣмъ законникомъ манастыра Густынского з держаню одного села и в отбѣраню з поменелныхъ млиновъ належатыхъ пожитковъ жадная не дѣялася ни от кого з старшины и чернѣ перешкода и трудност, мѣти хочемъ, а войтови и всей громадѣ села Деймановки прыказуемъ, жебы безспротивенства вшелякое поменелной обителѣ належитое отдавали послушенство, варуемъ однакъ, жебы козаки в томъ селѣ мешкающие при своихъ козацкихъ волностяхъ ненарушне zostавали, не узнаючи жадной от пререченого отца ігумена и братій долегливости.

Данъ в Батуринѣ, октоврѣя 9, року 1687.

Звишь мепованый гетман, рукою власною.

На зв. помітка: От его милости, пана гетмана Івана Мазепи крѣпост на село Деймановку и на млыны. Монастыревѣ Густынскому. 1687 года, октоврия 9 дня.

На арк. 2: сего унѣверсалу списокъ в енеральной войсковой канцеляріи оставленъ. Януар, 16 дня, 1723 року.

По архіву № 1098.

ЦДІАК України. – Ф. 159. – Оп. 1. – Спр. 47. – Арк. 1, 2. Оригінал.

№ 38

1687, жовтня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Прилуцькому Густинському монастиреві про зобов'язання жителів сіл Боршня, Дідівці, Харитонівка, Васьківці і Сокиринці гатити монастирські греблі

Іоанъ Мазепа гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Пану полковникови прилуцькому, сотникомъ, атаманомъ и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ознаймуемъ, ижъ яко за указомъ бывшихъ антecessоровъ нашихъ греблѣ монастиреви Густынскому Прилуцькому належачие села Боршня¹⁷³, Дѣдовицѣ¹⁷⁴, Харитоновка,¹⁷⁵ Васковцѣ¹⁷⁶ и Сокѣринци¹⁷⁷ прежде гачовали, такъ и мы симъ нашимъ унѣверсаломъ поменелныхъ сюль жителемъ

приказуемъ, абы од тоей своей давней повинности, не отмовляючися кгда, того потреба слушная указ посполитым ш арварком ¹⁷⁸, якому селу где призовито без спреки тые греблѣ, яко належит, старалися пригачовати и направляти.

Данъ в Батуриѣ, октоврія 10, року 1687.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

На зв. помітка: Року 1687, октоврія 10.

ЦДІАК України. – Ф. 159. – Оп. 1. – Спр. 48. – Арк. 1. Оригінал.

№ 39

1687, жовтня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Глухівському Петропавлівському монастиреві на села Холопкове, Боничани та осаджені слободи Ховзівка, Будища, Везонка, Мацкове, Черневе і Ротівка

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозским.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска их царского пресветлого величества Запорозского, а меновите пану полковникови нѣжинскому, сотникови глуховскому, атаманом, войтом и каждому, кому колвек о томъ вѣдати належит ознаймуемъ, ижъ заховуючи мы права монастиреви святих верховныхъ апостоль Петра и Павла Глуховскому¹⁷⁹ от бывших антецессоровъ нашихъ надапые, сымъ нашимъ унѣверсалом ствержаемъ оные и позволяемъ превелебному в Богу отцу Сылвестру Климкевичю, ігуменови монастира мененного Глуховского, и по немъ будучым отцем ігуменом и всѣмъ тоей обители Законником для уставичной в молитвахъ щоденных хвалы Божой и для вспартія всегдашнихъ росходовъ монастирскихъ селами Холопковом¹⁸⁰ и Боничами¹⁸¹ и деревнями на их же монастырскихъ кгрунтахъ осѣлими Хозовкою, Будищами, Везонкою, Мацковим, Черневом и Ротовкою¹⁸² зо всѣми принадлежностями, такъ же и перевозом Мутинскимъ владѣти из млыновъ ихъ власных, прозываемого Стрѣлницкого и иныхъ на рѣкахъ Клевенѣ¹⁸³ и Ясманѣ будучыхъ вшелякихъ розмеровыхъ и иныхъ приходячихъ всѣхъ пожитковъ заживати. Теды абы ему, отцу ігумену і всѣмъ законникомъ монастира Глуховского в держаню оныхъ сюль и деревенъ и переводу Мутинского и в отбѣраню з млыновъ всѣхъ пожитковъ жадная пѣ от кого з старшинныи чернѣ перешкода не дѣялася, мѣти хочем, а войтомъ зъ громадами вышей речоныхъ сюль приказуемъ, жебы без спротивенства вшелякое поимененной обитѣлѣ належатое отдавали послушенство. Варуемъ однакъ, жебы козаки в тыхъ селахъ мешакаючие при своихъ козацкихъ волностахъ ненарушне зоставали, не узнаючи от нихъ, законниковъ, жадной долегливости.

Данъ в Батуриѣ, октоврія 11, року 1687.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною.

На звороті іншого аркуша: На села, зрунта, млини и перевозъ гетмана Івана Мазепи крѣпост. 13 лѣт за ігумена Селвестра Климкевича даный. Яс. в. пана гет. Івана Мазепи.

ІР НБУВ. – Ф. І, 61910. – № 5. – Арк. 7. Оригінал.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – спр 1814. – Арк. 375 зв. Копія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка – с. 378-379.

№ 40

1687, жовтня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Марії Сулими на села Грим'яче, Семенівку з млинами і всіма угіддями

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Пану полковниковъ стародубовскому, обозному, суддѣ, асауломъ, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому Войска Запорозского того полку товариству и каждому, кому толко, такъ з стану духовного, яко и свѣцкогo вѣдати належитъ, ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ, иж мы на осиротѣлость з дѣтми недорослими, овдовѣлой паней Маріей Сулимовни Сиеновой респектуючи, села, едѣно въ уездѣ Погорскомъ Гримлячое, а другое Симионовку въ уездѣ Стародубовскомъ лежачіе, з млинами и зо всѣми пожитками и угодіями до тихъ сюл належными, при оной паней Сулимовнѣ Семионовой до далшого великихъ государей наших их царского пресвѣтлого величества указу и до далшой нашой и войсковой ласъце неотмѣне, заховуемъ. О той теды воли нашой кождень вѣдаючи, абы нѣхто такъ зъ старших и меньших товариства, яко и зъ посполитихъ людей в держаню тих помененнихъ сюлъ и въ заживаню зъ них вшелякихъ приходов и пожитков наиеншои не чиниль оной паней Семеновой перешкоди, а тамошній посполітій жителѣ, опрочъ козаков, належитое оной же во вшелякихъ повинностяхъ, яко наиповолнѣй, отдавали послушенство, варуемъ и приказуемъ.

В Батуринѣ 17 дѣня^а, року 1687^б.

Звишъпоменованій гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 401. Копія.

Чернігівський історичний музей. – Інв. № Ал 502/48/7. Копія; інв. № М. Г. № 754/7 Р. Копія з датою 30 жовтня.

Опубліковано: Генеральне слідство про маестності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 297

“Сіверянський літопис”. – 1998. – № 2. – С. 32. – № 14.

^а У чернетці зазначено: октябрю.

^б У копії дописано: В подлинном подписано.

**1687, жовтня 20. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Прилуцькій ратуші
про збирання доходів з млина, що в селі Смоші,
до міської скарбниці**

Іоанъ Мазепа, гетман з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаніємъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковникови прилуцкому, старшому и меншому того полку товариству, тут теж дозорцамъ и висланимъ нашимъ и кождому, кому того вѣдати належить, ижъ прихилиючися ми на давніе антецессоровъ нашихъ наданя, которое майстратови прилуцкому унѣверсаломъ утвержено, а уважаючи ратуша тамошного даю рознихъ наездовъ частіе росходи, а приходовъ оскудност млинъ Мойсеѣвъ Евхименковъ о двохъ колахъ мучних, а третимъ ступнимъ, в селѣ Смоші¹⁸⁴ стоячій, войтови и мѣщаномъ тамошнимъ прилуцкому потвержаемъ, позволяючи всякіи з того млина припадаючий розмѣръ, изъ войсковими мѣрочками до скарбницѣ ихъ ратушной, черезъ своихъ вѣрныхъ на то виставленнихъ людей отбирати. Зачимъ в томъ отбиранію и пожиткованію, такъ панъ полковникъ прилуцкій, яко и всякого стану люде, такъже и од насъ висланий, албо и дозорци, войтовѣ и всѣмъ прилуцкимъ мѣщаномъ найменшого, абы не били перешкодою, пилно приказуемъ, на що и сей унѣверсаль нашъ для лѣпшой певности онимъ видать казалисмо з подписомъ руки и з притиснемъ печати.

Данъ з Батурина, октовріа 20 дня, року 1687^a.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4900. – Арк. 40. Копія.

**1687, жовтня 21. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Романові Ракушці
на село Новосілки**

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ Нашимъ писанъємъ кождому, кому быю томъ вѣдати надлежало, особливе пану полковникови Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого стародубовскому, обозному, судѣ, асауловѣ, сотникомъ,

^a Праворуч у колі дописано: Мѣсто печати рейментарской.

атаманомъ и всѣмъ, такъ козакомъ, яко и посполитимъ людемъ того полку, ижъ маючи мы въ особливомъ респектѣ Нашомъ рейментарскомъ учтвиую духовную особу велебного в Богу господина отца Романа Ракушъки¹⁸⁵, священника церквѣи святого Николая въ мѣстѣ Стародубѣ стоячее, а вѣдаючи его побожност, же щоденние такъ за ихъ царское пресвѣтлое величество и за все войско, яко и за насъ рейменътара, до Бога при безкровнихъ офѣрахъ отправуючиися молитви, заховуемъ при немъ село Носюлки, въ Стародубовскомъ полку лежачое, зо всеми до него приналежними пожитками, якое онъ и перед симъ въ своемъ зъ ласки войсковою мѣваль уживангю. Вѣдаючи теди о такой волѣ Нашой, такъ войтъ тамошгний зъ громадою, абы належитое отдаваль послушенъство (: опрочъ козаковъ, якихъ вольност цѣла быт повинна:), честной помещенной особѣ, яко жаденъ зъ старшыны и чернѣ въ отбирангню належитихъ добрѣ Не чинилъ перешъкоды, симъ листомъ Нашимъ честному отцу до ласки Нашой даннимъ, варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, октовр. 21 д., року 1687^а.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 81. – Арк. 690. Копія з такими помітками: Свидетельствовали: Съ подлиннимъ читал ротмистръ Иванъ Ващинский.

Таковъ подлинний унѣверсалъ по засвидетельствовании от комѣсии принялъ значковый товариш Михайло Ракушка-Романовский.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 252. Копія.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубівського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 197.

Труды Черниговской губернской архивной комиссии. – Вып. X. – с. 55.

№ 43

1687, жовтня 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському жіночому монастиреві про заборону новомлинському сотникові втручатися в монастирські ґрунти

Ихъ царского пресвѣтлого величествюа Войска Запорозкого, гетманъ Иоанъ Мазепа.

Тебѣ Григоріевы Самуїленкови, сотникови новомлинському ознаймуемъ, ижъ заносила намъ скаргу честная госпожа, ігуменя монастира девичего Батуринского Новомлинского¹⁸⁶, же вы в тые кґрунта подмонастирские, которые имъ слушнимъ розездомъ и розводомъ от кґрунтовъ новомлинскихъ отведены, и за руками в записе положеными ствержены, втручается и березники пенний товариству своему в подѣлъ пускаете, позволяючи окоповати й городити оный, зачимъ сурово приказуемъ вамъ, жебысте тую свою завзятость отставили, и в тіе близко монастира для випуску имъ належный кґрунта не

^а У копії дописано: в подленномъ подпись тако.

^б У копії дописано: Мѣсто печати рейментарской.

втручалися; а если того не занежете, теди любѣ з товариствомъ тамошнимъ, любѣ и самъ ты, сотникъ, тую заруку, которая в записе положена, заплатитъ намъ, и под пашу подпадаешъ неласку.

Данъ в Батуринѣ, октоврѣя 26, року 1677^а.
Звишменованний гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І. 61889. – № 1067. – Арк. 277. Копія.

№ 44

1687, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Гадяцькому Красногірському монастиреві на село Будища і млин

Іоаннъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресветлого величества Запорожским.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ, кому о томъ вѣдати надлежитъ, меновите пану полковниковѣ гадяцкому, обозному^а, суди, асауломъ, сотникомъ, атаманомъ, и всему старшому и меншому того товариству, так же войтомъ, бурмистромъ и всемъ обивателемъ, ижъ маючи мы побожній взглядъ якъ на іншіе обители святіе, такъ и на обитель святого Николая Красногорскую, надаючи на оную село Будища¹⁸⁷ зъ послушенствомъ посполитыхъ людей и зъ млиномъ купленнымъ и зо всѣми до того села приналежитостями, варуемъ теди сымъ нашимъ унѣверсаломъ, аби ему, превелебному господину отцу Іосифу Крейнѣцкому, игумену тоей обители святой. и по немъ будучимъ наслѣдникомъ, въ заживанню того села ни хто зъ старшихъ и меншихъ войсковихъ товаришовъ не важилься чинити перешкоды; а войту съ посполитыми людьми приказуемъ отдавати до тоей обители всякое послушенство (:окромъ козаковъ, въ реестрехъ найдующихся, которіе при своихъ волностяхъ захованы быты мають:).

Данъ з Батурина ноевр[іа] 10 дня, року 1687^б.

Звишменованний гетманъ, рукою власною.

К сей копѣи въ вѣрностъ сходства і подленим, унѣверсаломъ владѣлецъ іеромонах Веніяминъ Бодацкій, игумен монастира святониколского Красногорского Гадяцкого своеручно подписался, а подлениій унѣверсаль к себѣ принял.

Сводилъ подлинним унѣверсаломъ писар полковий Гад[сиккой] Іванъ Ситенский.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – спр. 1809. – Арк. 212 зв. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Гадяцкого полка. – С. 23. – № XXI.

^а Оскільки Івана Мазепу обрано гетьманом 1687, приймаємо останню дату.

^б Ліворуч на полі написано: Монастиру Гад. на Будище.

№ 45

1687, листопада 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Маркові Борсуку на село Припутні

Іоанъ Мазепа з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ кому бы колвек о томъ вѣдати надлежало, особливе пану полковниковѣ Войска ихъ царского пресвѣтлаго величества Запорожскаго Нѣжинскому, обозному, судиі, асауловѣ и всему старшому и меншому полку тамошнего товариству, ижъ суплѣковаль до насъ учтивіи панъ Марко Борсукъ, значній товаришъ войскової полку Нѣжинского¹⁸⁸ просячи ласки нашої о надане села якого в полку Нѣжинскомъ для латвѣйшого дому своего виживленія. Теди давшими помененного особи прозбѣ мѣстце, а видячи его ку намъ, рейментаровѣ, зичливорѣ и давніе в Войску Запорозскомъ прислуге, а до такихъ же оного заохочуючи в далшій часъ, надаемъ ему село Припутнѣ¹⁸⁹, в полку Нѣжинскомъ лежачіе, до ласки нашої рейментарской зо всѣми до него приналежитостями. Вѣдаючи теди о таковой волѣ нашої, аби ни хто такъ з старшини, яко и чернѣ в отбираню з того села помененной особѣ добрѣ належнихъ жадной найменшой не чиниль перешкоди, а войтъ тамошній даби належитое з тяглими отдаваль послушенство, опрочъ волнихъ во всемъ козаковѣ, симъ листомъ нашимъ варуемъ.

Писанъ в Батуринѣ, року 1687, ноеврия 17 дня^а.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 145. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 127-128. –

№ 26.

№ 46

1687, листопада 27. Батурин. – Універсал І. Мазепи Макошинському Покровському жіночому монастиреві з підтвердженням прав на землю і млин у селі Величківці

Іванъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому о томъ вѣдати належит, а особливе пану полковникови Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, чернѣговскому, и всему старшому и меншому того

^а У тексті дописано: Вь копіи пишеть.

полку товариству, такъже обывателем Макошинскимъ козакомъ и посполитымъ людем. Ижъ поглядаючи на унѣверсалы антецессоровъ нашихъ млыны, землѣ и кгрунта манастиреви Покрови преосвятой Богородицы девицькому Макошинскому¹⁹⁰ потвержаючіе далисмо. И мы сей нашъ унѣверсаль честной госпожи гуменіи того монастыра и всѣмъ сестрамъ ее позволяючи онымъ и по ихъ будучимъ спокойне владети млыномъ Хвесковскимъ о двохъ колахъ мучныхъ и о третомъ ступномъ будучимъ и млынкомъ Цеклевскимъ в селѣ Величковцахъ о трохъ колахъ стоячимъ озеромъ Быховимъ в святя Макошинскомъ найдуючимся и полями и сѣножатми паньскими, якіе здавна до дворца Макошинского належали. За чимъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы иматъ преречонимъ монастыра Макошинского законницамъ госпожи игуменіи и сестрамъ ей и по ныхъ наступаючимъ в владѣнью тыхъ млыновъ, озера полювъ и сѣножатей жаденъ з старшины и чернѣ, а особливо з обывателей макошинскихъ наименшое не чинилъ перешкоды. Подъ войсковымъ отъ караньемъ.

Данъ в Батуриѣ ноеврѣя 27, року 1687.

Звишьменованний гетман, рукою власною.

На арк. 2. Мазепин унѣверсал по крѣпост на всѣ млины. 1687. По архиву № 1381.

Перед текстом у верхньому правому куті: Ср. № 1408.

М.П.

ЦДІАК України. – Ф. 152. – Оп. 1. – Спр 9. – Арк. 1-2. Оригінал.

№ 47

1687 грудня 1. Глухів. –

Універсал Івана Мазепи глухівському священникові Максимові Софоновичу на слобідку Хотминівку та млин

Иоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ, кому о томъ вѣдати надлежатиметь, меновите, старшинѣ глуховской и меншимъ всѣмъ обывателемъ тамошнимъ, ижъ маючи ми рейментарскій нашъ респектъ не тилко на особъ добре заслужонихъ в Войску Запорожскомъ свѣцкогo стану, але и на духовнихъ, которіе, за цѣлость краю нашего, такъ и за все Войско Запорожское, насъ, рейментара благають маестать Божій, оказуемъ тот же респектъ нашъ, ласка по суплѣцѣ, намъ занесенной, на честного господина отца Максима Софоновича, священника свято-чудотворца Николая Глуховского, надаючи ему футоръ, прозиваемий Хотминовку¹⁹¹, з людьми тими, которіе на его власнихъ зрунтахъ селилися, и зо всѣми до того села принадлежностями, яко то: млыномъ, на рецѣ Ясманѣ стоячимъ, позволяемъ теди ему, отцу Максиму, тоєю слободою владѣти и з млина пожитки отбирати до ласки нашей войскової. Ствержаючи теди тоє надане симъ нашимъ листомъ, варуемъ

пилно, абы ему в заживаню тоей слободки наименшее нѣхто не важился, чинити перешкоди, войтовѣ приказуемъ, абы с посполитими людми, в той слободкѣ будучими отдавалъ свою належитую повинность и всякое послушаніе, окромъ козаковъ, которихъ хочемъ при волностяхъ козацкихъ быти.

Данъ в Глуховѣ, декаврѣя 1, року 1680^а.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 402 зв. Копія

Опубліковано: Генеральное следствие о маетностяхъ Нежинского полка. – С. 405-406.

№ 48

1687, грудня 1. Глухів. –

*Універсал Івана Мазепи Київському Печерському монастиреві
на село Бугаївку і присілок Берків Київського полку,
на село Іванків і селище Бузів Переяславського полку*

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского прѣсвѣтлого величества Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ вобецъ и кождому зособна теперъ и потомъ будучимъ, всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлаго величества Запорозского и кождому, кому о томъ вѣдати належит, ижъ яко іншіе всѣ на хвалу превисокого імені Божого посвященній обители в Малой Росии найдуючіеся по належитомъ о благочестивой вѣри усердіи маемъ в реинентарскомъ нашомъ респекту такъ и дѣвичій Києво-Печерскіи монастирь¹⁹², в том же ховаючи, видаемъ тому монастиреві сеи нашъ з канцелярій войсковое виразній унѣверсалъ, позволяючи в Богу превелебной ей милости госпожѣ Магдалинѣ Маріі Мазепиной¹⁹³, ігуменій того монастира паней матце і добродѣице нашой и сестрамъ ее и по них будучимъ законницамъ старинного ихъ маетностю селомъ Подгорцями владѣти зо всѣми принадлежностями, якія оное з давнихъ часовъ маемъ, яке мает положене в уездѣ Київскомъ на Київской Днѣпра сторонѣ, з которое то маетности, яко послушенство от подданныхъ, такъ и повиности всякіе она превелебная госпожа и сестри ее на монастирь свой отбирати мают, аже по смерти Павла Яненка, бывшаго неддисъ полковника Київскаго, жена его овдовѣлая уступила имъ превелебной ей милости госпожи ігуменій и сестрамъ ей права своего на село Бугаевку и на присюлокъ Берковъ в Київскомъ полку¹⁹⁴ на Київской сторонѣ по Днѣпра над рѣчкою Стугною¹⁹⁵ лежачій теперъ в запусѣній будучій служачого, по яком то праву змерлій Павелъ Яненко многое время тим селомъ Бугаевкою и присѣлкомъ Берковимъ зо всѣми принадлежностями владѣлъ спокоине, теди мы, гетманъ, в надежду превисокое монаршое ихъ царского

^а У тексті дописано: В копії пишеться тако. Дата помилкова. – У 1680 Мазепа ще не був гетманом. Приймаємо 1687, оскільки 1 грудня Мазепа був у Глухові (Див. док. №. 48)

пресвѣтлого величества милости, тоє село Бугаевку і присѣлокъ Берковъ з землямы ихъ из кгрунтами и зо всѣми ихъ приналежностями, такъ якъ тотъ Павель Яненко и мы владѣль обняти, в погодное время людми осадити и цале владети онимъ позволяемъ, также ім селце Иванковъ¹⁹⁶ в полку Переясловском¹⁹⁷ лежачое з футоромъ ихъ власнимъ монастырскимъ в томъ селѣ лежачимъ і селище Бузовъ¹⁹⁸, якое оны правомъ слушнимъ от законницѣ топоровской дѣдички онаго купленнымъ способомъ маюг, им же превелебной госпожѣ и сестрамъ ей в спокойное владѣніе потвержаемъ мѣти, теди хочемъ и приказуемъ, абы жаденъ з старшини и чернѣ войсковое, особливе панъ поковникъ кievскій¹⁹⁹ і панъ полковникъ переясловскій ей пререченой госпожѣ игуменій Печерской и сестрамъ ей і по нихъ наступающимъ монастыра того законницамъ во владѣнію тихъ селъ и належитихъ до нихъ земель и в отбиранѣ з нихъ повинностей и якихъ колвекъ пожитковъ наименшее не чинили перешкоди.

Данъ в Глуховѣ, декамврія 1, року 1687^а.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

С подленого съводила игуменія Калисфена Милославская.

ЦДІАК України. – ф. 167 – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 53-54. Копія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 149. – Арк. 11-12. Копія з такимъ засвѣдчувальнимъ записомъ: 1766 года декабря 11 д. присутствующие сотенной Киевской канцеляріи старшини в засвѣдствование, что выше писанной гетманской унѣверсалъ с оригинального во всемъ точно и сходно переведенъ с приложениемъ сотенной Киевской печати подписались.

Сотникъ Киевскій Михайло Зудинъ

Атаманъ Василь Блажевскій

Согешій Кіевскій писарь Павель Масловичъ.

Осауль Петро Комягѣцкій.

Печатка пастерова на воску відклеїлась.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 213-214, – № 175.

№ 49

1687, грудня 8. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи старобудцеві Михайлові Леонтієву
на право зайняти греблю на річці і побудувати млин**

Іванъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого велич[ества Запорожскимъ].

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всѣмъ, кому бы колвек о томъ вѣдати належало, особливе п. полковнику нѣжинскому, сотникови глуховскому, атаманови городовому, войтови и всѣмъ обивателемъ такъ в самомъ городѣ Глуховѣ, яко и во всемъ уездѣ, тамышномъ найдуючимся, ижъ пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великой государинѣ благоверной царевни и великой княжни ихъ царского величества стародубецъ

^а У копії дописано: В подлинномъ подписано тако: Мѣсто печати.

Михайло Игнатієвичъ Леонтієвичъ прекладалъ намъ, же ихъ царское пресвѣтлое величество за его многіе служби милостиво позволили ему на свой оброчной земли нижей деревни Смокоревки на рецѣ Свесѣ заняти греблю чрез все болото от берега Сѣвского уезду аж до берега сѣль уезду Глуховского лежачое и млинъ себѣ построити на томъ мѣстцу: и просилъ нашего рейментарского в томъ за берегъ Глуховскій позволенія. Теди для милости монаршей к нему оказанной и для приязни его, з которого до насъ пред симъ онъ зичливе становился и впредь оказоватися зичливе з оною ж обещуеть, позволилисмо оному из стороны малоросійской греблю тамъ на пограничномъ мѣсту займати и млинъ построивши, всѣ пожитки на себе з оногo брати цале, о чомъ вѣдаючи, аби нѣхто з старшини глуховской и всѣхъ обивателей уезду тамошного не важилися ему, Михайлу Игнатевичу, жадной трудности и перешкоди, якъ теперъ в займованю греблѣ и в построенню на ней млина, такъ на потомъ и в заживанню з оногo всѣхъ пожитковъ чинити, якое б повеленіе монаршое и сей нашъ унѣверсаль совершенно, ведлугъ своей поваги заховани били, о тое пилно варуемъ и сурово приказуемъ.

Дан в Батуринѣ, 8 декаврїя, 1686 року^а.

Звишменованній гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51 – Оп. 3. – Спр. 7728. – Арк. 11. Копія

№ 50

1687, грудня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському Успенському монастиреві на маєтності

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Всей старшинѣ и черни Войска их царского пресвѣтлого величества Запорозкого меновите п. полковникови стародубовскому, обозному, судѣ, асаулом, полковником, сотникомъ, атаманомъ городовым и сѣлским зо всѣм товариством, также войтом, бурмистром и всѣм того полку обывателем, особливе жителем слободы Семяновки²⁰⁰ ознаймуемъ. Ижъ пречестный отецъ Іоана Строїтел монастира новозаведеного Каменовского²⁰¹ будучи тут въ Батуринѣ освѣдчилъ нам, же в полку Стародубовском, под слободою Семяновкою на единомъ пустомъ островѣ над рекою Сновю лежачом, называеомою Камен, монастир завѣвши южъ церковь Успенія пресвятой Богородици пофундовалъ и просил нас з братнею своею о потвержане и оборону для спокойного законничого собѣ на тим мѣстцу мешканя и для за значного держаня всѣхъ занятых кгрунтовъ их над рекою Сновю, от Рудки

^а Дата помилкова. Напевне, має бути 1687. У копії дописано: В подлинном подпись таковъ.

^б Праворуч у колі: Мѣсто печати войскової; підпис. Іншим почерком: Руку приложил.

реки по дороге Чернѣговскою и повѣту будетъ в тую ж Сновъ упадающею, лежачихъ, з отчиною в кгрунтѣ Сушановском поблизу там же застающею и з сѣножатми и со всеми пожитками надаем вѣчне, котрие маот свое положене у Бѣлыхъ берегах по рѣку Блазну и по озеро. Тоде мы, давшы у себе его отца Иоана з братиею занесеной прозбѣ мѣстце, и хотячи з горливости нашей христианской, абы якъ в инъшыхъ обителях, такъ и на томъ новом мѣсцу хвала Божая розширалася и овая обителъ святая в болшую свою оздобу помножатися могла, далисмо сей нашъ потвержалний и оборонѣний унѣверсаль, черезъ который пилно варуем и сурово приказуем, абы якъ старшина полку Стародубавского зо всѣмъ товариством и посполствомъ, такъ и обывателѣ семяновские, вѣдаючи о таковой виразной волѣ нашей, не важилися ему помененному отцу строїтелеви із братией Каменской жадной наименшой доуки, трудности и прикрости в спокойном мешканю и держаню всѣхъ з вишвиражаних, якъ ся в собѣ мають, кгрунтовъ ихъ чинити.

Дан в Батуринѣ 9 декаврѣя, року 1687.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

На звороті написано: Первый унѣверсаль гетмана Иоанна Мазепа на ствержене фундаціи монастыра Каменского, и на оборону всѣхъ занятыхъ кгрунтовъ. Надано в году 1687.

Гетманский унѣверсаль на монастырѣ Каменскій мнѣ іеромонарху Іонѣ даны й фундації монастыра Каменского

По архіву № 1417.

ЦДІАК України. – Ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 1. Оригінал.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – спр. 114. – Арк. 179. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. І, 61740. – № 924. – Арк. 2. Копія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 410. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 304-305.

№ 51

1687, грудня 18. Батурин. –

Універсал Івана Мазепа Ніжинському монастиреві про послушенство підданих у селі Талалаївці

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Вамъ, войтови и всѣмъ громаднымъ людямъ села Талалаевки²⁰² в полку Нѣжинскомъ лежачого, чинимъ вѣдомо, ижъ васъ в послушенство превелебномъ в Богу господину отцу ігумену монастыра Нѣжинского²⁰³ оддалисмо, зачимъ, приказуемъ вамъ пилно симъ листомъ нашимъ, абысте до того монастыра всякое послушенство и належитую повинност отдавали без жадное спереки и одмови, бо ежели намъ учинится вѣдомо з донесеня его ж превелебного отца ігумена того монастыра, що вы будете спречными й не

хотѣтимете оддавати послушенство, то вѣдайте, же мы вамъ болшій тязар, яко на покаране упорнымъ нашлемо, отое вамъ ѥ повторе приказавши, поручаемъ господу Богу.

З Батурина, декаврѣя 18, року 1687.

Звишъменованный гетман , рукою власною.

Після титулу вписано: По архіву № 2325.

На зв.: Унѣверсаль до Талалаевки от господина Івана Мазепы о всякомъ послушенствѣ, о повинности, даны року 1690

ЦДІАК України. – Ф. 145.– Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 1. Оригінал.

№ 52

1687, грудня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубському протопопові Самійлу Хомінському на село Логовате

Іоанъ Мазепа, гетман з Войском їх царского пресвѣтлого величества Запорожским.

Пану польковнику стародубовскому, сотніком, отаманомъ, войтомъ бурмистромъ и всим, якъ козакомъ, так и посполитим ледем ознаймуем сим нашим писаніем, ижъ маючи респектъ нашъ рейментарский на пречестного въ Богу господина отца Самойла Денисовича^а Хомѣнського, протопопу стародубовського, которій уставичне молитвьвы свои за ихъ царского пресвѣтлого величества великих государей наших превисокое имя и за насъ рейментара зо всим Войскомъ Запорожскимъ у престола Божія приносить и въпред приносити обовязується, заховуемъ при нем село Логоватое, якого онъ и пред сим заживал, позволяючи зъ того села всякіе пожитки отбирати и всякое послушенство, ствержаем. Теди и пилно симъ нашим унѣверсалом варуем, абы ему, господину отцу Самойлу, вѣживанью того села до ласки войсковой позволенного, никто найменьшой не важился чинити перешкоди. Войту засъ того села приказуемъ, абы з людьми громадніми отдовал всякое послусенство и належитую чиниль повѣнност ему, отцу протопопопѣ Самойлу Хомѣнському, окромъ козаков, якіе при своих волностей захованы быти мают.

Зъ Батурина данъ декаврїя 19 д., 1687 року^б.

Звишъменованный гетман, рукою власною.

ІР НБУВ. – ф. Х, 11471. Копія з копії.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 264 зв.-265. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 206-207.

^а Денисовича вписано над рядком іншою рукою.

^б У копії дописано: В подлинному підписано.

**1687, грудня 19. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському
монастиреві з підтвердженням прав на володіння селами
В'язівок, Ольшанка, Лука, Хитці, Мгар і Піски**

Іоань Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Всей старшинѣ и черни Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а меновите пану полковниковѣ лубенскому, полковой старшинѣ, сотникамъ, атаманамъ и вѣсему того полку товариству, войтомъ и вѣсему посполству и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ яко иншимъ святимъ мѣсцамъ и обитателямъ для помноження хвали Божой въ наданнях от прошлых антецессоровъ нашихъ и въ грунтахъ належнихъ до них ствержаем^а нашъ рейментарский оказалисмо респектъ; такъ особливе къ монастиреви преображенія господня Мгарскому Лубенскому²⁰⁴ маючи горливість и бачення наше, абы в ономъ молитовъ святыхъ офѣри Богу щоденніе не уставали, але овшемъ примножение хвали Божой моглося розширати, заховуемъ при той святой обители село В'язовокъ²⁰⁵ (:со вѣсѣми:) приналежитостями, село Олшанку зъ вишнимъ и нижнимъ млинкомъ, луки прозиваеміе Бернадинскіе зъ лѣскомъ под фолваркомъ занятимъ, и села Луку и Хитцѣ, такъ теж Мгар и Пѣски названіе, такъ яко ся въ себѣ мають, позволяючи превелебному въ Богу отцу Ігнатію Горбачевському, ігуменови мененнаго монастира Мгарского, и по немъ будучимъ отцемъ ігуменамъ, и вѣсѣмъ тамошнимъ законникомъ для вспартя вѣсегдашнихъ росходовъ монастирскихъ тыми селами, млинами и вѣсѣми до монастира ихъ приналежитостями, грунтами вѣладѣти, и вѣсякіе приходящіе зъ них пожитки отбирати. Теди аби ему отцу, ігумену, и вѣсѣмъ законникомъ монастира Мгарского, такъ о держанню^б онихъ селъ и въ привѣлащанню зъ них приходящихъ належитостей, яко и въ отбыранню зъ млиновъ припадаючихъ пожитковъ, жадная зъ старшини и чернѣ ни от кого не дѣялося перешкода, мѣти хоцемъ. А войтомъ зъ громадами вѣишшереченнихъ сѣлъ приказуемъ, жебы безъ спереки належитое оной обители отдавали послушенство, варуемъ. Однакъ жебы козаки въ тихъ селлахъ мешкаючіе при своихъ козацкихъ волностяхъ пенарушоне зоставали, не належачи до нихъ законниковъ.

Данъ въ Батуринѣ, декабр. 19, року 1687.

Звишѣименованій рукою власною гетман^в.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 93-93 зв. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – Т. 4. – С. 80-81. – № 93.

Акты ЗР. – Т. 5. – С. 214-215. – № 176.

^а Це слово виправлено і прочитати його важко.

^б О держанню – виправлено з – въ держанню.

^в У копії дописано: Мѣсто печати рейментарской.

№ 54

**1687, грудня 19. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Макошинському Миколаївському
монастиреві на млини Грицьків, що на Сосницькій греблі,
Василів у селі Вербі, та перевіз через Десну
в містечку Макошин**

Іоань Мазепа, гетмань з Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска их царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а особливе пану полковниковѣ чернѣговскому, сотникомъ, атаманомъ и дозорцомъ в полку томъ застаючимъ, и всѣмъ, кому того вѣдат будет потреба, иж хотячи мы розширення и помноження хвали Божой, яко до всѣхъ обителей прихилност и взглядъ нашъ оказуемъ. Так барзей мѣючи монастирь святителя Христова и Чудотворца Николая Макошинскій и превелебного в Богу отца Пафнутія Кондратовича, ігумена зо всею тамошною братією в особливомъ нашомъ респектѣ, заховуемъ при той святой обители млинѣ Грицков з двома каменми и з ступиним коломъ на греблѣ Сосницькой на рецѣ Убедѣ найдуючийся, такъ же млинѣ Василевъ з однимъ каменемъ в селѣ Вербѣ стоячий. До того перевоз на рецѣ Деснѣ в мѣстечку Макошинскомъ будучій. А при том и озера Змѣтинскіє, Сохачевскіє, Рыботинскіє и Конятинскіє зо всѣми тонями и уходами и всякіє кгрунти, добра и угода, яких по сей час обитель тая святая заживала, и що есть унѣверсали антесесаров наших на тотъ преречоній монастирь надано и потвержено, все тое симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ и подкрѣпляемъ, мѣти теды хочемъ и приказуемъ, абы нѣхто з старшини и чернѣ жадной и найменшой в томъ обители святой не чинил перешкоди и перенагабана.

Данъ в Батуринѣ, декабря 19, 1687 року.

Звишъменованной гетманъ, рукою власною^а.

ЩДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4755. – Арк. 8. Копія.

№ 55

**1687, грудня 21. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Чернігівському
Єлецькому монастиреві з підтвердженням всіх маєтностей,
наданих попередніми гетьманами**

Іоань Мазепа, гетмань, з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

^а Праворуч у колі написано: Мѣсто печати

Всѣмъ, кому колвекъ вѣдати будетъ надлежало, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ хотячи мы, з горливости наше христианское, абы хвала Божая брала свое помножене, яко по іншихъ домахъ и обителехъ, такъ і в обители чудовной монастыра Елецкого²⁰⁶, а до того стосуючися до побожности антецесаровъ нашихъ и послѣдуючи монаршимъ потвержателнимъ грамотамъ, села всѣ тїи, якіи описани суть в унѣверсалахъ антецесаровъ нашихъ и грамотахъ, з млинами, ставами, озерами, полями, луками, сѣножатми и зо всѣми ихъ угодіями и с перевозами, противъ Онисова села на рецѣ Деснѣ, якими они до тихъ часъ владѣли при обители святой Елецкой, заховуемъ, позволяючи, яко висоце в Богу превелебному его милости господину отцу Іоаникію Кгалятовскому²⁰⁷ з братією мѣти отъ того наданя всякое доволство, такъ ку вспартю церковнихъ потребъ чинити всякую вигоду, варуемъ теди и пилно приказуемъ, абы ему, превелебному его милости господину отцу Іоаникію Кгалятовскому, и по немъ наслѣдникомъ его во всѣхъ тихъ помянутихъ селахъ и угодіяхъ жаденъ з старшини и черни войсковое и посполитихъ людей ништо найменшее не важился чинити перешкоды; войтомъ тихъ всѣхъ селъ приказуемъ отдавати всякое послушенство и належитую повинность тому монастыревѣ, окромъ козаковъ, якіе в реестрахъ найдуются.

Данъ в Батуринѣ, декаврїя 21 дня, року 1687^a.

Звишьменованїи гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 187-187 зв. Копїя.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 162. – № 58.

№ 56

Не раніше 1687, грудня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи протопопові гадяцькому Артамонові Бутовичу на села Сари і Крутьки та інші угіддя

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ їхъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Пану полковниковѣ гадяцькому, обозному, судїи осауломъ, сотникомъ, атаманомъ войтомъ, бурмистромъ и всѣмъ того полку козакомъ и посполитимъ людемъ ознаймуемъ сымъ писанїемъ нашимъ, ижъ потвержаючи антецесаровъ нашихъ надане сюль Сарь²⁰⁸ и Крутковъ²⁰⁹ зъ певними озерами превелебному господину отцу Бутовичу, славной памяти протопопѣ гадяцькому, теперъ тіе села з тими озерами, якихъ и передъ симъ з тими селами заживаль онъ, отецъ Бутовичъ, протопопа приворочаемъ пречестному господину отцу Артемону Бутовичу, презвитеревѣ Богоявленскому гадяцькому, и цѣле надаемъ, хотячи

^a У тексті дописано: В копїи пишется.

абы по прежнему наданю всякихъ пожитковъ зъ тихъ сюль и озеръ заживаль, зачимъ приказуемъ и пилно варуемъ сымъ нашимъ листомъ, абы ему, отцу Артемону, во владѣнію тихъ сель з озерами и заживанію съ нихъ пожитковъ жадной наименшой никто не важилься чинити перешкоди; войтомъ тихъ сюль зъ посполствомъ приказуемъ отдавати всякое послушенство и належитую повинность (окромѣ козаков в реестре найдуючихся).

Данъ въ Батуринѣ, декабря 22, року 1680^а.

Звишьменованній гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 235. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 10. – Арк. 235. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностях Гадяцкого полка. Прибавление. – С. 38. – № XLVIII. З датою 1680 р. без застережень.

^а Щонайраніше це могло бути в 1687 р., оскільки цього року Мазепа став гетьманом.

1688 рік

№ 57

*1688, січня 10. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи колишньому понорницькому
сотникові Андрієві Нестеренку на два млини*

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Всей Старшинѣ и черни Войска Запорозкого, особливе пану полковникови Чернѣговскому, зо всею старшиною, сотникамъ понорницькому и седневскому зо всѣмъ товариствомъ и з посполитими обивателями тамошними ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на пана Андрѣя Нестеренка, бувшого сотника понорницького (котрий якъ за прошлыхъ антецессоров наших, бувших гетманов з своїми працювитими услугами не закрито в военныхъ оказиях ставился, такъ и за нашого рейментарского справованя оказоватися хочет) ствержаем млина два: еденъ по жонѣ власним правом належний, стоячий на рѣцѣ Вербѣ²¹⁰ под селом Вербою, Осмаковским прозиваемый, а другий на рѣцѣ Рогозцѣ²¹¹, под селом Дирчином в сотнѣ Седневской по небожчику швыкру Івану Кголембецком спадаючий оному; в яких и позволенем ему всѣ походячий пожитки зуполна в свое заживане отбирати, о чомъ вѣдаючи, абы жадеи звишпомененной старшины полку Чернѣговского, особливе дозорци нашы не важилися, жадной трудности и перешкоди в тих обох млынах ему, пану Нестеренку, чинити, пилно сим нашим унѣверсаломъ варуем и приказуем.

Дан в Батуринѣ, 10 януария 1688.

Звишиѣменовалний гетман , рукою власною.

На звороті: П. Нестеренку потвержене на млини два в Чернѣговщинѣ.

Лист ведлуг сторони сотника понурницького.

Унѣверсал гетманский на млини потверженемъ данний намъ не в крѣпост.

ЦДІАК України. – Ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 211. – Арк. 1. Оригінал.

№ 58

1688, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи осавулові Миргородського полку Григорієві Зарудному на млин

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаннемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого и кому того вѣдаты будетъ потреба, ижъ респектуючи ми на уставичне в войску услуги пана Григорія Зарудного²¹², асаула полку Миргородского надаемъ ему млинъ на рецѣ Пслѣ на греблѣ Уставичней стоячей, прозиваемою Уканажинъ о трехъ колахъ будучий, з которого позволяемъ ему приходячий розмѣри часть на лежитую войсковую на свой отбирать пожитки до ласки нашой, теда абы ему ниhto в томъ его владѣние перепною быти не важился, мѣти хочемъ и рейменьтарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ генвара 10, року 1688^a.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^b.

Полковий судья Матвѣй Лаховичъ.

Полковий писаръ Іванъ Чарисмий

ІР НБУВ. – Ф.1. – Спр. 58142. – Арк. 1. Копія.

№ 59

1688, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Великобудиському Паненському монастиреві на село Чернецький Яр і на два млини, що на Будиській греблі

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ універсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, особливе пану полковниковѣ полтавскому и всѣмъ товариству и посполитимъ того полку, обивателемъ и кождому, кому о томъ вѣдаты належить, ижъ бывши тут у насъ в Батуринѣ велебная госпожа Александра Жуковна, ігуменія монастира всемилостивого Спаса Будиского девичего суппиковала до насъ, просячи респекту нашего²¹³, жеби тоє село Чернецький Яр, и млини два на рецѣ Ворсклѣ на греблѣ Будиской стоячій шутиковъ и крупчашин з чотирма колами

^a У рукопису дописано: На подлєнномъ тако.

^b Під текстом у колі написано: Мѣсто гетманской печати

мучними, а двома ступними ствержени были нашим гетманским універсаломъ, которого то села и млиновъ она велебная госпожа ігуменія з сестрами своими респектомъ нужних монастыра того потребъ, з ласки войсковое антецессоровъ наших заживала, иж по сіе часи. За чимъ, принявши мы тую ей госпожѣ игуменіи горячую прозбу и давши мѣстце в себе оная, жичачи в отправіѣ набоженства по тих милостовъ помноженя імени всемогущего Бога хвали; заховуем тое село Чернецкій Яр зо всѣми приналожитостями и млыни з частю войсковою, на нас належную, и ствержаем симъ нашимъ універсалом гетманским при обители помененной, яко теди позволяемъ ей, госпожи ігуменіи, з сестрами тимъ селом зуполне владѣти и повинност дорочную, а послушенство належитое отбирати из млиновъ частю войсковою розмѣровъ на вспарте монастырских потребъ своихъ отбираючи, користовати, такъ мѣти хочемъ. приказуем, жеби имъ госпожи ігуменіи з сестрами, ни хто з старшини и чернѣ жадное и наименшее перешкоди, трудности чинити не важился и жебы тих селянъ нѣ до Полтави, анѣ до Будищъ не потягано нѣ до якихъ повинностей, под войсковим каранемъ, войтови зас того села з посполитим строкго приказуемъ, жебы, имъ во всякомъ послушаніи и в отдаваню належитой повинности, без жадной спреки были поволними.

Данъ в Батуриѣ, генвара 11, року 1688^a.

Звишменованний гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 98зв.-99. Копія.

№ 60

1688, січня 11. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи значковому військовому товаришеві
Наумові Ноздрі на село Жукове “до ласки войскової”***

Іоанъ Мазепа, гетманъ [з] Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковникови стародубовскому, сотниковѣ почеповскому, а особливе пану дозорцѣ нашому в Почеповѣ застаючому и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежит, симъ нашимъ писанимъ ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на старинное в Войску Запорожскомъ услуги пана Наума Ноздры, значкового товариша войскового, а бывшего сотника почеповского, позволяемъ оному до ласки нашей войскової селомъ Жуковимъ, а в ключу Почеповскому лежачомъ, владѣти и з оногo належитие пожитки для вспартя своихъ домовихъ потребъ отбиратъ. Зачимъ мѣти хочемъ, абы ему преречоному пану Ноздрѣ в держанню того села ни от кого з старших и менших не дѣялася жадная перешкода а войтовы и всей грамадѣ

^a У копії дописано: В подлинном тако.

помененного села Жукова приказуемъ, жебы оному без спротивенства вшелякое отдавали послушенство козаки, однакъ при своихъ волностяхъ в томъ селѣ мешкающіе мають застави, варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, генваря 11, року 1688^а.

Звышъ именованній гетманъ, рукою власною^б.

Ротмистръ Федоръ Шеинъ,

Бунчуковій товаришъ Федоръ Завадовский

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 96. – Арк. 277. Копія.

№ 61

1688, січня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському Крупицькому Миколаївському монастиреві на лісові займища і пустоші

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ прекладалъ намъ превелебный в Богу господинъ отецъ Димитрій Савичов, ігуменъ монастира Крупицкого Батуринского²¹⁴ зо всею братією; же под селомъ Любѣтовомъ²¹⁵ маюот оны займища лѣсовые, в которые люде вгоняются и пустошат, в чомъ просили нашой реїментарской обороны. Теды мы пилно мѣти хочемъ и сурово под срокгимъ горловымъ каранемъ прикажемъ, жебы каждый вѣдаючи о такой воли нашой, не важился тых мененного манастыра лѣсовихъ займищъ пустошити; а если бы хто смѣл над заказъ нашъ туда вгонятися и шкоду чинити, теды такового за поймаемъ велѣмо обвѣсити. Для чего жебы атаманъ и выйтъ села Любѣтова того постерегали, особливе пилно онымъ приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, генвара 14, року 1688.

Звышъменованний гетман, рукою власною.

На зв.: Лист на кгрунта и лѣски на порѣчно в Любѣтовѣ. Дан януар[іа] 14, року 1688, №19, 20

Из архиву № 1473

ЦДІАК України. – Ф. 154. – Оп. 1. – Спр. 21. – Арк 1. Оригінал.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1264. – Арк. 8зв.-9. Копія.

^а Далі в тексті дописано: в подлинном подпис тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

*1688, січня 21. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи Глухівському монастиреві,
яким забороняється старшині і козакам чинити утиски
в монастирських селах*

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозским.

Вамъ, всему товариству запорозкому, старшому и меншому в селах монастыра Глуховского на станціи найдуючомуся, ознаймуемъ, ижъ донесль намъ вѣдати превелебный в Богу господинъ отецъ Сылвестръ Климкевичъ, ігуменъ монастыра Глуховского о утискахъ и обидяхъ людемъ от вас дѣючыхся, же вы тамъ в пререченой обители маетностяхъ на становиску зъ ласки нашей войсковои зростаючи, не такъ, якъ бы христіанинови правдивому належало и якъ сусѣдови з сусѣдомъ подобает мешкати, але власне нѣбы не одной вѣры будучи, горшей от неприятеля в поступкахъ своихъ справуетеся. Поневажъ неслыхаными своими вымыслами и непотребными збытками великіе и незносные прикрости и тяжести людемъ чините, и оныхъ побиваете, од чого многие подданные монастирские розбѣглися, а и остатокъ ихъ не могучи стерпѣти такого утиску и утеліеженя мусит и добра свой покидавши, розоритися, чимъ от вас обители святой дѣется спустошене, в яком оны, господинъ отецъ ігуменъ глуховский зо всею братією, просили нашей реиментарскои подпоры и заступленія. Теды мы, засылаючи сим листом нашимъ пилю и сурово под срокгим горловым войсковым падаемъ приказуемъ вамъ, абысте од такихъ своихъ збытечныхъ вымысловъ вытяганя власнихъ напитоковъ и иныхъ непотребныхъ своеволъ конечно повстыглися и вѣдаючи о такой волѣ нашей реиментарскои и суровомъ приказаню скромне и статечне з людми вперед обходилися, а теперъ жибысте винныхъ и простуныхъ товаришовъ, хто такіе зброднѣ чинитъ межи собою, вынайшовши конечно, яко належит, покарали, щобы впред не важился того дѣяти. Кдыжъ если отъ своихъ збытковъ и своеволъ от сего времени не поскромитесь, а нас бы от пререченого господина отца ігумена глуховского мѣла о тое на васъ другой разъ дойти скарга, теди велымо тихъ принципаловъ, которые над указъ нашъ смѣтмутъ приводъ до своеволъ чинити сюда в Батуричъ олшукати и тутъ, яко проступцу и противника волѣ нашой, немилостиво кажемъ на горлѣ карати. Гнѣвную карностъ выдаючи вѣдаемъ певне, же кождый з васъ от своеволи и з бродены муситъ поперестати.

Данъ в Батуричъ, генвара 21, року 1688.

Звишь менованный гетман, рукою власною.

На зв. другого аркушу: На отамановъ Сердюковъ гроза гетманская.

ІР НБУВ. – Ф. 1, – Спр. 61911. – №58. – Арк 8. Оригінал.

№ 63

1688, січня 21. Батурин – Універсал Івана Мазепи Золотоніському монастиреві на володіння селом Слобідка Слюзчина з угіддями

Іоаннъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ отвористымъ унѣверсаломъ всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ потребно, ижъ яко многіе въ Малой Россіи обрѣтающіеся монастиры и обители въ горливомъ нашомъ заховуемъ респектѣ, такъ и сюю обитель монастирца Золотошского²¹⁶ въ томъ же нашомъ мѣючи респектѣ, чинимъ оной вспартѣе наданьемъ селца, прозываемаго Слободка Слюзчина зъ прилеглими къ тому жъ монастирку землями, лѣсами и луками слюзчинскими и зъ частью млина, зуполную власть даючи тымъ селцемъ владѣти, и всякіе ужитки зъ людей и зъ млина отбирати. Которое то селце симъ унѣверсаломъ тому монастирцу ствержаючи, такъ приказуемъ войту зъ громадными людьми того селца, абы велебному господину отцу Іосифу Григорьевичи, игумену того монастирца, и по немъ будучимъ игуменомъ, отдавали всякое послушенство безъ отмовы, опрочъ козаковъ, въ реестрѣ и службахъ козацкихъ знайдуючихся. Варуемъ теды и пилно приказуемъ, абы ни хто, а меновитѣ панъ полковникъ Переясловскій, сотникъ Золотошскій и иные зъ старшины и черни не важился чинити прежреченому отцу игумену во владѣннїи того селца и млина наменшоѣ перешкоды.

Данъ въ Батуринѣ, генваря 21 дня, 1688 году.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

Архив Санкт-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 215. – № 177.

№ 64

1688, лютого 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іллі Рубцю, його братові Михайлові з сином Іваном на села і хутори у Стародубівському полку

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запрожского, а имянно пану полковниковѣ стародубовському, обозному, судѣ, асаулови полковым, сотником, атаманом городовым и селским зо всѣмъ ихъ товариством и кому колвек о том тепер і в потомніе часы вѣдати надлежало, ознаймуемъ, поневаж панъ Ілья Рубец з братом своим родным Михайломъ Рубцемъ, изъ сыном его Іваном через многое время в своихъ отчистых и

дѣдичных маетностях и кгрунтах спорных, маючи трудность і великую турбацію тепер за вѣдомомъ нашим у суду войскового енералного такую skutечную одержал росправу, же якъ старшому его брату Михайлу Рубцу з сынами половина, такъ и ему Ильѣ, зъ его синами ровная половина отделены быти мают во всѣх отчистых маетностях и кгрунтах, именно в селищах и селах з млынами і з мѣстцами на строенье млынов подобными в селѣ Курзновѣ, в слободке Плавнѣ, в селѣ Бобкове, в селѣ Бракловѣ, в селищах Любечанах прозываемых Ляховыми, в Ключовском Розѣ з бортнимъ деревом і в селѣ Чернооквѣ зо всѣми сѣножатями, угодами и принадлежностями, якъ в ограниченню давномъ мѣются оные. Теды мы стосуючися до той росправы и декрету судового и респектуючи на давніе і вѣрніе его, пана Илли Рубца зъ его сынами у Войску Запорожском роненые услуги, якъ у звышъ выраженных кгрунтах, отделенную половину, такъ з особно в своей власности маючое село Истокки з млынами и зо всѣми до него прислушаючими кгрунтами, подлугъ наданных правъ и унѣверсалов прошлых антecessоров наших гетьманов симъ нашим унѣверсалом ствержаем и при нем цалѣ заховуем, о якой теды волѣ нашой вѣдаючи, абы ему, Илій Рубцовѣ из сыном его, якъ старшины и посполства Стародубовського полку ниhto такъ братъ оного ж Михайло і сынъ его Иванъ Рубцы не важилися в владѣню роздѣленой половины с полных всѣх отчистых добръ и свойхъ зособна власных якъ обширнѣ выжей доложено ест і в заживанию з них пожитковъ жадной перешкоды и трудности чинити под виною в декретѣ судовомъ [положенного] и под суровымъ неотступнымъ каранемъ повагою сего уневерсалу нашего варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ 1 февруарія, 1688 року^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

К сей копій Василій Рубецъ руку приложивъ, а подленной к себе принявъ.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 50519 (Лаз. 3. – Арк. 144). Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 113. _ Арк 608. Копія без зазначення числа.

Там само. – Ф. 208. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 13. Копія з датою 7 лютого.

№ 65

1688, лютого 9. Батуриѣ – Універсал Івана Мазепи Київському Межигірському монастиреві з підтвердженням його маетностей

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Всей старшинѣ и черни Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского, меновитѣ, паномъ полковникомъ Киевскому и Переясловскому, обознымъ, судьямъ, асауломъ полковымъ, сотникомъ, атамонѣ, войтамъ, бурмистромъ, и всѣмъ, такъ товариству старшому и меньшому, яко и

^а Далі в тексті дописано: У подлинном подписано тако.

посполитымъ людемъ, въ тыхъ полкахъ найдуючимся, и кому бы колъвекъ о томъ вѣдати належало, ознаймуемъ, ижъ зычачи мы усердно, зъ повинности нашей христiянской, абы подъ превысокою державою пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ монарховъ нашихъ, ихъ царскаго величества, яко иншіе вси обителѣ Кіевскіе, такъ и Святоспаській общежителный монастырь Межигорскій Кіевскій²¹⁷, а въ немъ и братія мѣшкаючая, за рейменту нашего гетманского, въ своихъ добрахъ жадного нарушенья не узнавали, а овшемъ, для помноженья хвалы Божой, тое святое мѣсто по многихъ руинахъ военныхъ, въ большую щоразъ обфитость розширялося, всѣ ихъ добра монастырскіе, такъ покупленые, яко и отъ побожныхъ фундаторов и отъ антecessоровъ нашихъ, бывшихъ гетмановъ, къ тому мѣсту святому наданые, именно: село Чернинъ²¹⁸ зъ озерами Кохаровскими и Ясногородскими, и зъ островомъ Новики называючимся, подъ тымъ же селомъ Чернинымъ, млинъ въ городѣ Острѣ на Юсковой греблѣ стоячій, куплений, половину млина на рѣцѣ Которѣ отъ Василя Петличного лекгованую, ту тежъ рудни, перевозы, млины, пасѣки, хутори, сады, дубровы, лѣсы, боры, отчину медовую, поля, сѣножати, озера, луки, двory и двориска въ Переясловлю²¹⁹ и по рознихъ мѣстахъ на сегобочномъ и тогобочномъ краю Днѣпра найдуючіеся, якъ ся въ собѣ мають власностью и границами, подлугъ грамотъ монаршихъ, давныхъ унѣверсаловъ гетманскихъ и всякихъ правъ имъ служачихъ, повагою сего унѣверсала нашего утверждаемъ, и въ зуполномъ владѣнью своемъ оныя всѣ мѣти, и зъ нихъ проходячіе всѣ пожитки заживати перевелебному въ Богу господину отцу Феодосію Васковскому, игуменови теперешнему и по немъ наступаючимъ, зо всею братією того святого мѣста, полѣцаемъ. Въ чомъ всемъ абы жаденъ зъ старшины и всехъ обывателей полку Кіевского и Переяславского, также и нехто інший не важился помѣненому мѣсту святому жадной перешкоди и трудности чинити, симъ нашимъ писаніемъ варуемъ. Войтъ засъ Чернинскій и вся тамошняя громада, жебы подлугъ давняго зычаю, належитое во всемъ послушенство такъ самому отцу игуменови Межигорскому зъ братією, яко и отъ него высланымъ отдавали безъ жадного спротивенства, пилно упоминаемъ и приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, 9 дня февраля, 1688 року.

Звишъименованный, гетманъ рукою власною.

Архiв С.-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 216-217. – № 179.

№ 66

1688, лютого 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи синові колишнього прилуцького полковника Лазаря Горленка Дмитрові на прибутки з його власних млинів на річці Удай “до ласки войскової”

Іоань Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозским.

Всеі старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а меновите пану полковникови прилуцкому, старшинѣ полковой, сотником, атаманом и всему того полку товариству, войтомъ и всему полству ознаймуемъ: ижъ особливый респектъ нашъ, маючи на Значные в Войску Запорозком услуги небожчика Лазара Горленка, бывшего полковника прилуцкого, до якихъ и сына его п. Дмитрія Лазаревича приохочаючи, позволяемъ оному до ласки нашей войскової з млыновъ его власных на рецѣ Удай на греблѣ Подиской о чтырохъ колахъ стоячих всѣхъ приходячих розмѣровых пожитковъ, то ест ис части на войско належное заживати. Теды абы нихто з старших и менших не важился ему в отбѣраню тыхъ розмѣровъ жодной чинити перешкоды, пилю мѣти хочем, а селяномъ тодискимъ приказуемъ, жебы тую греблю, кгда того потреба укажет, посполитых шарваркомъ чатили, и хто тамъ нижеі пререченой греблѣ Подиской езы позабиват, позволяемъ оные пороскидати и вперед жебы нихто не смѣлъ ихъ строити особливе рейментарско под певною на войско виною приказуемъ. Кды жъ обые езы воду къ греблѣ вспирают и тым до молотя чинят перешкоду.

Данъ в Батуринѣ, февраля 9, року 1688.

Звишьменовалный гетман, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 15. – Арк. 1. Копія з оригіналу.

№ 67

1688, лютого 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження прав Глухівського дівочого монастиря на село Береза

Іоань Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Всеі старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого; особливе пану полковнику нѣжинскому, сотнику глуховскому, атаману городовому, войтови и всѣмъ обывателемъ так в самым Глуховѣ, яко и по селахъ того уезду застаючимъ, ознаймуемъ. Ижъ заховуючие мы стародавнее право монастиреви девичому Глуховьскому случачое ненарушне:

мислеще тепер того монастира законници под завѣдованем ку правленем превелебной в Бози его мил[остивой] госпожѣ Магдалины Марии игумений монастыря Киево-Печерского девичего родительски її добродѣйки нашей заставати мают заховуем село Березу в том же Глуховъскомъ уездѣ найдуючоеся зо всѣми до него приналежностями и симъ унѣверсалом новымъ оное ствержаемъ, от какой теды волѣ нашей рейментарской вѣдаючи, абы нѣхто з старшины и всякого стану людей глуховских не важился, якъ самой ей мил[ости]: Госпожѣ игумений родителейъ нашей, такъ її от ней будучой в монастырѣ девичем Глуховском старшой з сестрами в держаню помененного села Березы її в заживеню з него всяких пожитковъ жадной найменшой чинити перешкоды войт зас її вся громада Березовские, жебы во всем подлуг жадного звычайю належитое послушенство до пререченого монастира Глуховского девичего неотмовне завше отдавали в тое пилно сим нашим унѣверсаломъ упоминаемъ и приказуемъ.

Дан в Батуричѣ, 12 февраля, 1688 року.

Звищменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2: Сей унѣверсал ясновелможного его милости пана гетмана Иоана Мазепи. Тепер нам пилно потребны.

Перед текстом справи написано: № 2364

ЦДІАК України. – Ф. 149. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 1. Оригінал.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 362 зв.-363. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. – С. 361-362. – № 171.

№ 68

1688, березня 15. Батурич. – Універсал Івана Мазепи отцю Іоану Стефановичу на право засипати греблю на річці Кистерка і побудувати млин

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаниємъ, кому бы о томъ вѣдати належало, особливе пану полковниковѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, стародубовскому, сотниковѣ шептаковскому, атаманомъ городовому Кимстерскому, ижъ суплѣковал до насъ честній господинъ отецъ Иоанъ Стефановичъ, презвитерь святого мученика Гоергія Кистерскіи, просячи ласки нашей на вспарте своего убожества пофундоваты млинокъ на рѣчце Кистерци²²⁰ своею працею и коштомъ. Теди ми, принявши его господина слушную у той прозбу, имаючи доводи з донесеня, же никому (: якож того и варуемъ абы никому такъ низу, яко и зверху рѣчки не было перешкоды :) такъ в нивю и в сѣножатель около берегов не учинится шкода, позволяемъ ему опцу, ведлугъ потужности рѣчки, заняти и засипати греблю и на оной млинокъ

пофундовати, в котором землю и фондиванбю абы нѣхто такъ изъ старшини, на кои черни не былъ перешкодою, симъ листом нашимъ з подписом руки власной и притисненемъ печати войсковоѣ мѣти хочем и реиментарско.

Данъ в Батуринѣ, року 1688, марта дня 15^а.

Вишъименованный гетманъ рукою власною^б.

На звороті: Таковий подлинний фундушъ по засвідѣтелеваніи от комисіи принялъ катедри епископскоѣ чернѣговскоѣ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. – 82. – Арк. 778. Копія.

№ 69

1688, березня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Ніжинському Красноостровському монастиреві на село Мильники

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозским.

Ознаймуемъ симъ нашим писанемъ всеѣ старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а меновите пану полковникови Нѣжинскому, старшинѣ полковой, сотником, атаманом и всему товариству, войтомъ, бурмистромъ и всѣмъ посполитымъ людем и кому колвек о томъ вѣдати надлежит. Ижъ превелебный в Богу господинъ отецъ Калисть Козловский. ігуменъ монастыра Рожества Пресвятой Богородици Нѣжинского и вся братія тамошня. Доносили намъ по килкократ не в Погребахъ своихъ монастырскихъ великую оскудностъ прекладаючи тое же перед часы мѣстечко Дѣвица Солтикова²¹ з своими присюлками прислушало ихъ обителѣ, ижъ просили нашего собѣ реиментарского респекту, чимъ бы могли недостатокъ свой всперты, теде любо мы мѣстечка того, яко самого имъ не привернулисмо, такъ и з сюль до него належныхъ жадного для всегдашнихъ тамошнихъ мѣскихъ расходовъ неотлучилисмо, однакъ яко иншимъ святымъ мѣстцамъ звыкла нашего оказиватися прихилность, такъ и на преречоный монастыр Нѣжинский, маючи особливый нашъ взгляд и прошенія ихъ превелебного отца ігумена о всеѣ братіи тамошнихъ, не оставивши, надаемъ вновъ имъ селце Мылники в ключу Нѣжинскомъ над рѣкою Остремъ лежачое для уставичной в молитвахъ щодельныхъ хвалы Божой и для вспартья нуждъ монастырскихъ зачимъ, абы ему отцу ігумену и всѣмъ законникомъ монастыра Нѣжинского в владѣню того селца и в привлащеню з него належитыхъ пожитковъ ниhto з старших и менших не важилса чинити перешкоди и трудности, пилно мѣти хочемъ, а войтъ з посполитыми людми села Мылныковъ, жебы помененной

^а Далі в тексті дописано: В подлинном подпись.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

обытелѣ вшыякое оддавали послушенство приказуемъ, тое однакъ варуемъ, абы козаки в том селѣ мешкаючие при своих козацких волностях ненарушне зоставали.

Дань в Батуринѣ, марта 17, року 1688.

Звышъменованый гетман, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 145. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 1. Оригінал.

Там само. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 35. – Арк. 108-109. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 108-109. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 109-110.

№ 70

1688, березня 27. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Михайлові Миклашевському на спорудження млина

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ їх царскаго пресвѣтлаго величества Запорожскимъ

Всѣмъ, кому бы колвекъ вѣдаты належало, меновите пану полковнику нѣжинскому, сотникови глуховскому, атаману зо всѣм товариствомъ, городовому, войтови всѣм обивателем, так мѣскимъ глуховскимъ, яко и сѣлскимъ уезду тамошного, ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на годность и значніе працы и услуги от давних часъ в Войску Запорозкомъ роненніе пана Михайла Миклашевского, товариша значкового войскового, повелѣваемъ ему, подлуг своего намѣренія на рецѣ Есманѣ в пригожом мѣстцу вишей Кочережского ставу против Кубарова и Мацкова греблю займати и на ней млинъ постройши своимъ коштом всѣ пожитки на себе до ласки войскової отбирати; аже монастира святых апостоль Петра и Павла глуховского кгрунта на томъ урочищы помененномъ прилеглы к одному берегу. Теды для того не мають отцеве законники того монастира пререченого перечити, уважаючи тое же и к ихъ млиновимъ берегамъ монастирскимъ не без того, щоб не мѣли где колвекъ в кгрунта владзи войскової приточитися и прилегты. Зачимъ вѣдаючи о таковой нашой рейментарской волѣ, абы нѣхто, такъ з духовного стану, яко з обивателей всѣхъ глуховскихъ не важился ему п. Миклашевскому тепер в займованню на помененномъ мѣстцу греблѣ, и фундованню млына, а потомъ в заживанню з него всѣхъ пожитковъ найменшой чинити перешкоды и трудности; повагою сего унѣверсалу варуемъ и пилно приказуемъ.

Дань в Батуринѣ 27 марта 1688 року^а.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 1692а. – Арк. 78. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 50676 (Лаз. 6/1. – Арк 47). Копія.

^а У рукопису дописано: В подлинномъ подписано по сему.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

№ 71

1688, квітня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи миргородському протопопові Леонтієві Филиповичу на спустіле село

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Пану полковникови миргородскому, сотникови, атаманови городовому зъ товариствомъ, войтови и всѣмъ обивателемъ въ Миргородѣ найдуочимся, и кому колвекъ о томъ вѣдати належало бѣ, ознаймуемъ, ижъ маючи мы въ себе от певних з сторони людей и от многихъ при боку нашомъ застаючихъ особъ, такое залещенъе, же пречестний отецъ Леонтий Филиповичъ, протопопъ миргородскій, якъ в церковнихъ призовитихъ порядкахъ статечне и побожне справується, такъ и намъ, рементарови, своєю пріязною есть зичливій; зъ тихъ респектовъ надаемъ ему селце, спустѣлое черезъ войны прошліе давніе в уездѣ Миргородскомъ, Кибинцѣ²²² и позволяемъ в ономъ до ласки нашей войскової, якъ зъ тихъ людей тяглихъ (:опрочъ козаковъ:), що теперъ найдутся житломъ тамъ, послушенство мѣти. Такъ еще вновъ зъ колко будетъ можно людей осадивши, оними владѣти, въ чомъ всѣмъ, абы ему, оцу протопопѣ миргородскому, нѣхто зъ старшини и черни полку Миргородского не важился жадной перешкоди и трудности чинити. А жителѣ помененного селца Кибинець, жебы оному належитое во всемъ послушенство отдавали, пилно жадаемъ и приказуемъ.

З Батурина, 24 д[ня] апреля, 1688^а.

Звишменоваллій гетманъ, рукою власною.

Товаришъ полку Миргородского Іосифъ Леонтієвъ.

С подлиннимъ сводилъ писаръ сотнѣ Миргородской Трофим Михайловъ тр.
Полковникъ Миргородский Павелъ Апостолъ

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 158. Копія з оригіналу.

ЦДІАК України. – КМФ 7. – Оп. 2. – Спр 7. – Арк 158. Мікрокопія.

ІР НБУВ. – Ф. І, 8476. – Арк. 203-204. Копія з копій.

Там само. – Ф. І, 58142. – № 14. Копія.

Там само. № 22. Копія з датою 23 квітня 1688 р.

Опубліковано: Генеральное следствие о маетностяхъ Миргородского полка // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. Вып. 9. – С. 163-164. – № 6.

№ 72

1688, травня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іванові Фаєву і Тетяні Фаєвій з синомъ Григоріємъ на спадкові маєтності

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

^а У рукопису дописано: Въ подленномъ подписано.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаніемъ каждому, кому бы о томъ видати належало, меновите пану полковниковѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовскому, сотникомъ, атаманомъ и всему войсковому, а особливо того полку товариству старшому и меншому, ижъ видячи мы достойную блаженія памяти великого государя царя и великого князя Алексѣя Михайловича всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержца его царского пресвѣтлого величества грамоту небожчикомъ Павлу и Марцу Хваевимъ, товаришемъ войсковимъ, на ихъ отчизни кгрунта и млины в певънихъ ограниченяхъ по унѣверсалахъ антецессоровъ нашихъ наданную, которіе то добра теперь по смерти ихъ сукцесією Ивану Павловичу Фаеву и Макария Фая, небожчика, женѣ Татіянн Фаевой, вдове з потомкомъ еи Григоріемъ Фаевимъ належит, велѣлисмо видать сей нашъ унѣверсалъ на всѣ ти ихъ грунта отчизни, то есть на пустошки Торки, Новоселки, Обрубъ, от вековъ Хваевщина прозиваемій, имъ Хваемъ правомъ дѣдизни и отчизни приличній з млинами, з деревомъ бортнимъ, з сѣножатми и зо всѣмъ в тихъ грунтахъ угодіями и всемъ же унѣверсалѣ нашомъ позволяемъ всякіе з описаннихъ тихъ грунтовъ пожитки и доходи, такъ пану Ивану Павловичу Фаеву, яко и Тетянѣ Макарисѣ Фаевой з синомъ еи Григоріемъ Фаемъ в свое з обополную отбирать диспозицію и яко своимъ власнимъ добримъ владеть и пожитковать из тяглихъ людей (не чепаючи козаковъ, которіе при своихъ волностяхъ быть повинни) такъ роковіе чинши, яко и належитое послушенство на тихъ кгрунтахъ селами осѣлихъ отбирать и на свой пожитокъ оборочати всякомъ прето заживанню всѣхъ тихъ вишьпомянутихъ добръ, аби помененнимъ особамъ жадной и наименшой такъ з старшини, яко и черни не чинили перешкоди и укривженъе до нашей войскової ласки, а войти тамошніе з громадами своими належитое отдавали имъ послушенство, симъ листомъ нашимъ з подписомъ руки власной и притисненъемъ печати войскової варуемъ и под неотпустнимъ каранъемъ приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, мая 3, року 1688^a.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною.

Сію копію свидѣтелствованна и с подлѣннимъ сходна.

Бунчуковий товаришъ Федоръ Дублянскій, писарь полковой Петръ Косачъ.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1250. – Арк. 400-402. Копія з копіі.

№ 73

*1688, травня 8. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
Дмитрові Журману на село Задубення
з млином-вешняком*

Іоанъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества запорожскимъ.

^a У копіі дописано: Въ копіи тако

Пану польковникови стародубовському, сотнікомъ, атаманомъ, так же войтом, бурмистромъ и всѣмъ, кому того вѣдати будетъ належало, ознаймуемъ симъ нашимъ писаньемъ, ижъ респектуючи мы на давніе въ Войску Запорозкомъ услуги значного товариша пана Дмитра Журмана, обозного полку Стародубовского, надаемо ему село, в ключу Стародубовскомъ найдуючоеся, меновите Задубенгя з млином-вешнякомъ в томъ же селѣ стоячомъ, до ласки нашей. Мѣти теди хочемъ и приказуемъ, абы оному яко з старшини и черни жаденъ въ отбираню всѣхъ пожитковъ з того млина и в обладангю села нѣхто не важилгся, вѣдаючи о такой волѣ нашей, быти перешкодою, такъ абы и посполство, в томъ помененномъ селѣ найдуючоеся, звычайное отдавали послушенство.

Данъ в Батуринѣ, мая 8 д., року 1688^а.

Зъвишьменованній гетман, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І, 59432. – Арк. – 1. Копія

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 188. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 147.

№ 74

1688, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання місту Борзна військової частини з прибутків Чепелівського млина, що на річці Тур

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Пану полковникови черниговскому, сотникови березенскому, атаману городовому и всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати палежало, ознаймуемъ, ижъ склонившись ми на занесенную до насъ прозбу пана войта и всѣхъ мешчанъ березинскихъ для подпартя ихъ расходовъ и недостатковъ мѣськихъ, надаемъ до ласки нашей войсковою в млинѣ Чепелевском, которій Красовскій держалъ, перед тимъ, на рецѣ Турѣ²²³ с трохъ коль часть войсковую всѣхъ пожитковъ и тое наше наданне симъ выразнимъ унѣверсаломъ ствержаемъ, в чомъ абы имъ помененному войтови и мешчанамъ березинскимъ, яко самъ панъ полковникъ чернѣговскій²²⁴, такъ и нѣхто з старшини полковой, и з товариства войскового не чинили жадной и наменьшой перешкоди и трудности, пилно варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, 8 мая, 1688 року.

Звишьменованний гетманъ, рукою власною.

З подлѣнним сводилъ писаръ сотений березинский Іванъ Рудановскій.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1248. Копія з копії.

^а Далі в копії дописано: В подленном подписано.

№ 75

**1688, травня 8. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Михайлові Мархленку про підтвердження прав
на село Артюшкове**

Іоанъ Мазепа гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Пану полковниковѣ стародубовскому, обозному, судіим, асауловѣ полку тамошнего и всѣмъ, кому о томъ вѣдати надлежитъ, ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ, ижъ поглядаючи мы на давные в Войску Запорожскомъ услуги пана Михаила Мархленка, значкового въ полку томъ войскового товарища заховуемъ при немъ село Артюшково къ успартю его домовому, яко теде мѣты хочемъ, абы ему ништо до ласки нашей жадное не важился чинити перешкоди, такъ и посполитымъ тамошнимъ жителемъ, окромъ козаковъ, всякое належитое послушенство отдавали ему пану Михаилѣ реиментарско приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, мая 8 дня, року 1688^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

Свидетелствовали:

Хоружий полковий Григорій Савитцкий

С подлинного читал вахмистр Іванъ Ващинский

Таковъ подлѣнный унѣверсал по засвѣдѣтелствованию от комисѣи значковий товаришъ Іванъ Михаленко принялъ і роспѣсался.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 78. – Арк. 833. Копія з заголовком: Значкових товаришей Івана и Петра Мархаленков.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 108. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 99-100.

№ 76

**1688, травня 8. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи осавулу Григорієві Зарудному
на село Слобідка і дві доли прибутку в млині Квітчиному,
що на річці Хорол**

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ

Всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковниковѣ миргородскому, старшинѣ

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ тако.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

полковой, сотникомъ, атаманом и всему того полку товариству, а особливо дозорцю нашему над млинами зостаючому и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежитъ, ознаймуемъ симъ нашимъ писаниемъ, ижъ яко каждого в Войску Запрожскомъ заслуженного челоуѣка звиклисмо ласкою нашуею реиментарскою оглядати, таково на пана Григория Зарудного, асаула полку Миргородского працовитие услуги войсковие и респектуючи надаемъ ему селце Слободку²²⁵ и двѣ долѣ мучниѣ в млинѣ Квѣтчиномъ и в особливоу клѣтцѣ ступи на рецѣ Хоролѣ²²⁶, также стоячие для вспартя домових потребъ и позволяемъ до ласки нашей войсковой, яко ж тимъ селцемъ владѣты, такъ из млиновъ приходячихъ розмѣрових пожитков належитіе части войсковое заживаты, теды мѣти хочемъ, абы ни хто з старшихъ и меншихъ пререченному п.Зарудному в держанню мененной слободки і в отъберанню млиновихъ на войско належнихъ розмѣровъ не важился жадной чинити перешкоди. А войтовѣ і всей громадѣ того селца Слободки приказуемъ, жебы ему вшелякое без спреки отдавалы послушенство, варуем. Однакъ тое абы козаки в оной Слободцѣ мешкаючіе зоставали при своей у козацкой волности.

Данъ в Батуринѣ, мая 8 д[ня], 1688 року^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

Полковой судья Матвѣй Лаховичъ

Полковий писарь Іоанъ Чарнышъ

Свѣдѣтельствовалъ старший канцелярист Пищемука

ІР НБУВ. – Ф. 1, 58142. – Арк. 2. Копія.

№ 77

1688, травня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Переяславському полку з наказом не вступати в село Іванків, що належить Київському Печерському жіночому монастиреві

Іоаннъ Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запрозским.

Всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належало, особливо пану полковникови переяславскому зо всею его полковою старшиною, сотникомъ баришпольскому и баришовскому, атаманомъ городовымъ и селскимъ войтомъ, и всѣмъ такъ товариству, яко и посполитымъ людемъ, въ томъ полку Переяславскомъ зостаючимъ, ознаймуемъ, ижъ превелебная госпожа Марія Магдаліна, ігуменія монастыра дѣвичого Печерского, наймильш ая родителька и добродѣйка наша, одержавши от пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великой государыни благовѣрной царевны, ихъ царского

^а Далі в рукопису дописано: На подленном тако.

^б Після тексту праворуч у колі написано: Мѣсто гетманской печати.

величества милостивую жаловальную грамоту, як на иншіе свои монастырскіе добра и угоды, такъ и на село Иванково зо всѣми до него приналежностями, прекладала намъ тое, ижъ що есть кгрунтовъ, к тому селу Иванкову, якъ до громади тамошней, такъ и до дворца здавна належных, тыи кгрунты козаки тамошніе иванковскіе на свой пожитковъ одыймуютъ, а другіе кгрунты обыватели барышпольскіе насилно къ собѣ приворочаютъ, поля зьоруютъ, сѣножати скошуютъ, не маючи собѣ на то жадного слушного права: въ чомъ прошла наше обороны. Теды мы, видячи такую монаршой грамоты твердость и повагу, зъ умыслу черезъ сей нашъ универсалъ пилно упоминаемъ и приказуемъ, абы иванковские козаки, конечнѣ своими кгрунтами контентуючися, въ тые до дворца и до громады належных кгрунты не втручались; такъже и боришпольскіе, на своихъ власностяхъ перестаючи, абы полей иванковскихъ не зьорывали и сѣножателей не скошивали, и отъ сего часу скошивати не смѣли, под суровымъ караньемъ, которое каждого воли нашей противного не минеть.

Данъ в Батуригѣ, 19 мая, 1688 року.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

Архив Санкт-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія

Опубликовано: Архив ЗР. – Т. 5. – С. 217.– 218. – № 181.

№ 78

1688, травня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Новгородському Спаському монастиреві на гатіння греблі Киріївської для переїзду і побудови млина

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ сим нашимъ всѣм, кому того вѣдати будетъ потреба, писанем, меновите пану сотникови сосницкому, атаманови городовому з товариством, также войтови и всему посполству тамошнему, ижъ постерегаючи мы, абы в наданню мѣстцамъ святымъ не дѣялася кривда, яко то и в належачой греблѣ з млынами до монастыра всемилостивого Спаса Новгородского²²⁷, Кирѣевской, сим нашимъ приказуемъ унѣверсалом, абы тые, которые издавна до гаченя греблѣ тоей належали села, и тепер за данемъ знати для своего выгодного переїзду и для млыва в тых млынах, все были без жадного вымовленя до гаченя греблѣ Кирѣевской готовили, в чомъ абы доситъ волѣ нашей чинилося, и повторе приказуемъ.

Данъ з Батурина, мая 21, року 1688.

Звишъменованный гетманъ рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Кн. 27. – Арк. 730-808. Копія.

№ 79

1688, травня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Спиридонові Шираву на село Синин

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ их царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Пану полковниковѣ стародубовскому зо всею его полковою старшиною, такъ же сотникомъ, атаманомъ и всѣмъ обывателемъ тамошнимъ ознаймуемъ, иж з певних респектовъ и причинъ надаемъ в завѣдованье и въ уживанье до ласки нашей войскової селце, Сининъ прозиваемое, п. Спиридонови, обывателеви стародубовскому. Вѣдаючи теди о таковой нашой волѣ абы ему поменену Спиридонови в держаню того пререченого села, и в отбыраню з него от тяглих людей (:опрочъ козаковъ:) всякого послушенства не важился, якъ самъ панъ полковник стародубовскій, такъ и ниhto з обывателей тамошних жадной и найменшой чинити перешкоди, пилно мѣти хочемъ и приказуемъ.

З Батурина, 24 мая, 1688^а.

Звишгменованный гетман, рукою власною.

Обозний польковий старод. Афанас Есимонътовский

Судіа под.старод. Николай Ханенко тр.

ІР НБУВ. – Ф. І, 54222 (Лаз. 16. – Арк. 291). Копія

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 95. Копія

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 1424. – Арк. 33. Копія з датою 26 травня.

Там само. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 29. – Арк. 95. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. і. – С. 92-93. *КС. - 1901. - Т. XXII, №2. - С. 79-81. з оригіналу.*

№ 80

1688, травня 30. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Золотоніському монастиреві на сіножаті і поля

Іоаннъ Мазепа, гетманъ з Войском их царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Вамъ п.сотникови Золотоносскому, атаманови городовому і войтовѣ тамошнему, также старшому і меншому товариству і всѣмъ тоей сотнѣ посполитим обывателем ознаймуем, ижъ бивши тут в Батуринѣ велебный господинъ отецъ. Іосифъ Григоріевичъ, ігуменъ монастиря Золотоносского прекладалъ намъ ігуменемъ всеей своей братий на вас скаргу: же ви в

^а У копії дописано: У подлинномъ подпись таков.

монастирські их кгрунти, прозиваєміе Савчанокіе, нашим унѣверсалом стверженіе, втручаєтєся, наво[...], а вси на них будучіе, а до обители их належачіе пустошите; такъ и сѣножати им прислушаючіе; на поля пахатніе собѣ зоруєте, в чом: онъ отецъ игуменъ з братією просили нашого реиментарского заступленія. Теди ми прозбу их принявши, пилно приказуємъ вам, абисте в тие их власніе монастирскіе кгрунта не важилися вступовати овсовъ пустошити и сѣножате их зорувати и жадной кривды помененному святому монастирцу чинити, а щоби онъ отецъ ігуменъ помененного монастира Золотоносого з братією не поносячи в своих монастирских добрах от вас наменьшой шкоди болшей намъ своими скаргами не докучалы.

Данъ з Батурина, мая 30 д., року 1688^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

С подленнымъ свидѣтелствовалъ ротной квартермейсторъ Терентей Перепелкын.

Такову подленну с комиссії ревизіяльной к себѣ обратно принялъ, а на сей копій роспісался Красногорского Золотоносого монастира экономя іеромонах Елиссеѣ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 221. – Арк. 8. Копія.

№ 81

1688, травня 31. Батурин. – Оборонний універсал Івана Мазепи Березні від переїжджих через місто

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоан Мазепа.

Его ж царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, а особливе переѣжающим всякого чину людемъ и каждому, кому о томъ вѣдати належитъ ознаймуємъ, ижъ донеслося намъ вѣдати, что многіе переѣжаючіе чрезъ городъ Березную²²⁸ люде, не имѣючи нашего гетманского виразного подорожного листа, доправляєтєся з битечних кормовъ и напоєвъ. Подводи и проводники самоволне берутъ и многіе чинятъ збытки, через що тамошнимъ людемъ не меньшое наноситєся утяженіе и нищета, яко теди не слушне тое дѣєся, такъ ми хотячи таковое самоволство и своеволю поскромити, видаємъ сей нашъ оборонний унѣверсалъ, в которомъ мѣти хочемъ, пилно и сурово приказуємъ, абы хто колвекъ, любъ з дворагъ, и слугъ нашихъ гетманскихъ, любъ иншіе якіе колвекъ переѣжаючіе люде без подорожного нашего листа не важилєся такъ и кормовъ, напоєвъ і оброковъ для коней, яко подводъ и проводниковъ брати и наменьшой тамошним старшимъ чинити докуки. А если би хто тоей волѣ нашой не слушаючи, а

^а Далі в тексті дописано: В подленом тако.

^б Ліворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

упором своим поступаючи похотѣль, не мѣючи нашого виразного себѣ листа подорожного, чинити в пререченом городѣ Березной якіи збытки и до-
провлятися кормовъ, напоевъ, албо подводъ и проводниковъ, такового позво-
ляемъ тамъ урядовимъ людемъ удержовати и до насъ о томъ ознаймовати, албо
безчестно з города випроважати, в чем в сем аби такъ, а не иначе жъ было и
повторне симъ унѣверсаломъ нашим варуемъ.

Данъ в Батуриѣ, мая 31 д., року 1[688]^а.

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

З подленнимъ сводиль писаръ сотенній березинскій Иванъ Рудановскій

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. – 1248. – Арк. 139-140. Копія.

№ 82

1688, червня 9. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи про дозвіл воронізькому протоіреєві
Іосифу Лазаревичу побудувати млин на річці Шостка,
нижче села Локоток*

Іоанъ Мазепа гетманъ з Войскомъ их царского пресвѣтлого величества
Запорозким.

Пану полковникови нѣжинскому, сотникови ворошижскому, атаманови
городовому и силским зо всѣм товариством и всѣми обывателом в той сотнѣ
найдуучимся ознаймуем, ижъ на прозбу пречестного господина отца Іосифа
Лазаровича, протопопа воронижского, позволилисмо ему отцу протопопѣ на
купленом его власном займищѣ в уездѣ Ворошижском на рѣцѣ Шустцѣ²²⁹
нижеї села Локотокъ греблю займити и млинъ фундовати своею власною
працею и коштом, в чомъ абы ему, отцу протопопѣ, нѣхто не важился чинити
жадной трудности и перешкоди, пишно жадаем и приказуем, варуемъ однак и
тоє, же от займованя той греблѣ отца протопопиної, нѣкому жадная в кгруппах
рожних не дѣялася шкода и ущербокъ.

Дан в Батуриѣ, 9 іюня 1688.

Звишменованній гетман, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 148. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1. Оригінал. Печатка попсована.

№ 83

1688, червня 12. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи Успенській церкві
у Новгороді-Сіверському на перевіз і млин*

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества
Запорожимъ.

^а Рік у копії не вказаний.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ пану полковникови стародубовскому и кождому, кому о томъ вѣдати належить, іжъ якъ за прошлого антецессора нашего бывшего гетмана надано було, такъ и мы з побожности нашої зичачи, аби хвала Божая, яко всюда, такъ и в церквяхъ Новгородка-Сѣверского мѣла свое помноженя, ствержаемъ и заховуемъ в дозорѣ старшини Новгородской и ктиторов церквей тамошних, перевоз Пироговский и млин в селѣ Пироговцѣ²³⁰ на речце Шостце стоячий, одинъ камень и валюши в собѣ маючий, якого то перевозу і млина и перед сим они старшина и ктиторове на оздобу церковную заживали яко теди з перевозу доходи, такъ и з млина оного розмѣровие, опрочъ мелницкое части пожитки, мають оны старшина и ктиторове на подпору церквий Божихъ черезъ своихъ вѣрнихъ дозорцовъ спокойне до далшое наше войсковое волѣ отбирати, в чомъ абы онимъ жаденъ з старшины и черны войсковое наменьшее не важился чинити перешкоди, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ 12 іюня, року 1688.

Звишгьменованный гетманъ, рукою власною^а.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2911. – Арк. 6. Копія.

№ 84

1688, червня 16. Табір під Хоружівкою. – Універсал Івана Мазепи київським полковим старшинам про заборону реєстровим козакам торгувати вином

Іоаннь Мазепа, гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Вамъ пану сотникови Кіевскому, атаманови и всему старшому и меншому товариству тамошнему ознаймуемъ, іжъ яко передъ симъ доходила до насъ скарга на васъ, и наше въ томъ было вамъ сурове упомнѣнье, такъ и тепер черезъ умыслныхъ посланихъ своихъ панъ войтъ тамошний Кіевскій зъ мѣщанами своими занесли передъ насъ жалобу, же вы над прошлые упомненя наши, важитесь и до сихъ часовъ горѣлчаными шинками перешкоду ратуши ихъ чинити: въ чомъ просим нашего собѣ заступленія. Теды мы прозъбу ихъ принявши, а вѣдаючи, же имъ въ отдаваню належитой раты дѣется немалая убыль: бо оны тую то рату, по указу монаршому ихъ царского пресвѣтлого величества, повинны кождого году зъ ратуши своей на верхній городъ кіевскій до казны великихъ государей за шинки отдавати, – яко уже покилькокротнѣ сурово упоминали есьмо васъ, жебысьте отъ тыхъ своихъ въ шинкованю горѣлкою промысловъ повстягнулися: такъ и тепер подъ суровымъ караньемъ приказуемъ вамъ рейментарско, жебысьте такіе свои шинкарскіе непригожіе орудованя на сторону отставали, постерегаючи чти рыцарского своего чину,

^а Нижче підпису в колі написано: Мѣсто печаты рейментарской.

которому зъ тыхъ шинкарскихъ промысловъ дѣется нагана; поневажъ можно и безъ оныхъ обійтися, и иншіе пристойнѣйшіе къ вспоможенью господарства своего обмышленія завзяти, заживаючи вольностей козацких. А такъ если бы хто не тылько зъ товариства, але хочай бы и самъ сотникъ смѣлъ тыми шинками, а особливо горѣлчаными шинкуючи на роздробъ горѣлку, на сей указъ нашъ, имъ мѣщанамъ Кіевскимъ въ томъ перешкожаты: теды не тылько на шкурѣ своей строгое понесеть каранье и худобы позбудеть, але и для горшой неславы, зъ реестру козацкого будетъ вымазанъ. О що по десятикратнѣ пильно упоминаемъ и сурово подъ неотступнымъ караньемъ приказуемъ.

Данъ въ таборѣ подъ Хоружовкою, июня 16 дня, року 1688^а.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

Архів С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68, II. – Спр. 104. – Арк. 1. Оригінал.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т.5. – С. 218-219. – № 182.

№ 85

1688, серпня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Стефану Гречаному на села Римарівку і Борки та млин

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и царей и великихъ князей Іоана Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государини благовѣрнія царевни и великія княжни Софіи Алексеевни, всея великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцевъ, ихъ царского пресвѣтлого величеста подданній Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетманъ Іоаннъ Стефановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ сымъ нашимъ писаниемъ всей старшинѣ рейменту нашего Войска Запорожского, а особливе пану полковниковѣ гадяцкому, старшинѣ его полковой, сотникамъ, атаманомъ и каждому, кому о томъ вѣдати надлежатиметь; ижъ зъ милости Бога всемогущаго, по преможномъ монаршомъ пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великой государыни, ихъ царскаго пресвѣтлаго величаства указу, маючи ми владзу въ Малой Россій всякіе ісправляти порядки и каждому, по годности, утвержати права и освѣдчати респектъ, яко мѣемъ особливій респектъ нашъ на вѣрность престолу монаршому и годнии и значнии в Войску Запорожскомъ уставичне ронячіеся услуги пана Стефана Гречаного, знатного товариша войскового, надаемо ему село, въ уездѣ Гадяцкомъ знайдуючоесе, Римаровку²³¹, да подъ тимъ же селомъ на грєблѣ на рецѣ Грунѣ²³² [млинь] стоячей двѣ кола, да село Бурки зо всѣми до нихъ належатими приналежитостями, грунтами поліовими, сѣножатми и всякими угодій; яко теди позволяемъ ему пану Стефанови Гречаному, значному

^а Далі в копії дописано: Въ концѣ акта гетманская подпись.

и заслужоному въ Войску Запорожскомъ товаришовѣ, тими селами, зо всѣми до нихъ приналежностями, владѣти и всякіе отбирати пожитки и отъ посполитихъ людей належитій послушенства и повинности; такъ варуемъ и симъ унѣверсаломъ нашимъ приказуемъ, абы оному в томъ тихъ селъ и млиновихъ коль владѣннїи и пожитковъ отбираню ни хто з старшини и чернѣ войсковое, яко теперь, такъ и в потомнїе часи жадной й найменшой не чиниль перешкоди; козаки, однакъ, въ тихъ селахъ мешкаючи, повинни при свойхъ козацкихъ zostавати волностяхъ.

Данъ въ Батуринѣ, августа 27 дня, року 1688.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

К сей копїи унѣверсала во вѣрность сходства с подлиннымъ унѣверсаломъ бунчуковий товаришъ Яковъ Потребычъ Гречаний своеручно подписался, а подлинный унѣверсаль к себѣ принялъ.

З подлинным унѣверсаломъ сводиль писар полковой Гадяцкий Іванъ Сатенскїй.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. – 1809. – Арк. 201-201зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 10. – Арк. 201, 201 зв. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностяхъ Гадяцкого полка 1729-1730. – С. 15. – № VI.

№ 86

1688, серпня 31. Батурин над Кустоловом. – Універсал Івана Мазепи Михайлові Миклашевському на село Волокитин “до ласки войскової”

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского и каждому, кому о томъ належить вѣдати, а особливе сотниковѣ глуховскому, атамановѣ городовому, войтовѣ и всѣмъ обивателемъ тамошнимъ, ижъ респектуючи ми, гетманъ, на працювати у войску услуги пана Михайла Миклашевского надаемо ему до ласки нашей селцо Волокитинъ, в ключу Глуховскомъ лежачое, яко теди позволяемъ ему тимъ селцемъ владѣти и отъ посполитихъ належитое послушенство и повинность обиклюю отбирати, такъ мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, жеби ему ни хто в томъ не важился чинити перешкоди; жителемъ засъ селца оного, войтовѣ з тяглимы людми, опрочъ козаковъ, приказуемъ, жебы ему, пререченному пану Миклашевскому, во всемъ были послушными.

Данъ в Батуринѣ надъ Кустоловомъ, августа 31, року 1688.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 386. Копія.

ЦДІАК України. – КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 37. – Арк. 386. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностяхъ Нежинского полка. – С. 394.

№ 87

1688, вересня 14. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Видубицькому монастиреві на село Леоники

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ іх царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому о томъ вѣдати належить, всей старшинѣ и чернѣ Войска их царского пресвѣтлого величества Запорозкого, иж не нарушаючи ми унѣверсаловъ антецессоровъ наших, превелебному в Богу его милости отцу Феодосію Углицкому, ігуменови монастира Видубицького²³³ і братіи его на село Леоники виданних захоуемъ, тоє село з приналежностями при немъ превелебному господину отцу ігумену и при братий того монастира, позволяючи імъ на тамошними посполитими людьми владѣти і всякое от нихъ послушенство и повинности на вспарте монастира отбирати, за чимъ мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы имъ преречонимъ олцомъ ігумену і братіи его владѣній того села и в отбираню з него пожитковъ чинит перешкоди нікто не важился.

Данъ в Батуричѣ, 14 септеврѣя, року 1688.

Звишменованій гетман, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. X, 7653. – Арк. 3 зв. Копія.

№ 88

1688, вересня 16. Батурич. – Універсал Івана Мазепи канцеляристові Климентієві Радичу на село Карасинівку “до ласки військової”

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Пану полковникови Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого кievскому, сотникови, атаманови, также войтовы и бурмистромъ козелскимъ и кождому, кому о томъ належатымегъ вѣдати, ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на шуплое новое жите п. Климентія Радича, канцеляристу нашего войскового и вѣдаючи з предложеня, же и отецъ его небожчикъ непослѣдніє въ войску отпраовалъ услуги, на которихъ и голову свою положилъ, знаючи тежъ, же и онъ всгда до услугъ нашихъ войсковихъ здатися можетъ, надаемо до ласки нашое войсковое селце, зовемое Карасиновку²³⁴, въ сотнѣ Козелской лежачое и млинъ вдовы Лебедихы, тещѣ его, на греблѣ мѣской Козелской стоячій, которая то гребля любо з ласки нашей надана єсть пану полковниковы, однако овій млинъ виймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ з владзи п. полковника, а захоуемъ при немъ, Климентію Радичу, позволяючи спокойней онымъ владѣти и часть войсковую

розмѣровъ отбирати на свое вспарте домовое. Зачимъ мѣти хотимъ и приказуемъ, абы яко самъ п. полковникъ такъ и старшина козелская въ спокойномъ владѣнью, яко пререченого селца, такъ и млина вишь описанного найменшой не чинили перешкоди, а войтъ села оногo з громадою аби ему, Климентію Радичу, всякое чинили послушенство и отдавали повинность, для чего сей нашъ унѣверсаль оному давши, власною подписалисмо рукою и войсковою печатю ствердиты розказалисмо.

Данъ въ Батуриѣ, 16 дня септеврія, року 1688^а.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною^б.

Съ подленнимъ свидѣлствовали:

Обозний полковий Зѣновій Борсукъ,

Судія полковий Стефанъ Барановскій.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 140-142. Копія.

№ 89

1688, вересня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи конотопському сотникові Федорові Кандибі на село Курилівку і слобідку Кандибівку

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей, царей и великихъ князей Иоана Акесѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государыни благовѣрніе царевны и великіе княжни Софіи Алексѣвны, всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцовъ, ихъ царского пресвѣтлого величества подданій Войска Запорожскихъ гетманъ Иванъ Стефановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, а особливе паномъ полковникомъ, нѣжинскому и прилуцкому, зо всею ихъ полковою старшиною и съ посполствомъ тамошнимъ и кому би о томъ належало вѣдати, симъ нашимъ писаніемъ ознаймуемъ, ижъ, по указу пресвѣтлѣйшихъ и державнийшихъ великихъ государей и великой государыны благоверной царевны, ихъ царского пресвѣтлого величества, маючи мы моць и волю вшелякими подъ рейментомъ нашимъ Малой Россій войсковими добрами диспонувати и онихъ по заслугахъ годнимъ войсковимъ особамъ ку вспартю ихъ пожитя удѣляти, для непослѣднихъ и пана Федора Кандибы, на сей час сотника конотопского, у Войску Запорожскомъ заслугъ, которіе отъ молодихъ лѣтъ своихъ завзявши, и в теперешной подешлости з вѣрностію наяснѣйшому маестатовѣ монаршому из отвагою здоровья ложити не уставаеть ку вспартю на тіе жъ в далшій часъ Войсковіе услуги надаемъ ему село Куриловку²³⁵ в полку Прилуцкомъ, в сотнѣ Краснянской лежачое, з

^а Далі в тексті дописано: Въ подлѣнномъ тако.

^б Нижче підпису в колі написано: Место печати.

слободою отъ него в уездѣ Конотопскомъ осаженною, Кандибовкою²³⁶ прозванною. Прето абы волне и спокойне онъ, панъ Кандиба, менованнимъ селомъ и слободою владѣль и звиклое послушенство и повинность приналежную отъ самихъ таглихъ людей (: виймуючи козаковъ, тамъ мешкаючихъ, иж бы при своей волности заховани были:) отбиралъ безъ трудности и перешкоды жадной отъ вишьменованнихъ пановъ полковниковъ и всякой тамошней старшины, повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ пилно. Войти, засъ, с тяглими людми куриловскій и слободи Кандибовки, абы вшелякое послушенство и повинность призвоитую, безъ противности жадной, ему пану Кандибѣ, отдавал, сурово приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, септеврѣя 25 д., 1688^a.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1251. – Арк. 10-12. Копія з копій з заголовком: Копія з подлинного унѣверсалу гетмана Івана Стефановича Мазепи на село Куриловку и слободку Кандибовку.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 242-243. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 219-220.

№ 90

1688, жовтня 3. Дунаївці. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Василію Федоровичу на млин, що на річці Ясмані в урочищі Товкачівка

Іоанъ Мазепа, гетман з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковниковъ нѣжинскому, сотниковъ глуховскому, атаманови городовому, войтови и всѣмъ товариству и посполитимъ обывателемъ тамошнимъ и кождому, кому о томъ надлежит вѣдати, ижъ респектуючи ми, гетман, на зичлівее от давнихъ лѣтъ у Войску Запорожскомъ ронение услуги пана Василіа Федоровича, товариша войскового, ствержаемъ ему симъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ млинов его власних на рецѣ Есманѣ в урочища Товкачовки^a колахъ будучих, которого и за антecessора нашего сполне з Семеномъ Тарасовичемъ, дядкомъ своимъ, заживаль волне, а теперь ему правомъ призвоитимъ зо всѣмъ достался онихъ также и слободку з людми посполитими при томъ млинѣ будучого до ласки наше войсковое при немъ заховуемъ, яко теди позволяемъ ему приреченному п. Василію тимъ его власнимъ млиномъ и слободкою владѣти и всякіе млина розмѣровіе и на насъ належніе пожитки и з слободки тоей от таглихъ людей послушенство належитое и повинност звиклую ку вспертю своему дворовому

^a Далі в тексті дописано: В копії підписано.

^a Ліворуч помітка: Какъ и в подлѣномъ унѣверсал пушено.

отбяроти, такъ мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, жебы ему ни хто в той мѣре не важился чинити перешкоди.

Дан в селѣ Дунаевцѣ, октября 3 д., року 1688^а.

Звишъменованний гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК Укаріни. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 33. – Арк. 115. Копія.

№ 91

1688, жовтня 25. Глухів. –

*Універсал Івана Мазепи товаришам Глухівської сотні
Єфимові Недбаю і Леськові Федоренку про увільнення
їх млина від військової повинності*

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому о томъ належить вѣдати, старшинѣ и чернѣ войскової, особливе пану полковникови пѣжинскому, сотникови глуховскому и всѣмъ товариству и посполитимъ тоей сотнѣ обывателемъ, ижъ суппликовали до насъ, гетмана, Евфимъ, прозываемый Недбай и Леско Федоренко, товариство сотнѣ Глуховское, просячи нашего рейментарского респекту, жебысмо млынъ ихъ под селомъ Журавкою²³⁷ на рѣчце Журавцѣ²³⁸ о двохъ колах будучий уволнили од войсковое повинности. А виражаютъ въ супплицѣ своей, же якобы они от давныхъ лѣтъ маючи тамъ купленое на греблю займище, своею працею и коштомъ угатили тую греблю и млын оный построили. А такъ мы, рейментаръ принявши тую ихъ Евфима и Леска за слушностъ прозбу, если такъ дѣется, якъ они в супплицѣ своей докладали, и если тая ихъ гребля не ку перешкодѣ людскимъ поблизу оное будучимъ кгрунтамъ; позволяемъ имъ тымъ млыномъ владѣти волне и на вспартѣ свое домовое отбирати пожитки всякіе з него приходячіе. В чомъ жебы, имъ ни хто до ласки войсковое не чинилъ жадное перешкоды, мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Глуховѣ, актоврия 25 д[ня], року 1688.

Звишъменованний гетман, рукою власного^б.

ІР НБУВ. – Ф. X, 11438. Копія.

^а далі в тексті дописано: В подленномъ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: М. П.

**1688, листопада 3. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи про залишення
за Ісааком Дерев'янком, який відмовився
від стародубівського війтівського уряду, села Одаричі,
трьох млинів і сіножатей**

Іоань Мазепа, гетманъ з Войском ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкимъ

Вѣдомо чиним симъ нашимъ писанемъ кождому, кому бы о томъ вѣдати належало, меновите пану полковниковѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого стародубовскому, обозному, судии, асаулови, сотником, атаманамъ и всему старшому и меньшому полку тамошнему товариству, ижъ по указу великихъ государей нашихъ царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великой государинѣ и благовѣрной царевни и великой княжни Софьи Алексѣевны всея Великія и Маляя и Бѣлія России самодержцевъ, кгда ми справуемъ в Малороссійскихъ городахъ належитихъ урядовъ, уступивъ доброволне учтиви панъ Ісаакъ Ярмоловичъ Деревянко, такъ уряду войтовства стародубовского, яко и села Одаричи на тот же уряд идучом и на тоє мѣсце от майстратових и обивателей стародубовскихъ обранъ панъ Спиридонъ еднак же ми для заслугъ его и певнихъ респектовъ нашихъ не отдаляемъ пана Ісаака Ярмоловича от слободки на его кгрунтъ, прозиваемий Антоновъ Лубокъ стоячий, але позволяемъ ему с помянутихъ тамошнихъ належитое собѣ отбирати послушенство, также и з трохъ млиновъ на рецѣ Ревнѣ²³⁹ своею працею и своимъ коштомъ певнихъ рознихъ мѣсцахъ именна на сыромъ коренѣ под селомъ Демянками²⁴⁰ урочища Гумнича и в селѣ Понуровцѣ построеныхъ при господарской своей в певнихъ рознихъ мѣсцахъ именна на старомъ коренѣ под селомъ Деменками урочища Гумнича и в селѣ Понуровцѣ построеныхъ при господарской своей части от войсковихъ розмѣровъ до ласки нашой не отдаляемъ. Тот же и сѣножати его надаваеми Будища межъ рѣчками Ревною и Товкачовкою²⁴¹ за власные свои грошѣ по купление на корне и купчие маєт симъ нашимъ унѣверсаломъ ствержаемъ в якой прето виживало всѣхъ тихъ вишьописанихъ добръ, абы нѣхто такъ з старшины, яко и черни наимелшое не важился чинит паномъ Ісааку перешкоды, пилю варуєм и рейментарско заказуємъ.

Писан в Батуричѣ, року 1688, мѣсяца поев[рія] 3.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

На звороті арк 2: На Антоновъ Лубок у Понуровцѣ.

ІР НБУВ. – Ф. VIII 444. – № 117. Оригінал.

*Ориг. : КС. - 1991. - Т. XXII, м. 2.
С. 79-81.*

**1688, листопада 6. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи київському і переяславському
полковникам про закріплення сіл Стариця і Сенківка
за Київським Печерським жіночим монастирем,
жителі яких, за винятком козаків, мають відбувати
повинності на користь монастиря**

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Всеи старшинѣ и черны Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского; меновите паномъ полковникомъ кievскому и переяславскому, сотникомъ баришполскому и гоголевскому, атаманомъ городовимъ и сѣлскимъ, войтомъ и всѣмъ обывателемъ в тихъ сотняхъ найдуючимся и кому, колвекъ о томъ вѣдати належить, ознаймуемъ, ижъ видячи мы, же панъ Федор Сулима слушнимъ правомъ и доброволне висоце въ Богу превелебной ей милости госпожѣ Маріи Магдалинѣ Мазепиной, игуменіи монастиря девичого Кіево-Печерского, село Сенковку²⁴² в уездѣ Баришполскомъ найдуючоесе уступилъ, якое село по милости ихъ царского пресвѣтлого величества их же монаршою грамотою есть вже подтверженію. А бачачи тежъ, же жителѣ села Старицы в уездѣ Гоголевскомъ найдуючоюся поблизу мешкаючи, тогожъ села Сенковки²⁴³, сами того хотять і просятъ, абы булы в подданствѣ ей милости помененной госпожѣ родителки и добродѣйки нашой монастирской, якже и в Сенковцѣ яко по милости и указу пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великой государинѣ ихъ царского пресвѣтлого величества маемъ полеценье и мощъ в Малой Россіи всякіе порядки чинити такъ з милости нашой синовской. А з вѣрхности рейментарской ей милости госпожѣ превелебной родителцѣ и добродѣице нашой до монастиря девичого Кіево-Печерского оніе двѣ села симъ нашимъ унѣверсаломъ ствержаемъ, где оразъ пилно мѣти хочемъ и приказуемъ, абы тихъ двохъ сель Сенковки и Старицы таглие люде всякое послушенство и повишность (опрочъ козаковъ, если есть) отдавали неотменно, а старшина полковая, сотники и увесь урядъ Гоголевскій и Баришполскій, жебы в томъ наймелшой перешкоды и трудности не важилися чинити ей милости госпожѣ родителцѣ нашой з законныцями Кіево-Печерскими в держанью тыхъ помешенныхъ сель и въ отбиранию з нихъ повинностей и послушенства, особливе варуемъ и пилно приказуемъ, абы жаденъ зъ войсковихъ и всякихъ людей по якихъ нибудь справахъ и послилкахъ едучи, не важился в тихъ помешенныхъ селахъ переиздомъ и мимоездомъ подводъ брати и вигоди собѣ в напояхъ и вимисльныхъ кормахъ чинити, якобы волѣ нашей рейментарской и сему унѣверсалови чинилося досить.

Данъ В Батуринѣ, поеврія 6, року 1688^а.
Вишъменованной гетманъ, рукою власною.
Съ подленнымъ съводила игуменія Калисфена Мирославская
ЦДІАК України. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 55. Копія.

№ 94

**1688, листопада 9. Батурин. –
Наказ Івана Мазепи Мокієвському про заборону втручатися
в місто Бориспіль і село Кучаків і використовувати працю
їх жителів на свою користь**

Пане Мокіевский

Дойшло намъ вѣдати, же якъ село якоесь Кучаков²⁴⁴, такъ и всѣмъ городомъ Баришполемъ²⁴⁵ завладѣвши, великіе людамъ прикрости чинить в замишлях [...] ^б для своихъ потребъ имъ послушенство, менови[те] в будованю и в іншихъ господарствах, чего яко ми слухати не мѡжемъ и не хочемъ, такъ пилю чрезъ сей лист нашъ упоминаемъ и приказуемъ вамъ, абысте конечно до того села поменниого не втручались и в городѣ Баришполѣ з людами якъ найскромнѣй обходилися намъ нѣи нѣ в чомъ онимъ не прикрасися. Кдижъ що люде мовчатъ и вамъ мусять подлегати, то они не васъ глядячи терпливе тое зносят, але на нас, рейментара, а такъ если хочешъ будоватися и що колвекъ собѣ чинити, то за грошъ свой наймаючи справу, а не вигономъ панщины, якобы чрез тое ваше непотребное людемъ на прикреене намъ самимъ неслави не было и поговору от тих же людей, о то пилю и сурово упоминаемъ и приказуемъ вамъ.

З Багурина, 9 поеврія, 1688 року^в.

Вашъ ласкавій Иванъ Мазепа, гетманъ рукою власною.

На звороті: [...] ^б а маринесѣ написано: Кдыжъ тое село Кучиков не толко ми дѣйве самому подтврдили ему пану Сулимѣ, але и право онъ показоваль намъ собѣ служащее на оное, якого вы конечно не займайте.

С подлѣннымъ сводилъ атаманъ сотни баришовской Федор Горкуш а

ІР НБУВ. – Ф. І, 51588 (Лаз. 9. – Арк. 3). Копія.

Ориг. в Сулицьской архиві А. Назаревської
С

^а Далі в копії дописано: На подлинном подпись таковъ. Мѣсто печати.

^б Тут і далі текст пошкоджений.

^в У тексті дописано: На копії тако.

**1688, листопада 9. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про підтвердження
за Федором Сулимою сіл Сулимивка і Лебедин
у Переяславському полку, надані у свій час
його батькові Іванові Сулимі**

Іоанґ Мазепа, гетмань з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Всѣмъ вобецъ и кождому засобна, кому колвекъ о томъ вѣдати належить симъ нашимъ универсаломъ ознаймуемъ, поневажъ с певнихъ свѣдоцтвъ и записов правнихъ оказується, же еще пред войною Хмелницького за держави полской надани были маєтности за заслуги небожчику п. Івану Сулими²⁴⁶, отцеви сына Федора Сулими²⁴⁷, значного и заслуженого у войску товариша села Сулиминцѣ²⁴⁸ и Лебедина²⁴⁹ в полку Переяславскомъ mezi городами Баришовкою²⁵⁰ и Баришполемъ найдуючієся. А потомъ сим владзи антецессоров наших онъ, панъ Федоръ Сулима, для своей взятости и годности зажадал оних, теди по милостям монаршѣмъ пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей і великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича і великой государины благовѣрной царевни і великой княжны Софій Алексѣевни всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества належитое в Малой Россій справуючи в порядках исправленія заховуемъ при немъ пану Федору Сулими и сину его Івану Сулими тий села Сулимицѣ и Лебединку так же и Кучаков на тих же кгрунтах осѣлій зо всѣми землямы сѣль принадлежащими до нихъ власне прислушаючимъ приказуемъ теды всѣмъ посполитимъ людемъ в помещеннихъ селахъ найдуючимся, абы имъ паномъ Сулимамъ всякое послушенство чинили и повинности належачіє отдавали безъ жадного спротивенства войскомъ их панов Сулимов сѣлецъ оних владѣно абы яко панъ полковникъ переяславскій, такъ нѣхто з старшини и чернѣ войскової и жаденъ з жителей околичнихъ найменшее не чинилъ перепони, варуемъ пилно симъ универсаломъ нашимъ приказуемъ

Данъ в Батуринѣ, поеврія 9 д[ень], 1688^a.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

Після тексту помітки: у колі: подлиною печать рейментарская.

У сего списку з подлинного унѣверсала до слова списанного. Полковника переяславского малороссійского полку Семень Ивановичъ Сулима руку приложилъ.

На арк. 24: 1762 года, ноября 23 дня сія копія зъ подлиннимъ унѣверсаломъ въ полковой Переяславской канцелярій от господина полков-

^a Далі в тексті дописано: У подлинного подіписано тако.

ника переяславського Сулими була явлена и что она противу подлѣнного засвѣдѣтелствованіемъ нашимъ явились по всему съходственна, во увѣренія того при печатѣ полковой подписались.

Обозный полковий Семень Безбородко
Судія полковой
Писарь полковий Степанъ Карлицкий
Хоружий полковой Стефанъ Ілляшенко

Печатка.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 2401. – Арк. 23-24. Засвідчена копія.

Опубліковано: Сулимовський архив. – С. 24-25. – № 20.

№ 96–97

1688, листопада 15. Батурина. –

Наказ Івана Мазепи нехаївському отаманові, сотникові новомлянському про заборону вписувати до реєстрових козаків тяглих людей, що належали полковникові Новицькому

Іоанъ Мазепа гетманъ зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозскимъ.

Вамъ, сотникови новомлянському, отаманови нехаевському, зо всѣмъ товариствомъ ознаймуемъ. Поневажъ таковий монаршій ихъ царского пресвѣтлого величества есть указъ, подлугъ которого на прошлом великодномъ зѣздѣ и мы рейментаръ зо всею старшиною войсковою таковою учинилисмо ухвалу, жебы нѣгдѣ ново козаки зъ тяглихъ людей не уписовалися въ реєстръ козацкій, теде пилно упоминаемъ и приказуемъ, абысте и въ селѣ Нехаевцѣ маєтности пана Іляша Новицкого, полковника комонного, ведлугъ указу монаршого и постановления войскового не важилися, якъ новотяглихъ людей у козацтво пріймовати и вписовати, такъ и тыхъ новиковъ, которіе, на свой упоръ показавшися, першій разъ сего лѣта и такъ розного лѣта до войска ходили, а нѣгдѣ военной оказіи не узнавали, а не видѣли, знову до громадъ привернули, якобы оные по прежнему знову тяглость звычайную и повинность вшелякую ему пану полковникови во всемъ, якъ своему державцѣ, отдавали, иначе не чинячи безъ всякого спротивенства. О що и повторе пилно приказуемъ.

Зъ Батурина, 15 ноября, 1688 року^а.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

Архів С-Петербурзького філіялу ІРІ РАН. – К. 68. Копія.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 220-221. – №. 185.

^а У копії дописано: Въ концѣ акта подписано.

№ 98

**1688, листопада 28. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи отаманові і козакам села Мельні,
щоб вони щороку давали медову данину “готовими грошима”
архіандритові Новгород-Сіверського монастиря**

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ его царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Вам, атаману села Мельнѣ²⁵¹ и всѣм козакам в селѣ том найдуючимся, ознаймуемъ, иж ускаржился на вас его милость отец архимандрита новгородский, же вы, товариство, подлуг повинности своей, не хочете з отчин даны медовой готовыми грошми ему, отцу архимандрите, щорок платити. Зачим через сей лист наш приказуем вам, абысте подлуг давных квитов, хто що держит и чога заживает, от того дань медовую готовыми грошми, як власне доведеться, ему, пререченому отцу архимандритѣ новгородскому, без отмови отбували. О Тое вам и повторе приказавши, Богу вас поручаем.

Дан в Батуринѣ, 28 дня ноеврия, року 1688.

ЦДАДА. Монастирські справи. – № 2490. – Арк. 1. Оригінал.
Збірка документів М. Ткаченка, № 152.

№ 99

**1688, листопада 29. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи священникові Лаврентію
про підтвердження його прав на млин**

Іоанъ Мазепа, гетманъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запороскимъ.

Ознаймуем симъ нашимъ писанемъ, кому бы о томъ вѣдат належало, меновите пану полковниковѣ чернігговскому, сотникови менскому и всѣм тамошним обывателям, так товариству, яко и посполитимъ людемъ; ижъ честний господинъ отецъ Лаврентій священникъ [в] Чарнятищах маючи млинок в спадках от кривнихъ жоны свои даній, презентовал и постовал на тим уряду старшини полковой чернігговского і жеби сотника понурницького, же по дѣлу поменеліому, господилу власне приподаєт помянутий млин на репѣ Рогозцѣ, вирозумѣвши прето и ми тие постое урядовие ствержаем симъ унѣверсалом нашимъ тот млин честному отцу Лаврентію, позволяючи ему всякие з него до себе отбирати пожитки, в яком отбирало абы ни хто жадной ни чинил ему, отцу Лаврентію, перешкоди симъ листом нашим до ласки нашої даней пилю варуем.

Данъ в Батуринѣ, року 1688, ноеврия 29.

Звишъменовалний гетман, рукою власною

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 16. – Арк. 1. Фотокопія з оригіналу.

1688, грудня 17. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи Батуринському монастиреві
 на перевіз через річку Сейм під Батурином, село Пальчики
 та інші маєтності**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковниковѣ иѣжинскому, старшинѣ полковой, сотникам батуринскому и новомлинскому, атаманам городовимъ і войтом тамошним и кождому, кому о том надлежит вѣдати, ознаймуемъ, ижъ просила насъ, гетмана, пречестная госпожа Трофимия Консевичовна, игумения монастира девича Батуринского Новомлинского, Бобриковским нарицаемого, обще со всѣми сестрами своїми, абисмо потвердили нашимъ гетманским унѣверсалом перевозъ и села тый и кгрунта нижей тутъ изображений, которыми она госпожа игумения и передъ нею будущый того монастира игумений з сестрами владѣли и перед сим за унѣверсалами антецесоровъ нашихъ прешлихъ Войска Запорозского гетмановъ. А такъ мы, гетман, по милости всемогущего и вседѣйствующего господа Бога а по преможном монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, имѣючи власт в Малой Росій всякие утвержати права и устроевати порядки, далисмо у себе мѣстце ей пречестной госпожи игумений з сестрами прозбѣ, а иле в слушной мѣрѣ до нас занесенной, где яко для помножения хвали Божой, такъ и для wsparтия недостатковъ ихъ монастирских и уставичных потреб заховуем при ней игуменни и при монастирцу их девичом і потвержаемъ сим нашим гетманским унѣверсаломъ перевоз на рецѣ Сейму под мѣстомъ Батуринским будущий село Палчики²⁵² из людми посполѣтими, з грунтами Жуковскими и зо всѣми до него прислушаючими належитостями млинн у селѣ Чаплѣвецѣ, на рецѣ Осотѣ, о трох колах стоячий на рѣчцѣ Бобріку млинок [под] Новими Млинами, вешнячокъ з одним коменцемъ; там же под Новими Млинами на рецѣ Сеймѣ у млигѣ Утюцкого коло млива ихъ законшицѣ купленное въ селѣ Атюшѣ млинок вешнячокъ, яко и самое село Атюшу со всѣми угодиями и з людми посполитими на греблѣ Батуринской, на рецѣ Сейму, млинъ о трохъ колах мучнихъ, а четвертый ступник найдуючийся; а при том кгрунта разный шляхецкий от нѣякогос Силича им наданыи, то есть сеножати, леси за Сеймомъ, дерево бортное и озера, в которыхъ по многих заводах межи ими законныцами и отцами законниками монастиря Крупницкого Батуринского и межи жителями Новомлинскими за вѣдомом і позволениемъ прошлого гетмана, певний особи чинили розграничене и постановили копци и знаки починили, жебы южъ кождий, своего пилнуючи, у их помененіе Селичовские грунта не втручался и мѣстцу святому жадной не чинил перешкоди, яко теди позволяем им предреченной госпожи игумений з сестрами, тими перевозом, селами і млинами и грунтами всѣми више помянутими владѣти и всякое от людей

посполитих (опрочъ козаковъ) послушенство и повинност, а з млинов розмѣровие приходи, зъ грунтовъ так же и из перевозу звиклие пожитки отбирати; такъ мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, аби имъ в том ништо з старшини и чернѣ жадной не важился чинити перешкоди, а войты сѣл оныхъ з людьми тяглими жебы им во всемъ были послушными для той, теди повнѣйшой поваги, – подписом руки наше притиснение войсковой печати ствержаем сей нашъ унѣверсал.

Дагъ в Батуричѣ, декаврия 17 д., року 1688

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І, 61890. – № 1068. – Арк. 278. Копія.

Там само. – Ф. І, 55673 (Лаз. 415. – Арк. 183 зв.-184). Копія

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1246. – Арк. 79-80. Копія з копій.

Опубліковано: Ал. Лазаревський, Акты по истории монастырского землевладения в Малороссии (1636-1730) // Чтения в ИОНЛ. – Кн V. – С. 64-65. – № 5.

№ 101

1688, грудня 19. Батурич. – Універсал Івана Мазепи бунчуковому товаришеві Єфимові Лизогубу на село Погребки, Хижки, Кропивне та інші маєтності

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Иоана Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великой государынѣ благоверной царевны и великой княжны Софій Алексѣевны, всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцевъ, подданный, Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетманъ Иванъ Степановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, особливо паномъ полковникомъ нѣжинскому и прилуцкому, старшинѣ полковой и каждому, кому о томъ надлежитъ вѣдати, ижъ, по милости Божой и по преможномъ монаршомъ, ихъ царского пресвѣтлого величества, указу, маючи мы, гетманъ, моць до справованя всякихъ дѣлъ в Малой Россій, и нинѣ, по прошеніи пана Евфима Лизогуба, бунчучного нашего енерального, надалисмо ему село Погребки²⁵³ в ключу Глуховскомъ, село Хижки²⁵⁴ в Глуховскомъ же уездѣ, селце Кропивное²⁵⁵, в сотнѣ Краснянской найдуючеся, з людьми посполитими и зо всѣми до нихъ прилеглими угодій належитостями, и три каменѣ млива, на реце Сейму, подъ селомъ Озаричами²⁵⁶, будучые, а тутъ же и озеро, прозваемое Воронино²⁵⁷, подъ Озаричами найдуючеся, при немъ заховуемъ; а то, респектуючи на зичливіе его в Войску Запорожскомъ услуги, которіе он охочо рониль, и впредь въ военныхъ оказіяхъ ронити маеть. Яко теди позволяемъ ему, пану Евфимови Лизогубу, бунчучному нашему енеральному, тими преречоними селами владѣти и всякое отъ людей посполитихъ послушенство и повинностъ звиклую дорочную, а з трох каменей млива розмеровіе

приходи, на войско належитую часть, ку спартю господарскому своему отбирати, такъ мѣти хочемъ и повагою сего унѣверсалу нашего приказуем, жебы ему в томъ нѣхто з старшини и чернѣ жадное не важился чинити перешкоди; козаки, однакъ в тихъ селахъ мешкаючіе, а в реестрѣ войсковомъ будучіе, для своихъ у войску услугъ з осѣдлостями своими мають бити заховани при належитихъ своихъ войсковихъ волностяхъ; а войти з тяглими онихъ сель людми, жеби ему, пану бунчучному нашему, во всемъ были послушными, пилно о тое приказуемъ. А для тимъ певнѣйшой ваги велѣлисмо сей унѣверсаль нашъ видати з подписомъ руки нашей и притисненіемъ войсковой печати.

Данъ в Батуринѣ, декаврїя 19 дня, року 1688.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 235, 235 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 235, 235 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. – С. 213-214.

1689 рік

№ 102

1689, січня 1. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи судді Полтавського полку
Петрові Буцькому на село Мартинівку*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоана Алексѣевича, Петра Алексѣевича і великой государини благовѣрной царевны и великой княжны Софїи Алексѣевны всея Великия і Малія и Бѣлія Россїи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданний Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днѣпра гетман Іоанъ Степановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского, а именовите пану полковниковѣ полтавскому, обозному, асауломъ полковимъ, сотникомъ и всѣмъ, кому о томъ вѣдати належитъ, ижъ зъ волѣ всемогущего Бога, а по милостивомъ монаршомъ пресвѣтлѣшихъ и державнѣшихъ великихъ государей и великой государинѣ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, маючи мы, гетман, власт в Малой Россїи всякіе строити і справовати порядки, респектуючи на здавна раненіе услуги у Войску Запорозкомъ пана Петра Буцкого²⁵⁸, суд'ї полкового полтавского надаемъ ему село Мартиновку²⁵⁹ подъ зуджулами²⁶⁰ в ключу Полтавскомъ лежачое зо всѣми до него припадающими угодами, яко теди позволяемъ ему тимъ селомъ владѣти и всякіе пожитки отбирати отъ посполитихъ людей, такъ приказуемъ пилно: абы ему жаденъ зъ старшини и чернѣ войскової и зъ мѣщанъ и посполитихъ людей нѣхто найменшое не чинилъ перешкоди, козаки однакъ в томъ селѣ мешкаючіе, а у войску працюючіе, жебы были заховани при надлежитихъ своихъ войсковихъ волноностяхъ, а войтъ села оногo зъ посполитими людми, жеби ему во всемъ былъ послушенъ, о тое пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ януарія 1 д., року 1689^а.

Звишменовалний гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 66-66зв. Копія.

ЦДІАК. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 3. – Арк. 66-66зв. Копія.

^а У копії дописано: В подлинномъ подписано тако.

1689, січня 1. Чернігів. –

**Універсал Івана Мазепи обозному Чернігівського полку
Никифору Калениковичу на села Івашківці,
що в Седнівському повіті, і Полуботки з Півцями
під Черніговом та млини на річці Стрижні**

Пресвѣтлейшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Иоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини царевни и великіе княжны Софій Алексѣевны всея Великия и Малыя и Бѣлая Россіи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданій Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетманъ Иоаннъ Стефановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского старшинѣ и чернѣ, особливо пану полковникови чернігговскому и всѣмъ, старшинѣ и меншимъ товариству и посполитимъ того полку обивателемъ, и каждому, кому о томъ належитъ вѣдати, ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, ижъ просиль насъ, гетмана, п. Никифоръ Калениковичъ²⁶¹, обозний полку Чернігговского, абисмо потвердили ему нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ села Івашковку²⁶² въ уѣздѣ Седневскомъ, Полуботки²⁶³ з Пивцями под Черніговомъ лежачіе з полями, сеножатми и зо всѣми до нихъ принадлежащими угодами, также и млини его власние под Черніговомъ на річцѣ Стрижнѣ²⁶⁴ стоячие одинъ Полуботовский его коштомъ о двохъ колахъ фундивани, другой Ялоцкого о трохъ колахъ куплено на бытій з лѣсними займищами до нихъ тими, а на греблѣ Седневской на рецѣ Сновѣ млинъ куплений о двохъ будучи и боронъ куплений же чого онъ за унѣверсалами антенцессоровъ нашихъ прешлихъ Войска Запорожского гетмановъ взглядомъ зичливихъ у Войску Запорожскомъ в молодыхъ лѣтахъ своихъ, ижъ до шедивого волосѣ роненыхъ услугъ заживалъ волне по сее время. А такъ мы, гетманъ, з волѣ Бога всемогущого, а по милости волѣ монаршой пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великіе государини благоверние царевни ихъ царского пресвѣтлого величества указу, маючи власти всякие в Малороссій чинити порядки и стверждати права, прииялисмо его преречоного п. обозного полковника чернігговского прозбу, а иле в слушной мѣре до насъ занесенную и оние села и млины з лѣсами, з сеножатми, з полями и зо всѣми до нихъ прислушаючими палежитостями, чого онъ з ласки войсковое заживалъ передъ тимъ, ствержаемъ ему симъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ и яко теди позволяемъ ему, п. обозному полковому чернігговскому, преречеными селами и млинами волне владѣти и всякие пожитки и повинности ку вспартю своему дворовому отбирали, такъ мѣти хочемъ и повагою сего нашего унѣверсалу приказуемъ, жебы ему в заживанью преречонихъ сѣлъ и млиновъ ни хто з старшини и чернѣ жадное не важился чинити перешкоди, а посполигие сѣлъ онихъ люде (: опрочи козаковъ давнихъ, которіе працюючи у Войску звиклихъ

своихъ мають заживати волности:), жебы ему належитое отдавали послушество.

Данъ в Черниговѣ, генвара 1 д., року 1689^а.

Звишменованый гетманъ, рукою власною^б.

С подленнмъ читаль у исправленія писменнихъ дель значковій товаришь Петръ Росиновский.

ЦДАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 825. Копія.

№ 104

1689, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іоасафу Кроковському на ігуменство Київського Микільського Пустинного монастиря

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государыни благовѣрныя царевны и великіе княжны Софіи Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россіи самодержцев, ихъ царского пресвѣтлого величества подданный, Войска Запорожского с обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іванъ Степановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому о томъ вѣдати належить, ижъ зъ волѣ всемогущего Бога и по указу пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великой государинѣ ихъ царского пресвѣтлого величества, маючи мы мощъ въ Малой Россіи въ Богохранимой ихъ царского пресвѣтлого величества державѣ исправляти и утвержати всякіе належитіи порядки, превелебного въ Богу господина отца Іоасафа Кроковского²⁶⁵, игумена святого чудотворца Николая монастиря Пустинного Київского²⁶⁶, яко елекціею всей братіи законниковъ тамошныхъ на тотъ игуменскій урядъ избраного, такъ и архипастирскимъ ясне освещеного князя преосвященного его милости отца митрополита Київского, галицкого и всея Малыя Россіи благословеніемъ подкрѣпленного, сымъ нашимъ унѣверсаломъ на томъ достоинствѣ утвержаемъ; и яко при справованю его в монастирѣ начала, грунтами всѣми и маестностями до того монастиря належными, и всякими угодыями владѣти и пожитки за оныхъ до мѣста того святого привлащати ему пререченому превелебному господину отцу игумену позволяемъ, такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы ему жаденъ зъ свѣцкихъ особъ старшихъ и меншихъ абывателей малороссійскихъ чести игуменское

^а Далі в тексті дописано: В подлѣномъ подписъ таковъ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

увоимовати и въ владѣнію всѣхъ монастырскихъ добръхъ наименшее перешкоды чинити не важился.

Данъ в Батуригѣ, генваря 10, року 1689^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

На звороті: Универсал потвержателный на игуменство отцу Кроковскому.

Архив Санкт-Петербургского филиала ИРІ РАН. – К. 68. Копія.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 221. – № 186.

№ 105

1689, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Данилові Лісницькому на містечко Шишаки, яке було надане його батькові Григорієві Лісницькому

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великой государини благовѣрной царевны и великой княжны Софїи Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлія Россїи самодержцовъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданной Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетманъ Іоаннъ Степановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, всей старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковниковѣ Миргородскому, старшинѣ полковой, сотниковѣ шишацкому, атаману городовому тамошнему и каждому, кому о томъ надлежатиметь вѣдати, ижъ просилъ насъ панъ Данило Лесницькій, особа въ Войску Запорожскомъ заслужоній о надане себѣ мѣстечка Шишаку²⁶⁷ в полку Миргородскомъ будучого, прекладаючи намъ тоє, же оное мѣстечко и отцевѣ его небожчику Григорію Лесницькому было от Богдана Хмельницкого, гетмана, надано, и грамотою монаршою блаженной и святой памяти великого государя царя и великого князя Алексѣя Михайловича всея Великія і Малыя и Бѣлія Россїи самодержца утверждени. Теды мы, гетманъ, по милости всемогущаго Бога и по монаршомъ пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великой государини благовѣрной царевни ихъ царского пресвѣтлого величества преможному указу, маючи власть въ Малой Россїи справовати и устроєвати всякіє порядки, а по годности особ у войску заслужоныхъ доволствоваты нашимъ рейментарскимъ наданемъ, далисмо у себе мѣстце той его пана Данила Лесницкого прозбѣ, а то респектуючи начирствіє его и вѣрніє ку престолу монаршому ихъ царского пресвѣтлого величества престолу у Войску Запорожскомъ роненніє службы; до которихъ узнаваемъ его и впредъ быти згоднымъ, падто мѣючи на тоє взглядъ, же блаженнія святія памяти великій государь царь и великій князь Алексѣй Михайловичъ всея Великія и Малыя и

^а У копії дописано: В конце акта своеручная гетманская подпись.

Бѣлыя Россіи самодержецъ его царского пресвѣтлого величества мѣстечко тое Шишакъ зъ млынами и со всѣми принадлежностями по унѣверсалѣ гетмана Богдана Хмельницкого и поважною своею подтвердилъ грамотою монаршою, приворочаемъ ему, пану Данилу Лесницкому, зъ млынами ж и со всѣми принадлежностями въ зуполную владзу, позволяючи посполитихъ людей мѣти в надлежитомъ послушенствѣ и всякіе от нихъ отбирати пожитки, подлугъ звичаю и заховангя посполитого, мѣти теди хочемъ, и повагою сего унѣверсалу нашего приказуемъ, жебы ему в томъ ни хто зъ старшины и черны жадной не важился чинити перешкоды, козаки однакъ в томъ местечку мешкаючіе, и услуги войсковіе отправуючіе, жебы были з своими осѣдлостями захованы приналежитихъ войсковыхъ волностахъ, а войтъ зъ тяглимы людмы во всемъ ему послушными, о тое пилно приказуемъ, що для певнѣйшой ваги велѣлисо сей унѣверсалъ з канцелярій войсковою нашої ему, пану Лѣсницкому, видати з подписомъ власной руки нашої изъ притисненіемъ войсковою печати.

Данъ в Батуричѣ, генвара 11 дня, року 1689^а.

Звишгьменованній гетманъ, рукою власною^б.

ІР ІНБУВ. – Ф. 1, 55599. (Лаз. 415. – Арк. 42). Копія.

Там само. – Ф. 1, 55628. – Арк. 105. Копія.

Там само. – Ф. 1, 8476. – Арк. 196-197. Копія з копій.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 151-151зв. Копія.

О п у б л и к о в а н о: Генеральное следствие о маетностях Миргородского полка // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Вып. 9. – С. 164-165. – № 7.

В.А. Барвинский. Генеральное следствие о маетностях Миргородского полка. – С. 44-45. – № 7.

№ 106

1689, січня 11. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Якову Солонині на село Заворичі

Пресвѣтлѣйших и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоана Алексѣевича, Петра Алескѣевича и великие государинѣ благовѣрние царевни и великие княжни Софії Алексѣевни всея Великия, Маля и Бѣлыя Россіи самодержцовъ ихъ царского пресвѣтлого величества поданихъ Войска Запорозкого обойхъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іоанъ Стефановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войскахъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, особливе ему, полковникови киевскому, сотникови бобровицкому, атаманомъ и всему старшему и меншому того полку товариству, такъ тежъ кому о томъ вѣдати надлежатимет, ижъ респектуючи мы на вѣрние у Войску ихъ царского пресвѣтлого величества

^а У рукопису дописано: В копій подписано.

^б Після тексту праворуч у колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

Запорожкимъ вставицине ронячися услуги папа Якова Солонини, значного товариша а войскового, надаемо ему з ласки нашої войскової село Заворичи²⁶⁸ з селцем Мокрицем до того жъ села Заворич належачимъ, в ключу Бобровицкомъ лежачий зо всѣми до нихъ приналежитостями, захуеумъ тежъ при немъ млини ево власние два на реки Трубеши²⁶⁹ в селѣ Заворичах своимъ власнимъ коштом построение. Млинъ на греблѣ Бярковской стоячий купленимъ способомъ набитий, такъ тежъ млинъ на реки Доброшовцѣ под селомъ Волчкомъ²⁷⁰ стоячий з сѣножатми, лѣсомъ и озерами як вся в своемъ пограниченю мѣють за свою власную сумму куплений, яко теда позволяемъ ему тими помененими селами владѣти и вшелякіе ку спарго свого господарства отбирати пожитки и войтомъ тихъ селъ приказуемъ належитое ему, пану Якову Солонинѣ, отдавати послушенство, такъ пилно варуемъ, абы и в заживленю з тихъ млинов розмѣровихъ пожитков и к сей ихъ належніе части ниhto з старшихъ и меншихъ жадное и наименшее не важилса чинити перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, януарія 11 д., року 1689^а.

Звишгьименованный гетман, рукою власною^б.

Антоній Танский

Оунѣверсали принял, оудержала Домникая Кирилова Солонинова, а вместо еи Петръ Евфимовъ подписался.

Григорий Не[...]^в.

Село Заворичи з селцомъ Мокрцемъ Якову Солонинѣ, знатному товаришевѣ войсковому, од гетмана Мазепа за услуги его войсковие до лакси войскової первей надано, а потомъ стверджено и потом же високою монаршою грамотою ему, женѣ его, дѣтем, внучатимъ и правнучатимъ и кто по нем роду его будет, потверджено, так же і млини и прочая будучим.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк. 97, 97зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. 7. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 97, 97зв. Копія.

№ 107

1689, січня 11. Батурин. –

Універсал Івана Мазепа судді Стародубівського полку

Самійлу Івановичу на зайняття греблі

і побудову млина на річці Зеча

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей царей и великих князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини благовѣрніе царевни и великіе княжни Софїи Алексѣевни всея Великія и Малія и Бѣлія Россїи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества

^а Далі в тексті написано: Кіевским полковником в подленом подписано.

^б Ліворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментгарской.

^в Прізвище нерозбірливо.

подданій Войска Запорожского обоих сторонъ Днепра гетманъ Иванъ Степанович Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества пану полковникови стародубовскому зо всею его старшиною, сотникомъ, атаманомъ и всѣмъ, кому о томъ вѣдати належит, ознаѣмуем, ижъ склонившися мы на прозбу пана Самойла Ивановича, судѣ полку Стародубовского и респектуючи на его знатніе услуги в Войску Запорозскомъ, позволилисмо ему на рецѣ Зечи греблю повозаняги и млингъ построити, если тилко не будетъ кому тое занятъе ку якоей перешкодѣ, в чомъ абы ему нѣхто не былъ перешкою симъ нашим унѣверсаломъ варуемъ.

Данъ в Батуригѣ, 11 дня генваря, 1689 року^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

Свидетелствовали

Съ подленим унѣверсалом читал полковой канцеляристь

Корнѣй Громов.

Таковій подлинній унѣверсаль по освидетелствованію от комисии принялъ прикажчикъ Павла Миклашевского Иванъ Тернопольскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 65. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. I, 58142. Копія.

О публіковано частково: *Обозрения Румянцевской описи.* – Вип. 1. – С. 123.

№ 108

1689, січня 12. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи Іллі Новицькому на городище
Снітин, села Окопи та Ісачки з залишенням за ним,
села Нехаївка з млинами і грунтами***

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей, царей и великих князей Іоана Алксѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини благовѣрніе царевни, и великіе княжни Софїи Алексѣевны всея Великія, и Малія и Бѣлія Россїи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданній Войска Запорожского обоих сторонъ Днепра гетманъ Іоанъ Стефанович Мазепа.

Ознаѣмуем сымъ нашим унѣверсалом ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ под рейментомъ нашим знайдуючимся, особливе паномъ полковникомъ нѣжинскому и лубенскому, старшинѣ полковой, и всѣмъ товариству и посполитимъ тих полковъ обывателемъ, и каждому, кому о том надлежит вѣдати, ижъ просил нас панъ Ілія Новицкій, полковникъ комолий охотницькій, заслужоній у Войску Запорожскомъ особа, о наданьє себѣ опустѣлого городища Снітина зъ приналежними до него присѣлками в полку Лубенскомъ будучого, желаючи оттоль мѣти за свой многій въ войску услуги ку вспартію господарскому въспоможенъє, и о потверженъє села Нехаевки въ Новомлинском уездѣ

^а Далі в тексті дописано: На подлинном подпись тако.

лежачого; также и о подтверженъе млиновъ, сѣножатей, лѣсовъ и пахатнихъ полювъ ним покупленихъ, в полку Лубенскомъ найдующихся, на которіе показовал намъ купчіе права от рознихъ особъ ему даные. Теди ми, гетманъ, зъ милости всемогущаго господа Бога и по преможномъ пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великіе государини ихъ царского пресвѣтлого величества милостивомъ указу, маючи власт въ Малороссіи, утвержати права и всякіе устроевати порядки и по годности особъ у Войску заслужонихъ доволствоваты нашею рейментарскою ласкою и наданьемъ, далисмо у себе мѣстце его пана Іліи Новицкого, полковника охотницкого комонного, прозбѣ, а то респектуючи на вѣрніе его ку пресвѣтлому монаршому іхъ царского пресвѣтлого величества престолу въ Войску Запорожскомъ службы, которіе онъ от молодыхъ своихъ лѣтъ, ажъ до шедивого волоса працюете зъ отвагою здоровья и зъ розліяньемъ крови своей в рознихъ военныхъ окаянихъ ронилъ и впрѣд ронити охочо маеть. Прето надаемо ему пререченое городище опустѣлое Снѣтинъ зъ селами Окопомъ и Исачками и зъ иними до него належными здавна приселками и угодыми, а заховуемъ при немъ вышпомянутое село Нехаевку зъ млинкомъ вешнячкомъ два каменѣ млива, а третье коло ступное в собѣ маучимъ и зо всѣми до него прислушаючими належитостями, чога онъ и перед симъ зъ ласки войсковой заживал, для тихъ же уставичнихъ и працюитихъ свойхъ у Войску услугъ; также потвержаемъ ему симъ нашимъ унѣверсаломъ покупление его кгрунта, іменно греблю зъ ставомъ и озерами на рецѣ Сулѣ въ Снѣтинѣ коштомъ его и стараньемъ построенную, на которой сѣмъ каменей млива, а третое ступъ найдуется; а къ тому поля пахатніе, лани болшіе и разніе нивя во всехъ троухъ рукахъ около Снѣтина лежачіе, сѣножатъ первая долина прозиваемая Рилювка межи шляхами Камишанскими и Поповскимъ будучая, другая сѣножатъ долина прозиваемая Вовчая от граници Комишанской зостаючая, третья сѣножатъ прозиваемая Подстепная, межи шляхами Лубенскимъ и Миргородскимъ найдующаяся, четвертая сѣножатъ, прозиваемая Помѣрки Накупю; кгрунтъ куплений в селѣ Ломакахъ въ сотнѣ Сенецкой з лѣсомъ и зъ садомъ, на которомъ кгрунтѣ коштомъ ево и стараньемъ на рецѣ Сулѣ греблю уфундованную и млини о чтирехъ каменехъ млива и о пятомъ колѣ ступномъ построеные, на полѣ кгрунтъ куплений, а на немъ на рецѣ Сулѣ гребля, прозиваемая Кузобова, на которой найдуется вешнякъ о двохъ каменяхъ млива, кгрунта у селѣ Клѣщинцахъ въ уездѣ Жовнинскомъ въ сотнѣ Чигиринъ-Дубровской лежачіе, где на рецѣ пререченой Сулѣ гребля з млинами о чтиринадцети ставидлахъ з ставомъ і озерами найдуется, а к тому поля и сѣножати, лѣси, займища, прозиваеміи лѣсъ Березотоцкий, другой Торскій и инные, якія въ своемъ ограниченью сут заховани и в ку[п]чой записѣ виразне описани, въ селѣ Нехаевцѣ лѣсъ и поля въ троухъ рукахъ будучіе покупление. А то видячи мы, гетманъ, на все тіе кгрунта въ него пана Новицкого, полковника комонного, купчіе записѣ, которіе уважилисмо, же слушнимъ обыклимъ правнимъ поступкомъ сут спораженіи; яко теди позволяемъ ему помененому пану Іліи Новицкому, полковниковѣ комолюму охотницкому, преречонимъ Снѣтиномъ зъ селами зъ приселками и зо всѣми угодыми до него належными; также

селомъ Нехаевкою з приналежитостями з млинами и кгрунтами, всѣми нимъ покуплеными, владѣти и всякое от людей посполитих (: опроч козаков, которіе за свои у войску услуги зъ осѣдлостями своими, маюот быти заховани при належитихъ войскових волностях:), послушенство и повинност дорочную, а з млинов и з кгрунтов звикліе приходи отбирати; так мѣти хочем и повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ и приказуемъ, жебы ему в томъ нѣхто зъ старшини и чернѣ жадное не важился чинити перешкоди. Для тимъ теде певнѣйшой ваги велѣлисмо сей унѣверсаль нашъ ему, пану Новицкому, полковникови видати з подписомъ вѣласной руки нашей и з притисненѣемъ войсковой печати.

Данъ в Батуриѣ, генваря 12. року 1689.

Звишъменованный гетманъ рукою власною^а.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 236-237зв. Копія.

ЦДАК України. – Ф. КМФ 7. – Оп. 2. – Спр. 13. – Арк. 236-237зв. Мікрокопія.

О публіковано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – Т. IV. – С. 155-157.

№ 109

1689, січня 18. Батуриѣ. –

***Універсал Івана Мазепи Юрієві Костянтиновичу
з синомъ Мартиномъ на грунт, який раніше був
закріплений за Борознами, з підданими і всімъ належнимъ
у селі Медведівці***

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей царей и великих князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великие государини благовѣрныя царевны и великие княжны Софїи Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россїи самодержцевѣ ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого обойхъ сторонѣ Днепра гетманъ Іванъ Стефановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковникови стародубовскому, обозному, судѣ, асауловѣ и всему старшому и меншому полку тамошнего товариству и каждому, кому о томъ вѣдати належит, ознаѣмуемъ, ижъ супликовали до насъ Юрей Костянтиновичъ з сыномъ своимъ Мартиномъ Борозни и обывателѣ медведовскіе и просили насъ о потверженѣ унѣверсалу на кгрунтъ тот, котрый през декрет умощенный от Борозновъ за вѣдомомъ нашимъ, то ест з поддаными и всякими приналежитостями, полями, дубровами, сѣножатми, в селѣ Медведовѣ над рѣчкою Пънейкою лежачыми от стояли, а до того ж кгрунту и о позволенѣ млыну новостроити на рѣчце Цитве. Теды мы ласкаве склонившися на прозбу ихъ, Юрия Костянтиновича и сына его Мартина Юревича, ствержаемъ право тое судовое и варуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ на выштомелшеный кгрунтъ с

^а У копії написано: Мѣсто печати реинментарской.

поддаными и принадлежностями застающий по прежнему имъ до владѣня зуполого, а к тому и млынь ново строити позволисмо и з него всѣ пожитки отбирати до ласки войсковоѣ. з чого оны поменелные услуги войсковые, яко первѣѣй полнили и пилновали, такъ и тепер со всякою готовостю своего полнить и пилноват повинны будут, мѣти тедеy хочемъ и приказуемъ, абы имъ, Юрію и Мартину, в держаню тых кгрунтовъ поменелных с поддаными и в строено млына жадное кривды и перешкоды ни от кого, а особливе от пановъ Борозновъ, не чинилося, варуемъ пилно.

Данъ в Батурингѣ, генваря 18, року 1689.

Звишъменованый гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція. – Інв. № Ал. 501/97/. Інв. № М.Т. 101 р. Оригінал пошкоджений – розриви на згинах, відірвана половина другого аркуша.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 17. – Арк. 1. Фото з оригіналу

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 33. – № 17.

№ 110

1689, січня 29. Чернігів. –

*Універсал Івана Мазепи чернігівському городовому
атаманові Михайлові Булавці на села Стара Рудня
і Кобилянки та два млини*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей і великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государины благовѣрній царевни и великіе княжны Софій Алексѣевны всея Великія и Малия и Бѣлая Россій самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданиій Войска Запорожского обойхъ сторонъ Днепра гетманъ Іоаннъ Стефановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаньемъ ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского старшине и чернѣ и каждому, кому о томъ належатиметь вѣдати, ижъ показоваль намъ, гетманови, панъ Михайло Булавка, атаманъ городской Чернѣговский унѣверсаль от пана Якова Лизогуба, полковника Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговского респектомъ его працовитихъ у Войску Запорожскомъ услугъ на заживанье двохъ селець Старой Руднѣ²⁷¹ и Кобилянки²⁷² въ ключу Седневскомъ лежачих, а к тому і в млинѣ Игната Меллика двохъ коль на рецѣ Смячи въ томъ же селцѣ Старой Руднѣ и на рецѣ Сновѣ на Седневской греблѣ в млинѣ Юрковомъ единого кола будучихъ да мусиль въ чомъ просиль оній панъ Булавка насъ, гетмана, послушности, же бисмо ему тое надане ствердили нашимъ рейментарскимъ унѣверсаломъ. А такъ мы, гетман, принявши его преречоного пана Булавки прозбу, а поглядаючи на его услуги, которіе онъ у Войску Запорожскомъ рониль, отходиль летъ молодихъ своихъ, ажъ до шедилого волоса, позволяемъ ему преречоними селцями Старою Руднею и Кобилянкою, такъже и оними трехъ коль млива, владети и всякіе ку вспартю государства своего отбирати

пожитки, до ласки нашої войсковое ім'їти. [Ми] теде хочемо и реиментарско приказуемъ, жеби ему, пану Булавци, въ держаню оних селець и трохъ коль млива ниhto не чинилъ перешкоди и посполитіе люде, жеби ему служили (; опрочъ козаковъ:) належитое послушенство.

Данъ въ Черніговѣ, генваря 29, року 1689^а.
Звишгьменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК Україн. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 16. Арк. 599. Копія.

№ 111

1689, лютого 6. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи Межигірському монастиреві на місто Вишгород, села з млинами і маєтності

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей царей и великих князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государины благовѣрніе царевны и великіе княжни Софїи Алексѣевны всея Великия и Малия и Бѣлія Россіи самодержцевъ, ихъ царского пресвѣтлого величества подданий Войска Запорожского обоих сторонъ Днепра гетманъ Іоанъ Стефановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ, и же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского рейменту Нашего старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковникови киевскому и каждому, кому о том теперъ и в потомніе часы належатиметь вѣдати, иж будучи тутъ у насъ, гатмана, велебній отецъ Ірадионъ, намѣсник монастира всемилостивого Спаса Кіевского Межигорского, показовал намъ двѣ монаршіе жалованніе грамоты от пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей и великіе государины благовѣрніе царевны их царского пресвѣтлого величества на Вишгород²⁷³, на Петровицы и Мошаны, также на половину села Козаричъ на пустоць Туровщину, на деревню Холмъ и на село Демидово, з млинами Козаловскими и зо всѣми до них угодии и приналежитостями им даніе, где онъ, преречоний отецъ намѣсник, имеметь своего игумена превелебного в Богу отца Феодосія Васковского и всей того монастира Межигорского братии просилъ насъ, гетмана, абисмо имъ тие маєтности обваровали симъ нашимъ унѣверсаломъ; а так мы, гетманъ, примѣняючися до того преожного монаршого их царского пресвѣтлого величества указу; а принявши чрез его преречоного отца намѣсника в той мѣре слушне до насъ занесенную прозьбу, рассказалимо видати з канцелярии нашої войсковой сей нашъ гетманскій унѣверсал, черезъ которій пишно мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы имъ, отцомъ законникомъ, преречоного Межигорского монастира владѣнью тих маєтностей и в отбырачю з нихъ, также и з млиновъ належитых обыклихъ

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ подписано тако.

^б Праворуч перед підписом у колі написано: Мѣсто печати.

пожитков якъ панъ полковникъ Киевскій, такъ и ныхто иншій жадное и наименшее не важился чинити перешкоди, иначе не чинячи, под войсковимъ не отпустнимъ каралемъ.

Данъ в Батуринѣ, февраля 6 дня, року 1689^а.

Звиштіменованій гетман, рукою власною^б.

ІР НБУВ. – Ф. Х. – Спр. 7662. – Арк 17-18. Копія.

№ 112

1689, лютого 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Київським Флорівським жіночим монастирем села Дмитровичі і селища Вишеньки

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини благовѣрніе царевны и великіе княжны Софій Алексѣивны всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россіи самодержцовъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданных Войска Запорожского обойхъ сторонъ Днепра гетманъ Іоаннъ Стефановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ сымъ нашимъ унѣверсаломъ ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского рейменту нашего всей старшинѣ и чернѣ, особливо пану полковникови кievскому и каждому, кому о томъ належить вѣдати; ижъ будучи у насъ, гетмана, честния госпожа Ангилина, игуменія Флоровского Кіевского монастира девича²⁷⁴ показовала намъ права и унѣверсали антецессоровъ нашихъ прешлыхъ Войска Запорожского гетмановъ на село Дмитровичи и на селище Вишеньки в ключу Кіевскомъ найдуючійся имъ служачіе²⁷⁵, в чомъ просила насъ, абисмо имъ тую маетность и селище потвердили нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ. А такъ мы, гетманъ, принявши ее пререченой игуменій въ слушлой мѣре занесенную ку намъ прозбу и поглядаючи на тіе ихъ права и унѣверсали розказалисмо ей видати наше село Дмитровичи и на селище Вишеньки сей нашъ гетманскій з подписомъ нашей руки и притисненемъ войскового печати унѣверсалъ. І черезъ который яко позволяемъ ей пререченой игуменій з сестрами и по ныхъ быти маючимъ тымъ селомъ Дмитровичами и селищемъ Вишенками владѣти и от посполитыхъ людей в Дмитровичахъ застаючихъ, и если у Вишенкахъ поселятся всякое послушенство и повинность звыклую отбырати, такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы имъ ниhto в той мѣре жадное и наименшее не важился чинити перешкоди, а войтови и посполитимъ того села Дмитровичъ людямъ пилно и срогко приказуемъ, жебы имъ законницамъ во всемъ были

^а У тексті дописано: В подлинном таков.

^б Праворуч у колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

послушними, иначе не чинячи, под войсковимъ коранемъ. Козаки однакъ, старшине, если бы в томъ селѣ Дмитровичах мѣли найдоватися, мають быти захованы при своей волности, пилю варуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, февраля 10, року 1689^а.

Звишъменовалный гетманъ, рукою власною.

С подленнымъ съводила игуменія Калисфена Милославская.

ЦДІАК України. – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 56. Копія.

№ 113

1689, лютого 12. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи чернігівському і новгородському
архієпископу Лазарю Барановичу про “послушенство”
підсусідків, що живуть у Мрині і належних до нього
селах***

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини благовѣрнія царевни и великія княжни Софій Алексѣевни всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцевъ и царского пресвѣтлого величества подданий Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іванъ Стефановичъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникови нѣжинскому пацу Стефану Забѣлѣ, старшинѣ полковой, сотникови мринскому, атаманомъ и всему старшому и меншому такъ товариству, яко и посполъству в той сотнѣ найдуочомуся ознаймуемъ. ижъ писалъ до насъ ясне в Богу преосвященній его милость господинъ отецъ Лазарь Барановичъ, архієпископъ черниговский и новгородскій, ускаржаючися на тоє, же в маєтностяхъ его пастирской милости, а іменно в самомъ Мринѣ²⁷⁶ и в селахъ до него належнихъ найдуется, такихъ подсуздковъ сѣмдесять и осмъ, которіе власними дворами своими живучи, вшелякой волности уживають, маючи особій свой грунта, поля, сѣножати и лѣси, землю оруть и всѣ пожитки з ней приходячій на себе оборочають, а яко его пастирской милости з тѣхъ свойхъ ужитковъ жадного послушенства не отдають и в виживленю товариства охотницького на станціи тамъ будучого не хотятъ чинити помочи и сами военной служби не пилнують, але тилко на нѣякого старшого своего в мѣстѣ будучого сѣно косять, греблю кидаютъ и до двора его звозять, а в осенѣ тому старшому роковую повинность от робочой товарини по золотому грошей и осипъ належитій дають, а болшей жадной тяглости не знаютъ, в чомъ его пастирская милость просилъ ласки нашей гетманской. Теди мы, гетманъ, прозбѣ его пастирской милости слушне и намъ в той мѣре

^а У копії дописано: В подлинномъ тако. Мѣсто печати войскової.

занесенную, уваживши, мѣти хочемъ и приказуемъ. абы теи подсуѣдки, килко ихъ по розиску обещется, в подданствѣ его пастирской милости найдовалися, которій, яко ся вишшей наменило двори и грунта свой мають, а хоча й бы якій и в дворѣ козацкомъ мешкаль, а маеть особіиі свой поля пахарний, сѣножати, лѣси и інішіе угодіа, а до войска не ходитъ, то повиненъ кождій такій до тяглои повинности належати, кѣди жъ любо в статяхъ ихъ царского пресвѣтлого величества монаршихъ положено, жебы подсуѣдки козацкіе были заховани, однакъ тотъ пунктъ такимъ подсуѣдкамъ прилченъ есть, которіе в дворахъ козацкихъ мешкаютъ и не з своихъ, але с чужихъ кгрунтовъ заробками мѣють виживлене, а хто маючи свой кгрунта, онихъ заживает. такого не маеть никто заступати, але повиненъ оіиі вшелякое по наданяхъ належитъ отдавати послушенство. Зачимъ жебы помененная старшина до привернення таковихъ подсуѣдковъ в подданство его пастирской милости не были спречныи, повторе симъ виразнимъ унѣверсаломъ нашимъ приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, февраля 12, року 1689.

ІР НБУВ. – Ф.1, 50491 (Лаз. 3. – Арк. 91). Копія.

№ 114

**1689, лютого 16. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Євфросині Горленко
з сином Стефаном на село Ольшани з посполитими,
двома вишняками і всіма угіддями,
що в Прилуцькому полку**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини благовѣрної царевни и великіе княжны Софій Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россіи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданыи Войска Запорожского гетманъ, Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всякой старшинѣ и чернѣ и кождому, кому о томъ належитъ вѣдати, особливе пану полковникови прилуцкому, старшинѣ полковой и городовои и всѣмъ товариству и посполитымъ, того полку обывателемъ ознаіумемъ симъ нашимъ писаньемъ, ижъ по милости всемогущаго и вседѣіствующаго господа Бога, а по монаршомъ пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и великіе государини благовѣрныи царевны, ихъ царского пресвѣтлого величества премножомъ указу маючи мы, гетманъ, в моци своей справовати в Малаи Россіи всякіе дѣла и устроевати всякіе порядки: нынѣ по прошеніи вдови п.Евфросиміи Лазаревой Горленковой заховуемъ при ней и при сынови ее Стефану Горленку и симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ село Олшаное з людми посполитыми з двома вешняками и зо всѣмъ до него прислушаючимъ и ихъ покупленнымъ кгрунтами и угодами в полку Прилуцкомъ и в ключу Прилуцкомъ найдующеся. А то респектомъ значныхъ и вѣрныхъ ку пресвѣтлому монаршому ихъ

царского пресвѣтлого величества престола у Войску Запорожскомъ небожчика Лазара Горленка, полковника бывшего Прилуцкого от молодыхъ лѣтъ, ажъ до кончины его роненыхъ услугъ, которого то села для тыхъ же у войску услугъ от килконадцати лѣтъ заживаль онъ небожчикъ Горленка по монаршой блаженныя и вѣчностойныя памяти великого государя царя и великого князя Алексѣя Михайловича, всея Великія і Малія и Бѣлыя Россіи самодержца его царского пресвѣтлого величества грамотѣ и по унѣверсалахъ антecessоровъ нашихъ прешлыхъ Войска Запорожского гетмановъ. А такъ позволяючи мы ей п.Ефросиміи Лазаревой з сыномъ ее Стефаномъ тимъ селомъ Олшаною з вешняками преречоними владѣти и всякое от людей посполитихъ (: опрочъ козаковъ, якіе для услугъ своихъ у войску маюť быти заховани з осѣдлостями своими тамъ будучими приналежитыхъ войсковыхъ волностей:) послушенство и повинностъ звykleю дорочную отбирати, мѣти хочемъ и повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ и приказуемъ, жебы ей в томъ ништо з старшины и чернѣ жадное не важилсѣ чинити перешкоды. Для тимъ теды певнѣшой ваги ствержаемъ сей унѣверсаль подписомъ власное руки нашей и притисненъемъ войсковою печати.

Данъ в Батуринѣ, февраля 16, року 1689.

Звишменовалый гетманъ, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. – Колекція. – Інв. № Ал. 501/9/8.

Інв. № М.Т. 102 р. Оригінал пошкоджений. На згинах протерся. Папір пожовк.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 18. Арк. 1. Фотокопія з оригіналу

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 33-34. – № 18.

№ 115

1689, лютого 27. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи осавулові Миргородського полку
Григорієві Зарудному на село Слобідку,
що в Миргородському повіті, з млином на чотири камені
мучні і п'ятий ступний на річці Хоролі*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государини благовѣрніе царевни і великіе княжни Софѣй Алексѣевни всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи самодержцемъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданій Войска Запорожского обоихъ сторонъ Дняпра гетманъ Іоанъ Стефановичъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ миргородскому, сотникомъ, атаманомъ и всѣмъ того полку обывателемъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ ознаймуемъ, ижъ по милости всемогущаго Бога и по преможномъ монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, яко маемъ ми, гетманъ, в своей мощы власть

всякіе устроєвати порядки и каждого у *Войску Запорозкомъ* заслужоного наданемъ розніхъ добрь контентовати особу, такъ респектуючи ми на многіє знатние у *Войску Запорозкомъ* розніє працы і услуги пана Григорія Зарудного, асаула полку Миргородского, надаемъ ему село Слободку називаючееся въ уездѣ Миргородскомъ застаючое зъ чотирма каменями мучними, а з пятимъ ступнімъ коломъ на реце Хоролѣ тамъ же стоячими, позволяючи з них части войскового розмѣровнихъ пожитковъ отбирати. Зачимъ абы в держанню того помененного села і млиновъ і въ заживанню з нихъ призвойтихъ пожитковъ никто не важился ему, пану Зарудному, чинити *найменшой* перешкоди і трудности, пилно варуемъ. *Войтъ* зас з тяглими людми села Слободки, жеби належитую повиност и послушенство отдавали, приказуемъ. Козаки однакъ в тіхъ селахъ мешкаючие мають ненарушно при своєй волности козацкой заховални быти.

Данъ в Батуринѣ, февраля 27, року 1689.

Звышъменований гетманъ, рукою власною.

Товаришъ войсковой Яковъ Дунѣнъ в место жени своей подписался.

С подлинимъ читал Гаврило Ивановъ.

Полковникъ Миргородский Павелъ Апостоль.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 152. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 12. Мікрокопія.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 8476. – Арк. 197-198. Копія з копії.

Там само. – Ф. 1, 58142. – Арк. 3. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Миргородского полка // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Вып. 9. – С. 166-167. – № 9.

В.А.Барвинский. Генеральное следствие о маестностях Миргородского полка. – С. 46-47. – № 9.

№ 116

1689, березня 4. Глухів. –

***Універсал Івана Мазепи глухівському сотникові
Кіндратові Грудяці про дозвіл на річці Свесі
під селом Гирич в урочищі Лисове
насіпати греблю і збудувати млин***

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоана Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіє государини благовѣрные царевны и великіє княжны Софіи Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлія Россіи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданный Войска Запорожского обойхъ сторонъ Днепра гетманъ Іоан Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского *рејменту* нашего, старшинѣ и чернѣ и каждому, кому о томъ належит вѣдати, ознаймуемъ, ижъ супликоваль до насъ, гетмана, Кондрат Грудяка, сотникъ глуховский, просячи, абысмо ему позволили на рецѣ Свесѣ в уездѣ Глуховскомъ под селомъ Гириномъ²⁷⁷ на врочищи, призываемомъ Лисово, на купленомъ мѣстнѣ, фундовати греблю и постройти млышъ. А прекладалъ в

супплиць своей, же онъ за занятемъ тоей гребли и збудованьемъ млына, нѣкому кгрунта тамъ маючимъ людемъ не учинит перешкоды. А такъ мы, гетманъ, принявши его, пререченого сотника глуховского прозбу, чиле в слушной мѣре до насъ занесеную, позволяемъ ему на томъ купленномъ мѣстцу, на поменелной рецѣ заняти греблю и постройти млинъ, если онъ вышшимъ и нижнымъ на той рецѣ будучимъ млынамъ и инымъ тамошнимъ людскимъ кгрунтамъ, занятемъ пререченой гребли, не учинить якое перешкоды, мѣти теды хотимъ и рейментарско приказуемъ, теды ему, сотникови глуховскому, ниhto в той мѣре не чинилъ перешкоды.

Данъ в Глуховѣ, марта 4, року 1689.

Звишьменовалний гетман, рукою власною.

IP НБУВ. – Ф. 1. – Спр. 50487 (Лаз. 3. – Арк. 83). Оригінал.

№ 117

**1689, березня 11. Батурин. –
Охоронний універсал Івана Мазепи
Лубенському Мгарському монастиреві на володіння
лісом Ковжик і заборною будиському сотникові
рубати дерева в цьому лісі**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государини благовѣрные царевны и великія княжны Софїи Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россїи самодержцевъ, ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского пресвѣтлого величества Войска Запорозского обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іванъ Стефановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского пану полковникови полтавскому, старшинѣ полковой, сотникови будискому, атаманови городовому и всему товариству, войтови и всѣмъ посполитимъ людемъ тамошнимъ и каждому, кому кольвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ нашимъ писанемъ ознаймуемъ, ижъ превелебнїй въ Богу господинъ отецъ Іпатїй Горбачевскїй, игумень монастыря Мгарского Лубенского зо всею братїєю своею занеслъ предъ насъ скаргу свою, утискуючи на обывателей будискихъ, же онїи лѣсъ, до обители ихъ Мгарской Лубенской належачїй, тамъ подъ Будищами будучїй, прозиваемый Ковжину, пустошатъ, и прекладаючи тое, же яко самъ панъ сотникъ тамошнїй будискїй безъ вѣдома ихъ на свою потребу кильконадцать дубовъ велѣлъ вытяти, такъ и посполству позволяетъ зъ того лѣса деревню, рубати, въ чомъ они законники Мгарскїе просили нашей рейментарской обороны и заступленїя. Зачимъ мы, слушную въ той мѣрѣ просьбу ихъ принявши, и уваживши тое, же кождїй монастыри и мѣстца святїя мають добрами и грунтами, полями и лѣсами и иншими любъ купленными, любъ от кого наданими подлугъ посполитого права такъ власне владѣти, якъ бы тотъ, кто имъ продалъ, альбо надалъ, даемо преречонимъ

законникомъ монастиря Мгарского Лубенского сей нашъ оборонній листъ, и мѣти хочемъ и пишно приказуемъ, абы онымъ ни хто зъ старшихъ и меньшихъ въ держаню того лѣса не чинилъ жадное перешкоды, и не важился, подь виною до шкатули войсковою певною и утратою добръ своихъ неопустного, оного пустошити и найменшого деревца оттоль вытяти безъ вѣдома ихъ; о що повторе пишно приказуемъ; а если за слушными доводами на сотника будиского переведется тое, же оній (яко намъ тиі жъ законники въ суплицѣ своей предложили) и для своей потребности велѣлъ, и иншимъ людемъ допускалъ въ томъ лѣсѣ деревню рубати, теды яко за тое не увоидетъ отъ насъ нагани, такъ и починенній шкоди всѣ, отъ мала до велика, мусить имъ, законникомъ, нагородити безъ жадной вимовки.

Данъ въ Батуриѣ, марта 11, року 1689.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

Архів Санкт-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Оригінал.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т.V. – № 187. – С. 221-222.

№ 118

1689, березня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському полковому осавулові Якову Барановському на прибутки від млина на річці Острі, що на Козелецькій міській греблі

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государыні благовѣрнія царевни и великія княжны Софіи Алексѣевны всея Великія і Малія и Бѣлія Россіи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданніи Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іванъ Стефановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ кievскому, сотникамъ, атаманамъ и всему старшому и меншому того полку товариству, а особливе дозорцѣ нашому надъ млинами будучому и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежитъ, симъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ респектуючи ми на услуги войсковиі пана Якова Барановского²⁷⁸, асаула полкового кievского и впрעדъ до онихъ же заохочаючи, позволяемъ ему до ласки нашей войсковою для wsparтя его домовини з власного его жъ млина на рецѣ Острѣ на греблѣ мѣской Козелской о двохъ колахъ стоячого всѣхъ пожитковъ приходячихъ, то есть и части на вуйско палежачой, заживати, зачимъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы оному в собѣранно тихъ розмѣровнихъ приходовъ ни отъ кого з старшихъ и меншихъ жадная не дѣялася перешкода.

Данъ въ Батуриѣ, марта 12, року 1689^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

^а У рукопису дописано: Въ подлинномъ тако.

^б Далі в колі написано: Мѣсто печати гетманской.

Съ подлиннимъ свѣдѣтельствомъ:

Полковой писарь {...}^в.

Полковой хоружий Игнатъ Тумъ.

Унѣверсалы представленныя отъ судіи полкового кievского Стефана Барановского числомъ четыры на войсковую часть млина №-омъ 19. Дана села Олбинъ и Савинку два, всехъ же шесть, а что по онымъ двумъ унѣверсаламъ теми селами онъ судія не владѣеть и почему, значеть тое съ приложенного при семь его доношенія.

ІР НБУВ. – Ф. Х. – Спр. 2805. – № 113. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 143-144. Копія.

№ 119

1689, березня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Сергієві Солонині на села Літки, Корпоки і Соболювка

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государинѣ благовѣрніе царевны и великіе княжны Софій Алексѣевни всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого обойхъ сторонъ Днепра гетман Іоанъ Стефановичъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества рейменту Нашего пану полковниковѣ кievскому, обозному, асаулу полковому, сотникомъ, атаманомъ городовимъ и селским, такъ теж войтомъ, бурмистромъ и кому того вѣдати будетъ належало, симъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ респектуючи мы на услуги пана Сергія Василіевича Солонини (: впредъ до онихъ заохочуючы:) в Войску Запорозкомъ роіяючіеся надаемъ ему для wsparтя его в убозстве селец три в ключу Острицкомъ знайдуючіеся. Лѣтки²⁷⁹ Корпоки²⁸⁰ и Соболювку²⁸¹ до ласки нашей, абы теди оному в томъ его владѣнію сюль, такъ панъ полковникъ кievскій, яко и старшина не важилися жадною найменшою бити перешкодою, варуемъ того симъ нашимъ оунѣверсаломъ. Войтъ зась и посполитіе люде в тихъ селцяхъ знайдуючіеся, абы належитую оному отдавали послушность, особливе приказуемъ. Козаки, однак в преречномъ селѣ мешкаючие, абы при своихъ козацкихъ волностяхъ Киевскій полковникъ непорушне зоставали, варуемъ.

Данъ в Батурині, марта 15, року 1689^б.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^в.

Подлений сего унѣверсала к себѣ принялъ и расписался Антоній Млинскій.

^в Непрочитано.

^б Далі в тексті дописано: Оу подлинномъ подписано.

^в Нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати войскової енералшой.

Сергий Солонина, товаришь бунчуковий.

Полковник Кіевскій Григорій Немирич.

Селцы три Лѣточки, Соболинцѣ и Карпоки од Мазепи, гетмана, Сергию Солонинѣ, товаришевѣ войсковому для вспартя домового на услуги его войсковые до ласки войскової наданные.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк. 70, 70 зв. Копія.

ЦДІАК. – КМФ 7. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 70, 70 зв. Мікрокопія.

№ 120

1689, квітня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві на виллов риби у Дніпрі біля острова Романків

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великой государыни благовѣрной царевны и великой княжны Софїи Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россїи самодержцов ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іванъ Степановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаньемъ каждому, кому кольвек о томъ вѣдати належитъ, ижъ яко не для утиснѣнъя чїихъ заводов и не для оскорбленъя кого въ якихъ угодїяхъ и промыслахъ, але для общее цѣлости краю малороссійского подданныхъ ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского, по указу ихъ пресвѣтлыхъ монарховъ нашихъ, городъ на Самарѣ отъ приходу непрїятельского бесурманского есть нововыставленъ, такъ мы станъ монастыря Мгарского Лубенского, на островѣ Романковѣ отъ рѣки Днѣпра будучій, подъ нашу рейментарскую оборону взявши, отъ каждого зъ войска великороссійскихъ начального и подначального, зъ малороссійскихъ старшого и меньшого товариства жадаемъ и мѣти хотимъ, абы пререченой обители Мгарской законникомъ и ихъ челяди на томъ стану найдуючимся въ ловляхъ рыбныхъ и до нихъ належныхъ посудкахъ имъ отъ кого жадная и найменшія перешкода и кривда не дѣялася, для чего и сей нашъ оборонній листъ онымъ даемъ и просимъ, кто кольвекъ тепер и на потомъ по указу великихъ государей и великой государыни ихъ царского пресвѣтлого величества въ томъ городѣ Самарскомъ воеводою будетъ, чтобъ ихъ законниковъ и послушниковъ, на той рыбной ловлѣ будучихъ, въ своей охоронѣ содержалъ и не допускалъ никому жадной на томъ стану шкоди дѣлати.

Данъ в Батуринѣ, перейшовши Орѣль, априля 14, року 1689.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 137. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк. 62зв.-63. Копія.

Архів Санкт-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т.V. – С. 222-223. – № 189.

*1689, червня 24. Табір над Коломаком. –
Універсал Івана Мазепи комонному полковникові
Іллі Новицькому на греблю на річці Сулі
в селі Кличинці*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государинѣ благовѣрніе царевни и великіе княгини Софїи Алексѣевни всея Великія і Малія и Бѣлыя Россїи самодержцовъ ихъ царского пресвѣтлого величества поданній Войска Запозкого обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запозкого всякой старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковнику, атаманомъ и войтомъ городовимъ и сѣлскимъ и всѣмъ посполите, кому о томъ вѣдати будетъ потреба, ознаймуемъ, ижъ презентовалъ намъ, гетманови, панъ Ілія Новицкій, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского комонный права собѣ належніе на греблю на рѣцѣ Сулѣ, въ селѣ Кличинцахъ, въ уездѣ Жовнинскомъ лежачую, отъ Іовка Головченка, обивателя Кличинского и отъ Миска Луняненка, обивателя Чигирин-Дубровского, купленную, на которую то свою куплю онъ, панъ Новицкій, просилъ нашего рейментарского потверженя. Мы теды до оной его прозбы прихилиючися, яко тую его куплю симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ, такъ и греблю тую позволяемъ ему, пану Новицкому, зайняти и млины на ней, подлугъ свого уподобаня, построивши, оними, якъ своими власними користовати и пожитки съ нихъ приходячіе отбирати, въ чомъ абы ему, пану Іліи Новицкому, нѣхто жадной и найменшой перешкоди и перенагабаня чинити не важился, мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в таборѣ над Коломакомъ, іюня 24, 1689 року^а.

Звишеменованній гетманъ, рукою власною^б.

Сію копію съ подлиннимъ универсаломъ свидѣлствовали присутствующіе въ полковой Лубенской канцеляріи:

Судя полковій лубенскій Василь Стефановичъ.

Полковій писаръ Яковъ Корнѣевич.

Осауль полковій Рекчевскій.

ІР НБУВ. – Ф. Х, 2806. – № 115. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 145-146. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ тако.

^б Нижче в дужках написано: Мѣсто печати.

1689, червня 27. Гадяч. –
**Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
 Федорові Сулимі на села Кальне і Старе,
 що у Воронківському ключі**

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей царей и великих князей Іоана Алескѣевича, Петра Алескѣевича и великіе государыни благовѣрніе царевни и великіе княжны Софій Алескѣевни всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцзов ихъ царского пресвѣтлого величества подданній Войска Запорожского обоих сторон Днепра гетманн Іоанн Мазепа.

Их же царского пресвѣтлого величества Войска всей старшини и чернѣ, особливе пану полковнику переясловскому, старшинѣ полковой, сотником, атаманом, войтом и всѣму товариству и посполитим того полку обивателем и каждому, кому о том вѣдати належит, ознаймуем, ижъ прекладал нам, гетману, панъ Федор Сулима з[н]ачній товариш войсковии, же под час его у Войску на службѣ монаршой в нинѣшном на Крим одправленном походѣ, при боку нашом битности з Божого допущеня погорѣл его дом з многими господарними набитками, в чом онъ значную мѣючи шкоду, просил нас, гетмана, усиловне, жеби ми ему для wsparтя господарного и для поратованя тоей его през пожар страченной худоби, надали двѣ селцѣ Калное и Старое в ключу Воронковскомѣ лежачіе. А такъ мы, гетман, принявши его помененного пана Сулими оную прозбу, яко мѣючи вгляд нашъ на овую в господарствѣ его понесенную шкоду, такъ респектуючи на его старинние и зичливіе у Войску Запорожском заслуги, надалисмо ему помененніе селця и сим унѣверсалом у владѣніе и заживанне надаемо до ласки нашой войсковой, яко теди позволяем ему, пану Сулимѣ, тими селцями владѣти зуполне и всякіе тяглих людей послушенства и повинності отбирати, такъ мѣти хочем и реїментарско приказуем, жебы ему ништо в той мѣре не чинил перешкоди и жеби козакам в тих селах мешкаючим и услуги войсковіе одправуючим не было от него жадной кривди и утяження, варуем пишно, а войт преречоних селець Калного и Старого з тяглими людми маютьтему бити во всем послушними.

Дан в Гадячом, юня 27, року 1689.

Звишменованный гетман, рукою власною.

Поміти: К сей копії [...]»^а.

Василь Томара, полковникъ наказный переяславский, з подленным сводиль сотиѣ Кропивянской писар Петраевич (?).

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк. 225. Копія.

ЦДАК. – Ф. КМФ.7. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 255. Мікрокопія.

^а Не прочитано.

1689, липня 3. Батурин. –
 Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві
 Василеві Антоновичу з сином на село Чепелів
 “до ласки войскової”

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великія государинѣ благовѣрніе царевны и великія княжни Софій Алексѣевны всея Великія и Малія и Бѣлія Россій самодержцев ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запрозкого всеі старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковниковѣ чернѣговскому, сотникови Киселювскому, атаманови городовому и войтовѣ тамошнему и кождому, кому о томъ вѣдати надлежитъ, ознаймуемъ симъ нашимъ писаніемъ, ижъ по Божой милости и по монаршомъ ихъ царского прсвѣтлого величества милостивомъ указу, маючи мы власть всякіе в Малой Россій устроить порядки и по годности особъ у Войску заслужонихъ и до услугъ способнихъ, доволствовати ласкою нашою и наданьемъ, респектомъ чирствихъ и рейментовѣ нашему зичливыхъ у войску услугъ п.Василя Антоновича, товариша войскового, до которихъ и вперед его заохочуючи, надалисмо ему и сымъ унѣверсаломъ нашимъ надаемо до ласки нашої войскової селще Чепелевъ²⁸² в ключу Киселев[с]комъ лежачое. А такъ пилю мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, жебы ему, пану Василю, владѣню оного селца Чепелева ниhto з старшины и чернѣ не чинилъ перешкоди. А войтъ з посполитими людьми, абы ему в кошеню сѣна и во всякихъ ку вспартю его господарному потребнихъ дѣлехъ належитое отдавалъ послушенство и повинностъ обиклюю, козаки однакъ в томъ селцѣ мешкаючіе и услуги войсковіе отправуючіе, мають быти захованы при належитихъ своихъ войсковихъ волностяхъ, тое варуемъ пилю.

Данъ в Батуринѣ, іюля 3 д[ня], року 1689^а.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною^б.

С подленимъ читалъ канцеляристъ войскової Филипъ Купчицкій.

Подлений к себѣ прийнялъ братаничъ Ефросимѣ Василюевої Антоновичовой и росписался.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4134. – Арк. 4. Копія.

Там само. – Ф. КМФ.7. – Оп. 2. – Спр. 27. – Арк. 158-158зв. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1812. – Арк. 158-158зв. Копія з датою 6 липня.

^а У рукопису дописано: В подлинномъ подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

№ 125

1689, липня 8. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи ігуменові Максаківського монастиря про увільнення жителів сіл Високе, Ховми і Сидорівка від шарварків, оскільки вони допомагають монастиреві в косінні сіна

Пресвітлїйших и державнїйших великих государей царей и великих князей Иоана Алексѣвича, Петра Алексеевича и великие государыни благовѣрные царевны и великие княжны Софїи Алексѣвны, всеа Великія и Малыя и Бѣлыя Россїи самодержцев, их царского пресвѣтлого величества подданный Войска Запорозкого обоих сторон Днепра, гетман Иоан Мазепа.

П[аном] сотником шаповаловскому и борзенскому и всей тамошной городской старшинѣ ознаймуемъ, иж будучи в нас тепер превелебный в Богу господин отец Феодосий Круггуревич, игумен монастиря Максаковского, просил нас о уволенне трех сел – Высокое²⁸³, Ховмов²⁸⁴ и Сидоровки²⁸⁵ от шарварку нынѣшного для помочи в кошеню сѣна и в живаню збожя монастирского. Теди ми, склонившнися на прозбу его отца игумена Максаковского, жадаем и приказуем вам через сей лист наш, абысте на тот шарварок гребле тутейшей батуринской не займали и тих поменених трох селах подданих и двигати их не важился. Якобы було кому що треба до монастиря на початку его игуменского господарства упорати, а з инших сел их же монастирских як тяглих, так и козаков, ведлуг давного звычаю виправовати на тую гребел[ную] роботу маєте безпечне. Що предложивши, господу Богу вас поручаем.

З Батурина, 8 июля, 1689.

Звишменованный гетман, рука власна.

Збірка документів М. Ткаченка. – № 153. Копія з оригіналу.

№ 126

1689, липня 17. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи переяславському полковникові Леонтієві Полуботку на всі раніше надані йому маєтності

Пресвѣтлїйшихъ и державнїйшихъ великих государей царей и великих князей Иоанна Алексѣвича, Петра Алексѣвича и великія государини царевны и великіе княжны Софїї Алексѣвны, всеа Великія и Малыя и Бѣлыя Россїи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданный Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днепра гетманъ Иоаннъ Стефановичъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, всей старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковникови чернѣговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, войтамъ и кождому, кому о томъ належит вѣдати, ознаймуемъ симъ нашимъ писаемъ, ижъ по милости Божой и по мопаршомъ пресвѣтлїйшихъ и державнїйшихъ великих государей наших, и

великіє государини благовѣрніє царевни их царского пресвѣтлого величества милостивому указу, маючи мы, гетман, власт в Малой Россіи утвержати права и всякіє устроевати порядки, а по годности особѣ в Войску заслужонных доволствовати нашимъ рейментарскимъ ласкавимъ респектомъ и наданнемъ нанѣ по прошенію пана Леонтія Полуботка²⁸⁶, полковника Переяславского, ствержаемъ симъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ, всѣ его маестности и кгрунта, якіє ему за годные у Войску Запорожскомъ заслуги и значніє пращи, яко унѣверсалами антецессоровъ нашихъ прешлыхъ Войска Запорожского гетмановъ надани, такъ куплею набытие и поважною монаршою грамотою блаженныя святія памяти великого государя царя и великого князя Феодора Алексѣевича, всея Великія и Малія и Бѣлія Россіи самодержца его царского пресвѣтлого величества утвержены и обварованы, которіє то маестности и кгрунта любѣ наданемъ за заслуги, люб куплею За гроши набытій а в поссесіи его пана Леонтія Полуботка з млинами и зо всѣми до нихъ прислушаючими угод'и будучий тутъ же в семь унѣверсалѣ именно суму изображени в полку Чернѣговскомъ в ключу Любецкомъ, маестность Александра Розсудовского з кгрунтами лѣсовими и пахатними, з озерами и людми в ней осѣлими, з руднею и млыномъ на рѣчце Ворзнѣ, нимъ паномъ Полуботкомъ построєнными и зо всякими угодами, в обрубѣ томъ будучими. А к той же маестности Розсудовщинѣ селце Губичи зо всѣми принадлежностями и з людми посполитими в томъ же Любецкомъ ключу лежачіє надано. Село Савинки в Сосницкомъ ключу лежачое зо всѣми угод'и и з людми тяглими, з полями, сѣножатми, лѣсами, борами, з млынами, ставами на гребли самотужною повышше села Савинокъ, на рѣчце Убедѣ построєнными з млыномъ Мисковскимъ противно того ж села на рѣчце Убедѣ виставленнимъ, з греблею довгою, нижей того ж села Савинокъ зо всѣми до нее належными власностями на Убедѣ лежачою; из млыномъ Безпалчого в селѣ Козляничяхъ, на той же рѣчце нижей всѣхъ тихъ млыновъ будучимъ. Под Черниговомъ Прокопа Плоскинина млын на рѣчце Свины, двѣ кола мучные, а третее ступное в собѣ маючий. В томъ же полку Чернѣговскомъ в ключу Любецкомъ четвертую част кгрунтовъ Мишуковщины нимъ паномъ Леонтиемъ Полуботкомъ в чину енералного вийскового асаулства будучимъ, купленою у Филипа Івановича Короткого, товариш а полку Чернѣговского за певную сумму грошей, в купчей записи описанную з селцами, з людми, из млинами о двохъ колах на рѣчце Свишнѣ стоячими, з полями, из сѣножатми, з лєсами, из борами, з деревомъ бортнимъ и до бортей згоднимъ, положене свое маючую, з одное стороны над рѣчкою Хохлою, з другое над рѣчкою Белоусомъ, а протягается от рѣчки Свѣшни, до рѣчки Должика по домашниное и по Сухій Лугъ. А на даную такую ж другую част того ж кгрунту Мишуковщины з людми, якіє в немъ осѣли, из слободками близко той части, на томъ же Мишуковскомъ кгрунтѣ лежачими, в томъ же Мишуковскомъ обрубѣ, поменєннымъ паномъ Полуботкомъ купленная осмая част того Мишуковского кгрунту, з млыномъ на рѣчце Свѣшни стоячимъ, и слободкою през старого унучка осаженого, нимъ же паномъ Полуботкомъ за певную сумму купленная, зо всѣми до обойхъ тихъ частей прилеглыми, якъ ся в своемъ ограниченіи мають угод'и и припалежитостями. Млынами покуплєніє: одинъ от Василя Коляди о трохъ колах на рѣчце Убедѣ,

другий от Забрієля Гуриновича на р'бчце Бреч'ь о двохъ колах з призвойтими їхъ власностями в сел'ь Понурниц'ь на р'бчце Верб'ь млыномъ о одномъ кол'ь, з законниковъ монастира Іллінського Черн'ьговського куплени. А внов'ь ему, пану Леонтію Полуботку, респектомъ тих же прешлих и инш'ьнихъ зычливых и pracowитихъ и войску заслугъ, до которых и вперед заохочуючи надалисмо ему село Наумовку за Десною в ключу Киселювскомъ найдуючоєся зо вс'ьми до него прилеглыми угод'и и належитостями. Дв'ь рудн'ь Медведовскую и Радковскую в кгрунтахъ его Розсудовщиною именуемых будучие и що он преречоний панъ Полуботокъ за першого полковництва своего в полку Переяславскомъ млынових кгрунтовъ, покупилъ въ Демяна и Гапона Корн'ьбенковъ на гребл'ь нижшой м'ьской чтири ставидл'ь, а в Андрея Богданенка то ж чтири ставидл'ь, въ Алекс'я Бібличенка и Ігната Мих'ьевича такъ же чтири ставидл'ь, на р'бчце Трубежу, а на р'бчц'ь Супой под Яготиномъ у Федора Тикаленка п'ят ставидл'ь, з хуторами до них прилеглыми и дванатцет кол млыва з млынами своймъ коштомъ постройл'ь, а мы ему перед симъ їхъ ствердили нашимъ ун'ьверсаломъ, той ствержаємъ и симъ нын'ьшнимъ. Яко теди позволяємъ ему помененному, пану Леонтію Полуботку, полковникови Переяславскому самому и потомкомъ его вс'ьми тимн маелностями кгрунтами за антессоровъ наших наданими и купленими, а монаршою граматою у в'ьчност стверженними, такъ же селомъ Наумовкою и руднями, прер'ьчоними, з млынами в полку Переяславскомъ будучими влад'ьти и всякие з них приходячие пожитки, а от людей посполитих (: опрочъ козаковъ, которие мают битъ заховани при своих волностяхъ:) послушенство и повинности отбирати; такъ м'ьти хочем и повагою сего ун'ьверсалу нашего приказуємъ, жебы ему в томъ шхто з старшини и черн'ь жадное не важилсч чинити (: а особливо в отбирашо послушенства от людей посполитих при млыну Кгабрієлювскомъ мешкаючихъ:) перешкоди, в чомъ абы виразн'ьй воля наша была обяснена и ненарушше захована, велилисмо ему видать с подписомъ власной руки нашей, и приписенемъ войскової печати, сей нашъ ун'ьверсаль.

Данъ в Батурин'ь іюля 17, року 1689.

Звишменовалый гетман, рукою власною⁴.

Яков Полуботок руку приложилъ.

ІР НБУВ. – Ф. 1. 52813 (Лаз. 12/5. – Арк. 5-6). Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 193, 197. Копія з датою 31 липня 1689 р.

№ 127

1689, липня 19. Батурин. –

***Ун'єврсал Івана Мазепи київському полковникови
про заборону будь-кому брати підводи в київських мешканців,
про урівняння прав жителів передмістя Кожем'яки і міста***

Пресв'єтл'ьйшихъ и державн'ьйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алекс'євича, Петра Алекс'євича и великіє государыни

⁴ Праворуч від підпису в колі написано: М'єсце печатли войскової.

благовѣрныя царевны и великіе княжны Софій Алексѣевны всея Великія и Малыя и Бѣлыя Россіи самодержцевъ ихъ царского пресвѣтлого величества подданный Войска Запорозского гетманъ Иванъ Степановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского пану полковнику кіевскому зо всею старшиною полковою, сотникови и атаманови и всѣмъ козакомъ кіевскимъ тамошнимъ, и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, озпаймуемъ, ижъ супликовали до насъ панъ войтъ кіевскій зъ бурмистрами, райцами и всѣми мѣщанами тамошними прекладаючи и жалостне ускаржаючися, же многіе рожного стану особы частокротъ въ якихъ колвекъ дѣлѣхъ черезъ ихъ городъ переѣжджаючися, не поглядаючи на жалованные монаршіе ихъ царского пресвѣтлого величества грамоти, у которыхъ всѣ ихъ стародавние права ненарушно подтвержены суть, въ подводу собѣ конѣ зъ возами, зъ хомутами, у нихъ берутъ, и бывають таковыи, же згола ихъ назад не ворочають, а иншіе далекимъ поездомъ вимордовавши, ледво живые назадъ вернувши возы и хомути забирають, а они помененнии мѣщане всегда наймаючи тыи подводы, многую шкоду поносятъ въ заплаченью оныхъ, так же и полковничіе высланные для приватной роботизны, за мѣстомъ мѣшкаючихъ жителей, прозиваемыхъ Кожемякъ²⁸⁷, отъ тяглости и с полного порядку мѣского цале отнимають, которыхъ жалованною монаршою грамотою имъ въ одностайность утвержено, въ чомъ просили нашей рейментарской помочи и обороны; теды мы рейментаръ, давши такъ слушной ихъ пановъ войта и мешанъ кіевскихъ прозбѣ въ себе мѣстце, а вѣдаючи запевне, же в грамотѣ монаршой жалованной имъ на подтверженье правъ даной, выражено есть ясно тое, абы ништо не важился подводу въ Кіевѣ брати, также чтобъ и Кожемяккіе жителѣ всегда отъ мѣщанъ се отделены були, але въкупѣ зъ мѣстомъ подъ порядкомъ ратушнымъ всякую тяглость и повинности отбували, выдаемъ сей нашъ уневерсалъ онимъ на томъ, абы опрочъ выразное монаршое волѣ и опрочъ кгвалтовное потреби, о якой бы мы особливе къ нимъ писали, не важился в Кіевѣ подводу ништо вымогати и насильно брати, а особливе за границу отнюдь жебы не давано подводу, альбо вѣмъ згола туда давати ихъ не належить, также и Кожемячанъ, жебы якъ самъ панъ полковникъ Кіевскій, такъ и его высланные и сотникъ тамошній не смѣли не на якую особливую и приватную свою роботизну зъ свое всегдашнее послушенство отъ мѣста отрывати, яко бы твердость въ грамотѣ монаршой жалованной вираженная, въ своей мощи находвалася.

Данъ в Батуринѣ, іюля 19, року 1689.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною.

Адреса: П. Ивану Быковичу, войтови кіевскому зо всѣми мастратовыми.

ІР НБУВ. – Ф. 2. – Спр. 14817-14897. – Ч. 1. – Арк. 101-102. Копія.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т.V. – № 190. – С. 223-224.

Частково опубліковано: Закревский Н.В. Описание Киева. – М. 1868. – Т. 1. – С. 66, 273; Грушевська О.О. Гетьманські універсали м.Кіеву // Исторично-географічний збірник. – К. 1928. – Т. 2. – С. 27-28.

1689, серпня 26. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві
Олексієві Туранському на млини, землі, хутори тощо**

Іванъ Мазепа, гетманъ, зъ Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаниемъ старшинѣ и чернѣ Войска Запорожского, и урядови мѣста Глухова и кождому, кому о томъ вѣдати надлежить, ижъ просилъ насъ панъ Алексѣй Туранскій, товарищъ войскової, абисмо ево власніе груннта, для крѣпшого ему заживаня унѣверсаломъ нашимъ рейментарскимъ обваровали, и млини, одинъ на рѣчцы Шостци и другіи на той же рѣчцѣ, нижей, зъ слободкою Собичевскою и сѣножатми, лѣсомъ, а третій млинъ на рецѣ Слѣпородѣ зъ хуторомъ Богдановскимъ и съ пасѣкою, и лѣсомъ и сѣножатми, внизъ и вверхъ при той рѣчцѣ найдуючимися, нимъ, паномъ Туранскимъ, купленними, и млини ево власніе (имъ?) коштомъ на гребляхъ, власною працею засипаниихъ, побудованніе, при немъ зо всѣми заховали пожитками. Теди ми, взглядомъ працъ и услугъ его, в Войску Запорожскомъ намъ рейментаровы вѣдомихъ, и взглядомъ того, же онъ і въ пришілій часъ на приличніе услуги есть згоденъ, всѣ его кгруннта слишнимъ правомъ ему належніе, симъ унѣверсаломъ нашимъ ему укрѣпляемъ и подтверждаемъ. А поневажъ при млинѣ, на рѣчцѣ Слѣпородѣ²⁸⁸, въ футорѣ Богдановскомъ, люде мешкаючіе пану Туранскому передъ тимъ чинили помочъ въ гаченно греблѣ и отдавали ему послушенство, а при млинахъ, на рѣчке Шостце стоючихъ, мѣтеъ онъ панъ Туранскій свой хуторъ и при хуторѣ кгрунтъ его купленній, положенемъ обширній, теди, на его прозбу, позволяемъ ему, для крѣпости хутора, поселити тамъ десяти чловѣка, якіе бы люде, сами, доброволне, безъ примусу, мешкати собѣ въ него похотѣли; а богданувскихъ жителей зъ слободкою и тепер ему надаемо въ такое жъ послушенство. Такъ мѣти хочемъ и приказуемъ абы жаденъ зъ старшини и черни изъ обивателєй глуховскихъ ему, пану Алексѣю Туранскому, въ его власныхъ груннтахъ и в тих преречонихъ млинахъ и хуторахъ найменшое не чинилъ перешкоди; варуемъ, однакъ, того ежели есть козаки мешканемъ въ футорѣ Богдановскомъ, албо в слободци Собичевскої, абы, безъ жадного отъ пана Туранского утиску, заховани были при своихъ козацкихъ волностехъ.

Данъ въ Батуринѣ, августа 26 дня, 1689 року^а.

Звишъменованный гетманъ рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 344. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ.7. – Оп. 2. – Спр. 36. Арк. 344. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 340-341.

^а Далі в тексті дописано: Въ копін пишеть.

№ 129

*1689, вересня 13. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві
Полтавського полку Іванові Черняку
на частину села Тахтаулів*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского полку Полтавского тут же и п.сотниковѣ полковому полтавскому и каждому, кому колвекъ о том вѣдати надлежит симъ нашимъ объявляем унѣверсалом, иж п. Іоанъ Чернякъ, знатний товаришъ полку тамошнего Полтавского, презентовал нам унѣверсал пана полковника своего на част села Тахтаулова²⁸⁹ близъ дворца своего, в которой для вспаргя домового господарства опредѣлено ему в послушенство, на якіе просилъ нашего себѣ потверженія. Прето мы, гетманъ, прошенію его пана Іоана не отрекши, а respectfully на его жъ войсковіе нелєпівне раячієся услуги, яко помянутою чєстю в спокойное владѣніє симъ нашимъ ствержаем унѣверсалом од посполитих пѣших и тяглих людей всякое одбирати повишовєніє и користи, такъ аби нѣхто з старшини и чернѣ того полку, а особливе п.сотникъ полковий полтавский в одбираню з преречонних людей подданской повинности жадной ему, п. Черняку, вѣдаючи в таковой волѣ нашой не важился чинити трудности и препятія, тие зас вижей намѣненіє тяглиє и пѣшіє люде должни будутъ ему ж, яко державци своему, належитое отдавати послушенство, що тежъ зверхъ, кромѣ поменной части, пану Черняку в томъ селѣ Тахтауловѣ найдуочієся люде всѣ повинни до города Полтави належати, мѣти хочем и рейментарско приказуем.

Данъ в Батуричѣ, септеврїа 13, року 1689^a.

Звишнемовалшии гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 52, 52зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ.7. – Оп. 2. – Спр. 3. – Арк. 52-52зв. Копія

№ 130

*1689, листопада 9. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи Чернігівському жіночому
монастиреві на села Рудки, Юрївка, Рижанок,
Березівка, Мохнатин, Янівка, Кошівка і млин*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича всея Великыя и Малыя Россіи самодержцовъ ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

^a Далі в копії дописано: В подлинномъ подписано тако.

Ихъ же царского пресвѣтлаго величества Войска Запорозкого пану полковниковѣ черниговскому, старшинѣ полковой и городской тамошней и кождому, кому о томъ надлежитъ вѣдати симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, ижъ суплѣвовала до насъ велебная Мелетия Кавецковна, игуменія монастира дѣвича Черниговского, храму святяга великомученицы *Параскеви* з сестрами своїми, просячи, абысмо подтвердили имъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ тые селца, которыхъ оны заживали предъ симъ з млиномъ на Белоусе стоячимъ, а такъ мы, гетманъ, по милости Божой и по монаршомъ ихъ царского пресвѣтлаго величества указу, справуючи в Малой Россій всякіе дѣла, принялисмо ей игуменій з сестрами занесенную до насъ прозбу: где видячи на тые селца именно, Рудки²⁹⁰, Юревки, Рижаконъ, Березовки, Мохнатина, Яновки, Кошовки²⁹¹ в единомъ обрубе будучие и млинокъ оній всѣхъ прешлихъ Войска Запорожского от Богдана Хмельницкого аж до нашего рейменту найдуючихся в Малой Россій гетмановъ, данные имъ унѣверсали, ствержаемъ имъ и мы тые селца и млинокъ симъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ, чрезъ которій яко позволяемъ имъ пререченой игуменій с сестрами тѣми селцами владѣти и всякіе от людей посполитихъ (: опрочъ козаковъ:) послушенство и повинность. А з млина розмѣровие приходи отбирати, такъ мѣти хоцемъ и приказуемъ, жебы имъ в томъ ништо не чинилъ перешкоды; тутъ же варуемъ, жебы имъ и владѣнію перевоза здавна имъ належного, и в заживанію слободки на грунтахъ ихъ осѣлой не чинено перепони.

Данъ в Батуринѣ, ноеврія 9 дня, року от сотворения свѣта 7198, а от рожества Христова 1689.

Звишгъименоваший гетманъ, рукою власною.

С подлиннымъ читал камігънарнунъ Лукьянъ Климов.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 262. Копія.

№ 131

1689, грудня 1. Глухів. –

Універсал Івана Мазепи глухівському священникові Максимові Софоновичу на млин і слобідку Хотминівку

Иоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлаго величества Запорожскимъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ, кому о томъ вѣдати надлежатиметъ, меновите, старшинѣ глуховской и меншимъ всѣмъ обивателемъ тамошнимъ, ижъ маючи ми рейментарскій нашъ респектъ не тилко на особъ добре заслужонихъ в Войску Запорожскомъ свѣцкогъ стану, але и на духовнихъ, которіе за цѣлость краю нашого, такъ и за все Войско Запорожское, насъ реинментара, благають маестатъ Божій, оказуемъ тотъ же респектъ нашъ, ласка, по суплѣцѣ намъ занесеной, на честного господина отца Максима Софоновича, священника свято-чудотворного Николая Глуховского, надаючи ему футор, прозиваемий Хотминівку, з людми тими, которіе на его

власних ґрунтахъ селилися, и зо всѣми до того села принадлежностями, яко то: млиномъ на рецѣ Ясманѣ стоячимъ, позволяемъ теде ему, отцу Максиму, тоею слободкою владѣти и з млина пожитки отбирати до ласки нашої войскової. Ствержаючи теде тое надане симъ нашимъ листомъ, варуемъ пишно, абы ему в заживаню тоей слободки найменшое нѣхто не важился чинити перешкоды, войтовѣ приказуемъ, абы с посполитими людьми, в той слободкѣ будучими, отдавалъ свою належитую повинность и вселякое послушаніе, окромъ козаковъ, которих хочемъ при волностяхъ козацкихъ бити.

Данъ в Глуховѣ, декаврія 1, року 1689^а.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 402 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. 7. – Оп. 2. – Спр. 40. – Арк. 402 зв. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. № 204. – С. 405-406.

№ 132

1689, грудня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іллі Жиленку на село Держанівку

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей царей и великих князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича и великіе государини благовѣрныя царевны и великіе княжны Софій Алексѣевни всеа Великія и Малыя и Бѣлыя Россій самодержцевъ их царского пресвѣтлого величества подданий Войска Запорозкого обоих сторонъ Днепра гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашим унѣверсаломъ их же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всей старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковникови киевскому, старшинѣ полковой, сотникови и атаманови козелскому и каждому, кому о том належит вѣдати. Ижъ по милости Божой и по преможномъ монаршомъ их царского, пресвѣтлого величества указу, маючи мы, гетман моц до справованя всяких порадковъ и дѣлъ в Малой Россій нинѣ по прошеній пана Іллі Жиленка, надалисмо ему село называемое Держанувку²⁹² в сотнѣ Козелской лежачое з людьми посполитими и зо всѣми до него прилеглими угод'ѣ и належитостями. А то респектуючи на горловіе его в Войску Запорозкомъ роненіе услуги, которіе онъ и впрод охочо в воелиих оказиях роніти маеть, теде, яко позволяемъ ему, пану Іллі Жиленку тимъ преречоним селомъ владѣти и всякое от людей посполитих послушенство и повинност звиклую дорочную отбирати, так мѣти хочем и повагою сего унѣверсалу нашого приказуемъ, жебы ему в томъ ни хто з старшини и черни жадной не важился чинити перешкоды, а то до ласки нашої войскової. Козаки однак в том селѣ мешкаючи и в реестри войсковомъ будучие для своих у войску услугъ з осѣдлостями своими мають быти захованы при належитих

^а Далі в тексті дописано: В копії пишеться тако.

своих войскових волностей. А войтъ з тяглими оного села людми, жеби ему пану Жиленку были послушними во всемъ. Пилно о тое приказуемъ. А для тим певнѣйшой ваги велѣлисмо сей унѣверсал нашъ видати з подписомъ руки нашої и притисненемъ войсковой печати.

Дан в Батуринѣ, декаврія 29, 1689 року.

Звишъменованний гетман, рукою власною.

На звороті: п. Ілій Жиленку на село Держановку унѣверсалъ.

ЦДІАК України. – Ф. 220, Оп. 1. – Спр. 214. – Арк. 1. Оригінал.

1690 рік

№ 133

*1690, січня. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи сенчанському (сенецькому)
сотникові Леонтієві Васильовичу на село Юсківці
і млин у тому ж селі*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Степановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ и каждому, кому о томъ належить вѣдати, озаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, ижъ супликовалъ до насъ п. Леонтій Васильевичъ, сотникъ сенецкій, просячи, абисмо потвердили ему унѣверсаломъ нашимъ село Юсковцѣ²⁹³ въ уездѣ Сенецкомъ лежачое, и млинъ вешнякъ о двохъ колахъ въ томъ же селѣ Юсковцяхъ стоячій, чего онъ и передъ симъ заживалъ з наданья пана полковника своего лубенского. А такъ мы, гетманъ, по милости Божой и по преможному монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, маючи власть въ Малой Россіи всякіе утвержати права и устроувати порядки, принялисмо его п. сотника сенецкого прозбу, а иле в слушной мѣре до насъ занесенную, где позволяемъ ему до ласки войсковой тимъ селомъ Юсковцами владѣти и отъ людей посполитихъ (опрочъ козаковъ, которіе для своихъ у войску услугъ мають заживати обиклое волности) послушенство и повинность дорочную, а з млина часть розмѣровую на войско палежную ку пожитку своему отбирати. А то респектуючи на его зичливіе у Войску Запорозкомъ услуги, которіе онъ впредъ охочо ронити маєтъ мѣти, теди хочемъ и приказуемъ, жебы ему въ томъ ништо з старшини и чернѣ жадное не важилса чинити перешкоди.

Данъ въ Батуринѣ, генвара ... року отъ сотворенія свѣта 7198, а отъ Рождества Христова 1690^а.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною^б.

^а У рукопису дописано: Въ подлѣнномъ подписано тако.

^б У дужкахъ написано: Мѣсто печати войсковой.

Сію копію съ подлиннимъ универсаломъ свидѣлствовали присутствующіе в полковой Лубенской канцелярій:

Судія полковий Василь Стефановичъ.

Полковий писарь Яков Коригѣвичъ.

ІР НБУВ. – Ф. X, 2807. – № 118. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 147-148. Копія.

Там само. – Спр. 1265. – Арк. 64. Копія.

№ 134

1690, лютого 21. Лубни. –

***Універсал Івана Мазепи київському війтові і сотникові
про заборону київським жителям в'їжджати
у пуці Межигірського монастиря
і рубати будь-які дерева***

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетманъ Іоанъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества города Кіева пану войту, пану сотникови, бурмистрамъ, райцамъ и всѣмъ тамошнимъ маистратовимъ ознаймуемъ, ижъ превелебный в Богу отецъ ігумень монастиря Межигорского з братією прекладали нам, ускаржаючися, же обивателѣ Кіевскіѣ, так в городѣ, яко и за городомъ мешкаючие поединцемъ и великую зобравшися купою, в пушу, ижъ власную монастирскую, нападомъ вежджают и без уваги не тилко простое и порожное, але и самое бортное дерево рубаютъ, в чомъ просили нашего себѣ заступленія, теды мы, склонившися до ихъ отцовъ Межигорскихъ, слушной прозбы видаемъ сей нашъ унѣверсалъ на оборону онимъ, через которий пилю жадаемъ, абысте в. м. звишмененная старшина Кіевская в городе своемъ розказали суровий заказ учинити, жебы од того часу болшъ в тую пушу монастирскую не в'їжджали й дерева жадного не рубали, а если бы на томъ не унялися, теды жебысте помощи доиманя своевольныхъ шкодцовъ ѣмъ, о цомъ Межигорскимъ додавали неотмовне, пилю и повторе о тое жадаемъ.

Данъ в Лубняхъ, февруарія 21 д[ня], 1690 року^а.

Звишъменовалій гетманъ, рукою власною^б.

С подлѣннимъ свѣдѣлствовал ставропігiалного Кієво-Межигорского монастиря ієромонахъ Кодратъ.

ЦДІАК України. – Ф. 132. – Оп. 2. – Спр. 49а. – Арк. 26. Копія.

Там само. – Ф. 193. – Оп. 1. – Спр. 1089. – Арк. 134. Копія.

^а У копії дописано: В подлинномъ подпись.

^б У копії в колі дописано: "Мѣсто печати".

№ 135

1690, березня 5. Лохвиця. – Універсал Івана Мазепи панові Григорієві Гамалії на село Хруль

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого обоихъ сторонъ Днепра гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всей старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковникови лубенскому, сотникови сенецкому и всѣмъ, кому того вѣдати будетъ потреба, ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на годние и значные здавна въ Войску Запорозкомъ пана Григорія Гамалеи роненые прислуги, яко надалисмо передъ симъ при иныхъ добрахъ греблю на рецѣ Сулѣ, называемую Хрулевскую о пяти клѣткахъ будучую зо всѣми части войсковою з тое греблѣ приходячими пожитками, такъ теперъ и селце Хруль²⁹⁴ при той же греблѣ будучое ему жъ пану Григорію Гамалѣи з людьми тяглими надаемо. Мѣти теды хочемъ и приказуемъ, абы всякій з старшины и чернѣ, якъ сей нашъ рейментарскій унѣверсалъ, такъ особливе милостивую монаршую потвержателную грамоту въ особливої поводѣ мѣючи, не важился жадное и наименшее ему, пану Григорію Гамалѣи, въ заживаню тыхъ то преречоныхъ млыновъ и селца чинити перешкоды.

Данъ въ Лохвици, лѣта отъ созданія мира 7190, а отъ Рождества Христова 1690 року, марта 5 дня.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. II. – № 119. – С. 2808. Оригінал.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 149-150. Копія.

№ 136

1690, березня 10. Лохвиця. – Універсал Івана Мазепи лохвицкому протопопові Петрові Івановичу на село Степуки

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Вой[с]ка Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всей старшинѣ и чернѣ, и каждому, кому вѣдати о томъ надлежит, ознаймуемъ, ижъ просилъ нас, пречестный в Богу господинъ отецъ Петро Івановичъ, протопопа лохвицкій, абысмо потвердили ему нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ селце Степуки²⁹⁵, въ ключу Лохвицкомъ лежащее, якого онъ и предъ симъ заживалъ з надангя пана полковника своего лубенского. А такъ мы, гетманъ, зъ милости всемогущаго Бога и монаршого и царского пресвѣтлого величества указу, імѣючи власть въ Малой Россій всякіе справовати дѣла и устроевати порядки, прицялисмо его отца протопопи прозбу, а іле въ слушной мѣре до насъ

запесенную, где заховеуем при нем и потвержаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ тое селце Степуки зъ людьми посполитими, з греблею и ставком, зъ лѣсомъ и грунтами Бонелевского купленными, из зо всѣми до того селця прислушающими угодій и належитостями, а то респектуючи на его уставичніе около отпраованья набоженства праці и всегдашніе приносиміе до господа Бога за монаршее достоинство, за насъ, гетмана, и все Войско Запорожское, и въвес народ православно-россійскій молитви. Яко теды позволяемъ ему предреченному отцу протопопѣ тым селцемъ Степуками владѣти, и всякое от людей посполитихъ (: опроч козаковъ, которых для услугъ их у войску заховеуем при належитих волностяхъ:) послушенство и повинност звиклую дорочную, а з кгрунтовъ обыклие пожитки ку въспартю своему господарскому отбирати; такъ мѣти хочем и приказуем, жеби ему в том ништо з старшини и черны жадное не важилъся чинити перешкоди; войтомъ зъ людьми селця оного, жеби ему послушенъ былъ во всем.

Данъ въ Лохвицѣ, марта 10, року от сотворенія свѣта 7198, а от рождества Христова 1690^а.

Звишгменованный гетманъ, рукою власною^б.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 213. Копія.

ЦДІАК України. – Ф.КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 14. – Арк. 213. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – Т. 4. – С. 143.

№ 137

1690, квітня 20. Батурич. – Універсал Івана Мазепи мглинському сотникові Іванові Романовському з підтвердженням наданих ґрунтів

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всѣмъ вовець и кождому, кому о томъ вѣдати потреба, а особливе всему старшому и меншому полку Стародубовскаго товариству з посполитими людьми; ижъ прибивши в Батурич панъ Іванъ Романовскій²⁹⁶, сотникъ на тотъ часъ будучій мглинскій, показовал намъ писмо собѣ от пана полковника стародубовского на осаженье людей в кгрунтах его власнихъ купленнихъ под Мглиномъ над рѣчкою Вороносухою, близко от хутора его ж в певним ограниченю лежачихъ, ку въспартю господарскому данное і просилъ насъ, гетмана, жебысмо тые кгрунта потвердили ему нашим унѣверсаломъ і позволили ему на онихъ осадити людей. Прето мы, давши у себе прозбы мѣсце, а иле респектуючи на житливіе его ку нам в Войску Запорозкомъ услуги, розказалисмо сей нашъ потвержателній унѣверсаль на

^а Написано тут 1790.

^б У копії дописано: Мѣсто печати рейментарской.

оні кгрунта з канцелярії войскової ему, пану Іоанну Романовскому видати, позволяючи столко людей на оных кгрунтах его куплених ку подпоре господарского своен осадить, колко слушность кажетъ, толко тое варуючи, абы на тую осаду з околичнихъ мыщъ і сель не были призивани люде и пріймованы, але волніе и осѣдлостей своихъ не маючіе были осажовани мѣрне, и чтоб от тоей осади і нашимъ околичнихъ сель кгрунтамъ не было перешкоди, койми а такъ симъ унѣверсаломъ нашимъ приказуемъ пилно каждому старшому и меншому товариству войсковому і посполитымъ людемъ, абы жаденъ в тихъ кгрунтахъ его власнихъ купленихъ и на оныхъ осаженымъ людемъ ему, пану Івану Романовскому, наименшой трудосты и кривди в спокойном ихъ уживанію чинить и задаваты не важился под немалою нашею и знатнимъ каранемъ, яко бы онъ панъ Романовскій теперъ і в потомніе часы волно без найменшого ны от кого утяженя оними своими кгрунтами владѣль и користоваль і осажешимы с нимы людми ку помочи своей спокойне обладал.

Данъ в Батурине апр[ѣля] 20, року 1690^а.

Звишменованій гетман, рукою власною^б.

Свидѣлствовавы:

Хоружий полковий Григорій Савѣцкий.

Ротмистръ Федоръ Шеннь.

С подлинним читаль каптѣариус Федор Житков.

Таковъ подлѣнной унѣверсалъ по осѣдетелствованію от комисій по повѣренію удовствующей Анни Григориевны, госпожи Турковской пріняль прикащикъ ей Антонъ Бенедиктовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 101. – Арк. 274. Копія.

№ 138

1690, квітня 28. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи про затвердження
за Київсько-Печерським монастирем півтора камені
млива під Сосницею на річці Убеді, що їх заповів йому
значковий товариш військовий Яким Головченко***

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Их же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, всеі старшинѣ и черигѣ, особливе пану полковникови чернѣговскому, сотникови сосницкому и каждому, кому о томъ належит вѣдати оспаймуемъ. Поневажъ небожчикъ Якимъ Головченко, значний товаришъ войсковий, набывши куплею за живота своего полтора каменя млива под Сосницею, на рецѣ Убедѣ²⁹⁷ на гребли Масалаевский будучіе, а сходячи з сего свѣта часть свою власную

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подписъ такова.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Вмѣсто печати.

мельницкую, опрочъ войсковое, остатнею волею за спасеніе души своей на монастырь Печерский Киевский лекговалъ, теды мы, гетманъ, тоей его леггациі до спасенія его стягаючоеса, не переменяючи, подтверждаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, позволяючи висоце в Богу превелебному его милдости господину оцу архимандриту печерскому з братією нею владѣти, и якъ хотя по своей воли, любовь продавши, или в далшіе часы держачи пожитковати. Аже онъ небожчикъ Головченко при томъ млину лековалъ на тотъ же монастырь Печерский, хуторъ свой власный же, купнымъ правомъ набытый з полями пахатными з сѣножатми и зо всѣми до него належными угодами, которомъ и подданных его килко хатокъ найдовалоса; теды мы и тое подтверждаемъ симъ же нашимъ унѣверсаломъ. А такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы во всей тоей его небожчика Головченка леггациі, которая подтверждаетса симъ нашимъ унѣверсаломъ, никто з старшины и чернѣ войскової преречоному его милости оцу архимандриту печерскому, и братіи его жадное не важилса чинити перешкоды.

Данъ в Батуринѣ, апреля 28 року от сотвореня свѣту 7198, а от рождества Христова 1690.

Звишгменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2 зв.: Универсалъ гетманский данъ на млынъ масалаевский и на тот присѣлокъ.

ЦДАК України. – Ф. 128. – Оп. 1а. – Втч. – Спр. 6. – Арк. 1-2. Оригінал.

№ 139

1690, травня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи бакланівському сотникові Терентію Шираю з дозволом біля млина осадити слобідку

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковнѣковѣ стародубовскому, старшинѣ полковой, а именовате пану обозному, судій, асауломъ полковимъ, сотникомъ, пану сотникови погарскому зо всемъ товариствомъ, такъ жѣ, атамановѣ бакланскому и войтовѣ тамошнему з посполствомъ и всей черни, кому тилко о томъ надлежатиметь, ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, ижъ презентовал намъ панъ Терентій Ширай, сотникъ бакланский унѣверсалъ антесесора нашего, бившого гетмана Самойловича и права давніе вечистие покойному родичю его давніе Гаврилъ Шираю, атамановѣ бакланскому на грунта куплелніе и наданніе, а именно в селѣ Михайловкѣ²⁹⁸ млынъ на рѣчцѣ Бойнѣ о двохъ каменяхъ стоячий и у Бокланѣ грунтъ сеножати и отчина его, яко то за рекою Судостію, такъ и за слободою Волуйкомъ знайдуючюся, кромѣ отчины Готовцевой почавши отъ огородовъ волуецкихъ черезъ увесь уголь Шираевъ по правомъ боку дороги до сеножателей его лежачихъ

при березе на семь боку рѣчки Рамосухи и на томъ боку рѣчки на сеножаты застаючіе при березѣхъ унизъ по речку Волотинъ и вгору по Кремончукъ по Шашкову гатку и по Шутую Дебру, позволяючи на той же рѣчцѣ Рамосухи для ловленія риби ези забивати на грунтъ и отчину его зъ сѣножатмы, кромѣ отчини Татищевской верховой по самій сухой Имшари, засягнувшую и по погребокъ, поколь зайшла граница Масковская, ажъ до устя рѣчки Волотина, Ваби и Рамосухи и просилъ наше все и нашего подтвржденія. Мы теды, гетманъ, респектомъ одравляючихся его родича от килко десять лѣтъ войсковихъ услугъ также и его самого пана Терентія Ширая, сотника бакланского з давнихъ часть въ Войску Запорожскомъ вѣрнѣ зичливе и ѳтдвижне отправуючіе и у далний часть до тихъ же его заохочуючи, позволяемъ ему къ успартю его домовому на речцѣ Рамосухи за слободою Волуйкомъ въ его жъ власномъ грунтѣ купленномъ на сиромъ корени на местцу непенномъ власномъ своимъ коштомъ и працею гребле заняти и на ней млинъ постройти і имъ користовати, а при томъ его млинѣ позволяемъ слободку человѣка десять дворовъ осадити, такъ же и грунтъ оній разширати кругомъ по Московскую границу, кромѣ отчини Татищевской верховой, ведаючи теды каждой о таковой воли нашей, аби ему, пану, Терентію Шираю, сотнику бакланскому в займовагю той греблѣ на помѣненной рѣчцѣ и в разширенью грунту купленного и наданного до той слободки и в сеножатехъ его при береза Рамосухи до крутой дебри не позволяемъ никому косити повторо сурово приказуемъ, аби нехто з старшини и черны войскового и посполнтого чину не важился чинити трудности женѣ и потомкомъ его, а ежели бы и то колвекъ без воли помѣненного сотника мевъ чинити перешкоду, таковой каранія срогого не уидеть, пилно упоминаемъ и грозно приказуемъ, абы иначе не было.

Данъ в Батуригѣ, мая 5 дня, року 1690.

Зъвищъименованній гетманъ, рукою власною^а.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 98. – Арк. 234-236. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. 61. – № 744. Копія.

№ 140

1690, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про запровадження тютюнової і горілчаної оренди

Пресвѣтлѣйшихъ, державнѣйшихъ великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ, сотниковѣ борзенскому, атамановѣ городовому, атаманамъ сѣлскимъ и всему тоей сотнѣ товариству, такъ же войтовѣ, бурмистромъ, мещаномъ и войтомъ сѣлскимъ и всѣмъ посполитимъ людемъ, доброго оъ господа Бога узичивши здорова, ознаймуемъ. Вѣдомо вамъ всѣмъ тое, же мы по преможномъ монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу прошлое осеню до всѣхъ старшихъ и меншихъ войсковихъ и посполитыхъ людей писали во всѣ

^а Далі дописано: При томъ войсковая печать.

полки и городи, здаючи на вашу увагу и разсудокъ, якимъ бы способомъ лучше и легче грошы до скарбу войскового на уставичніе войсковіе потребы и на заплату охотницкому войску збирати: чы з поборовъ роковихъ? чы з подачокъ шинковыхъ? чы обновити на тое оренду? Гдѣ всѣ зо всѣхъ полковъ и городовъ, старшіе и меншіе, одномислне до насъ отписали, жебы не было поборовъ и отъ шинковъ подачокъ, а обновлена была аренда, якую за рѣчи зносную собѣ всѣ почитали. Тые теды всѣ отписки ваши мы зрозумѣвши, яко на прошломъ рождественскомъ зездѣ всѣмъ тое обявлялнсмо, и всѣ старшіе и меншіе, тую ухвалу приговоромъ своимъ утвердили и писмомъ за своими руками закрѣпили.

Такъ мы дали о томъ знати великимъ государемъ нашимъ ихъ царскому пресвѣтлomu величеству чрезъ пана Михайла Вуяховича, судю войскового енералного. А такъ теперь вамъ ознаймуемъ, же пресвѣтліе монархи наши, ихъ царское пресвѣтлое величество, чрезъ того жъ судю прислали до насъ указъ свой, жебы аренда была для збору у войсковій скарбець грошій обновлена, а побори роковіе и подачи отъ шинковъ отставлени. Прето на нинѣшнемъ воскресенскомъ зездѣ, приводячи тое до skutku, яко з початку говорено, такъ и теперь потвержено общымъ приговоромъ, абы нѣгде поединковые арендарѣ не держали аренды, але щобъ якъ в городахъ, такъ и селахъ на мирѣ для добра посполитого ишли аренды горѣлчаніе и тютюнніе, и з нихъ отдавши до скарбу войскового рату, зиски збирати на общую потребу, якъ козацкую, такъ и громадзку. З якого зиску часу потребы, нужное можно будетъ за нашимъ вѣдомомъ на войсковую оказію порохомъ и свинцомъ товаришамъ убогимъ учинить вспоможенне. О томъ теды государскомъ указѣ и о нашомъ зъ старшиною и всего Войска Запорозкого постановленю, вамъ всѣмъ, обывателемъ сотнѣ Борзенской, черезъ сей унѣверсаль извѣщаючи, здаемъ на васъ, сотника и атамана з товариствомъ и на войта з посполствомъ, абысте в городѣ своемъ и во всѣхъ селахъ своихъ аренду горѣлчаную и тютюннюю завели отъ праздника Вознесенія господня, а поединковіе всѣ шинки горѣлчаніе запинивши, того досмотрѣли, жебы яко рата до скарбу войскового, такъ и зыски на потребы ваши были збираны. А маеете позволить и в селахъ уезду своего миромъ откупити и держати помененніе шинки горѣлчаніе, а суму до скарбу войскового дванадцать сотъ золотихъ тутъ, въ Батуринѣ, о дню запусть святыхъ верховныхъ Апостолъ Петра и Павла, привозити. А яко медъ, пиво, брагу каждому шинковати маеетъ быти волно, и дегет не есть в арендѣ, такъ на родини, христини, весіля и на поминки волно каждому, якъ козаковѣ, такъ и посполитому челоувѣковѣ, любѣ зробити в дому горѣлки, любѣ где на сторонѣ дешешною цѣною гуртомъ купити оное. Такъ же, хто купитъ горѣлку, того не забороняемъ, тылко абы якъ явѣ, такъ и потай квартою не шинковано ку перешкодѣ арендовному заводу, але щобъ гуртомъ, наробивши, продавано. А кто бѣ мѣвъ на роздробъ над сто кваргъ меншей продавати горѣлку, той маеетъ утрачено тоеежъ горѣлки и худобы своей подлежати без жадной фолпки. В юмъ всемъ абы указовѣ монаршому и нашому постановленю войсковому доситъ чинилося и жебы о томъ нехто не былъ жаднымъ способомъ терпоною, а сума конечне вся о назначенному термѣнѣ жебы тутъ в Батуринѣ ыла припровожена, о тое пилно и повторе приказуемъ.

Данъ в Батуригъ, мая 8 дня, року отъ созданія мира 7198, а отъ рождества Христова 1690.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

И. Лучицкий. К истории финансов и финансового управления в Малороссии XVII и XVIII вв. – Чтения в ИОНЛ. – Кн. 15. – К., 1901. – Отд. III. Материалы. – С. 21-23.

№ 141

**1690, травня 9. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Михайлові Яковичу
з товаришем Іоаном на зайняття греблі
і побудову млина**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови стародубовскому, сотникови новгородскому и каждому, кому о томъ вѣдати надлежитъ, знаймуемъ, ижъ просилъ насъ усиловне Михайло Яковичъ з товаришемъ своимъ Іоаномъ, жителемъ орловскимъ, же бысмо имъ позволили новозаняти греблю на рѣчцѣ Ревигъ у урочища Орлего, о чемъ писал намъ и дозорца нашъ Шептаковскій Іерема Ерусалимъ, причиняючися за иными, же тое ихъ новое занятіе греблѣ ни чинить перешкодою не будетъ и грунтамъ. А такъ мы, гетманъ, принявши ихъ Михайла Яковича и товариша его Іоана усиловную прозбу, а видячи за ними причинное письмо пререченого дозорца Шептаковского, позволяемъ имъ такъ новозаняти греблю, и на ней, повз луг з можности своей строити млыны: в чомъ абы жъ имъ никто з старшыны и чернѣ наименшее не чинилъ перешкоды, хочемъ мѣти и приказуемъ. Даруемъ и взнакъ пыльно, абы тое ихъ новозанятіе греблѣ никому в грунтѣ и сѣножатяхъ не учинило перешкоды.

Дано в Батуринѣ, мая 9. року отъ сотвореня , лета 7198, отъ Рождества Христова 1690.

ІР НБУВ. – Ф. X. – Спр. 11441. Копія.

№ 142

**1690, травня 9. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи стародубівському полковникові
Михайлові Миклашевському з дозволом
заснувати дві рудні**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ и каждому, кому о томъ надлежитъ вѣдати, ознаймуемъ, ижъ донесль нам пан Михайло Миклашевскій, полковникъ стародубовскій, же углядѣвши

онъ в Ропшинѣ уезду Стародубовского одно мѣстце, прозиваемое Стрела, на рече Трубешу межи селами Куршиничами и Хоронним, другое на Вепринѣ въ свободнихъ войсковихъ ущерпскихъ грунтахъ, хочеть там завести для робленя желѣза двѣ руднѣ, при якихъ то рудняхъ, а именно при той, якая мѣеть быти на урочищи Стрелѣ зачатъ и слободку осадити килко десять дворовъ людей, в чомъ просиль себѣ нашего позволеня и виданя особливого унѣверсалу. А такъ мы, гетманъ, по милости Бога всемогущего и монаршого ихъ царского пресвѣтлого величества указу съправуючи в Малой Россіи всякіе дѣла и маючи въ моци своей утвержати права и устроувати порядки принялисмо тую до нас занесенную его пана Михайла Миклашевского, полковника стародубовского прозбу, где респектомъ его значнихъ и отважныхъ у Войску Запорозкомъ перед сим роненихъ и въпред ронити маючихся услугъ, позволяемъ ему симъ унѣверсаломъ нашимъ на преречонихъ мѣстцахъ, если волніе и непенние и не будетъ чрезъ тое стариннимъ людскимъ кгрунтамъ перешкоди, постановити тир, двѣ руднѣ и осадити при нихъ людей дворовъ з тридцать, а совершивши тие руднѣ ку вспартю своему господарскому, звиклие зъ нихъ отбирати пожитки, в чомъ жебы ему никто зъ старшин и чернѣ не важился чинити перешкоди: мѣти хочем и повагою сего унѣверсалу нашего приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая 9 дня, року от сотвореня свѣта 7198, а отъ Рождества Христова 1690^а.

Звишьменованій гетманъ, рукою власною^б.

Свидетелствовал

С подлинной чол вакмистръ Алексій Ноярков.

Таковъ подлѣнный унѣверсалъ по засвѣдѣтелствованиі от комиссии принялъ ласку гвардіи господина прапорщика Семена Миклашевского прикажчикъ Иванъ Мирановскій.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 230. Копія.

№ 143

1690, травня 17. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи київському полковникові
і полковій старшині про дозвіл Київському
Межигірському монастиреві поселити 19 чоловік
біля Юсківської греблі, які б систематично її
ремонтували***

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаніемъ пану полковникови кievскому, старшинѣ полковой, и каждому, кому о томъ надлежитъ вѣдати, ижъ

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

суппликовали до насъ превелебнѣйшій отецъ игуменъ межигорскій зъ братією, просячи жебысмо дев'яти человекъ людей тихъ, якіе при греблѣ ихъ Юсковской знайдуться, надали имъ въ послушенство, для направованія тоей же греблѣ ихъ, а жебысмо тамъ же при той греблѣ на купленномъ ихъ монастырскомъ мѣстцѣ позволили имъ до тихъ девяти человека еще зъ десять дворовъ поселити для помочи гаченья тоей же помененной гребли ихъ. А такъ мы, гетманъ, за слушность принявши тую его отца игумена зъ братією занесенную до насъ просьбу, яко тыми девятма человекъками имъ замышляты, такъ и вновь на своемъ грунтѣ, если кому черезъ тое не будетъ кривды и перешкоды, десять человекъ осадити позволяемъ а то для помочи направованья пререченное греблѣ ихъ, однакъ тое варуемъ пилно, жебы болшъ на десять при тихъ девяти человекъкахъ людей не осажовано; а в томъ позволенію нашомъ жебы имъ, отцу игумену зъ братією, нѣхто не чинилъ заводы и перешкоды, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая 17, року отъ сотворенія свѣта 7198, а отъ Рождества Христова 1690.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

Архив Санкт-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія з Київської казенної палати.
Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – №. 200. – С. 231.

№ 144

1690, червня 5. Київ. –

**Універсал Івана Мазепи про взяття під свою опіку
обивателя Києво-Печерського Максима та його синів
Василя, Петра і Дмитра Максимовичів**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, паномъ полковникомъ, асауломъ, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ, бурмистромъ и всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, ознаймуемъ, ижъ с певнихъ респектовъ и для частой намъ в войсковихъ потребахъ вигоди дознанной, маючи ми до пана Максима обивателя Києво-Печерского и до синов его всѣхъ ласкавую нашу прихильность, беремъ его самого и синовъ оного пана Василя, пана Петра и пана Димитрія Максимовичовъ под нашу гетманскую оборону и всѣ іхъ доми, хуторѣ, млини где колвекъ, в якомъ полку власнимъ своимъ коштомъ набутие, мають з всякихъ повинностей войсковихъ и мѣскихъ, чинячи волними при нихъ заховуемъ. Зачимъ аби нихто з старшини и черни войсковой, вѣдаючи о таковой волѣ нашой, не важился его преречонного пана Максима Печерского и всѣхъ трохъ помененнихъ синов его до жадной повинности войсковой, мѣской потягати, в домахъ іхъ становѣска никому назначат в хуторахъ перешкоди наименшой чинити и до пожитковъ іхъ власнихъ млиновъ походячихъ, втручатся, якоби они за симъ унѣверсаломъ

нашимъ зо всѣми своими добрами в разныхъ мѣстцах найдуючимся свободно, не узнаючи ни от кого наименшой трудности, нашей оборони войсковою заживали, о тое пилно упоминаемъ и приказуемъ.

Данъ в Кіевѣ, іюня 5 д., 1690 року.

Копію читальъ.

ЦДАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 306. – Арк. 16. Копія.

Там само. – Спр. 282. – Арк. 71. Копія з копії.

ІР НБУВ. – Ф. 1. – Спр. 5160. (Лаз. 6. – Арк. 305). Копія.

№ 145

1690, червня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові колишнього прилуцького полковника Горленка Єфросинії Лазаревій з сином Стефаном про залишення за ними оренди на шинки “до ласки войскової”

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетман Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови прилуцкому, старшинѣ полковой и городской тамошней ознаймуемъ, ижъ прибивши до насъ п.Лазарева, вдова полковника бывшая прилуцкая з сыномъ своимъ и дочкою, просила насъ условне, абысмо на пополненье утраченной их худобы, которую при забитю у войску небожчика ее мужа розшарпано, заховали при них в селах аренду, вилучивши оную з реестра мѣского прилуцкого. Зачымъ мы, гетманъ, давши у себе мѣстце ей п.Лазаревой прозбѣ, а респектуючи на утрату ихъ при головѣ небожчика мужа ее сталую, заховуемъ до ласки наше во всѣхъ их селах арендовые шиньки и пожитки з ратою до скарбу войскового належною, где позволяемъ имъ любь свой шиньки в тых селах завести, любь кому в аренду пустити оны. Мѣти теды хочемъ и рейментарско приказуемъ, жебы якъ панъ полковникъ прилуцкий, такъ и старшина полковая и городов[а]я, и ништо инъший в держанью аренды в тых селах имъ п.Лазаревой, з дѣтми ее не чинили перешкоды: поневаж тые села, яко она п.Лазарева у своєї прозбѣ намъ доложила и перед симъ до реестра мѣского и до плаченья обще з мѣстомъ арендовное рати не належали.

Данъ в Батуринѣ, іюня 20, року 1690.

Звышъменованный гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція. – Інв. № Ал. 501/9/11. Інв. № М.Т. 105 Р. Оригінал пошкоджений – протерся на згинах. Папір пожовтів.

ЦДАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 19. – Арк. 1. Фото з оригіналу.

Опубліковано: Сіверянський літопис. 1998. – № 2. – С. 34. – № 19.

№ 146

1690, червня 20. Ямпіль. –
**Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Чернігівського полку Іавнові Княжицькому
на село Низківка**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а особливе пану полковникови чернѣговскому и кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ належало, симъ універсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просиль насъ, гетмана, панъ Іванъ Княгиницкій, значній товаришь полку Чернѣговского, абисмо ему для wsparтя село прозиваемое Низковка в зуполное завѣдованя надали и нашимъ унѣверсаломъ зтвердили и обваровали. Мы теди, давши его прозбѣ у себе мѣсце, а респектуючи на працѣ и услуги его в военнихъ походахъ, поднятію и видячи впередь способность и здалость его до тихъ же працѣ и услугъ подаемъ ему пану Івану Княгиницкому преречоное село Низковку в сотнѣ Синявской лежачое до ласки нашей, позволяючи з оного всякіе пожитки отбирати, онимъ владѣти и в зуполномъ завѣдованю оноє мѣти, яке преречоного села Низковки²⁹⁹ наданя симъ унѣверсаломъ нашимъ варуючи пилно мѣти хочемъ, абы нѣхто з старшини и чернѣ ему преречоному пану Княгиницкому в владѣнію помянутого села и в отбираню з него всяких пожитков не важился жадной и найменшой чинити перешкоди, войть засъ з посполитими людьми преречоного села Низковки ему, п. Княгиницкому, всякую мають отдавати повинность и послушенство, опрочъ козаковъ, которій при свойхъ волностяхъ непорушене повинни зоставати.

Данъ в Ямпѣполи, іюня 20, року 1690^а.

Звишгъименованій гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 340. Копія.

Там само. – Арк. 141. Копія.

№ 147

1690, червня 30. Батурин. –
**Наказ Івана Мазепи компанійському полковникові
Іллі Новицькому бути готовим до походу
під Кизикермен разом з Семеном Палієм**

Мой ласкавий пріятелю, пане полковнику комонный.

Одозвался до насъ Семен Палѣй³⁰⁰, полковникъ королевского величества охотницькій, зъ такою охотою, ижъ хочеть сполнѣ зъ войскомъ нашимъ самъ ийти и все товариство свое провадити подъ жилища непріятельскіе, для

^а Далі в тексті дописано: В подлѣшномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

чинення промысловъ. Мы теда хотячи того, абысь ваша милость сполнѣ зо всѣми зъ собою будучими панами полковниками и всѣмъ ихъ товариствомъ на тыи жъ выбрался труды и отваги, о томъ зъ умыслу симъ листомъ нашимъ вашей милости засылаемъ. О якомъ дѣлѣ выразиую нашу вашей милости на особномъ писмѣ засылаючи інформацію, жадаемъ, абысь ваша милость такъ чинилъ и такъ справовался, якъ въ оной воля наша есть выражена. При томъ зычимъ вашей милости доброго отъ Господа Бога здоровья.

Зъ Батурина, іюня 30 дня, року 1690.

Дописка: А тутъ же ознаймуемъ вашей милости, же, по розказанью, нашомъ, панъ полковникъ переяславскій зъ певною частью полку своею и зъ двома штуками арматы, также изъ полку Лубенского тысяча виборного товариства зъ достаткомъ борошна и при двохъ особливыхъ своихъ арматахъ мають до вашей милости прійти, зъ которыми всѣми якъ злучишся ваша милость, теда большъ не стоячи, за порадою пана Палѣя рушай в назначенную собѣ, дай Боже щасливую, дорогу. А якого часу къ вашей милости панъ Палѣй приидеть и за прибутьемъ Лубенцовъ и Переяславского пана полковника схочете запевнѣ рушати, о томъ всемъ до насъ отписавшися, въ божій часъ идѣте.

Вашей милости зычливый пріятель Иванъ Мазепа, гетманъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского.

Помітка: Іюля 7, въ Козарцѣ поданъ; о походахъ подъ непріятелскіе города.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 233. – № 204.

№ 148

1690, червня 30. Батурин. –

***Інструкція Івана Мазепи компанійському полковникові
Іллі Новицькому про те, як разом з полковником
Семеном Палієм здійснити напад на Кизикермен,
а після за Буг і Дністер***

Інформація пану Іллі Новицькому полковникови комопному, якъ маеть справитися в поступкахъ военныхъ. Давно наше гетманское было намѣреніе ординовати войска подъ Казикерменомъ, для учинення промыслу надъ тыми непріятелями, которыи, въ податномъ и близкомъ ку краямъ нашимъ мѣстцу найдуючися, уставичнѣ намъ шкодятъ не тылько на томъ боку, въ пасѣчныхъ' пожиткахъ и рыбныхъ ловляхъ людей ловячи, але и на семъ боку Днѣпра, а иле зимнимъ временемъ, подъ города впадаючи, тое жъ чинягъ; и теперь теда горить о томъ сердце наше, абысмо, при помочи Божой, тымъ врагомъ нашимъ отдали отмщеніе; о чомъ и монаршіи ихъ царского пресвѣтлого величества былъ указъ, и нынѣ есть указъ. А же панъ Семень Палѣй, полковникъ королевского величества стороны охотничкій, покилько кротнѣ до насъ зъ охотою своею отзывается, обѣцуючи самъ собою и своимъ товариствомъ въ таковыхъ военныхъ случаяхъ щирую учинити помочъ, яко жъ теперь

особливѣ, черезъ умыслѣнаго посланого своего, объявилъ намъ тоє, що по дню святыхъ апостоль Петра и Павла, въ тиждень или найдалѣй въ двѣ недѣли, зъ Хвастова хочеть въ поле вибратися и нашему намѣренію допомогти: теды мы, гетманъ, засылаемъ нашъ рейментарскій указъ пану Іліи Новицкому, охотницкому полковникови, абы имѣли передъ собою готовость совершенную въ походъ подъ Казикермень, яко бы якъ скоро панъ Палѣй до нихъ зъ своими полчанами прибудеть, такъ заразъ они зъ нимъ сполнѣ въ той тутъ, взявши Бога на помочъ, рушилися, Въ якую дорогу изъ городовыхъ полковъ розказалисмо певную часть войска выготовати, а именно: зъ полку Переяславского тысячу человекъ при самомъ пану Лысенку, полковнику Переяславскомъ, а зъ полку Лубенского тысячи жъ человекъ при наказномъ, при которыхъ обоихъ полчинахъ велѣлисмо мѣти по двѣ штуки арматы, котории люде доброю личуть быти, при Божой помочи, стѣною до укрѣпленья того походу.

Яко теды не іншій у насъ, гетмана, замисль, тылько отправити походъ военный подъ Казикермень: такъ жадаемъ тутъ, абы для отданья земсты врагомъ бесурманомъ, жилцомъ Казикерменскимъ, панъ Новицкій зъ иншими комонными и пѣхотными полковниками и зо всѣмъ ихъ полковъ товариствомъ въ тую дорогу безъ атомы прибиралися, и часу того не омѣшкали, на якій панъ Палѣй прибити маеть. Гдѣ и преречоные городовыхъ полковъ люде пращы и трудов^а, подъ однимъ будучи пана полковника переяславского началомъ, допомогты повинны.

Такій при монаршомъ указу приказъ нашъ учинивши, тоє тутъ на здоровый пана Новицкого комонного полковника розмыслъ прекладаемъ, и на спольную его зъ паномъ Палѣемъ, полковникомъ охотницкимъ, полѣцаемъ пораду, абы досконально уважили и добрѣ собѣ за часу приговорили: чы дневное обѣднее поры, коли всѣ обѣздки того городка Казикермана зъ поля въ городокъ ворочаються, мають приходомъ своимъ на стада для отгорненья ихъ ударити, а отгорнувши стада, тогда полъ городокъ приступъ для спаленья посадовъ и для вытолченья пашень учинити: чы ми ночное поры туда подъ самый замокъ прійти постаратися, якимъ бы приходомъ оразъ и посадки могли быти попалены и збожия вытолочены, и для отнятя стадъ въ поля чаты мѣрны, и отъ табору были распущены. Що докладаемъ тутъ выразнымъ нашимъ предложеньемъ, жебы дѣло тоє войсковое, до прислуги пресвѣтлымъ монархомъ нашимъ належное, зъ доброго вщиналося фундаменту и добрымъ чинилося порядкомъ: въ чомъ всемъ десница Всемогущего творца нашего, для всегдашнихъ христіанскихъ слезъ въ плѣну бусурманскомъ бѣдствуующихъ, домогти схочеть. А любо и отгорненье сталъ Казикерменскихъ было бѣ дѣло великое и войску пожиточное, а непріателемъ шкодливое: однакъ найбарзѣй намъ, гетману, о тоє ся идеть и пресвѣтлымъ монархомъ найлѣпшѣй тоє ся подобается, кгда нынѣшнимъ намѣреннымъ походомъ посадки Казикерменскіє спалены будутъ и збожья ихъ бусурманскіє, чи то на пню, чи то въ копахъ

^а Напевно пропущено “не жалуючи”.

будучи (яко жъ такъ еще будетъ, що не всѣ будутъ зняты) зостануть, вытолочены и до остатка стоптаны; о що панъ Новицкій сполнѣ зъ паномъ Палѣмъ и зо всѣми полковниками и войскомъ, при Божой помочи, всякимъ способомъ старатися повинны.

Если жъ бы яка въ томъ намѣреніи приходила на мысль вонтпливость, же о то Запорожцы, зъ Кримою въ примирію найдуючися, стануть бесурманомъ до данья отпору противъ насихъ людей помагати: теды мы, гетманъ, згола того по Запорожцахъ не сподѣваемся, бо видять тое Запорожцы, же они бесурмане, съ ними въ приморію будучіе, не пошасѣли для того примирья людей Малороссійскихъ, але всѣхъ въ рѣцѣ Богу и въ рѣчкахъ полевыхъ перетрусили и побрали въ неволю, которое христіанское шкоды всѣмъ обще христіаномъ жалѣти потреба, бо такъ въ рѣцѣ Богу мало кто въ цѣлости остался, гдѣ такъ розумѣмъ, же добріи молодцы, на Запорожью будучіе, своей братіи больше жалѣють, ани жъ бусурманомъ спріяють. А прето жъ небодобная то рѣчь, абы они Запорожцы противъ нашихъ войскъ городовыхъ помогали, а хочай же и суть такіе межі запорожцами, що когда бы увѣдомилися о нынѣшнемъ намѣреніи нашемъ, то схотѣли бы для несчастного взятку учинити въ Казикерменѣ пересторогу: теды противъ такихъ невѣгласовъ потреба того, жебы панъ Новицкій сполнѣ съ паномъ Палѣмъ и зъ войскомъ при нихъ будучимъ завзяли тотъ намѣренный походъ тихо, никому не оголошаючи, и такимъ идучи трактомъ, на якомъ бы не тилько запорожцы не могли ихъ увидити, але и бусурманскіе сторожи постерегти: що всякому войску, для промыслу на непріятелей идучому, напередъ всѣхъ зивзятостей есть потребно: якую въ томъ поступку тихость и мы пильно, а пильно залечаемъ, и щастливого повоженья сердечнѣ имъ зычимъ.

Тотъ же панъ Палѣй чрезъ посланого своего и тое намъ освѣдчилъ, яко тотъ который добрѣ на полѣ знается и на непріятельскіе жилища пристойнѣ войско привести можетъ, же побывавши подъ Казикерменомъ, можно будетъ добрымъ и чирствымъ молодцомъ добычѣ себѣ и славы хотячимъ, отпочивши на пристойныхъ мѣстцахъ дней килько, пойти за Богъ и за Днѣстръ, на певное мѣсце, гдѣ значною добычею каждый убогатитися можетъ. Кгды теды дасть Богъ побывати подъ Казикерменомъ и зъ помyslнымъ дѣломъ щасливѣ от толь возвратитися назадъ; то, на слушномъ мѣстцу при добрыхъ крѣпяхъ таборъ и пѣхоти остановивши, позволяемъ мы якъ зъ охотничкихъ, такъ и зъ городовыхъ полчанъ охочимъ комонно товаришамъ зъ нимъ паномъ, Палѣмъ, туда пойти и чинити, при Божой помочи, для большей славы своее надъ непріятелями промыслъ.

А въ якое число панъ Палѣй къ нему пану Новицкому прійдетъ, и якого числа панъ Новицкій зъ нимъ паномъ Палѣмъ зъ войскомъ въ тотъ походъ зъ мѣста своего и якимъ трактомъ рушатся, о томъ абы намъ отъ нихъ прислана была вѣдомость. Еще тутъ докладаемъ, же хочъ бы и были такіе миже запорожцами головы, що бъ такую, по своей легкомысленности, прекладали рѣчь, абы войско низовое, для своего зъ бусурманами держачогося примирья, помогли противъ войскъ нашихъ бесурманамъ: то и тое быти не

можетъ, бо зъ Запрожъя весь згола комонникъ выйшолъ у поле для чиненья промысловъ надъ тими жъ бесурманами, а пѣхота зъ Сѣчи на такой случай пойти не похочетъ, да и не можетъ, а къ тому и тымъ мусятъ они завстягнутися, же нынѣ, по указу монаршомъ, послано отъ насъ на Запорожье борошно и грошовый запасъ: чимъ вспомогшися, не зезволятъ они на такое дѣло, какое бы намъ шкодити мѣло. И овшемъ сподѣваемся мы, же тыи Запорожцы, которыи комонно повыходили для промыслу въ поле, допомогутъ того военного противъ бесурманъ намѣренія, а особно тыи, що въ городахъ зимовали, яко то: Ковалчукъ зъ товариствомъ, почувши о нынѣшнемъ порушенью, охочо туда жъ приснѣютъ, который то Ковалчукъ тоее оказіи цалѣ маеть на певнихъ мѣстцахъ полевыхъ ожидати.

А любо яко не зычимъ въ томъ намѣреніи нашомъ противного отпору, такъ и не сподѣваемся, абы неприятели зъ Криму мѣли теперъ городки тыи посылковати; поневажъ всѣ орды зъ Криму едно до хана къ венкгерскимъ границамъ, другое до Калги солтана въ Бѣлогородщину повыходили, а Крымъ немалъ пустъ въ малолюдствии оставлень, не сподѣваючися теперъ жадныхъ отъ стороны Россійской на себе наступствъ. Однакъ въ запасъ и тое тутъ припоминаемъ, если бы неприятели до данья отпору прибралися, то мы такъ прекладаемъ, абы уже войско наше тымъ далекимъ полевымъ шляхомъ, якимъ туда будетъ приходити, не силовалося отворочати, але накеровало свой поворотъ сюда ку Днѣпрови просто до Переволочинской пристанѣ, а оттоль береговымъ по надъ Днѣпромъ путемъ простовало на свое мѣстце, гдѣ надѣмся мощно, же силою отваги и порядку войска нашего дастъ Богъ страхъ неприятели, що не тылько на таборъ напирати не будутъ, але и побѣжденны остануть.

Тутъ докладаемъ, не тылько радячи, але и велѣ просячи, жебы старшии надъ тымъ войскомъ будучи не рознилися для своихъ привать мыслями своими, и одинъ надъ другого чести свое не преносили, але сполною браторскою вяжучися любовью, щирымъ совѣтомъ дѣло тое Божое и монаршое орудовали, уходячи тою, жебы, уховай Боже, чрезъ нелюбовь и чрезъ нещирость на пришшолъ въ порушенье порядокъ, походу тому належитый, а за тымъ и скутокъ въ надѣи нашей будучий не обытъ быся. А такъ для прислуги монархомъ и для славы доброе, не тылько радимъ и просимъ, але и упоминаемъ, абы старшии сполною любовною радою дѣло тое справовали, даючи мѣстце во всякихъ оказіяхъ порадамъ и предложеньямъ, пана Семена Палѣя, яко того, который, будучи рыцерь добрый, досвѣдчивъ и уже навикъ, якъ поступовати въ военныхъ промыслахъ противъ тыхъ креста святого неприятели.

Иванъ Мазепа, гетманъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозского.

Опубликовано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 233-236. – № 205.

*1690, липня 9. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи Глухівському
жіночому монастиреві на село Берези
з усіма до нього належними володіннями*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорзкого всѣй старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому зо всею его старшыною полковою, сотникови глуховскому, атаманови городовому, войтови тамошнему и кождому, кому о томъ вѣдати належить, ознаймуемъ, ижъ супликовали до насъ инокинѣ дѣвичого монастиря Глуховского, просячи насъ, абысмо имъ нашимъ унѣверсаломъ потвердили уезду Глуховского село Березу³⁰¹ зо всѣми до него приналежитостями и кгрунтами, за якими то инокинями превелебная в Богу ее милость госпожа Марія Магдалина, игуменія дѣвичихъ монастирей Киево-Печерского и Глуховского, родителка и добродѣйка наша, прилежную свою к намъ о томъ заносила причину. А такъ мы, гетманъ, изъ милосты Божой и монаршого ихъ царского пресвѣтлого величества указу, справуючи всякіе дѣла в Малой Россіи, а видячи у нихъ инокинѣ на тое село и кгрунта прошлыхъ антецессоровъ нашихъ побожное унѣверсалное надане, по прошеніи Глуховского монастиря дѣвичего инокинѣ и за внесенемъ къ намъ за ними прилѣжное преречонихъ монастирей ея милости госпожи игуменѣи, родителки и добродѣйки нашой, причини, з нашею побожности и к тому мѣстцу святому прихилности, сымъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ тое село Березу зо всѣми до него приналежностями и з власними монастирскими кгрунтами ствержаемъ имъ, глуховскимъ инокинямъ, позволяючи з того села всякіе пожиткя и дорочную повинность отъ тяглихъ людей отбирати ку вспартю обители своея; в чомъ всѣмъ абы имъ нихто з старшины и чернѣ не важился чинити перешкоды. А войтъ села Березы з тяглыми людми (опрочъ козаковъ), абы имъ во всѣмъ повеновалися и належитое отдавали послушенство, хочемъ мѣти и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуричѣ, іюля 9, року отъ сотворенія свѣта 7198, а отъ Рождествца Христова 1690.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною.

Бібліотека ПАН у Кракові. Відділ рукописів. – № 270. – Арк. 57-58. Оригінал.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 363зв.-364. Копія.

ЦДАК України. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 3. – Арк. 363зв. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. – С. 362-363.– № 172.

Юрій Мицик. Невідомі документи Івана Мазепи // Пам'ятки України. – 1991. – № 6. – С. 56-57.

1690, липня 22. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи митрополитові Київському,
 Галицькому на містечко Моровськ з присілками**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ и обойхъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому о томъ вѣдати належить теперъ и на потомъ будучимъ людемъ, а особѣливе старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, и жъ мы, гетман, мѣючи особливий респектъ на убогую катедру митрополитанскую Киевскую не тилко з тихъ мѣръ, же она чрезъ отторгнене и отдалене всѣхъ свойхъ стариннихъ маетьностей в области Королевства полского теперъ найдуючихся в крайнее пришла знищеня, але и взглядомъ того наибарзѣй, же по должности нашей реинентарской повиннисмо о належитомъ пастира своего вихованю усерднимъ промишляти старанемъ, захуемъ при ясне в Богу преосвященномъ его милости отцу Варлааму Ясиньскому православному архиепископу митрополиту Киевскому, галицкомъ и всея Малія Россій пану и пастиру нашом, мѣстечко Моровськ³⁰² з иншими присюлками до него належачими Соколовкою, Руднею, Коропемъ , з землями, полями, лѣсами, озерами тамъ прилеглыми, и з озерами Раеинъ и Бабинъ названними з сѣножатми луговими Задесенскими, з островомъ Беловодомъ, з перевозомъ на рѣцѣ Деснѣ, также под Моровскомъ найдуючимся, и з протчїими всѣми угодиями такъ цѣле и зуполне, якъ некдись за королевской держави в духовной своей области бискупъ Киевскїй держалъ и употреблялъ, придаючи и присовокупляючи до того жъ мѣстечка Моровска села, именно тие церквища Ковчинъ з перевозомъ и Комаровку со всѣми їхъ приналежитостями, село Койлов с озерами ему прислушаючими из всякими угодиями належитими, ствержаючи сим же нашимъ унѣверсаломъ всѣ грунта Домонтовические около села Церковищъ и в самихъ Церковищахъ лежачие, а за власную певную суму от его милости набитие, такъ тежъ греблю з млинами на рецѣ Острѣ построеними, приказуючи всѣмъ млиновъ тихъ мелникамъ (: кромѣ козаковъ:), абы катедрѣ метрополитанской были послушними, такъ в отдаваню мѣрочки войскової, яко и в слушномъ тамъ тихъ млиновъ направленю, а для лутш аго еще скудостей катедральнихъ удоволствования в надѣю превисокой монаршой милости, ихъ царского пресвѣтлого величества надаемо его милости запустѣлие мѣстечка Бѣлогородку, над рѣчкою Рпенемъ и Триполе над рѣчкою Днѣпромъ лежачее, зо всѣми^а озерами и луками Триполскими и зо всѣми^б до нихъ прилеглыми селищами, землями и лѣсами, позволяючи в надеждѣ святого покоя часу на тое погодного и угодного слободу тамъ кликати, греблю старую

^а Уписано лїворуч на полі.

^б Уписано лїворуч на полі.

на рѣцѣ Рпеню и Борщеговицѣ поправити и млини строити ку розширеню и розмножено пожитку своего, где и мита купецкого отбирание волно будетъ его милости установити; утвержаемъ теди симъ нашимъ унѣверсаломъ, абы тые всѣ маетности и угодия вишше описание, такъ яко и старинние тоей жѣ катедре маетности на семъ боку Днѣпра Погреби и Зазиме з землями, лѣсами, сѣножатми озерами, и з озеромъ под Церковемъ, а на томъ боку Янковичи, Рославичи, Малая Бугаювка, Сиѣтинка и прочий, Крушинка, Мархелелювка, Жилиане, Лазаревщина названная Шарковъщина и инніе кгрунта понад рѣчками Либедю, Сичовкою, Борщовкою и под городомъ Вишнимъ Киевскимъ лежачие его пастирской милости, и по немъ наступаючихъ митрополитовъ киевскихъ владзе всегда без отмѣни найдовалися, если о томъ тихъ кгрунтахъ зъ певними правами не будетъ от кого от дозву, зъ которихъ то всѣхъ маетностей, добръ и угодей, такъ, теперешній его милость отецъ митрополитъ Киевскій, яко и всѣ по немъ будучие того жѣ престола митрополитанского наслѣдники, мощни будутъ до своей митрополитанской катедре отбирати и привлащати всякие к своей потребѣ пожитки, а такъ симъ нашимъ унѣверсаломъ варуемъ и реинментарско приказуемъ, абы жаденъ з старшини и чернѣ войсковою преречоному, ясне в Богу преосвященному его милости отцу архиепископу митрополиту киевскому, и по немъ наступаючимъ власнимъ того престола пастиремъ и от нихъ зосланимъ дозорцомъ и городничимъ в владѣнню тихъ маетностей ѣ угодій в отбиранию от подданныхъ послушенства и повинностей и в привлащенню всякихъ пожитковъ не важился наименшее чинити перешкоди, и шкоды, яко то лѣсовъ моровскихъ, погребскихъ, бѣлогородскихъ и триполскихъ пустошити, озеръ виловлѣвати, сѣножатей викошивать, и людей тяглихъ, такъ в козацтво потягати, яко и в сусѣдство пріймуючи от повинностей подданскихъ заступати, а то по срокгимъ на непослушнихъ ѣ воли нашей реинментарской противнихъ войсковимъ каранемъ, и повторне повагою сего унѣверсалу нашего приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ року 1690, месяца юля дня 22^а.

Звишменованній гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 1144-1146. Копія.

Там само. – Ф. 59. – Оп. 1. – Спр. 7634. – Арк. 39-40. Копія 1775 р.

№ 151

1690, серпня 17. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи переяславському полковому судді Леонтієві Панкевичу на село Леляки

Пресвѣлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковникови переяславскому, старшинѣ

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпнано тако.

полковой и городской тамошней и каждому, кому о томъ надлежитъ вѣдати, ознаймуемъ, ижъ з милости Бога всемогущего и зъ монаршого ихъ царского пресвѣтлого величества указу справуючи мы, гетманъ, въ Малой Росіи всякіе дѣла, нынѣ по прошеніи п.Леонтія Панкевича, судіи полкового переяславского, заховуемъ при немъ и потвержаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ село Леляки³⁰³, въ ключу Переяславскомъ лежачое, з людми посполитими и зо всѣми до него прислуш аючими угоды и належитостями, а то мѣючи въ респектѣ нашомъ зичливіе его чирствыя у Войску Запорожском роненіе і впредь ронити маючіея услуги, до которыхъ узнаваемъ его бити згодного и способного, яко теди позволяем ему преречоному п. судѣй тимъ селомъ до ласки войсковое владѣти і всякое отъ людей посполитихъ, опрочъ козаковъ, послушенство и повинность звиклую дорочную ку вспертью своему господарскому отбырати. Такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы ему въ томъ ништо не чинилъ перешкоди. А войтъ з таглими людми абы ему послушенъ во всемъ.

Данъ въ Батуриѣ августа 17, року отъ сотворенья свѣта 7198, а отъ Рождества Христова 1690^а.

Звышгменованный гетманъ, рукою власною^б.

За силою Малоросійской коллегіи

С подлинним свидетелствовал карнет Федор Кастогризовъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 181. – Арк. 7. Копія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 150а-152. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. X. – Спр. 2809. – № 122. Копія

№ 152

1690, серпня 21. Батуриѣ. – Універсал Івана Мазепи Євдокії Павловії з сином на млин.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, а особливе п. сотникови батуринскому, атаманови миченскому з товариствомъ и войтови тамошнему зо всѣми обивателями, іжъ просила нас через суплѣку свою п. Евдокія Павлова з синомъ своимъ п. Іваномъ Павловичомъ канцеляристою войсковимъ, абисмо позволили оной межи власнимъ кгрунтамі своїми в Миченках на болотѣ млинокъ вешнякъ о единомъ колѣ постройти для встартя господарства своего. Ми теди, давши ей прозбу у себе мѣстце, а респектуючи на значніе працѣ небожчика мужа ей Павла Михайловича в Войску Запорожскомъ роненіе, имѣючи взгляд на сина ей при боку нашомъ в канцелярій войскової найдуючогося, позволяемъ оной з синомъ

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати гетманской

ей на мѣстцу помененомъ постройти млинокъ, и постройвши всякій приходячий розмѣровый пожитки на себе отбѣрати, мѣти прето хочемъ и пишно симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ, абы онъ п.Павловой з синомъ ей в строеню того млинка і в отбѣраню з него пожитковъ пѣхто з старшини і чернѣ, а особливе п.сотникъ батуринский *найменшой* не чинил перешкоди, однак варуемъ тое, аби она тимъ строениемъ своего млинка в кгрунтах людских якої не учинили шкоди.

Данъ в Батуринѣ, августа 21, року 1690^а.

Звышменованый гетман, рукою власною.

На арк. 346 заголовок: Копій унѣверсалов данныхъ покойному роговнику на его ж кгрунта власніе, которими тепер Василь Покотило второбрачнний муж небожчика владѣеть до зросту пасинковъ свойхъ. Року 1722, януар 12 д[ня].

Сотнѣ Батуринской. Васылыи і Федор Каневский.

ІР НБУВ. – Ф. 1. – Спр. 54250. (Лаз. 16. – Арк. 346-347). Копія.

№ 153

1690, вересня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання Ніжинському монастиреві нової греблі за Десною на р. Пулці з правом будувати на ній млини

Пресвѣтлѣйших и державнѣйших великих государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковникови нѣжинскому, сотникови девицкому и кождому, кому о томъ зѣдати належит, ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ превелебный в Богу господаинъ отецъ Калисть, ігумень монастира Нѣжинского Красно-островского³⁰⁴ зо всею братією своею, абысмо ему позволили ново заняти греблю под Девицею Салтиковою, за рѣкою Десною, в лугахъ межъ озерами ихъ монастирскими, на рѣчцѣ прозываемой Пулька.

А такъ мы, гетманъ, по милости Божой и по монаршой ихъ царского пресвѣтлого величества милостивом указу, яко маемъ власти всякіе в Малой Россіи устроевати порядки; такъ по его отца ігумена нѣжинского з братією словномъ прошеніи позволяемъ ему там на угляженом мѣстцу, на рѣчцѣ, прозываемой Пулька ново заняты греблю и на ней фундовати млыны и у спартю господарства монастирского, в чомъ абы ему, отцу ігуменови, з братією нихто з старшини и чернѣ не чинил перешкоды: мѣти хочем и приказуемъ, варуем, однакъ пишно, абы тое Новой Греблѣ заняте не чиймъ людским кгрунтом перешкодою.

Данъ в Батуринѣ, 20 сентября, року 1690.

Звышменованный гетман, рукою власною.

^а У рукопису дописано: В подлинномъ подпись.

На арк. 2: Манастиреви Нѣжинскому на заняте Новой Греблѣ, фундить за Десною на рѣчци прозиваемой Пупка. Року 1690. Над текстом арк. 1: По архиву № 2285.

ЦДІАК України. – Ф. 145. – Оп. 1. – Спр. 29. – Арк. 1-2. Оригінал.

№ 154

1690, вересня 29. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про доручення компанійському полковникові Іллі Новицькому роздати учасникам походу – кінним гроші, пішим – одяг і гроші

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ паномъ полковникомъ комоннымъ и пѣхотнымъ охотничкимъ, обознымъ, писаромъ и асауломъ полковымъ, сотникомъ, атаманомъ куреннымъ и всему старшому и меньшему товариству, доброю отъ Господа Бога зычачи здоровья, ознаймуемъ, ижъ якосмо передъ симъ писали до васъ, обѣцуючи за службу вашу уконтентовати васъ дорочною платою, такъ исполняючи тую нашу обѣтницу, посылаемъ до васъ тое уконтентованье, на комонное товариство самыя гроши, а на пѣхоту барву суконную и грошовый придатокъ. А злецилисмо пану Іллі Новицькому, полковникови комонному, и придали ему въ помочъ дозорцовъ Чернѣговского и Стародубовского, жебы подлугъ реестровъ прошлорочныхъ и подлугъ звычайу давнего, що кому доведеться, роздали вамъ тое дорочное уконтентованье. Кгды теды онъ панъ Новицькій зъ придаными ему дозорцами до васъ прибудеть, и яко саміе на комонное товариство гроши, такъ на пѣхоту барву зъ грошовымъ придаткомъ, роздасть: тое вы пріймѣте вдячнѣ и благодарнѣ, певны будучи ласки наше, же и впередъ за наши военные працы, яко плата дорочная вамъ дохадитиметь, такъ и мѣсячное уконтование на становискахъ показано будетъ, тылко вы жебысте не ослабѣвали и своихъ войсковыхъ повинностяхъ, и яко комонникъ конѣ добріе и порядные военные риштунки, такъ пѣхота мушкеты справные всегда мѣли. О тое васъ жадаючи, всѣхъ старшихъ и меньшихъ, поручаемъ въ сохраненіе Господу Богу.

Данъ в Батуринѣ, септеврія 29 дня, року отъ сотворенія свѣта 7198, а отъ Рождества Христова 1690.

Дописка: Тутъ же прекладаемъ вамъ, же злецилисмо и тое пану Новицькому, абы якъ у своемъ полку, такъ въ пану Пашковского и въ пана Михайловомъ учинилъ ревизию, и если тое покажется, що якое товариство сами до службы военное незгожи и якъ коней добрыхъ, такъ и риштунковъ порядныхъ военныхъ не мають, тыхъ безъ жадного розсужденья отъ компаніи товариской отдали¹.

Звышменованный гетманъ рукою власною.

Архив С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія.
Акты ЗР. – Т. 5. – С. 241. – №. 212.

¹ Далі в тексті дописано: Въ концѣ акта подписано.

№ 155

1690, жовтня 14. Батури́н. – Універсал Івана Мазепи полкам Яреми і Яворського про висилку їм місячних кормових грошей

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ наказнимъ паномъ полковникомъ пана Яреми и пана Яворского, сотникомъ, атаманиѣ куренной и всему старшому и меньшому тихъ полковъ пѣхотному товариству, доброго зычачи отъ Господа Бога здоровья, ознаймуемъ, ижъ якіе зъ вашихъ становискъ присланы къ намъ мѣсячные гроши, на харчъ належные, тыхъ суммы три тысячи и десять золотихъ на полкъ пана Яворского, а на полкъ пана Яреми двѣ тысячи триста и тридцать золотихъ посылаемъ черезъ сихъ же посланных нашихъ пана Евфима Лизогуба, бунчучного войскового, и пана Григоріа Болдаковского, канцеляристу войскового при тихъ грошахъ, котріе будутъ даваны вамъ при жупанахъ, що все хотѣте вдачнѣ приняти и якъ великимъ государемъ нашимъ вѣрнѣ служити, такъ и намъ рейментарови своему зычливостью своею старайтеся нагорожати, зарабатуючи впередъ на ласку нашу.

Данъ зъ Батурина, октовріа, 14 дня^а.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

На зв.: Данъ стороны плати и харчовыхъ грошовъ. Октовріа 16 дня, 1690.

Архив С-Петербургскаго філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія.

Акты ЗР. – Т. 5. – С. 241-242. – № 213.

№ 156

1690, жовтня 23. Батури́н. – Універсал Івана Мазепи полковникам Іллі Новицькому, Кузьмовичу і Кожуховському, наказним Яремі та Яворському про вислання через Лизогуба і Болдаковського кінним полкам грошей, а пішым – по жупану і по чотирі золотих на чоловіка

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и царей и великихъ князей Іоанна Алексѣевича, Петра Алексѣевича всея Великия и Малыя и Бѣлыя Росіи самодержцевъ, ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского полковникомъ комоннымъ и пѣхотнымъ, меновите пану Новицькому, пану Кузьмовичу и наказному пана Пашковского, пану Кожуховскому и наказнымъ пана Яреми и

^а Далі в тексті дописано: Въ концѣ акта подписана.

пана Яворского, также обознымъ, писаромъ, асауломъ полковымъ, сотникомъ, атаманомъ куреннимъ и всему старшому и меншышему тыхъ полковъ товариству, доброго отъ Господа Бога здоровья и по всемъ щасливого повоженья вашимъ милостямъ мѣти зычимъ и ознаймуемъ, ижъ ховаючи мы всѣхъ вашихъ милостей въ доброй нашой памяти, и хотячи за тые ваши, въ томъ року поднятые за указомъ монаршимъ и нашимъ гетманскимъ ординасомъ працы годнимъ респектомъ уконтентовати, посилаемъ теперъ до вашихъ милостей дорочную плату, то есть на полки комонные гроши, а на полки пѣхотные барву суконную зъ придачею грошей, черезъ нарочныхъ висланныхъ пана Евфима Лизогуба бунчучного войскового, пана Григорія Болдаковского канцеляристу нашего войскового зъ товарищи, до нихъ на тое дѣло войсковое придаными, злецивши и приказавши имъ подлугъ реестровъ и прошлорочного поступку якъ на старшину полковую и сотниковъ, такъ и на всю атаманю и товариство, то есть на полки комонные гроши самими, а на полки пѣхотные жупаны и при жупанахъ по чтири золотыхъ грошей на каждого роздати. За чимъ кгда помененные высланные наши до вашихъ милостей придутъ и подлугъ розказанья нашего тую стануть вашимъ милостемъ дорочную плату давати, теды бысте ваши милости, всѣ на едно мѣстце зобравшися и сей универсалъ нашъ вычитавши, що кому давано будетъ подлугъ реестру, тотъ датокъ вдячнѣ и благодарно пріймали, и старалися своею статечною вѣрностью и послушенствомъ належитымъ монархомъ своимъ православнымъ и нам рейментарови заслуговати, належни и впредъ будучи нашой къ собѣ незабвенной ласки: о тое пилно упоминаемъ и приказуемъ. А яко надежни естесмо, ижъ ведлугъ злеценья нашего панъ Новицкій мѣлъ вже ревизию и пересмотръ межъ полками учинити, кто есть годенъ и способенъ зъ товариства впредъ найдоватися подъ корогвами, такъ о томъ приказалисмо и симъ высланнымъ нашимъ пилный досмотръ придаванью плати учинити, и якій доведется невожій до службы, того пречъ отдалити: въ чомъ всемъ абы волѣ нашой доситъ чинилося, о тое пилно и повторе приказавши, Господу Богу всѣхъ вашихъ милостей въ сохраненье поручаемъ.

Зъ Батурина, 23 октоврія, 1690^а.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

Архів С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Копія.
Акты ЗР. – Т. 5. – С. 242-243. – № 214.

№ 157

**1690, листопада 20. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Анастасії Болдаківській
з синами Григорієм та Андрієм про підтвердження
власності на хутір з грунтами і млином
на річці Білоус під селом Ямища**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

^а Далі в тексті дописано: Въ концѣ акта подписана.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковнику черниговскому, старшинѣ его полковой, сотниковѣ ройскому и каждому, кому о томъ вѣдати належитъ, ознаяемъ, ижъ суплѣковала до насъ вдова панѣ Анастасія Болдаковская, обывателка черниговская з синами своими паномъ Григоріемъ і паномъ Андреемъ, просячи себѣ нашего рейментарского унѣверсалу на подтверженіе своего хутора з млиномъ на рѣчцѣ Бѣлоуѣ стоячомъ изъ кгрунтами пахатними, изъ сѣножатями при селцѣ Ямищах³⁰⁵ будущого, которій футор з млиномъ и зо всѣми кгрунтами небожчикъ мужъ ее, а отецъ власнихъ синовъ по дядку своемъ правомъ прирочонимъ обнялъ, а тотъ дядко небожчиковъ купнимъ способомъ набилъ оній и уже килко десять лѣтъ оній в дому ее вдовы и синовъ ее найдуется в спокойномъ заживанью, а теперъ нѣкоторій особы чинять чили чинити хотять в томъ перешкоду, а такъ мы, гетманъ, по милости Божой и по монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества милостивомъ указу, маючи власть всякіе в Малой Россіи устроевати порядки и утверждати права, а респектуючи на зичливые услуги небожчика мужа ей и на щоденніе синовъ ей пращи, которые около дѣлъ войсковыхъ в канцелярій нашей войскової непрестанно роняти и впредь охочо ронити мають, заховуемъ при ней палій Болдаковской и при сынахъ ее тотъ хуторъ и подсуѣдковъ на власныхъ кгрунтахъ ихъ мешкающихъ и млинъ преречоній в потомные часи в спокойне владѣніе, позволяючи ей з сынами черезъ сей нашъ оборонній унѣверсаль, якъ од тихъ подсуѣдковъ належитое послушенство, такъ и з млина того всякіе розмировіе приходи ку wsparтю господарства своего отбирати, поневажъ якъ здавна по правахъ и волностяхъ Войска Запорожского козацкіе кгрунта всюда волни были отъ перешкодъ, такъ и теперъ монаршими ихъ царского пресвѣтлого величества грамотами и статьями потвержены, где непохибне позволяютъ козакамъ своихъ власныхъ отчизнихъ и купленныхъ кгрунтовъ, яко в свѣцкихъ, такъ и в духовныхъ маестностяхъ лежачихъ свободно заживати, вѣдаючи прето о таковой монаршой и нашей рейментарской волѣ, абы нѣхто з старшины и чернѣ в владѣнію того хутора з подсуѣдками на власномъ кгрунтѣ седячими и в отбиранью з того млина обыклихъ пожитковъ оной паней Болдаковской и сынамъ ей наименшее не важился чинити перешкоди, того мѣти хочемъ и симъ унѣверсаломъ нашимъ приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, ноеврія 20д., року 1690^а.

Звышъименованній гетманъ, рукою власною^б.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1812. – Арк. 278-278зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 872. Копія.

Там само. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 9654. – Арк. 79-79зв. Копія 1742 р.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностяхъ Черниговского полка // Земский сборник Черниговской губ. – 1902. – Кн. V-XI.

^а Далі іншим чорнилом вписано: В подленномъ подпись.

^б Після підпису в колі написано: Місто печати войскової.

1690, листопада 20. Батурин. –
 Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові
 Іванові Стороженку на село Ржавець

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ и каждому, кому о томъ вѣдати належитъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ панъ Іванъ Стороженко, полковникъ прилуцкий, абисмо заховали при немъ селце прозиваемое Ржавець³⁰⁶ для помочи его хуторцєви близко того селця Ржавця будущому, да тут же заносилъ къ намъ свое прошеніє и о семъ, абисмо в его пана полковника млинѣ власномъ под мѣстечкомъ Іваницею, на греблѣ мѣской стоячомъ, от одного кола мучного и другого ступного Дацихи милнички, обивателки Іваницкой, часть на войско належную позволили ему отбирати. А такъ по милости Божой и по монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу маючи мы, гетманъ, власть всякіє в Малой Россіи отпраовати дѣла, яко тое селце Ржавець надаемъ ему, пану полковниковѣ прилуцькому, так и в млинѣ за гроши его власніє купленномъ од Дацишиного кола мучного и ступного часть на войско належную позволяемъ ему отбирати до ласки войсковой. А то респекстующи на его пана полковника прилуцкого значніє у Войску Запорозкомъ и зичлівіє услуги, которіє онъ здавна ронить и впредь охочо ронити на службу монаршой маєт, в чемъ всемъ абы ему ништо з старшини и чернѣ не чинилъ перешкоды, мѣти хочемъ и приказуемъ. А войт того селця Ржавця з посполитими тяглими людми (:опрочъ козаков:), жеби ему отдавали послушенство.

Данъ в Батуринѣ, ноев[рія] 20, року от сотворенія свѣта 7198, а от Рождества Христова 1690.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною^а.

К сей копѣи унѣверсалу сотник Ржавскій Григорій Стороженко руку приложил.

С подлиннимъ унѣверсаломъ сводилъ Федор Яленковскій, писар полковой прилуцкий.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1811. – Арк. 114. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 17. – Арк. 114. Мікрокопія.

Опубліковано: Стороженки. Фамильный архив. Т. 1. – С. 5. – № IV з датою 26 червня 1690 р.

^а Нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати гетманской.

1690, грудня 5. Батурин. –
*Універсал Івана Мазепи Саві Шабалниченку
 на маєтності*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ і чернѣ, а особливе сотникомъ пещанскому и бубновскому і каждому, кому о томъ вѣдати належит ознаймуемъ, іжъ показоваль намъ панъ Сава Стефановичъ Шабилниченко канцеляриста нашъ войскової отвористій два листи пановъ полковников переяславских: одинъ небожчика Войцѣ Сербина на гай Добролежовскій под селомъ Шабалниками будучій, которими владѣли его п. Стефановича прадѣди Шабелниченко і Шабелникъ, по которих смерти нѣкоторій легко мысленній ихъ кривній попродали тій гай; а другій листъ пана Івана Мировича, нинѣшнего полковника переяславского, на луки тихъ же под Шабелниками лежачій, небожчику Івану Каневцевъ его данній, і просиль онъ панъ Стефановичъ Шабелниченко себѣ нашего на тій прадѣдовскіе свой грунта унѣверсала, за которимъ би мог онъ, отложивши за тій гай онимъ людямя гроши, овими гаями владѣти і пожитковати. А такъ ми, гетманъ, склонившися на тую его прозбу сим нашимъ унѣверсаломъ, яко тій полковницкій листи ствержаемъ, такъ позволяемъ ему п. Стефановичу, яко сукцессорови тых добръ, тими луками, пожитковати и овій гай (:отца ваши належитій за оній гроши в свое владѣние обняти, якъ хотя користовати оними, тут же позволяемъ ему ж пану Савѣ Стефановичу, яко державцѣ і сукцесоровѣ отбирати ку вспартю господарства своего десятину з нивя стародавного Шабелниковского добролежовского от людеи тих, которие будут пахати оніе нивя, за его вѣдомомъ, вѣдаючи прето о такой волѣ нашой, аби ниhto з старшини і чернѣ ему, пану Стефановичу в владѣню тих добръ не чиниль перешкоди овшемъ аби старшина пещанская і бубновская належитую до обнятия тих гаювъ в его посессию і до отбирания з тих гаевъ, лукъ і нивя призъвоистих пожитковъ чинила помочъ, а люде тимъ нивемъ пахаючій, жеби не укриваючи належитой десятини оную повишность ему отдавали без спрекѣ, мѣти хочемъ і приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, дѣкаврия 5, року 1690^а.

Вышгьименованный гетманъ, рукою власною^б.

С подленного свидетелствовал ротной квартермейстр Терентей Перепелкинъ.

Таковую подленную с коммисии ревизияльной обратно к себѣ принял и на сей копій росписался.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 300. – Арк. 22-23. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подленномъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 160

*1690, грудня 12. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Олександрові Чуйкевичу на село Пушкарівка*

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского Іванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ полтавскому и каждому, кому о том надлежит вѣдати, ознаймуем, и ж видячи мы, гетман, унѣверсал ваш полковничий пану Александру Чуйкевичу, значному товаришу войсковому, на селце Пушкаровку³⁰⁷, для отбирания от посполитих людей послушенства даный. Позволяем и мы ему для его зачливихъ к нам рейметаровѣ и Войску Запорожскому услугъ тим селцемъ Пушкаровкою владѣти и всякое от людей посполитих послушенство и повинност отбирати до волѣ и ласки нашей гетманской. зачимъ жадаемъ в[ашей] милости, пане полковнику, абис з стороны своей того постерѣгаль, яко бы ему пану Чуйкевичу в владѣнню того селца нѣ от кого не дѣялас жадная прикrost и перешкода, мѣти того хочемъ и приказуем.

Дан в Батуринѣ, декабра 12, року 1690.

Звишменованный гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 70. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. 7. – Оп. 2. – Спр. 7. – Арк. 70. Мікрокопія.

1691 рік

№ 161

*1691, січня 13. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи київській козацькій старшині
про заборону роздрібного шинкування в Києві*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетман Іоаннъ Мазепа.

Вамъ сотнику кievскому, атаманови городовому и всему тамошнему товариству ознаймуемъ, ижъ многократнѣ насъ отъ всего майстрату Кievского заходятъ скарги, же межѣ вами многіе козаки, не хотячи жаднимъ инымъ промысломъ господарства своего розширати, самовольнѣ горѣлки въ шинкахъ своихъ продають потай и очевистѣ, и тоєю потайною и очевистою горѣлокъ своихъ продажею великіе майстрату тамошнему чинять въ ратушныхъ арендовыхъ шинкахъ шкоды: альбо вѣмъ оный майстратъ тамошний, не маючи жаднихъ на мѣсто анѣ млыновъ зъ одной тилко ратушной арендовой прибили, всякіи повинности, якъ належить, отбивають, да и тую аренду свою певною суммою въ казну господарскую оплачуютъ, и стѣны городовые кгрунтуютъ, а ваши товариши безъ жадного платежу самовольнѣ, непогамованымъ своимъ поступаючи упоромъ, в домахъ своихъ шинкують горѣлки, и тим самимъ въ доходахъ зъ той аренды, якую они майстратъ тамошній въ зуполномъ мѣютъ завѣдованѣю, убыточають оныхъ, не разсуждаючи себѣ того, же нигдѣ тутъ въ городахъ украинныхъ того не маемъ, жебы козаки, вперед арендовой до скарбу войскового не заплативши рати, самовольнѣ мѣли горѣлки въ домахъ своихъ мимо аренду шинковати, приобрѣтаючи зъ того себѣ прибыль; яко жъ меньше бысмо ся дивовали, кгда бы они товариство ваше въ иныхъ полкахъ и городахъ Малой Россіи казаковъ, вольно горѣлчаними шинками пожиткуючихъ, видѣли: лечъ то вельми удивительно, що нигдѣ ни старшіи, ни меншіи козаки надъ самую аренду шинковъ горѣлчаныхъ не держать, а ваше товариство въ единомъ Кievѣ дерзновеннимъ и безрозумнимъ упоромъ держати оные важатся, не оглядаючи на тое, же зъ того промыслу не только пожитку, колько сработной пригани относятъ. А такъ яко тотъ вашъ своевольный поступокъ велми ганимъ, такъ приказуемъ пилно и сурово, подъ стратою худобы и подъ войсковымъ срокимъ караньемъ, абы они товариство ваше, въ томъ своемъ своевольномъ поступку гамуючися, большей горѣлокъ въ домахъ своихъ шинковати не смѣли и не важилися; а майстратъ тамошній

Кієвській, яко перед симъ зуполною въ держанью тоє аренды мѣль владзу, такъ и теперъ позволяемъ имъ тамошній арендовыи шинки ратушныи мѣти въ своей моци; въ чомъ и вы, сотникъ, повинны есте належите постерегати тою порядку. А если бы кто зъ васъ и товариства вашего такового указу нашего, далѣй упорнимъ будучи, непослухаль, и сталъ би шинковати явнѣ альбо потай горѣлку, такового позволяемъ тамошнимъ майстратовимъ, постерегши, забѣрати и грабити.

Данъ въ Батуринѣ, генваря 13, року 1691^а.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

На пакеті: Универсалъ, на шинки горѣлчаные данный отъ ясновельможного его милости пана гетмана, року 1691.

ІР НБУВ. – Ф. І, Стр. 50605 (Лаз. 5. – Арк. 1). Оригінал.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 245-246. – № 219

Частково опубліковано: Закревский И. В. Описание Киева. – Т. 1. – С. 69.

Грушевська О. О. Історично-географічний збірник. – Т. 2. – С. 33.

Тищенко М. // Праці комісії для виучування історії західно-руського та українського права. – Вип. 2 – С. 202.

№ 162

1691, лютого 2. Батурин. – Універсал І. Мазепи Батуринському Крупицькому монастиреві на села в Ніжинському, Лубенському і Прилуцькому полках

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожскихъ, а особливе паномъ полковникомъ нѣжинскому, лубенскому и прилуцкому, такъ тежъ и асауломъ, сотникамъ, атаманамъ и всему старшому и меншому товариству в тихъ полкахъ найдуючимся вшеякого стану и кондиції людемъ и кождому, кому бы колвекъ вѣдати належало симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ прекладалъ намъ превелебній в Богу отецъ ігуменъ Гедеонъ Одорскій монастыра Крупицького Батуринського привѣлена и фундушѣ такъ тежъ іхъ царского пресвѣтлого величества грамоти, яко и рожнихъ гетмановъ антецесоровъ нашихъ унѣверсалами, данніе монастиревѣ Святониколскому Крупицькому Батуринскому на села іменууючіе, в полку Нѣжинскомъ село Обмачевъ³⁰⁸ зо всѣми добрами, с полями, сѣножатами, лѣсами и озерами, хуторъ Цетовщина, шляхецкая земля с полями сїножатами, лугами и озерами, млинъ на Матѣевцѣ³⁰⁹ о чотирохъ колахъ и з дворомъ, камень одинъ у Мѣзевомъ млинѣ млинъ у Веровцѣ з ставомъ и греблею, село Спаское Поле³¹⁰ с полями сѣножатами, лѣсами и со всѣми угодіи, село Божокъ з млинами, с полями, сѣножатми, лѣсами, село Озаричи

^а Далі в тексті дописано: Въ конце акта подписано.

с озерами, сѣножатми, лѣсами, млинами и со всѣми угодіи, слободка Заболотовъ з лѣсами сѣножатми, озерами и святого Спаса церковь Старожитного монастыра, которій стоитъ надъ Сеймомъ рекою, слободка Любитовъ с перевозомъ, озерами, лѣсами и сѣножатми, село Хаяловъ с полями, з млинами, лѣсами и сѣножатми и со всѣми угодіи в полку Лубенскомъ знайдуючоеся село Коронешкое з млинами, с полями, лѣсами, сѣножатми и со всѣми угодіи в полку Прилуцкомъ и до вышеописанныхъ сель, млиновъ, грунтовъ и перевоза, яко ся здавнихъ часовъ заховали і ограничовали, нѣчого не уймаючи, симъ нашимъ унѣверсаломъ ствержаемъ и теперешному превелебному отцу ігумену Гедеону Одорскому Крупницкому Батуринскому, и по немъ наступающимъ сукцесорамъ его со всею о Христе братією подаемъ пишно и сурово приказавши. абы такъ панове полковники нѣжинскій, лубенскій, прилуцкій, асаули, сотники, атамани, и товариство Войска Запорожского, такъ тежъ войти и вся чернь помененному отцу ігумену николскому крупницкому, батуринскому и всей его братіи теперь и в потомніе часи в томъ монастыру застающей и на послушаніе в тіе села и млини для отбирания пожитковъ посланной и в вишеименованныхъ селахъ, грунтахъ, поляхъ, сѣножатехъ, озерахъ, млинахъ, перевозу (яко ся виразило) и всѣхъ принадлежностяхъ в отбиранию и уживанню пожитковъ монастыревѣ належачихъ найменшого не били перешкодою, овшемъ от заходячихъ якихъ колвекъ трудностей, абы панове полковники зъ старшиною заступали и боронили, а викрочнихъ и непослушнихъ, до насъ не отсилаючи, сурово карать мѣти хочемъ и повторе приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, февраля 2, року 1691.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

На арк 2. Оунѣверсалъ Мазепианскій на всѣ села монастырскіе, року 1691, февраля 2 дня.

По архиву № 1474.

ЦДІАК України. Ф. 154. – Оп. 1. – спр. 22. – Арк. 1. – Оригінал. Печатка знищена.

№ 163

1691, березня 15. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи жителеві Переяслава Василеві Максимовичу з дозволом на виготовлення селітри

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови переяславскому, старшинѣ полковой, атаманови городовому, войтови, бурмистромъ и всему мастратови тамошнему и кому о томъ вѣдати належитъ, ознаймуемъ ижъ супликовалъ до насъ учтивий п. Василий Максимовичъ, обиватель переяславскій, просячи о позволенъе салитры робеня на буртахъ войсковихъ поручъ кгрунтовъ салистранихъ Степанихи силистрантнихъ

будучихъ. Теды мы, схилившись до его прозъбы, даемъ наше позволение з броварномъ на мененнихъ буртахъ ему, пану Василию, зачати и робити селитру. Однакъ з такимъ докладомъ и варую ласки такими, жеби онъ завявши на тих мененнихъ салитраную роботу, жадной оттоль мѣсту и никому з мѣских обивателей в ихъ пляцахъ кгрунтахъ не учинилъ шкоды и утиснения, от которого того майдану салитранского маеть и повиненъ будет онъ п. Василей певную квоту до скарбу войскового платити митити, на що ему сей унѣверсаль нашъ рейментарскій давши, абы ниhto з старшин войсковихъ і мѣской и жаденъ з обивателей тамошнихъ найменшой перешкоды, трудности і нѣякого нагабання ему чинити и задавати не важилсѣ симъ нашимъ варуемъ унѣверсаломъ и пилно приказуемъ.

Данъ в Батурина, 15 марта, 1691 року^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

С подлѣннимъ свѣдѣтелствовалъ полковий переяславскій канцелярист Иванъ Несторовскій.

Таковъ подлѣнной с комисѣи, а на сей копій росписалсѣ сотник бубновскій Иванъ Максимовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 182. – Арк. 72а. Копія.

№ 164

1691, березня 18. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи про передачу Думитрашкови
Райчі села Березанка на утримання дітей його небожа
Марка “до ласки войскової”*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови переяславскому, зо всею его полковою старшиною, сотниковѣ яготинскому, атамановѣ, войтомъ, товариству и посполитимъ людемъ, в той сотнѣ найдуючимся, ознаймуемъ, в той сотнѣ найдуючимся, ознаймуемъ, ижъ маючи мы певность, же небожчикъ Марко, братаникъ пана Думитрашка Райчи, з ласки нашей войскової держал село Березанку в своемъ завѣдованню теперь з певнихъ респектовъ пуцаемъ в держанье и в зуполное завѣдованье до ласки войскової пану Думитрашку Райчѣ, для викормленія небожчековскихъ Марковихъ дѣтей, в опецѣ его пана Думитрашка застаючихъ, о якой волѣ нашей вѣдаючи, абы нѣхто зъ старшины полковой и з товариства не важилсѣ ему, пану Думитрашку, найменшой перешкоды в держаню того села помененного и в отбиранню з него всякой повинности чинити, а войтъ з селянами тяглими, людми березанскими, опрочъ козаковъ, жебы во всемъ

^а Далі в тексті дописано: На подленномъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

послушними били и повинность належную неотмовне отдавали оному, яко державцѣ своему, пишно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, 18 марта, 1691 года.

З архіву А. М. Лазаревского.

Опубликовано: А. В. Стороженко. Очерки Переяславской старшины. Исследования, документы и заметки. К. – 1900. – С. 176-177.

№ 165

1691, квітня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи волинському сотнику Василеві Дорошенку на зайняття греблі і побудову млина на річці Убедь

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоаннъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ полку Чернѣговского и каждому, кому бы колвекъ вѣдати о томъ належало ознаюемъ, ижъ просимъ насъ черезъ суплику своего панъ Василей Дорошенко, сотникъ волинский, абисмо займище его на реке Убеды о заняте греблѣ и построению млина помежъ Сосницею³¹¹ и селом Масалаевскою³¹² за певную сумму набитую ствердили унѣверсаломъ нашимъ. И теди, давши его прозбѣ слушной вашей мѣре у себе мистце, а респектуючи на зичливіе его (любо еще въ млодихъ мѣстех:) во многих ратних военных услуги, симъ унѣверсалом нашим позволяемъ ему на мѣстцу преречоному строити греблю и на ней фундовати млин, ж силе води и, построивши, всякіе приходячие размѣровіе пожитки, на себе ж отбирати, такъ мѣти хочемъ и пишно варуемъ, абы пану Василю Дорошенковѣ въ томъ ништо з старшини и чернѣ наименшой не важился чинити трудности и перешкоди, однакъ варуемъ [...] ^a онъ панъ Дорошенко тымъ строением своимъ млина на грунтах наданих не учинилшкоди.

Данъ в Батуринѣ, апреля 12, року 7199^b.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^b.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 522. Копія.

№ 166

1691, квітня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи дружині Гната Гладченка з дітьми на маєтності “до ласки войскової”

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войск Запорожских гетманъ Иоанъ Мазепа.

^a Текст пошкоджений.

^b Далі в тексті дописано: На подлѣпомъ тако.

^b Після підпису в правому куті в колі написано: Вмѣсто печати.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ переяславскому, старшинам полковим , также сотниковѣ лѣплявскому, атаманѣ и войтам в селѣ Керибердѣ³¹³ найдуючимся и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належатимет, ознаймуем, ижъ, бивши тутъ в насъ в Батуринѣ, панъ Яковъ Лизогубъ, полковникъ чернѣговскій, показивал намъ унѣверсал, наданих от небожчика Бруховецкого, на млини два кривному его пана полковника чернѣговского небожчику Игнату Гладченку, его жъ власним коштом построение. по одном колѣ мучномъ в собѣ мѣючие на рецѣ Циблѣ³¹⁴ и просимъ насъ, абисмо по досталого женѣ Игнатовой з дѣтми ей тот унѣверсал ствердивши, позволили з мененних млинков вшелякіе приходячіе пожитки отбирати. Прето ми, стосуючиися до унѣверсалу предреченого, а принявши прозбу пана полковника чернѣговского, ствержаем оной и з певних респектов позволяем приходячих млинков жонѣ Игнатовой пожитковъ спокойне заживати до ласки войсковой, вѣдаючи теди о такой волѣ нашой, абы нѣхто такъ з старшини полковой, яко и зо всѣхъ войскового и посполитого чину обивателей в селах Лѣплявомъ и Керебердѣ мешкаючих во отбиранию з тих млиновъ всѣхъ розмѣровихъ приходовъ жонѣ Игнатовой наименшое не чинил перешкоди, варуемъ и приказуем.

Данъ в Батуринѣ 17 апреля, року 1691^а.

Звишь менованій гетман рукою власною^б.

С подлиннимъ свидетельствовал ротной квартирмейстер Терентей Перепелкинъ.

Такую подленную з комиссией ревизияльной по засвидетелствовании господина моего бунчукового товарища Якова Лизогуба принял к отдачи ему, а на сей копій росписался староста биловский Василь Ярмаковский.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 274. – Арк. 11. Копія.
Нижня частина тексту пошкоджена.

№ 167

1691, квітня 22. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи Криштофору Фридрикевичу
на села Конотоп, Смяч і Хрипківку
“до ласки войсковой”**

Пресвѣтлѣйший и державнѣйший великих государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

Ихъ же царскою пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови черниговскому, старшинѣ его полковой сотникови седневскому и каждому, кому о томъ вѣдати належит ознаймуем, ижъ просиль нас панъ Криштофъ Фридрикевичъ, пасинокъ нашъ о наданье себѣ трох сѣлецъ

^а Далі в тексті дописано: На подленомъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Конотопу³¹⁵, и Смячи³¹⁶ и Хрипковки³¹⁷ в уездъ Седневскомъ будучих на поратунокъ своего нового господарства. Теди мы, гетманъ, яко маемъ моцъ по милости Божой и по монаршомъ их царского пресвѣтлого величества милостивомъ указу в Малороссіи всякіе справовати дѣла, такъ по прошеніи его пана Криштофа, надаемъ ему симъ нашимъ унѣверсаломъ до ласки войсковой тіе три селца Конотопъ и Смячъ и Хрипковку, где оразъ позволяемъ ему з тих сѣлецъ дорочную повинность и належитое послушенство от людей посполитих отбѣрати. А то респектуючи на его до слуг войскових способност. Вѣдаючи прето о такой волѣ нашой аби ему, пану Криштофу Фридрикевичу, ниhto з старшини и чернѣ владѣнню тих сѣлецъ и в отбиранню з них належитого послушенства не чинил перешкоди, а войти преречоних сѣлец з посполитими людми (опрочъ козаков), абы ему дорочную повинност и належитое послушенство отдавали, пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, апреля 22, року 1691.

Звышменованний гетманъ, рукою власною^a.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 1430. – Арк. 28. Копія.

№ 168

1691, квітня 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи варвинському сотникові Федорові Тарновському на млин на річці Удай

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ сим унѣверсаломъ нашимъ всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорозкого и всемъ, кому колвекъ о том надлежатимет вѣдати, ижъ п. Федор Тарнавскій³¹⁸, сотникъ варвинскій, мѣючи свой отчистій млинъ на рѣце Удаю о трох колах стоячій, просил нас на тимъ свой млин потвержателного нашего унѣверсалу: За которимъ бы моглъ всѣ приходячіе пожитки (:яко то и част войсковую:) *спокойне* заживати. Теды ми, ласкою Нашою оного окриваючи, ствержаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ тотъ млин его отчистій и позволяемъ з того млина его всѣ розмѣровіе пожитки отбѣрати и на свой обиходи домовіе оборочати, заживаючи *спокойне* всю част войсковую, в чомъ абы нѣхто ему, пану Феодору Тарновскому, сотниковѣ варвинскому, так з старших, яко и менших войскових людей найменшой не чинил перешкоди, симъ нашимъ унѣверсаломъ пилно варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, апреля 28, року 1691.

Звишменованний гетман, рукою власною.

С подлиннимъ читаль канцеляристъ войсковий Николай Соколовскій.

^a Праворуч від підпису в колі написано: Мѣстце печати гетманской.

Чернігівський історичний музей. – Колекція. – Інв. № Ал. 504/43/2

Інв. 3 М. Т. 802П. Копія 1723.

Там само Інв. № Ал. 504/43/3

Ін. № М. Т. 803 Р. Копія 30-40 рр. XVIII ст. з редакційними помітками. Під текстом засвідчувальний запис: С подленним читал канцелярист войсковий универсал отобрал к себе и росписался. Обидві копії з архіву Тарновських.

ЦДІАК України – Ф 1407. – Оп. 1. – спр. 20. – Арк. 1. Фотокопія з засвідченої копії.

Там само. – Арк. 2. Фотокопія з копії з поміткою перед текстом: Принят в канцелярії Январ. 13, 1728 року.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1 – Спр. 1246. – Арк. 82. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. І. Спр. 55675 (Лаз. 41/5. – Арк. 191). Копія.

№ 169

1691, квітня 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Чернігівського полку Дем'яну Унучці на свої власні ґрунти

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ чернѣговскому, старшинѣ полковой и всему старшому и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозкого того полку товариству, и кому колвекъ о томъ вѣдати належить, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ просилъ нас, гетмана, знатній полку Чернѣговского товаришъ п. Демянъ Кондратиевичъ Унучко о потвержателній унѣверсалъ на ґрунта свои власній дѣдизній и отчистіи, именно Плеховъ³¹⁹, Осняки³²⁰, Дурни³²¹, Краскувщину³²², Величковщину³²³, Познаховщину и Суховерщизну и на рудню на речцѣ Верестечи стоячую, власнимъ своимъ коштомъ споряженную, на кґрунтах непенних отчистих, также на два млини, коштомъ и працею своею построений, одинъ на речцѣ Пакулѣ³²⁴, а другой на речцѣ Ворзнѣ³²⁵ будучій, в полку Чернѣговскомъ найдуючися. Мы tedy слушно его прозбѣ давши у себе мѣсце, а иле поглядаючи на вѣрние дѣда его и его самого въ томъ полку отправуючися служби, яко всѣ помененній добра биле бы без кривди людской, било, симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ, такъ и пилно приказуемъ аби ему п. Унучку ниhto в тихъ его кґрунтахъ наименшое не важился чинити трудности.

Данъ в Батуринѣ, априля 28, року з 1691^а.

Звишеменованій гетманъ рукою власною^б.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – спр. 6. – Арк. 712. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подписъ таковъ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 170

1691, травня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському на містечко Білогородку

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Степановичъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, меновите ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ и всякого чину людемъ ознаймуемъ, ижъ на поваженое жаданіе ясне в Богу преосвещеннаго его милости господина отца Варлаама Ясѣнського, митрополити Київського, Галицького и всея Малыя Россіи по монаршой ихъ царского пресвѣтлого величества грамотѣ и поданомъ от насъ унѣверсалѣ, позволилисьмо зпустѣлое городище Бѣлогородку на той сторонѣ Дняпра, тамобочними людми осажовати для подпори недостатковъ зубожалой катедры его пастерской милости метрополитанской и ведлугъ волѣ его пастирской милости, якъ хотѣти оное местечко до першое перфекціи приводити, в чемъ всемъ абы нихто з старшини и черни рейменту нашего, такъ самому его пастирской милости, якъ и дозорцамъ для осадчества тамъ висланимъ не важился чинити, трудности и перешкоди пилно варуемъ и приказуемъ.

З Батурина, мая, в року 1691^а.

Звишъменованний гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 11-12. Копія з копії.

№ 171

Не пізніше 1691, травня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Козелецькому Георгіївському чоловічому монастиреві на млин у селі Вовчок, що на річці Махній, з озерами і сіножатями

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского, гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови Київському зо всею полковою его старшиною и всѣми старшимъ и менъшимъ войсковимъ и посполитимъ того полку обивателемъ и кому колвекъ вѣдати о томъ належить, ознаймуемъ, ижъ прибувши до насъ превелебній в Богу отецъ Лазарь Почека, ігумень монастиря святого великомученика Христова Георгія Козелецького³²⁶ презентовалъ намъ

^а У копії дописано: В подлинномъ подписано тако.

побожнюю на писмѣ вираженую на обитель свою преречоную пани Анастасіи Максимовни Думитрашковой Райчиной лекгаціи меновите млина у Вовчку на рецѣ Махнѣй³²⁷ стоячого, которого одна часть ей паней Анастасіи з первымъ ей мужемъ небожникомъ паномъ Андреемъ Салониною дарована от небожчика п. Силвестра Брилевича, а другая часть купленимъ правомъ набитая, а при томъ млинѣ найдуючихся сѣножатей и озеръ и просилъ на тую лекгацію потвержательного нашего унѣверсалу. Мы теды тому его отца ігумена желанію і прошенію, давши мѣстце и смотрячи на крѣпости от ней п. Анастасіи на тую побожнюю за спасеніе небожниковъ пановъ Костантіа и Андрея Солоньинъ лекгацію даннии, яко ствержаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ оный лекгований млинъ з озерами и сѣножатми до него приналежними, такъ пилно варуемъ и не отмѣнно мѣти хочемъ, аби нихто з старшихъ и меншихъ войсковихъ и посполитихъ полку Кіевского обивателей в отбиранію з млина преречоного розмѣровихъ пожитковъ в сѣножатехъ и в озерахъ, до того млина належнихъ, и сполне з нимъ лекгованнихъ, наименшой жадной ему, превелебному отцу, ігумену и по немъ быти мѣючимъ ігуменамъ и всей братіи монастыря Спасоюріевского Козелецкого не важилсѣ чинити прикрости, шкоди и перепони, а онъ, отецъ ігумень, з братією вѣчне з тоей побожной лекгаціи к употребѣ и удоволствованію святой обители своей мѣють спокойне заживати млиновихъ пожитковъ, озеръ и сѣножатей, подлуг давнихъ и старинныхъ ихъ межей и опредѣленіи.

Данъ в Батуриѣ з канцеляріей войсковою. Мая 4, року^а.

ЦДІАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. Спр. 1247. – Арк. 34-36. Копія з копії.

№ 172

1691, травня 6. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи любецькому святоп'ятницкому священникові Григорієві на надані йому маєтності.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Пану полковникови чернѣговскому зо всею старшиною, сотниковѣ любецкомѣ, атамановѣ и войтовѣ зо всѣми тамошними обивателями ознаймуем, ижъ презентовалъ намъ честный отецъ Григорій священникъ святопятницкий любецкий декретъ от ясне в Богу преосвященного его милости господина оца архиепископа чернѣговского и от значныхъ полку Чернѣговского особъ на грунта и добра его в Любетшинѣ найдуючихся ферованый и просилъ насъ, абысмо оный нашимъ гетманскимъ ствердили унѣверсаломъ. Мы теды, признавши его в той мѣре слушне, занесенную прозбу, потвержаемъ всѣ тій его кгрунта данный в декретѣ суть положенные симъ унѣверсаломъ нашим, мѣти того хотячи и приказуючи, абы там тепер, яко и в потомніе часы в заживанье

^а У копії рік відсутній, далі дописано: В подлинномъ подписано тако.

тѣхъ его власныхъ добръ найменшой ему пререченному отцу Григорію ниhto не смѣлъ и не важился чинити перешкоди.

Данъ въ Батуринѣ, мая 6 дня, року 1691^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 520. Копія.

№ 173

1691, травня 26. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи сосницькому сотникові
про заборону брата харчі для мисливського товариства
з монастирського хутора і чинити інші утиски***

Их царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского, гетманъ Іванъ Мазепа.

Пане сотнику сосницький занеслъ перед нас скаргу велебный отецъ городничий Радичевский прекладаючи тое: же чоловѣковѣ в хуторѣ ихъ при млинѣ Масалаевском будучом мешкаючому дѣтся припрост и утяжеене от того: що оный примусом потяганъ зростае до кормленя товариства охотницького там в Масалаевцѣ на становиску найдуючогося, который то человекъ в томъ хуторѣ живучи дозражает ихъ млинов монастырскихъ и вшелякое оддае имъ законникамъ послушенство, за чим ми, неслушност в той мѣре узнаючи, быти мѣти хочем и приказуем, абы тот ихъ монастырский хутаранинъ былъ воленъ од тоей в годованю оного товариства охотницького повинности и вперед если бы хто приселився на ихъ дворищи абы былъ воленъ от тоей налоги^б тут же особливе помененный отецъ городничий Радичевский ускаржалъся перед нами и на Леонтія Домонтовича: же терпятъ оны законники в том своем хуторѣ Масалаевском от него, Леонтія, перешкоду, поневажъ оный разными способами чинит и ищет задавати имъ трудности и прикрости. Теды приказуемъ в. м. абыс его, Домонтовича, іменем нашимъ гетманским упоменуль и приказаль ему, абы оный своими упорными поступками не важил ся в ихъ монастырскомъ хуторѣ чинити жадное перешкоды и долегливости а жебы и вперед оны, законники, в тых не поносили таких утисковъ, о тое и повторе приказуем.

Данъ в Батуринѣ, мая 26 року 1691.

Звишменованный гетман, рука власна.

Помітка на арк. 2: Запис на кам'яні Філіпъ Адрѣнку (?)

Запись еи на млинъ отдаю еродиякону до Теофілу Кунѣецкому в обитель святой Печерского во вѣчност Василий Филиповичъ Дроздевичъ рукою своею подписуюс.

ЦДІАК України у Києві. – Ф. 128. – Оп. 1а вотч. – Спр. 2. – Арк. 1-2. Оригінал.

^а Далі в тексті дописано: В подлинном подпись.

^б Слова від “и вперед” до “налоги” написані з лівого боку перпендикулярно до тексту.

№ 174

*Не раніше 1691, травня. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові
Варлааму Ясинському з дозволом влаштувати перевіз
через Десну в селі Ковчині*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, ижъ жадалъ нас пастирь ясне в Богу преосвященнии его милость господинъ отецъ Варлаамъ Ясинскій, архиепископъ митрополит Киевскій, Галицкій и всея Малыя Россіи, абисмо позволили для дворовое потреби при селѣ Ковчинѣ³²⁸ на рецѣ Деснѣ перевозъ устроити, теди мы, гетманъ, тому его милости жаданю не отмовили, жадаемъ и пилно приказуемъ, абы ниhto его пастирской милости, а особливе дозорцомъ, в помененномъ селѣ Ковчинѣ зостаючимъ, в постановленю того перевоза не важился найменшой перешкоди чинити.

Данъ в Батуринѣ, мая, року^а.

ЦДАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. Спр. 1247. – Арк. 29. Копія.

№ 175

*Не раніше 1691, травня. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові
Варлааму Ясинському з дозволом збирати купецьке мито
на споруджених ним Білогородській
і Борщагівській греблях*

Пресвѣтлѣшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорозскихъ и обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, такъ ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, яко и всему посполству и меновите купецкой кондиціи людемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ до вѣдомости доносимъ, ижъ ясне в Богу преосвещенний его милость отецъ Кир Варлаамъ Ясинскій, православний архиепископъ митрополитъ Киевскій, Галицкій и всея Малыя Россіи панъ и пастирь нашъ по милостивой ихъ царского пресвѣтлого величества монаршой грамотѣ и поданомъ от насъ унѣверсаломъ, осадивши запусилое мѣстечко Бѣлогородку³²⁹ на той сторонѣ Днѣпра лежачую тамо бочными людами и построивши там же значнимъ своимъ коштомъ и накладомъ двѣ гребли: одну

^а У копії число і рік відсутній, далі дописано: В подлинном подпись таковъ.

на рець Рпеню в самой Бѣлогородцѣ и другую на рѣчцѣ Борщагувцѣ³³⁰ недалеко от Бѣлогородки жъ, желалъ насъ о тое, абисмо позволили его милости на тихъ преречонихъ гребляхъ в Бѣлогородцѣ и на Борщагувцѣ мито купецкое от всякихъ людей з рожними товарами тамъ преѣжджающихъ и переходячихъ отбирати. Мы теде, гетманъ, давши у себе мѣсце тако слушному поважному ясне в Богу преосвященного пастира его милости жаданю, а иле уваживши же не меншая дѣется убиль и шкода в гребляхъ чрезъ частіе купецкихъ людей переѣзди и переходи, откуль не тилко зепсоване греблямъ, лечъ и сѣножатенъ тамъ прилеглимъ спустошене не меньшее наносится, позволяемъ его милости отбирание того мита купецкого на двоухъ мѣйсахъ, такъ в Бѣлогородцѣ, яко и на Борщаговцѣ завести и от сего часу в своей владзе мѣючи якъ хотѣти себѣ оное употребляти. Для подпартя скудостей своихъ катедралнихъ, а такъ повагою сего унѣверсалу нашего по всѣхъ купцахъ, не тилко в самомъ первоначальномъ городѣ Кіевѣ и в Малороссійскихъ городахъ под рейментаромъ нашимъ свое мешкане мѣючихъ, лечъ из заграницы з поды области королевьской з рожними товарами в державу православнихъ нашихъ монарховъ трактомъ Бѣлогородскимъ и Борщаговскимъ переѣжджающихъ, мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, абы каждый дозорцомъ на то установленнимъ без всякой противности належитое, ведлугъ слушности отдавалъ мито на катедру митрополитанскую кіевскую, в чомъ всемъ аби ниhto з старшини и чернѣ и найбарзѣй з жителей кіевскихъ и от майстрату, тамошнего наименшой не важился чинити трудности и перешкоди пилно варуемъ и повторне приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая, в року^a.

Звишгьменованній гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 15-17. Копія з копії.

№ 176

*1691, червня 13. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи жителям Кролевця
Якимові Олексенку і Данилові Ващенко
на млин на річці Раті*

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаниемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому, сотниковѣ кролевецкому и всѣмъ, кому колвекъ о томъ надлежатиметь вѣдати, ижъ суплѣковали до насъ товариство сотнѣ Кролевецкое³³¹, а имено Якимъ Олексенко и Данило Ващенко, жителѣ кролевецкие, просячи ласки нашей о потверженію унѣверсалу на млинокъ на

^a У копії число і рік відсутній, далі дописано: В подлинном подпись тако.

рекѣ^а Ретѣ³³² о едномъ каменѣ з ступами сполне ихъ власнимъ коштомъ и працею построенній. Теди ми, принявши ихъ у себе прозбѣ, акриваемъ ихъ ласкою нашою, яко товариство войсковое, позволяючи имъ з того ихъ млина, на рецѣ Ретѣ стоячого, всѣ пожитки розмѣровие, то есть и часть войсковую і если своимъ коштомъ, а не посполичиялимъ шарваркомъ греблю оправують ку вспартю домовимъ своимъ потребамъ отбирати и спокойне всѣх тих пожитковъ заживати, в чомъ аби нѣхто з старшини і чернѣ наменьшой имъ, Якиму Олексенку и Данилу Ващенку, не важился чинити перешкоди, симъ нашимъ унѣверсалом варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, июля 13 дня, року 1691^б.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною^в.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 61. – Арк. 373. Копія.

Там само. – Ф. 51. Оп. 3 – Спр. 4117. – Арк. 2. Копія.

№ 177

1691, червня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи полтавському сотникові Іванові Левенцю про підтвердження за ним села Милці з Куклинським Яром, яке було надане його батькові Прокопові Левенцю

Пресвѣтлѣшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ полтавскому, старшинѣ его полковой и каждому, кому о томъ вѣдати нележитъ, ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ панъ Іванъ Левенець, сотникъ полтавский, абысмо ему потвердили нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ село Милці в ключу Полтавскомъ лежачое, отцевѣ его небожчику Прокоповѣ Левенцевѣ з ласки нашей наданное, теды мы, гетман, респектуючи на значные отца его в Войску Запорожскомъ роненныя услуги, до которыхъ видячи и его пана Івана способность, по прошеній его, ствержаемъ ему тое село Милці из Куклинскимъ Яромъ под Мачоскій Мостъ и позволяемъ ему тимъ селомъ владѣти, и всякіе з него отбирати от посполитихъ людей пожитки, вѣдаючи прето о таковой волѣ нашой, абы ему нѣхто з старшини и чернѣ владѣню того села, и в отбиранію з него належитихъ пожитковъ не важилис чинити перешкоды, мѣти хотимъ и рейментарско приказуемъ. А войтъ того села Милецъ з посполитими, тяглими людьми (:опрочъ козаковъ:), жебы ему належитое послушенство и дорочную повинность отдавали.

^а У копії і на Ретѣ.

^б Далі в копії дописано: В подлинномъ подпись.

^в Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

Данъ в Батуринѣ, іюня 20 д., року 1691, а тут же докладаем и приказуемъ, жебы отдавши он, п. Иванъ Левенець, за тое свое село сто злотихъ грошей с полжовой рати, билъ в арендѣ волень^а.

Звишменованный гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 38 зв. Копія.

№ 178

Не раніше 1691, червня. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про розмежування земель між Церковщинцями, Надинівцями і Карасилівцями

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ універсаломъ каждому, кому бы колвекъ о томъ видати належало, а меновите всей старшинѣ полку Кіевского войсковою и п. сотникови Козелецкому зо всѣмъ урядомъ тамошнимъ, также всѣмъ тоей сотнѣ войсковимъ и посполитимъ обывателемъ, ижъ донесли намъ Михайло Концѣпскій, староста маетности нашей села Вовчковцовъ суплѣку тамошних жителей, подданихъ нашихъ, з прошеніемъ о потвержене себѣ ку спокойному в потомніе часи владѣно лугу и сенокосовъ над Десною в певномъ ограниченю лежачихъ, презентоваль намъ двѣ правніи оного ограниченя писма, едно в року [...] от пана Івана Сухини по указу антецесора нашего небожчика пана Івана Самойловича на тіе кгрунта для роздѣлу оныхъ межи вовчковцами и ихъ поселянами Церковищанами, Надиновцами и Карасиловцами висланного данное, в которомъ такими прикметами тогдашнего подѣлу положена граница, же Церковищане, Надиновци и Карасиловци мають владѣти и заживати онихъ, взявши от креста над Десною рекою будучого под вершини озера Головинъ до рѣчки Махнѣй и озера Головина, а от той межи на томъ боку Махнѣ лежачой до самой Десни в гору, а Вовчковци, почавши такожъ от вершини озера Головинъ до устя Рясина заживати того лугу повинни, а другое писмо в року [...] от висланныхъ нашихъ пана Захаріи Шійковича, значного товариша войскового, и пана Василя Чуйкевича, регента канцеляріей войсковою, в потвержене того первого од выжей речоного висланного данного, абы не ненарушне разграпичене помененного кгрунту в своихъ тогда учиненных межах заховалося выданное, мы теды, гетманъ, тоей суплицѣ речоннихъ села Вовчковцев, жителей, яко слушной не отмовивши и запобѣгаючи, абы впредь яковій такъ от тихъ трохъ сѣлъ жителей Церковищанъ, Надиновцевъ и Красиловцов, яко от иншихъ околичнихъ маетностей от ихъ державцовъ духовнихъ или свѣцкихъ имъ Вовчковцамъ, не дѣялися трудности и перешкоды в владѣно тоей имъ удѣленной части лугу, сказалисмо сей нашъ видати універсалъ, которимъ, яко обоє помененний розграничний писма зтвержаемъ

^а У копії написано: В подлинном подписано тако.

^б У копії рік не вказаний.

такъ и розграничене межами и певними прикметами в онихъ описанное в потомніе часи умоцняемъ, а пилно того варуемъ и под заплаченемъ вини на насъ, гетмана, в тихъ розъезднихъ писмахъ положенной упоминаемъ абы нѣ от кого з старшини полку Кіевского з урядових войскового и посполитого чина козелских, а особливе от маетностей околичнихъ и от ихъ державцовъ духовних или свѣцких имъ Вовчковшимъ жителемъ в владѣню и заживану тоей лугу и сенокосовъ двома правними писмами отдѣленной и симъ унѣверсалнимъ листомъ нашимъ укрѣпленной части жадная не дѣялася трудность, перешкода и не належное втручане ся в оний кгрунтъ не чинилося пилно и повторе о тое варуемъ.

Данъ в Батуригъ, іюня, року^а.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 1235 – Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 30-33. Копія.

№ 179

1691, липня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про повернення седнівським жителям дев'яти золотих, взятих у Ромнах на Вознесенському ярмарку

Іхъ царского пресвѣтлого Величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пане Фотій, ексакторе нашъ войсковый, скаржилися перед нами жители седневскіе ремесла гарбарского, же фактор вашъ в Ромнѣ на Вознесенскомъ Ярмарку будучи взялъ в нихъ от чотирохъ возовъ шкуръ девят золотихъ ексакцій якои, мовясь они, николи на жаднихъ ярмарках и торгахъ перед симъ будучимъ ексакторомъ не давали. А нинѣ іхъ уквивжено повимъ обычаемъ, в чемъ просили у насъ оборони и справедливости, яко теди они пререченные жители седневскіе тые шкуры на заграницю выпроважали и не з заграници в сей край впроважали, але тутъ в Малой Россій домовій в дома свой куповали товары, тако и не подлежали жадному платежу индукти зачимъ приказуемъ вамъ, абысте факторови своему приказали тые девять золотихъ имъ, седневцямъ, привернути и далеи оныхъ и другихъ таковыхъ, таковими ексакціями не турбовали, а если бы тотъ фактор вашъ в Ромнѣ будучій, яковимъ способомъ вымовлялся, тихъ трохъ талярей онимъ отдати, теди присилайте оного перед насъ в Батуригъ для даня в томъ справы.

Данъ в Батуригъ, іюля 3 д., 1691 року^б.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – ф. 51. – Оп. 3. – спр. 8710. – Арк. 22. Копія.

Там само. – Арк. 26. Копія.

Там само. – Арк. 41. Копія.

^а У копії число і рік відсутні, далі дописано: В подлинномъ подписано тако.

^б Далі в тексті дописано: В подленномъ подписался.

№ 180

1691, липня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Скельському монастиреві на село Павловочка

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского прѣсвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоаннъ Степановичъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлѣйшого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, особливе пану полковниковѣ гадяцкому, сотниковѣ грунскому, атамановѣ городовому, войтовѣ и всѣмъ тамошнимъ обивателямъ и кождому, кому о томъ вѣдати надлежит, ознаймуемъ, ижъ яко за прошлого антецессора нашего бывшего гетмана и за нашего гетманскаго уряду законники монастира Склскаго³³³ селцемъ Павловочкою, въ уездѣ Грунскомъ найдуючомъся, владели и зъ оного вспартю ихъ монастирскихъ недостатковъ всякую звичайную повинност отбирали, такъ ми, гетманъ, тепер тое ж селце Павловочку при превелебномъ отцу Пахомію Федоровичу, теперешному ігумену скелскому, зъ братією тамошнего ж монастира заховуемъ до ласки нашей, хочемъ теди мѣти и повагою сего унѣверсалу нашего приказуемъ, абы никто зъ старшини и чернѣ полку Гадяцкого, а особливе господарь нашъ ему, отцу ігуменови, зъ братією в владѣнію оного селца жадное не важилися чинити перешкоди и становиска войсковимъ людемъ, жеби не давали; а войтъ з посполитими тяглими людми (:опрочъ козаковъ:.) абы всякую повинностъ и послушенство отдавали.

Данъ въ Батуринѣ, іюля 6 д., року 1691^a.

Звишъменованній гетман, рукою власною.

К сей копіи во вѣрност сходства с подленимъ унѣверсаломъ владелець іеромонихъ Проковой Бочковский, ігумень монастира Пустинно-Скелскою свято Преображенского своеручно подписался, а подлениий унѣверсаль к себѣ принялъ.

Сводиль с подлинними универсалами писар полковий гадяцкий Ситенский.

РДАДА. – ф. 248. – Оп. 1. _ спр. 1809. – Арк. 217 зв. Копія.

ЦДІАК України. – ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 217. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Гадяцкого полка. – С. 27.

№ 181

Не раніше 1691, липня. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському на Моровськ, Церковище, Ковчин, Комарівку, Койлів, Білогородку, Погреби з належними до них полями, лісами, озерами і млинами

Пресвѣтлѣйшихъ и державнейшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожских и обойхъ сторонъ Днѣпра гетманъ Іоаннъ Мазепа.

^a Далі в тексті дописано: В подлинном подписано.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому о томъ вѣдати належить теперъ и на потомъ будучимъ людемъ, а особливо старшимъ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, ижъ мы, гетманъ, мѣючи особливій респектъ на убогую катедру митрополитанскую Кіевскую не тилко з тихъ миръ, же она чрезъ отторгнене и отдалене всѣхъ своихъ старинныхъ маетностей в области королевства Полского теперъ найдуючихся в крайнее пришла знищене, але под звглядомъ того наибарзей, же поделъжности нашей рейментарской повиннисмо о належитомъ пастира своего вихованіх оусереднимъ и помышляти старанемъ заховуемъ при ясне в Богу преосвященномъ его милости отцу Варлааму Іасинскомъ православномъ архиепископу митрополиту Кіевскомъ, Галицкомъ и всея Малыя Россіи пану и пастиру нашему мѣстечко Моровскъ з иншими присѣлками до него належичими Соколовскою, Руднею Коропемъ з землями, полями, лѣсами, озерами, тимъ прилеглими и зо озерами Расинъ и Бабичъ названными, з сѣножатми луговими за десенскими з островомъ Беловодомъ, з перевозомъ на рѣцѣ Деснѣ тамъ же подъ Моровскомъ знайдуючимся, и зъ прочіими всѣми оугодіями, такъ цѣле и зуполне, якъ не кгдыста да королевской держави в духовной и своей области бискупъ кіевскій держаль и употребляль, придаючи и присовокупляючи до того ж мѣстечка Моровска села именнотые Церковища, Ковчинъ з перевозомъ и Комаровку зо всѣми ихъ приналежитостями, село Койловъ з озерами ему прислуш аючими и з всякими оугодіями належитими, ствержаючи сим же нашимъ унѣверсаломъ всѣ кгрунта Домонтовічовскіе около села Церковищъ и в самихъ Церковищахъ лежачіе, а за власную певную суму от его милости набитіе такъ тежъ греблю з млинами на рѣцѣ Острѣ построенными, приказуючи всѣмъ млиновъ тихъ мелникомъ (кромѣ козаковъ), аби катедри митрополитанской били послушными такъ въ отдаваню мѣрочки войсковой, яко и в слушномъ тамъ тихъ млиновъ направленю, а для лучшого еще скудностей катедтральныхъ удовольствованія в надѣю превисокой монаршой милости ихъ царского пресвѣтлого величества надаемо его милости запустѣліе местечка Бѣлогородку над рѣкою Рпенемъ и Триполе над рѣкою Днѣпромъ лежачое зо всеми озерами и луками Трипольскими и зо всѣми до нихъ прилеглими селищами, землями и лѣсами, позволяючи в надежду святого покоя часу на тое погодного и угодного слободу тамъ кликати греблю старую на рѣцѣ Рпеню, Борщеговцѣ поправити и млины строити ку розширеню и розмноженю пожитку своего, где и мыта купецкого отбирание волно будет его милости, оутвержаемъ теди симъ нашимъ унѣверсаломъ, аби тие всѣ маетности и угодія вышше описаные, такъ яко и старинніе тоей жъ катедри маетности на семъ боку Днѣпра Погребы и Зазиме з землями, лесами, сѣножатми, озерами, из озеромъ под Церковемъ, а на томъ боку Янковичи, Рославичи, Малая Бугаювка, Снѣтинка и прочіе, Крушинка, Мархелювка, Жиляне, Лазаревщина, названная Шархавщина и иные кгрунта понад рѣчками Либедею, Сичовкою, Борщаговкою и под городомъ Вышнимъ Кіевскимъ лежачіе, в зуполной его пастирской милости и по немъ наступаючихъ митрополитовъ кіевскихъ владзе всегда без отмѣни найдоватся, если о темъ тихъ кгрунтахъ з певними правами не будетъ от кого одозву, з которихъ то всѣхъ маетностей добръ и угодей такъ

теперешній его милость отецъ митрополитъ кievскій, яко и всѣ по немъ будучие того жъ престола митрополитанского наслѣдники мощи будутъ до своей митрополитанской катедры отбирати и привлащати всякие к своей потребѣ пожитки, а такъ симъ нашимъ унѣверсаломъ варуемъ и рейментарско приказуемъ, аби жаденъ з старшины, из черни войсковою преречомому ясне в Богу преосвященному его милости отцу архиепископу и по немъ наступающимъ власнимъ того престола пастиремъ и от нихъ досланимъ дозорьцомъ и городничимъ в владѣню тыхъ маестностей и угодий в отбиранию от подданныхъ послушенства и повинностей і в привлащеню всякихъ пожитковъ не важился наименшее чинити перешкоди и шкоди, яко то лѣсовъ моровскихъ, погребскихъ, бѣлогородскихъ, триполскихъ пустошити, озеръ виловлювати, сѣножатеи викошевати и людей тяглихъ такъ в козацтво потягати, яко и в сусѣдство приймаючи от повинностей подданскихъ заступати, а то под срокгимъ на не послушнихъ и воли нашей рейментарской противныхъ войсковимъ каранемъ и повторне повагою сего унѣверсалу нашего приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, року, месяца іюля, дня^а.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 6-10. Копія з копії.

№ 182

1691, серпня 7. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві
Леонтієві Полуботку на село Коломійці
“до ласки войсковою”*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови переяславскому и старшинѣ его полковой, сотникови яготинскому и каждому, кому о томъ вѣдати належитъ, ознаймуемъ, ижъ просиль насъ панъ Леонтій Полуботокъ, значній товарищъ войсковій, абисмо ему надали село Коломійци, въ уездѣ Яготинскомъ лежачое. Теди ми, гетманъ, маючи власть по милости Божой и по монаршому ихъ царского пресвѣтлого величества указу всякія въ Малой Россіи устроевати порядки, по прошеніи его, надаемъ ему, пану Леонтію Полуботку, тое село Коломійци и позволяемъ до ласки войсковою оними владѣти и з него всякое послушенство, повинность отбирати. А то респектуючи на его значніе въ Войску Запорожскомъ услуги и на упрямою его къ намъ рейментарови, зичливість, вѣдаючи прето о такой волѣ нашой, абы ему, пану Леонтію Полуботку, якъ самъ панъ полковникъ переяславскій, такъ и ништо иншій з старшины и чернѣ владѣню того села и въ отбиранию з него отъ людей посполитихъ належного послушенства не чинил

^а У копії рік і число відсутні, далі дописано: В подлинном подписано тако.

перешкоди, а войтъ села Коломійцовъ з мужами (:опрочъ козаковъ:) аби ему належитое послушенство и повинность отдавали, приказуемъ.

Данъ въ Батуриѣ, августа 7 д[ня], року 1691-го^а.

Вышгьименованній гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 153-154. Копія.

№ 183

***1691, жовтня 5. Лубенський Мгарський монастир. –
Універсал Івана Мазепи сотникові Полтавського полку
Андрієві Нащинському на село Брусіївка
“до ласки войскової”***

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ нашимъ писанемъ кождому, кому о томъ вѣдати належить, а особливе пану полковниковѣ полтавскому, старшинѣ его полковой, сотником, атаманомъ и всему старшому и меншому товариству, иж, принявши мы прозбу пана Андрея Нащинского, сотника полкового полтавского, и углядаючи на его уставичное праці в Войску Запорожскомъ, ронячіе, надаемъ ему на вспарте его господарства домового село Брусѣвку, позволяючи ему до ласки наше от людей в ономъ селѣ мешкаючих всякіе належітія отбѣрати повинности, в чомъ абы ему нѣхто з старшини и чернѣ жадной наменьшой не важился чинити перешкоди, козаки однакъ в томъ селѣ мешкаючіе, абы были при належитой захованы волности козацкой, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ в монастиру Мгарском Лубенскомъ октоврія 5 дня, року 1691^в.

Звишменований гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Стр. 1809. – Арк. 80. Копія.

Перед текстом заголовок: Копій крѣпостей пана Нащинського на село Брусѣю.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 80. Мікрокопія.

№ 184

***1691, жовтня 14. Батуриѣ. –
Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Григорію
Карповичу про підтвердження на куплений млин,
що на Слобідській греблі на річці Шестрі***

Пресвѣтлѣишии и державнѣишии великии государев ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского Іванъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану

^а У рукопису дописано: Въ подлинномъ подпись таковъ.

^б [Место печати] за силой малороссийской.

^в У копії дописано: В подлинномъ подписано тако.

полковникови киевскому, старшинѣ его полковой, и каждому, кому о томъ вѣдати належит, ознаймуемъ, иж презентоваль намъ панъ Григории Карповичъ, значныи товаришъ войскowyи, купчое право на млынъ, на греблѣ Слободскои, на рецѣ Шестрѣ, о двох колахъ стоячыи, и просилъ собѣ нашего на оныи potwierженю. Теды мы, склонившыся на тую его прозбу, сымъ нашымъ унѣверсаломъ ствержаемъ тот млынъ за власныи его гроши купленыи, позволяючи ему з того млына всякіе розмѣровые пожитки отбирати. В чомъ абы ему ниhto з старшины и чернѣ не чинилъ перешкоды: мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ октовріа 14, року 1691.

Іванъ з менованню гетман, рукою власною.

Mazepiana in the Harvard Manuscript Collection (1691-1709) Bohdan Struminskuj. – Offprinted from Harvard library bulletin. – Volume XXVIII, Number I. January 1980. – s. 66, s. 67. Фотокопія з оригіналу. Під підписом печатка з надписом по колу: Печат(ь) Малои Россіи их царского пресвѣтлого величества Запорожского.

№ 185

1691, жовтня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Данилові Федоровичу на село Данилівку, що в Менській сотні, “до ласки войскової”

Пресвѣтлѣйших, державнѣйших великих государей їх царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Іхъ же царского величества Войска Запорожского пану полковникови чернѣговскому, старшинѣ его полковой, сотникови менскому зо всѣмъ товариствомъ и посполитими людми и каждому, кому о томъ вѣдати надлежит, ознаймуемъ, иж респектуючи мы на давніе и теперешніе пана Данила Федоровича служби, которые онъ вѣрне до монаршого ихъ царского величества престола и до насъ реиментора зичливе оказует, конферуемъ ему село Даниловку³⁴ в сотнѣ Менской лежащее, зо всѣми до него приналежностями, якъ ся в собѣ мает, позволяючи з него, Даниловки, от посполитих тяглих людей до ласки войскової належитую повинност и послушенство отбирати, в чомъ абы ему, пану Данилу Федоровичу, ниhto з старшины и черни не чинилъ перешкоды, а войтъ села Даниловки зо всѣми тяглими посполитими людми (:опроч козаковъ:) абы ему звичайную повинност и належитое послушенство отдавали, варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, д. 16 октовріа, году 1691^а.

Звышменованный гетманъ, рукою власною^б.

С подлѣннимъ сводил находячийся при комиссіи у писменних дѣлъ козакъ сотнѣ Слабинской Павелъ Давидовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3319. – Арк. 6. – Копія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 23. – Арк. 20. Копія з датою 14 жовтня.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подписано.

^б Нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 186

**1691, жовтня 29. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи, яким наказується
жителям сіл Коренецьке, Липове і Галка, як і раніше,
гатити Коренецьку греблю, де стоять млини
Батуринського монастиря**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ всѣмъ жителемъ села Коренецкого, села Липового и села Галки³³⁵ ознаймуемъ, ижъ прекладалъ намъ превелебный в Богу отецъ Гедеон Отдорский, ігуменъ монастиря тутейшого Батуринського, же щосте прошлых роковъ всѣ помененных скулъ жители греблю Коренецькую шарваркомъ посполитим гачували, тепер оной не хочете гатити и универсалу нашего давно не дбаете; черезъ що ему, отцу ігумену, з братією в млинових пожиткахъ чинится ущербокъ не менший. За чимъ, яко тое огурство и непослушенство волѣ нашой ганим, вамъ такъ пишно и сурово приказуемъ черезъ сей лист нашъ, абысте от гаченя греблѣ оной не вимовлялися, але конечно подлугъ прежнего обикновенія своего тую греблю^а гатили и яко належит во всемъ порад не устраивали, якобы за тим в млинках работа не ваковала. О що и повторе вамъ приказавши, поручаемъ господу Богу.

З Батурина, октоврія 29, року 1691.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2. Коренецкий гребелжи Гетмана Мазепи лист, 1691, октов. 29. Початок універсаловъ Мазепиныхъ.

По архіву № 1460.

ЦДІАК України. – Ф. 154. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 1, 2. Оригінал.

№ 187

**1691, жовтня 30. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про підтвердження села Кушани
з грунтами і млином за Кам'янським
Успенським монастирем**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Іоанъ Стефанович Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества, Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, меновите пану полковникови стародубовскому, зо всею его полковою старшиною, сотникомъ, атаманомъ городовимъ, и сѣлскимъ и всѣмъ того полку обывателемъ, а особливе дозорцамъ нашимъ, и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належало бѣ ознаймуемъ: ижъ яко з указу нашего

^а Слово “греблю” написано над рядком.

рейментарского, высланные наши, до монастыра Каменскаго кгрунтъ, то ест, лѣси, боръ, сеножати и иные угодья, з селомъ, прозываемымъ Сушаны из млиномъ о трохъ колахъ на рецѣ Сновѣ стоячимъ отвели и в своемъ отводномъ писмѣ границу положили. Такъ мы, рейментар, по милости Божой и монаршой ихъ царского пресвѣтлого величества, маючи моцъ в Малой Россіѣ, всякие устроевати порядки, а тотъ монастыр ховаючи в нашомъ особливомъ прирѣчьи: ствержаемъ симъ унѣверсаломъ, по прошенію велебного отца Іоны, ігумена з братіею ового монастыра, тие всѣ отводные землѣ, з селомъ из млиномъ помененнымъ, позволяючи з нихъ всякие пожитки ку вспартю своемъ недостаткомъ монастырскимъ привлащати. О якой волѣ нашей вѣдаючи, абы якъ панъ полковникъ стародубовскій з старшиною, такъ дозорци наши и нѣхто инный не важилися ему, отцу, ігуменови, з братнею в зуполномъ владѣнью и пожиткованню, помененного села й млына з отводными всѣми кгрунтами жадной найменшой трудности и перешкоди чинити, пишно варуемъ и упоминаемъ, войтъ зась з мужами (:опрочъ казаковъ:) в томъ селѣ Сушинахъ мешкаючими, жебы послушенство звычайное и належитую повинност, подлугъ своеѣ силы отдавали до помененной обителѣ, сурово приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, октоврия 30, року 1691.

Звышъменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2: Второй уневерсал гетманскій монастыру Каменскому служащій о млинѣ на Сновѣ, о зрунтахъ в Карповичахъ трохъ колъ на село Сушаны.

На сем унѣверсалѣ в Стародубѣ подписались.

По архиву № 1418.

ЦДІАК України. – Ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 1, 2. Оригінал.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 114. – Арк. 180 зв., 194. Копія з датою 1 жовтня і помітками: свѣдетелствовал полковникъ Веняминъ Крутчинов.

С подленими читал полковой канцелярист Григорій Ицков.

Таков подлений унѣверсал по засвидѣтелствованю от комиссіи принялъ и росписался Успенского катедрального монастыра іеромонах Ілія.

Там само. – Ф. КМФ.7. – Оп. 2. – спр. 31. – Ар. 411. Микрокопія.

ІР НБУВ. – Ф. І. – Спр. 61759. – № 942. – Арк. 32. Копія з датою 1 жовтня 1691 р.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 411. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – т. 1. – С. 305-306.

№ 188

Не раніше 1691, жовтня. – Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському на село Койлів

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоанъ Стефановичъ Мазепа.

Іх же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови переяславскому зо всею его полковою старшиною, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ и всѣмъ якъ товариству, такъ и посполитимъ того полку

людемъ ознаймуемъ, ижъ ясне в Богу преосвященный его милость отецъ Варлаамъ Ясинскій, митрополить Кіевскій, Галицкій и Малыя Россіи пастирь нашъ жадалъ насъ, абысмо для помочи всякой до стану триподского его пастирской милости село Койловъ до Стаекъ не кгдись належное, надали, яко теди ми, по милости Божой и монаршой ихъ царского пресвѣтлого величества миємъ мощь во всей Малой Россіи всякіе устроувати порядки, такъ на поважное жаданне его пастирской милости, надаемъ тое село Койловъ и симъ нашимъ зтвержаемъ унѣверсаломъ, позволяючи з оного не толко тяглими людми, опрочъ козаковъ, всякую помочь до стану чинити, але и призвоѣтую повинность от онихъ отбирати, в чемъ абы его пастирской милости и досланнымъ дозорцамъ, якъ самъ панъ полковникъ переясловскій, такъ и вся того полку старшина не важилася найменшой перешкоди и трудности чинити, пилно упоминаемъ, войгъ зась з тяглими людми койловскими, опрочъ козаковъ, тамъ жиючихъ, жеби во всемъ по волность и послушенство его пастирской милости отдавали, невимовне пилно приказуемъ тое, однакъ варуемъ пилно, жеби помененніе жителѣ Койловскіе, и в нихъ найдуючіеся дозорци, тими кгрунтами контентовалися, якъ до села належить або стаецкихъ и инныхъ околичнихъ сѣль, кгрунтовъ цале не важилися до себе правлащати и займовати.

Данъ в Батуринѣ, октоврія, року^а.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 13-14. Копія з копії.

№ 189

1691, грудня 1. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи Стефанові Петровському на село Ждани

Пресвѣтлѣйших и державнѣйшихъ великихъ государей, ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Іванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, пану полковникови лубенскому, сотникови сенчанскому и всѣмъ того полку обивателем, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ознаймуемъ, ижъ по милости Божой и монаршой ихъ царского пресвѣтлого величества, яко маем в своей мощи всякіе в Малой Россіи устроувати порядки, и заслужонихъ людей контентовати, призвоѣтимъ респектомъ; такъ знаючи пана Стефана Петрувского от давнихъ час у Войску Запорожскомъ добре заслужоного товариша а, надаемъ ему до ласки войсковой село Ждани³³⁶, в уездѣ Сенчанскомъ лежачое з слушными до него приналежностями, позволяючи в немъ всякіе пожитки привлащати и от тяглихъ людей посполитихъ послушенство и повинность призвоѣтую отбирати ку вспартю своему недостатку домовому мѣти, прето хочемъ и

^а У копії число і рік відсутні, далі дописано: В подлинномъ подписано тако.

приказуемъ, абы ему, панъ Петровскому, в держаню того села и заживаню з него всякихъ пожитковъ, якъ пан полковникъ лубенский, такъ и нѣхто з старшины тамошной не важился чинити найменшой трудности и перешкоды; войтъ зас помененного села Ждановъ з тяглими людми (: опроч козаковъ:), жебы належитое послушенство отдавали, зособна приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, декаврѣя 1, 1691 року.

Звишеменованный гетманъ, рукою власною.

На звороті: Унѣверсал небожчику дѣду Стефану Петровскому на село Ждани.

ЦДІАК України. – Ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 217. – Арк. 1. – Оригінал. На перегилах текст розірваний.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 155-157. Копія з датою 17 грудня.

Там само. – КМФ. 7. – Оп. 2. – Спр. 1810. – Арк. 70. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 70. Копія з датою 17 грудня.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку, з датою 17 грудня // Український архів. – Т. 4. – С. 63.

№ 190

1691, грудня 12. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи сосницькому сотникові,
яким зобов'язував наказати жителеві Сосниці Омелянові
збудувати міст на Іванчуцькій греблі для вільного
проїзду до масалаївських млинів та оборону мірошників***

Ихъ царского пресветлого величества Войска Запорозкого гетманъ Иванъ Мазепа.

Пану сотникови сосницькому зо всѣмъ товариством и войтови зо вѣми тамошными посполитыми людми ознаймуемъ, ижъ супликоваль до нас отецъ Филофей, городничый Радичевский зо всѣми Масалаевскими мелниками, доносячи жалосне, же на кгрунтѣ от лавянь здавна отдѣленом Масалаевской греблѣ для гаченя важатся закопувати и займати оный, в чомъ просили собѣ наше обороны помененный городничий и Масалевскій мелники. Теды мы, гетманъ, склонившися на тую слушную прозбу, даем имъ оборонний сей нашъ унѣверсалъ, через который варуемъ и сурово приказуемъ, абы нихто з сосничанъ не важился тых Березниковъ, до Масаловской греблѣ належных, закопувати и займати собѣ в вѣчност, якобы через тое не пришла овая гребля в запусѣнїе, тут же прикажи, пане сотнику сосницький именем нашим, Омелянови, жителеви своему, жебы онъ на греблѣ Иванчуцкой помостивъ мост, через который щобъ былъ нетрудний и свободний всякому переправы потребуючому переїздъ до млыновъ Масалаевских.

Данъ в Батуринѣ, декаврѣя 12, року 1691.

Звишеменованный гетман, рукою власною.

На звороті: Універсалъ на займище Масалаевское.

ЦДІАК України. – Ф. 128. – Оп. 1а вочч. – Спр. 20. – Арк. 1. Оригінал.

1692 рік

№ 191

1692, січня 29. Баришівка. –

***Універсал Івана Мазепи київському полковникові
і полковій старшині з заборною рубати ліс
військового товариша Костянтина Солонини***

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаньемъ пану полковникови кievскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всемъ такъ войсковымъ, яко и посполитымъ людемъ того полку Кievского обывателемъ. Иж дошла насъ скарга отъ пана Костантіна Солонини, значного товариша войскового, же около села его Евминки лѣсы людскіе жителей тамошнихъ займаны, а особливе и тотъ лѣсъ, который, умыслилѣ онъ занявши, кохаль и боронилъ его въ пришлые часы для своей и людской выгоды, кгвалтовными наѣздами черезъ обывателей полку вашего Кievского спустошено. Теды яко непомалу дивуемся, же такое безправье въ той мѣрѣ дѣется, такъ запобѣгаючи тому, щобъ впередъ такого въ оныхъ лѣсахъ спустошенья кгвалтованого не дѣялося, отъ васъ мѣти хочемъ и подъ строгимъ горловымъ караньемъ приказуемъ, жебы никто въ преречоныи займища не важился вѣздити и оныхъ вырубовати. Яко волѣ нашей рементарской жебы досыть чинилося, маютъ панъ полковникъ кievскій зъ старшиною своею того постерегати, и зъ винныхъ чинити справедливость, для чого и сей нашъ оборонный листъ далисмо въ Барышовкѣ, генвара 29, року 1692^а.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

На пакеті: Оборона на Лѣсъ Крехаевскій ясневельможного пана Мазепи пану Пироцкого, а теперь монастыреви Свято-Михайловского Золотоверхому Кievскому.

Архив Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Оригінал.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 251. – № 229.

^а Далі в тексті дописано: Въ концѣ акта подписано.

№ 192

1692, квітня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іллі Новицькому на село Клищинці

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского и всѣмъ, кому колвекъ о томъ належитиметь вѣдати, иж показоваль нам панъ Ілія Новицкій, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского комонній, отъ пана полковника лубенского лист, данній на село Клищинці въ сотнѣ Чигриндубовской вѣздѣ Жовнискомъ застаючое, жеби посполітне въ селѣ ономъ люде до послушенства пана Новѣцкого приналежали; на которое село просиль панъ Ілія Новицкій потверженя нашего гетманского. Теди мы, гетман, по милости Божой и монаршой, мѣючи моцъ въ Малой Россіи всякіе порядки устроевати, и узнаючи, же въ томъ нѣкому немашь кривди, яко симъ унѣверсаломъ нашимъ село Клищинці³³⁷ ствержаемъ, такъ въ селѣ томъ посполитих людей (опрочъ козаков:) подаемъ ему пану Ілій Новѣцкому въ владенѣе. Где войтовѣ зъ посполитими людьми пилно приказуемъ, абы належитую повинност и всякое послушенство ему, Ілій Новѣцкому, яко державцѣ своему, отдавали. Въ чомъ всемъ абы нѣхто зъ старшини и чернѣ войскової найменшой не чиниль перепони, варуемъ пилно симъ нашимъ унѣверсаломъ.

Данъ въ Батуринѣ, апреля 15 д., року 1692.

Звишъменованій гетманъ, рукою власною.

Помітка: К симъ копѣямъ бунчуковіе товарищи Іванъ Новицкій, Яковъ Новицкий руки приложили.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 239-239 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 158-160. Копія.

Там само – Ф. КМФ -7. – Оп. 2. – Спр. 6. – Арк. 239, 239 зв. . Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку. // Український архів. – Т. 4. – С. 157-158.

№ 193

1692, квітня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи шаповалівському сотникові з товариством й отаманові села Миколаївка з наказом ремонтувати греблю на річці Борзні та платити військову і мельницьку частину

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоанъ Мазепа.

Вамъ, пану сотниковѣ шаповаловскому з товариством и войтови з посполитими людами, тако ж атаманови села Николаевки з товариством и

войтови з посполством сим нашимъ писаніемъ приказуемъ, абысте по належному давньому обикновенію своєму греблю Николаевскую на рѣчцѣ Борзнѣ лежащую, на которой млинъ стоить Івана Ярмоленка, жителя борзенского, з которого млина на насъ идетъ частъ войсковая розмѣровихъ пожитковъ с полнимъ шарваркомъ, якъ козаки, такъ и посполитий люде гатили и укрѣпили и впредь оную греблю гатити, якъ потреба укажетъ не били ленивими, не ждучи повторного писма нашего. Кди жъ если за якимъ огурствомъ вашимъ нанесетъ шкода тому млинови, то тую шкоду селами своїми нагорожати будете, а особливе тумъ приказуемъ висланнымъ нашимъ, которіе части войсковіе з млиновъ отбираютъ, абы з млина его, Івана Ярмоленка, поневажъ посполитимъ онъ пане товаришемъ войсковимъ, в сотнѣ Борзенской всѣ розмеровіе з того млина приходящіе пожитки части войсковою и мелницкую правове полполовинѣ роздѣляли и половину борошна на насъ брали, а половину ему, Івану, отдавали, такъ якъ и у нашихъ посполитихъ по половинѣ вес розмеровій роздѣльъ бываеъ.

Данъ в Батуриинѣ, апрел[я] 25 д., 1692 году^а.

Звышменованній гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4573. – Арк. 3 зв. Копія.

№ 194

1692, квітня 25. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи товаришеві Срібнянської сотні
Офанасієві Мокієвському на село Брехунівку
“до ласки войскової”*

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Иванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всей старшинѣ и чернѣ и каждому, кому о томъ вѣдати належитъ, ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ п. Афанасій Мокиевскій, товариши сотнѣ Сребнянской, з причиною своею полковника прилуцкого пана Івана Стороженка, абисмо надали ему село Брехуновку сотнѣ Сребнянской будучое для гаченья его греблѣ и для иншой домовою выгоды. Теды мы, гетманъ, давши у себе причинѣ пререченого пана полковника прилуцкого, и его к намъ занесенной в той мерѣ прозбѣ, надаемъ ему, пану Мокиевскому, до ласки войсковою тое село, такъ для гачення его гребле, яко и для укошення ему сѣна и для иншого обыклое домовые выгоды. А войтъ того села з посполитыми тяглими людьми (опрочъ козаковъ), абы ему в томъ повиновались, приказуемъ, а онъ,

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпис.

^б Під підписом в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

Мокиевский, мает Войску Запорожскому неоплатно за тую нашу ласку служити.

Дан в Батури́нѣ, 25 апреля, року 1692^а.

Звишменованный гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний архів. – Ф. Депутське дворянське зібрання. № 5122. – Арк. 41. Копія.

Збірка документів М.Ткаченка. – № 155. Копія з копії.

№ 195

**1692, травня 11. Батури́н. –
Універсал Івана Мазепи архімандритові
Києво-Печерської лаври про послушенство монастирєві
жителів, що поселилися біля Масалаївського млина**

Пресвѣтлейших и державнѣших великих государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетманъ Іванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковникови чернѣговскому, старшинѣ его полковой, сотникови сосницкому, и каждому, кому о томъ вѣдати належит, ознаймуемъ, ижъ просилъ нас висоце в Богу превелебный его милост господинъ отецъ Мелетый Вуяхевичъ, архимандрит чудотворныя Києво-Печерскія Лаври з братією, абисмо до ихъ млына на рецѣ Убедѣ на греблѣ Масалаевской стоячого придали одинадцет человека (:которые при том млынѣ поселилися:) для помочи в гаченю тоей ихъ гребле. А такъ мы, гетманъ, маючи къ тому мѣстцу святому усердіе наше, по прошеній пререченого его милости отца архимандрита з братією, придаем до того ихъ млина тых людей, для помочи в гаченю греблѣ, позволяючи до себе всякое от ных належитое послушенство отбирати. В чомъ абы его мил[ости] отцу архимандритѣ з братією и ихъ послушникам, никто з старшини и черни не чинилъ перешкоды. А тіе люде, абы в гаченю греблѣ, и в чом слушност кажет, неотмовне повиновалися, приказуемъ.

Данъ в Батури́нѣ, мая 11, року 1692.

Звишменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2 зв.: Універсалъ на Маласаевских людей.

ЦДІАК України. – Ф. 128: Києво-Печерська лавра. – Оп. 1а вотч. – Спр. 21. – Арк. 1. Оригінал.

^а Далі в тексті дописано: В подлинном подпис.

*1692, червня 6. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи про підтвердження
за Марією Магдалиною Мазепиною, куплених нею
маєтностей Сіньківка і Русанів*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского паномъ полковникомъ кievскому и переяславскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ и всѣмъ, якъ товариству, такъ и посполитимъ людемъ в тихъ полкахъ найдуючимся, ознаймуемъ; ижъ висоце въ Богу превелебная ей милость госпожа Марія Магдалина Мазепина, наймилейш ая родителка наша, маючи купленные кгрунта, именно селце Сенковку, и другое селище Русановъ³³⁸ межи полкомъ Кіевскимъ и Переясловским стоячіе, на которомъ селищи немалимъ коштомъ ей милосты, построенны уже суть и млины; просила насъ о потверженье оныхъ. Теды мы по милосты Божой и монаршой ихъ царского пресвѣтлого величества, маючи моцъ в Малой Россіи всякіе порядки устроеваты, яко и нашимъ годнимъ з духовного и рицерского стану особамъ въ ихъ прошеніяхъ слушнихъ звикли освѣдчати нашъ респектъ, такъ и ей мылосты, родителки нашои, прошенію слушному вигожаючи нашого синовского поволностю, ствержаемъ симъ унѣверсалом нашимъ тое преречонное селце Сенковку и селище Русановъ з млинамы, построенными и з людмы при млинахъ осѣлими, позволяючи з тихъ людей всякое послушенство отбираты ку своему пожитку. Мѣти теды хочемъ и пилно приказуемъ, абы нѣхто з старшини и чернѣ воисковой не важился чинити жаднои трудности перешкоды преречонной госпожѣ родителцѣ нашой в зуполномъ держанью овыхъ добръ селца и селища з млинамы. Люде засъ сенковскіе и тіе, що на селищы Русановѣ при млинахъ сѣли и впередъ садитися мають, жеби во всемъ били послушними ей милосты, пилно приказуемъ.

Данъ в Батуричѣ, іюня 6, 1692 року^a.

Звишъменованій гетманъ, рукою власною.

Съ подленьмъ съводила игуменія Калисфена Милославская.

ЦДІАК України – Ф. 167. – Оп. 2. – Спр. 2 – Арк. 57. Копія.

^a У копії дописано: В подлѣйномъ подписано тако. Мѣсто печати.

№ 197

1692, червня 26. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи переяславському полковникові
з старшиною про надання Київському Кирилівському
монастиреві озер, що належали
Ржищівському монастиреві**

Пресвѣтлѣйших и державнейших великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковникови Переяславському старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, и всемъ такъ товариству, якъ и посполитимъ людемъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ превелебний господинъ отецъ Инокентій, монастирскій игумень Свято-Кирилскій зъ братією, абысмо надали на монастырь Свято-Кирилскій³³⁹ озера, до монастыря Иржищевского³⁴⁰ належачіе, яко то: Жировку, Затонъ, Дожиравки, Домаху, Чучинку, на томъ боку Днѣпра, под самымъ монастыремъ, Пѣщаную и Подбусно. Теды мы, гетманъ имѣючи нашу горливість ку обители святой Кирилской, по прошенію отца игумена, бо такъ есть, же тые озера до монастыря Иржевского здавна належали, надаемъ ему, отцу монастырскому, и всей братіи тые преречоные всѣ озера, позволяючи имъ приходячими зъ оныхъ владѣти пожитками, въ которомъ тихъ озеръ владѣнью абы никто зъ старшины и чернѣ ему, отцу игуменови Кирилскому, жадной найменшой не чинилъ перешкоды, мѣти хочемъ и симъ нашимъ унѣверсаломъ пилно варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, іюня 26 дня, 1692 року.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

Архів С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Оригінал.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 257. – № 239.

№ 198

1692, жовтня 27. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи дозорцям про заборону
стягати тютюнову десятину з священників**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ дозорцамъ нашимъ тютюнного десятинного завѣдуючимъ приказуемъ, абысте у священниковъ іченского отца Деодора Соколовского и монастирскихъ отца Івана Суханского и отца Демяна Івановича з ихъ огородовъ тютюннихъ жадного взятку не брали, понежежъ мы и козаковъ от тоей повинности тютюнной волнили заховалисмо. Теди и симъ помененнимъ

особамъ духовнимъ оборону нашу дали, жеби от онихъ тоей належитости не вимагано.

Данъ в Батуриѣ, октобрія 27, року 1692^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр 1253. – Арк. 18. Копія з копії з заголовком; копія з універсалу гетманского.

№ 199

1692, листопада 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження прав на володіння Глухівського Петропавлівського монастиря

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлаго величества Войска Запорозкого гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всѣмъ обще, а особливе ихъ царского пресвѣтлаго величества Войска Запорозкого пану полковниковъ нѣжинскому, старшинѣ полковой, сотникови глуховскому и кождому, кому о томъ вѣдати належить, ижъ просили насъ превелебный, в Богу господинъ отецъ Сылвестръ Климкевичъ, ігумень, з братією монастиря Глуховского святыхъ верховныхъ апостоль Петра и Павла о потвержене наданныхъ монастиреви ихъ сюль и особливыхъ кгрунтовъ, млиновъ и иныхъ угодій. Зачимъ мы, гетманъ, на прошеніе их превелебного отца ігумена з братією склонивъшися и маючи з волѣ всемогущаго Бога, по преможномъ монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, власть всякие порядки в Малой Россій управляти, ствержаемъ симъ нашимъ універсаломъ имъ, помененнымъ отцемъ законникомъ глуховскимъ, всѣ наданя и власній кгрунта, млыны и инные угоды, именно: село Холопково, а подъ тимъ селомъ тры клѣтки мелницъ, на рецѣ Есманѣ стоячие, село Баничи, село Мацково и селце Ротовку, по той же рецѣ лежачие, село Слободку Бородавку, где двѣ клѣтки на рецѣ Клевенѣ; селце Вязоньку, под якимъ на рѣцѣ Клевенѣ чтири клѣтки, селце Ховзовку, селце Будыще и селце Чернево под самымъ монастиремъ, на той же рецѣ Клевенѣ; три клѣтки тут же и перевозъ Мутинский, на рецѣ Сейму будучий и позволяеть тимъ всѣмъ онимъ спокойне владѣти, такъ же и з мененныхъ сюль от тяглихъ людей всякое послушенство отбирати, опрочъ козаковъ, которые мають при своихъ волностяхъ заховани быти. Мѣти, теды хочемъ и приказуемъ, абы, вѣдаючи о такой волѣ нашей рейментарской, не смѣлъ нѣкто з старшихъ и меншихъ преречонимъ, законникамъ глуховскимъ, яко в держаню оныхъ сюль, такъ и в зазиваню з млиновъ из перевоза Мутинского всякихъ пожитковъ, имъ належныхъ, жадное и наименьшое чинити трудности и перешкоды.

Данъ в Батурине, ноеврия 28, року 1692.

^а У тексті дописано: На подлинном тако написано.

Звищъменованній гетманъ, рукою власною.

На звороті арк. 2: Мазепинський гетманський універсал на села, ґрунта и млыни Унв. 6. 8 рокъ пошовъ за ігумена Силвестра Климкевича даний.

ІР НБУВ – Ф. І – Спр. 61912. – № 71. – Арк. 9. Оригінал.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 376. Копія.

ЦДІАК. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 39. – Арк. 376. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 379-380 – № 185.

№ 200

1692, грудня 13. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про підтвердження ґрунтів, хуторів і млинів за синами покійного новгородського сотника

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ нѣжинскому, сотниковѣ воронѣзскому и кождому, кому о томъ вѣдати надлежить, ознаймуемъ, ижъ яко небожчикъ Афанасій Григор'евичъ былъ значенъ межи товариствомъ сотнѣ новгородской и билъ опритъ для своихъ заслугъ обороною бывших гетмановъ антецесоровъ нашихъ. Такъ и мы, гетманъ, по смерти его дѣтей по оставшихъ Ивана Юриевича и Василя Афанасіевича такого нашего рейментарского оприваемъ ласкою, же симъ нашимъ універсаломъ ствержаемъ всѣ ґрунта, поля, футоры, дома и млинъ в селѣ Богдановицѣ³⁴¹ на рецѣ Шостцѣ на греблѣ сѣлской о трохъ колахъ стоячій и всякіе угода на себѣ не маючи и жадной пенѣ, позволяючи имъ небожчиковскимъ дѣтямъ до ласки войсковою зъ кґрунтовъ такіе отбирати пожитки, якихъ заживаль и небожчикъ отецъ ихъ, въ чомъ всемъ абы имъ ништо зъ старшины и чернѣ не чинилъ перешкоды, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, декаврія 13, року 1692.

Више менованный гетманъ, рукою власною^а.

Такову подлѣнную крепостъ по освѣдетелствовании комиссии обратно к себѣ принялъ и росписался войсковий товаришъ Яковъ Юриевичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 89. Копія.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1693 рік

№ 201

*1693, лютого 12. Лубни. –
Універсал Івана Мазепи лубенському полковникові
з наказом негайно зібрати і доставити кормові гроші
полковникові Іллі Новицькому*

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови лубенскому и старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, и всему старшому и меншому товариству симъ нашимъ ознаймуемъ писаньемъ, ижъ докладаль намъ панъ Ілія Новицкій, полковникъ комонній охотницькій, же товариству его полку харчи, якая имъ на два мѣсяци била выдана, не стаеть, а вже термѣнь тихъ мѣсяцей близко приходить; пилно теды симъ листомъ нашимъ приказуемъ, абисте заразъ, подлугъ устави нашео, вамъ данное, велѣли знову на мѣсяцей два харчи грошовые выстарчити, и якъ часъ тотъ придетъ, якого имъ тіе гроши даются, отослали до полку; а жебы тіе гроши мѣдніе вскорѣ безъ жадного откладу и зволокы были собрани, о тое старанья пилно своего старшина городова прикладати повинни, а именно: маєте имъ вы товариству комонному выстарчити грошей на мѣсяць пополняти золотыхъ.

Данъ въ Лубняхъ, февраля 12, року 1693.

Звишменованный гетманъ, рука власна.

Реестръ, колко полку комонного его милости пана Новицкого на станціи въ городахъ полку Лубенского застають: въ Лубнахъ товариства на станціи стоятъ 308, въ Чигиринѣ-Дубровѣ товариства 6, въ Лукомлѣ 24, в Лохвицѣ 65, въ Сенчѣ 16, въ Перятинѣ 23, въ Чорнухахъ 56, в Глинску 38, въ Ромнѣ 102, въ Смѣлой, зъ Константиновѣ зъ хорузовского 20. Всего товариства полку его милости пана Новицкого 451.

Архив С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН К-226. Оригінал.

Акты ЗР. – Т. 5. – С. 262. – № 248.

№ 202

1693, лютого 26. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи вдові прилуцького полковника
Івана Стороженка Марії та її синові Андрієві на село
Ржавець з млином під містечком Іваницею*

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковникови прилуцкому, старшинѣ полковой, сотникомъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ижъ яко по прошенію небожчика пана Івана Стороженка, бывшего полковника прилуцкого, надалисмо били оному село Ржавцы и позволилисмо з млина его власного под мѣстечком Іваницею на греблѣ мѣской стоячого всѣхъ пожитковъ заживати и од одного кола мучного, а другого полкола ступного Дацихи, мелнички Іваницкой, част на войско належную, отбѣрати, респектуючи на его старинныи услу[ги], такъ в той же нашей рейментарской оборонѣ и респектѣ позоставихъ жону его Стороженкову п. Марію и сина п. Андрѣя Івановича, яко до вайсковое службы мѣючого способност, заховуючи, ствержаемъ сим унѣверсаломъ нашимъ тое надане наше, позволяючи имъ помененнимъ селомъ Ржавцами до ласки нашей войскової владѣти из млина от власного всѣхъ пожитковъ, а з Дацишиных полтора коль части войсковое, кроме мелницкое, заживати. Зачим мѣти хочем и приказуемъ, абы кождий з старшихъ и менших, вѣдаючи о такой волѣ нашей, не важился преречною п. Староженковой и синові ей п. Андрѣєві во владѣню тым селом Ржавцами и в отбѣранію розмѣровых, якося вышей наменило, приходов чинити жодное перешкоды; войтъ зас оного села з посполитими людми, опрочъ козаковъ, жебы имъ належитое отдавали послушенство особливе приказуем.

Данъ в Батуринѣ февраля 26, року 1693 (м. п.)

Звишъменованый гетманъ, рукою власною.

Стороженки. Фамильный архив. – Т. 1. – с. 6. – № 1.

№ 203.

1693, березня 25. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи сенчанському сотникові
Леонтієві Васильовичу про підтвердження
села Юсківці “до ласки войскової”*

Пресвѣтлейших и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Степановичъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всей старшинѣ и чернѣ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ супликоваль до насъ п. Леонтій Василевичъ, сотникъ сенецкій, просячи, абисмо потвердили ему унѣверсаломъ нашимъ село Юсковцѣ, в уездѣ Сенецкомъ лежащее, и млинъ вешнякъ о двохъ колахъ, въ томъ же селѣ Юсковцахъ стоячій, чого онъ и предъ симъ заживаль з наданя пана полковника своего лубенского. Такъ же и тое доложилъ въ супплицѣ своей, же углядилъ онъ п. сотникъ мѣсцѣ на рецѣ Сулѣ на греблѣ Лучанской и за позволенемъ пререченого пана полковника лубенского построилъ на немъ млинъ о двохъ колахъ своимъ власнимъ коштомъ. Теды ми, гетманъ, по милости Божой и по преможномъ монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, маючи власть в Малой России всякіе утвержати права и устроевати порядки, принялисмо его пана сотника Сеницкого прозбу, а иле слушной мѣре до насъ занесенную, где позволяемъ оному до ласки нашей войскової тимъ селомъ Юсковцами владѣти и отъ людей тамошнихъ посполитихъ (опрочъ козаковъ, которіи повинны волними бытъ для своихъ у войску услугъ) вшелякое послушенство и повинность обиклую, а з млина часть размѣровую на войско належную ку вшарто своему отбѣрати, зъ своего тежъ мененного млына власного на рецѣ Сулѣ на греблѣ Лучанской построенного всѣхъ огуломъ размѣровихъ пожитковъ заживати, а особливе заховуемъ при немъ п. сотнику Сенецкому млинъ Ивановъ Мелниковъ на рецѣ Сулѣ и на греблѣ той же Лучанской, о двохъ колахъ будучій, якій з ласки войсковое на уряд того Сенецкого сотництва ходити узвичаилъ, позволяючи ему также до ласки войскової пожитками размѣровими на войско належными (опрочъ части мелницкое) користоватися, а то респектуючи на его зичливіи в Войску Запорозжскомъ услуги, якіе онъ и впрעדъ охочо ронити маеть мѣти, прето хочемъ и приказуемъ, жебы ему п. сотникови въ томъ всемъ ништо зъ старшини и чернѣ жодное не важилъся чинити перешкоди.

Данъ в Батуригѣ, марта 25, року 1693^а.

Звишь менованній гетманъ рукою власною^б.

Сію копію съ подлиннимъ универсаломъ свидѣлствовали присутствовавшие в полковой Лубенской канцеляріи:

Судія полковій Василь Стефановичъ.

Полковий писаръ Яковъ Корнѣевичъ

ЦДАК України – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 161-164. Копія з заголовком: Съ представленнихъ отъ сотника Второ-Сенчанского Федора войскового товарища Семена и значкового товарища Василя Слюзовъ двоихъ высочайшихъ грамотъ и четырехъ гетманскихъ унѣверсаловъ копіи.

^а У рукопису дописано: Въ подлинномъ тако.

^б Далі: [Мѣсто печати].

№ 204

1693, квітня 2. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи новомлинському сотникові на заняття ґрунтів і гатіння греблі на річці Сейм

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Узнаймуемъ симъ нашимъ писанемъ кождому з старшихъ и меншихъ войсковихъ и посполитихъ людей в томъ ихъ панъ сотник новомлинский и всѣ урядовие тамошние суппликовали до насъ, гетмана, упрошаючи о зняте на потребу и вигоду мѣскую, то есть на гачення греблѣ, кґрунту прозиваемого, Кикоту за Сеймомъ³⁴² з обоихъ сторонъ болота обложеної до млинка Бирукового, маючого в собѣ дерево боровое сосновое и мѣлке березовое и инное, жебим, уваживши такую ихъ в супплице положенную в слухную прозбу и давной ласкаве наклонившися, позволяемъ имъ тое урочище на котъ на потребу мѣскую заняти и онимъ владѣти и на мененную вигоду мѣскую оборачати, в котором то кґрунте аби нѣкто без вѣдома урядовихъ новомлинскихъ, такъ з обивателей войсковихъ и посполитихъ новомлинскихъ и сѣлскихъ, яко и з околичнихъ людей наменьшой перешкоды и шкоди рубанемъ будь-якого дерева чинить и пустошиты не смѣль и не важился, пилю симъ нашимъ унѣверсаломъ под виною талерей пять десяти если, кого тамъ застануть или доводне довѣдаются в такомъ шкодци варуемъ и загрожуемъ, якобы волно и спокойно оние кґрунта мѣскую потребу заживаны и викохованы били, однакъ и тое докладаемъ, абы от новомлинскихъ урядовихъ и всѣхъ тамошнихъ обивателей при тихъ кґрунтахъ людскихъ купленимъ и слухне набитимъ гаямъ, лѣскамъ найменьшая не дѣялася шкода и пустошене, пилю того варуемъ.

Данъ в Батурине, в 2 апреля, року 1693.

Звишменований гетманъ, рукою власною^а.

С копій свідетельствовав поручикъ князь Степанъ Баратовъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 58. – Арк. 221. Копія.

№ 205

1693, червня 15. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи київському і ніжинському полковникам про підтвердження прав Київського Братського монастиря на належні йому земельні володіння та на варіння й продаж меду тощо

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского обоихъ сторонъ Днѣпра гетманъ Иванъ Мазепа.

^а Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского паномъ полковникомъ кievскому і нѣжинскому, старшинѣ ихъ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому товариству, также войтомъ и всѣмъ посполитимъ людемъ въ тыхъ полкахъ найдуючимся, и кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ознаймуемъ, ижъ просили насъ, гетмана, превелебный въ Богу господинъ отецъ Іоасафъ Кроковскій, игумень Пустинно-Николского и ректоръ и игумень же Братского монастырей Кіевскихъ зъ братією, абысмо имъ унѣверсаломъ нашимъ потвердили всѣ ихъ маетности, млыны и розніи кгрунта, которими они перед симъ владѣли, и теперъ въ своемъ держанію оніи мѣють: теды мы, гетманъ, яко по милости великихъ государей нашихъ ихъ царского пресвѣтлого величества маемъ въ своей моци и власти устроевати и утвержати въ Малой Росіи всякіе порядки, и кому доводится, тому ведлугъ слушности надание чинити всякихъ добръ, – зъ респекту нашего такъ по прошенію помененного отца ректора и всей братіи, въ слушной рѣчи до насъ занесенномъ ствержаемъ и умоцняемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ всѣ ихъ монастырскіе добра, меновите: село Позняки, надъ Днѣпромъ лежачое, а отъ небожчика блаженное памяти преосвященного отца Петра Могилы, митрополиты кievского зо всѣми приналежностями наданное, то есть кгрунтами, полями пахарними, сѣножатми, огородами, озерами, борами, лѣсами и инными угодіями, межи кгрунтами Печерскими, Николскими и Выдубицкими будучими, на що и крѣпости мѣють, которіи то приналежитости и кгрунта въ такомъ ограниченню найдуются: сѣножать Песочна прозываемая до Сухого дуба по Плоское озеро, другая сѣножать по Днѣпрѣ по курень по далную гать, рубежемъ почавши отъ озера Тербина, жереломъ Дарницею до нижнего млына Николского, до Воскресенщины; отъ млина Убедью до Острога Рога; от Острога Рога до Шоломинъ тоєю жъ Убедью, отъ Шоломинъ по конецъ Урлева гради, отъ Урлеви въ Пенніи Лози, отъ Пеннихъ Лозъ въ Довгушку-озеро, зъ Довгушки жереломъ въ Сребрній коль, отъ Сребрного кола долиною малого въ конецъ Вязокъ у Княжій Затонъ, отъ Князого Затона на бродъ подъ Троецкій хуторъ, отъ броду жереломъ до Весняка рѣчки, Весняком до Синятина, отъ Синятина до Порубѣжного, отъ Порубѣжного до Телячого, отъ Телячого рѣчкою Позняковкою до мостка на Тербинѣ рѣчцѣ да въ рѣчку Дарницу, мѣстечко Карниловку зъ двома приселками Косачовкою и Лутавою, отъ антецессора нашего бывшего гетмана наданными и третимъ выпозвомъ вновь отъ насъ, гетмана, наданнымъ зо всѣми кгрунтами, полями, сѣножатми, борами, лѣсами и озерами, именно: Вирищемъ, Кровою, Ямою, Плотищемъ, Черною Плавлею, Солонецкого, Рѣчищемъ, Сокѣрнею, Плотычимъ, Клиточнимъ, Лупоховатимъ, Медвидковимъ, Грунтовимъ, Комаровимъ, Линкомъ, Сѣмчемъ Холинскимъ. Избитскимъ, Котарухою и инными угодіями, якіе здавна до того мѣстечка и присилковъ належали, а особливѣ кгрунта Проскуринскіе, Сорокушинскіе, Сщикгелскіе, Ходѣвскіе и Бубликовскіе, также Костровій Железнякъ, Медвѣдковъ Клинокъ и млинъ, тамъ же подъ Карпиловкою на рѣцѣ Лутавцѣ стоячій у пана Трохима Подтереби купленний и пляци въ мѣстѣ Острѣ зъ будинками у Ивана, у Кондрата Руденка и Павла Рѣдковъ купленній, а тутъ же и млины на рецѣ Острѣ на греблѣ, Кудиновского

прозиваемою, и людей при ней осѣдлостю живущихъ, тяглыхъ в послушенство надаемъ, опрочъ козаковъ, которіи яко тамъ при млинахъ, такъ и в помененнихъ мѣстечкахъ Карпиловцѣ и приселкахъ мѣшкаючіе, маюгъ захованни бити при своихъ козацкихъ волностяхъ, также и берегъ Дѣсняный отъ Карпиловки будучій, гдѣ перевозъ приставати пристойтъ, пожитокъ при ихъ законникахъ заховуемъ селище, чрезъ войну запустѣлое, прозиваемое Мостица, надъ рѣчками Рпенемъ и Хуторомъ лежачое, отъ антецессара нашего славное памяти Богдана Хмельницкого помененному монастыреви Брацкому наданное, зо всѣми до него принадлежными пожитками, полями, сѣножатми, борами, лѣсами, млинами, на рѣцѣхъ Курорѣ будучими, и инными угодіями, якихъ ограничение въ писмѣхъ небожчика Дворецкого, бившого полковника кіевскаго, есть описано, и кгрунтъ запустѣлій, на Сирцу будучій за Кіевомъ, гдѣ и хуторъ, отъ Гришка Борисовича лекгованній на тотъ монастырь биваль, также в городѣ нижнемъ Кіевскомъ пляци купніи, замѣною набитіи и отъ рознихъ побожнихъ особъ наданіи, меновите первій прозиваемій Кучинскій, другій Виговскій, третій Голубовскій, четвертій Воронічовскій, пятій Креницковскій, шестій Соляниковскій, семьй Сверликовскій, осмій Митковскій и Сизоновскіи, девятій Муховетскій, десятій Бибиговскій, одинадцятій Аксановскій, дванадцатій Хмѣлювскій, тринадцатій Пекулицкого, четвертійнадцетъ пляцъ вименяный Заколенниковичовскій, пятійнадцатъ Гавратинскаго, шетстійнадцатъ Дворецкаго. Якихъ то пляцовъ положенье и ограничение писма зъ майстрату Кіевскаго имъ выданніи, вираюгъ и свѣдетелствуютъ, на которихъ пляцахъ кто тилко живеть любъ зъ ратнихъ государскихъ людей, любъ зъ козаковъ и тяглихъ рейменту нашего, каждій маеть и повинень будеть безъ жадное отмови належачую отдавати куничную повинность, тутъ же и сѣножати, прозиваеміи Солениковскую на Оболоню подъ мѣстомъ Кіевомъ надъ Почайнею межи полями и сѣножатми преорской Клесковскаго будучою, а другую Свершковскую, прилеглую къ сѣножатѣмъ монастыра Кирилскаго, черезъ озеро, и къ сѣножати Ходичиною черезъ дорогу, до преречонаго монастыра Братскаго приворочаемъ, так же и кгрунта, до церквей старожитнихъ Воздвиженія честнаго и животворящего креста Господня и святихъ трехъ святителей належачіе, на которіи они законники Брацкіе крѣпости себѣ наданіи мѣюгъ, ограничение тихъ кгрунтовъ въ писмѣхъ особномъ рукою власною пастирскою ясне въ Богу преосвященнаго его мелости господина отца Варлаама Ясинскаго, митрополиты Кіевскаго Галицкаго и всея Малія Россіи подписанномъ и имъ данномъ, есть вираженно, а меновите: Соколій росъ, нива за валомъ у Крещатой долини, другая за проваллемъ Ориненскимъ, двѣ пиви у Кошавого броду; за Косчавимъ бродомъ нива на селищи Борщувцѣ, нива и сѣножати во Влуковомъ урочищѣ: озеръ три, прозиваеміи три топи Долгое и Узкое и озеро Василевское: а въ Нѣжинскомъ полку въ ключу Ивангородскомъ село Белмановку, яке вновъ отъ насъ, гетмана, для вспартя того монастыра Братскаго недостатковъ тамошнимъ законникомъ наданно (кромѣ козаковъ, тамъ живучихъ), млинъ подъ Ивангородомъ о двохъ колахъ на рѣцѣхъ Острѣ у Волоховца, пляцъ з левадою у Кудлаенчихи; другій пляцъ на Пѣсочномъ, у Тарана купленній, лѣсъ, гай, поля

пахарніи и сѣножати Мефодіевскіе, а особливе и отъ Данила прозиваемою чернца поля, сѣножати, огороди и гайки, зъ пасѣкою имъ наданніи, гдѣ колвекъ въ той же сотнѣ Иваногородской будучи. А поневажъ оній поменній отецъ ректоръ и игумень, зъ братією мѣють такой привилей, отъ которой полскаго Владислава четвертого собѣ данній, жеби волно било имъ законникомъ Брацкимъ въ обитель свою отъ горъ Кіевскіхъ зъ криниць воду рурами впровадити для ихъ вигоди и потреби монастирской; теди яко то дѣло есть потребное, такъ ми позволемъ онимъ тое по можности своей до skutку приводити, однакъ съ такимъ докладомъ, чтобъ никому зъ обивателей тамошнихъ Кіевскіхъ не било оттоль кривди и шкоди; а яко оны мають они певніи собѣ здавна права и грамоту монаршую меdy ситити и оніи продавати, такъ и ми позволяемъ имъ тое сичене медовъ ку пожитку монастирскому справовати, и не внутр монастира, але въ якомъ колвекъ зъ дворов монастирскихъ, за монастиремъ будучихъ, оніи продавати свободно. Тіи всѣ висшеречонніи маетности, млини, двори, пляци, землѣ, поля, бори, лѣси, сѣножати, озера и всякія угодія властію нашою гетманскою ствержаемъ и укрепляемъ, пилно мѣти хотячи и варуючи, аби кождій зъ старшихъ и меншихъ, вѣдаючи о такой волѣ нашой, не важился помененному отцу ректорови и игуменуви зо всею братією въ тихъ вижей описанныхъ добрахъ монастирскихъ и въ приисканью зъ нихъ всякихъ пожитковъ жадной наименшей трудности и перешкоди чинити. Тутъ же позволяемъ имъ отцемъ законникомъ Брацкимъ въ помененной имъ отцемъ законникомъ Брацкимъ въ помененной маетности своей мѣстечку Карпиловцѣ торги и ярмалки, подлугъ уподобания своего, постановити,

Данъ въ Батуринѣ, іюня 15, року 1693.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

Архив С.-Петербургскаго філіалу ІРІ РАН. – К. 68. Оригінал.
Акты ЗР. – Т. 5. – С. 263-365. – № 251.

№ 206

1693, червня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському Пустинному Микільському монастиреві з підтвердженням прав на Максимівку і Городище

Пресвѣтлѣйшихъ державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царскаго пресвѣтлого величества Войска Запорозкаго Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царскаго пресвѣтлого величества Войска Запорозкаго паномъ полковникомъ, старшинамъ полковимъ, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому товариству и посполству и кождому кому колвекъ о томъ вѣдати належатимет, ознаймуемъ, ижъ маючи мы, гетманъ, зъ волѣ всемогущаго Бога и зъ милостивою монаршою ихъ царскаго пресвѣтлого величества повеленія устроувати и отновляти всякіе в Малой Россій порадики и по

разсмотренію нашему чинити, кому пристойт в прошеніяхъ довольство и уcontentоване, яко уже по прошенію превелебного в Богу господина отца Іоасафа Кроковского, ігумена монастыра Пустиньно-Киевского святого чудотворца Николая и всей тамошней братій, велѣлисмо видати канцелярией войсковою выразный нашъ унѣверсаль, позволяючи на запустѣлом мѣстечку Максимовцѣ над рекою Днепром в полку Миргородскомъ лежачом людей волныхъ збирати и слободу ку пожитку монастырскому осажовати: такъ тепер симъ нашимъ поновителнымъ унѣверсаломъ тое мѣстечко Максимовку, а з нимъ сполне и мѣстецко Городище там же поблизу будучое имъ, превелебному отцу ігумену, и всей братій потвержаемъ, докладаючи тое, же яко монастырецъ Пивский святителя Николая поблизу тих мѣстечокъ будучий до ихъ Пустинного Киевского монастыра здавна в присутство належалъ и нынѣ належит, так и мѣстечка оный подлугъ давнѣйшихъ правъ и унѣверсаловъ антецесоровъ нашихъ гетмановъ Войска Запорозкого на ихъ монастырскихъ кгрунтахъ сут осажены. Которие то кгрунта такъ сут описаны Климатин и Климатинские уходи, около реки Сулы, Белобережя, Бражня Лука, Домонтовская Лука, Александрово озеро, Старецъ озеро и иные озера уступные и запустные около тих урочищъ противко Веремѣвки, уходи Чигирин-Дубровскіе около реки Сулы и Днѣпра, аж до Пивовъ, Городище, Лапинцѣ, вижей Лапинець озеро Золотое дно, Максимовка, Перевозъ на Сулѣ, а з Сулы черезъ Днѣпръ до Старой Слободы давнѣйшихъ Вороныхъ Лузь, противко Вороныхъ Лузь, Солоница озеро там же озера около монастыра Пивского до Іорданий, где упадетъ Днѣпръ под Уласовкою, то естъ Дѣдъ Наистен Белобереже, а по той сторонѣ Днѣпра отъ Крилова озера сут Розине по границу, которая называется Озеро Дубокъ, всего уходу, почавши отъ Белобережя аж до озера Дубка. Всѣ теды тий кгрунта, угода и пожитки з монастырцемъ Пивскимъ и з мѣстечками преречеными, Максимовкою и Городищемъ при монастыру Николскомъ Пустинномъ Киевскомъ в области преречого превелебного отца ігумена и всей братій и при тих, который на потомъ в томъ Пустинномъ монастырѣ найдоватися будутъ, заховуемъ и утвержаемъ и пожитки з нихъ всякий в монастыр свой имъ привлащати позволяемъ, оставуючи тое в память потомнимъ часомъ, же яко монастыр Пустиньно-Николский до присудства престола митрополитанского Киевского належит, такъ тотъ монастырецъ Пивский и мѣстечка оныі Максимовка и Городище зо всѣми пожитками под началомъ и областію монастыра того Пустинного всегда найдоватися маютъ. А такъ мѣти хочемъ и владою зверхности нашей гетманской приказуемъ, аби жаденъ з [старши]ны и чернѣ в владѣній тихъ мѣстечокъ и всѣхъ належныхъ до нихъ кгрунтовъ и угодей имъ пререченымъ отцу ігуменови и братій не чиниль трудности и завады. Аже и тамъ... [выше пи]санимъ Пивскимъ и Максимовскимъ кгрунтамъ прилеглий сут своимъ положенемъ вышей мѣстечка полку Лубенского Чегирин-Дуброва, Жовнинъ, Еремѣвка и село Лелинцѣ, а ниже мѣстецко полку [Мирго]родского, названое Уласовка. Теды тутъ варуемъ, абы тимъ мѣстечкамъ и жителямъ в нихъ будучимъ в належашихъ имъ кгрунтахъ отъ монастыра Пивского и отъ мѣстечокъ пререченыхъ Макси[мовки, Го]родища жадная долегливост не дѣялася, поневажъ в тихъ до полковъ преречонихъ

належитих мѣстечках найдующийся жители, козаки козацкую службу отправуют, а тя[глие поспо]литую повинность отдаючи за тое себѣ, заслугуют, жебы во всѣхъ осѣлостяхъ спокойное мѣли пожите.

Данѣ в Батуриѣ, месяца іюня 16, року [1693].

Звишьменованный гетман, рукою власною.

ЦДІАК України – Ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 219. – Арк. 1-2. Оригінал. Нижня частина тексту пошкоджена.

№ 207

1693, червня 27. Батурин. Універсал Івана Мазепи Київському полку та обивателям Остра і Козельця з виговором за те, що посміли просити не віддавати село Виповзівка у володіння Київському Братському монастиреві

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского, гетманѣ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ обще обивателямъ полку Кіевскому, яко войсковому товариству, такъ и посполитымъ людемъ, а особливе города Остра и города Козельца³⁴³ сотникомъ, атаманомъ, войтомъ и всѣмъ жителемъ ознаймуемъ, ижъ донесена передъ насъ суплѣка ваша, въ которой вы прозбу свою и предложенне выражаете, абысмо мы, гетманѣ, села Виповзовки³⁴⁴ законникамъ Брацкимъ въ область не давали, и менучи великую собѣ быти оттоля кривду и шкodu, если бы оное село отъ мѣста Остра одойти мѣло, особливо будто до пуши волной черезъ тое загороженна вамъ будетъ дорога; для чего зъ великимъ прилежаніемъ договоруется у насъ того, щобъ тое село при городѣ Острѣ непрѣменно било заховано: дивуемся теды мы велце тому вашему дерзновенію, же такою своею прикрою супликою намъ долучати смѣете, хотячи нашу гетманскую взполную власть будучую по своей хотѣ уняти волю, а зась намъ неволно не учинити того, что указываетъ нашъ рейментарной здоровый разумодкъ и респектъ; сами то признаете разумніи люде, же есть то речъ добрая и хвалебная, ижъ зъ давнихъ часовъ цари и князи и инніе земскіе владѣльцы и панове монастыря и мѣстца святіи наданнями своими ущедряли и убогачали, а для чего жъ бы теперь за рейменту нашего не мѣло тое дѣятися, що есть прилично и пожиточно не толко для подпоры, але и до розширення хвалы Божой. За такую теды вашу прикрую суплику, ижъ вы волю нашу зневолити усилуете, годилобся било намъ сихъ вашихъ посланнихъ зневажати и до васъ отписати сурово, лечъ якъ вѣдаемъ, же не зъ совѣта всего вашего товариства и поспольства, але отъ килькихъ особъ тое дѣется, съ которыхъ часу своего обличити въ томъ не занежаемъ: и такъ бачнымъ разсужденіемъ нашимъ все тое вамъ покриваючи, ласкаве до васъ отписуемъ нехай вамъ вѣдомо будетъ, що уже тому лѣтъ три, якъ ми тое село Виповзовку офѣрвали на монастерѣ Брацкій, але для того до сего часу еще имъ не подавали въ посессию же било потребно намъ оное для выпровоженья деревнѣ потребной, до мурованья

церквей Брацкихъ и Пустинно-Никольской: що теды не годится намъ того слова нашего отмѣнити. Такъ мусить тое село быти в области монастыря онаго Братского; однакъ яко тилко самихъ людей того села тяглихъ имъ подаемо въ послушенство, а лѣсовъ и боровъ вашихъ Острицкихъ и полковыхъ, до того села имъ не отводилисмо и не отграничилисмо, такъ ви не маєте себе тимъ турбовати, жебы пущи, до города Остра и всего того полку Кіевского належной, они законники въ потребахъ вашихъ боронити вамъ мѣли, якожь не нашъ у нихъ столько силы, абы въ томъ вамъ перечили, а до того и мы волѣ ихъ въ томъ разширятися не допустимъ; якого теды пущею передъ симъ вы до города Остра и до всего полку пожитковали, то еи и теперъ безъ жадной трудности можете заживати, чога будете певне надежны; що предложивши, вѣмъ вамъ зачимъ доброго отъ Господа Бога здоровья.

Данъ въ Батуринѣ, іюня 27, 1693 року.

Звищменованный гетманъ, рукою власною.

Архив С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН – К. 68. Копія.

Акты ЗР. – Т. 5. – С. 265-266. – № 252.

№ 208

1693, липня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському Михайлівському монастиреві на володіння селом Вигурівщина, землями і млинами

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаньемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ижъ просилъ насъ превелѣбный в Богу господинъ отецъ Силвестръ Головчичъ, игумень монастыря Золотоверхого Кіевского святого архистратига Михаила зъ братією, жебысмо права давнѣйшіе и теперешныи на всѣ кгрунта ихъ монастирскіе наданыи, купленныи и слушнѣ набитым, монастиреви ихъ Михайловскому³⁴⁵ служачыи, нашимъ гетманскимъ ствердили унѣверсаломъ. Теды мы, гетманъ, по милости Божой зъ волѣ пресвѣтлейшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества монаршой, маючи владзу и мощъ всякіе порады въ Малой Россіи управляти и устроевати, а взглянувши во всѣ письма, помененному монастиреви Свято-Михайловскому конферованыи, же небожчикъ гетманъ Богданъ Хмельницькій³⁴⁶ села Вигуровщину, Глевахи, Малютинки и Юрьевку ствердиль, а на млыны на рѣцѣ Острѣ на греблѣ слободской Дворецкого и Войничовой будучіе, отъ антецесаров нашихъ бывшихъ гетмановъ мѣють оны законники Михайловскіе унѣверсаловы и отъ насъ, гетмана, потверженье, также и купчое письмо отъ пана Дмитрашка Раичи на млынъ подъ Переяславлемъ о трохъ колахъ стоячій, показовали намъ, якій у него купили за готовую сумму, –

ствержаємъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣ тыи кгрунта, жебы въ потомные часы при помененной обители Свято-Михайловской Кіівской ненарушнѣ тривали, заховуючи яко село Выкгуровщину, въ которомъ въ належитой полности люде своимъ поселеніемъ знайдуются, такъ и позволяючи имъ превелебному господину отцу Силвестру Головчичу зъ братією и по нихъ будущимъ сукцессоромъ игуменомъ и братіи пустими селищами Глевахами и Юрьевкою и Малютинками зъ приналежними кгрунтами владѣти; так же и млыновъ подъ городомъ Остремъ наданыхъ и подъ Переяславлемъ купленыхъ всѣ розмировим пожитки отбрати; въ чомъ абы кождый зъ старшихъ и меньшихъ вѣдаючи о такой волѣ нашой, не важился помененнымъ законникомъ Михайловскимъ чинити жадное перешкоды и кривды, мѣти хочемъ и приказуемъ. Тутъ же особливе и о тое приказуемъ, жебы яко старшина городова, такъ и высланныи наши зъ тыхъ млиновъ наданыхъ и купленыхъ не смѣли покомощины и покабанщины упоминатися и вымагати; кгды жъ мы зо всѣми пожитками и на Войско належными повинностями оныи млыны при монастыреви заховалисмо.

Данъ въ Батуринѣ, іюля 12, року 1693.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

Архів С-Петербурзького філіалу ІРІ РАН, – К. 68 Оригінал.
Акты ЗР. – Т. 5. – С. 266-267. – № 253.

№ 209

1693, серпня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи з дозволом переселитися Печеницькому Успенському монастиреві з-під Коропа під Стародуб

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетман Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаннемъ всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому колвекъ о томъ вѣдати належитемет, а особливе ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковникови стародубовскому, старшинѣ полковой, сотником, атаманови городовому и всему товариству; тутъ же войтови, бурмистрамъ, райцамъ, мещанамъ и всѣмъ посполитимъ людемъ мѣста Стародуба. Ижъ супплѣковали до насъ законници под мѣстомъ Коропом³⁴⁷ з обранне свое мѣючий, а з рестислимъ мѣсцем и за не зытністю у себе досконалою на монастырь фондушу виживлення мѣти доволного не могучи: просячи, абысмо имъ мы, гетманъ, позволили, перейти и зовсемъ перенестися под городъ Стародубъ на хуторъ, прозиваемий Печенѣги, на которий, яко на власний купний свой кгрунтъ Perezиваетъ ихъ и заохочаетъ учтивая вдова панѣ Семенова, обещаючи имъ яке до жития келли устроити, такъ и до виживлення, надати млынъ тамъ же будучий и во всемъ

доволную [...]»^а А надто и до отправления набоженства выставити храмъ. Теды мы, уваживши слушную бити ихъ преречоныхъ законницъ прозбу, а барзѣи увидѣвши похвалы годный ей преречоной вдови противъ ихъ убогихъ законницъ, являючися одѣшания, яко позволяемъ имъ з под Коропа туда под Стародубъ на преречоное мѣстцѣ (иле подаючи в томъ волю нашу до благословенія архиерейского) переселитя: такъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы якъ самъ панъ полковникъ стародубовский, так и жаден з старших и меншихъ товариства и мѣщанъ тамошнихъ наименшой в томъ дѣлѣ не чинили перешкоды. А ровнымъ способомъ абы и отъ нихъ, законницъ не чинилася жадная в кгрунтахъ обывателей тамошнихъ шкода и уйма; лечъ мает тое и зачатися и вершитися и на кгрунтахъ панѣ Семеновой на Пеннихъ и жадного нѣякого спору не мають.

Данъ в Батуригѣ, августа 18, року 1693.

Звишенований гетманъ, рукою власною.

На арк. 2: 1) На монастыр Печененский

2) Унѣверсал гетманский на монастырь Печеницкій

3) По архіву № 563.

ЦДІАК України. – Ф. 158. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 1-2. Оригінал.

Там само. – ФКМ Ф-7. – Оп. 2. – Спр. 32. – Арк. 396, 396-зв. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 396, 396 зв. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтність Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 295-296.

№ 210

1693, серпня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Михайлові Гамалії на село Безсали і на млин Нейжалів

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа .

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ въообщъ и каждому зъособна , кому колвекъ о томъ вѣдати належитеметъ, а особливе ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникови лубенскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому того полку товариству, іжъ маючи мы пана Михайла Гамалѣю значного товариш а войскового въ особливой нашой гетманской ласце, такъ възглядомъ его самого добре въ Войску Запорожскомъ отправаючихся услугъ, якъ и възглядомъ того, же предъ тимъ дѣдъ его славное памяти годній въ томъ же войску ронимъ праці и труди, а тепер отецъ его, панъ асаулъ нашъ войскової енеральній пристойній по себѣ показалъ и показуеъ дѣлности, надалисмо ему и симъ унѣверсаломъ надаемо село Безъсали³⁴⁸ въ ключу Лохвицкомъ будучое зо всѣми приналѣжностями, и млинъ Нейжаловъ на греблѣ в селѣ Ручках на

^а Текст пошкоджений.

рець Сулѣ будучій; позволяючи ему, яко зъ села оного всякіе повинности и от людей тяглихъ послушенство отбирати, такъ из млина въсѣми, опрочъ мелницкое части, пожитковати розмѣрами и приходами. Мѣти теди хочемъ и приказуемъ, абы ему пану Михаилу Гамалѣй жаденъ зъ старшини и чернѣ особливе панъ полковникъ лубенский и нихто зъ полчанъ тамошнихъ наименшее въ томъ не чиниль перешкоди.

Данъ въ Батуринѣ, августа 18, року 1693^a.

Звищъменованній гетманъ, рукою власною^b.

ІР НБУВ. – Ф. І, 61787. – № 970. – Арк. 80. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1252. – Арк. 52-54. Копія.

Там само. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 7. – Арк. 202. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. Ф 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 202. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – Т. 4. – С. 136..

А.Лазаревський. Описание Старой Малороссии. – Т. 1. – К. 1888. – С. 144-145.

Описание Черниговской епархии. Т. IV. – С. 60.

№ 211

1693, серпня 25. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи Гадяцькому Красногірському монастиреві на село Книшівку з Дудчинцями

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Пану полковниковѣ гадяцькому, сотникомъ, атаманови городовому и войтови тамошнему, а особливе господареви нашому, въ замку Гадяцькомъ зостаючому, и всѣмъ того полка обывателемъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, ознаймуемъ, ижъ надаемъ и симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ село Книшовку³⁴⁹ з Дудчинцями въ уездѣ Гадяцькомъ лежачое, пречестному господину отцу Гаврійлу Величковскому, ігумену монастира Гадяцького³⁵⁰, з братією для wsparтя ихъ монастирскихъ нужнихъ потребъ. О якой волѣ нашой вѣдаючи, абы нихто ему, отцу ігумену, з братією и ихъ послушникамъ въ держаню того села и одбираню з него звичайной повинности од тяглихъ людей не чиниль наименшой перешкоды и трудности; войть зась тамошній книшовскій з мужиками (:опрочъ козаков, всегда войсковою повинности пилнуючихъ), жеби звичайное послушенство и призвойтуу повинност до монастира отдавали, пилно упоминаемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, августа 25 д. року 1693^b.

Звищъменованній гетманъ, рукою власною.

К сей копії во вѣрност сходства с подленным унѣверсалом владѣлец іеромонах Веніамин Бодацкій ігумен монастира Красногородского Гадяцького

^a У копії дописано: У подленномъ подписано тако.

^b У копії дописано: Мѣсто печати.

^{*} У тексті далі дописано: В подлинномъ подпидсано.

своеручно подписался, а подлєнній унѣверсалъ к себѣ принялъ сводиль с подлєнним унѣверсалом писар полковий гад[яцкій] Іванъ Сименскій во верност.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 213. Копія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маестностях Гадяцкого полку. – С. 23-24. – № XXII.

№ 212

1693, вересня 28. Батури́н. – Оборонний універсал Івана Мазепи київському полковникові Григорієві Карповичу

Их царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іванъ Мазепа.

Их же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всеи старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковникови киевскому, старшинѣ полковои, сотником и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, сим нашимъ писанемъ ознаймуемъ, ижъ пана Григоріа Карповича, бывшего полковника киевского з певныхъ и слушныхъ респектовъ беремо подъ оборону нашу рейментарскую окриваючи его, яко значного и в Войску Запорозкомъ добре заслужоного, особу особливою ласкою нашою такою, жебы оныи спокойниие без жадныхъ налоговъ и утисковъ жите себе провадил, не узнаючи ни от кого з старшыхъ и меншихъ полку Киевского обывателии непотребныхъ турбашии, кривдъ и поношении. А хто бы на его пана Карповича мѣлъ якие претенсіи й правный заводы, той повиненъ в своихъ кривдахъ з скаргою негде индеи тылко до нас, гетмана, удаватися, где перед судомъ нашимъ войсковымъ енеральнымъ кождому жалуючомуся учинена будет неотмовная и слушная з него справедливость, а урядъ полковыйи не мает его до суду своего в якихъ колвекъ дѣлехъ потягати и турбовати. Зычим мѣти хочем и приказуем, абы яко самъ панъ полковникъ киевскій, такъ и старшина помененная, вѣдаючи о такой волѣ нашої рейментарской не важилися помененному пану Григорію Карповичу в спокойномъ его мешканю жадное трудности й прикрости чинити, для чого й сей нашъ оборонныи листъ ему далисмо.

В Батури́нѣ, септемвріа 28, року 1693.

Іванъ з меновання гетманъ, рукою власною.

Mazepiana in the Harvard Manuscript collection (1691 – 1709) Bohdan Struminskuj. – Offprinten from Harvard library bulletin. – volume XXVIII Number I. January 1980. – S. 68-69. Na s. 70 z оригіналу.

№ 213

1693, листопада 6. Орлівка. – Універсал Івана Мазепи шептаківському сотникові Карпові Манківському на ґрунт у Новгородському ключі

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Иоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, а особливе пану сотниковы новгородскому ознаймуемъ, ижъ скаржился перед нами панъ Карпъ Манковскій, сотникъ шептаковский, прекладаючи, же мѣть онъ от тестя своего данній собѣ кгрунта в ключу новгородскомъ, именно пахотние поля, в которых кгрунтах чинитися ему от Давида Пушкаренка и инних долегливость, в цомъ просиль онъ панъ сотникъ шептаковскій нашего себѣ заступления. Теди ми по его жалобѣ уваживши, же неслушне тое дѣтєся, кгда въ власних своихъ кгрунтах узнает онъ панъ Манковскій кривду через сей унѣверсаль нашъ мити хочемъ, абы такъ панъ Давидъ, яко и инние въ власнихъ его пана Манковского кгрунтахъ жадной и найменшой не важился чинити кривди, долегливости и перешкоди.

Данъ в Орловцѣ, ноеврия 6, 1693 року.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною^а.

Свидетельствовали корнетъ Иванъ Ващинский.

С подленимъ читал полковой канцелярист Григорий Ицков.

Таковъ подлений унѣверсаль по засвидетельствованию от комиссій принялъ и росписался сотник шептаковский Петр Манковскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 139. – Арк. 357. Копія.

№ 214

1693, листопада 15. Стародуб. –

***Універсал Івана Мазепи мглинському сотникові
Іванові Романовському про затвердження за ним
села Костеничі “до ласки войскової”***

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашим писаниемъ въсей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ показоваль пред нами панъ Иванъ Романовский, сотникъ мглинский, унѣверсаль пана полковника стародубовского на село Костеничи в ключу Мглинскомъ лежащее, ему данний, и просиль собѣ на тое наданне нашего рейментарского стверження. Теди ми, гетманъ, склонившиися на его пана Романовского прозбу и видячи оного до услугъ въ Войску Запорожскомъ военныхъ способность, якие всегда ронит, заховуемъ при нем тое село Костеничи, позволяючи имъ до ласки нашей войскової владѣти и всякие пожитки з тамошнихъ людей тяглихъ прислухаючи отбирати. Мѣти прето хочемъ и приказуемъ, аби кождий зъ старшихъ и меншихъ, вѣдаючи о такой волѣ нашей рейментарской, не важилься ему в держанню пререченого села жадной перешкоди чинити; войтовѣ зась со всѣмъ посольствомъ тамошнимъ (опрочъ козаковъ, которие мають при своихъ волностяхъ zostавати:) особливе

^а Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

приказуемъ, аби помененному пану Романовскому без спреки отдавали належитое послушенство.

Данъ в Стародубѣ, ноеврия 15, року 1693^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 466. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – спр. 32. – Арк. 466. Мікрокопія.

Опубліковано : Генеральне слідство про маєтності Стародубовського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 341.

№ 215

1693, листопада 15. Стародуб. – Універсал Івана Мазепи про повернення села Понурівка стародубівському полковникові Михайлові Миклашевському

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Іван Мазепа.

Ознаймуемъ сим нашим унѣверсаломъ всеі старшинѣ и чернѣ Войска их царского пресвѣтлого величества Запорожского и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ под часъ бытности нынѣшнее наше в Стародубови, докладаль намъ панъ Мыхайло Мыклашевский, полковникъ стародубовскій, же двор его в домових потребах и всегдашних розних для принютя людей росхода не может быти удовольствованъ, для чого просиль собѣ такого рейментарского респекту ласкавого, жебысмо село Понуровку в ключу Баклайскумъ лежачое во владѣніе его повернули, теды мы, гетманъ, склонившися на прозбу помененного пана полковника стародубовского и ласкою нашою оного окриваючи, виймуем тое село Понуровку области нашої и приворчаем ему знову вспартю домових его потребъ мѣти хочем и приказуючи, абы дозорци наши в Стародубовщинѣ будучи не мѣли до пререченого села жадного дѣла, якобы оного спокійне уживаль без перешкоди, всякое войтови засъ и всемъ тяглим людянь тамошним особливе приказуемъ, жебы опрочъ козаковъ, которіи при своих козацких волностях мають зостава, ему, пану полковникови стародубовскому, отдавали належитое без противенства и послушенство.

Данъ в Стародубови, ноябра 15, року 1693^б.

Звишъменованный гетман, рукою власною.

ІР НБУВ – Ф. VIII – Спр. 1448 (ун. 117). Копія.

^а У копії дописано: В подлинномъ подписъ таковъ.

^б У Стародубі І. Мазепа був 15 листопада 1693 року.

1693, грудня 8. Батурич. –
*Універсал Івана Мазепи Прилуцькому Густинському
 монастиреві на Переволочанський млин*

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ дозорци надъ млинами Переволочанскими от насъ застаючому и кому колвекъ о томъ вѣдати належить симъ нашимъ ознаймуемъ писаниемъ, ижъ превелебний в Богу отецъ Авксентий Якимовиць, ігуменъ монастира Густинського з братиєю показоваль намъ писмо от Стефана Василевича, козака и обивателя переволочанского полку Прилуцкого на одно коло млива даное, которое коло млыва найдується на рѣци Удай на греблѣ новой вишей мѣстеца Переволочаной³⁵¹, и просилъ насъ, абистмо тое надане, унѣверсаломъ нашимъ потвердили и части войсковою пожитков з него походячихъ при монастиру заховали. Любо теды и не годило б ся тому Стефану безъ вѣдома нашего того млина надавати на монастир, бо тое в статяхъ положено, жеби такovie кгрунтов наданя, опрочъ самихъ грошей ни от кого не были чинени, за що потребалъ ему, Стефану, наказане учинити; однакъ чинимъ тое на прозбу переречоного отца ігумена густинского мужа чести достойного и всеі братиѣ, же тое коло млыва при монастиру заховуемъ и всѣх з него пожитковъ якии и на Войско належали заживати позволяемъ. Мѣти теды хочемъ и приказуемъ, абы в томъ колѣ млыва дозорца нашъ и ниhto инний не важился имъ чинити перешкоди.

Данъ в Батуричѣ, декаврия 8, 1693 року.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

На зв. помітки: Какъ и ниhto инний не важился имъ чинити перешкоди.

Данъ з Батурина, декаврия 8, 1693 року.

Сего унѣверсалу в Єнер. в. канцеллярій копія осталася, генваря, 16 дня, 1723 году. Д. С.

На арк. 2.: Унѣверсал его милости пана Іоана Мазепи, гетмана на млинъ Переволочанский, що на Новой греблѣ. Году 1693, дек. 8.

По архиву № 1080.

ЦДІАК України. Ф. 159. – Оп. 1. – Спр. 55. – Арк. 1-2. Оригінал.

1694 рік

№ 217

*1694, березня 7. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи генеральному обозному
Василеві Борковському на двір у Чернігові*

Іхъ царського пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ вобецъ и каждому, кому о томъ вѣдати належит, а особливе пану полковникови черниговскому, обозному, суд'и, писареви, асауломъ полковымъ, сотникомъ, атаманомъ, войтови, бурмистромъ, райцомъ, мѣщаномъ и всѣмъ посполитимъ людемъ тамошным, ижъ з певного донесеня уважили мы и разсудили, же слушне и непристойне естъ *отдаленый* панъ Василий Борковский, обозный Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого енералный од двора того, которий онъ за своего полковництва на волномъ *войсковомъ* плацу, межи ратушемъ и межи резницкими коморами, противъ шевского, калачницкого, соляного ряду, своимъ власнымъ старанемъ построилъ и выставилъ. Албо вѣмъ яко всякий з старшинствующихъ, для того всяко дбаеть и старается, жебы з тоее дбалости и стараня мѣлъ пожитокъ, такъ и онъ панъ *обозный* оттого своего стараня отпадати не повиненъ. Прото же и мы, гетманъ, маючи в повазѣ, и особливомъ *респектѣ* его пана обозного *войскового* енералного годный з давныхъ часовъ в Войску Запорозкомъ заслуги и кровавый труды, тотъ преречоный дворъ приворочаемъ ему во всегдашнюю владзу и *поссесию*, позволяючи цале симъ нашимъ унѣверсаломъ, абы онъ, панъ *обозный*, тотъ дворъ зо всѣмъ, якъ ся в собѣ маеть, в зуполной и *ненарушной* пляца своего, подлуг давныхъ границъ цѣлости без жадного *отклада* на себе обнялъ, и владѣлъ онымъ, всякіе ку своему *пожитку* чинячи в немъ обмыслы такъ, якъ ему самому подобатися будетъ. Мѣти теды *хочемъ* и *пилно* прикажемъ, абы якъ в обнятю, такъ и *спокойномъ* владѣнню того двора в будинку и в плацу до него *належаючомъ*, ему, пану *обозному* *войсковому* енералному, яко панъ полковникъ чернѣговский, такъ и жаденъ з старшины и чернѣ и з мѣскихъ урядовыхъ и всѣхъ обывателей тамошныхъ *найменшое* не чинил *завады*

и перешкоды, под неласкою нашею, для чого сей нашъ унѣверсалъ власною рукою подписавши, печатю войсковою зтвердити розказалисмо.

Данъ в Батуринѣ, марта 7 дня, 1694 року.

Звишъ менованный гетман, рукою власною.

ІР НБУВ – Ф. І, 50931 (Лаз. 6з. – Арк 58-59). Оригінал. Печатка вирізана.

№ 218

1694, квітня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському Успенському монастиреві на сінокіс біля села Сушани

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іванъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковникови стародубовскому, старшинѣ полковой, а особливе дозорцам нашимъ и кождому кому - колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ознаймуемъ, ижъ просилъ нас велебный отецъ Іона, ігумен монастыра Каменского, з братією, же бысмо ствердили имъ сѣножати, прозиваемые Болото Зубарова, Болото Тошин и Болото Купосыр до села Сушановъ (:Якое з указу нашего гетманско преречоному монастиреви отведено и ограничено, и особливым унѣверсаломъ Нашимъ ствержено:) прилеглые. Теды мы, гетманъ, прозбу их поменныхъ законниковъ каменскихъ, отца ігумена з братією принявши, позволяем имъ тымы вижейречеными сѣножатми владѣти, мѣти хотячи и приказуючи, абы кождый вѣдаючи о такой волѣ нашей, не важилъся в оний сѣножати без вѣдома велебнаго отца ігумена (:опрочъ подданих их: монастирскихъ селян сушанских:) входить и ихъ косити, срого нашимъ реинентарскимъ ему, отцу ігуменови и всей братіи даннымъ унѣверсаломъ варуем и обороняем под суровимъ каранемъ^а.

Данъ в Батуринѣ априля 16, року 1694.

Звышъ менованный гетманъ, рукою власною.

Ліворуч перпендикулярно до тексту дописано: Что в семь унѣверсалѣ видрано при концу, знайшлося в копії старописанной. Конецъ е таковъ: срого нашимъ реинентарскимъ ему, отцу ігуменови и всей братіи даннымъ унѣверсаломъ варуем и обороняемъ под суровимъ каранемъ.

На арк. 3: Уневерсал вел. доброд. пана гетмана на сѣножати монастиру Каменскому служащій.

^а На звороті оригіналу і копії. По архиву № 1419 На звороті копії: Список унѣверсалу на сѣножати виданого, а сіє подписано рукою Герасима Михайловича, ігумена монастыя Каменского прежде которий уже Ікарсії.

ЦДІАК України – Ф. 141: – Оп 1. – Спр. 5. – Арк. 1,3. Оригінал з видертим кінцем. Між арк. 1 і 3 підшита копія з такою поміткою: Сия старинным характеромъ писанная копія найдена между протчими шпарзалами монастирскими и сообщена к подлинному універсалу гетманському для достовѣрія, понеже в подлинномъ нѣкоторые строфы внизу незнаемо какимъ плутомъ вырѣзаны и оныя хотя также на сторонѣ и приписаны рукою іеромонаха Іоакима Хоминского. За ей давней копіи, однакъ (?) невѣроятно, чего ради во отятія сумнія телства и лутчей твердости подлежить и сюю копію при подлинныхъ крѣпостяхъ хранить в цѣлости неотемлемо. ІР НБУВ. – Ф.І. 61758 – №941 – Арк 31 зв. Копія з датою квітня 1692.

№ 219

**1694, квітня 27. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковому військовому
товаришеві Леонтію Полуботку з дозволом поселити
десять хат біля його млинів**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іван Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ переясловскому, старшинѣ его полковой і каждому, кому о томъ. вѣдати належит ознаймуемъ просилъ нас, гетмана, панъ Леонтій Полуботокъ, значный товаришъ войсковой, абисмо позволили ему при власних его млинах на землѣ Переясловской на рецѣ Трубешъ стоячих для помочи, его тих млиновъ з десят хатъ людей осадити. Теды мы, склонившися на его прозбу позволяемъ ему, пану Леонтію Полуботку тымъ при млинах з десят хатъ людей осадити і належитое от них отбирати послушенство, в чомъ абы ему пану Леонтію Полуботковѣ якъ самъ панъ полковникъ Переясловский такъ і ништо з старшины і черни не чинил перешкоды і трудности (а тие люде жебы млинамъ его чинили належитую помочъ: мѣти хочемъ і приказуемъ

Данъ в Батуринѣ, Апрѣля 27 д., року 1694^а.

Звышменованный гетманъ, рукою власною^б.

К сей копіи бунчуковий товаришъ Яков Полуботок руку приложилъ, а подлѣнный унѣверсаль к себѣ взялъ.

Василий Томара, полковник наказный переясловский³⁵².

С подлинимъ сводил писар боришполский Сидор Же[...]

РДАДА. Ф 248. – Оп 1. – Спр. 1808. – Арк. 249.

Копія ЦДІАК. – Ф. КМФ. 7. – Оп. 2. – Спр. 5. – вип. 249. Мікрокопія.

Там само. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1254. – Арк 1. Копія з копіі.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати войсковой .

1694, червня 1. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи
Кам'янському Успенському монастиреві
на осадження села Шумилівка

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлаго величества Войска Запорозкого гетьманъ Іоаннъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанѣмъ всѣмъ вобецъ и кождому зособна, такъ старшинамъ воисковымъ, яко и урядомъ посполитымъ и кому толко показано будетъ; ижъ прибывши в Батуричъ, смиренный пречестный отецъ Іона, ігумень монастира Каменского, подалъ намъ супплику, просячи насъ о тое, абысмо ку подпоре якъ же колвекъ того убогого монастира намѣйску и урочищу Укутку Буяновскомъ подле рѣки Трубеша и Городища, слободку людми, що зможна мѣлѣкимъ осадити позволили, Теды мы его отца ігумена усиловнѣи такой прозбе давши у себе мѣйсце, а маючи по милости Божой и монаршою ихъ царского пресветлаго величества умилоствленія вашмст всякии порадки в Малороссий ку добру посполитомъ и помноженую благополучному людскому устроивати, позволяемъ мененьному отцу Іони, ігуменови оного монастира, вышъописаное мѣйсце, якся в собѣ приналежно ку тому монастирови в кгрунтикахъ околичныхъ мают людми осадити толко таковыми, жебъ оные люде на тую слободку не были господари изъ жилищъ осѣдлчихъ на певныхъ селахъ, маючихся для волности слободской оттол ухилилися, иле жебы люде волние легкие жилища и притулилка своего слушного и жадного не маючие там на тую слободу зобралися и осѣли, а осады людми многими тамъ, жебъ не было болшъ, толко в числе человека тьридцать, хатами засѣли и жите свое там працею своею при повиновенію монастирцеви (тому взглядномъ провадили, в которомъ людей на овомъ кгрунте и мѣйсцѣ вишвираженимъ осаженую и спокойномъ ихъ пожитю, жебы господину отцу ігуменови каменскому никто з старшины воисковой и посполитой и жаденъ инший наименшимъ способомъ и приступомъ жадной и наимѣншой перешкоды и трудности и наименшой зачепки, чинити и задавати и не смѣлъ и не важился, срокго симъ нашимъ рейментарскимъ ему, отцу ігумену, и всей братией даномъ унѣверсаломъ варуемъ и обоструемъ под суровымъ каранемъ.

Данъ въ Батуричѣ іюня 1, 1694 року.

Звишъменованный гетьман, рукою власною.

На арк. 2 зв.: [...]а гетманскій лист на слободку Камен ³⁵³ монастира Каменского тое селце. На осажение Шумиловки. На сем унѣверсалѣ в Стародубѣ подписались.

По Архиву № 1420

^a Текст втрачений.

ЦДІАК України. – Ф 141. – Оп. 1. – Спр 6. – Арк. 1. Оригінал.

Там само: Ф. 57. – Оп. 1. – Спр, 114. – Арк. 181. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 61740 зв. – № 924. – Арк. 2 зв. Копія.

РДАДА. – 248. – Оп 1. – Спр 1813. – Арк. 412. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 306.

№ 221

1694, червня 4. Брусилівський перевіз на річці Снов. – Універсал Івана Мазепи чернігівському полковникові Якову Лизогубу і чернігівській старшині з заборонаю чинити утиски Чернігівському П'ятницькому жіночому монастиреві

Ихъ царського пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ сим нашим унѣверсаломъ каждому, кому о том вѣдати належит, а особливе пану полковникови чернѣговскому, старшині полковой, сотником, атаманомъ и всему старшому и меншому Войска их царского пресѣтлого величества Запорозкого товариству, также майстрату мѣского и всѣм посполитымъ людямъ, иж супликовали до нас пречестная госпожа игуменія монастира святихъ Пятниц дѣвичого Чернѣговского³⁵⁴ зо всѣми сестрами, также сел Мохнатина³⁵⁵, Рудки и Юревки³⁵⁶ атамани з товариством и войти з посполитыми людми, жалуючися и скаржачися, же в кгрунтах их, поляхъ, сѣножатех, лѣсахъ, борахъ и дубровахъ, до которыхъ села тие осажение поселени, чинится им великий утиск и нужда, а найбарзій оттол, же панъ Леонтий Полуботок, значний войсковый товариш, одержавши з ласки наше гетманское на слободку Мохнатинскую унѣверсаль, допустилъ чили приказалъ своѣм державцамъ и старостамъ кгрунта около тих сел лежачие, великою обширностью заѣздити из тим оголошати, же не волно тихъ поменених сел и иншим околичним жителем в дубровѣ для дров и двори для будинкового дерева уѣздити и полюв и сѣножатей, якие к той Мохначовской слободцѣ попритягали, заживати.

Мы, теды, гетман, тое через сей унѣверсаль нашъ оголошаемъ, же любо того унѣверсалу нашего, пану Леонтию Полуботку на слободку Мохнатинску даного, не касуемъ, однакъ варуемъ пилно и под неласкою нашою и утратою тоей слободки ему приказалисмо и приказуем, абы той слободки жадного не чинил розширення и кгрунтовъ, полювъ, сѣножатей, лѣсовъ, дубровъ и борувъ замѣрати и граничити не важился, але такъ оною владѣв и людей, в нѣй будучихъ в такой мѣрѣ заховасть, як и в какой аная от початку своего по сиѣ часы найдовался. А прето ж всѣхъ околичнихъ сел жителемъ мохнатинским, рдковскимъ, юровскимъ и инимъ позволяем кгрунтовъ тихъ всѣхъ заживати такимъ способомъ ꙗ такою слободою, як и перед тимъ заживали, поля пахати, сѣножатей косити, в боры, лѣси и дуброви по дрова и по будинкове дерево

ездити, в чом як самъ панъ Полуботокъ, так и его дозорци не мают и не мощни будут никому вуймовати волѣ.

А що преречоний панъ Леонтий Полуботок именуеть бити кгрунта обширние и нѣкоторих слободки Мохнатинское людей куплею собѣ набитѣ, теды яко ниhto з давних помѣщиковъ не мощень и не воленъ есть, кромѣ ласки наше войсковое, таких кгрунтовъ держати и продавати, на которых могут людскіе садити слободы, кдижъ таковыя всѣ кгрунты обняти сут в област всего Войска Запорозкого военню рукою, такъ мы, гетманъ, тую куплю як ему, пану Полуботку, такъ и иншимъ людямъ за неважною быти вомянемъ, щитяци права и свободи войсковіи в ненарушной цѣлости мѣти. Теды хочемъ и приказуемъ, абы воля наш а гетманская в сем унѣверсали выражена ненарушне в усѣхъ, а особливе в пана Леонтия Полуботка била захована. Чого як самъ полковникъ черниговский, так и вся старшина полковая з сотниками постерѣгати повинны.

Дан в Ночлѣзѣ Брусиловского над рѣкою перевозу, июня 4, 1694 року.
Звышменованный гетман, рукою власною.

Бібліотека ПАН у Кракові. – № 270. – Арк. 61-62. Оригінал.

Опубликовано: Юрий Мищик. Невідомі документи Івана Мазепи. // Пам'ятки України. – 1991. – № 6. – С. 57.

№ 222

1694, червня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському сотникові про заборону роздрібного козацького шинкування на підрив Київської міської ратуші

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пану сотникови, атаманови городовому, и всему старшому и меншому в Киевѣ мешкающимъ товариству, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ яко передъ симъ непоеднокротъ до насъ заносили скаргу панъ войтъ Киевскій, зо всѣмъ того мѣста майстратомъ, въ томъ же вы шинки горѣлчаныи потаемиѣ, у себе звикли держати, и оные на свой пожитокъ оборочати, ку перешкодѣ ихъ ратушныхъ шинковъ, по какой ихъ передъ симъ до насъ занесенной скарзѣ, писалисмо унѣверсалы наши, отъ таковыхъ васъ неналежныхъ горѣлчаныхъ шинковъ завстягаючи, лечъ вы и унѣверсаловъ нашихъ не послушали, и такового своего упорного предсвѣзятя не перестали: такъ теперъ и знову черезъ листъ сей мененный панъ войтъ зо всѣмъ майстратомъ, вновъ скаргу свою заносили, предлагаючи, же еще далеко прикрѣйшая и большая дѣтета имъ перешкода, бо забродъ въ таковыи шинки вы якъ старшій, такъ и меньшій товариство пустилися, не поглядаючи на тое, же оны майстратъ певную и немалую сумму грошей въ казну великихъ государей нашихъ дають, и повинна бѣ имъ по давному быти з того прыбелъ на мѣскіе ихъ уставичные росходи,

тылко жъ за вами жаднаю мѣрою мѣти того не могутъ, и овшемъ утрату поносятъ и коли колвекъ оны, такъ подлугъ давнего звычаю, яко и нашихъ унѣверсальныхъ позволенъ, людей своихъ таковыхъ потаемиѣ въ дворахъ нашихъ держачихся горѣлокъ, трусити посылають, теды вы передъ ними ворота запираете, и отпорно имъ зъ погрозками ставитесь: поневажъ на сихъ свѣжихъ часехъ райцею зъ приданными ему людьми, горѣлку въ байдаку, и на инныхъ мѣстцахъ витрушеную и до ратуша несенную отбилисте, и тихъ посланныхъ подъ страхомъ битья розогналисте, якая ваша упорчивость горловое на васъ натягаетъ каранье. За тѣмъ теперъ симъ, вновъ выданнымъ нашимъ унѣверсаломъ засылаючи, пишно и сурово приказуемъ, абысте вы якъ старшій, такъ и меньшій Кіевское товариство цалѣ таковыхъ шинковъ горѣльчанихъ не держали и перешкоды ратушови чинити не смѣли, подъ строкгимъ и неопустнымъ на ослушниковъ указу нашего каранемъ: кгдижъ уважити бѣ и сее вамъ потреба, же шинки горѣльчаные во всѣхъ городахъ рейменту нашего даремные не бувають, але хто ихъ держитъ, тотъ платитъ повинность до скарбу войскового; а до того и тое вы сами разсудѣте, чи не въ стыдъ вамъ, войсковымъ именуячися быти товариствомъ, тими мелкими и нагану въ себѣ маючими, шинковными способами шукати поживленья и натягати на себе уставичную нагану. А такъ ежели еще за объявлениемъ вамъ сего унѣверсалу нашего, того своего упорного и барзо неслушного налогу не перестанете: теды ми даемо моцъ и влады симъ унѣверсаломъ нашимъ пану войту Кіевскому и всему майстрату, абы оны людей своихъ въ купѣ немалой, на такой дворъ козацкій наславши, не толко горѣлку на ратушъ забрали, але и самого того господара звязавши присылали до насъ въ Батуринъ, гдѣ такому неотпустное суровое роскажемъ чинити каранье; чого вамъ на себе затыгати не зычачи, а и подесяте всѣмъ вамъ старшимъ и меньшимъ подъ строкгимъ караньемъ приказавши, рейментарско упоминаемъ, абысте такового упорного и ганебного способу въ шинкованью горѣлкою поперестали³⁵⁷.

Данъ въ Батуринѣ, і[ю]нію 6, року 1694^a.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

На зв. Ясневельможного его милости пана гетмана унѣверсаль, въ которомъ смертнимъ грозить караньемъ козакамъ, за неповстягненье отъ шинковъ горѣльчанихъ, которій данъ року 1694.

ЦДІАК України. – Ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 221. – Арк. 1. – Оригінал.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 269-270. – № 257.

Частково опубліковано: Закревский. Описание Киева. – Т. 1. – С. 69.

Грушевська О. О. Гетьманські універсали м. Києву // Історично-географічний збірник. – Т. 2. – С. 33-34.

Тищенко М. Боротьба кїївських козаків з магістратом. // Праці комісії для виучування історії західноруської та українського права. – Вип. 2. – С. 202-203.

^a Далі в тексті дописано: Въ конце акта подписано.

*1694, липня 30. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про поділ між монастирями
Київським Межигірським і Київським Братським млинів,
що знаходяться на річці Котор*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому о томъ вѣдати належить теперъ и напотомъ будучимъ, яко властемъ духовнимъ, такъ и мірсаго чина старшимъ, особливе пану полковникови Київському и всему старшому и меншому Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого того полку товариству, ижъ маючи мы, гетманъ, отъ великихъ государей нашихъ ихъ царского пресвѣтлого величества преможний указъ, въ поважной ихъ монаршой грамотѣ изображенный, абысмо межи отцами монастира Межигорского³⁵⁸ зъ одное, а межи отцами монастира Братского Киевского³⁵⁹ зъ другое стороны, спору и звады о кгрунта, а меновите о млины, на рѣчцѣ Которы³⁶⁰ будучи, дѣючися разсужденіемъ нашимъ успокоили и совершенно скончили, зсылалисмо въ Кіевъ певныхъ особъ высланныхъ нашихъ пана Захарію Шійкевича³⁶¹, пана Якова Жураховского³⁶² и пана Василя Гуменского, для чиненья въ томъ дѣлѣ розыску, котории особы обоихъ сторонъ права и крѣпости осмотривши, и положенье кгрунтовъ оныхъ обачивши, уважили тое и намъ, гетману, донесли, же отцеве Братскіи по унѣверсалу небожчика славное памяти Богдана Хмельницкого, гетмана Войска Запорозкого, антecessора нашего, на село Мостища зъ приналежностями и на рѣчку Которъ зъ млынами моць и владу мають и мѣли зъ тыхъ млиновъ одинъ въ своемъ заживанью, а отцеве Межигорскіи по кгрунтамъ своимъ монастирскимъ, котори зъ другое стороны здавна тому монастиреви наданы будучи по самую рѣчку Которъ, оперлися также и по той причинѣ, же въ млынахъ Которскихъ Мелиницкі части себѣ покупили, певный собѣ до тыхъ млиновъ учинили вступъ, и уже на тыи Которскіи млины въ обоихъ сторонахъ, яко у отцовъ Межигорскихъ, такъ и у отцовъ Братскихъ не тилко унѣверсали наши гетманскіе въ потверженіе даныи, но и жаловалные монаршіи ихъ царского пресвѣтлого величества грамоты найдуються; теды мы, гетманъ, разсужаючи, же яко взглядомъ правъ и свободъ нашихъ войсковыхъ, отъ великихъ государей нашихъ ихъ царского пресвѣтлого величества статьями и привилеями добрѣ утвержденныхъ, унѣверсаль небожчика гетмана Богдана Хмельницкого, отцомъ Братскимъ даний, маеть быти въ своей силѣ захований, за которымъ оны отцевъ и передъ симъ хочай не всѣхъ млиновъ (чого имъ не допустили некотори перепоны, а найбарзѣй внутръ будучи военныи замѣшаня), еднакъ одного млина зуполнѣ заживали, черезъ що певное и крѣпкое до Котора мають право, а звлаша кгда, при потверженомъ унѣверсалѣ нашомъ, жаловалную монаршую ихъ царского пресвѣтлого величества одержали грамоту, – такъ не здалося намъ того отцевъ Братскихъ права

уближати; аже отцеве Межигорскіи, хочай передъ войною и во время владзи небожчика Хмелницкого тыхъ млиновъ не мѣли въ жадномъ своемъ заживаню, ажъ тогда обняли ихъ въ свою державу, коли Мелницкіи части покупили; однакъ кгды, при унѣверсалахъ антecessоровъ нашихъ и нашомъ, жаловалныи монаршіи ихъ царского пресвѣтлого величества въ подтверженъе себѣ одержали грамоты, теды и тому отцевъ Межигорскихъ праву далисмо мѣстце; а такъ доволствуючи обидвѣ стороны, велѣли есьмо зданьемъ нашимъ гетманскимъ, абы тыи вышеречоныи панове высланыи наши оныи млыны Которскіи въ тыи обидвѣ стороны по половинѣ роздѣлили, именно пожитками розмѣровыми, на войско належитыми, окромъ Мелницкое части, которая при томъ, кто ее купиль, не пенно найдоватися мѣла. По тому теды зданью нашому преречоныи высланыи наши розвели и роздѣлили млыны Которскіи такимъ способомъ: въ сторону отцевъ Братскихъ отлучили и отдали полчварта кола млива, а двѣ колѣ ступныхъ, именно двѣ колѣ млива и третее ступное въ млинѣ мельника называемаго Мишка, а полкола млива у млинѣ Ячихи, вдовы, гдѣ пополамъ пожитки въ обидвѣ сторонѣ тѣе обрѣтаются; а въ сторону отцевъ Межигорскихъ оставили тожъ полчварта кола млива, а двѣ колѣ ступныхъ, именно: коло одно млива въ млынѣ ихъ монастырскомъ, при самой вершинѣ Котора выставленномъ; двѣ колѣ млива, а третее ступное у млинѣ у мельника Мишка купленомъ найдуючіися; полкола млива и коло цѣлое ступное, въ млынѣ вдовы Ячихи будучи, которого подѣлу и розводу млыновъ оныхъ любо обидви стороны в Кіевѣ скромнѣ принялися; однакъ ижъ въ тыхъ млинахъ, якіи отцомъ Братскимъ остались, найдовалася часть Мелницкая, а именно въ двохъ клеткахъ, въ Силенка, мещанина кіевского, купленыхъ, отцомъ межигорскимъ належашая; теды в першомъ разѣ о пожитки млиновые межѣ сторонами оными показалися споръ, звада и непокой; зъ якихъ мѣрѣ, яко въ Богу превелебный господинъ отецъ Феодосій Васковскій, игумень монастыра Межигорского, такъ и превѣлебный въ Богу господинъ отецъ Іоасафъ Кроковскій, игумень монастыра Николского Кіевского а ректоръ монастыра Братского зъ братією прибыли до насъ, гетмана, въ Батурин, просячи обополнѣ, абысмо ихъ въ тыхъ незгодахъ и трудностяхъ помѣрковали. А такъ мы, гетманъ, хотячи, по вышереченомъ монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, въ тоемъ дѣлѣ совѣршенный учинити конецъ, надъ то запобѣгаючи, абы въ пришлыи часы въ дѣленью розмѣровъ овой сторонѣ зъ части войсковой, а оной зъ части мелницкой не было трудности и уставичного межѣ сторонами мятежа, а оттоль побудки до душевредного гнѣву, наказалисмо, абы преречонный превелебный отецъ игумень Николскій, ректоръ Братскій кіевскій зъ братією за тую часть мелницкую, коштомъ отцевъ межигорскихъ набытую, заплатили отцемъ межигорскимъ, отложивши сумму грошей полторы тысячи золотих, и нагородили безъ жадного окладу, якожъ превелебный господинъ отецъ игумень Никольскій, ректоръ Братскій Кіевскій зъ братією безъ жадное отмови на тое всказанъе наше склонившыся, иле желяючи впредъ мѣти покой, тутъ же въ Батуринѣ тую сумму превелебному господину отцу игумену Межигорскому и всей братіи его зуполнѣ уистили и совершенно отдали. А такъ ми, гетманъ, монаршимъ ихъ царского пресвѣтлого величества преможнымъ

указомъ, а симъ выразнимъ унѣверсаломъ нашимъ тоє межі отцами Межигорскими и межі отцами Братскими успокоенное дѣло, то єсть раздѣленье вышеименованнымъ способомъ въ обидѣ стороны Которскихъ млыновъ, и отплаченье отцами Братскими отцомъ Межигорскимъ певною вышей положеною готовыхъ грошей суммою, мелницей части вѣчнѣ утвержаемъ и укрепляемъ, такъ варуючи, абы яко отцевъ Межигорскіи тыми млынами, которыи въ ихъ сторону съ подѣлу остались, зуполнѣ владѣли, заживаючи покойнѣ якъ войсковыхъ, такъ и мелницей части розмѣровъ и всѣхъ пожитковъ, такъ и отцевъ Братскіи мѣли вѣчнѣ въ совершенной области своей тый вышеименованныи млыны, которыи имъ видѣлены и въ мельницкой части отплачены суть, абы якъ войсковая, такъ и мельницкая часть пожитковъ вѣчнѣ зъ нихъ имъ належала и приходила, и яко отцевъ Межигорскіи взглядомъ своихъ Межигорскихъ земель, до берега рѣчки Котора прилеглыхъ, не мають николи вѣчними часы до млыновъ и ставовъ, отцемъ Братскимъ въ посессию отданыхъ, жаднымъ способомъ втручатися, такъ и отцевъ Братскіи, контентуючися тими отдѣленными имъ млынами, взглядомъ берега Мостиского³⁶³, имъ до области ихъ належного, не мають вѣчними часы належати и втручатися въ млины и ставы, отцемъ Межигорскимъ отлучены и утверженыи, а поготовю въ землѣ, лѣса, бори, луги, сѣнокоси, луки, озера, поля пахатныи и непахатныи и во всякіє угодыя, по правой сторонѣ рѣчки Котора къ Вышъгороду лежачіи, монастыреви Межигорскому належныи и здавна отграниченныи и первой унѣверсалами гетманскими, а послѣ и грамотами монаршими утверженыи и отмежеваныи, абы отцеве Братскіи вѣчнѣ не интересовалися и не належали и жадныхъ споровъ о оныи не вчинали, заховуючи покой по семъ нашомъ унѣверсалѣ во вѣчныи часы и довольствуючися тыми землями и всякими угодыями, якіи, по левой сторонѣ Котора маючи свое положенье, до села Мостищъ здавна належать, до которыхъ взаємнѣ отцевъ Межигорскіи вѣчнѣ не мають вступатися и належати; о чомъ и самы оны обидѣ стороны письма свои межі себѣ подавати мають. Тымъ теды способомъ дѣло, въ спорахъ и звадахъ будучое межі отцами Межигорскими и межі отцами Братскими, мы, гетманъ, по вышереченомъ монаршемъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу, влаздою и зверхностію нашою успокоивши, якіи зъ канцеляріи войсковою далисмо унѣверсалъ нашъ превелебному въ Богу господину отцу Феодосію Васковскому, игумену Межигорскому зъ братією и по нихъ наступающимъ сукцессоромъ, такіи слово в слово велилисмо видати и превелебному господину отцу Іоасафу Кроковскому, игумену Николскому, ректорови Братскому и всей братіи и по нихъ наступающимъ ректоромъ зъ братією, подписавши оный власною рукою нашею, и зтвердивши войсковою печатію.

Данъ въ Батуринѣ, іюля 30, року 1694^а.

Звышменованый гетманъ, рукою власною^б.

^а Далі в тексті дописано: Въ концѣ акта подписано.

^б Після підпису: тугъ же приложена войсковая печать.

На зв.: Року 1694, ноеврія 27 дня, за очевистымъ поданьемъ и прозбою велебного в Богу отца Дорофея Выговского, намѣстника и прочихъ законниковъ монастыра общежителного Межигорского Киевского, сей унѣверсаль рейментарскій яснѣвельможного его милости пана гетмана до книгъ мѣскихъ Киевскіхъ принялемъ ихъ царского пресвѣтлого величества Янъ Демидовичъ Биковичъ, войтъ кievскій.

Въ книги мѣскіе кievскіе вписанъ и скорыкгованъ.

Архив С-Петербурзького філіалу ІРІ РА. – К. 68. Оригінал.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 50685 (Лаз. 6/2. – Арк. 87-89. Копія.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. 5. – С. 270-273. – № 258.

Летопись занятий имп. Археографической комиссии за 1904 г. – Вып. 17. Згадка.

№ 224

**1694, грудня 13. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Михайлові Гамалії на село Івахники
зі всіма приналежностями,
що в Лохвицькому повіті**

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Іхъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковниковѣ лубенскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому того полку товариству и кождому, кому о томъ вѣдати належит, ознаймуемъ. Іжъ, маючи мы пана Михайла Гамалѣя, значного товариша войскового в особливой ласце нашой гетманской, такъ взглядомъ его самого добре в Войску Запорозкомъ отправуючихся услугъ, яко и взглядомъ того, же перед тимъ дѣдъ его славное памяты, годніе в томъ же войску ронилъ працы и труды, а теперъ его отецъ панъ асаулъ нашъ войскової енералний пристойній по себѣ показалъ и показует: дѣлности, надаемъ ему, пану Михайлу, и симъ нашимъ ствержаемъ унѣверсаломъ село Івахники зо всіми приналежностями в уездѣ Лохвицькомъ будучое, позволяючи ему тимъ селомъ владѣти и всякое от людей посполитихъ послушенство і дорочную повинност отбырати, мѣти теди хочемъ и приказуемъ, аби ему, пану Михайлу Гамалѣи, жадегъ з старшины и чергѣ, а особливе панъ полковникъ лубенскій и ниhto з полчанъ тамошнихъ найменшого в томъ не чинилъ перешкоди, а войтъ оного села Івахниковъ со всіми посполитыми тяглимы людми (:опрочъ козаковъ, якіе мають быти непарушне захованы при своихъ козацкихъ волностях:). аби ему во всемъ повинувалися и належитое послушенство отдавали.

Данъ в Батуринѣ декаврія 13, 1694 року.

Звишъменованный гетман, рукою власною^а.

ІР НБУВ – Ф. 1. – 50502 (Лаз. 3. – Арк. 115). Копія.

^а Після тексту в колі написано: Мѣсто печати.

1694, грудня 14. Ладан (?). –
 Універсал Івана Мазепи синові лубенського полковника
 Василеві Свѣчці на село Антонівка

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ в полку Лубенскомъ найдуючоїся и кому колвекъ о томъ вѣдати належало б оспаймуемъ, иж супликовалъ до насъ панъ Василь Свѣчка, старший синъ пана полковника нинѣшного лубенского, просячи о надане себѣ села Антоновки³⁶⁴ и о потвержене власнимъ своимъ коштомъ млиновъ на рѣчцѣ Удай, на греблѣ вороблювской построеннихъ, яко теди по милостивомъ мюнаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу маемъ мы, гетманъ, в Малороссии моцъ всякіе устроувати порядки и годнихъ людей войсковихъ розними наданнями контентовати, такъ респектуючи на давніе и теперешніе многіе отца его помененного пана полковника Лубенского въ Войску Запорожскомъ ронешніе службы, а видячи и в немъ пану Василю Свѣчцѣ здатность и способность до такихъ же услугъ отцевскихъ, надаемъ ему до ласки войскової тоє село Антоновку в уездѣ Журавскомъ лежачое з належачими до него кгрунтами, также и млини его власнимъ коштомъ построенніе на рецѣ Удай, прозиваемые воробіовскіе, симъ нашимъ унѣверсаломъ ствержаемъ, позволяючи з нихъ всякіе пожитки на себе одбирати и користувати, зачимъ о таковой волѣ нашої вѣдаючи, аби жаденъ з старшини и обивателей полку Лубенского ему, пану Василю Свѣчцѣ, в держаню села Антоновки и в владѣню его власнихъ млиновъ Воробіовскихъ найменшой трудности и перешкоди не важился чинити, варуемъ, Войтъ засѣ Антоновский з мужами тяглими (:опрочъ козаковъ тамошнихъ, якіе волни маютъ бити:) аби належачое послушенство оному отдавали пилно приказуемъ.

Данъ в Ладан³⁶⁵ декабрѣ 14, року 1694.

Звишьменованный гетман, рукою власною^б.

К сей копѣи унѣверсалу [...]»

Іванъ Василовичъ Свѣчка руку приложилъ.

РДАДА. – Ф. 248. Оп. 1. – Спр. 811. – Арк. 167. Копія.

ЦДІАК. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 17. – Арк. 167. Мікрокопія.

^а Нерозбірливо Може Ладан.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати реиментарской

^в Не прочитано далі.

**1694, грудня 18. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи Антонові Корновичу
про підтвердження універсалу стародубівського полковника,
яким надана йому слобідка Мала Дереманка**

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому, сотниковѣ почеповскому, и каждому кому колвекъ о томъ вѣдати належатемет, сим нашим ознаймуемъ пісанемъ, иж, презентуючи нам п. Антон Карновичъ, атаманъ городовий почеповский, унѣверсаль, даний собѣ от пана полковника стародубовского на слободку, прозиваемую Малую Дереманку въ ключу Почеповском лежачую, просиль нас абисмо ему оную слободку потвердили. Заохочаючи теды мы его, п. Антона, до далших услугъ наших, яко сим унѣверсаломъ нашим туую слободку ствержаемъ, позволяючи ему, поменеліному п. Корновичу, для вшпартя своего господарства зъ оной пререченой слободки посполитихъ людей вшелякую отбираты повинность и послушенство, кромѣ козаковъ, якие при своих мают ненарушне найдоватися волноствяхъ. Такъ мѣты хочемъ и рейментарско варуемъ^а, абы в том оной слободки владѣню ему, п. Корновичу, нѣхто жадной не чиниль перешкоды.

Данъ в Батуричѣ декаврѣя 18 д. 1694 року.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

Обозний польковий стар. Афанас Есимонтовский.

Судіа пол. старод. Николай Ханенко.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 91. Копія.

ЦДАК. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 29. – Арк. 91 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 91.

^а Варуемъ – написано по затертому.

^б У копії праворуч у колі дописано: Мѣсто печати рейментарской.

1695 рік

№ 227

*1695, січня 10. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи про надання
Київському Петропавлівському монастиреві прав
на одержання помірною від збіжжя на Київському базарі
та на володіння шинком, який до 1648 року належав
київським домініканам*

Пресвѣтлейшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей и царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ и обоихъ сторонъ Днѣпра, гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всѣи старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковникови кїевскому зо всею его полковою старшиною, сотникови кїевскому, атаману городовому, войтови, бурмистромъ и всему майстрату тамошному и каждому, кому о томъ вѣдати належитъ симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ. Ижъ прекладалъ намъ, гетманови, желаніе свое ясне в Богу преосвященный его милостъ отецъ Кир Варлаамъ Ясинскій, православный архієпископъ митрополитъ Кїевскій, Галицкій и всеа Малыя Россіи панъ и пастыръ нашъ, просячи о тоє: абысмо властію нашею рейментарскою для wsparтя скудостей катедралныхъ, а найбарзѣй для вспоможеня дѣлъ церковного, яке з костела Доминиканского каменного пастырского его милости тшаніемъ побожнымъ, усердіемъ и святобливою ревностію значне строится и в всеконечное приходитъ совершенство, яко техъ для препитанія законниковъ, также живучихъ и повседневное набожество церковное ку помноженю хвалы Божой отправуючихъ, надали его милости приходъ пашенный на рынку мѣста кїевского з помѣрного належачий. Поневажъ теда з певныхъ свѣдѣтельствъ даєтся достовѣрно вѣдати, же той доходъ помѣрный здавна за полской еще державы, костелу тому доминиканскому вѣчнымъ наданемъ и правомъ належалъ, прето и мы, гетманъ, мѣючи по милости Божой и по монаршомъ ихъ царского пресвѣтлого величества указу совершенную моцъ и владзу належатымъ в Малой Россіи исправляти порядки и ведлугъ слушности, кому годно чинити наданя, а почитаючи заслушную себѣ и ни в чомъ не противную рѣчь поважное ясне в Богу преосвященного его милости отца архієпископа митрополита кїевского жадане давнимъ правомъ

согласующее надаемо его милости той приход помѣрный на рынку мѣста Кіевского от пашень продажных отбираючихся, позволяючи его милости заразъ оный одобрати в свою мопъ и владзу и якъ хотѣти оный же употребляти ку выхованю и выживленю законниковъ при церкви з костела предѣланной зостаючих. Але бы рейменту гетмана Богдана Хмельницкого тот приход помѣрный отданій былъ где индей не сподѣваючися абы з того войною разоренною костела Доминиканского, коли была церковь еднакой, кды тепер блачестно ревностнымъ их царского превсѣтлого величества указомъ и милостивымъ монаршимъ иждивеніемъ, а его милости отца митрополита кіевского усернымъ тшаніемъ тамтой костель на церковь святого первоверховного апостола и святого праведного человека божія ест перестроенъ, где и законниковъ болшъ десяти для повседневногo набоженства церковного мешкают, теды по самой слушности тоей помѣрное пашенное на первобытное свое мѣсце до церкви з костела доминиканского в большую имени господня честь и славу передѣльной возвращаемъ, позволяючи тамъ же при той церквѣ для лучшого законниковъ удоволство визнаня рекомий доминикане мѣвали. А то все чинимъ мѣти поневажъ и за держави полской, яко люде старинные достовѣрно посвѣдчают, домъ свой шинковый законники римского визнаня рекомый доминикане мѣвали. А то все чинимъ, фундуючися на давныхъ правах и наданях, которыхъ яко не хотимъ жаднимъ разоряты способомъ, гакъ повагою сего унѣверсалу нашего рейментарского приказуемъ, абы ясне в Богу преосвященному его милости отцу Арменну митрополиту кіевскому в владѣню того помѣрного пашелного приходу ниhto з старшини войсковой и чернѣ найбарзѣй з майстрату кіевского найменшой не важилься чинити перешкоды под срогкимъ войсковимъ каранемъ³⁶⁶.

Данъ в Батуринѣ генваря 10, року 1695.

Звышменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2: Universal Hetmanski na rominie paszenne u na szynky z 1695. Петропавлівському монастирвѣ кіевскому, а бывшему Доминиканскому.

Унѣверсаль на помѣрное пашенное и на шинк. Року 1695.

С 1695 года по 1816 – 121 год Универсаль о Петропавловской церквѣ, дабы костел был упразнен, гетмана Іоана Мазепы.

Київський Печерський заповідник, Колекція Києво-Печерська лавра. – А. – № 120. Оригінал.

ЦДІАК України, Ф. 1407. – Оп. 4. – Арк. 1-, 2. Фотокопія з оригіналу.

Там само. – Ф. 59. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк. 12. Копія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 18-21. Копія з копії.

ІР НБУВ. – Ф. ДА/216 II. Копія.

Там само. Ф. I, 438/430с. – Арк. 51-53. Копія.

Опубликовано: Болховитинов Евгений. Описание Киево-Софийского собора и Киевской иерархии. – С. 147-149.

Сборник материалов для исторической топографии Киева и его окрестностей. – Отд. 3. – С. 121-122. – № 63.

Частково опубліковано: Закревский Н. В. Описание Киева. – Т. 2. – с. 593-594.

Маєтність занимаемая Киевской духовной семинарией // Киевские епархиальные ведомости – 1863. – № 9. – С. 12.

*1695, січня 11. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві
Іванові Лісницькому на село Милюшки*

Пресвѣтлѣйшихъ і державнѣшихъ ихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского Іоанъ Мазепа, гетманъ.

Всѣмъ вобецъ и кождому з особна би о томъ вѣдаты надлежало, меновите пану полковнику миргородскому, старшинѣ полковой и всему старшому и меншому у полку того товариству, такожъ и войтовѣ миргородскому з майстратовими и зо всѣми мешчанами тамошними симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, ижъ просилъ насъ панъ Іванъ Лесницікій, товаришъ войсковій о надане села Милюшокъ на wsparте господарства своего в полку Миргородскомъ будучого, которое держалъ в особласти своей братъ его небожчикъ Данило Лесницікій, а прежде того небожчикъ отецъ ихъ Лесницікій, тое ж помянутное село мѣвалъ в своемъ завѣдованю, мійочи ми теди его пана Лесницкого в респектѣ нашомъ, а барзе для таковой причини, же ест згоденъ до услугъ войскових, позволяем до ласки войсковою помянутное село Милюски мѣти в своей поссессіи и завѣдованю, і як с того села войтъ з громадою тамошнею, аби належитое ему, Лѣсницкому, отдавалъ послушенство, окреме козаковъ, которихъ цѣлост бути повинна и волност ни в чом ненарушена. Вѣдаючи теди о такомъ, ведлугъ волѣ нашой наданю, абы панъ полковникъ миргородскій з старшиною полковою и товариство тамошное не чинили прешкоди ему, Лесницкому, в уживаню того села, зо всѣми приналежностями і не збороняли даваню належитой повинности симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ.

Данъ з Батурина, декаврїя 11 дня 1695 року.
Звишменованній гетманъ рукою власною.

На арк 31 зв. : № 14 универсалъ (въ копій) гетмана Мазепы, коимъ пожаловано полковнику Ивану Лесницкому село Мелюшки, Въ 1695 году.

ІР НБУВ – Ф. І. 50534 (Лаз. 4. – Арк. 30-31. – № 14). Копія.

*1695, лютото 3. Лохвиця. –
Універсал Івана Мазепи чигирин-дїбровському сотникові
Яремі Іляшенкові на село Гусине “до ласки войсковою”*

Пресвѣтлѣших и державнѣших великих государей их царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетман Іоан Мазепа.

Ознаймуем симъ нашим унѣверсалом кождому, кому би колвек о тому вѣдаты належало, а особливе пану полковниковѣ лубенскому, старшинѣ

полковой и всему старшому и меншому того полку товариству, ижъ респектуючи ми на уставичній працѣ п. Яреми Иляшенка³⁶⁷, сотника чигирин-дубровского, котории он, будучи в пограничном городѣ всегда чуле и зичливе отпраувет, надаемо ему до ласки нашей войсковой селце, прозиваемое Гусиное³⁶⁸ уво уездѣ Чигирин-дубровскомъ³⁶⁹ лежащее, позволяючи от людей тамошних посполитих (:кроме козаков:) отбирати послушенство и повинности ку въспартю домових его потребѣ. Зачим мѣти хотим и приказуем, аби ему п. Яремѣ Иляшенковѣ, сотниковѣ чигириндубровскому, нѣхто зъ старшини и черни во владѣнню того селца жадное не чинил перескоди.

А войтъ селца оного зъ тяглыми людми, жеби ему во всемъ, якъ слусност несеть повиновалися.

Дан въ Лохвици³⁷⁰, року, 1695 февраля 3-го.

Звишменованный гетман, рукою власною.

ІР НБУВ. – ф. І. 2814. – № 139. Копія з заголовком: Съ представленных отъ значкового товарища Семена Кириловича двоихъ гетманскихъ унѣверсалов и одной высочайшой грамоти. Копій.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 61. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр 11. – Арк. 61. Мікрокопія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 165-167. Копія.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Лубенского полку // Український архів. – Т. 4. – С. 58-59.

№ 230

1695, лютого 8. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи про підтвердження села Ржавець
за дружиною колишнього прилуцького полковника
Івана Стороженка та її сином Андрієм***

Іхъ царского пресвѣтлого величества войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашим писанемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ прилуцкому, старшинѣ полковой, сотникам и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ яко по прошенію небожчика пана Івана Стороженка³⁷¹, бывшего полковника прилуцкого, надалисмо били оному село Ржавець³⁷² и позволисмо з млина его власного под мѣстечкомъ Іваницею³⁷³ на греблѣ мѣской стоячою всѣхъ пожитковъ заживати и от одного кола мучною, а другого полкола ступно, же Дациха Мелницка Іваницкой часть на войско належную отбѣрати, респектуючи на его старанній услуги, такъ в трижаншой рейментарской оборонѣ и респектѣ позоставихъ жену его Стороженкову п. Марію и сина п. Андрѣя Івановича, яко до войсковой служби, мѣючого способность, заховуючи, ствержаемъ унѣверсаломъ нашим тоє надане наше, позволяючи имъ помененним селомъ Ржавцами до ласки нашей войсковой владѣти и з млина ихъ власного всѣхъ пожитков а цацишинѣ ихъ полтора коль

части войсковое (кромѣ мелницкое) заживати, зачимъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы кожднимъ з старшихъ и меншихъ, вѣдаючи о такой волѣ нашей, не важился пререченой п. Староженковой и синовѣ ей п. Андрѣви в владѣннїи тимъ селомъ Ржавцями и в отбиранню розмѣрових (яко вижей наменило) приходовъ чинити жадное перешкоди, войтъ засъ оного села з посполитими людьми (опрочъ козаковъ), жебы имъ належитое отдавали послушенство особливо приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, февраля 8, 1695 року.
Звишменованній гетманъ, рукою власною^а.

К сей копїи унѣверсалу сотникъ Ічинский Григорій Стороженко руку приложилъ.

С подленимъ унѣверсаломъ сводиль Федор Яленковский, писар полковий прилуцкий.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1811. – Арк. 115, 115 зв. Копія.
ЦДІАК. Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 17. – Арк. 115, 115 зв.

№ 231

1695, лютого 23. Лубни. – Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві на осадження людей під Ковжижою

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозьского Іоанъ Мазепа, гетманъ.

Пану полковниковѣ полтавскому, сотниковѣ великобудискому, атаману городовому, войтови и всѣмъ тамошнимъ такъ товариству, яко и посполитимъ людемъ озънаймуемъ, ижъ по прошенїю превелебного въ Богу отца Ігнатія Горбачевьского, ігумена святоспаского Мгарского зъ братїєю, позъволисмо на іхъ вѣласной монастирской землѣ купленной, под Ковъжижею³⁷⁴ застаючої, людей посадити волнихъ столко человекъ, насколко земьлѣ тоей монастирской будетъ, для помочи ихъ хутору потребной. Въ чомъ абы имъ отцу, игумену, и всей братїи мгарскимъ нихто не важилъся чинити перешкоды, пилно упоминаемъ и приказуемъ.

Данъ въ Лубнях, февѣруаря 23, 1695 року^б.
Звышъменованній гетманъ, рукою власною^в.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 95. Копія з заголовком: унѣверсаль Іоанна

^а Лїворуч вд підпису в колї написано: Мѣсто печати гетманской.

^б У копїї дописано: Въ подлинномъ тако подписано.

^в У копїї дописано: Мѣсто печати рейментарской.

Мазепи гетмана позволѣтелній на зрунть монастирскомъ или землѣ купленной Ковжыжю, зостающей людей садити.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – Т. 4. – С. 81-82.

№ 232–233

1695, березня 4. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про підтвердження містечка Шишки з селом Матяшівського за дружиною колишнього значкового товариша Данила Лєсницького

Пресвѣтлѣйших и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлаго величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожського, а особливе пану полковниковѣ миргородскому, полковой старшинѣ, сотникомъ, атаманомъ и всѣмъ, кому би колвекъ вѣдати належало, ижъ мѣючи мы в особливомъ респектѣ нашомъ значние ронение услуги въ Войску Запорожскомъ небожъчика пана Данила Лєсницького, значного товариша войскового, яко надалисмо били за живота его ему жъ на вѣспартѣе господарства мѣстечко Шишакъ з селом Матяшовкою въ спокойное заживаня, такъ и тепер на прозбу позосталой жени его небожчика Лєсницького и синовѣ до услугъ войсковихъ способнихъ, яких и од свого взялисмо оборону, заховуемъ тоє мѣстечко зъ прореченнимъ селомъ Матяшовкою, при оной паней Лєсницькой, якое наше тих мѣстечка и села наданѣе симъ нашимъ унѣверсаломъ ствержаючи, пильно черезъ оний приказуемъ, аби жителѣ мѣстечка Шишаку и села Матяшовьки, тяглие люде по прежнему обикновению належитое оной паней Лєсницькой отдавали послушенство. Тут же варуемъ пильно, аби нѣхто з старшини и чернѣ полку Миргородского оной паней Лєсницькой въ заживаю тих мѣстечка и села, и въ отбиранию зъ тяглихъ людей повинности жадной не важился чишити перескоди, а хочай би хто імѣлъ якую претенсїю до оной паней Лєсницькой, аби не у суду полкового, лечь у суду нашего войскового Енерального шукаль себѣ на тоє управи.

Данъ в Батуринѣ, марта 4 дня 1695 року^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

Въместо матки моеї по ей велѣнїю Демянъ Лєсницькій.

С подленнымъ сводил писар Дмитръ Василев тр.

Полковникъ миргородскій Павелъ Апостоль.

РДАДА Ф. 248, Оп. 1. – спр. – Арк. 154. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. І. – 8476. – Арк. 199-200. Копія.

Опубликовано: Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Вып. 9. – С. 167-168. – № 10.

^а У рукопису дописано: Въ подлинномъ подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

*1695, березня 15. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Іванові Забілі
з дозволом на ґрунті Остапівському з млином
під містечком Короп осадити слобідку
з десяти чоловік*

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковниковѣ нѣжинскому, старшинѣ полковой, сотниковѣ короповскому, атаману городовому и войтовѣ тамошнему и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ просиль насъ панъ Іванъ Забѣла о позволение до власного своего кґрунту, прозиваемого Остаповского з млиномъ под мѣстомъ Коропомъ положеномъ будучимъ человѣка з десятокъ, якій бы лучилися, принявши слободкою осадити, а то для лучшее в господарствѣ его потреби и вигоди, а найбарзѣй для ратунку там же будучое греблѣ, теди мы по тому его, Петра Забѣлы, службу, до которое и его, видячи способность, даемо сей нашъ листъ, позволяемъ до мененного ґрунту именно десятъ человѣка осадити, однакъ не тихъ, которій маючи в мѣстѣ, албо в якомъ селѣ осѣдлости и спровавши оній, мѣлби туди на жите приходити, але тих волочахся, якій жадныхъ осѣдлостей у себе нѣгде не мають в томъ, теди осаженю такихъ людей и владѣнню онихъ аби нѣхто з старшини и черни ему, пану Івану Забѣли, наименшее не важился чинити перешкоди и трудности, пилно варуемъ.

Данъ в Батуринѣ марта 15, 1695 року.

Звишь именованный гетманъ рукою власною^а.

З подленимъ читаль войсковий товаришъ Данило Бутович.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 18302. – Арк. 10. Копія.

*1695, квітня 15. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи нїжинському полковому писареві
Іванові Піроцькому на село Вересоч
і хутір Красилівський*

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковнику нѣжинскому, старшинѣ полковой, сотникамъ, атаманомъ, тутъ

^а Ліворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати гетманской.

тежъ всякой старшинѣ и чернѣ и каждому, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, жъ суплѣковаль до насъ панъ Иванъ Пироцкій³⁷⁵, писарь полковій нѣжинскій, просячи, абисмо подтвердили ему нашимъ унѣверсаломъ село Вересочъ³⁷⁶ з приналежностями и з млинами в уездѣ Нѣжинскомъ лежащее, и хутор, в селѣ Красиловцѣ³⁷⁷ будучой, с килканадцятма подсусѣдками, при немъ осѣлими. На якое село зъ млинами и на хуторъ з тими жъ подсусѣдками, при немъ будучими, показоваль намъ писма, от полковника нѣжинского Стефана Забѣли себѣ дании. Теди, респектуючи мы, гетманъ, на его пана Ивана Пироцкого, писара полкового нѣжинского, зичливиіи и працюватиіи, в Войску Запорожскомъ в полку Нѣжинскомъ ронячіися услуги; а хотячи его и в далній часть до таковых же приохотити. вѣлismo з канцеляріи войскової нашої видати ему сей нашъ унѣверсалъ, которимъ такъ село оное Вересочъ зо всѣми, до его приналежностями, особльве з млинамы; яко и хуторъ, в Красиловцѣ будучій, з кгрунтами, к нему приналежними и подсусѣдками при немъ осѣлими, подтверждаемъ, позволяючи ему селомъ онимъ спокойне владѣти и от людей посполитихъ послушенство и повинность и з млиновъ всякіе пожитки отбирати, и хуторъ, в Красиловцѣ будучій, з людми, килко ихъ есть, подсусѣдками в области своей держати ненарушно. Вѣдаючи теди о таковой волѣ нашої рейментарской, абы ниhto в томъ всемъ и старшини и чернѣ найменшой не важился чинити ему, пану Ивану Пѣроцкому, писаревѣ полковому нѣжинскому, перешкоди; а люде посполитіе в селѣ Вересочи и власномъ его хуторѣ аби ему отдавали всякое послушенство и приналежитіе свои тягліе обиклости, окромъ козаковъ, пилно мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, апреля 15 дня 1695 року^a.

Звишьменованій гетманъ рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248– Оп. 1. – спр. 1814. – Арк. 169-170. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 169-179. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 145-146.

№ 236

1695, травня 9. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи новгородському протопопу Офанасієві Зарецькому на куплений ним плац у Новгородку

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетман Іоан Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а меновите пану полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ его полковой, обозному, судіи, писаревѣ, асауломъ, сотникомъ, атаманомъ городовимъ, войтомъ, бурмистромъ и

^a Далі в тексті дописано: в копіи пишет.

кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ презентовал намъ, гетмановѣ, пречестный в Богу господинъ отецъ Афанасий Заруцкий, протопоп новгородский записные писма мѣскіе стародубовского уряду и новгородского з подписом рукъ урадовихъ и притисненнемъ к печатей на пляцъ купнимъ способомъ маючих в мѣстѣ Новгородку од ясне в Богу преосвященного его милости господина отца Феодосія Углѣцкого, архиепископа чернѣговского новгородского; за чимъ просил и нашего гетманского на тот же купний пляцъ потвержательного себѣ унѣверсалу, за которымъ бы могль в томъ пляцу своемъ моцнѣшое и спокойнѣшое мѣти владѣніе. Теди мы, гетман, давши его, пречесного в Богу господина отца Афанасія Зарутцкого протопопи новгородского прозбѣ мѣсце, даемо ему сей унѣверсалъ нашъ ствержаючи, и варуючи, абы нѣхто в томъ его пляцу купномъ, такъ з старшини и чернѣ, яко тежъ и з духовныхъ особъ не важился *наименшое* чинити перескоды и жадного затруднения в потомнѣе часы.

Данъ в Батуринѣ 9 мая 1695 року.

Звышменованный гетман, рукою власною

Помітки: На арк. 1 внизу: С. 1495 года по 1856 год 355 лет.

На арк. 2 зв.: На двор Мѣский Нов.

Чернігівський історичний музей. – Колекція – Інв. № Ал. 50/9/20

Інв. № М. Т. 116 Р. Оригінал.

ЦДІАК України. 1407: Оп. 4 – Спр. 21. – Арк. 1. Фото з оригіналу.

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1998. – С. 36. – № 24.

№ 237

1695, червня 16. Табір під Переволочною. – Універсал Івана Мазепи Київському Софійському монастиреві на село Комарівка

Пресвѣтлѣшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей их царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вовецъ и каждому зособна, кому бы о томъ вѣдати належить, а меновите ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови нѣжинскому, обозному, суди, писареви, асауломъ полковымъ, сотником, атаманомъ и всему старшому и меншому того полку товариству, такъже войтови нѣжинскому, бурмистром и всемъ в томъ майстратѣ найдуючимся особамъ симъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ поглядаючи мы на зветшѣлость и за давностю часу значніе руйны катедральной престолной церкви митрополій Киевской, Галицкой Святой Софій, которая не можетъ прийти до первого совершенства и оздобы, же маетности от благочестивихъ фундаментовъ наданіе, на томъ боку Днѣпра найдуючися, отойшли в область заграничной власти. А уважаючи горливое тщеніе около оной и прилѣжное попеченіе, которое уставичне ронить ясне в Богу преосвященный

его милость господинъ отецъ Варлаамъ Ясинский архиепископъ метрополитъ Киевский, Галицкий и всея Малыя Россій, надаемъ село Комаровку³⁷⁸ в ключу Нѣжинскомъ лежащее, ему^а ясне в Богу преосвященному его милости господину отцу метрополитѣ Киевскому пану и пастиреву нашему, которое мѣлъ блаженное памяти преосвященный святител архидонский отецъ Мелетий в своей области з наданя бывшего пана гетмана антecessора нашого и войсковое ласки. а надаемъ зо всѣми до него приналежностями, з полями и сѣножатями приличными. Прето жъ села того тяглие и посполитие люде, абы своею громадою з войскомъ тои особѣ отдавали належитое послушенство, которого ясне в Богу преосвященный его милост панъ и пастир на дозорствѣ постановити изволить. Реестровихъ зас козаковъ, в томъ селѣ мешкаючих, волности абы не нарушена была, яко того рейментарско перестерегаемъ, такъ абы помянутая старшина жадной не чинила перешкоды в уживаню з того села добръ и приходовъ, сымъ унѣверсаломъ надателнымъ варуемъ и приказуемъ.

Данъ в таборѣ под Переволочною іюня 16, 1695 року.

Звышменованный гетман рукою власною.

На арк. 2 зв.: Унѣверсалъ на село Комаровку, року 1695. № 4.

По архиву № 1893.

ЦДІАК України. – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 1-2. Оригінал.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 22-24. Копія.

№ 238

1695, вересня 11. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи синові гадяцького полковника

Михайла Бороховича Максимові Бороховичу

на село Будища з присілком Троянівка,

млини і військові частини у млинах

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, а особливе господареву замку нашего Гадяцкого и каждому, кому о томъ вѣдати належить, озпаймуемъ; иж докладалъ намъ панъ Михайло Бороховичъ^а, полковникъ гадяцкий, же он, зъ своего къ дѣтямъ своимъ отческою усердія, старшому своему сыну пану Максиму на заводъ его нового господарства уступилъ села Будищъ³⁷⁹ и просюлка Трояновки³⁸⁰, въ уездѣ Лютенскомъ будучихъ, и розмеровихъ частей войсковихъ отъ насъ себѣ наданнихъ въ млинахъ двохъ, прозиваемихъ Хведяковскихъ, в томъ же присюлку Трояновцѣ, на рѣчцѣ Грунѣ, о чтирохъ колахъ стоячихъ, такъ же

^а Слово “ему” написано над рядком.

^а Праворуч на полі написано: Бороховичу на Будища и Трояновку.

и млина ку Пленного о чтирохъ колахъ, на рецѣ Пслѣ, на греблѣ Лютенской будучого, яке то село и просюлок, въ млинахъ онихъ Хведяковскихъ тии части войсковіе и тотъ млинъ, власнимъ коштомъ его купленный, яко нашимъ унѣверсаломъ зъ ласки нашей войсковой ему, пану полковниковѣ, надани, такъ и поважного ихъ царского пресвѣтлого величества жалованною монаршою грамотою потвержение и просилъ насъ, гетмана, абысмо тотъ его отческій уступъ предрецоному синовѣ потвердили нашимъ рейментарскимъ унѣверсаломъ. А такъ мы, гетманъ, давши у себе мѣстце предречонного пана полковника въ той мѣре до насъ занесенной прозбѣ и респектуючи на его къ намъ зичливість и на значеніе въ Войску Запорожскомъ годніе услуги, до которихъ и въ сину его видячи пристойную способность, симъ нашимъ унѣверсаломъ ствержаемъ тий уступленіи села Будища и присюлок Трояновку зъ всѣми до нихъ призвоитими належностями и оній части войсковіи, и тотъ купленный млинъ, позволяючи ему, пану Максиму, до ласки войсковой, такъ тимъ селомъ и присюлкомъ владѣти и всякіе отъ людей тамешнихъ посполитихъ отбирати послушенство, и оними частями войсковими, и тимъ купленнымъ млиномъ пожитковати, якъ его отецъ тимъ всѣмъ владѣль и пожитковаль, въ чемъ всемъ абы ему, пану Максиму, ништо зъ старшини и чернѣ не чинилъ перешкоды; а войтъ съ посполитими людьми (опрочъ козаковъ) того села и присюлка абы ему во всемъ повиновалися и должную повинность отдавали, мѣти хочем и повагою сего унѣверсалу нашего приказуемъ.

Данъ въ Батуриѣ сентября 11 дня, року 1695.

Звишь менованній гетманъ рукою власною.

К сей копіи до вѣрност сходства с подлѣним унѣверсаломъ владѣлица Татяна Максимова Болоховича, а вместо ей по ее велению дворовий ея ж человекъ Андрей Жафтар подписался, а подлениий унѣверсаль владѣлица к себи приняла.

Сводилъ с подлениим унѣверсаломъ писар полковий гадацкий Іванъ Ситенский.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 215-216. Копія

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7 – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 215-216. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностяхъ Гадацкого полка. 1729-1730. – С. 25-26.

№ 239

1695, жовтня 8. Батуриѣ. – Універсал Івана Мазепи Федорові Григоріювичу про дозвіл завести шинки горілчані в селі Світильнє

Ихъ царского пресвѣтлого величества Воиска Запорозкого гетманъ Іванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковникови кievскому, сотникови гоголювскому, атаманови городовому, и войтови тамошному и кому

колвекъ о томъ вѣдати належить, ижъ позволисмо пану Федору Григоріевичу в селѣ Свѣтилномъ³⁸¹, якое з респекту нашего гетманского до ласки войсковое ему надано за отложеном рати до скарбу войскового шинки горѣлчаніи и тююнній в зуполномъ своемъ заведованю мѣти. А такъ мѣти хочемъ и пилно приказуемъ, абы ниhto якъ з козаковъ, такъ и посполитих жителей тамошнихъ не важился ему, пану Федорови, в держаню тихъ шинковъ найменшой перешкоды чинити, а особливе варуемъ, жебы якъ панъ полковникъ, такъ з межи старшини полковое жаденъ не смѣл и не важился в тое село горѣлокъ своихъ на вишникъ впроважати под срокгымъ каранемъ войсковимъ. А онъ панъ Федоръ маеть и повиненъ будетъ з свого села належитую рату до войскового скарбу тутъ в Батуринѣ тепер и в пришлии часи отдавати, абы теды воля наша в семь листѣ выразенная ненарушне била захована.

Данъ в Батуринѣ октовріа 8, року 1695.

Звишь менованный гетман, рукою власною.

Mazepiana in the Harvard Manuscript collection (1691 – 1709) Bohdan Struminskyj. – Offprintend from Harvard library bulletin. – volume XVIII Number I. January 1980. – S. 71, 73, на s. 72 фото з оригіналу – № III

№ 240

1695, жовтня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи понорницькому сотникові про заборону приймати в козаки монастирських підданих

Их царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетман Иван Мазепа.

Вам, сотникови понурницькому, атаманом сел и маестностей архимандрии новгородской ознаймуем, иж дошло нам вѣдати, що з тяглости в козацтво почали силомуць тиснутися поддании маестностей пререченой архимандрии новгородской, по тому же вы им велми поблажаєте, о чом засилаючи ми вам умыслным сым нашим унѣверсалом приказуем, абысте не важился такових тяглых людей в козацтво приймовати, кды ж не толко наш войсковий приговор, але й монарший их царского пресвѣтлого величества указ того забороняет, абы никого з козацтва в тяглость, а з тяглости в козацтво не приймовано. А если бысте над сей заказ нас важился тих подданных архимандричих к себѣ в козацтво приймовати, то не толко на чести, але и на здоровю своем будете от нас сурово караны.

Дан в Батуринѣ, октовриа 27 д[ня], року 1695.

Звишменованный гетман, рукою власною.

КЦАДА, Монастирські справи. – № 2506 – Арк. 1. – Оригінал.

Збірка документів М. Ткаченка, № 158.

**1695, грудня 3. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковому судді
Іванові Носу на село Щурівка в Іваницькій сотні**

Их царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ полку Прилуцкого, а особливе сотникові Іваницькому, атаманови городовому и кому колвекъ о томъ вѣдати належить. Ижъ просил насъ панъ Іванъ Носъ³⁸², судія полковий прилуцкий о надане и potvrжене села Щуровки³⁸³ в сотнѣ Іваницькой лажачого, а показоваль намъ и листъ пана полковника прилуцкого на тоє селце себѣ данний. Теды мы, респектуючи на его услуги здавна в Войску Запорозжскомъ роненіе, выдаемъ ему сей нашъ потвержателлий унѣверсал, позволяючи онимъ селцемъ владѣти и всякій повинности з тяглых людей тамошних отбирати. Тилко тоє варуючи, абы з козаковъ в том селѣ мешкаючихъ и в реестрѣ войсковомъ найдуючихъся и военное службы пилнуючихъ, жадного не потягаль до подданства. Вѣдаючи теды кождый о такой волѣ пашои, жебы ему, помененному пану Івану Носу, судий полковому, в заживаню того селца и в одбираню з него приходячих повинностей и послушенства не важилса жадной чинити перешкоды, о тоє пилно приказуем. А войть з посполитими людми абы ему, пану Івану Носу, належитую отдавали повинность и послушенство.

Данъ в Батур[инѣ], декаврїя 3, року 1695.

Звишь менованный гетманъ рукою власною.

Примітка на арк. 57 зв.: 1723 року декаврїя 1 д[ня] з сего унѣверсала в єнер. в канцелярїй взяты списокъ рукою державци.

ІР НБУВ – Ф. І, 50930 (Лаз. 6/3.– Арк. 56-57). Оригінал.

ЦДІАК України. – 51. – Оп. 3. – Спр. 4848. – Арк. 2 зв. Копія.

**1695, грудня 22. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
Чернігівському П'ятницькому жіночому монастиреві
з дозволом побудувати одну кліть на Білоуській греблі
поруч з кліттю Чернігівською Єлецького монастиря**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ же царского пресвѣтлого величества Запорозкого, а особливе пану полковниковѣ чернѣговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему значному и меншому полку

тамошнього товариству симъ нашимъ ознаймуемъ писаниемъ, ижъ суплѣковалы до насъ законници монастиря дѣвичого свято Пятницкого Чернѣговского, бисмо позволили имъ на греблѣ Бѣлоуской в кгрунтахъ ихъ власныхъ лежачой коштомъ и стараниемъ небожчика пана Полуботка сипанной, за построениемъ одной клѣтки, а на монастирь архимандритский Елецкій Чернѣговскій легкованій о тежъ небожчика построить и себѣ клѣтку при той же скринѣ, при которомъ прошеній своемъ просили насъ, гетмана, и о померковане межи в Богу превелебнимъ отцемъ Іоанномъ Максимовичемъ, архимандритомъ Елецкимъ Черниговскимъ и межи собою законницами обители святой свято Пятницкой дѣвичой, жебы не было по построеній той клѣтки в мливе якої кривды и ущербку в отбиранию розмѣровъ; и гди жъ и того часу якъ небожчикъ панъ Полуботокъ памятную сипаль греблю усумнѣвался, же добръ лежачихъ обители святой Пятницкой дѣялася усма и пожитковъ належачихъ уменьшене. А такъ принявши мы оныхъ законницъ за слушную суплѣку, позволяемъ имъ на вышреченной греблѣ построити клѣтку и при той же скринѣ, чинячи межи оними обителмы святыми ободвома з разсуждения нашего гетманского такое помиркование, абы толко жъ било и в одной клѣтцѣ колко и в другой без перевишаня и жеби ровное под часть завозов было в ободвохъ клѣтках мливо без жадного едны другимъ подступства; а гребля повинна направлятись з ободвохъ сторонъ святыхъ обителей ровною працею и коштомъ без жадного междособного уближненя и утиснення, якое наше позволение будовать знова клѣтку помянутимъ законницамъ и помиркование межи ободвома святыми обителми, вишиописанное симъ унѣверсаломъ ствержаючи, варуемъ того пилно, абы вишреченная старшына жадной не чинила обители святой Свято-Пятницкой Черниговской в отбиранию розмѣр всѣхъ частей шкоды и упреждения, под неласкою нашею и войсковимъ караннемъ заказуемъ.

Данъ в Батуричѣ року 1695, декаврїя дня 22.

Звишгьименованной гетманъ, рукою власною^а.

С подленным читал камнѣнармус Лукъян Климов.

ЦДАК України. – Ф. 57– Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 261. Копія.

Там само. – ф. 1235. - Оп. 1. – спр. 1264. – Арк. 32 зв.-34 зв. Копія.

Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1696 рік

№ 243

*1696, січня 2. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи п. Сергію Солонині
на села Літки, Карпоки і Соболівка*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и черни Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозького, а меновите пану полковнику Кіевскому, сѣтаршинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, и всему старшому и меншому товариству, войтамъ, бурмистрамъ и всѣмъ посполитимъ людемъ, и каждому, кому бы о томъ вѣдать належало, ижъ яко передъ симъ зъ ласки наданя нашего панъ Серьгій Васильевичъ Солоньина респектомъ услугъ своихъ въ Войску Запорожскомъ ронячихся съпо[ко]йне держалъ селца тры: Лѣтки, Карпоки и Соболовку, въ ключу Осѣтрицкомъ лежачыє з ыннымы угодіями, такъ и теперъ непремѣнно тые жъ селца при немъ заховуемъ. Мѣти прето хочемъ и рейментарско приказуемъ, абы жадепъ зъ пререченой старшины и чернѣ и ныхто инший ему, пану Сергію Солоньинѣ³⁸⁴, въ зуполномъ мененныхъ селець владѣнню найменшое не чынымъ перешкоды, а войтъ з посполитымы людмы въ тыхъ селцахъ найдуючийся, кроме козаковъ, которыи пры волноостяхъ своихъ войсковыхъ пенарушне мають быты захованы, абы вшелякое ему жъ, пану Сергію Солоньинѣ, належитое отдавали послушенство, повагою сего нашего унѣверсалу пилно варцемъ.

Данъ въ Батуринѣ, януаря 2 д[ня], року 1696^a

Звышѣимынованный гетманъ рукою^b.

Съ подленимъ свѣдѣтелствовали:

Обозній полковий Зѣновій Борсукъ.

Судія полковій Стефанъ Барановскій; Ясаулъ полковий Федоръ Шумъ.

Полковий хоружій Игнатъ Сумъ.

Хуружій полковій Петро Савенко.

^a У рукопису дописано: Въ подлѣнномъ подписано тако.

^b Далі в дужках написано: [Мѣсто войсковой печати]

ІР НБУВ. – ф. X, 2815. – № 142. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 168-170. Копія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 400. – Арк. 105. Копія.

Летопись занятий имп. Археографической комиссии за 1904 г. – Вып. 17. Згадка.

№ 244

1696, квітня 1. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи своєму слугі Іванові Асакаю
з підтвердженням млина, що в Погарському повіті
на річці Поперечній, і володіти поселеними там людьми*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетман Іванъ Мазепа.

Пану полковникови стародубовецькому, сотникови погарському, атаманови і всему урядови тамошнему ознаймуемъ, ижъ прекладалъ намъ слуга нашъ Іванъ Григориевич Асакаи, же купил собѣ прошлим временем в Погарском³⁸⁵ уездѣ на рѣчцѣ называемой Поперечной млинъ з землею до того млина прилегліе пахарную і сѣножатми, где і людей чоловѣкъ пять мешкають, в чом просил нашего потверженія і над тими присѣлыми людми для покрѣпленья греблѣ владѣти. Мы теди склонившися до его прозбы і респектуючи на его къ намъ прислуги сим нашим унѣверсалом тую его куплю ствержаемъ і позволяемъ, яко з млина того всѣ пожитки на себе брати, так і тими килкома чоловѣками, якіе на его плечах купленых пры млынѣ сидить владѣти і оных послушенствъ звичайное отбрати, зачим абы в том всемъ ему, Івану, ни хто не билъ перешкодою пишно упоминаем і приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ априля 1 д. року 1696^а.

Звишь іменованный гетман рукою власною^б.

Свидетельствоваль

С подленимъ чол канцеляристь Григорей Ицков.

Таков подлѣнной унѣверсалъ по засвидетельствованию комисіи принялъ и росписался войсковий товаришь Алексій Сулиман.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 137. – Арк. 590. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подпись.

^б Нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1696, квітня 20. Батурин. –
*Універсал Івана Мазепи мглинському сотникові
 Іванові Романовському про підтвердження
 наданих йому ґрунтів*

Пресвѣтлѣшаго і державнѣйшого великого государя, его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоан Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаниемъ всѣмъ вѣоубецъ и кождому, кому о томъ вѣдати потреба, а особливе всему старшому и меншому полку Стародубовского товариству з посполитими людми, ижъ прибивѣши в Батуринъ панъ Іванъ Романовскій, сотникъ на тотъ часъ будучий мглинскій, показоваль нам писмо собѣ от пана полковника стародубовского на осажене людей в кґрунтах его власных купних под Мглиномъ³⁸⁶ над рѣцкою Ворониссю близко от хутора его жъ, в певномъ ограниченено лежачихъ, ку вспартю господарскому данное, и просиль насъ, гетмана, жебисмо тие кґрунта потвердили ему нашим унѣверсалом и позволилы ему на оних осадити людей. Прето мы, давши у себе прозби его мийсце, а иле респектуючи на зичливие его ку нам въ Войску Запорожскомъ услуги; росказалисмо сей нашъ потверждательний унѣверсаль на оние кґрунта з канцелярии войсковой ему, пану Івану Романовскому, видати, позволяючи столко людей на оних кґрунтах его купних ку подпоре господарской своей осадитъ, колко слушност кажетъ; толко тое варуючи, аби на тую осаду з околичних мѣйсць и селъ не билы призвани люде и примовани, але волние и оседлостей своих не маючие, были осажовани мѣрне, и чѣтобъ от тоей осади иишим околичних селъ кґрунтамъ не било перешкоди и уйми; а такъ симъ унѣверсаломъ нашимъ приказуемъ, пилно кождому, старшому і меншому товариству войсковому и посполитимъ людемъ, аби жаденъ в тихъ кґрунтахъ его власних купленних и на оних осаженимъ людемъ, ему, пану Івану Романовскому, наименшой трудности и кривди въ спокойномъ ихъ уживаню чинитъ и задавати не важился под неласкою нашою и значнимъ караннем, якобы онъ, панъ Романовскій, тепер и в потомние часы волно бы, наименшою нѣ от кого утяжеця оними своими кґрунтами владѣль и користоваль, и осаженими тими людми ку помочи своей спокойне обладалъ.

Данъ в Батуринѣ, априля 20-го, року 1696^a.

Звищъменованный гетманъ рукою власною.

Обозний поль. стар. Афанас Есимонтовскій.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 466 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – спр. 34. – Арк. 466. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 341-342.

^a У копії дописано: В подлинном подпись таковъ.

**1696, квітня 28. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
стародубівському полковому сотникові Прокопові Силенку
про закріплення за ним села Найпутовичі
“до ласки войскової”**

Пресвѣтлѣйш аго и державнѣйш аго великаго государя, его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашим унѣверсалом каждому, кому о том вѣдати належит, всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе полку Стародубовському старшому и меньшому товариству, ижъ просил насъ панъ Прокопъ Силенко³⁸⁷, сотникъ полковій стародубовскій, абисмо ему подтвердили село Нейпутовичи, в уездѣ Стародубовском лежачое, которое есть ему до ласки нашої надано от пана Михайла Миклашевського, вѣдаючи теди ми залецанне о его п. Прокопа Силенька, сотника стародубовского, працовитих въ войску услугахъ, которіе онъ в томъ послушание пристойне отправуетъ, и видячи же и въперед до оних годне въ войску датися может, позываемъ ему тое село Найпутовичи до ласки нашої войскової мѣти въ своей держави, и симъ унѣверсаломъ нашим подтверждаем, позволяючи зъ оногo въсякіе отбирати пожитки и от людей посполитихъ звиклій повинности и послушенства, з тим тилко докладом, аби козаки в немъ живучій приналежитих своих заховани били волностех; зачимъ мѣти хочем и пилно приказуем, аби жаденъ зъ старшини и чернѣ и нихъто ингъшій помененному пану Прокопу Силенькови сотниковѣ стародубовскому, въ держанню того села Найпутовичъ и отбиранню з него повинностей, жадное найменшое перешкоди чинити не важился.

Данъ въ Батуринѣ 28 апреля 1696-го року^а.

Зъвишгъменованный гетман, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 452-452 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 452-452 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 333-334.

^а У копії дописано: В подленном подпис таковъ.

**1696, травня 3. Батурина. –
Універсал Івана Мазепи писареві Переяславського полку
Луці Петровському на село Скопці
“в зуполное заживане”**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетман Иван Мазепа.

Пану полковникови переяславскому зо всею старшиною и всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на уставичные працы и услуги в полку Переяславскомъ теперь, а передъ тимъ въ канцелярій нашей войсковой роненіе пана Луки Петровского³⁸⁸, писара полку Переяславкого, надаемъ ему симъ унѣверсаломъ нашимъ, ствержаемъ село Скопцѣ³⁸⁹ въ уездѣ Переяславскомъ застаючое зо всѣми до него принадлежностями, въ зуполное заживане, о якой волѣ нашей вѣдаючи, абы нѣхто з старшины и черни не билъ ему помененному пану Петровскому перепною, а жителѣ тягліе ового села Скопцевъ з войскомъ (:опрочъ козаковъ:) жеби во всемъ били послушни и належитую повинность отдавали оному безъ жадной противности, пилно упоминаемъ и приказуемъ.

З Батурина. 3 мая 1696^а.

Звишьменованный гетманъ, рукою власною^б.

З подлѣннимъ читаль ротной Иванъ Терентей.

Такови подлинные.

ЦДІАК України. – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 282. – Арк. 87. Копія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 171-172. Копія з копії.

**1696, травня 17. Батурина. –
Універсал Івана Мазепи
Київському Софійському монастиреві
з дозволом влаштувати перевіз
через річку Десна біля села Ковчин**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ кождому, кому -колвекъ о томъ вѣдати належить, ижъ жадалъ насъ пастиръ ясне в Богу преосвященный его милость господинъ отецъ Варлаамъ Ясинский, архиепископъ, митрополит Київскій, Галицкий и всея Малыя Россіи, абысмо позволили для дворовое

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ тако.

^б Ліворуч в колі написано: Мѣсто печати.

потребы при селѣ Ковчинѣ на рецѣ Деснѣ перевозъ устроити. Теды ми, гетманъ, тому его милости жаданю не отмовивши, жадаемъ и пилно приказуемъ, абы ниhto его пастирской милости, а особливе дозорцомъ в помененномъ селѣ Ковчинѣ зостаночимъ, в постановленю того перевоза на важился наименшой перешкоды чинити.

Данъ в Батуриѣ, мая 17, року 1696.

Звышменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2 зв.: Оуниверсал на перевозъ под селомъ Ковчиномъ 1696. № 4.

Над текстом: По архиву № 1894.

ЦДІАК України – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 3. Оригінал.

№ 249

1696, червня 8. Батуриѣ. –

Универсал Івана Мазепи колишньому глухівському протопопові Василеві Борзаківському на два млини зі всіма до них приналежностями

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковниковѣ нѣжинскому, сотниковѣ глуховскому, атамановѣ, войтовѣ, всимъ, кому о томъ вѣдати належитъ, ижъ пречестный отецъ Василий Борзаковскій, бывший протопопъ глуховскій, пресвитер храму святой и живоначальной Троицы церкви глуховской, просилъ насъ, абысмы два млини его на рѣци Есманѣ на греблѣ Некрасовской при одной скринѣ найдуючіеся одинъ давний купнимъ способомъ набутий и отъ многихъ лѣтъ в спокойномъ его владѣннѣ будучий, а другій такъ же купнымъ способомъ прошлого лѣта для близкости правное куплѣ од Бориса Маршевского набутий, з всѣми до тих млиновъ здавна належачими прилеглостями и кгрунтами вшелякими в зуполное его владѣннѣ нашимъ подтвердили унѣверсаломъ. Мы теды принявши его, отца Борзаковского прозбу, а иле видячи правную в купчихъ тих млинов от его набутих слушность ти помененные два млини на рѣци Есманѣ при одной скрипѣ стоячіи симъ нашимъ в зуполное владѣннѣ ствержаемъ листом, прето абы в спокойномъ тих млиновъ и кгрунтовъ до них належныхъ, яко то поль пахатных и сѣножатей, заживаню ниhto з старшини и черни и найменшое не чинилъ перешкоди, а люде тягліе при тихъ млинах на кгрунтах его власных (опрочъ селянъ некрасовских) найдуючіися и здавна в его полесіи будучи, абы належитое въ всемъ отдавали послушенство, мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ юня 8, 1696^a.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – ф. Х. 1147. – № 3190. Копія.

ЦДІАК України – ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1253. – Арк. 58-60. Копія з копії.

^a У тексті дописано: У подлинномъ подписано.

№ 250

1696, липня 1. Табір на Коломаку. – Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Григорію Гамалії на ліс, що нижче села Будки

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови Лубенскому, сотникови роменскому и каждому, кому о томъ вѣдати належит, ознаймуемъ, ижъ показивал намъ панъ Василій Громѣка значній товаришъ войскової писмо пана Григорія Гамалїи, значного товариша войскового на лѣсъ ниже села Будок³⁹⁰ себѣ данное^а і просил насъ, абысмо тое писмо и лѣсъ подтвердили нашимъ унївѣрсалом, где и тое онъ панъ Громѣка донесль, же околицих сель, а особливе села Коровинець³⁹¹ жители, в'ездючи в тотъ лѣсъ пустошат онїи, а такъ ми, гетманъ, принявши его в той мѣре слушне к намъ занесенное прошенїе, яко сим нашим унѣврсаломъ ствержаемъ тое пана Гамалїино писмо, позволяючи ему, пану Громѣцѣ, тим лѣсом владѣти, такъ мѣти хочем и под виною і судовим войсковим каранем приказуем, аби не важилися преречоних околичних сель жителѣ до того его лѣса ездити и оного пустошити, а если би над сюю волю нашу важився хто з тамошних обивателей тотъ лѣсъ рубати і пустошити, такого на здоровю и на худобѣ заданем от него, пана Громѣки, за ними роскажем непоблажные карати.

Данъ в табурѣ на Коломаку іюля 1 д. 1696 року^б.

Звисменованній гетманъ, рукою власною^в.

Подленной универсал свидетелствовал поручикъ.

1769 году генваря 18 д. таков подлѣнный универсалъ обратно зъ комиссїи Генеральной описи принялъ и росписался сотникъ сѣмелянскїи Григорїи Громѣка.

ЩДІАК – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 142. – Арк. 848. Копія.

№ 251

1696, листопада 19. Батурич. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Прилуцького полку Остапові Маценку на село Дідівці, що в Прилуцькому клочі

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

^а Див. арк. 847 у цїй же справі.

^б Далі в тексті дописано: На подлѣнном подписъ таковъ.

^в Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати національної.

Пану полковниковѣ прилуцкому, старшинѣ полковой, тамошним сотникомѣ, атаманомѣ, войтомѣ и кождому, кому о томѣ належит вѣдати, ознаймуемѣ, ижѣ на умоленую прозбу Остапа Маценка, товариша полку Прилуцкого, надаемо ему до ласки наше войсковое селце Дѣдовцѣ в ключу Прилуцкомѣ лежачое, а то респектом его зичливимѣ и уставичнихъ отца у Войску Запорозкомѣ ронелнихъ услугѣ, кдиж онѣ супликоваль до нас, прекладаючи, же небожчикѣ отецъ его вѣрне и працовите у войску служачи за антецесаровѣ нашихъ прешлихъ гетмановѣ, не тилко тимѣ селцемѣ Дѣдовцами, але и другимѣ Манжовкою³⁹² владѣль, а такѣ позволяючи ему, Остаповѣ Маценковѣ, тимѣ селцемѣ Дѣдовцами владѣти и всякіе от людей посполитихъ, опрочѣ козаковѣ, послушенство и повинность дорочную ку вспартю своему господарному отбирати мѣти хочемѣ и приказуемѣ, жеби ему в томѣ ништо не чинилѣ перешкоди.

Данѣ в Батуринѣ ноеврия 19, року от сотворенія свѣта 7198, а от Рождества Хрестова 1690.

Звишъменованній гетманѣ, рукою власною^а.

С подлинним унѣверсаломѣ сводилѣ.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1811. – Арк. 84. Копія.

ЦДІАК – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 16. – Арк. 84. Мікрокопія.

№ 252

1696, грудня 5. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи військовому канцеляристові Саві Шабелниченкові на прадідівські грунти

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозжского гетманѣ Іванѣ Мазепа.

Его жѣ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозжского всей старшинѣ і чернѣ, а особливе сотникамѣ пешанскому і бубновскому і кождому, кому о томѣ вѣдати належит, ознаймуемѣ, ижѣ показоваль намѣ панѣ Сава Стефановичѣ Шабальниченко, канцеляриста нашѣ войсковій, отвористіи два листи пановѣ полковниковѣ переяславскихѣ, одинѣ небожчика Войцѣ Сербина³⁹³ на гай Добролежовскій под селомѣ Шабельниками будучій, которими владѣли его п. Стефановича прадѣди Шабалниченко и Шабелникѣ, по которихъ смерти нѣкоторіи легкомисленъніи ихъ кривніи попродали тій гаи, а другій листѣ пана Івана Мировича³⁹⁴, нынѣшнего полковника переяславского, на луки тамѣ же под Шабельниками лежачіи небожчику Івану Каневцевѣ его данной, і просилѣ онѣ панѣ Стефановичѣ Шабалниченко себѣ нашего на тії прадѣдовскіи свои грунти унѣверсала, за которимѣ би мог онѣ отложивши за тії гаи онимѣ людемѣ гроши оними гаями владѣти і пожитковати, а такѣ ми, гетманѣ, склонившися на тую его прозбу симѣ нашимѣ унѣверсаломѣ, яко тії полковницкіи листи ствержаемѣ, такѣ позволяемѣ ему п. Стефановичу, яко

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

сукцессарови тых добръ, тими луками пожитковати овій гаи (отдавси належити за оні гроши, в свое владѣние обняти якъ хотя користовати оними, тут же позволяемъ ему ж, пану Савѣ Стефановичу, яко державцѣ і сукцессаровѣ отбирати ку вспартю господарства своего десятину з нивя стародавнього Шабельниковского Добролежовского от людей тих, которие будут пахати оні нивя за его вѣдомомъ, вѣдаючи прето о такой волѣ нашой, аби нихто з старшини і чернѣ ему, пану Стефановичу, в владѣню тихъ добръ не чинилъ перешкоди овшемъ, аби старшина пещанская і бубновская належитую до обнятя тих гаевъ, лукъ і нивя призвойтих пожитковъ чинили помочъ, а люде тимъ нивемъ пахаючи, жеби не укриваючи належитой десятини оную повинность ему отдавали без спереки, мѣти хочемъ і приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, декабря 5 д[ня], року 1696^а.

Вышъменованны гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. X, 2103. – Арк. 22. Копія.

ЦДІАК України – Ф. 1235 – Оп. 1. – Спр. 1263. – Арк. 181-183. Копія з копії.

№ 253

1696, грудня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полку Андрієві Зіневичу про послушенство жителів Стахорщини

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іванъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского господину полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ его полковой, сотниковѣ новгородскому і кождому, кому о том вѣдати надлежитъ ознаймуемъ, іжъ донеслъ намъ вѣдати п. Андрей Зіневиць, товаришь полку Стародубовского, же в Стахорщинѣ нѣкоторие тяглие люде не хотять давати роковой повинности, одно для того же прошлого року повписовалися в козацкій реестръ, а другое для того жъ іх двори запусѣли, чрез що іній тамошніе жителѣ от той по отходили прочъ, от яких то тяглих посполитих людехъ, подавалъ онъ п. Андрей намъ реестрикъ свой.

А такъ ми, уваживши немалое число оних людей, даем ему пану Андрею сей нашъ унѣверсалъ, чрезъ которій повелѣваемъ, ведлуг того реестрика его, взявши дорочную повинность у тех людей всех, их привернути по прежнему до посполитой тяглости, поневажъ преможній его царского пресвѣтлого величества указу і наше войсковое постановление цале того забороняеть, абы вновь тяглие люде [у] козацкий реестръ не вписовалися, а козаки давніе до тяглости, чтобъ не били примовани, в чемъ аби ему пану Андреевѣ нѣхто з старшини і чернѣ не чинилъ перешъкоди, а тїи в реестрику написаніе люде, аби ему отдавали тую належитую дорочную повинност і по прежнему не

^а У рукопису дописано: На подленномъ тако.

здавалися тяглости приказуем, да в той же Стахорщинѣ нѣкоторые козаки занявши пуцу, продають оную, чрез що тое село приходят до знищеня. Теди аби нѣхто не важился пуци і поля займати і продавати зособна под утратою здорова і худоби, варуемъ чего всего мает старшина городовая досмотрити.

Данѣ в Батуригѣ, декабра 17 д. року 1696^а.

Звишъменованній гетманѣ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – спр. 140. – Арк. 57-59. Копія.

№ 254

1696, грудня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному військовому осаулові Іванові Ломиковському на Мамикинський млин

Пресвѣтлѣйшого державнѣйшого и великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманѣ Іванѣ Мазепа.

Его ж царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ и каждому, кому о томѣ вѣдати надлежитъ, ознаймуемъ, ижъ прекладаль намѣ, гетману, панѣ Іванѣ Ломѣковскій, асаулѣ войскової енералний, же панѣ Михайло Миклашевскій, полковникѣ стародубовскій, купивши доброволне у Ларіона, бывш аго сотника Шептаковского, млинѣ на рецѣ Смячѣ в уездѣ Новгородскомѣ, нижеи села Мамина³⁹⁵ о двох колах стоячій, з доброй своей волѣ и сердечной любвѣ синамѣ его пана асаулинимѣ дароваль у вѣчностъ и при купчомѣ писмѣ в себе маючомѣ даль от себе особливе свѣдительное онимѣ писмо: на якій млинѣ и писма правніе просилѣ насѣ онѣ, панѣ асаулѣ, о potvrжденіе для досконалшой твердости. Теды мы, принявши у себе в той мѣрѣ слушне и намѣ занесенную его прозбу, респектуючи на его значніе в Войску Запорожском от давних лѣтѣ, такѣ за прошлих гетмановѣ, яко и за нашего рейменту pracowитіе заслуги и усердную к намѣ зичливість, симѣ нашимѣ унѣверсаломѣ ствержаемѣ тотѣ млинѣ и служачіе на оній правніе писма, позволяючи ему, пану асауловѣ, и его пп. синамѣ тимѣ млинамѣ якѣ власнимѣ своимѣ добримѣ владѣти при господарной части войсковую часть отбѣрати, и ведлугѣ своего уподобання и по силѣ тоей води болшѣ колѣсъ прибавити, в чомѣ вамѣ абы ему, пану асауловѣ, и его п. синамѣ нихто з старшини и чернѣ, а особно дозорца Шептаковскій тепер и вперед градущее время не важился найменсой чинити перешкоди, мѣти хочемѣ и приказуемѣ.

Данѣ в Батуригѣ 1696 году, декабра 21.

Звишъменованній гетманѣ, рукою власною.

На звороті. № 15: Конфѣрмація на млинѣ Мамыкинскій унѣверсаломѣ вираженная в 1696 году.

ІР НБУВ – Ф. І. 50535 (Лаз. 4. – Арк. 32. – 3 15) Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнном подписѣ таковѣ.

1697 рік

№ 255

*1697, січня 17. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи ніжинському городовому отаманові
про обмеження однією третиною військової частини
з млина Івана Юрійовича*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Иоанъ Мазепа.

П[ане] атамане городовой нѣжинскій. Суплѣковалъ до насъ Иванъ Юрѣвичъ, товаришъ и обиватель села Хибаловки³⁹⁶, просячи наше гетманское в томъ оборони, жеби з млина его, Иванова, на рѣцѣ Вересочи³⁹⁷, на греблѣ Хибаловской найдуючогося, з позволенья небожчика пана Забѣли, полковника нѣжинского, войсковую заживаючи часть за живота Юрия, отца Иванова, третью часть отбирали, а теперъ по смерти отца его, вже тому полтора роки, по половинѣ брати установилес, зачимъ яко то рѣчь неслухная и нигдѣ жеби мелниками козацко служачими неповодная. Такъ ми, гетманъ, симъ листомъ нашимъ прекладаемъ вамъ тое, абысь и теперъ з оного млина третью, а не болшъ контентовался частью, если жъ иначеи, а не такъ покажется, теды жебишь за симъ листомъ нашимъ для росправы з онимъ пред суд нашъ Войсковой енералній нескладне ставалъ в Батуринѣ, пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, генваря 17 дня, 1697 року.

Вишьменованній гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф Х, 10053. Копія з копії.

№ 256–257

*1697, березня 5. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи канцеляристу Тимофієві Чуйкевичу
і борзенському обивателеві Гаврилові Плющу
з дозволом зайняти греблю на річці Борзні
і побудувати млин*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ сим нашим унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его

царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе сотниковѣ борзенскому и каждому, кому о том вѣдати надлежить, ижъ прекладалъ черезъ нашего войскового канцеляристу пана Тимофѣя Чуйкевича, обиватель борзенскій панъ Гаврило Плющъ, же в его власномъ крунтѣ на селищѣ между Кустовскими млинами под мѣстомъ Борзною³⁹⁸ стоячими и mezi селом Николаевкою³⁹⁹ будучомъ, есть на рецѣ Борзнѣ⁴⁰⁰ способное до заняття Новой греблѣ мѣстце, до якої то занятя греблѣ мѣстца, зовет к себѣ онъ панъ Гаврило Плющъ за сполного товариша преречоного пана Тимофѣя Чуйкевича и просили насъ, гетмана, они, обиватели, панъ Гаврило Плющъ и панъ Тимофѣй Чуйкевичъ, абисмо позволилы имъ тамъ на селищи ново занятую греблю и построити млинъ ку вспартю господарства своего, а такъ ми, гетманъ, склонившися на тую их к нам слушне занесенную прозбу, симъ нашимъ унѣверсаломъ позволюемъ имъ на томъ мѣстцу ново заняти греблю, и на ней, по силѣ води, строить млини и сполне з собою пожитковати оними, если не будетъ людскимъ зрунтам прешкоди, мѣти теди хочемъ и приказуем, аби нѣхто з старшини и черни им, пану Плющеву и пану Чуйкевичу, в занятю тоей Новой Греблѣ и в строеній млинов не важился чинити перешкоди и трудности, з особна сим нашим унѣверсалом варуем.

Данъ въ Батуриѣ 5 марта 1697^а.

Зъвышъменованій гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 42. – Арк. 775. Копія.

№ 258

1697, квітня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові Леонтію Шрамченку на село Смолянка

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому о томъ вѣдати будет надлежати, ижъ показовалъ намъ панъ Леонтій Шрамченко⁴⁰¹, сотникъ Олишевскій, лист от небожчика пана полковника нѣжинского на село Смолянку ему на подпору, его господарства данній и просилъ насъ, гетмана, абысь оное село ствердили нашимъ унѣверсаломъ. Мы теди таковий его прозбѣ не отмовляючи, а респектуючи на услуги его у Войску Запорожскомъ всегда роненіе, видаемъ ему сей нашъ унѣверсалъ, в которомъ мѣти хочемъ и пилно приказуемъ, абы ему в томъ того села Смолянки владѣній жаденъ з старшини и чернѣ не важился и не смѣлъ наименшей чинити перешкоди. А войтъ зо всѣмъ тамошними посполитими людми повиненъ належитое ему, пану сотнику, отдавати послушенство: однакъ тое докладаемъ, абы онъ панъ сотникъ не

^а Далі в тексті дописано: В подленном подпис таков.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

заступаль тихъ своихъ тяглихъ людей от станцій компанѣйскихъ и иншихъ войсковихъ людей.

Данъ в Батуринѣ априля 1 дня, року 1697^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 5121. – Арк. 13 Копія.

Там само. – Ф. КМФ-7. – Оп. – Спр. 37. Арк. 160. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – спр. 1814. – Арк. 160. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – 139.

№ 259

1697, квітня 6, Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові
Леонтієві Шрамченку на дві заставки у млині
на річці Острі, що в Носівській сотні*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Івань Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества пану полковниковѣ кievскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, а особливе пану сотниковѣ носовскому, атамановѣ городовому, и всему старшому и меншому товариству, войтовѣ и всему посполству, ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ панъ Леонтій Шрамченко, сотникъ олишевскій, о потверждене двохъ заставокъ млинскихъ въ сотнѣ Носовской, на рѣцѣ Острѣ⁴⁰², в селѣ Киселѣвцѣ⁴⁰³ на греблѣ тамошней будучих, а за суму золотихъ пятсотъ у мельников Киселѣвскихъ, же Потапа и Клима Даниленкових купленихъ. Я же теди, принявши ея прозбу, яко слушне занесенную до насъ, симъ нашим унѣверсаломъ стверждаемъ тій двѣ млиновій заставки, позволяючи ему помянутую греблю укрѣпляти и строити на ней до тихъ заставокъ, що доведетса и ку найлутшему своему приводити пожитковѣ. Мѣти теди хочемъ и полно приказуемъ, аби ему ему, реченному пану сотниковѣ олишевскому, якъ в заживаню тихъ двохъ заставокъ и покрѣпленю греблѣ, такъ и во збираню з нихъ всякихъ належитихъ млинскихъ приходовъ, нѣхто з старшого и меншого товариства и посполства, не важился чинити трудности и перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, апреля 6 дня, 1697^б.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^в.

С подленим читал канцеляристъ Костка Шимивскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 412. Копія.

^а Далі дописано: У подлинного уневерсалу при печати войсковой подписано тако.

^б Далі в тексті дописано: На подленномъ тако.

^в Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

**1697, травня 10. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи піддячому Севської розрядної ізби
Авксентію Озарову на млин на річці Клевень**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іван Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и черне, а особливе сотникови глуховскому и каждому, кому о томъ ведати належить ознаймуемъ, ижъ подавалъ намъ, гетману, свою челобитную, Севской розрядной избы поддячей Авксентій Озаровъ, просячи насъ, абысмо позволили ему на реце Клевень, в урочищах, на више Рилских помещикових земель, а ниже речки Сухой Клевъне будучи межи одним великороссийским комаричких солдат села Клевень⁴⁰⁴, а другимъ нашим войсковимъ уезду Глуховского села Сопича⁴⁰⁵ берегами новозаняти греблю и на ней постройти млин по силе воды, а такъ мы, гетманъ, принявши у селѣ в тои мерѣ его Авксентиеву к намъ занесенную прожбу симъ нашимъ уневерьсаломъ позволяемъ ему на томъ местцу новозаняти греблю и на ней строити млинъ ку вспартю господарства своего, в чомъ абы ему ништо з старшины и чернѣ не важился чинити перешкоды, мети хочемъ и приказуемъ, варуемъ однакъ пилно абы онъ Авксентій тым своєю гребле занятіемъ людскихъ сѣножатей и лесових и грунтовъ не подтопил.

Данъ в Батуринѣ, мая въ 10 день, року 1697*.

Звышменованный гетман рукою власною.

Іванъ Покорский

Севского канцеляриста Авксентиева жена Озарова вдова Акилина Данилова дочь принесла к себѣ, а по принатея росписался сын ея Стефанъ Озаровъ.

На арк. 8: Унѣверсалъ поддячому путивскому Озарову на млинъ на Клевенѣ.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3989. – Арк. 7. Копія.

**1697, травня 16. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи івангородському сотникові
Федорові Малюзі з дозволом побудувати млин
на міській Івангородській греблі**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ и кождому, кому о томъ вѣдати надлежитъ, ознаймуемъ, ижъ

* Далі в тексті дописано: В подленномъ подписъ таковъ.

супликовалъ до насъ п. Федоръ Малюга⁴⁰⁶, сотникъ Ивангородскій, просячи насъ, абысмо поволылы ему на мѣской греблѣ Ивангородской постройти млинъ на рецѣ Острѣ. А доложилъ онъ в той своей суплѣцѣ, же тое его строеніе млына не будетъ нѣкому перешкодою. Теды ми, гетман, принявши его в той мѣже покорное к намъ занесенное прошеніе, сымъ нашимъ унѣверсаломъ, позволяемъ ему, сотнику, на той мѣской греблѣ постройты млинъ, ку вспартію господарства своего, в чомъ абы ему п. Федору ныхто з старшины и чернѣ не важился чинити перешкоды и трудности, мѣти хошемъ и приказуемъ, варуемъ однакъ пишно, абы тое его строеніе млына не было ныкому шкодою и перепоною и ежели межи людмы и межы нымъ не будетъ спору о тое.

Данъ в Батуринѣ, мая 16, року 1697*.

Звышъименованній гетманъ, рукою власною**.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 51. – Арк. 271.

Опубліковано: Обозрение Румянцевской описи. – Вип. 2. – С. 293.

№ 262

1697, грудня 2. Іванпіль. –

**Універсал Івана Мазепи зятеві стародубівського
полковника Стефанові Шираю про затвердження купчої
на Цющорівський млин, що на річці Ваблі, з угіддями**

Пресветлѣйшаго и державнѣйшого великаго государя его царскаго пресвѣтлаго величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ сымъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царскаго пресвѣтлаго величества Запорозского въ полку стародубовскомъ будучой и кождому, кому би колвекъ о томъ вѣдати належало, а зособна тут же и дозорцамъ нашимъ, ижъ презентовалъ намъ панъ Стефанъ Ширай, товариш полку Стародубовского, а теперешний зять пана полковника стародубовского, купчіе писма на млынъ, прозиваемий Цющоровский, на рецѣ Ваблѣ стоячий, за певную сумму чрез него набутий и на иные угода при томъ млинѣ найдуючися, такъ же куплею набутий, и просилъ нашего себѣ на тую куплю рейментарского потверженя. Мы теды, уваживши его пана Стефана въ той мѣре быти слушность и давши прозбѣ его мѣстце, а склонивши на причину тестя его пана полковника стародубовского за собою занесенную, видаемъ ему сей нашъ на помененную куплю потвержателный унѣверсалъ, чрез который позволяемъ ему, Стефану, тымъ млиномъ и при немъ будучими угодами зуполна владѣти и зъ того млына всякіе приходячіе пожитки до ласки войскової отбѣрати; въ чомъ абы ништо ему, п. Стефану Шираю не чинил перешкоды мѣти хочем и рейментарско приказуем.

Дан в Іванполѣ, декаврія 2, року 1696.

Звишъименованний гетман, рукою власною.

ЦДІАК України – Ф. 1203. – Оп. 1. – Спр. 44. – Арк. 1. Оригінал.

* Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подпис.

** Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто войскової печати

1698 рік

№ 263

**1698, січня 11. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи ніжинському війтові, ротмістру,
райцеві з підтвердженням прав на села, млини
та інші маєтності**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, именовану пану полковниковѣ нѣжинскому, обозному, судій, писареві, асауломъ полковимъ, сотником, атаманові городовому и всему старшому и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского того полку товариству и кождому, кому колвекъ о томъ тепер и на потомъ вѣдати надлежатимет, ознаймуемъ, ижъ суплѣковали до насъ, гетмана, панъ Андрей Васютинский, войтъ нѣжинский, бурмистри, райци и ввесь маистратъ зо всѣми мѣщанами нѣжинскими, не безъ скорби тое доносячи, же яковій старожитное мѣсто их нѣжинское, мѣло права, грамоти и привилея монаршіи, также и унѣверсали антецесаровъ нашихъ гетмановъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского на села, млини и на приходи ретушеви, належних в певномъ спряту будучій чрез пожаръ огненний в попелъ обернулися, по которій шкодѣ, желаючи они тій грамоти монаршіи обновити на содержаніе правъ своих, просили насъ, гетмана, абысмо на ти ж села и млини и на всякіе до ратуша их належачіе приходи (:которихъ они здавна заживали:), а особливе на заховане первобитного их майстратового порядку, подлугъ маидебургского права, дали имъ нашъ гетманский унѣверсаль, по котором бы и грамоту монаршую потвержателную, у его царского пресвѣтлого величества могли одержати. Прето ми, гетманъ, яко того желаемъ, жеби на немъ полная всегда била оздоба, знаючи тое добре, же мѣсто нѣжинское межи иними малороссийскими мѣстами ест значное и спочатку своего добрими и пожитечними правами ку щасливому житію людскому ест упривиліеванъное, такъ тую их прозбу слушную и годную быти узнавши, и до оной прихилившись, з владзы от господа Бога и от пресвѣтлого престола монаршого на справоване всяких молороссийских порадковъ намъ повѣренной, сей нашъ виразний унѣверсаль, онимъ з калцелярій войсковою видати рассказалисмо. Чрез которій, яко села здавна в ратушномъ завѣдованю будучій,

именно Хорошее Озеро⁴⁰⁷, Кагарлики⁴⁰⁸, Синяки⁴⁰⁹, Печи⁴¹⁰, Крути⁴¹¹ и Кунашовка⁴¹², и млини на рецѣ Остри на греблѣ мѣской Нѣжинской коль чотири мучнихъ, одно коло ступное, на той же рецѣ Острѣ на греблѣ Овдѣвской коль двѣ мучнихъ и одно ступное, а при томъ тѣй приходи и пожитки, ваговое, повѣдерковое, скотное, квѣтовое, поводовое, помѣрное, дегет и воскобуйню, якій то прихоти такъ мают отбиратися, вагового от камня по шагу, повѣдеркового от ведра по чеху, скотного от куфи горѣлки золотих от бочки вина по давнему квѣтового, от вару пива с козака шагъ, а з мужика золотий, поводового от проданя коня, албо вола и яловицѣ чехъ, помѣрное от Осмачки пашигѣ ледзяка, от закладу воску по три шаги, а продажа дегтю зуполная во всемъ мѣстѣ и подварках одна ратушная мае быти, а окромъ тоей нѣхто дегтю продажного держати не мае, варуемъ теди тое пишно, абы купцѣ и торговіе люде, товаровъ своихъ на вагу продаючихся, нигде в приватних дворах на кантари и безмѣни важити не смѣли, але вижили оній на скалѣ ратушной сплаченемъ повинности и медовъ прѣсных и напитоковъ жаднихъ приватнимъ вѣдеркомъ не мѣрили, опрочъ ведра ратушного, од которого належитий на ратушъ датокъ, всякій незаборонне отдавати повинен и воскобойнѣ, опрочъ одноей ратушной, абы нихто держати не важился. Купщи чужоземскій греческій и иный, якій домами своими в Нѣжинѣ живут и подварками, албо якими колвекъ кгрунтами владѣют в тяжарахъ и повинностяхъ обще мѣскихъ повинни быти помочни. Людей посполитих в селах ратушнихъ мешкаючихъ, абы нихто на приватную свою работу не потягалъ, и жадныхъ з нихъ не вимагалъ датков, в реестрѣ козацкий не вписоваль и под оборону свою от ратуша не отриваль, а ровнимъ способомъ и мѣскіе жителѣ до повинности мѣской належныхъ, абы якъ духовний, такъ и свѣцкый особы под свою не приймавали оборону; цехи всѣ ремеслѣ по давнему обикновенію в ратушномъ послушенствѣ и обществѣ мѣскомъ непремѣлно найдоватися повинни, беручи себѣ от майстрату ку захованю цехового порадку наставленіе, а и торговое от продажныхъ мѣвсныхъ привожныхъ рѣчей, подлуг давнего обикновенія на ратушъ брати позволяемъ, бы тилко не чинилося тое з утяженемъ людей убогихъ, якій всѣ вышреченній приходи не на приватний якого одного, албо и другого особы пожитокъ, але до ратуш а на поратунокъ всѣхъ жителей тамошнихъ и на оздобу мѣста порадкомъ призвойтимъ оборочатися повинни тѣй теди всѣ вишше описанній рѣчи, абы были подлугъ сего нашего унѣверсалу в полности своей содержани, а ни от кого з старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе от полковихъ особъ, жадного и найменшого не узнавали нарушенія, о тое повагою нашего рейментарского, пишно и горячо под неласкою нашею и под срокгимъ войсковимъ каранемъ приказуемъ, для чого руку нашу подписавши, притисненемъ печати войсковой сей нашъ унѣверсаль ствержаемъ.

Данъ в Батуринѣ, мѣсяця генвара 11 дня, року 1698.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 31. – Спр. 5220. – Арк. 28-29. Копія.

№ 264

1698, січня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи чернігівському, стародубівському і нїжинському полковникам про полегшення стацій для убогих людей

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетман Иоан Мазепа.

Пану полковникови чернігѣвскому, стародубскому, нѣжинскому, старшинѣ полковой, всяком урядом по мѣстах и селах будучим и всему старшому и меншому товариству и посполству ознаймуемъ, иж стало у нас, гетмана, такое постановление, абы во всѣх полках, городах и селах для охотницького товариства поправити станции ку облегченю убогим людем. Поневаж доносилося нам вѣдати з рожных мѣст, же того товариства на едном мѣсту мало, а на другом много з утяженем людским обрѣтается. А так мы тепер приказуем, абы именно на кампанейца комонного по двадцат пять, а на пѣхотинца по двадцать человекъ господарей отведено и назначено било. Прото абы всюда так, а не иначе, подлуг того указу нашего на каждого товариша господаров по килко, як вышей наменилося, било распоражено, котории господарѣ повинни тому человеку, который у них станцию мѣти будет, подлуг установи наше выставати корму належати. Яко теды в посполитых малороссийских городах и селах мает тот порадок заховатися так, абы и в маестностях катедральных архиепископи Чернігѣвской, в полках Чернігѣвском, Стародубском и Нѣжинском будучих было заховано, пилно и пилно приказуем под срогим каранем.

Дан в Батуринѣ генваря 1 дня 1698 року.

Звышменованный гетман, рукою власною.

КЦАДА. – Ф. Чернігівський кафедральний монастир. – № 182. Оригінал.

Збірка М. Ткаченка. – № 160.

№ 265

1698, лютого 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи отцеві Василеві Величковському про оборону його грєблі, млина і вилову риби в озері

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, [кому] колвекъ о томъ вѣдати належить, а меновите пану полковникови нѣжинскому, старшинѣ полковой, сотникови борзенскому, атаманови городовому з товариствомъ и войтови зо всѣми тамошними посполитими людми, ижъ прикладаль намъ в своей суплице честний отецъ Василий Величковский, намѣсникъ борзенский,

что мает купнимъ способомъ за певную сумму грошей набитий ставъ, прозиваемий Борзна, о чверте милѣ от мѣста починаючийся и до села Николаевки кончился, на которомъ ставу и греблю власнимъ своимъ коштомъ и нелюдскою працею занялъ и млин на ней построил, же теды в томъ его купленомъ ставу от многих людей в ловлѣ рыбной великие ему чинятся кривди и шкоди. Просиль нашего гетманского на тотъ свой ставъ оборонного унѣверсалу. Мы теди, принявши его в той мѣре слушне до насъ занесенную прозбу, выдаемъ ему сей нашъ оборонний унѣверсалъ, позволяючи ему якъ млинокъ на томъ ставу построенномъ, такъ и самимъ ставомъ владѣти, всякіе з него рыбные пожитки на себе одбирати. Если такъ есть, же тот ставъ купленнымъ способомъ онъ маеть и если до гачення на томъ ставу греблѣ не чинять жадной ему помочи, мѣти прето хочемъ и пилнѣ приказуемъ, аби такъ панъ полковникъ нѣжинский, яко и сотникъ борзенский и ниhto з тамошних обивателей в ловлѣ рыбной, в томъ пререченомъ ставу его будучой, наименшее ему, отцу Василию, не важился чинити трудности и перешкоди.

Данъ в Батуригѣ, февраля 24, року 1698^а.

Звишенованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3548. – Арк. 3-4. Копія.

№ 266

1698, березня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Андрієві Федоровичу на зайняття греблі на річці Конотоп і побудову млина

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежатиметь, ижъ обявлялъ намъ п. Андрей Федоровичъ симъ, товаришь войсковій, же купиль въ жителей конотопских за певную сумму займище прозиваемое Москалювка на рецѣ Конотопѣ⁴¹³, више города Конотопу⁴¹⁴ лежачое, которое до занятя греблею здалось бити способное и просиль насъ, абисмо ему на томъ его купленомъ займищѣ позволили греблю висипати, зачимъ ми слушнѣ его в тѣй мѣре до насъ занесеннѣ прозбѣ, давши у себе мѣстце, позволяемъ ему поменешному п. Андрѣю Федоровичу на томъ пререченомъ займищѣ греблю висипати, тилко з таким варунком, жеби иншимъ греблямъ и грунтамъ людским на той рѣчцѣ от того его занятя не было якой шкоди, мѣти теди хочемъ и приказуем, абы ему в занятю и построению на томъ займищи греблѣ нѣхто з старшини и чернѣ жадное и наименшее не важился чинити трудности и перепони.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подписъ таковъ.

^б Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

Данъ в Батуригѣ, марта 18 д., року 1698.

Звишь менованный гетманъ, рукою власною^а.

С подлинним свидетелствовал прапорщик Тимофей Анциферовъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 45. – Арк. 358. Копія.

Опубліковано: Обзорение Румянцевской описи. Вып. 2. – С. 229.

№ 267

1698, квітня 22. Батурин. – Оборонний універсал Івана Мазепи Лаврентієві Борозні з синами

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетман Іоан Мазепа.

Пану полковникови стародубовскому зо всею старшиною, также дозорцамъ нашимъ почепскому, ропскому и иншимъ, а особливе індуктарови их фактора будучимъ на пограничю от них посланих и каждому, кому о томъ вѣдати належить ознаймуемъ, иж супликовал до нас панъ Лавренский Борозна з сынами, ускаржаючися, что великій в кгрунтах и маетностях своих от особъ рожних, такъ же их подданных наших нѣкоторих и от дозорцовъ поносит кривды и долегливости, яко то млинки ему палях, находячи громадою греблѣ россипуют в кгрунтах за власних рубежем и овше чинит, неслушно подданных его забивают, а індукторскій фактори их подданных его от важновъ крваве запрецованих індукти, яко ему на заграничних людей вимагают, за що з одежи и упражки обнажают, такъ же от пережджих людей черезъ его маетности бране ж подводъ и вимоганем кормивъ великое люде поносит знищенѣ и просил нашего в том себѣ заступленія. Мы теде, принявши в той мѣре к намъ занесенную прозбу, и уваживши, же неслушне ему такимими в добрах ево чинятся обиды, выдаемъ ему сей нашъ оборонний унѣверсаль, в которомъ пилно варуемъ и сурово приказуемъ, абысте и пан полковникъ стародубовскій з полчанами своими, яко дозорци наши и ништо инший в преречоних его кгрунтах и маетностях наименшее не важился чинити перешкоды, такъ же и фактора індуктарский, жебы до его подданных не належали и не вимагали жаднаго датку. Если такъ естъ, же то от заживе крваве зароблених берутъ. А и подвод в их безъ наших маетностей, жебы ништо, пережджаючи безъ листу нашего подорожного, не важился вимагати и брати о сурово упоминаем и приказуем тут же в семъ нашем унѣверсаль и слободку его прозиваемую Хриновку, якая была черезъ висланих наших недавними часи отобрана от него, заховуем при нем, позволяючи ему по прежнему оною владѣти и всякий з ней послушенства и пожитки избѣрати, поневаж он из давних час за вѣдомомъ нашим он удержавъ и грамотою монаршею и нашим унѣверсалом ствердивъ,

^а Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

жебы теды во всемъ ему найменшая ни от кого не дѣялася кривда и повтурсимъ унѣверсалом нашим поручаемъ вамъ.

Въ Батуриѣ, априля 22, року 1698.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція.

Інв. № ал. 501/9/29.

Інв. № М. Т. 125 р. Оригінал пошкоджений – на згинах потерся. Папір пожовтів.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 23. – Арк. 1. Фотокопія з оригіналу.

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 37.

№ 268

1698, травня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи святоп'ятницькому любецькому священникові Григорієві на його грунти й інші добра в Любельщині

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови черніговському зо всею старшиною, сотниковѣ любецькому, атамановѣ и войтамъ зо всѣми тамошніми обивателями ознаймуемъ, ижъ презентоваль намъ честній отецъ Григорій, священникъ святоп'ятницькій, любецькій декретъ от ясьне в Богу преосвященного его милости господина отца архиепископа черниговского и от знаемых полку Черніговского особъ, на грунта и добра его в Любетщинѣ найдуючесьє ферованій и просиль насъ, абисъмо оній нашимъ гетманскімъ ствердили универсаломъ. Мы теди, принявши его в той мѣре слушне занесенную прозбу, потвержаемъ всѣ тіє его грунта, якіє в декретѣ суть положенніє симъ універсаломъ, мѣти того хочачи и приказуючи аби такъ теперъ, яко и в потомніє часи в заживанію тих его власнихъ добръ найменшой ему предречоншому отцу Григорію ни хто не имѣль и ни важилсѣ чинити перешкоди.

Данъ в Батуриѣ, мая 3 дня, 1698 року^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

Петръ Григоровичъ подписалсѣ

С подлиннимъ универсаломъ сводилъ катедральной канцеляріі подъяканцелярист Федоръ Ленковскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 176. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати гетманской.

**1698, травня 12. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про відібрання з-під влади
Івана Курочки села Домашлин і підпорядкування його
Батуринському замку**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ сотникови менскому и всей власти тамошной, также атаманови села Домашлина з товариствомъ и войтови тамошнему зо всѣми мужами, симъ листомъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ одобравши ми село Домашлинъ⁴¹⁵ з под держави Івана Курочки и хотячи мы абы тамошній жилій люде од такихъ работизнъ били свободи и в свойхъ господарствахъ оглядѣлися, беремо тую всю громаду домишленскую подъ нашу гетманскую оборону. Зачимъ вѣдаючи о такой волѣ нашої аби никто такъ з старшини полковой, яко и городской менской не важился ними замишляти и до раднихъ работизнъ потягати и ни в чомъ чинити кривди. але они мают належати до замку нашого Батуринского и шо слушна в повиности своей повинни отдавати послушенство, в чомъ господаръ нашъ Батуринский имъ роскажет. А они вся громада села Домишлина повинна тую отдавати повиност, шо роскажет имъ господаръ замку нашего Батуринского, приказуемъ.

Данъ в Батуринъ, мая 12, року 1698.

Звишгменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3 – Спр. 3100. – Арк. 3 зв. Копія.

**1698, травня 20. Табір під Берестівкою. –
Оборонний універсал Івана Мазепи Хомі Коранду**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, а меновите пану полковникови чернігѣвскому зо всею старшиною, сотникови березанскому, атаманови и войтови зо всѣми тамошними обивателями, иж з певних наших респектов беремо п. Фому Каранду, обивателя березанского, под нашу гетманскую оборону и для лутшой крѣпости даемо сей нашъ оборонній унѣверсаль, заступаючи его от всякихъ станціи давания подводъ и всѣхъ мѣськихъ повинностей, а позволяючи ему з млиновъ двохъ вешняковъ его власних на рець Березной⁴¹⁶ стоячихъ, всякій приходячий пожитки на себе отбѣрати з показанщиною и поколѣщиною з тих его млиновъ на нас належною и отдаваня те селе чили мелниковъ на роботу нашу уволняемъ, мѣти прето хочемъ и пилно приказуемъ, абы старшина тамошня городовая и никто инший,

вѣдаючи таковой воли нашей, не важился его же Каранду, до жадной мѣской тяглости потягати, подводъ брати, станціям и розним найздамъ домъ его обтяжати и в отбираю приходячих пожитков всякихъ з преречоних его двоух вишняковъ наименшой чинити трудности и перешкоди, и если бы кто мѣль з нимъ в правних заводахъ якую претенсію, то жебы не потягаючи до якого иного права его, перед судамъ нашимъ войсковимъ Енералним з нимъ росправлялся и своего доходиль, варуем и повторе и пилно приказуемъ.

Данъ в таборѣ Берестовского⁴¹⁷, мая 20, року 1698^а.

Звишменованній гетманъ, рукою власною^б.

С подлиннимъ сводиль канцеляристъ сотенний березиньскій Семень Давидовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 9159. Арк. 93. Копія.

№ 271

1698, травня 24. Гадяч. –

Універсал Івана Мазепи про заборону чинити збитки Чернігівському Єлецькому монастиреві

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иоан Мазепа.

Паном полковником чернігѣвскому, киевскому и нѣжинскому, старшииѣ полковой, сотником, атаманом городовым и всѣму старшому и меншому полков тих товариству, также войтом, бурмистром и всѣм всякого чина людем ознаймуем, иж донесл нам вѣдати висоце в Богу превелебный отец Дмитрий Савич, архимандрита монастыра Елецкого Черігѣвского, прекладаючи, что людем посполитим, в селах до обители их належных будучим, от властей свѣцких великие даются доуки и утиски, яко то здирством неслушным грошей, чиненем збитков отнятем кгрунтов властных монастырских и инними трудностями. З яких мѣр просил нас о лист таковой, которым бы сел их монастырских щитячися, свободнѣйшими были от таких долегливостей. Прето ми, склонившися на его отца архимандрити прозбу, слушне нам занесеную, велилисмо видати вам унѣверсал, чрез которий варуем и пилно приказуем, абы выежали полковыи не вимагали грошей жадним способом без вѣдома нашего гетманского, и збитков жадных над жителями тамошними чинити не важился. Козаки в селах монастырских живучии, абы кгрунтов монастырских власных куплених, albo яким инним правом слушным набытих, не смѣли себѣ займовати и ними користовати, а тие кгрунта, якие неслушне позаймали, жеб монастиреви зповертали, конечно также козаки в тих же селах монастырских живучии, котории нѣколи до войска не ходят, абы помощним были людем тяглим в

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подписано.

^б Праворуч під підписом у колі написано: Мѣсто печати.

кормленю компанейцов и пехотного товариства. Компанейское товариство и пѣхотное в селах монастырских же, станцію маючое, уставою от нас поданою, абы довольствовались, не чинячи жадных вымыслов и збытков людям, шинкарѣ арендарские, жебы горѣлок своих насилством на людей не накидали, бо хто схочет и сам себѣ купит, и своей досит учинит потребѣ. А тут же докладаем и тое, абы сторожам полевому полку Нѣжинского за их роковую працу з тих же монастырских сел давано от людей посполитих по тому, по чому и прежде давано без инных збытков.

Притом поручаем ваших милостей в сохранение господу Богу.

Дан в Гадячим⁴¹⁸, мая 24, року 1698.

Звышменованный гетман, рукою власною.

КДАДА. Монастирські справи № 807. – Арк. 1-2. Оригінал.

Збірка М. Ткаченка. – № 161.

№ 272

1698, серпня 22. З обозу над річкою Саксаганню. – Універсал Івана Мазепи сотнику Семенові Вакуленку на будівництво млина під селом Каплинці

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковникови лубенскому, старшинѣ полковой и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ижъ склонившися мы на прошеніе папа Семена Вакуленка⁴¹⁹, сотника пирятинського, а иле респектуючи на его, на урядѣ сотникомъ в томъ полку роненние и вперед ронити маючіе войсковіе праці, позволяемо ему з власного его млина о трох колахъ на рецѣ Удаи в селѣ Каплинцах⁴²⁰ стоячого, при своей части и войсковую часть на свой отбирати пожитокъ до ласки нашей войсковой, зачимъ абы ему, пану сотнику, в отбиранню з поменного млина приходячих пожитков ни хто найменшой не важился чинити перешкоды, симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ и пишно приказуемъ.

Данъ в обозѣ над рѣчкою Саксаганю⁴²¹, августа 22 дня, року 1698.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

Стороженки. Фамильний архив. – Т. VI. – С. 520. – № 456.

№ 273

1698, вересня 5. Гадяч. – Універсал Івана Мазепи вдові Марії Бутович про підтвердження за нею сіл Сари і Крутьки

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежитъ, а особливе пану полковниковѣ гадяцкому, старшинѣ полковой и всему старшему и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского того полку товариству, ижъ яко, за живота своего, пречестній отецъ Артемонъ Бутович, бывший протопоп зенковскій и опощанскій, зъ ласки прихилности нашей гетманской села Сары и Крутки⁴²² наданіи и купнимъ правомъ млини, поля пахатній, сѣножати и іншие угодія набутіе, мѣль въ своемъ зуполномъ заживаню, такъ тепер, по смерти его, заховуемъ всѣ тіе добра при женѣ его госпожи Маріи Бутовичевой зъ позосталиліи потомками і зачимъ, абы оной ни хто зъ старшиши и черни жадной ни в чомъ не важился чинити перешкоды, симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ и пилно приказуемъ.

Данъ в Гадячомъ, сентебря 5, року 1698*.

Звишъменованъний гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 235 зв. Копія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Гадяцкого полка. – С. 38.

№ 274

1698, листопада 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи війтові села Обтова, як і раніше, надавати місячну стацію товаришеві піхотного полку Максимового Семенові Білоцерківцеві

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Иоаннъ Мазепа.

Вамъ войтови и всемъ мужамъ села Обтова⁴²³ симъ унѣверсаломъ нашимъ пилно приказуемъ, абитес за одобранем оного Семенови Бѣлоцерковцеви, товаришови полку пѣхотного Максимового, по указу нашомъ гетманскимъ стації у себе не забороняли и по прежнему належитост вектовою мѣсячну оному отдавали и оного контентовали, кгдимъ то не ваш а рѣчь розсуджувати тое же он бил в семъ лѣтнемъ военномъ походѣ, маемо ми о том доводъ певный отъ полковника его и от всего товариства полку того, же онъ не з иншого оказии в походѣ военномъ семъ лѣтнемъ не билъ, толко з припадку, которимъ господъ Бог его билъ навѣдилъ, о тое теды Вамъ и повторе пилно приказавши, зичимъ отъ Господа Бога доброго здоровья.

Данъ в Батуринѣ, ноеврия 1, року 1698.

Звишъменованний гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. – Колекція.

Інв. № Ал. 359. – Арк. 3.

Інв. № М. Т. 94 Р. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. – Спр. 25. – Арк. 1. Фотокопія.

Опубликовано: Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 38. – № 27.

* Далі в тексті дописано: У подлинного подписано.

1698, Батурич. –
 Універсал Івана Мазепи
 охотницькому полковникові Григорієві Пашковському
 на село Ромашкове у Новгородському повіті

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Его ж царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ его полковой и кождому, кому о том вѣдати належитъ, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ по милости Божой и по преможномъ монаршомъ, пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великаго государя нашего его царского пресвѣтлого величества указу, справуючы мы, гетманъ, всякіе в Малой Россіи поради, а маючи в нашомъ рейментарскомъ респектѣ годніе и вѣрніе ку престолу монаршому, его царского пресвѣтлого величества, служби у Войску Запорожскомъ пана Григорія Пашковского, полковника охотницького комонного, працюете роненіе, надаемъ ему село Ромашково⁴²⁴ в Новгородскомъ уездѣ застаючое, з людми посполитими и зо всѣми до его приналежитостями. А тут же ствержаемъ млини его власніе купленніе: едень вешнякъ в преречонномъ селѣ Ромашковѣ обретьчихся, другий на греблѣ Батуричской в едной клѣтцѣ стоячой, а третій в селѣ Поповцѣ найдуючийся, также хутори, поля пахарніе, гаи, якъ в уезде Бахмацкомъ лежачіе, такъ и где колвекъ застаючіе и за власніе его гроши купленніе. А до того позволисмо ему жъ пану Пашковскому волной пуци, тежъ селами Ромашковомъ, и Чернецкою слободою над рѣчкою Степащемъ, часть обзорную для своей власной потреби и выгоды занятой боронити. Яко теди позволяемъ ему пану Григорієви Пашковскому, полковникови охотницькому комонному, тимъ селомъ владѣти и з помененнихъ кгрунтовъ всѣхъ належитій себѣ привлащати пожитки, и войтъ належитое ему зо всѣмъ посполъствомъ в томъ селѣ мешкаючимъ, жеби отдавалъ послушенство и повинности приказуемъ, такъ пилю мѣти хочемъ и симъ нашимъ унѣверсаломъ варуемъ, абы ему пану Пашковскому в владѣнніи того села и купленнихъ кгрунтовъ нѣхто з старшыхъ и меншихъ жадной и найменшой не важился чинитъ перешкоди. Козаки однакъ тамъ в селѣ Ромашкахъ мешкаючіе, мають быти заховани при своихъ козацкихъ волностяхъ.

Данъ в Батурич^а, року 1698.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

Канцелярист войсковий Андрей Щербина.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 5182. – Арк. 4. Копія.

^а Число і місяць у копії відсутні.

^б Нижче підпису праворуч в колі написано: Мѣсто печати.

№ 276

***Не пізніше 1699 січня 10. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи бунчуковим товаришам
Антонові і Михайлові Максимовичам
на батьківські маєтності***

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаніємъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского и каждому, кому колвек о томъ вѣдати надлежить, ижъ просили насъ черезъ суплику свою панове Антонъ и Михайло Максимовичи, жебы небожчика родича ихъ двори з пренадлежащими до себе кгрунтами по рознихъ мѣстах и селахъ мало-россійскихъ купленние и правомъ слушнимъ набитий, подъ обороною нашего при нихъ были захованни. Теды мы, гетман, на прозбу ихъ склонившись, далисмо онимъ сей нашъ унѣверсаль, жебы могли спокойне тими всѣми отцевскими добрами, яко своїми власними владѣти, и ихъ заживати, мѣючи такую мощь, же волно, кому хотя продати и на иншій свой пожитокъ обернути, зачимъ абы кождій зъ старшихъ и меншихъ, вѣдаючи о такой волѣ нашой, не важилса имъ, паном Максимовичем, в заживанію тѣхъ свойхъ дворовъ и кгрунтовъ, где колвекъ будучихъ, чинити жадное трудности и турбацій, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ іанурія 10, року^а.

Вышние іменованній гетманъ, рукою власною^б.

Таковъ подлѣной унѣверсаль к себѣ обратно отобраль, а на копій росписался умершего бунчукового товариша, синъ его, Иванъ Максимовичъ.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 149. – Арк 48. Копія под № 3.

^а Рік не зазначений. Далі в тексті дописано: На подлѣнном тако.

^б Після тексту в колі написано: Мѣсто печати.

1699, січня 22. Гадяч. –
**Універсал Івана Мазепи Григорієві Мельнику
 з пасинками Євтухом і Василям на дві частини лісу,
 а третю – на гатіння греблі**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Іоанъ Мазепа

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому-колвекъ о томъ вѣдати належить, ижъ суплѣковаль до насъ, гетмана, Григорій Мелникъ, жител села Пустовойтовки⁴²⁵, з пасинками, просячи нашої себѣ обороны на лѣсъ по Евтуху и Василю, сину Евтуховомъ небожчиках ему позосталий: на котория и писал, якъ от зешлого п. полковника лубенского, небожчика Максима Люшенка, такъ и от нынѣшнего пана Леонтія Свѣчки ему даным на мѣсто показоваль, доносячи тое жураньемъ кривду от громади, которій на гачене греблѣ в томъ его лѣсѣ насилно рубають хворость. А того жъ часу товариство и посполитіи люде, жители оксютинскіе и пустовскіе, суплѣковали до насъ прикладаючи, же тот лѣсъ черезъ Евтуха, змерлого естъ власне для тое занятый и боронений, жебы з него всего гребля была гачена, и доводячи того якъ перед тимъ за Евтуха, такъ и потомъ за сына его Василя всегда на Елченой Оксютинской греблѣ хворость незборонне рубувано; на що певных жителѣй тамошнихъ же урядовне записанихъ добре того свѣдомых, становили, мѣркуючи теди мы тотъ обохъ сторонъ оныхъ заводъ заховуемъ двѣ части лѣса того при Гигорію, мелнику з пасинками, яко наслѣдникахъ Евтуховихъ, а третью часть оногю отлучаемъ для гаченя греблѣ Оксютинской, приказуючи, абы выбравши з межи себе людей вѣри годнихъ и богобоязныхъ послами, тот лѣсъ на три части роздѣлити, и найменовати часть третью громадѣ, якая ест на гачене греблѣ прилична, в которой уже и рубованы хворости, а двѣ части при немъ, Григорію, и пасинкахъ утвердити в потомній часи. Тое однакъ докладаемъ и пилю варуемъ, абы нѣхто з жителей тамошнихъ в тоей третей части для гаченя греблѣ, выдѣленой на свою потребу рубати и пустошити жодною мѣрою не важилься. А если вы хто упоромъ своимъ на свой обходъ посмѣлъ хворость, или дрова вивозити, то таковый подлежатимет на опуст винамъ и сроку караню. А Григорію, мелнику з пасинками, наслѣдникамъ Евтуховымъ, абы в владѣню и заживаню тихъ двоихъ частій лѣса имъ выдѣленихъ, нѣхто жадной не чинилъ перепонн, симъ же листомъ нашимъ пилю варуемъ и сроку приказуемъ.

Данъ в Гадячом, 22 января, року 1699.

Звышменованный гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція

Інв. № Ал. 501/9/31. Оригінал пошкоджений – протерся на згинах. Папір дуже пожовтв, печатка втрачена.

Інв. № М.Т. 128 Р.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 24. – Арк. 1-2. Фото з оригіналу.

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 38. – №28.

1699, січня 24. Гадяч. –

**Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві
з підтвердженням фондушу Раїни Могилянки**

Пресвѣтлѣшого и державнѣшого великого государя нашего, его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иван Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, а особливе пану полковниковѣ лубенскому, старшинѣ полковой, сотниковѣ, атамановѣ городовому з товариствомъ и войтовѣ тамошнему зъ мѣщанами и посполством, ижъ показоваль намъ превелебний въ Богу господинѣ отецъ Іпатій Горбачевский, ігумень монастиря Мгарского Лубенского, зъ братією, чрезъ посланного своего велебного отца Виктора Феодоровича фондушъ отъ яснеосвещеной Раины Могилянки Михайловой Корибутовой, княжны Вишневецкой, на мѣсте тоє мгарское ку виставленню на хвалу Божію, монастиря зъ вираженѣмъ землѣ околичной доводними ограниченнями описанной, прежде будучому побожному строителю данній и леѣацію законника іеромонаха Савватія Вербицкого, постриженця тоєй же Мгарской обителі, на той же монастир свѣжо тепер данную, в которой двѣ части греблѣ Березотоцкой на рецѣ Сулѣ, где река Удай въ рѣку Сулу впадает, на речцѣ Березоточи⁴²⁶ будучой, одну част до его самого отчистимъ кравомъ належную, а другого на змерлого рожоного брата его Андрея Вербицкого, тим же правомъ спадающую, леѣовал, и просилъ насъ, абысмо обоє тій права нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ ствердили и умоцнили. Теди ми склонившиєся на тоє его отца ігумена зъ братією прошеніє, уважаючи же ест слушное и ку множеню хвали божой потребное, велѣлисмо видати с канцеляріи войскової ему отцу, ігумену и всей братіи, сей нашъ виразний потвержателний унѣверсалъ, которимъ яко всѣ зрунта, землѣ, поля, лѣси, сѣножати, млини давніє стараніємъ ихъ монастирскимъ отновленни и всеякіє угодія от пререченой княжни Вишнявецкой въ фондушѣ ономъ вираженіи и іменними границами обяєненни, ствержаем. Такъ и леѣацію поманутого законника Савватія Вербицкого, на двѣ части пререченой греблѣ Березотоцкой данную, умоцняемъ и укрепляемъ. Мѣти теди хоцемъ, и повагою зъвѣрхности нашой гетмаидской пилно приказуемъ, абы ниhto зъ старшини и черни Войска Запорожского, а особливе зъ обывателей лубенскихъ, и зъ околичнихъ людей въ владѣнню и заживанню всѣхъ тихъ добрѣ въ фондушѣ и леѣаций описанихъ, тепер и в потомніє часи вишъ іменованому превелебному господину отцу ігумену і всей братіи монастиря Мгарского жадной и наименшое не важилъєся чинити перешкоди.

Данъ въ Гадячомъ, мѣсяця іануарія 24 д., 1699 году.

Звишенований гетман, рукою власною^а.

^а У копії дописано: Мѣсто печати рейментарской.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 87 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр 12. – Арк 87 зв. Мікрокопія.

Там само: Ф. 237. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк. 40зв.-41 зв. Копія з заголовком: Універсал Іоанна Мазепи, гетмана потвердителний надання по фундушу Раины Могилянка княжны Вишневецкой и на греблю Березотоцкую.

Там само: Ф. КМФ – 7. - Оп. 2. – Спр. 11. – Арк. 87 зв. Мікрокопія

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – Т. 4. – С. 74-75.

№ 279

1699, березня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Києво-Печерською Лаврою ґрунту, що в селі Іванкові

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаньемъ, кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, а особливе пану полковникови чернѣговскому, сотникови попорницкому и атаманови Іанковскому зо всѣмъ его товариствомъ. Ижъ мы, гетманъ по суплѣци висоце в Богу превелебного его милости господина отца Іоасафа Краковского, архимандрити святаго чудотворніа Лавры Києво-Печерскіа зо всею братією его, намъ занесенной, при которой доводи певный положено: же кґрунтъ лавровский, в селѣ Іванкови лежачий, з давныхъ лѣтъ есть подданский, а не козацкий, и уже у велебныхъ тамошныхъ городничихъ за отложенемъ грошей пятидесять копѣ былъ в владѣный. Чинимъ тое: нашимъ гетманскимъ зданьемъ, же тот кґрунтъ заховуемъ вѣчне при святой Лавры Печерской, позволяючи велебнымъ оцномъ городничимъ радычевскимъ спокойне онимъ владѣти и дворець на немъ ку потребѣ монастырской строити; а казаки Деруженки, жители Іванковскій, которые в тотъ кґрунтъ по дядку своємъ упорне втручались, принявши свой пятьдесят копѣ гроши, повинны вѣчне от оного одступити; звлаща, кгда по предложенью нашомъ велебный отецъ Антоній Тарасовичъ, городнычий Радычевский дал имъ над преречоную сумму в зо гладом ихъ выдатков грошей десять копѣ, за чим мѣти хочемъ и пилне приказуемъ, абы яко Деруженки преречоній, так й нихто инший в владѣнью того кґрунту оцнемъ городничимъ Радычевскому и Іанковскому тепер найдуючомуся й вперед быти маючимъ жадной найменшой трудности и перешкоды чинити не важилса, под сроким караньемъ.

Данъ в Батуринѣ, марта 8 д[ня], року 1699.

Звишенованный гетман, рукою власною.

На арк. 2: На ґрунтъ Іванковскій

ЦДІАК України. – Ф. 128. – Оп. 1а. вотъ. – Спр. - 28. – Арк. 1-2. Оригінал.

**1699, березня 18. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
Кам'янському Успенському монастиреві
на млин на річці Трубежі й увільнення
від дьогтьової повинності**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетман Иван Мазепа.

Пану полковникови стародубовскому, зо всею полковою старшиною, сотникови топалскому, а особливе дозорци нашему в Ропщинѣ найдуючомуся, и кождому, кому колвек о томъ вѣдати належитъ, ознаймуемъ, ижъ прекладал намъ превелебний в Богу отце Трофимий, ігумен монастира Каменского именовемъ всей тамошной братий, что власнимъ монастирскимъ коштомъ млин о трохъ колахъ на рецѣ Трубеши под селомъ Шумиловскою постройлы и просил нашего гетманского на тотъ млин себѣ потверженя. Мы tedy, принявши его отца ігумена в той мѣре слушне намъ занесенную прозбу, а имѣючи нашу особливаю ку обители тамошной прихилность, ствержаемъ тот млин симъ нашимъ унѣверсаломъ, позволяючи ему всякий приходячній з него пожитки на монастирь тамошний отбѣрати. Мѣти прето хочемъ и симъ унѣверсаломъ нашимъ пилю приказуемъ, абы так панъ полковник стародубский з полковою старшиною, яко и ниhto инший з старшини и чернѣ, а особливе дозорца нашъ ропский и п. Борозны, которие поблизу того монастирского млина кгрунта свои маютъ наименшой ему, отцу ігумену Каменскому, з братиею в томъ млинѣ не смѣли и не важилися чинити трудности й перешкоди. А тут же докладаемъ й тое, абы кгрунта сего монастира Каменского были волны й свободны от выбѣрання належитой догтьовой повинности.

Данъ в Батуринѣ, марта 18, року 1699.

Звишменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2: Потвержене на млинѣ Шумиловский и абы зо всѣхъ кгрунтовъ монастирскихъ не брано дани дехтевой.

По архиву № 1421.

ЦДІАК України. – Ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 1-2. Оригінал.

**1699, березня 18. Батурин. –
Наказ Івана Мазепи
ропщинському дозорцеві Стефанові Сейновичу
не забороняти молоти зерно в монастирських млинах
і не перешкоджати монастирським рибалкам ловити рибу
в Карпівському озері**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иван Мазепа.

Вамъ п. Стефану Сейновичу, дозорци нашему в Ропщинѣ найдуючомуся, ознаймуемъ: ижъ дойшла нас скарга их превелебного господина отца игумена монастыра Каменского на Стефана Чумаченка, рудника нашего, Занесенная, же онъ подданих наших до млинов монастирских на греблѣ Карповской посполу з нашим найдуючихся з пашнями приежджающих молоти не допускаеть и цѣле онимъ того чинити Забороняеть. Зачимъ, яко тот вашъ поступокъ за нимъ не помалу, же ви того не перестерѣгаете^а. Если такъ дѣется, так симъ листомъ нашимъ пишно й сурово вамъ приказуемъ, абысте людямъ в млинах монастирских молоти пашню збороняти болшей не важилися, и нехай будет волно кождому, чи то в наших, чили в монастирских млинах, що колвекъ хто привезеть, молоти, а тут же особно пишно вамъ приказуемъ, абы волно било ему, отцу игуменови, для монастирской потреби в озерѣ Карповскомъ по прежнему своими рибалками ловити рибу.

Данъ в Батуринѣ, марта 18, року 1699.

Звишьменованний гетман, рукою власною.

На звороті: Скарга на пана Степана Рудника, абы волно било до монастыра в ставу Карповскомъ рибу ловити.

По архиву № 1427.

ЦДІАК України. – ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 1. Оригінал.

**1699, квітня 28. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Чернігівському св. Параскеви
П'ятницькому жіночому монастиреві про підтвердження
за ним сіл Рудки, Юрівка, Рижиків, Березівка, Мохнатин,
Яківка і Косівка, які були надані попередніми гетьманами**

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

^а“Слова же ви того перестерѣгаете” написані праворуч перпендикулярно до тексту. – Док. 281.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского пану полковниковѣ чернѣговскому, старшинѣ полковой и городской тамошней и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежитъ, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, ижъ суплѣвовала до насъ велебная Мелетия Кавецковна, игуменія монастыря дѣвича Чернѣговского храму святой великомученицы Параскевѣй⁴²⁷ з сестрами своими, просячи, абисмо вновь потвердили имъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ селца тие, которыхъ оны пред симъ, з млиномъ на рѣчкѣ Бѣлоусе стоячимъ заживали. А такъ ми, гетманъ, по милости божой и по монаршимъ его царского пресвѣтлого величества указу, справуючи в Малой Россіи всякие дѣла принялисмо ее игуменій з сестрами занесенную до насъ прозбу, видячи на тые селца именно: ⁴²⁸Рудки, Юревки, Рижиков, Березовки, Мохнатинъ, Яковки и Кошовки⁴²⁸, в одномъ обрубе будучие и на млинокъ оній, всѣхъ прешлихъ Войска Запорозского от Богдана Хмельницкого, ажъ до нашего рейментарства, найдуючисе в Малой Россіи гетманов, данние имъ унѣверсали, ствержаемъ имъ и мы помененние селца и млинокъ симъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ, чрезъ которой, яко позволяемъ имъ пререченой игуменіи з сестрами тими селцами владѣти и всякие от людей посполитихъ (:опрочъ козаковъ:) послушенство и повинность, а з млина розмѣровие приходи отбирати. Так мѣти хочемъ и пилно приказуемъ, жебы имъ в томъ никто не важилса наименшой трудности и перескоди чинити, тутъ же варуемъ жебы имъ в владѣнію перевозами здавна имъ належачого, къ заживанню слободки на кгрунтахъ ихъ осѣлой не чинено перепони.

Данъ в Батуригѣ, априля 28, року 1699.

Звишъименованный гетманъ, рукою власною^а.

С подлиннимъ читал камнѣрмус Лукъян Климов.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 260. Копія.

№ 284

*1699, квітня 29. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
слабинському сотникові Іванові Тризничу
на села Лукашівка і Слобідка*

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войска Запорозского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому би колвек о томъ вѣдати надлежало, а особливе пану полковниковѣ чернѣговскому, старшинѣ полковой и всему старшому и меншому товариству, ижъ просилъ насъ, гетмана, панъ Иванъ Тризничъ, сотникъ слабинскій о надане оному села Лукашовки⁴²⁹ и другого села Слободки⁴³⁰ в сотнѣ полковой Черниговской найдуючихся. Мы,

^а Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

теди, давши той его прозбѣ у себе мѣстце, а уважаючи оного в Войску Запорожском в томъ же полку роненій услуги и впрод ро[с]такових же войскових услугъ, выдаючи его бити згоднимъ, надаемъ ему тие прерочоние села ку вспартю его господарства, позволяючи оному в зуполномъ своемъ завѣдованю и владзи имѣти и всякими доходами и пожитками владѣти в спокойномъ своемъ держачи заживаню до ласки нашей войсковой. А войти в тихъ селах будучи, зо всѣми посполитими людми, кроме козаковъ, якіи при своихъ волностехъ козацких ненарушне мають бити заховани, аби вшелякую повинност и послушенство ему, пану Ивану Тризничу, отдавати пилно приказуемъ, вѣдаючи прето о такой волѣ нашей аби такъ самъ панъ полковникъ черниговскій, яко и ниhto инший в томъ ему, пану Ивану Тризничу, жадной и наименшой не чиниль перешкоди.

Данъ в Батуригѣ, апреля 29 дня, року 1699^а.

Звишь іменованній гетман, рукою власною.

С подлѣнимъ сводиль подканцеляристъ Иванъ Говоровъ.

ЦДАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 873. Копія.

№ 285

1699, травня 5. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи

*ігуменові Глухівського Петропавлівського монастиря
Мелетію Трохимовичу про підтвердження його ігуменства,
наданого митрополитом Київським Варлаамом Ясинським*

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежить, ижъ презентоваль намъ превелебный в Богу господинъ отецъ Мелетій Трофимовичъ, ігуменъ монастира святихъ верховнихъ апостоль Петра и Павла Глуховского унѣверсаль от ясне в Богу преосвященного его милости господина отца Варлаама Ясинского, митрополити Кіевского, Галицкого и всея Малыя Россіи на достоинство ігуменства себѣ данный, в которомъ, яко в духовныхъ поступкахъ побожний и приспокойный его виражении сущности, такъ и на ігуменский урядъ подана ему зуполная владза, и просиль насъ, гетмана, о потвержателный себѣ на тое ігуменство унѣверсаль, яко теды и мы знаемъ его превелебного господина отца ігумена, з давнихъ лѣтъ статечне живучого, благоразумного и вѣчномъ (?) комъ житіи добре искусного и побожного, такъ охочо склонившися на тое жаданье, ствержаемъ ему тое ігуменское начало симъ нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ, где, яко того певний естесмо, же по святителскому его милости господина отца

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ тако.

пастира повеленію, законники того монастира отдаватимуть ему, отцу ігумену, чест и в правленіи порядку монастирського повиненіе. Такъ и мы позволяемъ ему, пререченому господину, отцу Мелетію, ігуменови, маестностями, и всѣми добрами до того монастира належачими, владѣти и до пожитку монастирського всякій з нихъ привлащати користи. Мѣти теде хочемъ и рейментарско пилно приказуемъ, абы ему, превелебному отцу ігумену з братією, владѣнію и заживаню тихъ маестностей и всѣхъ добръ монастирскихъ, ни хто з старшини и черни войсковою, а особливе з уряду глуховского и всѣхъ околичныхъ обивателей жадной и найменшой не важилься чинити перешкоды. Жители засъ громадний люде в маестностяхъ тихъ монастирскихъ обретающійся, абы ему, отцу ігумену, вшелякую належитую отдавали, повинность и послушенство, симъ же нашимъ листомъ пилно упоминаемъ и приказуемъ. Козаки тежъ тамъ живучій, абы при своихъ ненарушне заховани были волно такъ.

Данъ в Батуринь, мѣсяця мая 5 дня, року божого 1699-го.

Звишъменованный гетман, рукою власною.

ІР НБУВ – Ф. І, 61913. – № 115. – Арк. 10. Оригінал пошкоджений. Печатка військова збереглася.

№ 286

**1699 р. травня 16. З військової канцелярії у Батурині. –
Універсал І. Мазепи Домницькому
Різдвяно-Богородицькому монастиреві
з підтвердженням купівлі млина,
поля, сіножаті тощо**

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ універсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозкого, такъ же духовнымъ властем, и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить тепер и в потомный часи. Ижъ мы, гетманъ с побожности нашої Христианской, на мѣстцу, прозиваеомъ Думныца⁴²³, в полку Чернѣговскомъ, противу мѣста Березной лежачомъ, на которомъ новоявился чудовный пресвятыя богородицы образъ и многимъ подаеть людемъ исцѣленія, власнимъ своимъ коштомъ постановивши церков во имя Рождества пресвятыя богородицы, из самого фундаменту построивши манастырь⁴³², яко для спасенія своего, до тоей обители купилисмо млынъ, поля и сѣножати и займища^а около того мѣстца лежачий тоей куплѣ купчий актикованы суть до книгъ мѣскихъ Березанскихъ, такъ абы тое дѣло в потомный часи било твердо и крѣпко, зачимъ хочемъ мѣти, пилно жадаемъ и просим, абы яко сукцессорове наши з старшиною и черню Войска Запорозкого,

^а “И займища” вписано над рядком.

такъ и власть духовная сей нашъ унѣверсалъ в непремѣнной заховали волности, не допускаючи никому в томъ нашомъ монастыреви оному надано найменшаго чинити нарушенья. Що на семъ нашомъ унѣверсалъ подписомъ власной нашей руки и притисненьемъ войсковою печати вѣчне ствержаемъ.

Данъ в Канцелярїи нашей войсковою року 1699, мѣсяца мая шестого надцеть, дня.

Звищменованный гетман, рука власна.

На арк. 1: По архиву № 2171. По № 2218 въ одной пачкѣ всѣ номери.

На арк. 2: Унѣверсал на монастырь.

ЦДІАК України. – Ф. 150. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1-2. Оригінал. Печатка з написом по колу: “Печать Малой Россіи Войска их царского пресвѣтлого величества Запорозкого”.

Там само: Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 692. Копія.

Чернігівський історичний музей. Колекція. – Інв. № Ал. 492 – Арк. 4.

Ч. Д. М. – Кн. вст. № 22777. Копія 1750 р.

Опубликовано: Черниговские губернские ведомости. – 1864 – Прибавление к № 38. – с. 233.

Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 38-39. – № 29.

№ 287

1699, червня 1. – Батурич – Універсал Івана Мазепи Чернігівському Єлецкому монастиреві з підтвердженням маєтностей

Пресвѣтлѣйшого и державнейшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало, а особливе паномъ полковникомъ нѣжинскому, чернігівському и кївському, старшинамъ полковимъ и всякого чину людемъ, иж просилъ насъ, гетмана, висоце в Богу превелебній господинъ отецъ Димитрий Савичъ, архимандрит елецкій чернігівській, з братією, абысмо всѣ маєтности, добра, кгрунта и всякіе угодія от давнихъ антecessоровъ нашихъ наданій и повними монаршими его царского пресвѣтлого величества грамотами стверженій, велѣли в сей нашъ увести унѣверсалъ и онимъ тіе на тотъ монастир наданіе добра в зуполности конфѣмовати. Ми теды, яко маемъ по милостивомъ монаршомъ его царского пресвѣтлого величества указу во всей Малой Россіи владзу всякій палежній справовати порадики и прошенію годнихъ особъ чинити доволство, такъ на прозбу пререченого господина отца архимандрита, видаемъ сей нашъ унѣверсалъ, в которій всѣ монастирскіе маєтности, кгрунта и угодія, так тіе, которіе прежнихъ антecessоровъ нашихъ унѣверсалами ствержены, яко и монаршими грамотами покрѣплены, так же якіе и не уведены и не ствержены, тутъ уводимъ и симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ именно: село Овдѣвку⁴³³ в полку Нѣжинскомъ найдуючоеся, з

перевозомъ, з ѓрунтами, полями, сѣножатми, озерами и всякими угодиями село Горбовъ⁴³⁴ в полку Чернѣговскомъ з млинкомъ на оболонѣ при Деснѣ на рецѣ Быстрой⁴³⁵ нападѣ води мелючомъ, село Серединку⁴³⁶ и Надиновку⁴³⁷ з Копачевомъ⁴³⁸ при ричцѣ Смолящѣ⁴³⁹ и при ричцѣ Бурчаку⁴⁴⁰ в полку Кіевскомъ з озеромъ прозиваемимъ Богородицкимъ и при селѣ Серединцѣ гребля з двома млинами називаемими Сѣножацкіе, село Онисовъ⁴⁴¹, хутор, прозиванное в полку Чернѣговскомъ з перевозомъ село Напоровку з пасѣкою, село Мощунку⁴⁴² в том же полку Чернѣговскомъ за Седневомъ⁴⁴³ млинъ, прозиваемій Римсинъ на ричцѣ Сновѣ под Седневомъ, млинъ на Белоусѣ, зовемій Рижиковскій, вищей села Южиков з займищами гаювъ по обохъ сторонахъ греблѣ, также и прикупленную дубровку и ниву и сѣножати, млинъ на рецѣ Рудцѣ⁴⁴⁴ в Сновѣ впадающей за Седневомъ и селомъ Макошиномъ⁴⁴⁵, прозиваемій Василитинъ з займищемъ, Борком к тому ж млину належнимъ греблѣ на рецѣ Виру⁴⁴⁶ под Лоевомъ⁴⁴⁷ з млиномъ од пана Никифора Каленика, жителя чернѣговского, на монастир даннымъ, млинъ на Бѣлоусѣ под селомъ Юровкою, млинъ под селомъ Надиновкою в полку Кіевскомъ на рѣчцѣ Жидовце з купленою сѣножатию, з займищемъ, з дворомъ в Копачевѣ, млинъ под селомъ Онисовомъ на Оболоннѣ на рецѣ Либедѣ⁴⁴⁸ будущій, озеро под монастиремъ, прозиваемое Святое з хуторомъ, построеннимъ по другомъ боку Десни, теж перевозомъ и Онисовомъ сѣножати, тут же пляцъ з дворомъ в Черниговѣ за катедрою под валомъ, другій пляцъ на Новомъ Мѣстѣ в Чернѣговѣ, боръ за селомъ Сядрищами⁴⁴⁹, прозиваемій отчина Каленникова з бортними деревами, тими теди всѣми вишей речонними маестностями, кгрунтами, займищами, добрами и всякими угодиями, як ся в своемъ давномъ ограниченно найдуются, мѣет онъ, отецъ архимандритъ, з братією в зуполномъ своемъ мѣти владенію и всякіе належніе з нихъ пожитки отбирати. Войти зас в тихъ всѣхъ селахъ, з громадою будучіе, мают належитую свою отдавати повинност и послушенство, кроме козаков, которіе мают при ненарушнихъ своихъ волностяхъ козацкихъ найдоватися. Прето, абы такъ панове полковники з старшиною, яко и нихто инший жадной и найменшой не важился в томъ чинити перешкоди, пилно варуемъ.

Данъ в Батуригѣ юня 1 д., року 1699^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2793. – Арк. 11. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подписано.

^б Нижче підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати войсковой гетманской.

**1699, червня 10. Іванпіль. –
Універсал Івана Мазепи стародубівському полковникові
Михайлові Миклашевському з дозволом на місці його
буди в Мглинській сотні осадити слобідку
і при ній на річці Дівовці зайняти греблю
і побудувати млин**

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ полку Стародубовского и каждому, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало ознаймуемъ, ижъ прекладалъ намъ панъ Михайло Миклашевскій, полковникъ стародубовскій, же хочемъ на томъ мѣсту, на якомъ мѣлъ свою буду і робыль поташъ в сотнѣ Мглинской осадити слободку и при ней на рѣчцѣ Дѣвовцѣ заняти греблю и постройти млинъ, на що просиль нашего себѣ позволенія. Мы теды, гетман, видячи его в той мѣре слушне занесенную прозбу, а особливе респектомъ значних и давних в Войску Запорожскомъ его, пана полковника, роненних праць и услугъ, позволяемъ ему, на вижей менованномъ мѣстцу, слободу осадити и при той слободѣ на рѣчцѣ Дѣвовцѣ заняти греблю і млинъ подилѣ води ку своему пожиткови строити. Мѣти теды хочем і пилно симъ унѣверсаломъ нашим варуемъ, аби ему, пану полковниковѣ стародубовскому, ништо з старшини і чернѣ в томъ не смѣлъ и не важился чинити перешкоди.

Данъ в Іванполю, іюня 10, року 1699^а.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною^б.

Свидетелствовали

Бунчуковий товариш Семень Рубецъ

Карнетъ Иванъ Лавров.

С подлиннимъ читаль вахмистръ Дмитрей Шеинъ

На зв.: Таковъ подлѣнній унѣверсалъ, по засвидѣтелствованію от комисій, принялъ по ізвѣренію госпожи моей, умершого бунчукового товариша Стефана Миклашевского, жени его Ірини Марковни, староста дѣвовскій Данило Соколик в томъ і подписался.

ЩІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – спр. 92. – Арк. 405. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

*1699, липня 3. Глухів. –
Універсал Івана Мазепи товаришеві Глухівської сотні
Іванові Скирмонту з дозволом осадити слобідку
біля млина на річці Уска*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало, ижъ прекладалъ намъ, гетману, Іванъ Скирмонтъ, товаришь сотнѣ Глуховской, же мѣет онъ млинъ на рецѣ Уску, построенний, на которий маеть уже нашъ рейментарский ствержательний унѣверсалъ, а узнаючи себѣ от нѣяких ся людей перешкоду, просиль насъ абыхмо ему позволили скилка целовѣка людей при томъ млину осадити. Мы tedy, гетманъ, на оного просьбу склонившиися, видаемъ ему сей нашъ унѣверсалъ, позволяючи на зрунтѣ близко его млина лежачому іменно челоуѣка – людей дворовъ осмъ осадити, ку вспартю господарства своего и в завидованню своемъ оних мѣти до ласки нашой войсковой. Быле бы тот зрунт былъ певний, а жебы в перехоженю на тоє мѣстце в городахъ и селахъ рейменту нашего людей уменшення не было, а волно такъ осѣдлимъ людемъ ку вспартю господарства своего, винницѣ мѣти, ведлугъ з можности своеи, вѣдаючи прето о такой волѣ нашой, абы ему, Івану Скирмонту, в томъ такъ з старшини и чернѣ, яко и ништо иншія жадной и найменшой не важился чинити перешкоди, симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ.

Данъ в Глуховѣ іюля 3, року 1699^а.

Звишъменованный гетман^б.

С подлинним читал рукою власною.

С подлиннимъ сводилъ канцелярист артилерій Енеральной.

Подленній к себѣ принял канцелярист Стефанъ Олиевский.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 5223. – Арк. 2. Копія.

^а Далі в тексті дописано: в подлинном подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

1699, липня 5. Глухів. –

**Універсал Івана Мазепи глухівському сотникові
Олексієві Туранському про підтверження побудованих ним
двох млинів і надання десяти, неподалік
мешкаючих, чоловік “до ласки войскової”**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ его жъ царского пресвѣтлого величества [Войска] Запорожского, и каждому кому би, колвекъ о томъ вѣдати надлежало, ознаймуемъ, ижъ панъ Алексѣй Михайловичъ Туранскій⁴⁵⁰, сотникъ глуховскій, прекладалъ намъ, что маеть млиновъ два, единъ подъ селомъ Собичевомъ⁴⁵¹, на реци Шостци, о двохъ колахъ мучнихъ, а третимъ ступномъ, а другій нижей села Ясмани⁴⁵², на реци Ясмани, новопостроеній коштомъ своимъ, и просиль насъ, яко на оніи млини потвержателного унѣверсалу, такъ и о надане десяти челоуѣка, тамъ же поблизу новопостроенаго млина мешкаючихъ. Ми теди, принявши тую его прозбу, видаемъ сей нашъ унѣверсаль, которимъ такъ помененніи млини ствержаемъ, яко и тихъ десяти челоуѣка надаемъ, позволяючи ему, пану сотниковѣ, зъ онихъ млиновъ всякіи приходящіи пожитки отбирати и помененнимъ числомъ людей владѣти, подлугъ слушности, до ласки войсковое. Вѣдаючи, прето, о таковой волѣ нашой, кождий зъ старшини и чернѣ абы не важился ему, п. сотниковѣ, въ отбираню зъ тихъ его млиновъ приходячихъ пожитковъ и въ владѣнію оними людцями найменшой перешкоды чинити, приказуемъ.

Данъ в Глуховѣ, июля 5 дня, року 1699^a.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 344 зв. Копія.

ЦДАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 40. – Арк. 344 зв. Мікрокопія.

Оубліковано: Генеральное следствие о мастиностях Нежинского полка. – С. 341-342.

1699, липня 17. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи Київському полковникові
про заборону втручатися в права київської міської ратуші**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иван Мазепа.

Пану полковникови кievському, сотникови тамошнему и атаманови городовому, ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, ижъ донеслося нимъ вѣдати, же вы втручається въ права мѣскіе ратуша Кіевского, приймаючи справи

^a У тексті дописано: Въ копіи пишеться.

заграничнихъ людей до суду своего тамъ приежающихъ и велите оныхъ грабити и до вязеня брати. Який вашъ поступокъ повабностью есть до того, же нашихъ малороссийскихъ жителей, тамъ где колвекъ лучиться за гряницею, въ полской чили въ литовской державѣ, взаемне грабятъ и арештують. Прето чрезъ сей листъ нашъ приказуемъ вамъ пилно, абысте приежающихъ и отъежающихъ постороннихъ людей, жадною мѣрою судити, до вязеня брати и грабить не важилися: такъ тежъ осѣдлыхъ и ремесничихъ всякихъ жителей кievскихъ до своего суду и права не потягяли и до вязеня не брали. а если бы отъ осѣдлого чили ремесничого человекъ козакъ о що кривду мѣль и тотъ ребоваль суду, теды вы оного до майстрату тамошнего для поисканья справедливости отсылайте, кгди жъ право и порядокъ той въ грамотѣ великого государя его царского пресвѣтлого величества магистратови кievскому есть поручень.

Данъ въ Батуриѣ, юля 17 дня, року 1699.

Вышменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І, 50606 (Лаз. 5). – Арк. 1. Оригінал.

Опубліковано: Акти ЗР. – Т. 5. – С. 284. – № 274.

А. Лазаревский. Гетманские универсалы о кievском городском хозяйстве (1677 – 1719) // Чтения в ИОНЛ. – Кн. 16, вып. IV. – С. 76. – № III.

Частково опубліковано: Закревский. Описание Киева. – Т. 1. – с. 67.

Грушевська О. О. Гетманські універсали м. Києву // Історично-географічний збірник. – т. 2. – С. 30-31.

№ 292

Не пізніше 1699, серпня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання перевозу Новгородському монастиреві у Сосницькій сотні

Пресвѣтлѣйшихъ и державнийшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского паномъ полковникомъ Черниговскому и Нѣжинскому и всѣмъ такъ товариству, яко и посполитимъ людемъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежатиметь, ознаймуемъ, ижъ показоваль намъ висоце в Богу превелебний его милости господинъ отецъ Михаилъ Лежайскій, архимандритъ новгородский, унѣверсаль от антицессора нашего бывшего гетмана пана Демяна Игнатовича данныхъ на перевозъ в селѣ Спаскомъ будучій, абы належалъ онимъ на монастирь Новгородский⁴⁵³ и просиль насъ, абысмо тое, антицессора нашего надане, нашимъ унѣверсаломъ ствердили. Мы теды, гетманъ, принявши его висоце в Богу превелебного отца архимандрита прозбу, видаемъ сій нашъ унѣверсаль, ствержаючи тотъ наданный монастиреви Новгородскому перевозу, а такъ мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ абы нѣкто, якъ з полку Нѣжинского з Новихъ Млиновъ⁴⁵⁴, такъ и полку Чернѣговского з сотнѣ Сосницкой в томъ

перевозѣ ему превелебному в Богу господину отцу архимандриту не быть перешкою и не чинить жадных кривд и трудностей.

Данъ в Батуриѣ, августа 2.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1 – Спр. 27. – Арк. 79. Копія.

№ 293

1699, серпня 22. Батуриѣ. –

Універсал Івана Мазепи

*Київському Михайлівському Золотоверхому монастиреви
з підтвердженням всіх монастирських маєтностей*

Пресвѣтлѣйшого и державнейшого великого государя нашего его царского пресветлого величества Войска Запорозского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозского и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ижъ показовалъ нам превелебній Карниловичъ отецъ Захарій Корниловичъ, игумень монастиря Михайловского Золотоверхого Киевского з братією права давній і теперішній на всѣ кгрунта ихъ монастирскіе. Едни от царского пресвѣтлого величества, такъ же от королей полскихъ и от антецессоровъ наших, бывших гетмановъ и от рознихъ побожныхъ ктиторовъ наданній и стверженій. Другій куплений и слушне набытій з доводними і именними ограниченнямы монастиреви ихъ Михайловскому служачие, а меновите на землю ихъ монастирскую, на которой церковь і монастирь стоит аж до [Хре]щатика и крозь Хрещатицкую башту на дворъ подле монастиря Михайловского на монастирской же землѣ стоячій, на поле і ниве, прозываемій Уведенскій на пляць под горою л[...]^а у урочища, прозываемого чортова Берѣлища на пляць у Евфросиній Вавуличовны Олонеvской купленній на пляць з будинками от священника Флоровского Мануйла и на пляць от Анны законницы бывшой Лукяновой (?) лекгованній и сѣножать на Оболонню под Києвомъ от Затерени Волостковской войтовой Киевской, наданнюю на поля и ниви под городом за воротамы Лвувскими, на землю Борщогоvскую з селищем, на Юровку, селище от Семена Мелешковича купленнюю и от его жъ наданнюю монастиреви Михайловскому на Глеваху⁴⁵⁵, селище от Семена Грынковича купленное, на гору Дѣвичъ Орынуvскую от княгинѣ Ирины наданнюю, на лугъ Кораблища внизу Дігѣпра будучій, на островъ названній Михайловщина против Києва, где озера и сѣножаты суть, на селце Викгуровщину од Викгуровщины наданое, на хуторъ Ленковскій у Марій Полоцкой купленній, на греблю слободскую на рецѣ Острѣ з млинамы от антецессоровъ нашихъ наданнюю и потверженную, на греблю пустую от Иоанна священника изовсучого наданнюю, на млинъ и пана Думитрашка на греблѣ Переяславской купленній и просилъ насъ, абысмо оніе ствердили нашимъ гетманскимъ унѣверсаломъ. Теды ми вглянуvши во всѣ писма правній, монастиреви Михайловскому Золотоверхому

^а Текст втрачено.

служачій и склонившися на тое его отца игумена з братією прошеніе, уважаючи, же есть слушное, а маючи по милости Божой и монаршой его царского пресвѣтлого величества владзу и моць всякій в Малой Россій управляти і устроить порядки, вельѣлисмо видати з канцелярій войсковой ему, отцу игумену, и всей братіи сей нашъ потвержателній универсалъ, которимъ яко всѣ ихъ тіе кгрунта монастирскіе земли, селища, пляци, дворы, млины, греблѣ, озера, сѣножаты, острови, поля, ниве, гай, лѣси і инній угода з границями, межами, знаками и всякими околичностями, которій виразне суть описаны в канцелярій войсковой ствержаемъ и умоцняемъ. А видячи тежъ скудость во всемъ убожество монастира Михайловского и хотячи, аби хвала Божая не уставала и молитва за великого государя нашего, за насъ, гетмана, и все Войско Запорожское всегдашная при безкровнихъ офѣрахъ отправлялося, вновь надаемъ двѣ селища пустіе: едно зовемая Кривкущиною, а другое Даниловка^а ихъ монастирским Михайловскимъ ловскимъ кгрунтамъ прилегліе зо всѣма границями, межо[...] і положеніемъ якъ ся з старовѣчнихъ часовъ в[...] мають, жебы в потомніе часы приношени [...] обители святой Михайловской Кіевской не на[...] травали вѣчне захуемъ, позволяючи имъ, привелебному господину отцу Захарію Корніловичу, з братією, и по немъ будучимъ сукцессоромъ, игуменомъ и братиямъ тими всѣми землямы, селищами, полями, млинами, озерами і инними угодіями з ограниченемъ, яко вишей виразилося владѣти, и якъ хотячи ку наилѣпшому своему монастирскому пожитковѣ оборочати, а тую жъ докладаемъ, абы в реченномъ дворѣ подле монастира будучомъ по грамотѣ великого государя его царского пресвѣтлого величества волно было всякое питіе; медъ, пиво и горѣлку вшелякимъ ратнискимъ (?) государскимъ тамъ живущимъ и иннимъ приходячимъ людемъ держати і продавати на ихъ монастирскую потребу без жадной перешкоды, в чомъ абы кождій з старшихъ и меншихъ, вѣдаючи о таковой волѣ нашой, не важился и не смѣлъ помененнимъ законникамъ Михайловскимъ чинити жадной кривди и перенагабання, мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ и особно тутъ же докладаемъ і пилю приказуемъ, абы хто колвекъ, любь з ратныхъ государскихъ, любь с козакавъ, мещанъ и посполитихъ людей на землѣ ихъ монастирской у Хрещатика, под городомъ, над берегомъ, дворы и банѣ маеть и на пляцахъ в Подолномъ городѣ живетъ, таковой кождій повинень отдавати до монастиря ихъ Михайловского куничную повинность. А того пилю варуемъ, абы в кгрунта ихъ монастирскій, озера, сѣножаты, поля, лѣси и иній займища без вѣдома ихъ и позволенія монастирского нѣхто не важился вступати и пустошити, а хто бы упоромъ своимъ мѣлъ тое чинити ку шкодѣ монастирской, на такового дозорцы монастирскіе мають скаргу заносити до права належитого, где маеть имъ бити учиненна не отволочи сія справедливость.

Данъ в Батуриѣ, августа 22 дня, року 1699^б.

Звишменованній гетманъ, рукою власною^в.

ЦДІАК України. – Ф. 51 – Оп. 3 – Спр. 1746. – Арк. 12 зв.-14 зв. Копія.

^а Проти цих слів на полі помітка дуже пошкоджена: В сей Дп...ций Кривкущина на подчищеномъ написаны сій лѣ... в Кіеве а прочіе... состоят без... стки

^б Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подпись таковъ.

^в Під підписом у колі написано: Мѣсто печати войсковой генералной.

**1699, серпня 29. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
миргородському полковому судді Григорієві Зарудному
на село Тух, що в Яресківській сотні
Миргородського полку**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковнику миргородскому, старшинѣ его полковой, сотникови Яресковскому, и каждому кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ респектуючи мы, гетманъ, на заслуги вѣрне и зичливе, якъ преждѣ сего, такъ и теперъ въ Войску Запорожском роненіе, судій полкового миргородского п. Григорія Зарудного⁴⁵⁶, надаемъ ему село Тух⁴⁵⁷ въ полку Миргородскомъ въ сотнѣ Яресковской найдуючоєся, позволяючи ему онимъ владѣти и зъ людей посполитих належитую, ведлугъ звичаю, отбирати повинность до ласки нашей войсковой. Теди мѣти хочемъ и приказуемъ, абы нѣхъто зъ старшини и черни ему, пану Зарудному, въ заживаню помененного села, жадной не смѣлъ чинити перешкоды. Войтъ зъ громадними того села людми, жеби належитое отдавалъ послушенство, а козаки при ненарушной козацкой волности, абы были заховани пилно варуемъ.

Данъ в Батуринѣ зъ канцелярій нашей войсковой, мѣсяця августа 29, року 1699.

Звишьменованій гетманъ, рукою власною.

Товаришь войсковий Яковъ Дунѣнъ вместо жены своей подписался^а.

Зъ подлинним сводил канцелярист полковой Миргородской канцел[лярии] Максимъ Орловскій.

Полковникъ миргородский Павел Апостол⁴⁵⁸.

РДАДА, Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 153. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 153. Мікрокопія.

ІР НБУВ – Ф. 1, 8476. – Арк. 198-199. Копія з копії.

Опубліковано: Генеральное следствие о маестностях Миргородского полка // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Вып. IX. – С. 168. – № 11.

^а Праворуч в овалі написано: Мѣсце печати.

*1699, вересня 13. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
Кам'янському Успенському монастиреві
на озера Кстове, Росохи і Рясне*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ вовець и кождому зособна, меновите пану полковникови стародубовскому Зо всею полковою старшиною, сотникови топалскому, а барзѣй дозорцу добръ нашихъ ропскому, ижъ, прибивши в Батуринъ, велебний в Богу отецъ Трофимей, ігумень монастира Каменского, супплѣковаль намъ Z братією, же для ловленя рыбы во власномъ ихъ монастырскомъ кгрунтику слушныхъ озеръ не имѣючого и просилъ о тоє, абысмо ку споможенью овей обители поблизу ихъ монастирского кгрунту чрезъ реку Трубешъ от кгрунтъ нашего села Хоромного лежачіє над рекою Сновію, надали имъ тры рыбніє озера Кстовое, Рясивое и Расохи Мы теды, вклонившися на его отца ігумена Z братією прозбу, а хотячи Z горливости нашей дать що колвекъ въспоможення, надаемъ вѣчней на овую обитель в кгрунтѣ села нашего Хоромного мененныя рыбніє тры озера, позволяючи ему, отцу ігуменови з братією с тихъ озеръ на овую обитель рыбы ловити и користоваться тамошней братии, рейментарско мѣти хочемъ, абы такъ Z старшини полковой, яко и ниhto иншій, а барзѣй дозорца добръ нашихъ ропскій и того села нашего Хоромного войтъ Z мужами найменшей ему, отцу, ігуменови каменскому Z братією в ловленнѣ с преречотлихъ озеръ риби не смѣли и не важилися чинити трудности и перескоди, упоминаемъ и срокго симъ нашимъ унѣверсаломъ приказуемъ.

Данъ в Батуринъ, септеврія 13 д., 1699.

Звишьменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2 зв. : По архиву 1424.

ЦДІАК України. – Ф. 141. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. Оригінал. Печатка знищена.

*1699, вересня 14. Чернігів. –
Універсал Івана Мазепи товаришеві Седнівської сотні
Федорові Войцеховичу на його власний млин,
що під селом Смичин*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, а меновите пану полковникови черниговскому зо всею полковою старшиною, сотникови и

атаманови городничкимъ, иж супликоваль до насъ Федоръ Войцеховичъ, товаришъ сотнѣ Седневской, перекладаючи, же мѣть млинъ под селомъ Смичиномъ⁴⁵⁹, власнимъ отца его коштомъ построений, которого млина, якъ отецъ его спокойне заживаль, не мѣючи жадной ни от кого перепони, такъ и онъ, хотячи тотъ млинъ свой в спокойномъ мѣсте владѣній, просиль на оній нашего оборонного себѣ унѣверсалу. Мы теди, гетман, давши его прозбѣ у себе мѣстце, яко той его млинъ ствержаемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ, позволяючи ему всякій приходячий розмѣровый пожитки на себе отбирати до ласки войсковою, такъ мѣти хочемъ и пилно приказуем, абы ему, Федору Войцеховичу, в томъ его млинѣ панъ полковникъ чернѣговскій и ни хто инший наименшой не важился чинити перешкоди.

Данъ в Черниговѣ септеврѣя 14, року 1699.

Звишьменованній гетман, рукою власною^a.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 553. Копія.

№ 297

1699, вересня 16. Чернігів. – Універсал Івана Мазепи Чернігівському жіночому монастиреві на маєтності

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иоанн Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска Запорожского, а особливе пану полковниковѣ чернѣговскому зо всею полковою старшиною, сотниковѣ бѣлоускому и каждому, кому бы колвек о томъ вѣдати належало, ознаймуем, иж прекладала нам через суплѣку свою всечестная госпожа Мелетия Кавецковна, игумения монастыра Свято-пятницкого дѣвичого Чернѣговского, утискуючи за всѣми в хрестѣ сестрами своими, же в маєтностяхъ ихъ монастырскихъ, именно: Рудцѣ, Мохнатин, Слободѣ, Юревицѣ, Рижикахъ, Кошовицѣ, Березовицѣ и Яновицѣ, людей тяглихъ такъ до работи пана полковника, яко особливе до гаченя гребель потягаютъ, черезъ що до остатнего знищеня оние ихъ подание пришли и просили нашей гетманской в томъ оборони. Мы теды принявши ей всечестной госпожи игумений в той мѣре слушне запсенную прозбу, видаемъ сей нашъ оборонный унѣверсалъ, черезъ которий мѣти хочемъ и пилно приказуем, аби преречонихъ подданихъ монастыра ихъ дѣвичого такъ самъ панъ полковникъ чернѣговскій до работизн своихъ болшей не займалъ, яко и сотникъ бѣлоуской и пѣхто инший до гаченя гребелъ потягати не важился. А тутъ же особно и тое всечестная госпожа игумения доносила намъ, же всякие черезъ маєтности ихъ едучие люди великие чинятъ здирства, домаганемся вимислныхъ кормовъ и напоевъ и бранемъ подвод, не мѣючи нашего гетманского подорожного листа. Зачимъ в семъ же унѣверсалѣ нашемъ таковий кладемо варунокъ, абы хтоли колвекъ безъ нашего подорожного

^a Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

листа смѣл брати и вимислних домагатися подвод и кормов в маестностях их, такового кожного, позволяем, в колодку забывши, до нас присилати, албо и без доклада нашего з села безчестно випроважати.

Дан в Чернѣговѣ, септеврія 16, року 1699.

Звышменованый гетман, рукою власною.

Бібліотека ПАН у Кракові. – ВР. – № 270. – Арк. 71. Оригінал.

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1997. – № 4. – С. 148. – № 8.

№ 298

**1699, вересня 16. Чернігів. –
Універсал Івана Мазепи пані Анастасії Болдаковській
та її зятеві значному товаришеві Василю Томарі
з підтвердженням декрету, що стосується її млина
в селі Ямищах**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всѣм, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, а особливе пану полковникови чернѣговскому, сотникови ройскому, ижъ просила насъ, гетмана, п. Анастасія Болдаковская з зятемъ своимъ паномъ Василюмъ Томарою, значнимъ полку Чернѣговского товаришемъ о стверженю декретув ей, якій по злеценю нашомъ, такъ притисненемъ печатій и подписомъ рукъ осуб войсковихъ енералних, яко и суду полку Чернѣговского стверженній оной виданъ есть в згодѣ учиненной межи паномъ Мокрѣвичомъ, значнимъ товаришемъ войсковимъ и ею з зятемъ о млинѣ в селѣ Ямищах, на рецѣ Белоусѣ стоячій, ей власній. Ми теди, принявши ей прозбу и респект небожчиковскихъ муза ей в Войску Запорожскомъ заслуги и теперішнихъ зятя ей при ней мешкаючого в килкокротнихъ походахъ военнихъ в полку Чернѣговскомъ працы, до которыхъ и впредь ест способній, яко тот ей декретъ ствержаемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ, позволяючи оной и зятеви ей, подлугъ декрету млина вишей речоного и иннихъ кгрунтовъ спокійне заживати, такъ мѣти хочемъ и пилно приказуемъ, аби оной п. Болдаковской и зятеви ей пану Василю ништо з старшини и чернѣ, а особливе панъ Мокрѣвичъ над тот декретъ в млинѣ и в иннихъ кгрунтахъ найменшой не важился чинити перешкоди.

Данъ в Чернѣговѣ септеврія 16, року 1699^а.

Звишменованый гетманъ, рукою власною^б.

Читал с подлиннимъ канцеляристь войсковой Кирило Токальскій (?).

Таковий подлинний принял истецъ Комаровскій.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 9654. – Арк. 78. Копія.

Там само: Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 873. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

*Не пізніше 1699, вересня 25. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи військовому канцеляристові
Климентію Радичу на село Коровайка,
що в Козелецькій сотні*

Іоанъ Мазепа з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожскимъ. Пану полковникови Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского Кіевскому сотниковѣ, атаманови, также войтови и бурмистромъ козелскимъ и кождому, кому о томъ належатимет вѣдати, ознаймуемъ, ижъ респектуючи ми на щуплое новое жиге пана Климентія Радича, канцеляристу нашего войскового, и вѣдаючи з предложєня, же отець его небожчикъ не послѣдніє в войску отправовалъ услуги, на которых и голову свою положиль, знаючи теж, же онъ всегда до услугъ наших войскових здатися можетъ, надаємо до ласки нашеє войсковое селце, зовєное Караваювку, в сотнѣ Козелской лежачое, и млинъ вдовий Лебєдихи, тещи єго на греблѣ мѣской Козелской стоячий, которая то гребля, любо з ласки нашей надана єсть, пану полковниковѣ, однакъ овній млинъ виймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ з владзи п. полковника, а заховуемъ при немъ Климентію Радичу, позволяючи спокойне опинѣти владѣти и част войсковую розмѣров отбирати на свое wspartie домовое, зачимъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы якъ самъ п. полковникъ, такъ и старшина козелская в спокойномъ владѣннїю, яко преречєного селца, такъ и млина вишеописанного наимєншой не чинили перешкоди, а войтъ села оногє з громадою, абы єму Климентію Савичу всякое чинили послушенство и отдавали повинность, для чєго сей нашъ унѣверсалъ оному давши, власною подписалисьмоє рукою и войсковою печатю розказалисьмо.

Данъ в Батуринѣ 25 сентєврїя, року.

Звишьменованний гєтманъ, рукою власною^а.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк. 66, 66 зв. Копія.

ЦДАК. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 2 – Арк. 66, 66 зв. Мікрокопія.

*1699, жовтня 7. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи місту Києву про обрання вїйта*

Єго царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гєтманъ Іоанъ Мазепа.

Всемъ, кому бы колвєкъ о томъ вѣдати належало, а особливе пану субделєгатови Кіевскому и всему майстратови зо всѣми обывателями тамошними ознаймуемъ: поневазъ небожчикъ, прєшлый войтъ Кієвскій добровольнѣ тотъ

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати реиментарской.

урядъ войтовства положили, и вступивши въ иноческій чинъ преставился, теды хотячи мы, абы тотъ столечній и славетний его царского пресвѣтлого величества городъ безъ належитого своего не былъ порядку и совершенного господара, посылаемъ зъ умыслу до васъ отъ боку нашего пана Григорія Шійкевича и пана Григорія Карповича, значныхъ войсковихъ товаришовъ, на елекцію, злецивши онимъ, абы безъ жадныхъ звадъ, ссоровъ и галасовъ, на кого по совѣту и согласию васъ всѣхъ голосовъ будетъ, на того и они высланные наши и зволеніе наше декларовали.

Данъ в Батуринѣ, октовріа 7, року 1699.

Звишъменованний гетман, рукою власною.

Опубліковано: Акты ЗР. – Т. V. – С. 286. – № 276.

Каманин И. Материалы Киевской городской общины. // Университетские известия. К., 1892. – №278. Прибавление. – С. 31-32.

Частково опубліковано: Грушевська О.О. Гетманські універсали м. Києва. – Історично-географічний збірник. – Т. 2. – С. 28.

№ 301

1699, жовтня 11. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи воронківському сотникові
Іванові Берлу з підтвердженням права на ґрунти
Воронківські і Рогозівські і слобідку на них осаджену,
що дісталися йому від тещі сотничихи Ірини***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоанъ Мазепа.

Всеі старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковникови переяславскому зо всею полковою старшиною і кождому, кому бы і колвекъ о томъ вѣдати належало ознаймуемъ, іжъ прекладалъ намъ папъ Іванъ Берло⁴⁶⁰, сотникъ воронковскій, же мѣет от тещи своей Ірини сотничихи кґрунта всѣ якъ воронковскіе, такъ і рогозовскіе кульеніе, ему в посессію врученіе, на которіе презентовалъ намъ і унѣверсали антесесьсоровъ нашихъ, яко то Хмельницького і иних і просил На тіе кґрунта і на слободку, якая на тих кґрунтах осаженна Нашего себѣ подтверженія. Ми теды, принявши его в той мѣре слушную прозбу і респектуючи на значіе его в том ку своемъ роненію праці и услуги, выдаемъ ему сей нашъ унѣверсалъ, позволяючи тими пререченними кґрунтами і слободкою На тих кґрунтах осаженою владѣти і всякій з оних на себе приходячий отбѣрати пожитки мѣти, прето хочемъ і повагою сего унѣверсалу Нашего варуемъ, абы якъ панъ полковникъ переяславскій, такъ і ниhto іншій в тих кґрунтах сомковских і в слободцѣ На оних кґрунтах будучи ему, пану Івану Берлѣ, теперъ і в потомніе часи Не смѣлъ і не важилсѣя чинити перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, октоврія 11 д., року 1699^а.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною^б.

Подлѣнный сводилъ значковой товаришъ Калининъ Давидовичъ.

Таковой подлѣнный от ревизѣяльной комиссѣи принялъ к себѣ, а на сей копій росписался Григорій Афендикъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 195. – Арк 3 зв.-4. Копія.

Там само, Арк. 18; 19 Дві копії з датою 8 жовтня. Є графічні відміни.

Там само. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 254. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк. 254. Копія.

№ 302

1699, жовтня 24. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи вдові лубенського полковника
Леонтія Свѣчки Домініці на військову частину з млинів,
що на греблях Оксютинській, Зарицькій і Пирятинській***

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлаго величества Войска Запорожского гетман Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и черни Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковниковѣ лубенскому, старшинѣ тамошной полковой, сотникамъ, атаманомъ и всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на значніе праці и услуги небощика пана Леонтія Свѣчки⁴⁶¹, зейшлого полковника лубенского в Войску Запорожскомъ роненіе, овдовѣлой по немъ жонѣ его панѣ Домінікіі Свѣтчиной, тестаментомъ небощиковскимъ добра лекгованіе, именно млыны: еденъ на миской греблѣ о трехъ колахъ будучій, а два на греблѣ Зарѣцкой о чотирохъ колахъ стоячій, да на той же греблѣ мѣской Пиратинской зъ каменя Илка Коломѣйца и Алеклѣя Фурсалика зъ двыхъ колъ каменя и ступного кола, часть войсковую надаемъ, и на Оржицкой греблѣ в чотирохъ колахъ, то естъ Федора Ярмоленка въ двохъ колахъ и Василия Лутая въ двохъ колахъ часть войсковую надаемъ же, ствержаемъ и при ней заховуемъ, позволяючи оной всѣ розмѣровій пожитки з онихъ приходячій на себе до животне отбирати, зачымъ абы такъ панъ полковникъ лубенскій зъ старшиною своею, яко и нѣхто іншій въ томъ отбиранію зъ помененныхъ млиновъ вѣсякихъ розмѣровихъ приходовъ жадной найменшой не важился чинити оной трудности и перепоны сымъ же унѣверсаломъ нашимъ пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, октоврія 24, року 1699^в.

Зъвышьменованній гетманъ, рукою власною.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати, в інших копіях: Мѣсто печати гетманской.

^в У копії дописано: На подлинномъ подпись таков.

Съ подлѣшными унѣверсалами

Свидѣтельствовать войсковий канцеляристъ Романъ Коншиць

Чернігівський історичний музей. – Колекція. – Інв. № Ал. 501/9/36. Інв. № М. Т. 133Р. Копія засвідчена.

ЦДІАК України. – Ф. 1407: Оп. 4 – Спр. 26. – Арк. 1-3. Фотокопія з засвідченої копії.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1246. – Т. 5. – Арк. 61, 61 зв. Копія з копії.

ІР НБУВ. – Ф. 55645 (Лаз. 41/5. – Арк. 142) Копія.

Опубліковано: Сіверський літопис. – 1998. – № 2 – С. 39 – № 30.

№ 303

1699, жовтня 24. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи Василеві Свічці на село Антонівка,
хутір Городище та успадковані маєтності
і ним побудовані млини**

Пресвѣтлѣйшого и державнейшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и черигѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе папу полковниковѣ лубенскому, старшинѣ полковой тамошной, сотникомъ, атаманомъ, и всѣмъ кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, иж будучи тутъ в насъ, небожчика пана Леонтия Свѣчки, зейшлого полковника лубенского, сини презентовали памъ духовниці от небожчика имъ на добра легкованные данную, и просили себѣ на оную нашего гетманского потверженія. Мы теди респектуючи на значніе небозчиковскіе пращи и услуги в Войску Запорожскомъ роненные, а видячи и сина его старшего пана Василія Свѣчку до тих же пращ и услугъ военныхъ згодного и уже в войсковихъ оказіяхъ будучого, всѣ добра тестаментомъ ему легкованные, именно, власнимъ его конгтомъ построенные чотири кола, а млини чотири о осми колахъ на греблѣ той же Воробіювской стоячий Гончаровихъ двѣ колѣ левковихъ, двѣ колѣ малютиннихъ, двѣ колѣ и микитинихъ двѣ колѣ, хутор над Оржицею⁴⁶², називаемий Городище⁴⁶³, з людьми тамъ же осаженими и в Корнѣвцѣ⁴⁶⁴ на власнихъ его кгрунтахъ будучіе, такъ же и село Антоповку⁴⁶⁵ в уездѣ Журавскомъ лежачое, на якое уже онъ маєть от насъ особливий унѣверсалъ и монаршую грамоту, а при томъ лѣси, гай и інные кгрунта в духовниці небозчиковской описанные. симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ и при немъ заховуемъ, позволяючи ему такъ з помєненнихъ млиновъ власнихъ своихъ всѣ розмѣровой приходи, а з наданихъ часть войсковую на себе отбѣрати, яко и з тяглихъ людей антоповскихъ, опрочъ козаковъ тамошнихъ, всякое послушенство мѣти, в якомъ одбѣрашию з преречонныхъ млиновъ пожитковъ и владѣню того села, аби тепер старшина тамосня лубенская, а потомъ и панъ полковникъ совершенный и нѣхто инший жадной найменшой оному не важился чинити трудности и перепони, пилно реиментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ октоврѣ 24 д., року 1699.
Звишьменованный гетманъ, рукою власною³.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 2417. – Арк. 19. Копія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1252. – Арк. 169-171. Копія з копії.

Там само. – КМФ-7 – Оп. 2. – Спр. 12. – Арк. 145-145 зв. Мікрокопія.

Там само. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 18. – Арк. 170-170а. Мікрокопія.

ІР НБУВ. – Ф. X. 3555. – № 1160. – Арк. 135. Копія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 145-145 зв. Копія з заголовком: Копія проведенана слово в слово.

Там само. – Спр. 1811. – Арк. 170-170а. Копія.

Опубліковано: Генеральне следство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – Т. 4. – С. 106, 107.

№ 304

1699, жовтня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Лук'янові Свѣчки про підтвердження села Давидівка та інших маєтностей, що дісталися йому в спадок

Пресвѣтлѣшаго и державнѣшаго великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всей старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковникови лубенскому, старшинѣ полковой тамошней, сотникомъ, атаманомъ и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, сымъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ, будучи тутъ у насъ, небожчика полковника лубенского Леонтія Свѣчки сыни презентовали намъ духовницю, отъ небожчика родича имъ на добра легкованние данную, и просили себѣ на оную нашего гетманского потверженія.

Мы tedy, респектуючи на значііе небожчиковскіе праці и услуги, въ Войску Запорожскомъ роненіе, а видячи и его сына, пана Лукьяна Свѣчку, до тихъ же праць и услугъ военныхъ з одного и способного и уже въ военныхъ случаяхъ будучого, всѣ добра, тестаментомъ ему легкованіе, меновите млины на греблѣ Гурбінской⁴⁶⁶, о шести колахъ, власнымъ небожчика родича его коштомъ построенные и на Новой Греблѣ въ млинахъ Ивановомъ, Бойковомъ и Штарковомъ, въ двохъ колахъ, а особно на греблѣ Каплинской⁴⁶⁷ в каменѣ и ступахъ Ивановихъ Лукашепковихъ, часть войсковую надаемъ, а к тому и село Давыдовку⁴⁶⁸ въ уезде Ператинскомъ наїдууючосея, якое небожчикъ отецъ его з ласки монаршой и нашой войсковой держалъ, ку в спартю господарства надаемъ. Такъ же и людей въ селѣ Малютиницяхъ⁴⁶⁹, на небожчевскихъ отцевскихъ купленныхъ кгрунтахъ посаженныхъ, при немъ же заховуемъ, такъ же и гаи, лѣси, сѣножати и иные кгрунта, въ духовницѣ помененное выра-

³ К сымъ копѣямъ унѣверсаловъ: Бунчуковий товаришъ. с подлиннимъ унѣверсаломъ сводиль.

женъные, ему жъ, пану Лукяну, ствержаемъ, позволяючи з тыхъ добръ походячіе пожитки на себе отбѣрати. Мѣти прето хочемъ, абы якъ панъ полковникъ лубенскій, такъ и нѣхто іншій зъ старшинѣ и чернѣ ему, пану Лукяну Свѣщѣ, в пререченомъ селѣ Давыдовцѣ, въ млинахъ, лѣсахъ, гаяхъ, сеножатехъ и инныхъ кгрунтахъ, жадной и найменшой не важился чинити трудности и перешкоди, симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ, войтъ засть Давыдовскій зо всѣми посполитими тамошними людми, кромѣ козаковъ, жеби отдавалъ всякіе ему, пану Лукянову, послушенство и повинности, приказуемъ.

Данъ в канцеляріи нашей войскової, з Батурина, октоврія 24, року 1699. Звишгѣменованный гетманъ, рукою власною.

Стороженки. Фамильний архив. – Т. VI. – С. 503. – № 440.

№ 305

*1699, листопада 2(?). Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
військовому осавулу Тимофієві Пиковцю
на сіножать і луку під селом Фастівці,
що в Ніжинському полку*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Юаппъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану обозному войсковому енералному, также пану полковникови нѣжинскому и каждому, кому колвекъ о томъ належить симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, іжъ респектуючи, мы, гетман, на вѣрніе и Зичливіе в Войску Запорожскомъ при боку нашомъ в часто кротнихъ енералнихъ походахъ военныхъ працовито роненніе услуги пана Тимофея Пиковця, асаула войскового арматного, надаемъ ему сѣножат з хмизомъ, яко ся в своемъ ограничено циркулюеть зовемую луку в полку Нѣжинскомъ под селомъ Хвастовцями⁴⁷⁰ лежачую в векуистое заживане, вѣдаючи теди о такой волѣ нашей кождий з старшини и черни и нихто инший, абы ему, пану Тимофею Пиковцевѣ, пайменшое в заживаню онъ сѣножати з хмизомъ не важился чинити трудности и перенагабання, симъ унѣверсаломъ нашимъ пилно варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мѣсяця ноевр[ія] 2 (?), року 1699-го.

Звишгѣменованный гетманъ, рукою власною^а.

К сей копій унѣверсала сотникъ красноколядінскій Марко Анѣоловскій руку приложилъ.

К сей копій унѣверсала Григорий Покосило, товариш бунчуковий, руку приложилъ.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3506. – Арк. 8. Копія.

^а Після підпису ліворуч у колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

1699, грудень^а. –
**Наказ Івана Мазепи про провіат
охочекомонного полку в Пирятині**

Устава, яке мѣть бити виживленне товариству полку комошного в мѣстѣ Ператинѣ⁴⁷¹, на станциѣ зостаючому на мѣстѣ.

Сотниковѣ, албо ротмистровѣ:

Муки житное повосмачки.

Муки пшеничное четверик.

Муки гречаное четверик

Пшона четверик.

Соли чусок сорок.

На свѣчки шостак.

На цибулю шостак.

На капусту чотири шаги.

Солонини полот, як у мясницѣ.

Готових грошей золотих пять.

Сѣна, що потреба на два конѣ.

Двѣ осмачки овса на мѣсяц на товариш а, а не на коня.

На атамана копу.

На рядового товариш а на мѣсяц:

Муки житное четверик.

Муки пшеничное полчетверика.

Соли гусок двадцать.

Ведро капусти, ведро бураков и на всякіе присмаки золотих два, двѣ осмачки овса на мѣсяц, тож не на коня, але на товариш а.

Іван Мазепа, гетман Войска их царского пресвѣтлого величества Запорозского^б.

Опубліковано: Стороженки. Фамільний архив. – Т. VI. – К., 1908. – С. 158.

^а Датується на підставі того, що він записаний між документами за цей час у Книзі міській Пирятинській.

^б Праворуч у колі напис: Мѣстце печати рейментарской.

1700 рік

№ 307

*1700, січня 10. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи генеральному обозному
Василеві Борковському з дозволом побудувати млин
на річці Снов*

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливо пану полковникови чернѣговскому и всей полковой тамошней старшинѣ, п. сотникови седневскому, атаманови городовому и всѣмъ обитателямъ тамошнимъ, такъ же зособна мелникамъ на рецѣ Сновѣ на греблѣ мѣскої Седневскої млини маючимъ. Іжъ мѣючими в особливомъ респектѣ нашомъ гетманскомъ, давній и тепер значне в Войску Запорожскомъ ложеніе працѣ и служби пана Василя Борковского, обозного Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского енерального, при наших, инших рейментарскихъ ласкахъ, надаемъ ему заставку яловую млинову пустовскую, никому не пенную, на одномъ спустѣ при клѣтцѣ Лаптенковой, называемой Одионецъ, на рецѣ Сновѣ на греблѣ мѣскої Седневскої найдуючуйся. І позволяемъ на оной постронти коло млинове, ку свободному векуйстому ему самому, жеиѣ и потомкомъ его заживаню, вѣдаючи прето о такой волѣ нашой, аби ему, пану обозному войсковому енеральному, папѣ полковникъ чернѣговскійи, старшина полковая, пререченіе мелники и ниhto іншій в обнятію помянутой заставки, в строеню на оной млинового кола и в отбираню з него приходячихъ пожитковъ не важился наименшой чинити трудности и перепагабанія, симъ унѣверсаломъ нашимъ пилно и сурово варуемъ.

Данъ в Батуринѣ з канцелярії нашой войсковой мѣсяця януарія 10 дня, року 1700.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^а.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 302. Копія.

^а Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

**1700, березня 11. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
Домницькому Різдяно-Богородицькому монастиреві
на побудову млина на річці Тятиві**

Его царского пресветлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковъ стародубовскому, старшинъ полковой сотникомъ, атаманомъ, и всему старшому и меншому товариству, такъже и всѣмъ того полку посполитимъ людемъ, и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належатиметь ознаймуемъ. Ижъ пренелебный в Богу господинъ отецъ Варлаамъ, ігумень монастыра Домницького коштомъ нашимъ новofундуячого з братією углядѣвши мѣстце на речѣ Тятивѣ подгорскомъ на занятей греблѣ и до построена млина способное, просили насъ, гетмана, о фундушѣ. Мы теды, принявши тое ихъ прошеніе слушне до насъ занесенное, а до того мѣючи до тоей святой обители гордлиное наше попеченіе, яко видаемъ сей нашъ фундушовый унѣверсаль, позволяючи на томъ угляженомъ мѣстцу займати и строити млинъ, подлугъ сили тамошней води. Такъ мѣти хочемъ и пилно приказуемъ, абы ніхто з старшини и черигѣ, а именно тіе особы в чійхъ кгрунтахъ оное мѣстце наидуется не важилися ему, отцу ігумѣновѣ з братією в томъ займаню греблѣ и строено на оной млина жадной найменшой кривди и перешкоди чинити. Докладаемъ однакъ тое, жебы людемъ околичнимъ в кгрунтахъ, то естъ лѣсахъ, сѣножатыяхъ и іншихъ угодахъ через тое заняте греблѣ на дѣялося кривды и утиски.

Данъ в Батуригѣ, марта 11 д[ня], року 1700.

Звишъменованный гетман, рука власна.

На арк. 1: По архиву № 2172.

На арк. 2: Фунгдушъ надапе млина.

ЦДАК України. – Ф. 150. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 1-2. Оригінал.

Там само: Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 693. Копія з датою 18 березня 1700 р.

Чернігівський історичний музей. Колекція. – Інв. № Ал. 493. – Арк. 4 зв.

Ч. Д. М. Кн. в ст. № 22777. Копія 1750 р. з датою 18 березня 1700 р.

Опубліковано: Чернігівские губернские ведомости. Прибавление к № 38. – С. 233.

Сіверянський літопис. 1998. – № 2. – С. 39-40. – № 31 з датою 18 березня 1700 р.

**1700, квітня 19. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві
Чернігівського полку Іванові Силичу на Чорторийку,
надану йому чернігівським полковником Яковом Лизогубом**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належало, а особливе пану полковникови черниговскому зо всею полку его старшиною, сотникови бѣлоускому ознаймуемъ, ижъ суплѣковаль до насъ Иоанъ Силичъ, знатний товаришъ полку Черниговского, просячи, абисмо сельце Чорторійку⁴⁷², якую оному небожчикъ панъ Яковъ Лизогубъ, бивший полковник черниговскій до ласки пашое взглядомъ, его въ полку томъ роненныхъ услугъ надасть, подтвердили нашимъ унѣверсаломъ, такъ же и кгрунта при томъ селѣ купленные и за млиномъ Тереховскимъ на рѣчцѣ Свини, острови, лѣсъ за тоєю греблею, прозиваемый Погорѣлий, дуброва при томъ лѣсѣ зъ полями пахарними, яка дуброва почитается отъ дворца до нѣвы, стоячою ужъ шляхъ къ Седневу поворачающійся въ ширь по дороге Лопатинскую, въ томъ же унѣверсалѣ нашомъ обваровали. Мы теде, принявши его тую прозьбу, яко тое село Черторійку при немъ заховуемъ до ласки войсковое, такъ и кгрунта выжей помянутые ствержаемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ, мѣти теде хочемъ и приказуемъ, абы ему п. Ивану Силечеви нѣхто зъ старшины и чернѣ не чиниль въ владѣніе того села и кгрунтахъ перешкоды, а войтъ того села зъ людьми посполитими, кромѣ козаков, повинен ему належитое отдавати послушенство зособно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, априла 19, року 1700.

Звышъменованный гетманъ рукою власною^а.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 700. Копія.

№ 310

1700, травня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про взяття під опіку вдови Катерини Войцеховичової

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, гетманъ Иоанъ Мазепа.

Его ж царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всей старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковникови черниговскому зо всею полковою старшиною, пану сотникови седневскому з тамошнимъ урядомъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, ознаймуемъ, ижъ овдовѣлую панѣ Екатерину Войцѣховчовну Криштофовую Фридрикевичовую взялисмо под нашу гетманскую особливую оборону, при которой, яко ей самую, панѣ Екатерину, заховуемъ, такъ и всѣ двори на рознихъ мѣстцахъ будучіе от становискъ и людей в оних мешкающих от всяких мѣских тяглихъ повинностей и полковихъ услугъ чинимъ свободними, да из млиновъ двоухъ купленихъ, едного на Смечи рецѣ, другого на Рудцѣ Ковтобѣ стоячихъ, а третого в селѣ Хриповцѣ⁴⁷³ от насъ, гетмана, наданого, позволяемъ ей же всякіе приходячіи

^а Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати войскової генералной.

розмѣровиі пожитки по прежнему одбирати, и всѣми кгрунтами, которихъ з небожчикомъ мужемъ своимъ заживала, владѣти. Зачимъ мѣти хочемъ и рементарского под неласкою нашою пилно приказуемъ, абы якъ панъ полковникъ чернѣговский з старшиною, п. сотникъ седневский з тамошнимъ урядомъ, такъ и кождий, вѣдаючи о такъ виразной нашой волѣ, не смѣлъ ей овдовѣлой панѣ Криштофой жадной наименшой в мешканю чинити перешкоди, то есть, в дворахъ, где есть ли колвекъ, станции отправовати, и людей в тих дворах живучих до мѣскихъ повинностей тяглих и полкових послушенствъ потягати, и из помененних млыновъ до приходячихъ розмѣровихъ пожитковъ втручатися ништо не важился. Тутъ же и войтамъ сель Смяча, Хриповки и Конотопу зо всѣми громадними тамошними людьми через сей же унѣверсаль нашъ пилно приказуемъ, жебы яко за живота небожчика пана Криштофа отбували всякіе повинности и отдавали належашіи послушенства, так и по его смерти женѣ его овдовѣлой панѣ Екатеринѣ во всемъ повиновалися и обикліе повинности и послушенства без всякое отмови и спреки отбували. А такъ, чтобъ сей вышей выраженной нашой волѣ досить конечно ставалося и повторе всѣмъ сурово приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая 12, року 1700.

Звушъменованный гетман, рукою власною.

ІР НБУВ, Ф. І. Зб. Лаз. № 46/11. – Арк. 48. Копія.

Там само. – Арк. 20, Копія з датою 14 травня 1700.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1249. – Арк. 28, 29. Копія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 16. – Арк. 746, Копія з датою 12 травня 1708.

№ 311

1700, травня 13. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи

*Думницькому Різдвяно–Богородицькому монастиреві
на село Дурні, що в Березинському повіті*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшаго великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковникови чернѣговскому з старшиною полковою, пану сотникови березинскому з тамошним урядомъ и кождому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ рады спасенія своего, яко о многихъ обителях на разных мѣстцахъ будучихъ, имѣемъ неусипное наше попеченіе и всякими способами чинимъ онимъ вспоможене, такъ и в обители в Кѣевъ коштомъ нашимъ заведеной и устроеной, прозываемоі Думницкой, ложачи печаловитое старане, надаемъ и оной для помочствованія в работѣ монастирской господарской село Дурнѣ в уездѣ Березанскомъ будучое, позволяючи як теперешнему тоей обители игуменови велебному в Богу господину отцу Варлааму, такъ и по немъ бити

маючимъ игуменамъ з братією, тимъ селомъ завѣдовати и всякіи от посполитихъ людей повинности и послушенства до войсковое ласки одбирати. Вѣдаючи прето од сей виразной волѣ нашої, абы якъ самъ панъ полковникъ чернѣговский з полковою старшиною, а найбарзѣйи урядъ березинци[и], такъ и ни хто инший з старшины и чернѣ теперешнему и в перед бити маючому отцемъ игуменомъ думницкимъ з братією в завѣдовало того села Дурново и в отбиранию всякихъ належящихъ от посполитихъ людей повинностей и послушенствъ не смѣлъ, и не важился жадное найменшое чинити перешкоды, пишно симъ же унѣверсаломъ нашимъ варуемъ. Войтъ зас тамошній зо всѣми громадними мужами (опрочъ козаковъ в компутѣ войсковомъ найдуючихся, и войсковое службы пилюющихъ, якіи мають при своей козацкой волности захованы быти), жеби без жадное преки и отмови отдавали всякімъ повинности и послушенства до помененой домницкой обители пишно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая 13, року 1700-ного.

Звишеновалний гетман, рукою власною.

М. П.

На арк. 1 над текстом: По архиву № 2173.

На арк. 2 зв.: Универсалъ на селце.

ЦДАК України. – Ф. 150. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 1-2. Оригінал.

Там само: Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 736. Копія.

Чернігівський історичний музей. Колекція. Інв. № Ал. 493. – Арк. 5.

Ч. Д. М. кн. вст. 22777. Копія.

Опубліковано: Чернігівские губерніескіе ведомости. – 1864. – Прибавление к № 38.

Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 40. – № 32.

№ 312–313

1700 р. травня 13. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи

Домницькому Різдяно-Богородицькому монастиреві

з наказом мешканцям Березинець

гатити Седнівську греблю

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ, пану сотникови березинскому, атаманови городовому, такъ же и сѣлском атаманѣ зо всѣмъ товариствомъ, войтовн мѣскому и сѣлскимъ околичнимъ войтамъ зо всѣми громадянами людми, симъ писмомъ нашимъ ознаймуемъ, же любо уволняемъ васъ от гаченя общимъ ш арваркомъ гребель Седневской, Займиской, инныхъ, однакъ пишно приказуемъ, жебисте от сего часу не отмовлялися всегда, коли правемъ будетъ сее наше писмо вамъ показано, греблѣ монастирское думницкое, на рѣце Думницѣ будучое, гатити, ижъ всякихъ надобныхъ вещей до гаченя опое греблѣ возити. Поневажъ и вы всѣ до своихъ кгрунтовъ, то есть гаіовъ, сѣножатей и инныхъ через тую греблю

безпрестанное ездите. А если бы сте чинилися от тоеи гаченя греблѣ отмо-
вними, а мѣло бѣ намѣ тое донестися, теды самы вы, старшина помепенная,
пречѣ будеть от ласки нашої сотдалени и не поблаженнымъ каранемѣ каранѣ
о що вс[...]»^а и повторе приказуемѣ вам.

Данѣ в Батуригѣ, мая 13, року 1700.

Звишменовалній гетманѣ, рука власна.

На арк. 1 над текстом: По архиву № 2175.

На звороті: Унѣверсалѣ, жебы березелди греблю гагили.

ЦДІАК України. – Ф. 150. – Оп. 1. – Спр. 9. Оригінал.

№ 314

1700, травня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Якимі Семеновичу на подвір'я його шваґра Кожухівського

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман –
кавалер Іванѣ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому зо всею полковою старшиною и
кождому, кому колвекѣ о томѣ вѣдати надлежить, а особливе сотниковѣ
топалскому, атамановѣ и войтовѣ тамошнимѣ симѣ универсалнимѣ писаннемѣ
нашимѣ ознаймуемѣ, ижѣ просилѣ насѣ панѣ Якимѣ Семеновичѣ, полку
Стародубовского товаришѣ войсковійі, абисмо при позосталомѣ ему, Якими, от
его швакера и небожчика Григорія Кожуховського вѣ посессію дворцу,
прозиваемомѣ Кириковскомѣ⁴⁷⁴, поселившихся селцемѣ до того дворца
належащих кгрунтахѣ еще за живота небожчика Кожуховского людей к ним
небожчикомѣ за вѣдомом нашим владѣемихѣ, а тепер надавно нѣ знать якимѣ
правомѣ Параскою Черпишовною Василихою при тѣх же людяхѣ мешкаючою,
вѣ владѣние загорнувшихѣ, в послушенство ему привернули. Мы теди, видячи
его од всякихѣ услугѣ войсковихѣ и походоѣ военных не ухиялючогосѣ, яко
тѣхѣ людей в зуполное владѣние ему, пану Якиму, надаемѣ и всякій од них
послушенства, повинности одбираги позволяемѣ, такѣ повагою сего уневерсалу
пилно варуемѣ, абы жадегѣ з старшихѣ и меншихѣ в владѣній преречоних
людей ему, пану Якиму, найменшой перешкоды не важился чинити.

Данѣ в Батуригѣ мая 20 д. року 1700.

Звишгьменованный гетманѣ и кавалер, рукою власною.

Свидетелствовали:

Ротмистрѣ Федорѣ Шенигѣ.

Хоружий полковой Григорій Савицкій

С подлинним читал вахмистрѣ Алексѣй Ноярковѣ.

^а Текст пошкоджений.

Таковъ подлений унѣверсал по засвѣдѣтелствованію от комиссій принялъ сотникъ полковой стар[одубовский] Яковъ Якимовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 366. Копія з заголовком: Сотника Якимовича з братами на деревню Кириковку.

№ 315

1700, травня 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Полтавського полку Захарію Лукашевичу на село Горбанівка

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковникови полтавскому зо всею старшиною полковою тамошною и кому бы колвекъ о том вѣдати належало, симъ унѣверсалом нашимъ ознаймуем, иж презентовалъ намъ панъ Захарій Лукашевич, значний полку Полтавского товаришъ, унѣверсалъ потвержательний небожчикови и родичови его велебному в Богу господиу отцу Луцѣ Самісуновичу, зешлому протопопѣ полтавскому, на село, прозиваемое Горбанювку⁴⁷⁵, за власний его куплений кгрунтъ у футорах полтавских лежачий, з людми за вѣдомом и позволеніемъ нашим рейментарским, на оном осаженними, з обради всей старшини полтавской, отмѣного ему данное от насъ, гетмана, виданий и просилъ насъ, абысмо его от поменешного села не отдаляючи, в спокойное ему владѣне гетманским нашим оноє ствердили унѣверсалом. Мы теди, видячи его быти найблизшого по отцу своем добрь отчизних сукцессора приходнимъ правом на него, яко сина, спадаючих, а до того, вѣдаючи, же тое село, з совѣту старшини полтавской, родичови его прийшло у посессию, кгрунтъ его куплених вижей мененій, тут же респектуючи на услуги его войсковіе працюете в полку Полтавскомъ роненіе, яко при немъ, преречоное село, ку вспартю господарства его заховуемъ, и симъ унѣверсаломъ нашим ствержаемъ, позволяючи ему^а оним владѣти, и всякое от людей посполитих тамошних (опрочъ козаковъ, которих волность никогда не маєт бити нарушена) имѣти послушенство, такъ мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, абы нѣхто з старшини и черни, а меновите панъ полковникъ полтавский з своею старшиною полковою, владѣнню того помененного села ему, п. Захарій Лукашевицу, жадной перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, мая 26, року 1700^б.

Звишменованный гетман, рукою власною.

^а Слово “ему” написано двічі.

^б У копії дописано: В подлинном подписано тако.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 76-76зв. Копія. Перед текстом написано: Копій з крѣпостей вдовы Старицкой.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 76-76 зв. Мікрокопія.

№ 316

*1700, червня 5. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи мельникові Дем'янові Корноусі
з дозволом побудувати третю клітку
в Карпівському млині*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ его полковой и кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ належало, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймемъ, ижъ супликовалъ до насъ Демянь Корноухъ, мелникъ села нашего Карповичъ⁴⁷⁶, просячи, абы моглъ за вѣдомомъ и за позволенномъ нашимъ, в своемъ млині на греблѣ нашей Карповской о двохъ заставкахъ стоячомъ, и на третюю заставку клѣтку и строити, іншимъ унѣверсаломъ оной стверженне и обвороване мѣти, ми теди, давши слушной прозби его у себе мѣсцѣ, позволяемъ ему, Демяну Корноуху Мелникови, з села Карповичъ, на предречонной греблѣ Карповской на спуску своемъ и третюю клѣтку для большихъ пожитковъ строити и фундовати без перешкоди для умаленя воды и іншимъ млиномъ на той же греблѣ Карповецкой стоячимъ. Мы теды хотимъ и симъ унѣверсаломъ нашимъ пилю варуемъ, абы нѣхто з старшини и чернѣ ему, Демяну Корноуху у построенно оной клѣтки жадной и найменшой не важился чинити перешкоды.

Данъ в Батуринѣ іюня 5, року 1700.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною.

Канцеляристъ войсковій Григорій Покорскій.

А к симъ копіямъ вмѣсто Андрея Корноуха по прошенію его жъ Іван Михайлов Рудний волости Шептаковской руку приложил.

ЦДІАК України – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4199. – Арк. 5. Копія.

№ 317

*1700 р., червня 5. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
Домницькому Різдвяно-Богородицькому монастиреві
на Локнистянські озера⁴⁷⁷*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоаннъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества

Запорозкого, а особливо пана полковникови чернігівському і кому колвекъ о том вѣдати будетъ належало, симъ універсаломъ нашимъ ознаймуемъ: ижъ видячи ми обитель святую Думницькую вовсе в скудости найдуючюся, умислисмо озера Локнистянские^а, яко поблизу будучие пѣким не заведение и непенние, для wsparтя монастирського, до тоєї своєї обители Думницькой падати, привернути и нашимъ гетманскимъ універсаломъ зтвердити и обворовати, яко жъ преречение озера Локнистянские з тої обители надаемъ и симъ універсаломъ нашимъ зтвержаемъ, допускаючи и зупелную моцъ, даючи помененного монастира Думницького законникомъ, оними озерами владѣти, всякий ловний рибний пожитки на монастирские росходи оборочати и яко своїмъ власнимъ диспонувати. Прето мѣти хочемъ и пилю варуемъ, абы тако панъ полковникъ чернігівський, яко и пѣхто з старшини и чернѣ Войска его царского престѣтлого величества Запорозкого, законникамъ пререченого монастира Думницького в владѣнію помененихъ озеръ Локнистянскихъ и в отбиранию з нихъ всякихъ ловнихъ рибнихъ пожитковъ жадной и найменшой не важился чинити перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, юня дня 5, року 1700.

Звишеновааний гетманъ, рука власна.

На арк. 1 над текстом. По архиву № 2174.

На арк. 2.: Універсал на озера Локнистянські.

ЦДІАК України – Ф. 150. – Оп. 1. – Спр. 18. – Арк. 1-2. Оригінал.

Там само: Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 694. Копія.

Чернігівський історичний музей. – Колекція. – Інв. № Ал. 493. – Арк. 6.

Д. М. Кн. вст. № 22777. Копія з допискою з частково закресленим текстом; на відміну від друкованого тексту в Сіверянському літописі згадується озеро Роговая.

Опубліковано: Чернігівские губернские ведомости. – 1864. – Прибавление к № 38. – С. 234. У публікації відсутня назва місяця.

Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 40-41. – № 33.

№ 318

1700, червня 13. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи

ніжинському полковому сотникові Іванові Піроцькому

з дозволом побудувати млин на річці Березі,

що навпроти Вакуленкової сіножаті

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови нѣжинському, старшинѣ его полковой и кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ надлежало, симъ універсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ

^а У копії Чернігівського історичного музею далі в дужках написано: (... і мяню Роговая, Плеско и Глушка...).

презентовалъ намъ панъ Иванъ Пѣроцкій, сотникъ полковій нѣжинскій купчую отъ Мартина Даниленка Мелника, жителя степанковскаго в року нынѣшномъ тысячномъ сѣмсотномъ мѣсяця февруарія дня 7 собѣ, женѣ и потомкомъ своимъ добровольне в вѣчностъ данную и признаную з подписомъ рукъ старшины степановской на мѣстце млиновое и греблю давнюю на рѣцѣ Березѣ противъ сѣножати, прозиваемой Вакулиновой лежачое, и просилъ насъ, абысмо ему такъ тое вишь преречонное купленное мѣстце млиновое и греблю давнюю на рѣцѣ Березѣ противъ сѣножати Вакуленковой лежачое зтвердили, яко на томъ менованномъ мѣстцу подлугъ его можности позволила млинъ новопостроити и зфундовати и нашимъ унѣверсаломъ обваровати. Мы теди, гетманъ, давши слушной прозбѣ его у себе мѣстце, а имъ респектуючи на его услуги в Войску Запорозкомъ ложеніе и до далшихъ (:яко видячи его способного:) и приохочуючи симъ универсаломъ нашимъ, яко тую купчую на вишречонное мѣстце млиновое греблю давнюю, на рецѣ Березѣ противъ сѣножати Вакуленковой лежачое, зтвержаемъ, такъ и позволяемъ ему жъ пану Ивану Пѣроцкому, на той же менованной греблѣ купленной на рецѣ Березѣ млин, подлегъ уложности своей, новостроити и фундовати з тимъ еднакъ докладомъ, абы отъ того новопостроенного млина, жадной в кгрунтахъ нѣкому не дѣялася шкода, мѣти теди хочемъ и пилю варуемъ, абы ему, пану Ивану Пироцкому, жонѣ и потомкомъ его в построенію млина, владенію его зуполномъ, и в отбиранію з него всякихъ належитихъ пожитковъ нѣхто з старшини и чергѣ жадной и найменшой не важился чинити трудности и перешкоди.

Данъ в Батуригѣ мѣсяци [июня], дня 13, року 1700^а.

Звишь менованній гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 40. – Арк. 821. Копія.

№ 319

1700, червня 17. Батурин.

***Універсал Івана Мазепи священикові Василеві Завуйку
намісникові іркліівському, з підтвердженням його млина
в селі Скородистик і поля в трьох руках Іркліівських,
з панських ланів йому відведених***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого пану полковниковѣ переясловскому, старшинѣ его полковой и городской, каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ пречестній отецъ Василій Завуйка, намѣсникъ Ирклѣвскій, прекладалъ намъ, же мѣтеъ млинок на рецѣ Ирклѣи⁴⁷⁸ у селѣ Скородистику⁴⁷⁹,

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись таковъ.

о одномъ колѣ стоячій унѣверсаломъ нашимъ стверженни и полю в трохъ рукахъ по десяти колесъ з ирклѣвскихъ панскихъ лановъ ему отведеніе и просилъ себѣ на оный млинъ и поля нашего гетманского потвержденія. Ми теди тоей его, отца Василія, слушной прозбѣ, давши у себе мѣстце и респектуючи на услуги его войсковіе в свѣцкомъ станѣ роненіе, яко тотъ млинъ его и поля ствержаемъ, позволяючи ему всѣ розмѣровіе приходи з оного отбѣрати помененними полями, з луками пожитковати, такъ мѣти хочемъ и пишно того варуемъ, аби в отбѣраню з пререченного млина розмѣровихъ пожитковъ панъ полковникъ переясловскій з своею старшиною полковою и нѣхто иншіи жадной найменшой не чинилъ перешкоди^а.

Данъ в Батуринѣ июню 17-го, року 17-го.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною^б.

С подлѣнимъ свѣдѣтелствоваль находячийся в ревизиялнихъ дѣлъ Полковой переяславскій канцеляристъ Степанъ Скорикъ.

Таковой подлишой с комисіи ревѣзьяльной обратно к себѣ принялъ, а на сей копїи росписался священникъ Михайло Деміянъ Завойка.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 243. – Арк. 13. Копія.

№ 320

1700, липня 14. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи Київському магистратові
і київським міщанам на торгівлі вином у Києві
і на право володіння селом Преворка,
передмістям Кожем'яки, островами Осетщина, Труханів,
Муромець, горою Щекавицею та Оболонню***

Пресвѣтлѣшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Узнаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ вьобщецъ и каждому зособна, кому о томъ вѣдати належить, а меновите всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозского, а особливе пану полковникови Кіевскому и всему старшому и меншому того полку товариству, ижъ просили усиловіе насъ, гетмана, панъ Димитрій Полоцкій, войтъ кіевскій з бурмистрами, райцами и всѣми того магистрату кіевского урядниками, абисто подлугъ давнихъ ихъ майстратовихъ мѣськихъ правъ, якій монаршести его царского пресвѣтлого величества грамотами имъ суть потвержений, твердо обваровали имъ всякихъ напитковъ шинки, а особливе горѣлчаній, чтобъ в онихъ ни от кого имъ не было перешкоды, и абисто заховали при ныхъ передъмѣстѣ кіевское іменуемое Кожем'яки⁴⁸⁰, такъже селище Преварку⁴⁸¹,

^а Далі в тексті дописано: На подленній тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

островъ Осетщину, островъ Труханов⁴⁸² и островъ Муромец⁴⁸³, гору Шкавицу⁴⁸⁴ з землями до ней належними и Оболонь или Луговій мѣстца для випусту бидла, якихъ мѣстць луговихъ з давнихъ часовъ оны свободно заживали, и не суть чужій, але ихъ исконній власній. По тому теда ихъ п. войта и всѣхъ майстратовихъ прошенію мы, гетманъ, прикладомъ антецессоровъ нашихъ славное памяти гетмановъ маючи ласкавій взглядъ, аби оній славної майстрат и всѣ мѣщане и посполитій люде старобытного столецного російского града Кіева могли мѣти в житю своемъ слушное и пристойное пространство и доволство и въ пополненію мѣстскихъ порядковъ и вчиненію своихъ повинностей потребную помочъ, яко шинки оній горѣлчаній з давнѣйшихъ часовъ однимъ ратушомъ Кіевскимъ въ завѣдыванію майстатовомъ подтверждаемъ, приказуючи грозно, абы тихъ горѣлчанихъ шинковъ якъ въ козацкихъ, такъ и монастырскихъ дворахъ ништо держаты не смѣлъ, подъ утратою тихъ шинковихъ горѣлокъ и подъ не опустнимъ караньемъ, какое на противного належить, такъ прихилияючися волѣ монарсой, приворочаемъ имъ цѣлому майстрату, и симъ унѣверсаломъ нашимъ подтверждаемъ преречное передьмѣстѣе Кожемяки, поневажъ оное было от нѣкоторого часу в держанію пановъ полковниковъ кіевскіихъ, такъ же заховуемъ при нихъ селище Преварку, острова Осетщину, Трухановъ и Муромецъ, Шкавицу и землѣ к ней належные и лугы на випустъ бидла вышей речоній, позволяючи имъ оними спокойне владѣти и къ своему мѣскому приводити пожитковн, въ якихъ людехъ Кожемяцкихъ и преречоныхъ островахъ и угодыяхъ варуемъ, аби имъ нѣхто не чинилъ перескоды, тилко, если в тихъ вишречоныхъ островахъ винайдуются бити озера и сѣножати, а mezi землями и mezi лугами если будутъ землѣ пахатній и сѣнокоси монастырскій, албо козацкій, въ томъ повинны оны п. войтъ и всѣ магистратовій з тими, хто того слушне по якихъ крѣпостехъ упоминатися будетъ судомъ и правомъ росправитися, и на томъ перестати, що з суду и з права при нихъ увязанно будетъ. Аже докладали оны п. войтъ и майстратовій, же нѣхтось збороняеть имъ на рецѣ Днепру и въ рѣчищахъ Днѣпровихъ ловити риби, якая ловля здавна имъ била волная, теда мы варуемъ, абы мѣскимъ рибалкамъ въ Днѣпрѣ и в Днѣпровихъ островахъ рибу ловити было волно безъ жадного забороненья, опрочъ озеръ и уступовъ въ монастырскихъ и свѣцкихъ особныхъ державахъ будучихъ, правами давними ограниченнихъ, а що козаки в Кіевѣ на церковнихъ и мѣскихъ земляхъ куничныхъ дворы себѣ поселили, то абы оные конечно подлугъ давнихъ квитовъ належитую платили куницу безъ жадной отмови, з мѣскихъ тежъ и реместничихъ людей подъ майстратовымъ послушенствомъ будучих, аби нѣхто жадного челоуѣка в козацтво вписовати не важился, подъ суровимъ караньемъ, кдижъ мы таковыхъ людей безъ праці и безъ заслуги до войсковихъ волностей приймавати и от повинностей мѣскихъ отдаляти не кажетъ, для чего если хто изъ стороны до Кіева на мешканье прийдеть, а заслугъ и працъ козацкихъ, то есть если въ якомъ полку или городѣ козаковалъ явнимъ свѣдоцтвомъ не окажетъ, абы кажній таковій в мѣскомъ былъ послушенствѣ, а не въ козацкомъ реестрѣ, в чомъ, яко панъ полковникъ кіевскій, такъ и сотникъ тамошній волю нашу рейментарскую конечно непорушне заховати повинны, хочемъ тежъ мѣти абы от мить

внутрь и близко Кіева, на неналежныхъ мѣстцахъ новооставленныхъ мѣщане Кіевскій били волни. Дрова мѣщанамъ на опаль дворіві з тихъ волнихъ пущъ возити позволяемъ, лежачое беручи дерево, з которихъ з давнихъ часовъ имъ оній возити било волно, тилко аби то безъ шкоди било особнихъ духовнихъ и свѣцкихъ лѣсовихъ пущъ, здавна в певнихъ свойхъ границахъ будучихъ и правами обварованыхъ, то естъ албо надаемъ от монарховъ и антecessоровъ нашихъ албо куплею за власній гроши набитыхъ, що все твердо симъ нашимъ унѣверсаломъ эмоцияемъ и власною рукою нашою оной подписавши печать войсковую приложити розказалисмо.

Данъ в Батуринѣ, іюля 14, року 1700-го^а.

Звишенованній гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1-2. Копія.

РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 1. (1700 р.) – Спр. 45. – Арк. 4-5. Копія з датою: 19 липня 1700 р.

№ 321

1700, липня 23. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Дем'янові, Унучці-Посудевському на ґрунти в селах Плехів та Осняки

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іванъ Мазепа.

Пану полковнику чернѣговскому, старшинѣ полковой и всему старшому и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского полку товариству, а особливе сотнику любецкому, атаману і войту тамошнимъ и кому колвекъ вѣдати надлежитъ, симъ унѣверсалнимъ листомъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, значній полку Чернѣговского товаришъ панъ Демянъ Кондратиевичъ Унучко Посудевскій о реинентарское себѣ подтвержене, такъ и на ґрунта свой власние дѣдизние и отчистий, яко и на людей тяглих на тих кґрунтахъ седячих, именно в Плеховѣ и в Оснаках, на которіе то ґрунта и на людей тамъ осѣлихъ презентовалъ намъ многие антecessоровъ нашихъ унѣверсали потвержателние преткамъ его данние. Мы теди, гетманъ, респектуючи на вѣчние здавна в Войску Запорожскомъ предковъ его а тутъ же последователномъ способомъ и его самого ронячись услуги, яко всѣ тие ему належачие и природнымъ его правомъ спадаючие кґрунта отчичій и всякія угодія симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержае, такъ и людей тяглихъ нашихъ же кґрунтахъ, а именно в Плюховѣ и в Оснякахъ седячихъ (:опрочъ козаковъ тамъ застаючихъ:) при ономъ же захувет, позволяючи ему тими всѣми своими кґрунтами владѣти, користовати и пожитковати, не узнаючи в томъ кривди жадной людской и всякое от подданихъ до ласки нашей войскової послушенство отбирати, в чомъ аби ему, пану Посудевскому, нѣхто найменшой не важился чинити перешкоди, пилно варуемъ и рейментарско приказуемъ.

^а У копії дописано: В подлинномъ тако.

Данъ в Батуринѣ, юля 23 року 1700^а.
Вишменованний гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 652. Копія.
Там само. – Ф. 57. – Оп. – Спр. 26. – Арк. 657. Копія.
Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1253. – Арк. 2-3. Копія.

№ 322

1700, серпня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи священникові села Лави Филимону Макаревичу з дозволом побудувати млин-вишняк на власному ґрунті-болоті під селом Лави

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсалом, кому о томъ вѣдати належит, такъ старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, яко и посполитимъ людемъ, а меновите пану сотнику соснищкому, атаману з товариством и войску з посполствомъ: ижъ суппликовал до насъ, сотника, господинъ отецъ Филонъ Макаревич, священникъ святопокровский села Лавь⁴⁸⁵ в уѣздѣ Соснищкомъ застаючого, просячи нас о рейментарское себѣ позволение на построение оногo млина-вешняка на кґрунтах его власном непенних вираз огорода его под тим же селом Лавами на болотѣ на тое угодномъ і найдуючимъ, а же устроения того гребелного и млинового жадной чужимъ з ґрунтом столицнимъ не уидеть шкоди, презентовим намъ класт свѣдѣтелнии от всѣхъ жителей Ловских себе даніи. Зачим ми, гетман, давши прозбѣ его благопрезрѣтелное у себе мѣсце, позволяемъ ему, отцу Филипу, на тие менених кґрунтах греблю висипати и млин построи и всякие з оногo розмѣровие, супрочъ войсковоѣ части, і отбирати пожитки ку розмноженю в господарствѣ своемъ пожитку, быле бы какъ гребелки и млинового фундацѣя не была шкодою из кривою людемъ всимъ, себи, ему и старшинѣ и чернѣ ниhto не важился наименшой чинити кривди повагою сего унѣверсалу на его варуемъ и пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, августа 2, року 1700^в.
Звишменованний гетманъ, рукою власною^г.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 657. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ по сему.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подпис таков.

^г Після підпису написано: Мѣстце печати войсковоѣ генералной.

*1700, серпня 24. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові
Левкові Шрамченку на млин на річці смолянці
під селом Топчіївкою*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ нѣжинскому, старшинѣ полковой, а особливе всѣм старшим и меншим войсковим і посполитим сотнѣ Олишевской жителем і кому бы колвекъ о том вѣдаты належало сим нашим в унѣверсалским писанием ознаймуем, іжъ просилъ нас, гетмана, панъ Левко Шрамченко, сотникъ Олишевскій подтвержателного в унѣверсалу на млинъ на рецѣ Смолянцѣ стоячій под селом Топчѣвкою, купленным способом у отца Максима Почеки і зятя протопопского попа Гаврійла Набытки. Теды мы, гетманъ, респектом значне працы его пана Левка Шрамченка ронеший в Войску Запорожском пред урядом і на урядъ сотнитства бываем сей нашъ оборонній унѣверсалъ, позволяючи ему з оного млина всякій приходячій пожитки себѣ отбираты, зачим мѣты хочем і рейментарско приказуем, абы ему, пану Левку Шрамченку, нѣхто з штаршини і чернѣ полку Нѣжинского увладѣват того млина і в отбирано з оного всѣх приходячих користей жадного найменшого не имѣлъ і не важилъся чинити трудности, шкоди і перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, августа 24 дня, 1700 року^а.

Звиштіменованній гетманъ і кавалеръ рукою власною^б.

Таковій подленной імѣється в судѣ генералномъ при дѣлѣ оставленній значковимъ товаришемъ Федором Шрамченкомъ, бившимъ тогда повѣреннимъ по звѣренню ему от наслѣдников сотника Олишевского Івана Шрамченка, намесники олишевского Андрея Шрамченка і протчійхъ противъ і ему войсковой канцелярій Якова Почепа (кон шинѣ полковимъ Нѣжинскимъ писарем).

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 37. – Арк. 543. Копія.

*1700, вересня 3. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи
про заборону проїжджим через село Церковище
вимагати безкоштовно підводи, коней, провіант*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

^а Далі в копії дописано: В подлїнном тако.

^б Після підпису праворуч в колі написано: Мѣсто печати.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всеи старшинѣ и чернѣ, а особливе, такъ великороссійским, яко и малороссійскимъ пережджающимъ людемъ и каждому, кому колвекъ, о томъ вѣдати належитъ, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймемъ, ижъ суплѣковаль до насъ войгъ з посполитими людми села Церковищъ⁴⁸⁶, маетьности ясне в Богу пресвященного, его милости отца Варлаама Ясинского архіепископа митрополита Кіевского, Галицкого и всея Малыя Россіи пастира Нашего, прекладаючи, же великіе им от пережджающихъ через их село людей бранемъ подвод, вымаганемъ необыклих кормовъ и напитковъ, и иншихъ збытечныхъ вымысловъ чинятся долегливости, в чомъ просили нашего себѣ оборонного унѣверсалу. Мы теды, гетманъ, достодолжнымъ сновнимъ пошанованемъ, почитаючи висоце поважный пастыра нашего Іони не тилко о защищеніе и розмножене оного повинны старатися, лечъ и всякіе, в добрахъ его жъ пастырской милости чинячіея долегливости, кривды и утисненя, належитого нашею рейментарскую обороною должны зостаемъ зносити и з тыхъ прето мѣр, давши у себѣ мѣсце благословному в томъ мененного Церковиского войта и всѣхъ тамошнихъ посполитыхъ жителей прошенію, выдаемъ онымъ сей нашъ оборонный унѣверсалъ, которого повагою пилно и сурово приказуемъ, абы жадеи з пережджающихъ, за якимъ же колвекъ дѣломъ любѣ найтильшимъ великороссійскихъ и малороссійскихъ людей в томъ преченомъ селѣ Церковищахъ не смѣль и згола не важился подводъ брата, корму и напитковъ вымагати, и иншихъ вы[мы]словъ починати, хочай бы хто, и нашъ подорожный мѣль унѣверсалъ. А если бы который самоволець, любѣ з великороссійскихъ, любѣ з нашихъ малороссійскихъ людей, там в Церковища приѣхавши, противнымъ поступоваль способомъ, и воли нашей оказивался быти непослушнымъ, теды такового позволяемъ придержовати и намъ о немъ извѣщати. А мы упевняемъ, же не похибное и не отволочное оного войсковое за такое власти нашей спротивленеся, постигнуть каране.

Данъ з Батурина, року 1700, септевра 3.

Звышменованный гетманъ, рукою власною.

На арк. 2 зв. Upiwersał do Cerkowiszcz należący o przejazdach 1700.

Унѣверсалъ до Церковищъ оборонный отъ переждждовъ, року 1700.

Перед текстом: По архиву № 1895.

ЦДІАК України. – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1-2. Оригінал.

*1700, вересня 30. Київ – Печерське містечко. –
Універсал Івана Мазепи про відновлення
Переяславського єпископства, для якого гетьманським коштом
збудовано Вознесенську церкву і закріплено маєтності,
що належали Трахтемирівському монастиреві*

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и кавалѣръ Иванъ Степановичъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, яко духовного стану всѣмъ преложнимъ и подѣ преложенствомъ будучимъ особамъ, такъ и мирскимъ чинамъ; а особливе паномъ полковникомъ, обознимъ, судямъ, писаромъ и асауломъ полковимъ, сотникамъ, атаманамъ и всему старшему и меншому товариству Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского тутъ же мѣскимъ урядомъ и всѣмъ обще малороссийскимъ обиватемъ, нинѣ и в потомніе часы будучимъ, и каждому зъособна, кому о томъ вѣдати належить: ижъ по милости божіей от пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя нашего царя и великого князя Петра Алексѣевича всеа Великия и Малия и Бѣлія Россій самодержца, маючи мы в Малороссіи при урядѣ рейментарскомъ гетманства Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожскихъ, обоихъ сторонъ Днѣпра совершенную мощъ и владзу не тилко въ дѣлехъ войсковихъ и народнихъ, лечъ и в церковномъ защищеній и благостроеній, додаючи помощи до помноженія хвали Божой належитие и справляти порядки, яко увѣдомилися певне зъ старовѣчнихъ писанихъ, же до первоначального престола архипастирского митрополій Кіевской било з початку насаждения православного христіанского вѣри належашее въ помощь наиблизшее єпископство знаменитого града малороссийского Переяслава, але через многіе онихъ стариннихъ вѣковъ отправаючися войны в запустѣніе пришло, такъ ѣди тепер во время рейментарства нашего ясне в Богу преосвященний его милость Кіръ Варлаамъ Ясинскій, архієпископъ митрополит Кіевскій, галицкий и всея Малия Россій господинъ отецъ и архіпастирь нашъ божое имѣючи о паствѣ своей попеченіе, яко для помноженія хвали хвалного и прославленнаго имени Божіего, так и для помощества въ дѣлехъ духовнихъ первобитному и височайшому престолу митрополитинскому кіевскому изволилъ на томъ положить святителское свое намѣреніе и желаніе, абы тоє разоренное єпископство Переяславкое било отновлено. Теди и мы, гетманъ, уважаючи слушную того быти потребу, помощественную, на предложене его архипастирской милости вкладалися усерднимъ нашимъ челобитемъ до превисокого монаршого его царского пресвѣтлого величества маєтату, просячи покорне о милостивое благоизволеніе и о указ, абы за благословеніемъ великого господина святѣйшаго и всеблаженнѣйшаго Киръ Адріана архієпископа Московского и всея Россій и всѣхъ сѣвернихъ странъ патріархи тоє святобливое дѣло єпископства Переяславского обновленіе в належитое до

престола митрополитанского кievского послушаніе неотложно собитія, о чемъ и самъ преосвященній его милость господинъ отецъ архіпастирь нашъ, яко до пресвѣтлѣйшаго монархи, такъ и до святѣйшаго патриархи заносимъ прошеніе. Когда убо нынѣ произошло о томъ милостивое монаршее его царского пресвѣтлого величества повеленіе, зъ согласнимъ и единосовѣтнимъ святѣйшенскимъ патріаршимъ благословеніемъ, даби на тотъ санъ епископства Переяславского достойній муж по правиламъ и чину церкви святой восточной рукоположенъ былъ от православнаго архіепископа митрополита Киевского, Галицкаго и всея Малія Россій зъ пособствованиемъ и протчійхъ усмотреннихъ от него архіереевъ въ первоначальной его царского пресвѣтлого величества отчинѣ въ богоспасаемомъ градѣ Кіевѣ в престолной митрополитанской церкви святія Софіі премудрости Божія, яковимъ образомъ ѿ протчій по немъ наступающій епископове переясловские, даби тамъ же рукополагани били. Тогда мы по прежде взятому усердно нашому постаралисмося за помощію Божією коштомъ нашимъ выставити престолную тому епископству в градѣ Переяславліу близкомъ богоспасаемому Кіеву, церковь каменную Вознесения господня к у подвиженію хвали имени его святаго и въ надежду милости монаршой взялисмо на себе для спасенія своего старане о промишленій доволного виживленія маючому быти тамошнему епископству и по немъ наступающимъ, яко ж уже поддаемо оному всѣмъ зрунтіи и маетности монастыра давняго Терехтемировскаго⁴⁸⁷ зъ приданими вновъ от насъ селцами а и далей иле слушность и годность кажетъ удовляти обѣцуюемъ: А понеже соизволеніемъ его милости пастирскимъ митрополитанскимъ на чинъ того епископства избранъ есть и през поставлены достойниі того сана особа превелебный въ Богу отецъ Захарій Корниловичъ, ігумень монастыра Свято-Михайловскаго Золотоверхого Кіевскаго, житіемъ іноческимъ побожнимъ наукою душеполезною, трудолюбиемъ в строеній монастырскомъ и всякими добрыми поступками свѣдѣтельствующій і въ церквѣ святой заслужоній и намъ, гетману, во всемъ томъ добре знаемых і прето и мы, гетманъ, рейментарское наше непремѣнное о церкви Божіей имѣючи радѣніе, яко зо всею старшиною на тое соизволяемъ, такъ и симъ нашимъ унѣверсаломъ подтверждаемъ, аби новоизбранный менованный превелебный господинъ отецъ Захарія Корниловичъ, ігумень монастыра Свято-Михайловскаго Золотоверхого от православнаго архіепископа митрополита Кіевскаго, Галицкаго и всея Малія Россій вишей менованнаго ясепреосвященнаго его милости, господина отца Варлаама началнѣйшаго архіпастира нашего зъ содѣйствующими ему архіерееми въ церквѣ первопрестолной митрополитанской Кіевской Свято-Софійской неотложно рукоположенъ билъ, и поставленъ на епископство Переяславское зъ таковымъ докладомъ: абы яко коадюторъ или помощникъ всегда въ послушаніе до престола митрополитанского Кіевскаго неотлучно и неотдѣлно належалъ, яко онъ самъ, такъ и по немъ наступающій архіерей переясловскіе во вѣчний времена. А такъ понеже ясепреосвященній его милостъ господинъ отецъ архіпастирь зъ милостивое свое отческое любви от первенствующей митрополитанския власти поступаетъ ему новонизбранному епископу и опредѣляетъ имѣти особную власть и епархию, именно всѣ города и села полку Переяславскаго во еже благочинное духовенству тамошнему устроить

правление, тогда би по нѣгѣшномъ постановленій и утверженій онъ, пришлій боголюбивий епископъ переяславскій господинъ отецъ Захария, добротнымъ усердиемъ поволнимъ былъ въ епархїи митрополитанской за благословеніемъ его архипастирскимъ архіерейско священнодѣйствовать, и въ судахъ духовныхъ помоществовати и свою епископію Переяславскою чиномъ належитимъ устроить, что и наступающие по немъ епископове переяславскіе кїевскому престолу исполняти будутъ должны; а отдалятися от послушания престола митрополитанского кїевского и виламоватися з под архипастирской того власти никогда на мають и не мощи будутъ. Яко теди тая епископія Переясловская не вновь устроится, але старинная запустилася и, давностю в непамять людскую приведенная, въ обновленіе теперъ за вѣдомомъ и позволеніемъ монаршимъ приходитъ. Такъ мы симъ унѣверсаломъ нашимъ тое все тутъ вишей вираженное о ней постановление навсегда укрѣпляючи, обѣцую попомъ нашимъ вложитися, жебы она и правильно грамотною его царского пресвѣтлого величества в такомъ бытїи своемъ непремѣнно навѣки была утверждена и обварована.

Данъ въ Печерскомъ мѣстечку, септеврия 30, року 1700^а.

Звишменованный гетманъ и кавалер, рукою власною^б.

Войскової канцеляристъ Максимъ Руновскій.

ЦДІАК України. – Ф. 168. – Оп. 2. – Спр. 1-6. – Арк. 17-19. Копія.

№ 326

1700, жовтня 16. Переяслав. – Універсал Івана Мазепи Переяславській ратуші на села Денисів, Плужники і Комарівка

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Его царского пресветлого величества Войска Запорожского всякой старшинѣ и чернѣ, а особливо пану полковнику переяславскому зо всею его тамошною полковою старшиною, такъ теж сотнику яготинскому и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, симъ унѣверсалнимъ листомъ нашимъ ознаимуюемъ, иж супликовалъ до насъ войт переяславскій тое, что они мѣютъ городу своему на вспарте всякихъ мѣскихъ тяжаровъ з ласки нашей войскової наданние три селѣ, именно Денисовъ⁴⁸⁸, Плужники⁴⁸⁹ в сотнѣ Яготинской, и Комаровку⁴⁹⁰ в уездѣ Переяславскомъ, застающие, на которыхъ просили насъ себѣ потвержательного унѣверсалу. Мы теди, гетман, респектуючи на частіе в томъ сели пограничномъ городѣ Переяславлю отпрауючиесь найзди з неменшими дѣючимися расходами, потвержаемъ онимъ тие три села Денисов, Плужники и Комаровку, позволяючи

^а У копїї дописано: На подленномъ тако.

^б У колї написано: Мѣсто печати войскової. *Нижче інішимъ почеркомъ:* Таковъ подлинный унѣверсалъ принялъ, а къ сей копїи руку приложилъ катедры Переяславской писар іеромонахъ Гервасій.

войтови тамошнему переяславскому и всему майстратови в послушенствѣ своем оніе мѣти и належитост з оних ку вспартю и удоволствованию всякихъ городовых потребств употреблять, а то до ласки нашей войсковой, а старшина вся войсковая, а меновите сотникъ яготинский, абы в томъ городовомъ владѣнню, и тими мененними селами завѣдовашию, и тими мененними селами завѣдованню не смѣль и не важился жадной найменшой чинити перепони пилно варуемъ и рейментарско приказуемъ, Войти зас тих преречоних сель зо всѣми посполитими тяглыми людми (опрочъ козаковъ) должны будут всякое тому городу Переяславлю виражати послушенство и звичайное повиновение под винами сурового войскового караня.

Данъ в Переяславлю, року 1700, октовр. 16^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

К сей копѣй подписалис:

Лаврентій Фумовин, войтъ майстрату переяславского.

Каленикъ Антиповъ, бурмистр з майстратовими.

Василь Томара, полковникъ наказный переяславский.

В семь унѣверсалѣ написано: ратушу переяславскому дание села Денисов, Плужники и Комаровка для вспоможеня в датках надаем до ласки войсковой и гетманской.

Читал с подленними.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – спр. 1808. – Арк. 280, 280 зв. Мікрокопія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 4. – Арк. 280. Мікрокопія.

№ 327

1700, жовтня 27. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи Максаківському монастиреві, яким зобов'язує жителів села Максаки відбувати повинності лише на користь монастиря

Пресвѣтлѣйш аго и державнѣйш аго великого государя его царского величества Войск Запорожских гетман славного чина святого апостола Андрея и бѣлого Орла кавалер Иоан Мазепа.

Всѣм, кому бы колвек тепер и потомние часы вѣдати належало, а меновите пану сотникови менскому з товариством и войтови тамошнему з посполитими людми сим унѣверсалом нашим ознаймуем, иж превелебный в Богу отец Иосиф Бѣлецкий, игумен, писал гетманови, что монастир Максакувский⁴⁹¹ мает унѣверсал от антecessора нашого, бывшего гетмана, на село Максаки⁴⁹² данный, жебы оное в послушенстве ему найдовалося, аже тому унѣверсалови не чинитя досит, оное от послушенства монастирского до городовых потягает работизн, теды просим в том нашего рейментарско призрения и потвержения.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

Мы прето, уважаючи и что тое село прилеглое есть монастыреви и в под-поможеню монастырских скудостей найтребнѣйшее, казали з канцелярии войсковой сей наш унѣверсал, которим яко тое антецессора нашего надане ствержаем. Так пилно мѣти хочем и приказуем, абы пан сотник менский, старшина тамошная и ништо инший не смѣл и не важился людей посполитых села Максакув до мѣских работизни и подачок потягати, от послушенства монастырского атривати и до своих приват и интересов уживати.

Дан в Киевѣ Печерском, октовриа 27, року 1700

Звишменованый гетман и кавалер, рука власна.

КЦАДА. Монастирські справи. – № 636-а. – Арк. 1. Оригінал.

Збірка М. Ткаченка. – № 164.

№ 328

1700, листопада 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про увільнення коропських майстрових від посполитих податків і повинностей

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлѣжитъ, а особливе пану сотниковѣ короповскому, атаманови и войтови тамошнимъ, иж прекладали намъ чрез суплѣку свою цехмистръ ковалского и котлярского майстерства з своимъ товариствомъ, что они з давнихъ часов на наших гетманскихъ работизнѣхъ застаючи, волни бивали от всяких тяглихъ повинностей мѣских, а теперъ любо тіе ж наши работизны отбувають, однакъ будто бы и до мѣскихъ повинностей оныхъ принаглатіе, в чомъ оны просили себѣ нашего заступленія, зачимъ мы пилно того варуемъ, абы оних до жаднихъ тяглостей посполитихъ не потяганю: но поневаж оны от давна в наших потребахъ служячи волности заживали помененной, о той повторе пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ ноєврїя в року 1700.

Звишменованний гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3442. – Арк. 3. Копія.

1700, листопада 26. Глухів. –
 Універсал Івана Мазепи
 про підтвердження прав Юрія Харевича
 на ґрунти

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, а особливе старшимъ и меншимъ обивателемъ конотопскимъ и жителемъ селца Старой ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ, поневажъ з инквизиций пана Феодора Кандибы⁴⁹³, обозного полку Нѣжинского и п. Григорія Горѣздры з тамошными старшынными людьми учиненной показалося; же панъ Тимофѣй Радичъ⁴⁹⁴ в ґрунтъ пана Юрія Харевич⁴⁹⁵ неслушне втрутился, найменовавши его куплею Стефана Коморного набитимъ, около якого ґрунту и копцѣ тайно покопавши, признаки по под деревомъ покладени били: теды яко онъ панъ Радичъ от того ґрунту при розиску отступився и Стефан Комарный того же продавалъ, вырекся. За що и уличенье принялъ. Такъ мы тую часть ґрунту приворочаемъ ему, пану Харевичу, варуючи того пилно, абы тепер и на потомные часы онъ, панъ Харевичъ, в томъ своем ґрунтѣ жадной ни от кого не узнавалъ перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, ноеврия 26, року 1700^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

С подлинимъ свидетелствовал прапорщикъ Тимофей Анцеферовъ (?).

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 47. – Арк. 24. Копія.

^а Далі в тексті дописано: Подпись.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати войскової генералной.

1701 рік

№ 330

*1701, січня 14. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
Іванові Михайловичу і його тестеві Йосипу Мартиновичу
про підтвердження за ними села Грушине*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войска Запорозкого гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всеи старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковникови Войск его царского пресвѣтлого величества Запорозкого стародубовскому, старшинѣ его полковой, сотникомъ, атаманомъ, и всему того полку товариству, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, ижъ видячи мы годность и способность до службы войсковою, а иле досвѣдчивши предъ симъ зичливе моженную в Войску Запорозком прислугу, до которой и впредъ заохочуючи полку Стародубовского значного товариш а, пана Ивана Михайловича, предъ симъ от насъ тестеви его пану Иосифу Мартиновичу наданое, а тепер з тестемъ по половинѣ з нимъ заживаемое, в сотнѣ Почеповской лежачое, село Грушино⁴⁹⁷ менуючоеся, симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ, до ласки нашої и позволяемъ в томъ же селѣ на речцѣ Городцу^а греблю засипати, и ведлугъ можности води построити млинъ, и приходячий з него пожитокъ заживати свободно, тилко бѣ околичним людскимъ кгрунтамъ от тоей греблѣ не дѣялася шкода, варуемъ, и в помененномъ селѣ жиючіе козаки, жебы ненаруше при своей найдовалися волности. Войтъ села Грушина, и всѣ тамошній посполитие люде, ему, пану Ивану Михайловичу, абы належитую отдавали повиность и призвойтое чинили послушенство, пилно приказуемъ, кождихъ теди з старшини и черни, а особливе панъ полковникъ стародубовскій, вѣдаючи о таковой волѣ нашої, абы ему, пану Ивану Михайловичу, в заживаню пререченого села Грушина, в построенью млина, и в отбираню зъ оного приходячихъ пожитковъ, не смѣлъ и не важился наименшое чинити трудности и перенагабанья рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ генваря 14, року 1701^б.

Звившъменованный гетманъ, рукою власною^в.

^а Городцу написано олівцем.

^б Далі в тексті дописано: В подлешномъ тако.

^в Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Свидѣлствовавали:

С подлѣннѣмъ читаль полковий Стародубовский канцелярист Стефанъ Жоравка.

Таковий подлѣнный унѣверсал по засвидѣлствований от комиссии принял і росписался войсковий товаришъ Владимир Булашевичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 90. – Арк. 186. Копія.

№ 331

1701, лютого 4. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи Переяславському монастиреві на володіння селом Маньківка з належними до нього угіддями

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего, его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и славного чину святого апостола Андрея кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всякой старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковникови переяславскому зо всею его полковою старшиною и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдаты належить, теперъ и в потомные часы будучимъ людемъ, симъ унѣверсалним листомъ нашим ознаймуемъ: поневажъ Божіймъ вседѣйствующим и всеоблагодое устровающим изволениемъ, ясне въ Богу преосвященного его милости отца архієпископа митрополита Кієвского, Галицкого и всея Россій Киръ Варлаама Ясинского архіпаствыря нашего благословителним тщаниемъ, а нашим рейментарскимъ благопромыслителним иждивениемъ престоль епископії Переяславской откилка сотъ лѣтъ запусѣлій и конечним забвениемъ в памяти людской об умерлій, знову теперъ зосталь обновленный воздвиганенной и воскрешеній, кѣгда годная и згодная в церковѣ Божой особа преосвященный в Богу его милость отецъ Киръ Захарія Корниловичъ⁴⁹⁷ руководѣствиемъ того жъ архіпаствыря нашего пререченого удостоился на достойнство архієрейское епископий Переяславской, вознесенъ быти до храму церкви престолной свято Вознесенской коштом нашим в городѣ Переяславлѣ воздвиганенной и сооруженной. Теды мы, гетманъ, мѣючи по милости царя царствующихъ Бога всемогущего и по милости монархи нашего православного его царского пресвѣтлого величества, совершенную до всякой диспозиції рейментарскую власть тутъ в малоросійской отчизнѣ пашой и во всемъ Войску Запорожском, а хотячи престоль еп[иско]пій Переяславской в единыя токмо скудости избилуючій удовлетвоваты для прекормленія заколников тамъ живучих и житы мѣючи, надаемъ на монастирь той катедралній епископскій Переяславскій свято Вознесенскій преосвященному в Богу его милосты отцу Киръ Захарій Корниловичу, епископу Переяславскому село, прозиваемое Мащковцы⁴⁹⁸, в полку Переяславском зостающее зо всѣмы до него належачимы добрами, пожитками и угодіями, которое крѣпостію сего унѣверсалу нашего в

свою посессію моць и владзу той же преречоний его милость отець епископъ, одобравши, волень и моцень будетъ всякими до него прыналежитымы добрами владѣты и якъ хотѣты, ведлугъ своей богоугодной воли ку розширеню и примноженю користей свойхъ оним же диспонуваты: войтъ зась тамошній Мацковскій зо всѣмы посполитыми тяглими людми (: опрочъ козаков тамъ мешкаючих, якіе повинны захованы биты пры приобыкло своей волности козацкой:), жебы тому жъ преосвященному его мылости отцу епископу переяславскому и всѣмъ престола того епископского наслѣдникам всякое належитое послушенство и звычайные повинности без противной отмовы и спреки отдавали, мѣти хочемъ и реинментарско приказуемъ. Аже прошлыми часи перевозъ на рецѣ Днепрѣ против монастыра Терехтемировского застаючий здавна билъ монастырским и зо всѣми своимы пожитками до помененного жъ Терехтемировского монастыра палежалъ. Прето для вспартя болшого всякихъ катедралних обители свято Вознесенской Переяславской скудостей надаемъ той же перевозъ монастырскій Терехтемировскій, а не інший якій перед тим нижей на Жердевѣ в войсковой области заставалъ, тому жъ его милости отцу епископу переяславскому, которій тот перевозъ волень будетъ его милость, в зуполную свою владзу одобравши, всяких з него приходов и пожитков заживаты и якъ хотѣти оних благополезно употребляти. А тим пилно варуемъ и рейментарско сурово приказуемъ, абы нихто з старшины и чернѣ войскової, ани з посполитих людей не смѣлъ изгола, не важился такъ в владѣню того преречоного села Мацковецъ и перевозу Терехтемировского на рецѣ Днѣпрѣ застаючого, яко и въ отъбыраню з оних всяких пожитков и повинностей чинити найменшой шкоды и перешкоды под значным войсковим каранемъ, що все для болшей крѣпосты и повагы рукою нашею власною и печатю войсковою ствержаем.

Данъ в Батур[инѣ], февруарія 4, року 1701-го^а.

Звышменованный гетманъ и кавалеръ рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 1-2. Копія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 282. – Арк. 97. Копія.

№ 332

1701, березня 26. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи архієпископу чернігівському

і новгородському про надання в посесію

Неданчицької рудні

Пресвѣтлѣшаго и державнѣшаго великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

^а Далі перед підписом дописано слова: На подлинном тако.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати войскової.

Его жь царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всякой старшинѣ и чернѣ, а меновите пану полковнику чернѣговскому зо всею его полковою старшиною, сотником, атаманомъ, сотнику любецкому, атаману и войту тамошнему и всему старшому и меншому полку того товариству, и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит теперь и в потомніе часы будучим людем сим унѣверсалним листомъ нашим ознаймуемъ, ижъ ясне в Богу преосвященній его милость отецъ Іоанъ Максимовичъ архиепископъ Черніговскій и Новгородскій данніе себѣ доброволние разніе записи права и мунимента от Івана Яхимовича, жителя черниговского на рудню, прозиваемую Неданчицкую, на рецѣ Ворзнѣ в сотнѣ Любецкой в селѣ Неданчичах⁴⁹⁹ знайдуючюся, которую некгдись отецъ его небожчикъ Григорій Яхимовичъ, войтъ черніговскій, купленным способомъ от Максима Лейби набивши зо всѣмы до него приналежитими кгрунтамы, даючи певную до скарбу войскового щорочную квоту в своей possessіи держаль, просил насъ, гетмана, о надане и подтвержене тоей помянутой рудни до катедры своей архиепископской Черніговской для помощи вповѣ фундуяющей тамъ каменной звоницы и для удоволствования скудостей всякихъ катедралнихъ. Мы прето, гетманъ, видячи многое иждивение ку благолѣпню церковному от его милости отца архиепископа черніговского ронячаеся, яко благо исполнителной нашей прошенію его милости желателному skutечной, не отмовляемъ у чинности, такъ и тую помянутую рудню Неданчицкую и людей при оной живущихъ в зуполную possessію, моцъ и владзу зо всѣми з ней приходамы и пожитками належачимы, из послушенствомъ тихъ неданчицкихъ людей до гачення греблѣ тамошней в помощь потребним сим унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ и надаемъ под такою кондицією, абы его милость щороку з той своей руднѣ до скарбу войскового казалъ давати дванядцать возковъ желѣза доброго гнучого, от якой дачи на сей тилко едень рокъ его милостей увольняем, з тихъ мѣрь же на направу и на реставрованне оной же руднѣ будетъ его милость коштъ свой ложити; зачимъ абы ниhto з старшини и черни войсковой, а меновите панъ полковникъ черніговскій, сотникъ любецкій, атаманъ и войтъ тамошній, и кождій полку того Черніговского обиватель не смѣлъ и не важился в владѣнію тоей пререченой руднѣ и в отбираню з ней всякихъ пожитковъ найменшой чинити его милости перешкоди, повагою сего унѣверсалу нашего пилно варуемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ марта 26, року 1701^а.

Звишьменованній гетманъ и кавалерь, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1177/1164. Копія.

^а Далі в рукопису дописано: В подлинномъ подписано тако.

1701, квітня 1. Батурич. –
**Універсал Івана Мазепи чернігівському військовому
товаришеві Іванові Силичу на ґрунти і три чоловіки,
що на них поселилися**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ, а особливе, яко его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ черниговскому, зо всею полковою старшиною, такъ и духовного чину въ томъ полку Черниговскомъ обрѣтаючогося властельствующимъ, ижъ панъ Иванъ Силичъ, товарищъ войсковый черниговскій, при показанію купчихъ на всѣ свои кґрунта, небожчикомъ, родичомъ его, купнымъ правомъ набытій и порядне описанньи, и унѣверсалы антецессоровъ нашихъ потвержателньи на тіи жь кґрунта купньи и на займищы при тѣхъ кґрунтахъ отцемъ небожчикомъ его обиятій, выданньи, презентуючи намъ, просилъ нашего гетманского потверженія на всѣ въ купчих и въ унѣверсалахъ выраженнии кґрунта, котори сицевіи суть въ селѣ Тереховиґ огороды зъ лѣсками, зъ сѣножатми по правой и по лѣвой сторонѣ будучими лежачіе на которыхъ огородахъ и человѣковъ три поселилося, именно Зѣнько, Якимъ и Денисъ, за млиномъ его Тереховскимъ на рѣщѣ Острови, лѣсъ за тое жь греблею Тереховскою, прозываемый Погорѣлый, другій лѣсъ именующийся Мринскій зъ сѣножатми розробленными и окопанными, дуброва при томъ же лѣсѣ зъ полями пахарными положенемъ таковымъ найдуючаяся, въ должъ отъ двorca его до нивы лежачои узъ шляхъ ку Седневу поворочаючийся въширѣ по дороге Лопатинскую под селомъ Старобѣлоусомъ, островъ зъ деревьемъ въ ограниченнѣ в унѣверсалахъ полковничихъ черниговскихъ выраженномъ, застаючий и нива зъ дубровою за Бѣлоусцемъ въ кґрунтѣ именуючомся Тополевщина лежачая. Мы теды, гетманъ, давши слушной прозбѣ его в себе^а мѣстце, яко тые всѣ выжей выраженные кґрунта купленнии и займаньи симъ унѣверсаломъ ствержаемъ, даючи ему цалую над опими мощь и на огородахъ его тими пререченими поселѣвшимися трема человѣками, позволяемъ владѣти и всякіе якъ зъ кґрунтовъ пожитки, такъ зъ тихъ людей повинности отбѣрати, такъ пилно варуемъ и приказуемъ, абы нѣхто зъ старшины и черни свѣцкоґо, а з властей духовного становъ ему, п. Силичу, въ заживаннѣ кґрунтов и въ обирашю з онихъ пожитковъ и владѣню тихъ трохъ человѣкахъ жадной наменьшой не важилися чинити трудности и перешкоды.

Писан въ канцелярии войскової въ Батуричѣ, априля 1 д., 1701 року.

Звишгьименованной гетман и кавалер, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 701. Копія.

^а У тексті: в себе

^б Під підписом у колі написано: Вмѣсто печати войскової генералной.

1701, квітня 20. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи про заборону влаштувати
 перевози через Дніпро між Києвом і Терехтемировом**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего ево царского пресвѣтлого величеста Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Иоанъ Мазепа.

Всей старшини и чернѣ Войск его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ переяславскому, старшинѣ полковой, сотникомъ и всему старшому и меншому товариству тут же войтомъ, бурмистромъ, мѣщаномъ и всѣмъ того полку посполитимъ жителямъ и по той сторонѣ реки Днепра будучимъ до нашего рейменту належачим людямъ, ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, ижъ постановили есмо у себе и цѣле ствержаемъ тое, жебы отъ Києва до Терехтемирова по рецѣ Днепрѣ не тилко на байдакахъ, але и на липахъ и човнахъ на важился без вѣдома и доклада нашего гетманского ни хто поромовъ справляты и оних держаты и людей купецких и переездшихъ на сюю сторону, люб зтоей стороны оними не завозити реки Днепра, понеже прошлихъ роковъ такими невѣдомими намъ перевозами безчисленное множество малороссийскихъ людей въ прочку на тую сторону Днѣпра вийшло. Прето теперъ тилко против Києва по давному обикновению Киевскій, а против Терехтемирова катедры Переяславской биты мають перевози, на которихъ всякіе люде отсюду и оттуди простуючий перевозитися повинны, а если бы где нибудь и чимъ колвекъ без нашего вѣдома чи то на байдакахъ, чи чылинахъ поромъ сооруженній мѣль прослится, теды позволисмо и приказалисмо оний поромъ въ конецъ розорити, без поблажки рубати и огнемъ палыты, что бъ вы одинъ духъ людей купецкихъ и переезднихъ поромомъ ни где, кромѣ перевозовъ киевскихъ и терехтемировского, на тую сторону Днѣпра не перевозилися, кромѣ того що хто човномъ для дровъ, албо для нужнихъ господарскихъ потребъ въ поблизній на тую сторону Днепра мѣстие и оттолѣ водою переедеть, а хтобы сей волѣ нашей будучы противенъ, важился межи Києвомъ и Терехтемировомъ поромъ устроивши, перевоз заводити, а хочъ и човнамы людей не свободними, но в прочку идучихъ перевозити, таковій не тылко всей худобы отстраждеть, але головному караню подлѣгаты мусѣтъ, варуемъ тѣ же и тое, жебы панъ полковникъ переяславскій отголе Терехтемировского перевозу на себе найменшихъ не вимогалъ ни у кого дачей, бо и перед тимъ того не бивало, а такъ жебы тая вирадная воля наша и постановленіе при своей моцы и пенарушоной цѣлости могли быты захованы сымъ нашимъ унѣверсаломъ срокогъ грозимъ и сурово приказуемъ, а если впредь понадобится где установиты инший перевоз, о томъ наше гетманское будетъ разсмотреніе и указъ.

Данъ в Батуринѣ, априля 20 д., року 1701^а.

Звишменованій гетман, кавалеръ рукою вѣласною^б.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подписано.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

С подленным сводиль Ротной квартирмейстр Алексей Василлев.
Таковий подлѣный обратню принялъ катедралний намѣстникъ іеромонах
Германъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 306. – Арк. 31-32. Копія.

№ 335

1701, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про затвердження за Григорієм та Матвієм Буцькими села Мартинівка, яке було надане їхньому батькові Петрові Буцькому

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови полтавському зо всею тамошню старшиною и всему старшому и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского того полку товариству и каждому, кому колвекъ о том вѣдати належитъ, симъ унѣверсаломъ нашим ознаймуемъ, и ж яко зейшлому небожчики пану Петру Буцькому⁵⁰⁰, судіи полковому полтавському, удела домъ в военных оказиях раненних его услуг надали селце, прозиваемое Мартиновку, и унѣверсаломъ нашим ствердили, по которим онъ небожчикъ на тоє селце в великого государя нашего, его царского пресвѣтлого величества, его ж монаршую, за вѣдомом нашим потвержателную вправили грамоту, такъ и его небожчиковским позосталим синамъ пп. Григорию и Матвѣю Буцьким, видячи их до войскових услуг бити способних, тоє преречное селце Мартиновку симъ унѣверсаломъ нашим ствержаючи, заховуемъ при нем, позволяючи оним такъ, якъ небожчикъ, родичъ ихъ владѣль и всякіє пожитки отбиралъ, владѣти и диспонувати тим селцемъ, мѣти прето хочем и сим унѣверсаломъ нашим пилно варуем, абы имъ пп. Буцькимъ в держанню того селца нѣхто з старших и менших жадной и найменшой не важился чинити перешкоди.

Данъ в Батуринѣ мая 8 д., року 1701* .

Звишменованный гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 68. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 68. Мікрокопія.

* Далі в тексті дописано: В подлинном подписано тако.

**1701, травня 16. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про увільнення від податків
ніжинських грецьких купців**

Пресвѣлѣйшаго и державнѣйшого великого государя нашего царя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Иван Мазепа.

Пану полковниковѣ наказному нѣжинскому зо всею старшиною полковою, сотникомъ тамошнимъ, атамановѣ городовому, такъже и п. войтовѣ нѣжинскому, бурмистромъ, райцомъ, зо всѣмъ майстратом тамошнимъ симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ супплѣковали до насъ купци греческіе, домами своїми в Нѣжинѣ мешкаючіе, ускаржаючися о долегливости свои, которіе от васъ, полкового и мѣского ураду поносять бранемъ у них коней в подводи и насиланемъ в доми их наездовъ, а докладали тое, же в них под особливою обороною прежних полковниковъ нѣжинских и недавно зейшого полковника наимилшого племѣнника нашего пана Івана Обидовского⁵⁰¹ будучи от обойхъ тих и ишних тяглих повинностей были свободним, з яких мѣръ просили нашего рейментарского унѣверсалу, за котормъ бы от тих прикростей при прежней знайдовалися волности. Мы теди помененних грековъ купцовъ, принявши прошеніе, видаемъ сей нашъ оборонний унѣверсалъ, через которий такъ отдаванія подвод и насилія в доми их наездовъ, яко тежъ и от вшеляких на мѣсто подачокъ чинимо волними. Прето абысте в милост полковая нѣжинская старшина и мѣскіе урадовіе упомененних купцовъ греческих коней в подводи брати, и прежднимъ людемъ в домах их господъ показовати и жаднихъ мѣских подачокъ брати не велѣли, але от всего того мѣли свободними и мглимы повагою сего жъ оборонного универсалу приказуемъ, а в ни яко прошлого року помененному наимилшому племѣнниковѣ нашому пану Івану Обидовскому зешлому полковниковѣ певную грошевую отдавали належитост, такъ и на сей рокъ тую квоту в домъ его небощиковский уистати будут повинни.

Данъ в Батуринѣ, мая 16, року 1701-го* .

Звишьменованный гетман, рукою власною.**

ЦДАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3652. – Арк. 3. Копія.

* Далі в тексті дописано: В подлинномъ унѣверсалѣ подписано тако.

** Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати войскової.

№ 337

**1701, липня 21. З обозу під селом Потоки. –
Універсал Івана Мазепи священику села Лотоків Іванові
Пригарі на заняття греблі і побудову млина,
на Медведівський ґрунт поблизу села Лотоків,
що на річці Лешма**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ войскової его царского пресвѣтлого величества Запорожского, особливе пану полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ полковой, сотникам, атаманам и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, ознаймуемъ, ижъ супликоваль до насъ, гетмана, священникъ села Лотоковъ отецъ Иоанъ Пригара, просячи себѣ нашего фундушового листа на заняте греблѣ и построенне млина и кґрунту, зовемого Медведовского, близко того ж села Лотоковъ на рецѣ Лешмѣ у старого селища Медведовского. И мы, склонившиися на его прозбу, велѣлисмо видати сей нашъ фундушъ, позволяючи ему на пререченномъ мѣстцу, до того способномъ, заняти греблю, водлугъ сили води, построи на оной млинѣ к успартю его господарства. Прето вѣдаючи о таковой волѣ нашей, абы нихто з старших и менших в томъ занятю греблѣ и построенню млина и к отбиранню з него, когда придетъ до совершенства, належачих розмѣрових пожитковъ, жадной и найменшой не важился чинити перешкоди до ласки пашей. Однакъ докладаемъ и пилно варуемъ, абы от затопу того млина в ґрунтах людянь тамошнимъ не было жадной кривди и шкоди.

Данъ въ обозѣ под селом Потокамы⁵⁰², юля 21, року 1701^a.

Вышменованный гетман, рукою власною^б.

Свидетелствоваль

С подленим читал канцелярист Григорий Ицков.

Таков подленной универсаль по засвидетелствованию от комисіи принял и росписался обритаючийся у дѣлъ Малоросійской колегіи Афанасій Лашкевичь.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 122. – Арк. 167. Копія.

№ 338

**1701, серпня 27. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про підтвердження привілеїв
Переяславській катедрі і підпорядкування їй
Терехтемирівського і Канівського монастирів**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоаннъ Мазепа.

^a Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковникови переяславскому зо всею старшиною и зо всѣми того полку войсковыми и посполитими людми. и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ палезало, чинимъ вѣдомо симъ унѣверсаломъ нашимъ, ижъ мы по должномъ нашом о помноженю ку большой хвалѣ всемогущого Бога церквей божиныхъ усердїи, отновивши и реставровавши коштомъ и старанемъ нашимъ гетманскимъ от давнихъ лѣтъ через военные неспокойние часи зпустѣлій престолъ епископии Переяславскїи и прилучивши до тоей жъ катедрѣ Переяславской и монастырь Терехтемировскїи, а тут же и монастырь Каневскїи⁵⁰³ присовокупивши, позволяемъ и даемъ зуполную моцъ и владу проесвященному в Богу его милости господину отцу Захарїи Корниловичу епископу переяславскому, и по немъ мѣючимъ быти сукцессоромъ, всѣми селами, кгрунтами, лѣсами, гаями, озерами і иными вшелякими угодиями по обохъ сторонахъ Днепра знайдуючимися до преречонихъ монастырей належными, а тут же и перевозомъ Терехтемировскимъ владѣти, диспонувати, и вшелякїе з нихъ ку подпори катедрѣ Переяславской отбирати пожитки, для чего, яко горники, выбиваючие камѣне млиновое з горъ Терехтемировскихъ до монастыря Терехтемировского належныхъ, от того камѣнїя млинового не грошевую повинностъ, але десятїи садъ до катедрѣ Переяславской неотмовне отдавати повинни, такъ имѣюче люде при березѣ землѣ монастырской свой млины побережное звичайное, якъ межѣ людми ведеться, до тоей жъ катедрѣ Переяславской выстатчати должни будутъ: в млинахъ зась монастырскихъ мѣрочниковъ будучихъ, абы не тилко на жадную полковую работу, але і на нашу гетманскую потребу ништо не смѣлъ потягати, от чего ихъ цале увольняемъ, и заступаемъ, а и таковыя люде, которїе в лѣсахъ власнихъ монастырей Терехтемировского и Каневского пасѣки свой держать, опрочъ козаковъ оборонные унѣверсали мѣючихъ, абы ибиклую медовую десятицу до катедрѣ Переяславской без жадной спреки отдавали, в которїе лѣси монастырскїе, также сѣножати и озера, жебы ништо з старшихъ и меншихъ без вѣдома катедрѣ Переяславской вездити и спустошенїя в нихъ чинити не важился, кгрунта также пустовскїе во всѣхъ маестностяхъ катедралнихъ лежачїе, до катедралнои власти, а не до полкового уряду належати мають и никому іншому, але самой катедрѣ Переяславской даемъ моцъ оними владѣти и диспонувати, а яко тут же варуемъ і тое абы козаки в маестностяхъ монастырскихъ будучие от самого монастыря и дозорцовъ добръ монастырскихъ в кгрунтахъ свойхъ утисненїя и в волностяхъ козацкихъ нарушенїя и жаднихъ іншихъ налоговъ і кривдъ не мѣли, такъ приказуемъ, абы взаимные козаки мужицкихъ кгрунтовъ і хать скуповуваги, такъ же и подданныхъ монастырскихъ в подсусѣдки до себе прїимати и жаднимъ іншимъ способомъ и обычаемъ тяглихъ людей к себѣ привлащати и заступати на важился і если бы вдова мужицкая пойшла за козака, албо дочка была отдана замужь козаковѣ, то і таковымъ способомъ кгрунтовъ мужицкихъ и жаднихъ добръ нерухомихъ козаки по жонахъ свойхъ себѣ горнути і привлащити не мають і не повинны будутъ, якїи всѣ пукта и клявзулы в семъ унѣверсалѣ вышей выраженъные владою нашою гетманскою ствержаючий в вѣчные часи за непорушние і непремѣнные мѣти, хотячи варуемъ и приказуемъ, абы ништо з

старшини и чернѣ преосвященному его милости отцу епископовѣ переяславскому и в пришліе часи мѣючимъ бити сукцессоромъ в зуполном владѣнію всѣми преречоними добрами катедри самой Переяславской и монастирамъ Терехтемировскому і Каневскому здавна служачими і теперь внов наданими и в спокойномъ належитих з них пожитков отбираню жадной не важился чинити перепони.

Данѣ в Батуриѣ августа 27, року 1701-го.

Звышъменовалный гетман, рукою власною^а.

С подлѣнным сводылѣ ротной квартермыстрѣ Афанасей Василевѣ

Таковый подлѣнный к себѣ принялѣ катедралный Намѣстник іеромонах Герман.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 306. – Арк. 33. Копія.

№ 339

1701, вересня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Михайлові Нестеренку з дозволом на ставку, що в селі Жорнівка, насипати греблю і побудувати млин

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманѣ и кавалерѣ Иоанѣ Мазепа.

Всѣмъ обще и каждому зъ особна, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, меновите всѣмъ жителямъ села Жорновокъ⁵⁰⁴ симъ нашимъ писанемъ ознаймуемъ; ижъ п. Михайло Нестеренко, житель коропскій, мѣючи вь селѣ вашомъ Жорновкахъ ставокъ еще отцемъ его небощикомъ Нестеромъ Игрекомъ занятій, просилъ насъ аби волню ему било на ономъ ставку, гребелку висипавши, вешнячокъ построити, именуючи, же тотъ ставокъ ни в чомъ есть никому не пененій. Мы прето, гетманѣ, склонившиися ласкаве на прозбу его Михайла Нестеренка, позволяемъ ему симъ нашимъ унѣверсаломъ на томъ отцевскомъ займищи гребелку висипати и млинокъ къ упожиткови своему построити, поневаж тое займище власнимъ своимъ отцевскимъ никому непеннимъ именуеть бити, зъ тимъ однакъ варункомъ, аби от занятя тое гребелки людским их грунтом жадная не дѣялася шкода. Кгди жъ если бѣ чрезъ висипанье на томъ ставку гребелки людямъ шкода яка мѣла бити, тети не могтиметь онг тамъ млинка строити, а такъ мѣти хочемъ и приказуемъ аби ему, Нестеренку, вь строенію на помянутомъ займищы того вешняка жадной ништо не задавалъ трудности и не чинилъ перешкоди.

Данѣ в Батуриѣ 2 септеврія 1701 року^б.

Звышъменованній гетман, рукою власною^в.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 66. – Арк. 137. Копія.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати реиментарской.

^б Далі в тексті дописано: Вь подлѣнном подпись.

^в Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

№ 340

1701, вересня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Марії Кукамевої на військову частину в її власному млині, що на Новосанжарівській греблі

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ полтавскому, старшигѣ полковой, сотниковѣ новосанжаровскому з урядом, особливо дозорци нашему млиновѣ в полку Полтавском будучих, и кождому, кому би колвекъ о томъ вѣдати належало, ознаймуемъ, ижъ яко небожчикови честному отцу Іоану Величковскому презвітерови соборной Успенской пресвятой Богородици церкви Полтавской, респектомъ праць при оной же церкви значне роненних, надалисмо в власном млинѣ его на греблѣ Новосанжаровской⁵⁰⁵ будучом, часть войсковую розмѣрових приходовѣ, такъ і тепер при жоне его, по немъ овдовѣлой, госпожѣ Маріи Кукамеовой оную заховуемъ, позволяючи ей тую часть войсковую ку вспартю господарства своего на себе отбирати, в якомъ оной отбиранъ к заживаню аби якъ пагъ полковникъ полтавский з старшиною своею, такъ і дозорца нашъ млиновѣ в томъ полку будучих, на подпарте (?) ей госпожѣ Маріи не важились чинити перешкоди, пилю варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, септеврия 6, року 1701.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною^а.

1701-го году марта 7-го дня съ подлиннимъ универсаломъ свѣдѣтельствовали и по посвѣдѣтельствованію подъчиствокъ, приписокъ, переправокъ и никакихъ другихъ подобнихъ тому сумнителствъ не нашлось.

Полковий миргородский хоружий Мѣрко Козиненковъ

Войсковій канцеляристъ Иван Капѣевскій

Вишеписанного году мѣсяца и числа таковий подлинний унѣверсалъ к себѣ принялъ и росписался Полковий полтавский асул Васил Морзенко.

ІР. НБУВ. – Ф. І, 52188 (Лаз. 11/ІІ. – Арк. 226.). Копія.

№ 341

1701, жотвня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському монастиреві про підтвердження всіх відведених земель з селом Сущани і млином, що на річці Снов

Пресвѣтлѣйшихъ и державнѣйшихъ великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Стефанович Мазепа.

^а Під підписом у колі написано: Мѣсто печати.

Их же царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всеи старшинѣ и чернѣ, меновите пану полковниковѣ стародубовскому зо всею его полковою старшиною, сотникомъ, атаманомъ городовимъ и сѣлскимъ и всѣмъ того полку обивателямъ, а особливе дозорцамъ нашимъ, всѣмъ кому колвекъ о томъ вѣдати належало бѣ, ознаймемъ, ижъ яко з указу нашего реиментарского висланіе наши, до монастыра Каменского кгрунтъ, то ест, лѣси, боръ, сеножати и инніе угоддя з селомъ, прозываемымъ Сушани, из млиномъ о трох колахъ на рецѣ Сновѣ стоячимъ, отвели, и в своемъ отводномъ писмѣ границу положили, такъ мы реиментаръ по милости Божой и монаршой ихъ царского пресвѣтлого величества, маючи моцъ в Малой Россій всякіе устроевати порядки, а тогъ монастырь ховаючи в нашомъ особливомъ призреніи, ствержаемъ симъ унѣверсаломъ по прошенію велебного отца Іоани, ігумена з братнею овою монастыра тіе всѣ отводеніе землѣ з селомъ и млиномъ помененнимъ, позволяючи з нихъ всякіе пожитки ку вспартю своимъ недостаткомъ монастырскимъ привлащити, о якой волѣ нашей вѣдаючи, абы якъ панъ полковникъ стародубовский з старшиною, такъ дозорци наши и нѣхто инній не важилися ему, отцу ігуменови з братією, в зуполномъ владѣнію и пожитковалію помененного села и млина з отводними всѣми кгрунтами жадной найменшей трудности и перешкоди чинити, пишно варуемъ и упоминаемъ войт зас з мужами (: опрочъ козаковъ:) в томъ селѣ Сушинахъ мешкаючими, жебы послушенство звичайное и належитую повинност подлугъ своей сили отдавали до помененой обители сурово приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, октоврія 1, року 1701.

Звишменованній гетманъ, рукою власною^а.

ІР НБУВ. – Ф. І, 61739. – № 923. – Арк. 1. Копія.

№ 342

1701, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Воронізькій ратуші на млин, що на річці Шостка

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймемъ симъ нашимъ унѣверсалнимъ писаніемъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, ижъ прекладаль намъ чрезъ суплѣку свою п. Матфей Петровичъ войтъ воронѣжский з мѣщанами, же для вспартя мѣськихъ расходовъ и всихъ случаючимся до ратуша належнихъ погребѣ, купили млинь на рецѣ Шостцѣ стоячий, о трохъ колахъ з гаемъ, сѣножатию и иными до его принадлежностями, у Пелагей Демчихи мелничий Локотковской за певную сумму в вѣчное мѣское владѣніе, и просили себѣ нашего гетманского потверженя на оный млинь зо всѣми до его принадлежностями. Теди мы, давши у себе прозбѣ

^а У рукопису ліворуч в колі написано: Мѣсто печати.

ихъ мѣстце, ствержаємъ подлугъ купчой симъ нашимъ унѣверсаломъ тот ихъ млинъ и, яко позволяємъ всякіе належніе розмѣровіе приходячіе пожитичости з частю войсковою до ласки нашої гетманской на ратушъ для вспартя расходов отбирати, такъ пишно варуемъ, аби ни хто в владѣнію мененного млина и в отбиранию з него розмѣровихъ пожитковъ до ратуша тилко для мѣскихъ обходовъ належнихъ, не важился чинити трудности и жадной наименшой перешкоди, а особливе аби ни хто з старшини теперешной, и впред мѣучой быти, з оног млина приходов розмѣровихъ не смѣль на себе отбирати, срокго и повторе сим же нашим унѣверсаломъ варуемъ и приказуемъ.

Дагъ в Батуринѣ, ноевр[іа] 10, року 1701^а.

Звишъменованій гетманъ, рукою власною^б.

Помітки: 1) На арк. 21-22: С подлинним сводиль войсковий канцелярист Михайло Павловский

2) С подлиннимъ читаль писар сотенній воронѣжский Кондрат Осмачка

3) Таковіе подленніе унѣверсал к себе счанего в ратушъ воронежскую приняль войтъ воронѣжскій Іосифъ Гречка.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 7565. – Арк. 21. Копія.

№ 343

1701, листопада 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про заборону веркїївському сотникові вимагати від жителів села Смоляж більше двох днів на тиждень роботи на державця

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Іоан Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ пану полковниковѣ наказному нѣжинскому зо всею старшиною полковою, и жъ заносили перед нас, гетмана, жалобу жителѣ села Смоляжи⁵⁰⁶, утискуючи на пана Самойла Афанасиевича, сотника веркїевского державцу села оног в тии же дозорца от его пана сотника веркѣвского в нихъ поставленнихъ великіе и нестерпиміе имъ в роботизнѣ дѣяль прикрости, незносніе чинячи обиди и в палщинѣ непресталніе вимисли і просили нас, гетмана, в томъ себѣ полегкий и оборони. Теди ми, призвавши его пана сотника злецилости, суду нашому войсковому Енералному на очнихъ ставкахъ тоей жалобы слухати, где и гди показалося тое, що имъ, людянь дѣялася тяжест, тогди ему, сотнику, не похвалилисмо такою прикрого владѣнія, любо жъ его пана сотника от держави того села не отдаляемъ, однакъ приказуемъ ему, аби не болшей, але тилко два днѣ в тижден роботу его панцизноу отправовали, а иншіе днѣ на свой оборотали потреби и в рокъ по пол осмачки овса от робочой товарини давали, на що жаднихъ датков и

^а Далі в тексті дописано: В подлѣномъ подпис таковъ.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати войскової.

повиностей не має и не повиненъ будеть он панъ сотникъ вимагати под неласкою нашею и под срогимъ караннемъ.

Дан в Батурнѣ, ноеврія 28, року 1701-го.

Звишменованій гетман, рукою власною^а.

С подленнимъ сводилкацелярист полковий нѣжинский Федор Стефанов.

К сей копій Павелъ Самойловичъ, бывшій сотникъ чернѣговской руку приложилъ, а подленній унѣверсалъ до себе принялъ.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3740. – Арк. 14. Копія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 44. – Арк. 381. Копія.

Там само. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 37. – Арк. 194. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 194. Копія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 168-169.

№ 344

1701, (?). Батурин. –

Універсал Івана Мазепи Переяславському

Свято-Вознесенському монастиреві

на село Сошники

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого, великого государя нашего, его царского пресвѣтлого величества, Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого апостола Андрея кавалер Іоаннъ Мазепа.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всякой старшинѣ и чернѣ, а особливе пану полковнику переяславскому, зо всею его старшиною полковою и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, тепер и в потомные часы будучимъ, симъ унѣверсалнымъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ. Ижъ мы, гетманъ, мѣючи от Бога всемогущего совершенную власт, яко всякіе благочинные порядки в Малороссийской нашой о гчизнѣ устроувати, такъ и по годности особъ по воли нашой благоразсмотрѣтельной, кому належит надане чинити, а видячи и вѣдаючи о крайней скудости монастира свято Вознесенского Переяславского, в которомъ мы от килкосотнолѣтного запусѣнія престолепископский власнымъ коштомъ и печаловѣтмъ старанемъ нашимъ воздвигнули, устроили и обновили, и на оный годную, згодную, поважную и в церквѣ Божий заслужоную особу ясне в Богу превелебнѣйшого его милости отца Захарія Корниловича за повелительнымъ пастира нашего, ясне в Богу преосвященного его милости отца Кир Варлаама Ясинского православного архиепископа митрополиты Кіевского, Галицкого и всея Малыя Россій благословеніемъ, промововали, надаемъ тому ж его милости новопоставленному епископу Переяславскому, ему самому и сукцессоромъ его милости на монастирь тот епископский Переяславский, же, ку вспартю и удоволствованію скудостей оного, село прозываемое Сошники⁵⁰⁷ в полку том же Переяславскомъ, в сотнѣ полковой Переяславской лежачое, зо всѣми до

^а У тексті дописано: В копії пишесть.

его належачами и прилежачими здавна угодіями, кгрунтами, лѣсами, полями, сѣножатми и всякими лежачими добрами, которое то помянутое село, яко позволяемъ тому жъ ясне в Богу превелебнѣшому его мелости отцу епископу в свою поссесію и зуполную владзу одобрати, онымъ диспонувати, користовати и якъ хотѣти ку своему общому, братіи в монастыру тамошномъ престолномъ Переяславскомъ живучой, пожиткови при послушенствѣ людей посполитых, оное употребляти, такъ повагою сего унѣверсалу нашего пилно варуемъ и реиментарско приказуемъ, абы нихто з старшины и чернѣ войсковой ему ясне в Богу превелебнѣшому его милости отцу епископу и сукцессоромъ его милости жадной наименшой в свободной того села державѣ в отбираню з него належитих пожитковъ, и от людей посполитих послушенства не важилься чинити перешкоды, о якой непремѣнной волѣ нашой, вѣдаючи войт тамошний Сошниковскій зъ всѣми своими тяглими посполитыми людми, абы во всемъ тому ж его милости отцу епископу переяславскому и всѣмъ сукцессоромъ его милости повиновалися и належитое отдавали послушенство, мѣти хочемъ и реиментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ року 1701.

Звишъменованний гетман, рукою власною.

На арк. 70 зв.: На село Сошники

ІР НБУВ. – Ф. І, 50936 (Лаз. 6з. – Арк. 68-70). Оригінал.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1255. – Арк. 102-104. Копія.

1702 рік

№ 345

1702, квітня 25. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи Марії Борковській на два кола
млива на Седнівській міській греблі, що на річці Снов**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ чернѣговскому і всей полковой тамошней старшинѣ, п. сотникови седневскому, атаманови городовому і всѣмъ обивателемъ тамошним, такъ же зособна мелникамъ на рецѣ Сновѣ, на греблѣ мѣской Седневской млины мѣючимъ, ижъ небожчикъ панъ Василии Борковскій, обозній Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожского енералний за вѣдомомъ и позволеніемъ нашимъ гетманскимъ построилъ двѣ колѣ млива на одномъ вступѣ на заставцѣ Яловой Пустовской никому ни в чомъ непенной при клѣтцѣ Лайтепковой, називаемой Одиноци, на рецѣ Сновѣ на греблѣ мѣской Седневской найдуючоїся. Теди вѣдячи мы небожчика пана Василя Борковского, обозного Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского енералного при нас и антецессоровъ нашихъ значне в Войску Запорожскомъ раненіе праці и у[с]луги, ствержаемъ повторнимъ симъ нашимъ унѣверсаломъ ей панѣ Маріі Василіевої Борковской з позосталихъ небожчику потомствомъ тіе построєннє на вишпомяненной пустовской заставцѣ двѣ колѣ млива, позволяючи ей оніє кола в зуполномъ своемъ завѣдованю держати и всякіє з нихъ розмѣровіє без жадной уйми и перешкоди отбирати пожитки. Вѣдаючи прето о таковой волѣ нашей, абы ей панѣ Маріей Борковской з потомствомъ ихъ панъ полковникъ чернѣговскій, старшина полковая, преречєлїє мелники и пихто иншіє владѣнїю тихъ двохъ колѣ и отбиранию з нихъ приходячихъ пожитковъ не смѣлъ и не важилъся найменшой чинити трудности и перенагабана симъ унѣверсаломъ нашимъ пилно и строго варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, априля 25, року 1702.

Звишменованній гетманъ и кавалеръ, рукою властною^а.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 301 зв. Копія.

^а Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

*1702, травня 4. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи прилуцькому
полковникові Дмитрові Горленку на заснування
селітряних заводів за Дніпром*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣшого великого государя его царского величества Войска Запорожского, гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Паномъ полковникомъ, старшинамъ полковымъ, сотникомъ и всему старшому и меншому Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожскихъ товариству, тако ж и всѣмъ посполитымъ обывателемъ малороссийскимъ, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, иж панъ Дмитрий Горленко⁵⁰⁸, полковникъ прилуцкий, усмотрѣвши себѣ по тамъ той сторонѣ Днепра до робленя селѣтри способные могилы первые на Боговомъ шляху недалеко Редчинихъ Байраковъ, другие от первых могилъ о чверть милѣ за рѣчкою Виссю, третье от других могилъ такъ же о чверти милѣ на низъ Висси, в четвертомъ мѣстцу под Коробчиними Байраками, в пятомъ мѣйску под лѣсомъ Лебединомъ над рѣчкою Турисю, просилъ нашего позволеня на Заведене в тых могилахъ селѣтренихъ Заводовъ. Мы теды поневажъ инымъ, мнѣй в Войску Запорожскомъ заслужонимъ особамъ, таковой учинности нашей не отмовляемъ, далеко близѣй ему, пану полковникови, яко значне в отчизнѣ Заслужившому ся особѣ оной отмовити не хочемъ, овшемъ позволяючи ему на свое імя вышъмененные могилы заняти и когда колвекъ похочеть в тотъ часъ Майданы селѣтраные завести, пилю варуемъ и приказуемъ, абы никто зъ войсковых, посполитых, старших и менших обывателей малороссийскихъ, помянутыхъ могилъ займовати, майдановъ на них, кроме его пана полковника Заводити, а найбарзѣй в робленю селѣтры ему пану полковникови наименшой шкоды, перешкоды, трудности и утысненя чинити и якимъ же колвекъ способомъ наносити не смѣлъ и не отважился.

Дано в Батуринѣ, мая 4 д., року 1702.

Звышменованный гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція. –

Інв. № Ал. 501/9/44.

Інв. № М.Т. 141 Р. Оригінал.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 27. – Арк. 1. Фотокопія з оригіналу.

Опубліковано: Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 42. – № 36.

1702, травня 8. Батурич. –
*Універсал Івана Мазепи про заборону
 рубати дерева в Радичівській пушці*⁵⁰⁹

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ, гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоан Мазепа.

Всѣмъ въобець и кождому зособна, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, а меновите дозорцамъ нашимъ оболонскимъ, тепер и в потомные часы будучимъ, симъ унѣверсалымъ писанемъ нашимъ ознаяемъ, и ж прекладалъ намъ чрез суплику свою велебный отецъ Марко Лавришевич з лаври святой Печерской кievской высланнымъ, весполь з велебнымъ отцемъ Гедеономъ Іоановичомъ, городничимъ радичевскимъ, что многіе люде, войсковыи и посполитыи, а именно подданные наши и козаки оболонский, псаровцы, городищане, розлетяне и крисковци, не контентуючиися давными своими ограниченными угодіями втручаются неналежне в пушци монастирскіе Печерскіе в Радичевскихъ добрах застаючіе, где без жадного респекту самоволне з пнювъ дерево валячи, великое в оных чинят спустошене, в какой своей долегливости просили на тую Радичевскую пушцу оборонного нашего унѣверсалу. Мы tedy, гетманъ, давши у себе слушной оных прозбу мѣйсце, а видячи и чуючи о такомъ безправю от самоволных людеи обывтели святой Печерской дѣбючомъся, яко приказалисмо з канцелярии войсковои сей нашъ оборонный выдати унѣверсалъ, такъ повагою и крѣпостію оного пишно варуемъ и рейментарско приказуемъ, абы псаровцы в пушци Радичевской задесенской по самое урочище названое Навозовка, а оболонцы городищане, розлетяне, и крисковцы, в пушци такъже тамошней по сей сторонѣ Десны лежачой, а до монастыра Печерского палежачои, жадною мѣрою не важилися з пнювъ дерева рубати и пайменшого тамъ спустошеня чинити, опрочъ лежачих дровъ, которые волно будет за позволенямъ городничих радичевскихъ кождому на опаль домашний брати и возити. А если бы хто над указъ сей нашъ, упорчиве поступуючи дерзнуть в тих помянутых пушцах самоволне стоячое дерево рубати, tedy такового позволяемъ грабити и забирати.

Данъ в Батуричѣ, мая 8, року 1702.

Звишьменованный гетман и кавалер, рукою власною.

На арк. 2 зв.: Ясне велможного его милости пана гетмана оборонный унѣверсал на Радичевъ.

ЦДІАК України. – Ф. 128. – Оп. 1а Вотч. – Спр. 32. – Арк. 1-2. Оригінал.

1702, травня 31. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи осавулові Переяславського
полку Стефанові Томарі з підтвердженням всіх млинів,
грунтів, лісів, гаїв, сіножатей*

Пресвѣтлѣшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, особливе пану полковниковѣ переяславскому зъ старшиною полкового, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ, бурмистромъ і всѣмъ старшимъ и меншимъ войсковимъ и посполитимъ того полку обивателемъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ унѣверсалнимъ писаньемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ панъ Стефанъ Томара⁵¹⁰, асауль того жъ полку Переяславского при оказанню намъ, гетмановѣ, купчихъ и іншихъ правнихъ записовъ на всѣ кгрунта свои, едни куплею набытие, а на другій тестевскій спадковимъ правомъ по женѣ ему доставшіеся, якій колвекъ во владѣнній своему маєть, а іменно на млини о десяти колах на рецѣ Супой при греблѣ Гелмязовской стоячій, на кгрунта Каврайскіе, то есть лѣси, гаї, поля, сѣножати, стави и іншія угодія, где и пять человѣковъ свойхъ зъ давнихъ часов осаженнихъ маєть, которіе кгрунта и помененій млины гелмязовскіе купнимъ себѣ приобрѣлъ способомъ, на кгрунта Каневскіе, а тутъ же и на греблю Межирицкую от небошика тестя его брата Якова Лизогуба, полковника Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговского, по жонѣ ему доставшіеся, просилъ на тѣ вишепомянутіе млини и кгрунта нашего гетманского подтверждення, для крѣпчайшого в потомніе часи оними владѣнія. Мы теди, гетманъ, хотячи и жичачи точніи абы кождій в Войску Запорожскомъ, вѣрними услугами своими для цѣлости отчизны працюючій не тилко себѣ самому, але й потомкамъ своимъ добръ працою и промысломъ себѣ приспособленних не отъемлемой в потомніе часи певень былъ поссессій, а вѣдаючи и пререченного брата Стефана Томари, асаули полкового переяславского шире і значне в Войску Запорожскомъ роненніе и ронячіеся услуги и заслуги, респектомъ тѣхъ, симъ нашимъ унѣверсаломъ, всѣ вишереченніе млины і всѣ кгрунта, яко лѣси, гаї, поля, сѣножати, стави і інній всѣ огуломъ угодія, якій колвекъ по купчих і иншимъ правнимъ обичаемъ въ руки его доставшихся записалъ мѣлъ и мѣтетъ въ своемъ держаннюю ствержаемъ самому ему, жонѣ и потомству ихъ, вѣчнуу на оные вкладаючи и укрѣпляючи владзу и поссессію, і позволяючи зо всѣхъ тыхъ добръ вшелякіе ку podporѣ домовства своего мѣти и отбирати користи и пожитки. А такъ абы нѣхто зъ старших и менших войсковихъ и посполитих людей, на сей часъ будучихъ і в пришліе времена быти мѣючихъ въ зуполномъ и спокойномъ всѣми тими добрами владѣти і пожитковати ему, пану Стефану Томарѣ, жонѣ,

потомству ихъ жадной найменшой не имѣлъ и не важился чинити перешкоди пилю варуемъ і приказуемъ.

Дагъ в Батуринѣ, мая 31, року 1702^а.

Звишьменованній гетманъ і кавалеръ, рукою власною^б.

С подлиннимъ свидетелствовал вахмистръ Михайла Бутин.

Таковой подлинной от ревизиальной комиссіи обратно к себѣ принялъ, а на сей копій росписался господина бунчукового товариша Стефана Томари домової его писаръ Степанъ Волчановскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 199. – Арк. 65. Копія.

№ 349

1702, червня 19. Іванпіль. –

Універсал Івана Мазепи Свято-Микільському Катошинському монастиреві про підтвердження всіх надань

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ старшинѣ полковой стародубовъской и всему старшому и меньшому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского того полку товариству, а особливе п. сотнікови топалскому зъ урядом и каждому, кому колвекъ вѣдати о том належит тепер и на потомніе часи, иж показовал нам всечестній отецъ Калист, ігумень монастирца Пустинножителного Семигорского⁵¹¹, з братією, лист себѣ данний од пана Михайла Миклашевского, полковника Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовского, которій з побожности своей власнимъ своимъ коштом покупивши кгрунъта, в сотнѣ Топалской лежачіе, построил тот монастирець Семигорскій и вручил оній в блюстителство и строеніе ему отцу Калисту з братією, надавши к тому млинокъ вешняк, близко того ж монастирца и вершини рѣчки Каташинъки стоячій, и позволивши там слободцѣ поселитися, до ласки нашой ку вспартію оной пустинножителной обители, на що и выпис по тому его полковничому листу з книгъ мѣских Стародубовских права майдебурскому оному выдано; и просил насъ, гетмана, абысмо тое наданье и фундацію ствердили. Мы теды, принявши его отца ігумена з братією прозбу, а надто хотячи, абы на том святом мѣстцу за превисокоє великого государя нашего, его царского пресвѣтлого величества, имя, за насъ гетмана, и за все Войско Запорожское, была отправована молитва, всѣ тій кгрунта паном полковником покупленіе, якъ ся в собѣ мают, на которых и монастирець его ж власним Накладомъ ест построень, слободку и млинокъ

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ тако.

^б Нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

вешнякъ ствержаемъ и умоцняемъ сымъ нашимъ унѣверсаломъ, позволяючи ему отцу ігумену з братією тымъ надаиьемъ владѣти и ку лучшому своему монастирскому приводити пожитковѣ. Вѣдаючи прето о таковой волѣ нашой, абы ниhto з старших и менших ему всечестному отцу ігумену з братією в владѣнью и заживаню тих кгрунтов, слободки и млынъка, до монастирца Новопостроенного Пустинножителного Семигорского належных и наданих, найменшой не важился чинити перешкоди, мѣти хочем и рейментарско приказуемъ; а тут же докладаемъ и пилно варуем, абы от того пререченого монастирца Семигорского околичных сель людским кгрунтам и всяким угодіам не было жадной кривди, шкоди и утисненя.

Данъ въ Иванполѣ, мѣсяця іюня 19д., року 1702^а.

Звышменованный гетманъ и кавалер, рукою власною тр.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 379-379 зв. Копія.

ЦДАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 32. – Арк. 379-379 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 281-282.

№ 350

1702, червня 22. Кочерів. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полку з підтвердженням хутора Ракусова Буда в Почепівському повіті, на млин при ньому і на новоосажену слобідку

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорозского гетманъ и славного чина святого Апостола кавалерь Иоанъ Мазепа.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского пану полковникови стародубовскому зо всею его старшиною полковою, а меновите сотникови почеповскому, атаманови городовому з товариством и войтови тамошнему з посполитими людьми и кождому, кому колвек о том вѣдати належит сим унѣверсалним листом нашим ознаймуем, ижъ панъ Иванъ Михайловичъ, товаришъ полку Стародубовского, мѣючи хутор свой власний з кгрунтами и иншими угодіями вечистою куплею набытой и урадовне розграничения в уездѣ Почеповском под селом Бѣлковом над речкою Лютенкою застаючий, прозиваемий Ракусова Буда, при котором за вѣдомом и позволенемъ листовним пана полковника своего стародубовского млин построивши и слободку осадивши, просилъ на тое все гетманского нашего подтвержденя. Мы теды, гетманъ, видячи его пана Ивана Михайловича до услугъ войскових згодного, до яких оногѣ в далший часъ заохочиваючи, яко повагою сего унѣверсалу нашего, той помянутий хутор з кгрунтами при нем

^а Далі дописано: В подлинном подписано

будучими; з млином новопостроєним, из слободкою осаженною ему, пану Івану, ствержаєм, такъ всякне належитие з оногo пожитки і млина розмѣровие користи, а з людей посполитих в той его слободцѣ живучихъ, должное послушенство и повинност отбираты ему позволяемъ, в чомъ абы нихто оной з старшого и меншого полку того Стародубовского товариства и з посполитих людей тамошних жадной наменшой не важился чинити перешкоды, кривды и долегливости крѣпостию нашего унѣверсалу пилно варуемъ и реиментарско приказуемъ.

Данъ в Кочеравцѣ⁵¹², року 1702, июня 22 д^а.

Звищменованный гетманъ, рукою власною^б.

Свидѣтелствовали

С подлѣнным читаль полковий канцелярист Стефанъ Журавев

Такову подленную крепость по засвидетельствований от комиссии принял і росписался войсковий товаришъ Владислав Булашевич.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 90. – Арк. 179. Копія.

№ 351

Близько 1702, червня 25. Глухів. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Іванові Молявці на його Левківські та Антонівські грунти з поселеними на них людьми

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Пану полковникови чернѣговскому зо всею старшиною полковою, а особливо пану сотнику любецкому зо всѣмъ товариствомъ и войтови тамошнему з посполитими людьми, и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, симъ универсалом нашим ознаймуемъ, ижъ будучи у насъ панъ Іван Молявка, знатний товаришъ полку Чернѣговского, презентовалъ намъ лист в потверженіе ему на власніе его куплеиіе кгрунта, а іменно на Левковские и Антоновские над рѣчкою Рудкою лежачіе, и на осаженне на тихъ грунтахъ людей от небожчика славной памяти пана Якова Лизогуба, полковника на тотъ часъ будучого чернѣговского, и от теперешнего полковника пана Евфима Лизогуба надалііе, и просилъ насъ, гетмана, абисмо для лутшой в потемний часъ крѣпости тие ему данііе от полковниковъ потвержателніе писма звѣрхо властителнѣйшимъ рейментарскимъ ствердили унѣверсаломъ. Ми теди, гетманъ, респектуючи на его значніе заслуги в Войску Запорожскомъ роненіе, а вѣдаючи его способност до далшихъ услугъ войскових, давши слушному его прошенію у себе мѣстце, яко всѣ его купленіе кгрунта, в тихъ полковничихъ писмахъ вираженіе, симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ, такъ пилно

^а Далі в тескті дописано: В подлинном тако.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

варуемъ и реинентарско приказуемъ, аби нѣхто з старшини и чернѣ ему, пану Молявцѣ, в заживанню тихъ его видѣписанихъ Левонковскихъ и Антоновскихъ кгрунтовъ: в осаженю на тихъ кгрунтахъ и владѣннїи совершенномъ людей жадной найменшой не важился чинити перешкоди и перенагабаня, однакъ тут же и тое докладаемъ и сурово упоминаемъ, абы и онѣ панѣ Молявка, чужихъ до тихъ своихъ кгрунтовъ насильно и упорчиво не привлащаль осядлостей и людей на тихъ кгрунтахъ не з околичнихъ и поблизу будучихъ сѣль, але з сторони иншой, яко то з-за Десни, или з-за Днепра, приходячихъ осажоваль и в своемъ онихъ мѣль завѣдованню и владѣннїи.

Данѣ в Глуховѣ, юня 25 д., 1072^а.

Вишьменованный гетманѣ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1300/1283. Копія. Дата помилкова.

Універсал видано не раніше 1699 – не пізніше 1705. Універсали Чернігівських полковників Лизогубів Якова та Якіма.

№ 352

1702, червня 30. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полку Якову Старосільському на всі володіння, що дісталися йому від тещі і дозволом засипати греблю та побудувати млин у селі Кукшинове

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманѣ и кавалерѣ Иоанѣ Мазепа.

Пану полковникови стародубовскому зо всею старшиною полковою, п. войтови зо всіми тамошними мастратовими, а особливе п. сотникови почеповскому зо всемъ урядомъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, симъ универсалнымъ листомъ нашимъ озпаймуемъ, ижъ взявши себи в малженство п. Яковъ Староселскій, товаришъ полку Стародубовского, дочку у п. Палагїи по першому мужу Ходкевичевой, а по второму Рондаковой Ефросимїю и одержавши себи вместо села дворъ Ходкевичевской, две слободки, именуючися Волохи и Кобели, в уезде Почеповскомъ лежащие, межи которыми слободками поля пахарные, синожати, так же часть млына власнымъ коштомъ небожчика Ходкевича на реце Деревейле построенного под селомъ Аксамитовомъ, презентоваль намъ на тое свои вси кгрунта от тещи в посессию данные универсаль пана полковника стародубовского и писмо от мастрату тамошнего данное и просилъ нашего гетманского на оные кгрунта подтвердителного унѣверсалу. Мы tedy прозбѣ его давши у себе мѣстце и заохочуючи до услугъ войсковихъ, ствержаемъ все тые его кгрунта теще данные во владеніе и поблизу слободок вишьмененнихъ у селе Кукшинове⁵¹³

^а Дата помилкова: Універсал підписано не раніше 1699 – не пізніше 1705 р. Далі в рукопису дописано: В подленномъ закрєплєно тако.

^б Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

гребелку высыпати для построения млына вишняка позволяем мети прето хочемъ и реинентарско приказуемъ, абы ему, пану Якову Староселскому, в владенію и пожиткованью тихъ кгрунтовъ и построению гребелки самъ панъ полковникъ и ни хто иншій жадной наименшой не важился чинити перешкоды, однакъ тое варуемъ, абы от занятя тоей гребелки людскимъ околичнымъ кгрунтамъ не деялась шкода.

Данъ в Батуринѣ, юня 30, року 1702^а.

Звышъименованный гетманъ, рукою властною.

Свидетелствовалъ

Корнетъ Иванъ Ващинский

С подленимъ чол канцелярист Григорей Ицков

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 91. – Арк. 383. Копія.

№ 353

*1702, липня 12. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Йосипові Борозні
про підтвердження прав на куплену частину
села Медведове у Стародубівському полку,
що має назву Кліщове, з землями і сіножатями*

Пресвѣтлѣшого и державнѣшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, а особливе пану полковникови стародубовскому зъ всею его старшиною полковою, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ, бурмистрамъ и всему старшому и меншому того полку товариству весполъ з посполитыми людьми, симъ унѣверсалнимъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ; и ж презентоваль намъ панъ Іосиф Юревичъ Борозня, товаришъ полку Стародубовского, послѣдней воли небожчика, родича своего пана Юрія Константиновича Борозны тестаментъ, в которомъ лекговал и вѣчными часы записаль ему в маелности своей власной прародителной в полку Стародубовскомъ, в селѣ Медведовѣ лежащей, Клещово прозиваемой, четвертую част з людьми на не живучими из их осѣдлостями, з лѣсами, полями крунтами, сѣножатми и всякими до ней приналежачими угодіями, а двомъ его братамъ Мартину и Михайлу и третому внуку своему Кирияку Борознямъ три в ровномъ подѣлѣ части, з яких трех частей, одну на помянутого Маркіана Борозну, вѣчнымъ прирощенымъ правомъ спадующую част полюбовнымъ договоромъ, скупивши, и купчимъ записомъ себѣ и потомкомъ своимъ укрѣпивши, просилъ насъ такъ налекгованую, яко и на купленую свою ж част унѣверсалного нашего потверження. Мы прето, гетманъ, и кавалер, давши у себе слушной его п. Іосифа Борозны прозбѣ мѣстце, а видячи

^а Далі в тексті дописано: Подлинной подписанъ тако.

небожчика, родича оного тестаментъ и купчий записъ от брата его ж рожоного п. Мартина Борозни на проданую ему част свою данных правне споряжений и на пилный, яко повагою сего унѣверсалу нашего тые обѣдвѣ части лекгованую и купленую в селѣ Медведовѣ в маестности, прозиваемий Клещово, лежачіе з людми посполитыми на них седячими, з полями, лѣсами, сѣножатми, кгрунтами и всякими до тих частей належачими здавна угодіями, ствержаемъ от людей посполитых послушенство и всякіе повинности, а з кгрунтовъ и угодий належитые користи, пожитки и приходы отбирати позволяемъ и вѣчными часы тые всѣ его лежачіе в двох частех лекгованой и купленой добра при немъ пану Юсифу Борознѣ и потомках оного заховуемъ, варуючи тое пилно, абы околичных и помѣжных чужих кгрунтовъ до тих двох от насъ стверженных двох частей не превлащаль и жадною мѣрою не присовокуплел, лечъ такой в своей держаль поссессіи и оными владѣль, якъ прародители его в стверженной ограниченю владѣли, вѣдаючи прето о таковой воли нашей о потвержателномъ семъ унѣверсалѣ, абы нѣхто ему п. Юсифу Борознѣ в владѣню тых помянутых лекгованых купленых, а от насъ стверженных добръ и в отбиранию з них всяких належных пожитковъ, а от людей посполитих на тых его частех осѣдлости свои мѣющих [по]слушенств найменшой не важился войскових и посполитих обывателей полку Стародубовского чинити перешкоди и долегливости, непремѣнно мѣти хочемъ и реиментарско приказуемъ.

Данъ в Батуригѣ, року 1702, мая 12.

Звишъменованный гетман, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 28. – Арк. 1-2. Фотокопія з оригіналу.

№ 354–355

1702, липня 17. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Опанасові Зінченку про підтвердження його прав
на володіння слободами Людківщина і Шаломина***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ і кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому, обозньому, суди, осавуломъ польковимъ, сотникомъ, и всѣмъ начальнимъ, и товариству, в томъ полку найдуючимъся, ознаймуемъ, иж, маючи на своих старожитнихъ грунтах двѣ слободки, одну, прозиваемую Людковщину, а другую Шеломинъ, посажени въ томъ же Стародубовскомъ польку, панъ Афанасій Зѣнченко, старинний и значний того полку Стародубовского товариш, просил нас о утверженъе оних зъ людми въ них будучими. Теди мы, зъклонившися до его прозбы, а то респектомъ его давних и значних службъ войскових (: якие онъ от молодости своих лѣтъ нелениво отпраоваль въ окказіах военъних; а тепер вже и син его тую ж службу войсковую отпраовуюют завше:), ствержаемъ тие помененние слободки оному зо всеми до них потребними кгрунтами, то ест: лесами, полями

розробленими, и дубровами, и сѣнокосами, у вичность, ведлуг давного ограниченья, позволяючи зъ них всякие пожитки привращати, а от людей послушенство и повинност зъвклюю отбирати на себе. Зачимъ абы ему, пану Зѣнченъку, зъ дѣтми въ тих помененьних слободках и кгрунтах, яко самъ панъ польковник, так и ништо иншій не важилъся чинити трудности и перешкоди, пильно упоминаемъ и приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, іюля 17 дня, року 1702-го^а.

Звышменованъный гетманъ, рукою власною.

Судія пол. старод. Николай Ханенко тр.

Обозний польковий стародубовский.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 87. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 29. – Арк. 87. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 87.

№ 356

1702, серпня 1. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Якову Дем'яновичу на млин і куплені землі між селами
Горинь та Орлівка з посполитими людьми,
що там мешкають***

Пресвѣтлѣшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого Апостола кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского всякой старшинѣ и чериѣ, а меновите пану сотниковѣ глуховскому, атамановѣ городовому и войтови тамошнему и всему старшому и меншому тоей сотнѣ товариству весполь з посполитими людми и каждому кому, колвекъ о томъ вѣдати належить, и в потомній вѣкъ озпаймуемъ, ижъ супликоваль до насъ панъ Яковъ Демяновичъ, значній сотнѣ Глуховской товаришъ, просячи себѣ гетманского нашего потверженія на купленіе свои крунта межи Орловкою и Гириномъ, в сотнѣ Глуховской же лежачіе, именно: на млинъ о двохъ колахъ мучнихъ, а третомъ ступномъ, на болотѣ, прозиваеомомъ Сонное, змайдуючихся, при которомъ и люде знаходятся, и дворъ з винницею построенній, также на поля, сѣножати и окопи розробленіе, до того млина належачіе, и на всякіе до его прислушанія угодія. Мы теди, гетманъ, давши у себѣ слушной его, пана Якова прозбѣ благопризрителное мѣстце, а респектуючи на услуги оногo, в Войску Запорожскомъ ронячіеся, яко ствержаемъ ему тотъ преречоній млинъ зо всѣми до него приналежащими добрами и угодіямы, з людми, при немъ застаючими, позволяючи ему всякіе з оногo розмѣровіе доходи, з грунтовъ користи, а з людей посполитихъ послушенства и повинности отбирати, такъ

^а У копії дописано: В подлинномъ подпись таковъ.

повагою сего унѣверсалу нашего пишно варуемъ и рейментарско приказуемъ, абы никто ему, пану Якову Демяновичу в владѣнію того села з грунтами и з людми и в отбиранію з оного належитихъ приходовъ, а з людей тяглихъ послушенства и повинностей найменшой не важился чинити шкоди и перешкоди.

Данъ в Батуриѣ, августа 1 дня, року 1702^а.

Звишъменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 349. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 40. – Арк. 349. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 347-348.

№ 357

1702, серпня 22. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Григорію Карповичу про затвердження за ним дворища в селі Лутаві з полем, сіножатями і деревами бортними на острові Желізниковім, але щоб навколишні жителі могли ним користуватися

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ и кавалѣръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Кіевскому, зъ старшиною полковою, п. сотниковѣ острицкому зо всѣмъ урадомъ тамошнимъ, и всѣмъ в томъ полку обритаючимся старшимъ и меншимъ абывателемъ, и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало. Поневажъ в інквизиціи чрезъ высланных наших, пана Іоакова Солонину, пана Пантелеимона Радича, пана Николая Кгрембецкого, значных товаришовъ воисковыхъ, выведенои показалося тое, же панъ Григорій Карповичъ, значный товаришъ войсковый, у Корнѣя Степаненка Лапѣки, обывателя острицкого, кгрунтъ въ уезде Острицкомъ лежащий, то ест дворище въ селѣ Лутавѣ⁵¹⁴, зъ полемъ, сѣножатми, деревомъ бортнымъ въ островѣ Желѣзниковомъ будучомъ, купленнымъ набылъ способомъ; а Стефанъ Лапѣка тот кгрунт у Антона Ждановича, бывшего некгдыся полковника Кіевского⁵¹⁵, заготовый купил гроши, на якую свою куплю онъ, панъ Григорій Карповичъ, якъ купчий писма, такъ и унѣверсаль антессора нашего Войска Запорозского гетмана пана Юрїя Хмельницкого потверждателный, перед тыми жъ преречоными от насъ высланными особами и перед нами, гетманомъ, презентовал, теды и мы, гетманъ, тую его, пана Григорїя Карповича куплею симъ нашимъ унѣверсаломъ ствержаючи, позволяемъ ему тыми кгрунтами владѣти, и в тых межахъ и ограниченою, подлугъ писма Петра Бутримовича, асаула полкового кіевского для того дѣла в Остеръ некгды высланого, их заживати, въ якомъ заживал продавца тыхъ кгрунтовъ Корнѣй Лапѣка;

^а У тексті дописано: В копії пишеться посему.

докладаемъ однакъ тое, абы якъ перед симъ въ тои островъ околичнымъ людемъ уездъ был волнии, такъ и тепер абы таяж волность была неотмѣнена, жебы яко людемъ в околичности тамъ жиющимъ незборонно было сосонъ и иншого дерева въ томъ островѣ меживоротнымъ деревомъ будучого на дрова и на будынокъ способного рубати, такъ и ему, папу Григорію Карповичу зъ того жъ острова дерева вывозити на свою потребу, абы волно было. Зачимъ абы ниhto зъ старшихъ и меншихъ духовныхъ и свѣцкихъ особъ въ владѣнію тымъ помянутымъ кгрунтомъ купленнымъ, то ест дворищемъ, зъ полемъ сѣножатми, и бортнымъ деревомъ, такъ ему, пану Григорію Карповичу, жадной наиненшой не важился чинити перешкоды, а особливо въ бортномъ деревѣ, абы жадная ни от кого не дѣялася шкода, яка и онъ панъ Григорій Карповичъ, абы до того своею кгрунту, чужихъ людскихъ, и монастыря Братского Кіевского въ околичности тамъ будучихъ угодіѣ, яко то поль, сѣножатен, озеръ и жадныхъ иншихъ кгрунтовъ не смѣлъ привлащати и присвояти, симъ же унѣверсаломъ нашимъ пилю варуемъ и приказуемъ.

Данъ въ Батуриѣ, 22 августа 1702 року.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

Mazepiana in the Harvard Manuscript collection (1691-1709). Bohdan Strumynskyi. – Offprintend from Harvard libraru bulletin. – Volume XXVIII. – Number I. January 1980. – P. 74, 75. На s. 76, 77 фото з оригіналу. – № IV.

№ 358

1702, вересня 2. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи Кієво-Печерській лаврі
на хутір Карлики в полку Ніжинському,
поблизу Омбища, який належав покійному лаврському
ченцеві Кирилові Филімоновичу***

Пресвѣтлѣйшого и державнѣшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежить, а особливе пану полковнику нѣжинскому зо всею полковою старшиною і всѣмъ такъ войсковимъ, яко и посполитимъ того полку людемъ, ижъ висоце в Богу превелебний его милость господинъ отецъ Іоасафъ Кроковскій, архимандрит Кієво-Печерскій з братією. Довѣдавшися о зестю з сего свѣта превелебного в Богу отца Кирилла Филѣмоновича тое же Кієво-Печерской Лаври законника, а вѣдаючи, же небожчикъ мѣл хутор свой власній, прозиваемый Карлики, в полку Нѣжинскомъ найдуючийся, просилъ насъ, абы той хуторъ нѣкому иншому, тилко обители святой Печерской в область поданій былъ і унѣверсаломъ гетманскимъ ствержений. Мы прето, гетманъ, уважаючи самую слушность, же небожчикъ превелебний отецъ Филѣмоновичъ в той обители в законій чинъ постриглся и чрезъ многие лѣта житие свое такъ проводил и

посиланъ был на началство до монастыра Омбишского под послушенствомъ Лаври Киево-Печерской будучого, поблизу которого и тот хутор Карлики найдется, надаемъ и приказуемъ совокупляючи оной до Омбиша⁵¹⁶, яке наданне сим нашим унѣверсаломъ ствержаючи, позволяемъ висоце в Богу превелебному его милости господину отцу архимандритѣ з братією тимъ хуторомъ, яко власнимъ монастырскимъ владѣти и ку пожитку монастырскому, подлугъ волѣ своей диспонувати, о чомъ вѣдаючи аби нѣхто не перечил в том і в зуполномъ того футора владѣнію обители святой Киево-Печерской жадной наменьшой не важился чинити перешкоди, симъ же унѣверсаломъ нашимъ писанимъ пилно варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, септеврѣя 2, року 1702.

Звишменованній гетманъ и кавалер, рукою власною.

С подлѣннымъ свѣдѣтелствоваль находячейся при генералшой в полку Нѣжинскомъ перепису удѣл полковый нѣжинский канцелярист Иванъ Левченко.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 40. – Арк. 595. Копія

Опубліковано: Описание Румянцевской описи. Вып. 2. – С. 189-190.

№ 359

1702, вересня 6. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про віднесення сіл Стахорщина і Блистова, що залишилися по смерті Фея, до гетьманського управління, виділивши вдові покійного Юстинії, дружині Андрія Зіновича, двору в Новгородку з винним майданом, хутора на Ушиці і дозволом заснувати слобідку і користуватися трьома млинами

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, а особливе старшинѣ новгородской и дозорцамъ нашимъ шептаковским⁵¹⁷ и стахорщинѣ найдуючимся симъ унѣверсалнимъ листомъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ хочачи ми аби села Стахорщина и Блистова⁵¹⁸ по небожчику Фаю позосталіе, были в нашомъ завидовано, часть належитую кгрунтовъ до тихъ сель належачихъ на насъ, гетмана, велѣлисмо отобрати, а з особливого респекту нашего одѣлилисмо часть певную женѣ его небожчика Фая, а по теперешнемъ мужу Андрѣевой Зѣневичовой на имя Юстиній, яко то пустилисмо оной владѣнію Фаевскій в Новгородку дворъ стоячій с пляцемъ винничшимъ и з двома коморами на ринку стоячими и зе всѣми до него належитостями, хуторъ на Ушивцѣ⁵¹⁹ стоячій, як се в себѣ маеть, з тамошнимъ кгрунтомъ и сѣножатми и займищами в дуброві купленними у вѣчност утверждаемъ, на которих кгрунтах не забороняем осадити дворовъ десятокъ для помочи в господарскихъ працахъ, а взглядомъ будовання трохъ млиновъ, до оной же маетности належачихъ, одного на

селищи вишей Стахорщини, другого Ломанского, третого Бугриновского, позволилисмо оної з мужемъ ей теперешнимъ Зѣновичомъ з тихъ трохъ млиновъ всѣ на себе отбирати розмѣровіе пожитки, в чемъ аби пѣхто, а особливо дозорци наши не важилися чинити кривди и перенагабани, пишно варуемъ и приказуемъ.

Данъ у Батуринѣ, сентеврія 6 д., року 1702-м^а.

Звишьменованій гетманъ, рукою власною^б.

Свидетелствовалъ корнетъ Іванъ Ващинскій

Таковой подлѣнной унѣверсалъ засвидетелствованный отъ комиссіи обратно принялъ бунчуковий товаришъ Григорій Зѣневичъ

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 20. Копія.

№ 360

1702, жовтня 30. Батурин. – Універсалъ Івана Мазепи Полтавському Хрестоудвиженському монастиреві на ґрунті над річкою Орчик

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ і кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому колвекъ вѣдати надлежить, а особливо пану полковникови полтавскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманови городовому полтавскому с товариствомъ и войтовѣ з мѣщанамъ и всѣми посполитими людьми, ижъ будучи у насъ в Батуринѣ превелебный в Богу отецъ Евфремъ Шацкий, игумень монастыря Полтавского з братиею докладалъ жалобливе, же в кґрунта при рецѣ Орчику лежачихъ и в ловахъ рибнихъ при той же рецѣ в лиманахъ одправающихся, якими от лѣтъ двадцатъ законники полтавские монастыремъ своимъ владѣють и пожиткують, чинится отъ Назара і Николая, жителей Куковскихъ перешкода и турбация, которий по унукахъ нѣякогось Снѣжка, зятями себе менуючи бити, до онихъ кґрунтовъ формують близкость себѣ и претенсію для того жъ будто онъ, Снѣжко, тие вишьречоніе кнґрунта в своемъ когдасъ мѣлы завѣдованню, за чимъ мы, гетманъ, уважаючи, же Назаръ и Николай, менение того Снѣжка потомкове, жаднихъ не мѣють на писмахъ крѣпостей, якимъ правомъ тими кнґрунтами оний завладѣлъ былъ Снѣжко, чи оние били ему наданіе, чали куплю набитіе и якъ би имъ, Назару і Николаю, спадали в поссесію, жадного не показали доводу и документу, а законники монастыря Полтавского тими над Орчикомъ лежачими кґрунтами и ловлями рибними от лѣтъ двадцати владѣють о якие ихъ а ны онъ Снѣжко а ни хто инший не турбовал і до сихъ часъ не упоминался и уже подлугъ права в той справѣ давность, яко симъ унѣверсаломъ нашимъ тие вишь речоніе кґрунта ствержаемъ в вѣчностѣ

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати реиментарской.

монастиревѣ Полтавскому, позволяючи предреченному отцу ігумену того монастыря Полтавского з братіею, а по немъ и наступающим игуменам и братии теми при рецѣ Орчику лежачими кгрунтами и лиманами до ловлѣ рыбной належными вѣчне владѣти и вшелякие з них приходячие пожитки отбирати, такъ абы Назаръ и Николай того Снѣжка менуючиися потомкове и нѣхто инший отсего часу жадним способомъ тих вишей речоних орчиковских кгрунтовъ себѣ привлащати і в оние втручатися не важился, рейментарско под срокгим войсковим каранемъ варуем и приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, октоврѣя 30 дня, року 1702-го.

Звишъменованый гетманъ і кавалеръ, рукою власною^а.

Свидѣтелствовалъ монастыря Пол[тавского] ігумень Амфілахій.

ЦДІАК України. – Ф. 912. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 10. Копія.

№ 361

1702, жовтня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Василю Свѣчці на млин на річці Оржиці під селом Городищем з усіма прибутками

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман Иванъ Мазепа

Пану полковникови лубенскому зо всею старшиною полковою, сотникомъ, атамановѣ городовому з товариствомъ, и войтови з посполствомъ, и кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсалнимъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ панъ Василий Свѣчка, значний товаришъ войсковий, за вѣдомомъ и позволенемъ нашимъ, на греблѣ на рецѣ Оржицѣ, при своемъ хуторѣ под Городищемъ занятой, власнымъ коштомъ построивши млынъ, просилъ нашего гетманского потверженя. Мы теды, респектомъ услугъ его и працѣ, в Войску Запорожскомъ роненых и впрѣд мѣючихся ронити, прозбѣ слушной давши мѣстце у себе, яко выдаемъ сей нашъ потвержателний ему, пану Василю Свѣчцѣ, унѣверсалъ, позволяючи всякіе розмѣровие приходячие пожитки з частю войсковою до ласки нашей на себе одбирати, такъ мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, абы ему во владѣнію того млина и в одбираню з оного всякихъ розмѣровыхъ приходячихъ користей з частю войсковою самъ панъ полковникъ, старшина полковая и нихто инший, жадной наменьшой не смѣлъ и не важился чинити кривды, долегливости и перешкоды, и повторе симъ нашимъ унѣверсаломъ варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, октоврѣя 20, року 1702.

Звишъменованый гетманъ, рукою власною.

Стороженки. Фамильный архив. – Т. VI. – № 460. – С. 523.

^а Нижче в колі написано: Мѣсто печати.

№ 362

1702, листопада 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Глухівському Петропавлівському монастиреві на мутинські “рибні ловлі”

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, а особливе дозорцамъ нашимъ, на стану Мутинскомъ будучимъ, и впред бити мѣючимъ, ознаймуемъ, ижъ, мѣючи мы особливаю нашу такъ ку обители святой Петропавловской Глуховской прихилност, яко теж и ку самому тоей обители ігуменовѣ превелебному в Богу господину отцу Мелетію Трофимовичу любовъ, надаемъ на преречоній Глуховский монастирь всѣхъ стану Мутинского⁵²⁰ рыбныхъ ловлей половину и позволяемъ, ему отцу игуменовѣ, з братією на пожитокъ свой оную отбирати. Зачимъ приказуемъ дозорцамъ помененного стану нашего Мутинского, абы коли колвекъ, тамъ рыбъ що прибарется, на двѣ половинѣ одній роздѣляючи, одну половину до пререченой обители святой Петропавловской Глуховской всегда отдавали, о що и повторне приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, 6 ноеврія, 1702 року.

Звишьменованний гетман, рукою власною.

На зв. другого аркуша: На половину ловлей рыбных з стану Мутинского служачій от гетмана Мазепи данный.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 61914. – № 119. – Арк. 11. Оригінал.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 378. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ 7. – Оп. 2. – Спр. 41. – Арк. 378. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 383.

№ 363

1702, грудня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому військовому товаришеві Тимофіїві Пиковцю з наказом фастівським жителям гатити греблю

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому бы колвекъ вѣдати о томъ надлежало, а меновите, такъ войсковимъ, яко и посполитимъ села Хвастовець⁵²¹ жителемъ симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсаломъ, ижъ суплѣковаль до нас, гетмана, панъ Тимофій Пиковецъ, товаришъ Значний войсковий, прекладаючи, что не меншую поносит кривду и утискъ в власномъ ставку своемъ и греблѣ на томъ же ставку будучой от вас, жителей Хвастовскихъ, же ви тую греблю, нымъ еще оная в его не была посессіи, селомъ своимъ гачували, для чого в ономъ ставку волно было вамъ ловлѣ рыбний отпраовати, а тепер, когда ему оная гребля вѣчистою куплею

досталас во владѣніе, теди ви перестали гатити, лечь онъ панъ Пиковець самъ своймъ коштомъ муситъ гатити, однакъ ловель рибнихъ в ставку одправовати и в млинъ без тринкало молоты не попересталисте, а надто еще быдломъ своймъ и воЗами греблю тую розбиваете и руйнуете, в чомъ просил нашой себѣ оборони и до васъ на поменателного указу, якую его прозбу узнавши бити слушною, велѣлисмо з канцелярій войсковой сей нашъ видати унѣверсаль, через которій приказуемъ вамъ, жителемъ хвастовскимъ, грозно и сурово, абисте тую греблю, если перед симъ гачували и тепер своймъ селом гатили, а вамъ позволяемъ в млинѣ на той греблѣ стоячомъ без тринкало молоты и рибу в ставу ловити. Если Зась тоей греблѣ для тихъ свойхъ пожитковъ и обшой своей вигоди гатити не похощете, теды в мененномъ ставу ловль рибнихъ отпраовати вамъ забороняемъ и пилно тое варуемъ под срокгимъ каранемъ, абисте греблѣ быдломъ и возами розбивати не важилися, а онъ уже панъ Пиковецъ своймъ коштомъ повинен будет туо свою греблю на тот час гатити.

Данъ в Батуринѣ, декаврїа, в року 1702.

Звишьменованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною^а.

К сей копїи унѣверсала сотник Красноколядинский Марко Ангеліовский руку приложилъ.

К сей копїи унѣверсала Григорий Покотило, товаришъ бунчуковий, руку приложилъ.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3506. – Арк. 8зв.-9. Копія.

№ 364

1702, грудня 3. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому хорунжому Іванові Юркевичу про дозвіл осадити слобідку біля свого хутора і побудувати млин на річці Свизь

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому зъ всею старшиною полковою, сотником, атаманомъ и всему старшому и меншому того полку товариству, а меновите сотниковѣ новгородскому, атамановѣ городовому Z товариствомъ и войтовѣ тамошнему Z посполитими людми и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, сим унѣверсалом нашим ознаймуемъ, ижъ презентоваль нам, гетмановѣ, панъ Іванъ Юркевичъ⁵²², хоружий полковий стародубовский, унѣверсаль, данний себѣ от пана Михаила Миклашевского, полковника своего стародубовского, на поселение слободки ведлуг футора своего, въ уездѣ Новгородскомъ зостаючого, и на построение млина на рецѣ Свизѣ къ тому ж

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣстце печати рейментарской.

футору и слободцѣ прилеглой, и просиль гетманского нашего на тое подтвержателного унѣверсалу. Ми теди, гетманъ, респектуючи благопризрѣтелно на его пана Юркевича в Войску Запорожскомъ ронячиеси услуги, до яких и въпредѣ заохочаючи, яко сим нашим унѣверсалом поЗволене листовное пана полковника стародубовского, и въ нем тоеи слободки описанную границу ствержаем, поселити там людей зъ потребу, и от них всякое належитое послушенство и повинности отбирати, и млинъ къ своему лучшему пожитку и користи на рецѣ Свизѣ зъ висипанем греблѣ и Зъ отбиранем всяких розмѣрових приходовъ, постройти позволяем, такъ, аби ему ништо зъ войскових и посполитих людей Зъ владѣнню тоеи слободки и в отбиранню зъ млина належитих користей наменшои не важилься чинити шкоди и перешъкоди, пилно варуем и реиментарско приказуем.

Данъ въ Батуринѣ, року 1702, декаврия 3^а.

Звишенований гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 147. – Арк. 503. Копія.

Там само. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 474-474зв. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 474-474зв. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 347.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнном подпись таков.

1703 рік

№ 365

**1703, січня 10. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про надання Козелецькій ратуші
військової частини в млині Зінця Різниченка**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ и кавалер Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало симъ унѣверсалнимъ писаннемъ нашимъ ознаймуемъ, иж респектуючи на уставичние и щоденние в ратушу Кролевецком од частих и не устаючих переездовъ росходи, для которихъ вспартя надаемъ у млинѣ Зѣнця Резниченка, обывателя кролевецкого, на рецѣ Ретѣ о двох колах стоячомъ, част войсковую, прето пилно мѣти хочемъ и реиментарско приказуемъ, абы нѣхто, такъ з старшини и чернѣ, в отбираню з того млина розмѣровихъ приходовъ до части войскової стягаючихся, не смѣлъ и не важилсѣ чинити перешкоди и перенагабаня, яко и тот Зѣнець Резниченко в даваню тихъ розмѣровихъ приходовъ на ратушъ войсковую не билъ сперечним, якої волѣ нашої аби чинилося за досит, варуемъ и реиментарско пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, генвара 10, року 1703.

Звишьменованний гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2969. – Арк. 4. Копія.

№ 366

**1703, березня 15. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи ніжинському священикові
Павлові Яворському на село Топчіївку,
яким користувався покійний
священик Павло Пучковський**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и славного чину святого апостола Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна, кому о томъ вѣдати надлежало, а меновите пану полковниковѣ нѣжинскому зо всею его старшиною полковою, сотникомъ, атаманомъ городовимъ и сѣлскимъ, сотниковѣ Олишевскому, атамановы городовому з товариствомъ и войтови тамошнему з посполитими людми и всѣмъ началнимъ и подначалнимъ того полку людемъ, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, иж мы, гетманъ, респектуючи на високіе в церкви Божое заслуги и от молодихъ лѣтъ роненніе труди ясне в Богу преосвященнѣйшаго его милости отца Стефана Яворского, мытropolitи Рязанского и Муромского, а видячи и рожного его святыни превелебного в Богу господина отца Павла Яворского, протопопу нѣжинского проповѣдію слова Божіго ему село Топчѣвку в полку Нѣжинскомъ в сотнѣ Олишевской лежачое, ку вспартю скудостей господарскихъ, а надаемъ зо всѣми до него належитими угодіями, з которими прежде оное в своей имѣль державѣ антecessор его небожчикъ отецъ Павель Пучковскій, протопопу нѣжинскій, мѣти прето хоцемъ и реиментарско приказуемъ, абы нѣхто ему превелебному отцу Яворскому, протопопѣ нѣжинскому з старшини и чернѣ войсковою и з посполитих людей не смѣль и не важился во владѣнню того села Топчѣвки и в отбиранню з него всякихъ пожитковъ, а от людей посполитих послушенства и повинности найменшой чинити перешкоди, войтъ зась топчѣвскій з всѣми тамошними людми (: опрочъ козаковъ тамъ же живущихъ:), абы ему отцу протопопѣ нѣжинскому належитіе отдавалъ послушенства и повинности, повагою унѣверсалу нашего повелѣваемъ и непремѣнно устанавляемъ.

Данъ в Батуригѣ, року 17[0]3, марта 15^а.

Звишъменованній гетманъ и кавалер, рукою власною.

К сей копії по повеленію матки моей госпожи Маріи Яворской протопопиной нѣжинской, руку приложилъ Стефанъ Болховскій, протопопъ нѣжинскій.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 5721. – Арк. 8зв.-9. Копія.

№ 367

1703, травня 24. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові
Дмитрові Горленку на село Мамаївку з належними
до нього угіддями*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и славного чину святого апостѣла Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и каждому зъ особна, кому бы о томъ вѣдати належало тепер и в потомные часы будучимъ людемъ, а особливе Войска его царского пресвѣтлого величества всякой старшинѣ и чернѣ в полку Прилуцькомъ

^а У рукопису дописано: В подлинномъ подписано такъ.

знайдуючимся, симъ унѣверсалнымъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, панъ Димитрій Горленко, полковникъ прилуцкій, абысмо ку удоволствованію господарскихъ его росходовъ надали ему село Мамаювку⁵²³ зо всѣми до него прислушаючими угодіями в томъ же уѣздѣ Прилуцкомъ знайдуючися. Мы теде, гетманъ, мѣючи особъливый нашъ рейментарскій респектъ на знаменитые отважные и мужественные не тилко отческіе и праотческіе, лечъ и его самого пана полковника прилуцкого, такъ на урядѣ полковницкомъ, яко и прежде того уряду без пощады здорова и житія своего в Войску Запорожскомъ за цѣлост отчизны ронены услуги, яко не отрицателно надаемъ ему в посесію, област и державу помянутое село Мамаювку в уѣздѣ Прилуцкомъ лежачое зъ всѣми до него здавна приналежащими и ограниченными угодіями, з полями и з степомъ, такъ повагою сего унѣверсалу нашего пилно и срокго варуемъ, абы никто з старшни и чернѣ войсковою не смѣлъ и не важилъся в владѣню того села Мамаювки и в отбираню знего всяких користей и прислушаючих належитостей, а от людеи посполитих достодосжалого послушенства и повинностей найменшой ему, пану полковникови прилуцкому, учинити шкоды и перешкоды. Войт зась зъ всѣмъ тамошнимъ посполитымъ народом, опрочъ козаковъ реестрових военной службы пилнуючих, абы пану полковникови, яко своему державцѣ, належитое отдавали послушенство и повинности непремѣнно, мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, року 1703, мая 24.

Звышъменованный гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція. – Інв. № Ал. 501/9/46. Інв. № М.Т. 143 Р. Оригінал.

ЦДАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 29. – Арк. 1. Фотокопія з оригіналу.

Опубліковано: Сіверянський літопис. 1998. – № 2. – С. 42-43. – № 37.

№ 368

1703, червня 1. Табір біля Віти. –

***Універсал Івана Мазепи ніжинському полковникові
з старшиною про заборону чинити кривди
в монастирському дворі Києво-Печерської лаври у Ніжині***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ нѣжинскому зо всею старшиною полковою, также п. войту тамошнему зо всѣми маистратовими, и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ прекладаль намъ висоце в Богу превелебный его милост ядинъ отецъ архимандрит монастира Києво-Печерского, что майстратовий тамошний, в дворѣ ихъ монастирскомъ в Нѣжинѣ застаючомъ, уставичними становисками великие чинять кривди и спустошеня и просилъ в томъ нашей гетманской оборони, такую прозбу его милости принявши ми в себе за слушност; яко розказалисмо

з канцелярії нашої войскової видати сей нашъ унѣверсалъ, такъ повагою и крѣпостию оногo пилно мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, абы анѣ самъ панъ полковникъ, анѣ пп. старшина полковая, анѣ п. войтъ з майстратовими жаднихъ в томъ дворѣ станций не показовали и якимъ колвекъ способомъ перешкоди оному не чинили, о тое и повтoре пилно варуемъ.

Данъ в таборѣ от Вети, іюня 1, року 1703.

Звишменованный гетман, рука власна.

На арк. 2 зв.: Оборона од становиска двора нѣжинского

По архиву № 748

ЦДІАК України. – Ф. 128. – Оп. 1а воть. – Спр. 35а. – Арк. 1-2. Оригінал.

№ 369

1703, червня 17. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві
Якову Дем'яновичу про підтвердження йому
всіх раніше наданих ґрунтів*

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ всей старшинѣ и чернѣ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ и кождому, кому колвекъ з товариства и посполства о томъ вѣдати надлежить, ижъ респектуючи мы, гетманъ, на услуги, в Войску Запорожскомъ роненніе, пана Якова Дем'яновича, товариш а войскового, иже оній в частихъ посилчествахъ отъ насъ бываеъ, ствержаемъ ему симъ унѣверсаломъ нашимъ всѣ его ґрунта, где колвекъ будучіи, меновате поля пахатние и сѣножати купленіи, слущнимъ правнимъ способомъ набытіи и працею своею розробленіи, опрочъ толко того кґрунту, якій в початку строенія млина Степана Годуненка, на рецѣ Свесѣ стоячого, найдоватся (найдуется?) и позволяемъ до ласки нашео войсковое отъ тихъ людей тяглихъ вшелякое отбирати послушенство, которому оніи отъ насъ наданни; зачимъ абы ему, пану Якову Дем'яновичу, ни отъ кого з старшихъ и меншихъ яко в отбиранию отъ онихъ людей належитого послушенства жадное не было перешкоды, такъ и въ кґрунтахъ его, полях и сѣножатехъ, отъ околичнихъ селянъ и помѣжниковъ не дѣялся утискъ и кривда, мѣти хочемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, іюня 17 дня, року 1703^а.

Звышъменованный гетманъ рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 347-348. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 40. – Арк. 347-348. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. – С. 347.

^а Далі в тексті дописано: Вь копіи пишеть тако.

1703, червня 18. Батурич. –

**Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві
Павлові Полуботку про підтвердження його власних
кварталів Вертіївського, Мишуківського і Семенівського**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Пану полковникови чернѣговскому зо всею старшиною полковою и всѣми якъ войсковими, такъ и посполитими полку своего обывателми, а особливо атаманѣ и войтамъ в селахъ сотенъ Ройской и Бѣлоуской, именно Гучанскимъ, Яминскимъ, Сѣбережскимъ и иншимъ поблизу найдуючимся тамошнимъ околичнимъ селамъ, а з сее стороны Рудчанскимъ и Мохнатинскимъ зо всѣми тамошними жителми и кождому, кому би колвекъ о томъ вѣдати належало симъ унѣверсалнимъ писаннемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ презентоваль намъ панъ Павель Полуботокъ⁵²⁴, значний и заслужоний товаришъ войсковий, купчій записи и по крѣпости на кгрунта Мишуковский и Семановский, Вертѣевский свой власний вѣчистою куплею набитий, и просиль насъ, абысмо оние рейментарскимъ нашимъ для спокойнѣшого тихъ кгрунтовъ заживаня и владѣння ствердили унѣверсаломъ. Мы теди, гетманъ, респектуючи на его пана Полуботка значние щире и статечне въ Войску Запорожскомъ ронение услуги и видячи его же и впрעדъ до онихъ можетъ згоднимъ и вигоднимъ бути, до которихъ его заохочаючи, не отмовивши той его прозбы, велѣлисмо зъ канцелярїей войсковою сей нашъ унѣверсалъ видати, которимъ, яко тие вишей речоний кгрунта, его власний вѣчистою куплею набитий, ствержаемъ, позволяючи ему якъ хотя оними диспозовати и на свой оборочати пожитокъ, такъ повагою оного жъ пишно варуемъ, абы никто з старшихъ и меншихъ войсковихъ и посполитихъ людей, а особливе з жителей сѣлъ поблизу тихъ кгрунтовъ будучих в семь унѣверсалѣ спецѣфѣкованнихъ и іншихъ не смѣл и не важился в тие его, пана Полуботка, кгрунта втручатися и пустошеньемъ онихъ, а барзѣй рубанемъ домовихъ набутковъ и дровъ найменшой чинити шкоди і убитковъ, якая воля наш а была ненарушна и щобъ никто оной не билъ противнимъ, повторе и подесеяте симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ и властїю нашею реиментарскою приказуемъ.

Данъ в Батуричѣ, юня 18д., року 1703^а.

Звишьменовалиши гетманъ і кавалеръ ,рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 195. Копія.

Там само. – Ф. – Оп. 2. – Спр. 250. – Арк. 6 зв.-7. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ войсковая печать и подпись таковъ.

№ 371

1703, липня 1. Обоз біля Києва. – Універсал Івана Мазепи Маркові та Федорові Тарасовичам про підтвердження за ними млина на Ніжинській греблі, що на річці Остер

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского обоихъ сторон
Днѣпра гетманъ Иоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества
Запорожского нѣжинскому, старшинѣ его полковой и всѣмъ, кому колвекъ о
томъ вѣдати надлежит, симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсалом, ижъ панове
Марко и Федор⁵²⁵, сотникъ мринский, Тарасовичи, мѣючи власній отчистій свой
млинъ сукцессією імъ спадаючій на греблѣ нѣжинской на рецѣ Острѣ⁵²⁶ о двох
колахъ мучнихъ стоячій, просили нашего себѣ потвержателного на оній
унѣверсалу. Ми прето слушному ихъ пановъ Тарасовичовъ прошенію, давши у себе
мѣстце, ствержаемъ тотъ ихъ власній млинъ симъ нашимъ унѣверсаломъ въ спокойное
владѣние, позволяючи зъ оногъ всякіе розмѣровіе отбирати пожитки і приходи,
зачимъ, аби нѣхто зъ старшини и чернѣ войсковихъ и посполитихъ людей, а
особливе презвитора Пречистенскій і Николскій Нѣжинскіе въ отбиранию с
помянутого млина тихъ розмѣровихъ приходовъ и въ вимаганню себѣ субботи
жадной найменшой не важилъся імъ, паномъ Тарасовичемъ, чинити трудности,
препятія, мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ въ обозѣ отъ Києва, юля 1, року 1703^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 406. Копія.

№ 372

1703, липня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи глухівському сотникові Олексієві Туранському на села, слободи, хутори, млини і земельні володіння

Пресвѣтлѣш аго и державнѣйшаго великого государя нашего, его царского
пресвѣтлого величества, Войска Запорожского гетманъ и славного чина
святого апостола Андрея кавалеръ Иванъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества
Запорожского, и кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ
унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, панъ Алексѣй
Туранскій, сотникъ глуховскій, о видане себѣ вновъ потвержателного нашего

^а Далі в тексті дописано: Подленной подписан тако.

^б Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

унѣверсалу на селце Имшаное⁵²⁷, отъ насъ наданное; на хуторъ, ведле того селця будучій, прозиваемій Турановка⁵²⁸, зъ млинами и деревнею Богдановскою; на отчину, взявши отъ устя Гримячки⁵²⁹, даже до устя Понурки⁵³⁰, по обоимъ сторонамъ внизъ рѣчки Шостки стоячую, на млинъ, називаемій Феодоровкой, з футоромъ, сѣножатми и слободкою Собичевскою и мелниками; на хуторъ, прозиваемій Цилюриковщина, зъ греблею Алексѣевскою, зъ займищами, сѣножатми и зо всѣми угодами, якъ ся въ собѣ маеть, и на хуторъ неподалече отъ мѣста Глухова, надъ Ясманю найдуючійся, зовемій Демяновскій, зъ пахатними полями, гаями и сѣножатми, слободкою Есманскою, именуемою Веремѣевскою, отъ насъ же наданною, зо всѣми къ ней належашими угодій, и на млинъ, на рецѣ Ивотѣ⁵³¹ стоячій, изъ приналежнимы къ нему грунтами. Теди мы, гетманъ, маючи по милости Божой, по ласце монаршой, его царского пресвѣтлого величества, и по любовномъ всего Войска Запорожского працюючихъ и монаршому, его царского пресвѣтлого величества, престолу и намъ, гетмановѣ, зичливе служачихъ ласкою войсковою и нашею окривати и прошенія ихъ доволствовати, и давши у себе его, пана сотника, прозбѣ, понеже есть слушная мѣсце, а до того респектуючи на его не отъ теперъ въ Войску Запорожскомъ чинячій въ рознихъ походахъ военнихъ, такъ за прошлого антecessора нашего, бившого гетмана, яко и за нашего гетманского уряду, праи и услуги, и до насъ, гетмана, оказуючую зичливість, до которихъ и впредъ видячи его способность, а найбарзѣй захоочуючи, росказалисмо зъ канцелярїей войсковою видати ему сей нашъ унѣверсаль, которимъ, яко тїй селце и слободки, отъ насъ же наданніи, всѣ вишей описанніе добра и грунта покуплении, и працею, и старанемъ его набитїи. ствержаемъ, такъ и позволяемъ оними селцемъ и слободками, до ласки войсковою, а добрами и грунтами покупленными и своею працею набутиими, яко власними своими, вечисто ему самому, женѣ его и потомкомъ, подлугъ волѣ и хотѣнїя своего, владѣти и пожитковати; въ чемъ абы никто зъ старшини и чернѣ не смѣлъ і не важился, тепер и в погомнїе часи, ему пану сотниковѣ, найменшой кривди и перешкоди чинити и трудности вносити, пилно, повагою сего унѣверсалу, варуемъ и грозно, подъ неласкою войсковою, приказуемъ.

Данъ в Батурицѣ, юля 11 дня, року 1703^a.

Звишъменованнїй гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 345-345зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 41. – Арк. 345-345а. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 342-343.

^a У тексті дописано: Въ копїи пишеться тако.

1703, липня 21. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи чернігівському городовому
отаманові Андрієві Товстолісу на села Слобідка і Буда
та його власні ґрунти Скробівщину і Катинь з млинами**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорозкого гетманъ и славного чину святаго апостола Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого всякой старшинѣ, чернѣ, а меновите пану полковниковѣ чернѣговскому з всею его полковою старшиною и всѣмъ такъ войсковимъ, яко и посполитимъ всякой кондиции и пресміененцій того полку обивателемъ и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежить, симъ унѣверсалнимъ писаніємъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ презентовалъ намъ панъ Андрѣй Товстолѣсъ, атаманъ городовой чернѣговскій два унѣверсали потвержителніе: еденъ от небожчика Якова Лизогуба прешлого полковника чернѣговского, а другій от теперешнего сукцессора его пана Ефима Лизогуба, полковника чернѣговского жъ, данніе ему на двѣ селцѣ, именуеміе Слободку й Буду⁵³², и на ґрунта его власніе отчистіе, прозиваеміе Скробовщину и Катинь з млиномъ тамъ построенимъ зъ всѣми до нихъ надлежащими угодіями, деревами бортними, лѣсами, полями паларними сѣножатми і иними добрами лежачими и просилъ насъ черезъ суплѣку свою о реиментарское тоей своей possessіей потверженне. Ми прето, гетманъ, респектуючи на его, пана Товстолѣса, войсковіе заслуги в помянутихъ унѣверсалахъ полковничихъ рекомендованніе, яко симъ унѣверсаломъ нашимъ рейментарскимъ владѣніе спокойное тихъ преречоннихъ сѣлецъ Слободки и Буди, кґрунтовъ отчистих, прозиваемихъ Скробовщина и млина тамъ застаючого, дерева бортного, поля пахарного, лѣсовъ, сѣножатей и всякихъ угодій оному ствержаемъ, такъ и всякіе оттуль ку вспертю господарства своего належитіе користи, пожитки от людей посполитихъ и тихъ двохъ селцахъ помянутихъ застаючихъ (:опрочъ козаковъ:), обыкліе повинности и от послушенства, а з млина розмѣровіе приходи отбирати дозволяемъ, зачимъ абы ему, пану Товстолѣсу, ништо въ томъ найменшой не важился чинити^а перешкоди, шкоди и перенагабання, повагою сего унѣверсалу нашего пилно варуемъ, грозимъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, року 1703, іюля 21 д^б.

Звишъменованній гетманъ и кавалеръ ,рукою власною^в.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 25. – Арк. 617. Копія.

^а Вписано над рядком.

^б У тексті далі дописано: В подленномъ подпись таковъ.

^в Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

1703, липня 22. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи про підтвердження хутора
Переводський за Прилуцьким Густинським монастирем**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого паномъ полковникомъ Нѣжинскому и прилуцкому, старшинѣ полковой и каждому, кому би колвекъ о томъ вѣдати належало, сымъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ превелебній в Богу господинѣ отецъ Яковъ Ждановичъ, ігуменъ монастира Густинского Прилуцкого з братією, презентуючи намъ, гетмановѣ, купчое писане на хуторъ Переводскій, антецесоровѣ своему преставишемуся Іосифу Товстушичу на тотъ часъ ігуменовѣ монастира мененного Густинского з братією от тамошного ж жителя Переводского в той же купчой именууючогося Семена Касянепка вѣчное владѣніе даное просилъ насъ, абисте тотъ ихъ хуторъ монастирскій со всѣми до него належитостями нашимъ гетманскимъ зтвердили унѣверсаломъ, жебы помянутого хутора онъ отецъ ігуменъ и его сукцессоровъ з братією в томъ ограниченю, якое в той же купчой ест описаню, в потомніе часи могли заживати. Ми теди его, отца ігумена, з братією такому прошенію, давши у себе мѣстце, ствержаемъ и умоцняемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ тотъ речоній Переводскій хуторъ, позволяючи онимъ ему, отцу ігумену, и по немъ мѣючимъ бити сукцессорамъ з братією зо всѣми до того ж хутора належитостями, имелю: сѣножатми, гаемъ и иними кгрунтами, подлугъ ограниченя в той же купчей описаного, потомними и вѣчными часи владѣти, спокойне заживати и вшелякіе на употребленіе святой обители з него пожитки мѣти и отбирати. Абы прето нікто такъ з войсковою старшини и черни, яко тежъ вшелякой кондиціей людей, а особливе з тамошнихъ переводскихъ и околичнихъ обивателей в спокойномъ того хутора заживаню имъ помененного Густинского монастира законникомъ, жадной найменшой не важился задавати трудности и нѣякой чинити перешкоди симъ же нашимъ унѣверсаломъ варуемъ и пилно приказуемъ, докладаемъ, еднакъ и тое и пилно варуемъ, жебы от нихъ Густинскихъ законниковъ тими помененного Переясловского хутора кгрунтами прилеглыхъ до нихъ людзкимъ околичнимъ кгрунтамъ жадная никому не чинилася уйма и нѣкакая перешкода.

Данъ в Батуринѣ, 22 іюля 1703 року.

Звишьменовалний гетманъ, рукою власною.

Іеромонахъ Іоасафъ святой отецъ монастира Густинского Прилуцкого^а

Подлинний унѣверсалъ сводилъ [...]

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1811. – Арк. 191 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 18. – Арк. 191 зв. Мікрокопія.

^а Праворуч в колі написано: мѣсто печати рейментарской

№ 375

1703, серпня 6. Батурич. – Наказ Івана Мазепи вовчківському старості не перешкоджати Київському Софійському монастиреві ловити рибу в озері Расин, яке гетьманським універсалом надане монастиреві

Старосто вовчанській.

Приказуемъ жебѣ, абыс до озера, Расина называемого, болшъ не интересовался, и в оном послушникам катедрі метрополитанской киевской, не заборонялъ ловленя рыбъ, на всякую монастирскую, помененного мѣста святого потребу, поневажъ тое озеро надано ест и унѣверсалом нашим гетманским утвержано до монастира Софѣйского⁵³³. О тое повторе пилно приказавши, ласку нашу тобѣ засилаем.

З Батурина, 6 д[ня] августа 1703.

Вамъ ласкавий

Івань Мазепа, гетман рукою власною.

На звороті: 4 листъ гетманский о озерѣ под Моравскомъ, зовемо Расинѣ, до старости волчковского, чтоб не втручался.

П. старостѣ Елминскому и вовчковскому Михаилу etc. Пилно № 21.

Над текстом: По архиву № 1905.

ЦДІАК України. – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 1. Оригінал. Печатка знищена.

№ 376

1703, серпня 6. Батурич. – Наказ Івана Мазепи козелецькому сотникові Петрові Борсуку про заборону жителям Козельця втручатися в сіножаті муравлян

Пане сотнику козелецкий зо всѣмъ тамошним урядомъ⁵³⁴.

Писаль до нас ясне в Богу преосвященный его милость отецъ митрополита киевский, галицкий панъ и пастир нашъ прекладаючи, же козелчане, такъ з мѣских, яко и уижджих жителей, надъ границу межи ними а моравлянами висланным от боку нашего п. Захарием Шийкевичом учиненную, упорне сѣножати под Моравском будучие скошуютъ, в чомъ жадалъ нашего до в. милостей о том листу и указу забороняую. Прето мы пилно приказуемъ в. милостем, абысте всѣмъ помененним такъ козелецким, яко и уисзжим обывателем тамошним іменем нашим приказали, жебы они розграничена яке преречений п. Шийкевичъ чинячи певним обворовал знаком, держачися би намнѣй за оное не втручалися, в сѣнокосахъ и нѣ в чемъ моравлянном жадной найменшой перешкоды и трудности не важился чинити. О що повторе в. м. приказавши, іхъ же господу Богу поручаем.

З Батурина, 6 дня августа, 1703.

Вамъ ласкавий

Іванъ Мазепа, гетман, рукою власною.

Лист от Мазепа гетмана до п. сотника козелецького, дабы козелчане чрез границу сѣножати муромскіе не покошували. Року 1703

На звороті: Пану Петру Борсуку сотниковѣ козелецькому зо всѣмъ тамошнимъ урядомъ.

Над текстом: По архиву № 1906.

ЦДІАК України. – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 1. Оригінал.

№ 377

1703, серпня 24. Батурин. –

Універсал Івана Мазепа олишівському сотникові Левкові Шрамченку на млин, що на річці Смоленці під селом Топчіївкою

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ і кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ нѣжинскому, старшинѣ полковой, а особливе всѣмъ старшимъ і меншимъ войсковимъ и посполитимъ сотнѣ Олишевской жителемъ і кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ нашимъ унѣверсалнымъ писанемъ ознаймуемъ, іжъ просилъ нас, гетмана, панъ Левко Шрамченко⁵³⁵, сотникъ олишевский потвержателного унѣверсалу на млинъ на рецѣ Смоленцѣ стоячий под селом Топчіївкою, купленимъ способомъ у отца Максима Полки і зятя протопопского п. Гаврила набытій: теди ми, гетманъ респектомъ значне праць его пана Левка Шрамченка роненыхъ в Войску Запорожскомъ перед урядомъ і на урядѣ сотництва, видаемъ од насъ оборонний унѣверсалъ, позволяючи ему з оногo млина всякій приходячій пожитки себѣ отбирати, зачимъ мѣти хочемъ і рейментарско срокго приказуемъ, абы ему, пану Левку Шрамченку, нѣхто з старшини і чернѣ полжу Нѣжинского в владѣній того млина і в отбиралню з оногo всѣхъ приходячихъ користей жадной нид якѣмъ не смѣлъ і не важилися чинити трудности, шкоди і перешкоди.

Дан в Батуринѣ, августа 24, року 1703^a.

Звишіменованный гетман и кавалер, рукою власною.

С подленным читалъ канцелярист Яковъ Якимович.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 5121. – Арк. 5. Копія.

^a У тексті дописано: В подлинном подпис таковъ.

1703, вересня 7. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи Новгородському монастиреві
про підтвердження всіх сіл з млинами, грунтами, озерами
та іншими угіддями**

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Иванъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ обще и каждому зособна, кому о томъ вѣдати належить, а меновите всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского и всѣмъ малоросіискимъ обывателемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, висоце в Богу превелебный господинъ отецъ Димитрій Савичъ, архимандритъ монастиря новгородского з братією, абысте села архимандріей новгородской служачіе, а именно: село Спаское з млинами Кирѣевскими, Ксензувку, Мелню, Мѣзинъ, Студонку, Карасювку, Кудлаевку, Дегтяровку, Горки, Горбовъ, Жиховъ, Глазовъ, Олтарь, Слободку при монастирѣ, слободку з Кролевецкими млинами, Ігнатовку, Пигаровку, Слободку из руднею, зо всѣми до тихъ сель належними млинами, грунтами, озерами, отчинами и всякими оугодіями нашимъ гетманскимъ ствердили оунѣверсаломъ, якобы подлугъ учиненного перед симъ з архієпископією чернѣговскою по дѣлу всѣ помененніе добра в сторону архимандріей Новгородское отдѣленніе, в потомніе часи тимъ монастиремъ Новгородскимъ без жадного уменшення и нарушення были держани. Мы теде, гетманъ, таковому его отца архимандриты з братією слушному прошенію, давши у себе мѣстце, а стосуючися до потвержений и крѣпостей от блаженныя памяти антecessоровъ нашихъ, бывшихъ гетмановъ на тіе ихъ добра в Богу зешлимъ архимандритомъ новгородскимъ конферованих видаемъ сей нашъ потвержательный унѣверсалъ; которимъ помененымъ села зо всѣми до нихъ належними млинами, грунтами, озерами, отчинами и всякими оугодіями при помененомъ монастирѣ Новгородскомъ ненарушно заховуючи, позволяемъ и крѣпкими чинимъ ихъ отцевъ новгородскихъ всѣми тими добрами без жадной от кого колвекъ оуйми и уменшення спокойне владѣти и вшелякіе з нихъ ку потребамъ своимъ абыкліе отбирати пожитки, пилно мѣти хотячи и рейментарско приказуючи, абы нихто з старшини и чернѣ в спокойномъ вышенменованныхъ сель и всѣхъ до нихъ належныхъ добръ владѣнію и заживанню жадной не важился задавати трудности и чинити перепони.

Данъ в Батуринѣ, 7 септеврія, 1703 року^а.

Звышъменованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 15204. – Арк. 118зв.-119. Копія.

^а Далі дописано: У подлинного подписано тако.

^б Під підписом у колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

№ 379

1703, вересня 8. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про дозвіл жителям міст і сіл ловити рибу в Десні та озерах лише вудками^а

Ознаймуемъ симъ нашимъ листомъ, кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, а особливе новгородцамъ, очкинцамъ, кривоносовцямъ и лѣсконожцамъ, ижъ донеслося намъ вѣдати, же многіе помененно города и сѣль абивателѣ своимъ идучи упоромъ въ очесах нашихъ тамо будучих ваяжтєся явнимъ и потаємнимъ способомъ риби ловити, в которих то до двору тилко нашого рибніе належат ловлѣ здавна и в оборонѣ нашої оніе озера наидывалися: такъ и тепер пилно тое варуемъ, абы нихто такъ зъ жителей новгородскихъ зъ вишепомянутими селами, яко из иннихъ не опадалъ тих озер будучих сѣль не важилься до онихъ для ловленя рибъ вѣступати нѣякими посуднами, опрочъ удькою на Деснѣ, а если бы хто над указ сей нашъ важилься въ тихъ озерахъ риби ловити, теди виставу тих озер приказалисмо, абы такових самоволцов зискавши, значніе у нихъ грабежи брати и не ворочаючи имъ назадъ, намъ о томъ дати зънати, а мы зънатимемъ, якъ с таковыми самоволцами поступити.

Дан в Батур[инѣ], септевр[ія] 8, року 1703^б.

Звышменованный гетман, рукою власною^в.

ІР НБУВ. – Ф. VIII, 1654 (ун. 118). Копія з заголовком: Унѣверсаль покойного гетмана Мазепи на ловлѣ рибніе, варуючи въ тихъ ловлях нѣкою посудами не ловити, опрочъ удкою.

№ 380

1703, вересня 8. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи товаришеві почепівському Якову Павловичу та почепівському осаулові на млин на річці Псі і слобідку Кугучів з порожнім селищем Некраші

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Иванъ Мазепа.

Пану полковникови Войска его жъ царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовскому з старшиною полковою, а особливе пану сотникови почеповскому, атаману городовому з товариствомъ и кождому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ будучи тутъ у насъ п. Яковъ Павловичъ, товаришъ и обыватель почеповскій спылне з швагромъ своимъ п. Флоромъ Аксаковичемъ, асауломъ сотни Почеповской, презентовали намъ право з суду нашего войскового

^а У копії титул відсутній.

^б У рукопису дописано: У подленной подписался.

^в Ліворуч у колі написано: Мѣсто печати.

енералного, выданное имъ на добра по небощику Кирилу Яковлевичу, отчиму Якововомъ позосталіе, а тестаментомъ од его небощика второй жонѣ своей матци его Якововой и ему, Якову, лекгованіе, а именно: на млинъ на рецѣ Псѣ близко села Сѣнкова стоячій, и на слободку Кугучеву прозиваемую, з пустимъ селыщемъ, именуемымъ Некраши и просили нашего потвержателного унѣверсалу на вышеречоніе млинъ и слободку з Некрашами. Мы, теды, гетманъ, респектуючи на ихъ службу войсковую на прошеніе ихъ подлугъ права, выданнымъ по тестаментѣ з суда нашего войкового Енералного, велилисмо выдати з канцеляріеи нашеѣ войковой сей нашъ унѣверсалъ, которымъ яко ствержаемъ имъ, пану Якову Павловичу и пану Флорови Аксановичу, млинъ на рецѣ Псѣ стоячій и слободку недалеко млина найдуючуюся, именуемую Кугучевъ з пустимъ селищемъ Некрашами, позволяючи имъ з млина всякіе розмировые пожитки, а от людей в слободци мешкаючихъ, належитое послушенство отбирати, такъ пилю мѣти хочемъ и реиментарско грозно приказуемъ, абы якъ самъ панъ полковникъ стародубовскій з старшиною полковою, п. сотникъ почеповскій, такъ и нѣхто иншый з старшыхъ и меншыхъ полку того войковыхъ и посполытыхъ обывателей в спокойномъ владѣній того млина, в отбирало от людей посполытихъ в слободцѣ жиючихъ послушенства и в заживанью ку своей выгодѣ и пожиткови того пустого селища жадной наименшой не смѣлъ изгола не важился чинити трудности и перенагабання, шо абы в ненарушлой цѣлости зоставало моцю и повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ и сурово повторне приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, септев[рія] 8 д., року 1703^а.

Звышменованный гетманъ и кавалеръ рукою власною^б.

Таковий подлѣнный унѣверсалъ по засвидѣтелствованій от комисіи принял войсковий товариш Яков Великосовичъ

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 90. – Арк. 136-137. Копія.

№ 381

Не пізніше 1703, вересня. Батурин. – Універсал Івана Мазепи місту Чернігову про збереження магдебурзького права і підтвердження права на село Петруші та перевіз через Десну

Іоанъ Мазепа, гетманъ з Войскомъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозким.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писаньемъ всѣмъ вовець и кождому, кому о томъ вѣдаги належит, а особливе пану полковникови черниговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого, того полку товариству, ижъ яко

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати войковой.

инъшихъ всѣхъ особъ в слушныхъ речахъ заносячіеся до насъ прозбы приймаемъ, такъ и пана войта, бурмистровъ, райцовъ и всѣхъ майстратовихъ мѣста ихъ царского пресвѣтлого величества Чернѣгова занесеной до насъ, суплѣцѣ давши мѣстцѣ, подлугъ монаршого царского пресвѣтлого величества [...] Запорозкого права ихъ и суды майдебурские подтверждаемъ и яко селомъ Петрушичами⁵³⁶ на ратушь владити, такъ и перевозъ на реци Десни и млиновъ одного на рецѣ Бѣлоусѣ, прозиваемого Погорѣлого, другого на рецѣ Стрижнѣ, прозиваемого Ялоцкого, озер и волокъ з давно имъ належныхъ, и иншихъ обыклыхъ пожитковъ заживати позволяемо, мѣти теди хочем и приказуемъ, абы яко панъ полковникъ черниговский и жаденъ з старшого и меншого товариства, такъ и нѣхто инший в томъ майдебурскомъ прави и владѣнію помененного села, перевоза, млыновъ и озер им пану войтови, бурмистром, райцомъ, мещаном и всѣмъ *найменшой* не чинил перешкоды, в чомъ для твердости *лѣпшой* далисмо онымъ сей унѣверсалъ нашъ з подписомъ руки власной и с притисненъемъ *войсковой* печати.

З Батурина, септеврѣя, року^а.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 237. – Оп. 1. – Спр. 34. – Арк. 1. Копія.

* У тексті число місяця і рік не проставлені.

1704 рік

№ 382

*1704, січня 4. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Київському Софійському
монастиреві про заборону моровським козакам
переховувати підсусідків, зобов'язаних виконувати
повинності монастиреві*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ п. сотникови Муравскому сымъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ з певного донесеня вчинилося намъ вѣдомо о томъ, что вы в городѣ своемъ маетности катедральной ясне в Богу преосвященного его милости отца Варлаама Ясинского архиепископа Митрополити Киевского, Галицкого и всея Малыя России нашего пана и пастира подсуѣдковъ не тилко на кгрунтахъ ихъ катедральныхъ жиючихъ, лечъ и всякие пожитки з оныхъ отбираючихъ не попускаете в посполитую тяглость, защищаючи оныхъ козацкою волністю, що яко противно указови нашему унѣверсалахъ в вовсѣ полки разосланныхъ, выраженому такому, дабы козакъ каждый давност на своей козацкой волности зоставиль, а посполитый всякий подсуѣдокъ посполитую тяглость зналъ; такъ мы пишно и срокго приказуемъ, жебысте жадного подсуѣдка, а особливе таковыхъ, яковые на тихъ Софѣйскихъ, катедральныхъ кгрунтахъ мешкають своею обороною не защищали, але всѣхъ в посполитую тяглость отпускалы и повторе повагою сего нашего унѣверсалу и властю нашего рейментарскою варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, генвара 4 д[ня] року 1704.

Звишменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2 зв. : Писаніе от гетмана Мазепи до сотника Муромского, дабы до подданныхъ катедральныхъ дѣла никакова не имѣлъ. 1704 году.

Над текстом: По архиву № 1897.

ЦДІАК України. – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 1-2. Оригінал.

№ 383

1704, січня 7. Ямпіль – Універсал Івана Мазепи борзенському війтові з міщанами про закріплення двох третин розмірових прибутків за ратушою

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

П. сотникови борзенскому, атаманови городовому з товариствомъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ суплѣковаль до насъ, гетмана, войтъ борзенский з мѣщанами жалостне ускаржаючись на велебного отца намѣсника борзенского о тое, иж онъ, купившы часть мелницкую в млинѣ на рецѣ Борзнѣ о двохъ колах каменных, а третомъ ступномъ, стоячомъ, двѣ часты всѣхъ розміровыхъ приходов, в томъ же млинѣ от насъ, гетмана, ратушы Борзенской для удоволствования такъ безпрестанныхъ расходовъ немалых и унѣверсаломъ нашимъ гетманскимъ обворованных, неслушне и самоволне завладѣлъ и уже тры годи приходячіе пожиткы з тыхъ двохъ частей на ратушѣ Борзенскую належачих, при которыхъ двохъ частехъ и тринкалъ за лукна и пшоно себѣ онъ, отецъ намѣсникъ, отбираеть, учинивши тымъ городу Борзнѣ значный ущербокъ, не респектуючи на тое, же городу Борзнѣ на самомъ будучи шляху, великие мѣеть у себе расходы, где належало бѣ еще чинити подпоможене, а не ущербокъ, що яко противно волѣ нашей дѣется. Такъ мы тоей его отца намѣсника самовольный поступокъ ганячи, пилно под утраченемъ тоей часты мелницкой, приказуемъ, абы онъ заразы, за оказанемъ ему сего унѣверсалу нашего, попересталь и не важился з тыхъ двохъ частей на ратушѣ належачих, отбираты пожитковъ и во первобытное ратуши Борзенской отдасть владеніе, не чинячи жадныхъ наименшыхъ кривдъ и утисковъ, пилно повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Ямполь⁵³⁷ януарія 7 дня, року 1704.

Звышъіменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф.І, 55738 (Лаз. 415. – Арк. 460). Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3126. – Арк. 5. Копія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1246. – Арк. 174. Копія з копії.

№ 384

1704, січня 31. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ніжинському полковникові з старшиною про заборону вимагати повинності від посполитих Комарівки, що належить Київській митрополичій кафедрі

Пресвѣтлѣшаго и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови нежинскому з старшиною полковою, сотникомъ полку того, атаманови городовому нѣжинскому з товариствомъ, и всему товариству полку Нѣжинского, также войтови нѣжинскому зо всѣми посполитими людьми тамошними, и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, иж прекладалъ намъ ясне в Богу преосвященный его милость отецъ архіепископъ митрополить кіевскій панъ и пастырь нашъ чрезъ превелебного в Богу отца намѣсника своего, что неслухне над волю и указъ нашъ выраженный в унѣверсалѣ прошлаго року з канцеляріей нашей войсковою выданомъ, полку Нѣжинского трубачѣ, сторожѣ, пушкарѣ и армашѣ поступують, поневажъ в маетности катедральной именно Комаровицѣ выбираютъ собѣ неналежные от людей тамошнихъ посполитыхъ дорочные дабелы. Не хотячи теды мы, гетманъ, и тепер першой волѣ к указу нашего з первой выданномъ нашомъ унѣверсалѣ выраженной отмѣняти, а барзѣй видячи же то надъ слушность дѣется, яко жестоко таким указу нашего преступникам ганимъ тотъ самовольный ихъ поступокъ, такъ непремѣнно мѣти хочемъ и приказуемъ, жебы впередъ днѣ з своего дерзновенія самы трубачѣ, сторожѣ, пушкарѣ и армашѣ нѣжинскій анѣ з позволенія старшины своей не смѣли и неотважались в пререченой маетности катедральной у людей посполитыхъ дорочныхъ себѣ доправлятися повинностей, кгда ж тое село шляху зостаючи и кромѣ того поноситъ великіе прикrostи и трудности чрезъ выстатчене на переезды подводѣ. Якая воля наша, абы при своей цѣлости зоставала симъ унѣверсаломъ нашимъ пишно варуемъ и грозно приказуемъ.

Данъ в Батуричѣ, януарія 31, року 1704.

Звышменованный гетманъ кавелер, рукою власною.

На арк. 2 зв.: Унѣверсалъ оборонный от трубачовъ, от армашов нѣжинских на село Комаровку 1704 року. № 26.

ЦДІАК України. – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 11а. – Арк. 1-2. Оригінал.

№ 385

1704, лютого 8. Батурич. –

*Універсал Івана Мазепи новгородському кравецькому
цеху, яким зобов'язував кравців, що жили в
монастирських маєтностях, школах, козацьких і
священницьких дворах, допомагати у пошитттю одягу для
охотницького війська*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетман і кавалеръ Іоанъ Мазепа

Пану полковникови стародубовскому зо всею старшиною полковою, а особно п.сотникови новгородскому зо всѣмъ тамошним урядомъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, сим унѣверсалним писаніемъ ознаймуем, иж суплѣковал до нас Михайло Самойленко цехмистръ кравецкій новгородскій от всего цеху своего кравецкого, прекладаючи, что в чернецких маетностях в уездѣ

Новгородском застаючие кравцѣ так же и в самом Новгородку по дворах монастырскихъ, поповскихъ і козацкихъ жиючи, щичачися ихъ обороною, стаются упорними, не хотячи до цеху ихъ належати, а барзѣй в том же когда присилалася барва для пошитя на войско охотничкое в Новгородок, теди они кравцѣ цеховіе не меншую узнаютъ трудностъ, а тіе которіе под обороною преречонихъ особъ найдуются, не хотятъ имъ в шитію тое барви помощи їми быти, що же неслухне дѣется, теди через сей унѣверсалъ нашъ таковій ихъ поступаль онимъ и реиментарско приказуемъ, пилно, аби кравцѣ в монастырскихъ маетностяхъ и дворахъ чернецкихъ, поповскихъ і козацкихъ и по школахъ жиючие, якъ до цеху ихъ належали, такъ и в шитію барви на войско охотничкое были помощними, од чого ихъ духовного и свѣцкогo стану люде, в чийхъ они дворахъ і маетностяхъ живутъ, боронити и заступати не важилися симъ же унѣверсаломъ нашимъ варуемъ и приказуемъ.

Дано в Батуринѣ, февраля 8, року 1704^а.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 138. – Арк. 763. Копія з заголовком: Унѣверсалъ на цехъ кравецкій.

№ 386

1704, лютого 9. Батурин. –

Унѣверсалъ Івана Мазепи стародубівському полковому сотникові Прокопові Силенку на селище Кривошію і три млини

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, особливе пану полковниковѣ стародубовскому зо всею старшиною полковою и всѣмъ якъ войсковимъ, такъ и посполитимъ того полку обывателямъ, ижъ респектуючи мы на значніе и зичливій съ молодыхъ лѣтъ въ Войску Запорожскомъ пана Прокопія Сыленка, сотника полкового стародубовского, ронячій працы и услуги, до которихъ и впредь выдачи его способного, надаемъ ему селце прозываемое Кривошію поблизу хутора его будучое, такъ и куплю млинковъ вешняковъ двоухъ у законниковъ свято негерскихъ одного въ селѣ Ганенскомъ на рѣчце Бучцѣ, другого подъ Арцюшковымъ на рѣчце Максимовце стоячихъ, третьего у Ивана и Якова Шиленковъ, товаришевъ его, полковое сотни въ селѣ Росусѣ мешкаючихъ, на той же рѣчце Росусѣ будучого, покупленных зо всѣмы кгрунтами и угодіями, яко въ купчыхъ записахъ опѣ[си]ваемъ по его прошенію ствержаемъ, позволяючи ему, якъ тое селце въ своей области имѣты и всякій

^а Далі в тексті дописано: В подленном подпис таков.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

повинности и послушенства одъ тамошнихъ посполитихъ людей до ласки войскової одбирати, такъ и тими покупленними млинами владѣти по своей хотѣ и волѣ, и всякій приходячій зъ нихъ пожитки одбирати, вѣдаючи теди о той виразной волѣ нашої, кажъдїй зъ старшины и чернѣ, абы не смѣлъ и не важился ему, пану, сотниковѣ, в владѣнію помененного селца и въ заживанью оныхъ покупленнихъ млинковъ и приходячихъ зъ нихъ розмѣровихъ пожитковъ наменьшой кривди, перешкоди чиниты и вноситы трудности пишно варуемъ.

Данъ въ Батуринь, февраля “9”, року 1704^а.

Звишъменованній гетманъ, рукою власною.

Свидетелствовали

Хоружий полковий Григорій Савѣцкий

С подлинного читалъ вахмистръ Іванъ Ващинский.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 78. – Арк. 779. Копія з заголовком: Умершого войскового товариша Данили Силевича, жени его Параскевії Силевичей. № 87.

Там само. – Ф. КМФ 7. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 453-453зв. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 453-453зв. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 334-335.

№ 387

1704, лютого 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Полтавському “общежительному” монастиреві на село Петрівка з млинами

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого Апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковникови полтавскому з старшиною полковою, и всякимъ начальнимъ и подначальнимъ войскового и посполитого чина того полку обивателемъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, ижъ превелебный в Богу господинъ отецъ Ефремъ Шацкій, ігуменъ общежительного монастыра Полтавского, презентовалъ нам два потвержателній унѣверсали на село Петровку з млинами, еденъ от антecessора нашего славной памяти небожчика пана Іоана Самойловича, а другий от насъ, гетмана, на свободное оногo владѣне тому монастиреви выданный и на інній три села на своихъ власныхъ кгрунтахъ осаженій, именно Росошинци⁵³⁸, Вылщую Олшаную и Нижчую Олшаную показовалъ намъ по крѣпости, то есть купчїй правный записи: еденъ на Росошинській и Вылщой Олшаной кгрунта от Микити и Михайла Росошенковъ,

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись таковъ.

а другій на Низшой Олшаной землѣ и угодя от Клима и Назара, жителей старосанджаровских своей обители куплений. Такъ же и на села Тростянець и Лисогорку, за лѣсомъ монастырскимъ будучую, з нѣсколкома чоловѣками людшовъ тамъ седячих, з выразной волѣ и указу нашего тому ихъ монастыреви наданніе листы потвержательный от пана Федора Жученка, бывшего полковника полтавского написанный покладаль перед нами. А освѣдчалъ намъ и наинный монастырскіе кгрунта и млыни купнымъ способомъ набигій купчій писма от продавцовъ тих же грунтовъ своей обители подаванный. Едно, от Михайла Григоревича, мельника и жителя полтавского, на млинъ на рецѣ Ворсклѣ на грелѣ Старинной о чотирахъ колахъ стоячій з дворомъ, огородами и пастовниками там же будучими. Другое, от Тимоша Литвина, зятя Туболчишиного, жителя полтавского, жъ на млинъ на той же рецѣ Ворсклѣ на урочищи, прозиваемомъ Булановой Луцѣ о чотирахъ колахъ найдуючийся. Третье, от Деяна Кгуджула, товарища полку Полтавского на млинъ тако жъ на рецѣ Ворсклѣ на урочищи Булановом, о чотирахъ колахъ будучій, з кгрунтами сѣнокосними пахатними и плѣсовими до оного приналежними. На яких то кгрунтахъ нѣсколко и людей поселилося и звиш того подавалъ намъ еще два листы. Еденъ купчій запись на кгрунтъ в сторожовомъ урочищи лежачій з сѣножатми, лукамы, байраками, плесамы, йсками и иними тамошними угодами от вдови Патикувни куплений, а другое поступное писане от Яреми Денисенка полку Полтавского села Рибцовъ обивателя на сѣчь свою на Коломацѣ в сторожовой близъ пасѣки монастырской будучую от его ж монастыреви ихъ наданную. И просилъ насъ именовъ всей своей братіи такъ на село Петровку з млинами и на села Росошинци, Нижшую и Вишшую Олшаній, и Тростянець, яко и на всѣ выш писанный млины зо всѣми до ихъ належными кгрунтами и на нихъ посажоваными людзкими поселеніями, нашего гетманского потвержательного унѣверсалу. Мы теде, яко до иншихъ святыхъ обителей нѣкогда нашихъ не отмовлялисьмо респектовъ, такъ и ку тому старожитному монастыреви Полтавскому, где немалое собраніе братіи богоугодное провадят житіе, изявляючи нашу горливість, видалисмо сей нашъ потвержательный унѣверсаль, которимъ яко всѣ помянутій села, Петровку, Росошинцѣ, Нижшую и Вишшую Олшаній, Тростянець и Лисогорку ствержаемъ, позволяючи ему, опцу ігумену з братією, якъ своимъ власными владѣти и всякіе послушенства и обиклий дабели от людей тамошнихъ отбирати, такъ и млины всѣ помянутіе з кгрунтамы и на грунгахъ поселившимъся людьми в вечистое владѣніе умоцняемъ, позволяючи тако жъ з млиновъ всякій розмѣровій приходи з кгрунтовъ пожитки, и от людей тамъ осѣлихъ вшелякое послушенство имѣти, да и кгрунтами, на Коломаку и в сторожовомъ урочищи зо всѣми до нихъ приналежитостями крѣпость подаемъ имъ якъ своимъ купнимъ добромъ владѣти и пожитковати, в якомъ преречонихъ сѣль владѣнію и отбѣранію от людей тамошнихъ тяглихъ повинностей. Такъ же и в пожиткованню з млиновъ тихъ своихъ розмѣровихъ приходовъ, и в заживанню всѣхъ вишъ выраженныхъ кгрунтовъ, и въ обладанню людей тамъ осѣлихъ, нѣхто з старшини и черни и з посполитихъ всякого чина людей полку Полтавского обивателей не смѣль и не

важился той обителі святої полтавської жадної наносити труднощі і перешкоди. Пилно властію нашою гетьманською варуємь і приказуємь.

Дань в Батуринѣ, февруарія 15, року 1704.

Звышъменованный гетманъ и кавалер, рукою власною^а.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 90-91зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3253. Арк. 7. Копія.

Там само. – Ф. КМФ 7. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 90-91зв. Мікрокопія.

№ 388

1704. лютого 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іванові Чорнолуцькому про підтвердження побудованого на річці Зародинці на власному ґрунті млина і хутора

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого апостола Андрея кавалеръ Иоаннъ Мазепа.

Пану полковникови стародубовському зъ всею его старшиною полковою, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ, бурмистромъ и всѣмъ войсковимъ и посполитим людемъ того полку обивателемъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит симъ унѣверсалом нашимъ ознаймуємь, ижъ презентоваль намъ панъ Іванъ Чорнолуцькій унѣверсалний фундушъ на построене в томъ же полку Стародубовском на речцѣ Зародинци на власном своемъ купленномъ займищѣ межи кґрунтами Наипутовскимъ и Куровщиною лежачомъ, млына и хутора данимъ себѣ от бывшего полковника стародубовского пана Михаила Миклашевского и просилъ насъ такъ на тотъ от себе за позволенемъ полковничимъ построеной млинъ и при немъ тамъ же хуторъ, яко и на пожнѣ до того жъ млына прилегліе, на Зарудю и Куровщинѣ застаючіе, а власним его коштомъ и працею розчищеніе реиментарского потверженя. Мы теде, гетманъ, респектуючи на значные в Войску Запорожском его пана Івана Чорнолуцького⁵³⁹, асаула стародубовского, ронячіеся працы и услуги, яко ствержаємъ ему в спокойную посессію моць и владзу помянутий млинок, хуторъ и прилеглые до нихъ преречоные пожни Зарудилиськіе и Куровщанськіе, такъ абы ниhto ему з войсковыхъ и посполитихъ людей въ владѣнію того млина, хутора и поженъ и въ отбираню з нихъ належитихъ користей пожитков и приходов наменьшой ниhto не важилъся чинити шкоди, перешкоди и долегливости повагою сего унѣверсалу нашего пилно варуємь и реиментарско приказуємь.

Дань в Батуринѣ, року 1704, февруарія 26 д^б.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною^в.

^а Ліворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати. Нижче: подленніе унѣверсалами.

^б Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подпись такова.

^в Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Свидетельствовали

Ротмистръ Федоръ Шеинъ

Хоружий полковой Григорий Савѣцкій

С подленимъ читальъ вахмистръ Алексей Нояров

Таковий подлинний по засвѣдительствованию принялъ [...]^а.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 821. Копія з заголовком: Писара Стефана Чарналуського на футор.

№ 389

1704, лютого. Батурин . –

Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Якову Лизогубу на камені млива на Седневській греблі, що на річці Снов

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ і славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковниковѣ чернѣговскому, п.п., старшиною полковою, такъ же п. сотниковѣ седневскому зо всѣмъ тамошнимъ урядомъ и всѣмъ войсковимъ и посполитимъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало того полку обивателемъ ознаймуемъ; ижъ панъ Яковъ Лизогубъ, знатній товаришъ войскової презентовалъ намъ ку тій писма на два камены млива на рецѣ Сновѣ на греблѣ Седневской ву мѣстцѣ Давидовичевской будучій купнимъ способомъ набитій отца про писма нид ся каменых млива на именованнихъ себѣ данній и просилъ насъ, абысмо ему туую его куплю рейментарскимъ нашимъ затвердили унѣверсаломъ. Мы теди, маючи респект на знатніе его, пана Якова Лизогуба в Войску Запорожскомъ ронячіеся услуги розказалисмо сей нашъ унѣверсалъ оному выдати, которим, яко тій его купчій записи и в них в раженних преречоній обидва камены млива в потомніе часи умоцняемъ, позволяючи ему зъ оних приходячія всякій розмѣровій пожитки на себе отбирати, и яко своимъ власнимъ добромъ, вечисто оними владѣти, такъ рейментарско мѣти хочемъ и пилно того варуемъ, абы жаденъ зъ вишь писанной полку Чернѣговского старшини и нѣхто зъ войсковихъ и посполитихъ тамошнихъ обивателѣй жадной и наименшой ему, пану Якову Лизогубови, в владѣнню помянутихъ обохъ каменей и в одбираню зъ онихъ всякихъ розмѣровихъ приходовъ не важилися чинити трудности и перешкоди, пилной повторе повагою сего нашего унѣверсалу варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, февруарія, року 1704.

Звишъименованного гетмана, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 514. Копія.

^а Далі текст втрачений.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 390

1704, березня 2. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Любецькому монастиреві на село Кукар

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества пану полковникови чернѣговскому зо всею старшиною полковою, а особно п.сотникови любецкому з тамошнимъ урядомъ и всѣмъ якъ войсковимъ, такъ и посполитимъ того жъ полку Чернѣговского обивателямъ и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належало симъ універсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ ми, гетманъ, мѣючи всеусердную нашу горливість и тшчаливое з побожности християнскої облѣкгованное попеченіе и у розширеню святой благочестій, яко іншій святій обителі, абы в нихъ всегда не уставала безкровная запасъ гетмана и все Войско Запорожское приноситися офѣра, гетманскими нашими подпомагаемъ супплементами, такъ и на сей новореставрованній преподобного отца Антонія Печерского монастирь Любецькій⁵⁴⁰ тих же причинъ на прошеніе велебного отца Інокентія Щирского, строителя оногъ жъ, для подпоможенія скудостей монастирскихъ надаемъ село Кукаръ⁵⁴¹ недалеко от того монастиря будучое зо всѣми до его приналежними кгрунтами и угодіями, позволяючи онимъ владѣти и на общій монастирськіе оборочати пожитокъ и приказуючи реиментарско абы войтъ тамошній з посполитими людьми подданское монастиревѣ оному отдавали послушенство, окромъ козаковъ, якіи повинни при волностях козацких заховани бити, за чимъ каждій з старшини и чернѣ вѣдаючи о томъ нашомъ надано абы не важилися в владѣнію оногъ села преречонному монастиревѣ жадной наменьшой чинити перешкоди, варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуричѣ, марта 2, року 1704^а.

Звишъменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

С подлѣннимъ читаль і исправляль писменнихъ дѣль значковій товаришъ Петръ Росиновскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 6. Арк. 185. Копія.

№ 391

1704, березня 4. Батурич. – Універсал Івана Мазепи гутникові Павлові Поручці на займанщину в Дубовій Граді

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалер Іоанъ Мазепа.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подпись таковъ.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати войскової.

Всѣмъ старшимъ и меншимъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского товаришамъ и особливо пану полковникови чернѣговскому, пп. старшынамъ полковымъ и всякого чина в томъ полку застающимъ людямъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ потребно вѣдати, ознаймуемъ, ижъ п. Павелъ Поручка, значный обиватель и гутникъ Хлопяныцкий, прекладалъ намъ о доброволномъ и нѣкому непенном в вѣчистую поссессію от отца его старого п. Івана Поручки наданю займища в Дубовой Градѣ на рецѣ Убеды, абы могль построити млынъ, а до того жебы и гуту з теперешного мѣстца старого туда на новое перенести, поступаючи з ней годовую из тый Старой гуты належную до шкатулы нашей войсковою на осъмдесять золотих дачу, просиль, нашего себѣ на тое потверженя и позволеня. Мы теды, гетманъ, тое его прошеніе ласкаве в себе принявши, а зособна нашъ на него мѣючи респектъ, яко тамъ в томъ займищи на рецѣ Убеды позволилисмо занявши греблю, млынъ подлугъ воды построити, такъ и гуту и оному млиновѣ пресилити не пречимъ, з которое всегда повиненъ будетъ в каждый рокъ вышшой положенную сумму до шкатулы нашей непремѣнно укщати. Тылко щобъ в томъ займаню греблѣ и построеню млына околичнымъ людскимъ кгрунтамъ не чинилася шкода, бо за донесенемъ о томъ намъ скаргы знову тое мѣстце роскажемъ вчинити пустымъ якъ и було. В якомъ займаню греблѣ и построеню млина и преселеню гуты абы ниhto ему, Поручцѣ, з старшихъ и меньших войсковых и посполитых людей не смѣль и не важилсѣ жадной наименшой чишити перешкоды и перенагабаня сымъ нашимъ унѣверсаломъ варуемъ и пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, марта 21 д[ня], року 1704.

Звышъменованный гетман и кавалер, рукою власною.

На звороті другого аркушу: На млинокъ куплений в Поручки за тысячу [золотых] до кгрунту Самотузкого. В книги вписанъ.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1264. – Арк. 28зв.-29зв. Копія.

№ 392

***1704, березня 5. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи про закріплення
за значним військовим товаришем Гордієм Носакевичем
села Литовське і купленого млина, що під селом
Кривошеями на річці Росусі***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ и кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому впрѣд быти маючому совершенному, а теперешному наказному, зо всею старшиною полковою, и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдаты належитъ, симъ унѣверсалнымъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ оказуючи мы, гетманъ, респектъ нашъ на пана Гордѣя Носикевича⁵⁴², бывшего писара полкового стародубовского, а теперешного значного товариша войскового заховуемъ при немъ селце, прозиваемое

Литовское в уездѣ Стародубовскомъ будучое за всѣми угодіями до оногo села здавна належными тими, якихъ перед тимъ державъцы заживали за уряду полковничества пана Михайла Мыклашевского ему наданное, позволяючи от тамошнихъ посполитыхъ людей всякий послушенства и повинности одбѣрати до ласки наше войсковое, также и млинокъ его куплений под селомъ Кривошеямы нижей млина Шаршавыцкого на рѣчцѣ Росусѣ стоячий, купнимъ способомъ набутий, будучий запустѣлый, а тепер стараньемъ и коштомъ его ново реставрований ствержаемъ и позволяемъ з оногo при мелницкой части и войсковихъ часть розмѣровихъ приходовъ заживати, вѣдаючи прето о сей волѣ нашей кождый з старшины и чернѣ, абы не смѣл и не важился ему, п[ану] Гордѣю, в владѣнью помененного селца и в отбиранию от посполитихъ людей повинностей и послушенства и в заживаню з того млина всѣхъ приходовъ жадной найменшой чинити перешкоды и трудности вносити пилно повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, марта 13, року 1704.

Звишменованный гетман и кавалер, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 1203. – Оп. 1. – Спр. 45. – Арк. 1. Оригінал.

№ 393

1704, березня 12. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи понорницькому сотникові
і радичівському отаманові про заборону будувати їзи
на монастирських землях та надіслати відомості,
де і за чим дозволом були влаштовані їзи
у минулому році***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ Іоанъ Мазепа.

Вамъ п.сотнику понорницькому, отаманови радичевскому з товариством тамошнимъ, чрезъ сее наше писмо чинимъ вѣдомо, ижъ честный отецъ городничий радичевский Силивестръ Осницкий, чрезъ свою суплѣку ускаржалъся на васъ, что вы самоволне хотите забыть ези в кгрунтахъ монастирскихъ на ускожене святой обители, в чомъ просилъ насъ в той мѣри помощи и заступленія. Прето мы, гетманъ, видячи вашъ таковой самоволный поступокъ, же вы без вѣдома и указу нашего отважаетесь в кгрунтахъ монастирскихъ ези забывать, яко сурово оний ганимъ, такъ пилно приказуемъ, абысте за отобранемъ сего писма заразъ, если уже построилисте, поскидали оніе, а впредь абысте не важилися безъ вѣдома и указу нашего такъ самоволне поступовати, а и тое, что прошлого году за чиймъ вы вѣдомомъ и на якихъ власне мѣ[с]цахъ ези забывали, чи на кгрунтахъ монастирскихъ чи на якихъ иншихъ мѣ[с]цахъ, абысте намъ немедленно в томъ ознаимюили, под суровимъ и непоблажнымъ караніемъ войсковымъ накрѣпко вамъ приказуемъ.

Дань в Батуринѣ, марта 12, року 1704.

Звишменованный гетман, рука власна.

На звороті: Унѣверсалъ гетманскіи, же не вол[но] козаком езовъ забивать, кгрунтов наших монастирских.

По описи № 8.

По архиву № 1320.

ЦДАК України. – Ф. 128. Оп. 1а в.от. – Спр. 37. – Арк. 1. Оригінал.

№ 394

1704, березня 14. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи свірзькому городничому отцеві
Гедеону Радзевському про дозвіл воронізьким жителям
безперешкодно користуватися “лежачою деревиною
в Свірзькій пуці”***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати теперъ и на потомъ належатиметь, ознаймуемъ сымъ нашим унѣверсалнымъ писанемъ, ижъ панъ Романъ Лазаренко, сотникъ воронѣжский и всѣ урядовій тамошній, будучи тутъ в Батуринѣ сами полюбовне з честнимъ отцемъ Гедеономъ Радзевскимъ, городничимъ свѣржским и иныхъ маестностей преосвященного архієпископа Чернѣговского до Свѣржа належачихъ, згодившись такий межі собою приговоръ и постановлене учинили, что волно будетъ всякимъ жителямъ вороніжскимъ в пуцу Свѣржскую везджати и в оной лежачую деревню на всякую будовлю и опалки домашній брати ни од кого не будетъ возбранно. А если бы кому и стоячое дерево на якій потреби потребно было, теды тот мѣт пану сотнику о томъ донести, а панъ сотникъ ему, отцу городничому, ознаймити, за якимъ ознайленемъ не повиненъ городничий будетъ сколко хто потребоватиметь, дерева рубат возбраняти, яке мы их полюбовне постановлене узнавши быти слушное, яко симъ нашим унѣверсаломъ ствержаемъ, такъ варуемъ пилно, аби ани отецъ городничий ани хто инший оного не важился нарушати. О що и повторе варуемъ и под утратою ласки нашей приказуемъ.

Дань в Батуринѣ, марта 14, року 1704.

Звышменованный гетман и кавалер рукою власною.

На арк. 74 зв.: Унѣверсал, жебы черщѣ свѣржински не боронили бору.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 50938 (Лаз. бз. – Арк. 73-74). Оригінал.

ЦДАК України. – Ф. 1235. – Оп.1. – Спр. 1255. – Арк. 109-110. Копія.

№ 395

*1704, березня 31. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи отаманам сіл Юрівка і Рижків
про те, щоб козаки і посполиті безвідмовно брали участь
у гатинні греблі на річці Білоусі*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и кавалер Иоанн Мазепа.

Вам атаманом сел Юровка и Рыжков⁵⁴³ з товариством и войтом тамошним з всѣми посполитими людѣми через сие унѣверсалное письмо наше засылаем указ наш рейментарский таковой, абисте греблю mezi селами вашими на рецѣ Белоусѣ найдуючюся, общественним як козаков, так и посполитых людей ш арварком, когда того потреба указоватимет, без отмовы и отволки гатили и як належит моцнили, поневаж оная для переизду и перевозу статков вам есть потребна. Абы теды сей волѣ нашой в унѣверсале выраженной было за досить чинено и повторе повагою онаго пилю вас и сурово приказуем.

Дан в Батуринѣ 1704 року, марта 31.

Звышменованный гетман рукою власною

ЦДІАК України. – Ф. 151. – Спр. 229. – Арк. 1. Оригінал.

№ 396

*1704, квітня 1. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковим товаришам
Офанасієві та Олексієві Єсимонтовським
на село Чешуйки*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого Апостола Андрея кавалерѣ Иоанѣ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ полковой и вѣсему старшому и меншому полку Стародубовского товариству, особливе п. сотниковѣ мглинскому, атамановѣ городовому и войтовѣ тамошнему и всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ презентовали намъ панове Ясимонтовскіє Афанасій на лецѣи с брата значніє товаришы полку Стародубовского листъ от пана полковника тамошнего на Зарече села Чешуекъ ку вспартю их домовому наданній по значних прислугах в Войску Запорожскомъ еще отца их и просили насъ о потвержденне того полковничого писту. Теды мы принявши их прошеніє, а респектуючи яко на услуги здавна роненній тут в отчизинѣ отца их и их самихъ, видячи до услугъ способних, до которих впрод их заохочуючи зтверждаемъ тот полковничий лист, позволяючи тымъ Зарѣтчемъ села Чешуекъ владѣты и всякие обыклиє от посполитих того Зарѣтча людей послушенства и работизны отбырати, вѣдаючи прето о таковой виразной волѣ нашей абы нѣхто такъ з старшинѣ, яко черній войскових и посполитих людей, такъ найменшой не смѣль и не важился во

владѣнію того Зарѣтча имѣ, паномъ Ясимонтовскимъ, чинити кривды и перешкоды, варуемъ, войтъ зась Зарѣтча, села Чешуекъ зо всѣмъ тяглимы тамошными людмы абы всякое належитое отдавали послушенство и работизни без жадной спреки приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, апреля 1д., року 1704^а.

Звышъменованный гетманъ і кавалеръ, рукою власною^б.

Свидетелствовали:

Карнетъ Иванъ Ващининъ.

С подлѣннимъ чольъ вахмистръ Алексей Ноярков.

По засвѣдителействованію комисій, какову подленную крепость принял и росписался для отдачи войсковому товарищу Ивану Есимонтовскому козакъ сотнѣ второй полковой Григорий Посць.

ЦДАК України. – Ф. 57. Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 99. Копія.

Там само. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 32. – Арк. 308-308 зв. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 308-308 зв. Копія з таким засвідчувальним записом: Таковий подленъний универсалъ и до себе принял, а на сей копиѣ обозний полковий стар[одубовский] Афанас Есимонътовский.

З подлинним унѣверсалом справил полковой старод[убовской] канцелярии канцелярист Григорий Полѣтика.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 237-238.

№ 397

1704, квітня 10. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Данилові Колчевському про підтвердження прав на село Нове, надане 1687 року його батькові Федорові Колчевському, а також на млин на річці Ваблі і дозвіл на гатіння греблі й будівництво другого млина на цій же річці

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожъского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Иванъ Мазепа.

Всеі старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите: пану польковниковѣ стародубовскому, нынѣшнему наказному, а в потомъніе часи совершенъному, зъ пп. старшиною польковою, сотникомъ, атаманѣ городской и сѣлской з товариствомъ, войтомъ зас и бурмистромъ з посполитими людми, и каждому, хто бы тилко потребоваль того вѣдати, симъ нашим унѣверсаломъ ознаймуемъ, иж якосмо в Богу зейшлому п.Федору Колчевскому, сотниковѣ топалскому, надали село, зовемое Новое ку вспартію господарства, респектомъ услугъ его в Войску Запорожскомъ ронячих, так и позосталого сына его небошиковского п.Данила Колчевского, значного

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнном.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

товариша полькового, от того ж села до далшой ласки нашей не отдаляемъ, лечь позволяемъ ему зъ тамошнихъ посполитихъ людей (:опрочъ козаковъ в реестрѣ застающихъ:) всякое послушенство и пожитки зъ прилеглыхъ до того села кгрунтовъ, на державцу належачихъ, отбырати. А поневажъ еще онъ же п. Данило Кольчевский просилъ себѣ на млинъ одинъ, уже на рецѣ Ваблѣ уфундovanъный, потверженя, а на другой, на той же рѣчцѣ Ваблѣ више села того Нового мѣючого строитися, нашего фундуду. Теды мы, видячи его до услугъ войсковихъ зъдатного и способного, яко то млинъ ему в совершенную диспозицію зътвержаемъ, так и тот другой мѣючийся построити ново, позволяемъ греблю засипавши оний постановити быле бы займаньемъ тоей греблѣ чрезъ подтоплена водное не было околичнымъ людскимъ кгрунтамъ шкоди; бо, за донесенемъ о томъ до насъ жалобы роскажемо тую греблю зъруйновати и тое мѣстце такъ учинити зънову, якъ було. Въ якомъ владѣнїю того села и въ отбиранию такъ зъ него, яко и зъ тихъ млиновъ, належныхъ пожитковъ, абы нѣхто не чинилъ жадное наименшее ему, п. Колчевскому, шкоди и перенагабаня, пилно мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Писанъ в Батуринѣ априля 10 д., року 1704^а.

Зъвышменованъный гетманъ, рукою вѣласною.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4155. – Арк. 5. Копія.

Там само. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 30. – Арк. 113 зв.-114. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 113 зв.-114. Копія.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів . – Т. 1. – С. 103.

№ 398

1704, квітня 29. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи значним товаришам
Стародубівського полку братам Офанасієві
та Олексієві Єсимонтовським на млини
і фундуші своїм коштом набуті***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іванъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ полковой, сотниковѣ мглинскому, атамановѣ городовому и войтовѣ тамошнему и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ листомъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ панове Афанасій и Алексѣй Єсимонтовскіе, брата, значніе полку Стародубовского товариши, жители мглинскіе презентовали намъ купчіе свои писма на млины и фундуши, за которими отецъ ихъ и оны, позаймовавши гребли, поуфундували млыны, на якіе то куплею набытые млины и своимъ коштомъ на сиром коренѣ позаймованіе, просили сего нашего потвержателного

^а У копії дописано: Въ подлинномъ подпись таковъ.

листу, именно на клѣтку куплею нажитую Курчицкую о двох колах мучних, а третомъ валушовом на рѣчцѣ Воронусѣ стоячую, на млинѣ под городомъ Мглином стоячій о двох колах своимъ коштомъ занятій на рѣчцѣ Судинцѣ, на млинѣ Нетяговскій на рѣчцѣ Бѣловодцѣ своимъ коштомъ занятій на шляху от млина идучого до села Дрокова будучи, на млин Лопазинскій на рѣчцѣ Лопазенцѣ своимъ коштомъ занятій о двох колахъ – едномъ мучномъ, а другомъ – валушовомъ, которіе то млини всѣ в сотнѣ Мглинской найдуются, на млин Миреновскій в уѣздѣ Стародубовском на рѣчцѣ Бабинцѣ више села Мироновки стоячій, куплею набитій, о двох колах будучій, якихъ то млиновъ писма видячи мы правдивіе и правніе принялисмо ихъ послушность до насъ занесенную прозбу, а респектуючи на значніе праці и услуги небожчика отца ихъ и ихъ самих в Войску Запорожскомъ роненніе, велѣлисмо онымъ видати сей нашъ унѣверсалъ, черезъ которій, яко всѣ тіе више вираженніе млини ствержаемъ, позволяючи имъ, паномъ Есимонтовскимъ, тыми своими грунтами владѣти и приходячіе з нихъ пожитки отбирати, и якъ хотя оными диспонувати, вѣдаючи прето о таковой волѣ нашей, абы ни хто з [с]таршини и черни войсковыхъ и посполитихъ людей жадной наименшой во владѣнію тихъ млиновъ спокойномъ и отбыранню з нихъ приходячихъ пожитковъ, имъ, паномъ Есимонтовскимъ, не смѣлъ и не важился чинити кривди и утиску пилно варуемъ.

Данъ в Батуриѣ, априля 29, року 1704^а.

Вышъменованный гетманъ рукою власною^б.

Свидетелствовали:

Ротмистръ Федоръ Шеинъ

С подлиннимъ чолъ вахмистръ Алексей Ноярков

Таковій подлѣнный унѣверсалъ по засвѣдѣтелствованію от комиссіи за болѣзнію господина моего бунчукового товарища Івана Есимонтовского по повѣренію прынялъ прикажчикъ его Василь Гудковскій, а вмѣсто его неграмотного по его прошенію козака полку Чернѣговского сотнѣ Городницкой Петра Киселевича сынъ Дмитро Киселевичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 186-186а. Копія.

№ 399

1704, травня 1. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
Стародубівського полку Іванові Михайловичу
на млини і рілля, своїм коштом набуті*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого апостола Андрея и кавалеръ Іоанъ Мазепа

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подписъ такова.

^б Праворучъ нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Въсей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковникови стародубовскому, старшинѣ полковой, сотникови почеповскому, атаману городовому, войтовѣ тамошнему и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсалнимъ писаниемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, панъ Иванъ Михайловичъ, значний товаришъ полку Стародубовского о потвержателный унѣверсаль на млини и поля пахатние своимъ старанемъ и працею набытїи, именно на млинѣ в селѣ Балаках на рецѣ Костѣ касиромъ Коренѣ построенный о двох колах зъ Иваномъ Дейкомъ пополамъ держачїи на млынѣ на рецѣ Бойрику под селомъ Козановомъ о двох колах: у пана полковника бывшего стародубовского купленни, при которомъ млинѣ и поля чвертка в селѣ Завалипути: в селѣ Горбачах чвертки двѣ, в селѣ Белковѣ – волока, в селѣ Чемодановѣ чвертки полтори; в селѣ Беловскомъ полтори чвертки, в Близницах чвертка, в селѣ Глаалозовѣ полчвертки, в селѣ Супрятинѣ двѣ чвертки, в селах двох Шаулинѣ и Онишинѣ чвертка. Мы теды, гетманъ, принявши тое его пана Ивана Михайловича прошение, понеже есть слушное розказалисмо з канцелярии войсковой видати ему сей нашъ унѣверсаль, которимъ, яко тий млини и поля пахатние ствержаемъ, такъ позволяемъ ему ж з оних всякие пожитки одбирати, вѣдаючи прето о таковой нашой волѣ, в семъ унѣверсалѣ вираженной каждой з старшины и черни абы не смѣлъ и не важился ему, п. Ивану, в отбиранню пожитков жадной наименшой чинити перепони и задавати трудности, пилю варуемъ.

Данъ въ Батуриной мая 1 д., року 1704^а.

Звищименованный гетманъ и кавалеръ рукою власною^б.

Такову подлѣнную крепость по засвѣдѣтелствований отъ комиссий принять и росписался бунчуковий товарищ Михайло Губчицъ.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 86. – Арк. 97. Копія.

№ 400

*1704, травня 1. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Якову Булашевичу на село Косачі
“до ласки войскової”*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови стародубовскому зо всею старшиною полковою, пану сотникови почеповскому зо всѣмъ тамошнимъ урядомъ и всему старшому и меншому того полку товариству и каждому, кому бы^в колвекъ о томъ вѣдати

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Вмѣсто печати рейментарской.

^в бы – написано вгорі іншою рукою, як й інші виправлення в цьому тексті.

належало, симъ унѣверсалнимъ писаниемъ нашимъ ознаймуемъ, и жъ показоваль намъ, гетмановѣ, сынъ небожчика Ивана Булашевича, значного товариша полку Стародубовского, Яковъ Булашевичъ листъ бившаго полковника Стародубовского пана Михайла Миклашевского небожчику отцеви его на село Косачи в сотнѣ Почеповской данний, а по отцевѣ ему осталий и просиль нашего потвержательнаго на тое унѣверсалу. Мы теды, гетманъ, принявши тое его прошеніе, а видачи и въпередъ до услугъ войсковихъ быти способнаго расказалисмо с канцелярии войсковою видати ему сей нашъ унѣверсалъ, которимъ, яко тое селце ствержаемъ, такъ позволяемъ ему жъ од тамошнихъ посполитихъ людей въсякие повинности и послушенства одбрати до ласки войсковою, Вѣдаючи прето о такой волѣ нашой в семь унѣверсалѣ виращенной, кожди з старшини и чернѣ, абы не смѣлъ и не важился ему, Якову Булашевичу, жадной, найменшой чинити перепони и задавати трудности, пилно повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ.

Данъ в Батуриѣ мая 1, року 1704^а.

Зъвишименованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

На арк. 101-102: З подлинними унѣверсалами свѣдителей хоружий полку Старод[убовского] Федор Данченко тр.

З подлинними унѣверсалами справил Стар[одубовской] пол[ковой] канцелярій канцелярист Данило Короткий.

Таковий подлинний универсали до себе принялъ, а на сихъ копіяхъ подписался значковий товаришъ Григорий Булашевичъ.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 87. – Арк. 376. Копія.

Там само. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 30. – Арк. 102. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 102. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 96-97.

№ 401

1704, травня 5. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Федору Івановичу про увільнення його від служби і дозвіл відправляти в похід свого внука Івана Івановича разом з жителями села Жуки, про надання внукові млина на Старосанжарівській греблі і села Федорівка

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Въсей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковниковѣ полтавскому, старшинѣ полковой тамошней, сотникомъ, атаманѣ и всѣмъ обще того полку обивателемъ, кому бы

^а Далі в тексті дописано: Въ подлинномъ подпись таковъ.

колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы на престарѣлій лѣта пана Федора Івановича, значного и заслужоного в Войску Запорожскомъ товариш а, и маючи взглядъ на працюте его от молодыхъ лѣтъ, ажъ до теперешной шедивости значне и вѣрне в томъ же Войскѣ Запорожскомъ роненій служби, такъ от теперешного, яко и от впрעדъ будучихъ походоувъ войсковихъ, оного уволняемъ, позволивши ему на мѣстцу своемъ внука своего п. Івана Івановича, товариша войскового, и теперъ в поход и впрעד, когда будетъ порушене военное, при боку нашомъ на служби войсковій виправовати. А поневажъ товариство в селѣ Жукахъ⁵⁴⁴ мешкаючий числомъ тридцетъ челоуѣка за вѣдомомъ нашимъ гетманскимъ и осовливимъ для значнихъ его, пана Федора Івановича, войсковихъ услугъ, позволенемъ, всегда бывало при немъ, пану Федору Івановичу, военной походи, а не при полку отправують, теди и теперъ они жуковское товариство не под полкомъ такожъ, але при ономъ его внуковѣ в настоящій походъ ити мають и впрעד будучій военной дороги, при немъ же отпраовати повинни будуть. А такъ яко панъ полковникъ не маеть ихъ до полку своего в походъ отривати, такъ и они сами товариство не ослушни, дабы были по прежнему, походи войсковій не под полкомъ отбувати: пилно рейментарско приказуемъ. А симъ же унѣверсаломъ нашимъ млинъ помянутого его внука пана Івана на греблѣ Старосанджаровской о двохъ колахъ млива будучій, куплею набытій отдаванния частій войсковихъ уволняемъ, позволяючи всѣми розмѣровими пожитками з оного приходячими ему, п. Івану, користовати свободно. Такожъ и селце, прозиваемое Федоровку⁵⁴⁵ при греблѣ Бѣлицкой будучое ему жъ п. Івану Івановичу, тимъ же вишьпомянутимъ дѣда его знаменитихъ заслугъ респектомъ, взглядомъ самого его до услугъ войсковихъ згодности и способности в належитое владѣние и послушенство ствержаемъ. Позволяючи людми тамошними обладати и всякій послушенства и тяглый повишности отбирати: Зачимъ вѣдаючи о таковой волѣ нашей, абы такъ панъ полковникъ полтавскій з старшиною своею полковою, яко и нѣхто иншой не важилса ему, п. Івану, в владѣнню помянутого селца найменшой чинити перешкоди, а в пожиткованню з перерчоного млина приходячихъ розмѣровъ з частми войсковими, дозорца нашъ млиновъ в полку Полтавскомъ будучихъ и нѣхто іншій з старшихъ и меншихъ не смѣлъ оному паносити трудности и перепони, пилно рейментарско варуемъ.

Данъ в Батурингѣ, мая 5, року 1704^а.

Звышьменованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

Помітки: 1761 году, марта 23 дня съ подлѣнимъ универсаломъ свѣдителействовали и по свѣдительствованію подѣчистокъ, приписокъ, переправокъ и никакихъ другихъ подобнихъ тому сумнительствъ не нашлось.

Полковій миргородскій хоружій Марко Козиненковъ. Войсковій канцеляристъ Іванъ Каніевскій.

^а У копії дописано: На подлинномъ подписался тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Вышеписанныхъ мѣсяца и числа таковоѣ подлѣнный унѣверсалъ по извѣренію господина моего его превосходительства господина генералнаго обознаго Семена Василіевича Кочубея обратно к себѣ принялъ и росписался управителъ Ігнатъ Довидовичъ

ІР НБУБ. – Ф. 1. 51758 (Лаз. 11/1. – Арк. 10). Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1259. – Арк. 34-35. Копія з копії.

№ 402

*1704, травня 7. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи стародубівському бурмистру
Малахію Фоминичу з підтвердженням млина
в селі Лучковичі на річці Вабля
і прикуплених земель*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ стародубовскому, старшинѣ полковой ѣ всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежит, сим листомъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ у панѣ Малахій Фоминичъ, бурмистръ стародубовский, презентовалъ намъ фундушъ от пана полковника стародубовского на занятя греблѣ на сиром коренѣ в селѣ Лучковичах на рѣщѣ Ваблѣ, ему виданий, на якимъ мѣстцу, засипавши онъ греблю, построилъ млинъ, до якого то млина прикупилъ поля пахатнаго и сѣнокоснаго на килка чвертокъ, на который то млин и кгрунт просилъ насъ потвержателный унѣверсалъ чрезъ суплѣку свою, в который прикладал і придатокъ свой, же сами недавними часи мноую понеслъ на худобѣ своей утрату и руину черезъ забране товаровъ его от шведовъ в сторонѣ людской. Теди ми, сожалѣючи ему, такового немалого припадку, а к тому знаючи его здавна челоувѣка статечнаго і в своемъ званій послышливого, принялисмо его прошение и рассказалисмо видати ему, пану Малаху, сей нашъ унѣверсалъ, чрезъ который, ствержаючи там его млинъ и кгрунт ко млини прикуплений, позволяемъ тимъ млиномъ ему владѣти і всякие приходячие розмѣровие пожитки отбирати и якъ хотя оними диспонувати, вѣдаючи прето о таковой виразной волѣ нашой, абы нѣхто ему, пану Малаху Фоминичу, в владѣню того млина и кгрунтом ко млину прикупленом і в отбиранию з оного всякихъ приходячихъ розмѣровихъ пожитковъ жаднаго наинменшого з старшини и черни войсковихъ і посполитихъ людей не смѣлъ і не важилсѣ чинити кривди и утиску, варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая 7 д., року 1704^а.

Звишъменованый гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 78. – Арк. 390. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подписѣ таковоѣ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 403

*1704, травня 8. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві
Якимові Семеновичу про повернення йому
Кириківського двору, яким заволоділа
Параска Чернишівна Василица*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавелер Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови стародубовскому зо всею полковою старшиною и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належать, а особливе сотниковѣ топалскому, атамановѣ и войтовѣ тамошнимъ, симъ унѣверсалнимъ писаніемъ нашимъ озънаймуемъ, ижъ просилъ насъ панъ Якимъ Семеновичъ, полку Стародубовьского товаришъ войсквой, абысмо, при позосталомъ ему, Якиму, од его швакгра небожчика Григорія Кожуховского въ поссесію двору, прозиваемомъ Кириковомъ, поселившихся селцель до того дворца належныхъ кгрунтахъ, еще за живота небожчика Кожуховьского, людей и нимъ небожчикомъ за вѣдомомъ нашимъ владѣмихъ, а тепер недавно, нѣ знат якимъ правомъ, Параскою Чернишовьною Василицхою, при тихъ же людех мешкаючою, въ владѣніе загорнувшихъ, въ послушенство ему привернули. Мы теды, видячи его од всякихъ услугъ войсквоихъ и походоувъ военнихъ неухиляючогося, яко тыхъ людей въ зуполное владѣніе ему, Якиму, надаемъ и всякіе од нихъ послушенства и повинности одбѣрати позъволяемъ, такъ повагою сего унѣверсалу нашего пилно варуемъ, абы жаденъ зъ старшихъ и меншихъ въ владѣніи преречоннихъ людей ему, пану Якиму, пайменшой перешкоди не важилъся чинити.

Данъ в Батуринѣ мая 8 д., року 1704^а.

Звышгьменованный гетманъ и кавалер рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 340. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 32. – Арк. 340. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубьского полку // Український архів. – Т. 1. – С. 254.

№ 404

*1704, травня 10. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Михайлові Рославцю і почепівському сотникові
Лук'янові Рославцю на ґрунти, що дісталися їм у спадок
від Івана Рославця.*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

^а У копії дописано: Въ подлинномъ подпись таковъ.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского *всеи* старшинѣ, особливе пану полковникови стародубовскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и мелшому товариству, тут же духовнымъ властемъ и свѣцкимъ особамъ, то есть вуйтомъ, мѣщаномъ и всѣмъ посполитимъ того полку обывателемъ и кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просили насъ, гетмана, панъ Михайло Рославецъ, значний товаришь войсковой и панъ Лукянъ Рославецъ⁵⁴⁶ же, сотникъ почеповский, о потвержательный унѣверсал на кгрунта нижей менованній по змерломъ небожчику Ивану Рославцу дѣдичнымъ правомъ набутый, яко теж и старанем пановъ (?) за власный гроши покуплений и своимъ коштомъ и працею займаній на рознихъ месцахъ будучій двори, млини з частми мелницкими, пахатній поля, сѣножати и іный угод'я, именно: дворъ куплениии у небожчика, дядка ихъ на ринку, дворъ там же помежъ Ходневича за церквою Спаскою; двор от Василіа Момоновича, два двора у Авдѣя и дялковский сплаченнихъ, дворъ у Василя Стовпника за Роговскою брамою куплений, двор за Стародубовскою брамою, дворъ ведле двора нашего з приезде Стародубовскою на рогу стоячий, дворъ над Судостю, там же два двори – одинъ небожчика ихъ же отца, а другой присужений з суду Енералного Авдѣвских, двор ведле колоса, дворъ на Покровщинѣ куплений з огородомъ и пашнею, млынъ на рецѣ Уси в Баринахъ о трохъ колахъ, там же и футор Барини з Гришковичама, кгрунтамы купленними ж, млынъ на рецѣ Кости межи Старимъ Почепомъ⁵⁴⁷ и Чоповомъ, млынъ на той же рѣчце Костѣ на шляху Стародубовскомъ з гаями и покосами сѣнными, млин на рецѣ Псѣ в селѣ Кшови, одвохъ колахъ, млин в селѣ Демяновцѣ на рецѣ Усѣ о двохъ каменяхъ, млынъ а рецѣ Немолодвѣ в селѣ Жлобянцѣ о полкаменю, слободка на кгрунтахъ куплений Волжинскихъ, осажена за унѣверсаломъ полковничимъ; двор з греблею в Вѣтовцѣ из кгрунтами у Опанаса Хилкевича куплений, другой дворець в селѣ Житнѣ з кгрунтами Дядковский старинний, з суду поля пахатный в селѣ Санникахъ чвертокъ, купленнихъ десять в селѣ Злобинцѣ чвертокъ двѣ, в селѣ Ялкахъ чвертокъ двѣ, в селѣ прозываемомъ Осушкахъ чвертокъ двѣ, в селѣ Ишови чвертокъ двѣ, в Макарови селѣ чверть една, в селѣ Алексѣевичахъ пол третѣ чвертак и третина, в селѣ Дмитрови чвертокъ в усѣмъ, в селѣ Миколшинѣ чвертокъ шѣсть и третина, в селѣ Моравци полтори чверти, в селѣ Волжинѣ полдесяти чвертки, в селѣ Казанови чвертка дна, в Супратинѣ полтори чвертки, в селѣ Гостинови третина, в селѣ Грушинѣ полчвертки, в селѣ Сѣнковѣ полтори чвертки, на Покровщинѣ Почеповской куплени хуторецъ з гребелкою и вешнячкомъ у Игната Коровченка, купленыхъ также в рознихъ людей чверток полдванадцяти, на якой земли сидить человекъа всѣмъ. У того жъ Коровченка купленіе кгрунта з гаями окопаными ведле млина, сѣножати старинная над рѣчкою Псомъ од самой греблѣ Кулажинской до реки Судости, ограниченная от села Гарицѣ и обварованная правомъ стариннымъ; другая сѣножати од моста черезъ Судост ездячи поличокъ, прозываемий Бабинець, од села Волжина здавна зайнятая. Мы теда, гетман, тому ихъ пана Михайла и Лукяна Рославцовъ прошенію давши у себе мѣсце, а до того взираючи на значныи и працовитий ихъ в Войску Запорожскомъ роненіе

услуги, до которихъ и вперед видячи ихъ способнихъ и заохочуючи, розказалисмо з канцелярий войскової видати імъ сей нашъ унѣверсаль, которимъ, якъ тий всѣ вишей реченіе добра ствержаємъ, такъ позволяємъ самимъ імъ, женамъ и потомству ихъ [...] з старшини и чернѣ и по насъ будучихъ з властелиновъ не чинил жадной найменшой трудности, пилно варуемъ и повагою сего ж унѣверсалу нашего варуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая 10, року 1704.

Звишьменованний гетман и кавалер рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 50937 (Лаз. бз. – Арк. 71-72). Оригінал. Текст по горизонталі розірваний навпіл.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1255. – Арк. 105-108. Копія.

№ 405

1704, червня 9. Обоз під Паволоччю. – Універсал Івана Мазепи дозорцеві гетьманських перяяславських маєтностей з дозволом побудувати млин на річці Дем'янівка

Пресвѣтлѣйшого і державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ і славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского перяясловскому, пп. старшым полковой, сотникомъ, атаманнѣ, войтамъ, бурмистромъ і всякой кондиции і годности, такъ войсковимъ, яко і посполитимъ того жъ полку обывателемъ і кождому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсалнимъ писаниемъ нашимъ ознаймуемъ, іжъ панъ Петро Грыневичъ дозорца добръ нашихъ перяясловскихъ, усмотрѣвши собѣ рѣчку о двохъ миляхъ от Перяясловля внизъ Днепра струменемъ своїмъ от Днепра жъ без проливовъ текучую і знову в Днѣпръ впадающую, прозиваемую Демяновку, никому ны в чомъ непенную до загаченню греблѣ і построенню млина весняна способную. Просилъ насъ, гетмана, о такой респектъ, абысмо позволили ему ку спартю господарства на оноі рѣчцѣ греблю засипаты, а млинъ якъ належит спорядити. Мы прето, гетманъ, склонившися на его папа Петра Грыневича прошение, респектуючи на его щырие намъ, гетмановы, услуги, велѣлисмо з канцелярий войскової сей нашъ ему выдаты унѣверсаль, черезъ которий, яко позволяемъ ему ку вспа[r]тню господарства на пререченой речцѣ греблю заняты і млин постройты, такъ пилно рейментарно приказуемъ і грозно упоминаемъ, абы нихта з старшыхъ і меншихъ войсковыхъ і посполитихъ людейі ему, пану Грыневичу, в загаченю греблѣ і построеню млына, такъ тежъ і в той рецѣ Демедовицѣ, почавшы от Днѣпра аж до Бѣловудя жаднимъ способомъ не важился найменшой чиниты перешкоды і перенагабання, однакъ варуемъ тое пилно, абы от заняття тоей греблѣ в кгрунтахъ околичнихъ людемъ жадная не чинилася кривда, утиск и утяженя .

Данъ в обозѣ под Паволочю⁵⁴⁸, юня 9, року 1704^а.
Звыштьіменованний гетман и кавалеръ рукою власною^б.
С подлєннимъ читаль вахмистръ Филиппъ Гришков.
Таков подлѣнний принял и росписался епископъ Переяславский Михайло
Гриневиць.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 306. – Арк. 38. Копія.

№ 406

1704, липня 13. З табора під Паволоччю. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Михайлові Миклашевському з підтвердженням хуторів, рудень, млинів та інших маєтностей

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя нашего его царского
величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола
Андрея кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества
Запорожского, а особливо паномъ полковникомъ нѣжинскому и
стародубовскому, паномъ старшинамъ полковим, сотникамъ глуховскому и
стародубовскому, атамани городской з товариствомъ, войтамъ, бурмистрамъ и
райцамъ зо всѣми посполитими людми и каждому, кому о томъ вѣда т
надлежить, тепер и в потомние часи симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ,
ижъ презентоваль намъ Михайло Миклашевскій, значный войсковою товаришъ,
купчие свой писма на маїстратъ его царского пресвѣтлого величества ратуши
стародубовской и на урядъ ратуши зауровского данные, первій купчій записъ на
футор у Исаака, бурмистра стародубовского куплений, прозиваемій Антоновъ
Ложокъ в уездѣ Стародубовскомъ межи селами Курковичами, Понуровкою и
Демянками будучи з грунтами и всякими угодиями, якъ в купчомъ записѣ
виражено до того футора приналежними, а особливе млинъ о двоих колах
мучних и двѣ валнѣ о пяти колах валушових, о шести колах просяних, другий
купчій записъ на том же маїстрату от Федора Мазуренка, рудника Вепринского
на половину руднѣ Вепринской з двором и инъними до тоей руднѣ вепринской
приналежитостями виданній, которую прикупилъ онъ панъ Миклашевскій до
половини давней своей руднѣ, якую самъ з фундаменту заводилъ з волѣ и
позволения нашего; третій купчій записъ на урядѣ ратуши Зауровского от
Семена Висоцкого, товариша сотнѣ Зауровской, на футоръ свой в слободци на
Лашиновци стоячій, з полями пахатними, гаями и сѣножатми на вѣчную
продажу данній зо млиномъ в единомъ колѣ мучномъ на рецѣ Ворлѣ под тим же
футоромъ стоячимъ, и на помененную слободку Калашиновку, поневажъ оная
на кгрунтах преречоного продавци Семена есть осажена; четвертій купчій

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

записъ на футор у Агафий Сидорихи, при урядѣ Зауровскомъ, купленній под селомъ Землянкою будучий тожъ зо всѣми угодами, полями, лисами, сѣножатми и млиномъ вешнякомъ под селомъ Чарторією на ричщѣ стоячимъ, о едномъ колѣ мучномъ; пятый купчій записъ на млинъ-вешнякъ на ричци под футоромъ поблизь села Землянки стоячим, Ураиди козака жителя Зауровского купленній, на якие то свой купленние футори, крунта, млина половину, руднѣ к своей половине прикупленной, и на слободку Калашиновку и на людей у футора Антонова Ложка мешкаючих, просилъ насъ онъ панъ Миклашевскій о потвержателній нашъ унѣверсалъ, теди мы, вѣдаючи его, пана Миклашевского, якъ за антицесоровъ наших, такъ за нас, гетмана, значние и вирние в Войску Запорожскомъ къ монаршому его царского пресвѣтлого величества престолу намъ, гетманови и отчизнѣ на високих урядах енералских и полковничких застаючи ронение пращи и прислуги, принявши ласкаве занесенное его прошение, велѣлисмо видати з канцелярій войсковою сей нашъ унѣверсалъ – чрезъ которій яко вишпоменение футори Антонов Ложокъ з людми тамо осѣлими и в слободцѣ Калашиновци будучій з тоєю жъ слободкою Калашиновкою и всими до них приналежними кгрунтами и угодами, и третій у Агафій купленній, также млини, валнѣ и руднѣ ствержаемъ, позволяючи всѣми тѣми кгрунтами, млинами, валнями и руднею владѣти и всякие з них приходячие пожитки отбирати и якъ хотя оними диспонувати к лучшей своей выгодѣ и пожитковѣ, якъ ему самому и потомкам его, а от людей ведле футора Антонова Ложка осѣлих и в слободцѣ Колашиневци будучих, всякую належитую повинност и работизну отбирати, вѣдаючи прето о таковой виразной волѣ нашей абы ниhto з старшини и черни полку Нѣжинского и полку Стародубовского в спокойномъ владѣню помененними футорами, кгрунтами, млинами и руднею и в отбиранию з них всяких приходячих пожитков, от людей слободки Калашиновки и у футора Антонова Ложка осѣлих, обыкълих повиностей и послушенства жадной наименшой не смилн и не важилися чинити кривди, утиску и перешкоди, пишно варуемъ и приказуемъ.

Данъ въ табори, июля 13 под Паволочю, року 1704^а.

Звишъменованной гетманъ и кавалеръ рукою власною^б.

Свидетелствовали:

С подлиннымъ читал вахмистръ Алѣксій Ноярков.

Таковъ подлѣнный унѣверсалъ по засвѣдѣтелствованию от комисій гвардіи прапорщика Семена Миклашевского прикажчикъ Иванъ Мирановскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 231-232. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подпись тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

*1704, серпня 10. Табір на Вчорашньому. –
Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві
Михайлові Миклашевському на села, землі, млини і ліси
в Стародубівському полку*

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя нашего его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а особливе пану полковниковѣ Стародубовскому, старшинѣ полковой, сотниковѣ полковому зъ товариствомъ, и войтовѣ тамошнему зо всѣми его царского пресвѣтлого величества майстратомъ и посполитими людми, и кождому, кому колвекъ о том вѣдат належит тепер и в потомние часи, сим унѣверсаломъ нашим ознаймуемъ. ижъ мѣючи з ласки нашої гетманской и войсковой, за значніе и вѣрніе свои ку монаршому его царского пресвѣтлого величества престолу прислуги, въ Войску Запорожскомъ за нас, гетмана, и антecessоров наших значне на високих войскових застаючи урядах роненные, панъ Михайло Миклашевский, значный Войска Запорожского товариш, наданные от нас въ вѣчистую поссесию себѣ села, так нашими уневерсалами прикритіе, яко и монаршими его царского пресвѣтлого величества грамотами потверженніе, в полку Стародубовскомъ будучіе, именно: село Нижное, село Демянки, село Понуровку, Картушин, слободка Приваловка, село Каменка, якіе то наши унѣверсали чрез нѣякие тамо трафунокъ страчены zostали, на которіе тепер выовъ просил нас онъ, панъ Миклашевский, о виданье на тые его давние села и грамотами монаршими потверженіе, нашего гетманского унѣверсалу, такъже на купленіе и своим коштомъ заведенніе кгрунта, а особливе на млины, на которіе и записи правніе у себе мѣеть, именно: на млини о чотирох каменях з ступниками на рѣчцѣ Цитвѣ въ селѣ Нижнемъ, на двохъ греблях своим коштомъ зъ фундаменту занятыхъ, построенные; третій млинъ-вешняк о одном колѣ мучномъ под тим же селом Нижним, на речцѣ Істровцѣ, тож своим коштомъ зъ фундаменту заведенный; четвертій млинъ въ селѣ Понуровцѣ вешнякъ, объ одном колѣ на речцѣ Ревнѣ будучій; пятій въ селѣ Демянках о двох колах мучнихъ з ступникомъ на той же рѣчцѣ Ревнѣ, куплею обидва набитіе; шестой млин о двох колах мучнихъ зъ ступникомъ валушовим на речцѣ Росусѣ своим коштомъ на занятой зъ фундаменту греблѣ построенный, зъ гаемъ до греблѣ заведеннымъ; семий млынъ о двох колах мучних з валушами на речцѣ Десятусѣ и футор при том же млинѣ, Десятуха прозиваемий, купленные, зъ гаемъ, полями пахатними, и сѣножатми, и інными угодіями, якъ въ купчом записѣ вираженно; под самим городом Стародубомъ два млины на рѣчцѣ Бабинцѣ, еденъ о двох колах мучних на греблѣ купленной, другой млинъ объ одном колѣ мучномъ, на греблѣ занятый; два млины въ сотнѣ своим коштомъ занятый; два млины въ сотнѣ Мглинской, еденъ под городом Мглиномъ на рѣчцѣ Судинцѣ о двох колахъ, а другой въ селѣ Лопазнѣ на рѣчцѣ Лопазенцѣ о одном колѣ мучномъ, купленные; и на

футор, под городомъ Стародубомъ стоячій, прозиваемий Березовщина зъ прикупленными до его кгрунтами, як то: гаями, полями пахатними, сѣножатми и всякими угодами, въ купчомъ записѣ вираженными; що все аби унѣверсаломъ нашимъ било прикрито, просилъ нас. Теди ми, гетманъ, принявши ласкаве его пана Миклашевского занесенное прошеніе, а вѣдаючи тое, же через килка лѣт оиъ, за вѣрние свои въ Войску Запорожскомъ роненные здавна працы, помененные села въ своемъ держит владѣннїи, по монаршихъ грамотахъ и наших гетманскихъ унѣверсалахъ, якіе страчены, велѣлисмо тепер вѣновь видати ему, пану Миклашевскому, сей нашъ унѣверсалъ, через которій вишвираженные села, млины своимъ коштомъ занятіе, и куплею набитие, футорѣ Березовщину и другій, прозиваемый Десятуха, зо всѣми кгрунтами, сѣножатми и угодами всякими до них приналежными, ствержаемъ, позволяючи як тые всѣ села в своемъ заведованю и подданствѣ держати і всякіе зъ них от посполитих людей пожитки и роботизны отбирати, также млинами, своимъ коштомъ на занятыхъ гребляхъ построеными, и купленими, футорами, кгрунтами и всякими угодами владѣти і як хотя оними диспонувати ко мучной своей вигодѣ и пожитковѣ. Вѣдаючи прето о таковой виразной волѣ нашой, аби никто з старшины и черигѣ ему пану Миклашевскому в владѣнїя тих сель и отбиранию от посполитыхъ людей роботизнѣ и обиклихъ подачей, также млиновъ, футоровъ и всякихъ заводовъ и в спокойномъ заживаню з нихъ всякихъ пожитковъ приходячихъ, жадной найменшой не смель и не важился чинити кривди и перешкоди, пилно варуемъ и приказуемъ, Войты зас в тихъ вишвираженнихъ селахъ зо всѣми посполитими людми мають вшелякую ему, пану Миклашевскому, яко державци своему, отдавати послушенство; тилко войсковие люде, въ тихъ селахъ мешкаючие, мают при козацкой своей волности заховани бити.

Данъ в таборѣ на Вчерашномъ, августа 10 дня, року 1704.

Звишменованный гетман и кавалеръ рукою власною.

Иван Мазепа^а.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 1-2. Копія пошкоджена.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1250. – Арк. 109-113. Копія.

Там само. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 31. – Арк. 219. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 219. Копія.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 177-178.

№ 408

1704, жовтня 6. Обоз під Любаром. –

Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полку Семенові Колецькому про підтвердження наданих йому полковником 10 чоловік тяглих у селі Михайлівці

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетман и кавалер Иоанн Мазепа.

^а Праворуч від підпису в колі дописано: Мѣсто печати войсковой.

Его царского пресвѣтлого [величества] Войска Запорозского пану полковнику стародубовскому зо всею тамошнею старшиною, а особливо сотниковѣ бакланскому, тут же и пану Ивану Белозерскому, дозорци наших почеповских писанием нашим ознаймуем, иж просил нас, гетмана, пан Семен Колецкий, товариш полку Стародубовского обыватель погарский, чрез свою суплѣку, абысмо ствердил ему унѣверсалом нашим от пана Михайла Миклашевского за полковництва его стародубовского в сельѣ Михайловцѣ в сотнѣ Бакланской обрѣтаючогося человекѣ десят тяглых людей ку спартю его домовстве наданных, зачим ми, видячи его, Семена в Войску Запорожском ронячие заслуги, и впрעד оного до их заохочуючи, давши в себе прошению его мѣсце ствержаем ему тие человекѣ десять, симъ унѣверсаломъ нашимъ и позволяемъ оных в зуполном владѣнии меючи всякие з них отберати пожитки и повинности, в яком владению тых людей и в заживаню з них всяких належитостей, абы ему Семену, ништо з старших и менших жадной найменшой не важился чинити трудности и перешкоды.

Данъ в обозѣ под Любаром, октября 6, року 1704^а.

Звышменований гетман и кавалер, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І, 58251 (Лаз. 62/2. – Арк. 314).

№ 409

1704, жовтня 12. Під Паволоччю. – Універсал Івана Мазепи, стародубівському полковому судді і наказному полковникові Якову Завадовському на заняття греблі в урочищі Іранковичі, побудову млина та осадження слобідки

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского Стародубовского полку, мѣщанамъ и всѣмъ посполитим того жъ полку обывателемъ и всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ видати надлежало, симъ унѣверсалнымъ писаньем нашимъ ознаймуемъ, ижъ показовалъ намъ, гетманови, панъ Яковъ Завадовскій⁵⁴⁹, судія полковій и теперишний полковникъ наказный стародубовскій, данный ему листъ от пана Михайла Миклашевского, полковника бывшего стародубовского, на занятые греблѣ на урочищи прозиваемомъ Иралковичи на сиромъ коренѣ на рецѣ Елнѣ в сотнѣ Мглинской будучой и на построенье млина, так же и на осаженье на томъ же урочищи слободки при волной пуци и просилъ насъ о подтвержателный унѣверсалъ. Мы tedy, гетманъ, принявши тое его прошение за слушное, а до того взираючи на значній и pracowитій его не от теперь в Войску Запорожскомъ роненый услуги, выдаемъ сей нашъ унѣверсалъ, ствержаючи онымъ тотъ позволительный пана

^а Далі в тексті дописано: В подлинном подписано.

Миклашевского з уряду полковництва тамошнего вощанный листь и позволяючи такъ на той занятой греблѣ построеннымъ млинкомъ владѣти и приходячіе з оного розмѣровие и инние пожитки отбирати, яко и осажеными там же людьми завидовати и всякіе належачіе от них повинности, послушенства отырати, выдаючи прето о сей виразной волѣ нашой, каждый з старшины и чернѣ на нея никто абы ему, пану Якову Завадовскому владенью тими млиномъ и слободкою и в отбиранию з млина приходовъ розмѣрових и от людей повинностей и послушенствъ, не смѣль и не важилсѣя наименшой перепоны и утиску чинити, грозно приказую.

Данъ под Павлолчюю, октября 12, року 1704^а.

Звышъменованный гетманъ, рукою власною^б.

Свидетелствовал

Карнет Іванъ Ващинский

С подлѣннымъ читал полковой канцелярист Григорій Ицков.

Таков подлѣнный унѣверсалъ по засвѣдѣтелствованию от комисіи принялъ находячійся при писменных комис. смотреня свободних маестностей дѣлах Яков Бѣларовскій.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 100. – Арк. 769. Копія.

Там само. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2788. – Арк. 43в. Копія з заголовком: Копѣя унѣверсалу.

№ 410

1704, листопада 6. Батурич. –

Унѣверсал Івана Мазепи вдові Олені Борохович на села Лютенка, Бирки, Соколівка і Загрунівка

Его царского пресвѣтлѣйшого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Вамъ, всѣмъ посполитимъ обивателемъ лютенскимъ, борковскимъ, сакаловскимъ и загруновскимъ, симъ унѣверсалнимъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ якъ, небожчикъ славной памяти панъ Михайло Бороховичъ, полковникъ гадяцкій, респектомъ заслугъ своихъ Лютенкою⁵⁵⁰, Борками⁵⁵¹, Соколовкою⁵⁵² и Загруновкою⁵⁵³ владѣль и подданскую зъ васъ, жителей тамошнихъ, отбиралъ повинность и послушенство, такъ и по смерти его, пана Михаила Бороховича, респектуючи на тие жъ его значне въ Войску Запорожскомъ роненніе праці и услуги, вижей вираженніе маестности при малжанце его паней Еленѣ Михайловой Бороховичевой, полковниковой гадяцкой, заховуемъ, позволяючи вами, посполитими людьми владѣти по прежному, ви прето, всѣ мененнихъ маестностей посполитіе обиватели, вѣдаючи о такой волѣ нашой, абысте ей, паней Бороховичевой, зъ меншимъ сыномъ ей, при ней же мешкаючомъ, подданскую обиклую отдавали повинность и послушенство и

^а Далі в тексті дописано: Въ подлѣнномъ подпись.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

всякіе работизни по прежнему отпраовали о тое вамъ пилно и срого сымъ нашимъ унѣверсаломъ приказуемъ.

Данъ въ Батуриѣ наября 6 дня, року 1704.

Звишменованній гетманъ, рукою власною^а.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 229зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 10. – Арк. 229зв. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Гадяцкого полка. – С. 35.

№ 411

1704, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи судді Стародубівського полку Якову Завадовському на село Дахновичі

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетман и славного чину святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ обецъ в кождому зособна, кому бы колвекъ, тилко о томъ вѣдати належало, а меновите всему старшому и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского полку Стародубовского товариству и всѣмъ посполитим того ж полку обивателемъ сим нашим ознаймуем унѣверсаломъ, ижъ ми, гетманъ и кавалеръ, еще першихъ роковъ по обнатию на себе рейментарской над краем Малороссійскимъ власти, надалисмо пану Якову Завадовскому, судіи полку Стародубовского и полковникови на сей часъ наказному тамошнему, респектуючи на его значни щирей вѣрне в Войску Запорожскомъ роненніе и ронячіеся праці и услуги село Дохновичи⁵⁵⁴ въ совершенное владѣніе; якое наданне же до сихъ часъ для певънихъ причинъ гетманским нашим не змоцнилисмо оунѣверсалним потверженнем. Теди тепер по прошенію его пана Завадовского казалисмо з канцеляріи войсковою нашъ сей видати оунѣверсалъ, которим яко тое давное наше наданне ствержаемъ, позволяючи по прежнему мененнимъ селом Дохновичами и людми тамошними тяглими владѣти и пожитки обикліи отбирати, такъ абы нѣхто з старших и меншихъ войсковихъ и посполитихъ людей въ том ему не важился чинити перепони, а особливе абы войтъ з посполитими людми дохновицкій надлежитую подданскую ему, пану Завадовскому, отдавали повинность и послушенство, о тое повагою сего ж оунѣверсалу нашего варуемъ и владзою нашею рейментарскою приказуемъ.

Данъ въ Батуриѣ ноевр. 10, року 1704^б.

Звишменованній гетманъ и кавалер, рукою власною.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

^б У копії дописано: В подлинном подписано.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 197. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 3. – Спр. 2788. – Арк. 4. Копія з датою 20 листопада.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 81. – Арк. 211. Копія з датою 20 листопада.

Там само – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 31. – Арк. 197. Мікрокопія.

ІРНБУВ. – Ф. X, 11439; 11440. Копія з редакційними відмінами.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 155-156.

№ 412

1704, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Олені Бороховичевій про взяття її з родичами під гетьманську оборону і затвердження за нею маєтків чоловіка

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ и славнаго чина святого апостола Андрея каваллер Іоанн Мазепа.

Всеі старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозского, особливе впрѣд быти маючому пану полковниковѣ гадяцкому зо всею старшиною полковою, п. господаревѣ замку нашего Гадяцкого, сотникомъ, атаманѣ и всему старшому и меншому товариству, также войтамъ, мещанамъ и всѣмъ посполитимъ того полку обывателямъ и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належало, сымъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ яко за живота зейшлого в Богу небожника пана Михайла Бороховича, полковника гадяцкого, весь домъ его былъ открытій нашою гетманскою протекцією, поневаж онъ зъ молодыхъ лѣтъ въ Войску его царского пресвѣтлого величества Запорозскомъ щире и радѣтельно всегда належитіе о справовалъ услуги, якъ его повинностему указовала и во всемъ монаршому престолу, антецессоромъ нашимъ бывшимъ гетманомъ пайбарзѣй намъ, гетмановѣ, былъ зичливъ; такъ и тепер по смерти оногo, тотъ же его домъ и овдовѣлую его жену панѣю Елену Ивановну Михайлову Бороховичеву зъ синами, зятями и всѣми имъ крвними беремо въ особливаю нашу гетманскую оборону, респектомъ небожчиковскихъ в Войску Запорозскомъ значне роненнихъ услугъ, заховуючи ихъ при всякомъ межѣ людми в посѣдѣняхъ, почитаній и пошанованію и заступаючи од судовъ – полкового и иннихъ, ибо хочъ хто когда буде имѣти до онихъ якіи претенсіи, то не повиненъ будетъ ни хто до суду полкового или іного якого ихъ потягати, також де и судій оный ихъ судити, но всякъ до насъ, гетмана, албо до суду нашего войскового Енералного, перед которымъ всякому уквивжоному з виннихъ учинена справедливостъ будетъ, апелювати маеть; тут же всѣ добра небожчиковскіи, то есть маєтности од насъ паданній, грамотами монаршими и унѣверсалами нашими, обварованніи, млини на гребляхъ псіолскихъ, Будиской и Лютенской, на грунскихъ Вишшой Борковской и Романовской стоячій, гай зъ лѣсами и лугами, до оныхъ гребель належачими и інніи лѣси, поля пахатный, рабочіи, сѣнній покоси, степы, хуторѣ, ловлѣ рыбный и всякія угоды, куплею набытій, изъ давныхъ часовъ позайманній, такъ же дворъ Михайловскій съ фольваркомъ,

гаемъ и полемъ пахатнимъ, зъ вѣдома нашего, за долги взятїи, сымъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаючи, позволяемъ ей, панеи Еленѣ Ивановнѣ Михайловой Бороховичевой, якъ маестностями одъ насъ наданными, завѣдовати и належитіе послушенства и повинности од посполитихъ людей отбирати, такъ млинами, на предъреченныхъ рекахъ и гребляхъ стоячими, гаями, лѣсами, лугами, до гребель приналежными и особъ на рознихъ мѣстцахъ будучими, полями робичими, сѣнными покосами, степами, ловлями рибними и інними угодїями, куплею чрезъ преставлшогося небожчика мужа ей набутими и позайманными, хуторами построеными и вишь поменнымъ Михайловскимъ дворомъ зъ фольваркомъ, гаемъ и полемъ владѣти и всякій зъ онихъ приходячїи користи одбирати и пожитковати, якъ ся ей подобает. Вѣдаючи теде о сей виразной волѣ нашей, кождый зъ старшини и чернѣ и нашъ господарь Гадяцкого замку абы не смѣли и не важилися тоей вишшевираженной волѣ нашей нѣ в чомъ нарушати и ей, панеи Еленѣ Михайловой Бороховичевой зъ дѣтми въ завѣдованню маестностями, въ отбиранню от посполитихъ людей повинностей и послушенствъ и въ спокойномъ владѣнню всѣми, тутъ же вишше писанными добрами и угодїями найменшой кривды, перешкоди чинити и вносити трудности, пилю варуемъ и под особливою неласкою нашею приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, ноября 10 дня, року 1704.

Звишьменованній гетман и кавалер, рукою власною.

ЦДАК. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 1400. – Арк. 9. Копія.

Там само. – Ф. КМФ. 7. – Оп. 2. – Спр. 12. – Арк. 228-229. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 228-229. Копія з поміткою: К симъ копіямъ унѣверсаловъ с подлинними до вѣрностъ сходства з подлинними крепостями.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностяхъ Гадяцкого полка. – С. 34-35.

№ 413

1704, листопада 12. Батурин. – Унѣверсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Якову Лизогубу на сіножать Пчирськ

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ черниговскому з старшиною полковою, сотникомъ, атамановѣ городовому, войтовѣ з магистратомъ, а особливе п. сотниковѣ вибелскому зо всѣми войсковими и посполитими тоей сотнѣ обивателями и кому би колвек о томъ вѣдати надлежало, симъ нашимъ унѣверсалънымъ писаниемъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, панъ Яковъ Лизогубъ, знатний товаришъ войсковни о подтверженію сѣножатѣ, прозиваемой Пчирськ, на лузѣ Вибелскомъ лежачой по закопѣ блаженной памяти дѣда его, пану Якову Лизогубовѣ, полковниковѣ черниговскому нами рейтерамъ Малороссїи надана, а тестаментомъ его небожчика, родича пана Ефима, Ефима^а Лизогуба,

^а Так у тексті.

полковника чернѣговского ж в сукцесию себѣ лекгованой. Теди ми респектомъ служби и праце Войску Запорозскомъ ронячихся, до которих его впредь заохочуемъ, не хотячи од того наданя више мененой сѣножатѣ небожчиковѣ его дѣдовѣ пана Якова Лизогуба отдалити, ствержаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ више реченую сѣножат Пчирськъ, позволяючи оною в потомніе часи владѣти и по закопѣ пожитковати спокойно, зачимъ мѣти хочемъ и реинентарско приказуемъ, аби самъ панъ полковникъ Чернѣговский з старшиною полковою и нѣхто з старших и менших войскових и посполитих полку Чернѣговского жителем ему, пану Якову Лизогубовѣ, в владѣнію мененой сѣножатѣ Пчирсь по закопѣ жадной найменшой не смѣл и не важился чинити шкоди и задавати трудности.

Данъ в Батуриѣ ноєвр[іа] 12 д., року 1704.

Звишъменованій гетманъ, рукою власною^а.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 486. Копія.

№ 414

1704, листопада 20. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
Стародубівського полку Гордієві Насикевичу
з дозволом зайняти греблю і побудувати млин*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому бы тилко колвекъ о томъ видати належало, а меновите старшимъ и меншимъ войсковимъ и посполитимъ полку Стародубовского обывателемъ симъ нашимъ ознаймуемъ унѣверсалом, ижъ просилъ насъ панъ Гордѣй Насѣкевичъ, товаришъ значній полку Стародубовского и дозорца буднихъ заводовъ нашихъ, черезъ суплѣку свою, абысмо ему на рѣчцѣ Паконѣ позволили греблю заняти и по силѣ воды – млинъ на оной построиити, тако жи в хатах будныхъ людей посторонних, жебы оные хати не пустовали, для вспартя господарства его осадити и пожнию, зовемую Нежичи и безъгуме до буды прилеглое и кгрунтъ прозиваемій Ледное никому непенній і ни в чомъ не заведеній ему въ своемъ мѣти владѣнію, якому его папа Носикевича прошенію, респектуючи на его вѣрніе в Войску Запорозскомъ ронячійся праці і намъ, гетману, щиріе услуги, давши мы у себе мѣстце, позволяемъ ему якъ в хатах будныхъ людей з заграницы приходячихъ для своей корысти осадити и ними такожь и кгрунтами, то есть пожною, Нежычами, и безъ гумемъ до буды прилеглимъ и кгрунтамъ, зовемимъ Ледное, владѣти такъ на рѣчцѣ Паконѣ гребню заняти і млинъ построиити и пожитки з него приходячіе на свой оборочати пожитокъ, былебы от того занятя греблѣ людемъ в кгрунтах околичних не было кривды и шкоды, в чомъ даемъ ему, пану Носикевичу, абы

^а Під підписом у колі написано: Мѣсто печатѣ.

нихто зъ старшого и меншого товариства и посполитихъ людей не важился чинити трудности и перешкоды, варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ 20 ноеврія, року 1704^а.

Гетманъ Іоанъ Мазепа і квалеръ, рукою власною^б.

Свидетелствовал корнетъ Іванъ Ващинскій

1767 году октября 24 д. таковъ подлинной универсалъ по засвидѣтелствованію от комиссій принял бунчуковий товаришъ Данила Ширай.

ІР НБУВ. – Ф. X, 11439; 11440. Копія.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 121. – Арк. 599. Копія.

№ 415

1704, листопада 21. Батуриѣ. – Універсал Івана Мазепи полтавському полковникові Іванові Левенцю на село Нижні Млини

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского священнѣйшого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого апостола Андрея квалер Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому би колвекъ о томъ вѣдати належало тепер и в потомніе часы будучимъ всякого чину и достоинства людемъ, особливе Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского старшому и меншому полку Полтавского товариству и всему тамошнему началному и подначалному посполству народовѣ симъ унѣверсалним писаннемъ нашим ознаймуемъ, ижъ просилъ нас панъ Іванъ Левенець, полковникъ полтавский, о наданне себѣ села Нижних Млиновъ в уйздѣ Полтавском лежачого. Мы теде, гетманъ, мѣючи особливий нашъ респектъ на значные в Войску Запорожском не тилко отчески, лечъ и его самого пана Івана Левенца, полковника полтавского, такъ през урядъ полковничий роненніе, яко и на самомъ томъ урядѣ отважне без пощаждѣнія здорова ронячіея услуги и праці военніе, надаемъ ему в поссесію моцъ владзу и державу помянутое село Нижніе Млини з всѣми до него здавна приналежитими угодіями, млинами, лѣсами, полями и сѣножатми, позволяючи оному тимъ селомъ владѣти, послушенство и повинности належніе от людей тамошних посполитих, а з млиновъ, з кгрунтовъ и з всяких до него прислушающих угодій користи, пожитки и приходи отбирати без жадной наименшой от старшого и меншого полку Полтавского товариству и посполитого народу перешкоды, шкоди, долегливости и перенегабаня войтъ зась тамошнего села Нижних Млиновъ зо всѣми посполитими (опрочъ козаковъ), абы ему, пану Левенцевѣ, полковниковѣ

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ подпись тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати реиментарской.

полтавському належитое отдавати послушенство и обиклие повинности повагою сего унѣверсалу нашего приказуем.

В Батуринѣ, року 1704, ноеврія 21 дня.

Звишъменованный гетман и кавалер рукою власною^а.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 41, 41 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 41, 41 зв. Мікрокопія.

Там само. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 1456. – Арк. 15. Копія з датою 4 листопада.

Справа має такий заголовок: Дѣло по доношенію полковника полтавского Івана Левенця с прошениямъ подтвердителного унѣверсала на маестности, на мельници и на прочие угодія. 1728 году, юня 16. [Арк. 13]. Прошеніе [Арк. 14].

№ 416

1704, грудня 17. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи лохвицькому протопопові Петрові Івановичу на село Степуки

Пресвѣтлейшого и державнѣшаго великого государя нашего его царского величества Войска Запорожского гетман славнаго чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковнику Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского лубенському, старшинѣ полковой, сотникомъ, а особливе пану сотникови лохвицькому зъ товариствомъ, и войтови зъ посполством, и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежить, ознаймуемъ, іжъ якъ небожчику пречестному отцу Петру Івановичу, протопопѣ лохвицькому, за живота его позволилисмо были селомъ Степуками⁵⁵⁵ владѣти и всякій подданскій належитій ку пожиткови своему повинности отбирати, такъ и малжонце его тепер уже по смерти его симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ, позволяючи попрержному село тоє Степуки въ своемъ завѣдовангню и владѣнню мѣти и у посполитихъ людей обьклюю подданскую повинност отбирати, въ чом ей абы ниhto старшихъ и меншихъ войскових и посполитихъ людей жадной не важился чинити трудности и перешкоди варуемъ и приказуемъ. А тут же докладаем и тоє, ижъ якъ она посталася по небожчику отцу протопопѣ Лохвицькому вдова, ближшая ест въ своемъ селѣ арендою завѣдовати, такъ ей всегда позволяемъ за отложенъемъ, ведлугъ слушности сумми до скарбу войскового належной, оную въ своемъ держаню и завѣдованню мѣти; що все абы ведлугъ сей виразной волѣ нашой чинилося повторе и подесеяте симъ унѣверсаломъ нашимъ варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, декамврія 17, року 1704.

Звишъменованный гетман, кавалер, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1252. – Арк. 102-104. Копія.

Там само. Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 11. – Арк. 214. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 214. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маестности Лубенського полку // Український архів. – Т. 4. – С. 143-144.

^а Праворуч від підпису дописано: Мѣсто печати рейментарской.

^б У копії дописано: Мѣсто печати рейментарской.

1705 рік

№ 417

*1705, лютого 21. Ямпіль. –
Універсал Івана Мазепи, виданий Спаській
Стародубівській церкві замість втраченого
за Брюховецького, яким підтверджується
право володіння млином у селі Новосілки
Стародубівського повіту, що на річці Човпня*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежит, а особливе Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозского полковникови стародубовскому, старшинѣ полковой, сотникови полковому стародубовскому, атаманови городовому тамошнему з товариством, тутъ же войтови зо всѣмъ его царского величества майстратом стародубовскимъ и посполитими людьми, ижъ суплѣковалъ до насъ п. Микита Потаповичъ, бурмистръ и Карпъ Египецъ, лавникъ ратуша стародубовского, порохняне и ктитори церкви всемислостивого Спаса, прекладаючи въ оной тое же еще от гетмана Брюховецкого надано на церковь Спаскую и стародубовскую млинъ о двохъ колахъ будучай в селѣ Новосюлкахъ уйзду стародубовского на ричци Човпнѣ стоячий и унѣверсалом его утверждено было, якій млинъ безъ отмини от того наданя на помененую церковь идетъ, тилко унѣверсалъ под часъ пожежи от Брюховецкого даній згорилъ и просили насъ о подтвержденій нашъ на тот млинъ унѣверсалъ, жебы по прежнему розмири зъ того млина на помененную церковь ишли. Теды мы, гетман, яко слушно, до насъ занесенное ктиторовъ тоей церкви прошеніе принявши, велѣлисмо выдати зъ канцелярій войсковой сей нашъ унѣверсалъ, черезъ которій, яко зътвержаемъ тот млинъ, позволяючи зъ оного по прежнему розмировые приходи отбырати частку войсковую и оборочати оніе на потреби церковніе всемилостивого Спаса, такъ пилно варуемъ, абы ништо зъ старшини и черни в отбиранию розмѣровихъ приходовъ зъ того млина на потреби церковніе жадной найменшой не чинилъ перепони, але всегда безъ отмини, жебы тотъ млинъ при помененой церкви по давнему наданню найдовался.

Данъ въ Ямполь, 21 д. февраля, року 1705^а.

Звышъменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

Съ подленнимъ читал полковой канцелярист Корний Громов.

Свидѣтолствовавлы:

Хоружий полковий Григорий Савѣцкый

Таковъ подлений унѣверсаль по освѣдѣтелствованій от Комисій принялъ священникъ Преображенскій Василь Сенюта.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 71. – Арк. 226. Копія з заголовком: Церкви Преображенской № 84.

№ 418

1705, лютого 22. Ямпіль. –

**Універсал Івана Мазепи писареві Стародубівського
магістрату і ктиторові церкви св. Іоанна Предтечі Різдва
Григорієві Двиновському, яким прилучив до церкви
музичний цех**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому о томъ вѣдати належит духовного и мирского чина людемъ, а меновите пану полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовскому з пп. старшиною полковою и всѣмъ старшимъ и меншимъ того полку товариством, такъ же п. войтови тамошнему з майстратовими и всѣми посполитими людми ознаймуемъ, ижъ доносилъ намъ п. Григорій Двиновскій, писар майстрату тамошнего стародубовского, а ктитор церкви святого Іоанна Предтечи Рождества Стародубовской же предмѣской о неменших тоей церкви в потребах і скудостях и просилъ абысмо отце музицкій, то есть скрипников и цимбалист и дудников прилучили до оной на вспомогателство. Мы tedy, гетманъ и кавалер, узнавши тую его прозбу слушною, а особливе къ розширенію хвалы Божой, знаючи нашу християнскую должность, помянутой цех музицкій до тоей церкви святого Іоанна Предтечи придаемъ в послушенство, прилучаючи до них в помочъ и в селахъ Стародубовской сотнѣ не тилко до города належачих, але и в маестностях чийхъ колвек мешкаючих, таковых людей музицких, жебы они всегда до того цеху належали, а в подъ сполне з мѣскими кождій з них по зможности до складки давали и судомъ цеховимъ в поточних справахъ судилися. О якой волѣ нашей вѣдаючи аби нѣхто з старшини и чернѣ в томъ не былъ спречнимъ, не чинилъ жадной перепони и не задавал трудности пилно приказуемъ.

^а Далі в тексті дописано: На подленномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мисто печати.

Дань въ Ямполоу, февруар. 22 д., року 1705^а.

Звишьменованній гетман и кавалеръ, рукою власною^б.

Таковъ подленной унѣверсал принял каммисій по учиненій свидѣтельства магистрата стародубовского, лавникъ Федоръ Коробовскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 71. – Арк. 30. Копія.

№ 419

*1705, березня 8. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи вдові Марії Іванівні з дітьми
про підтвердження за нею всіх ґрунтів, що залишилися
після чоловіка Якова Дем'яновича,
“до волі і ласки” гетьманської*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иванъ Мазепа.

Пану сотниковѣ глуховскому зо всѣмъ тамошнимъ урядомъ войсковимъ и посполитимъ и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ нашимъ унѣверсалнимъ писанемъ ознаймуемъ, ижъ просила насъ чрезъ суплѣку свою п. Марія Ивановна вдова, по мужу своему, небожчику Якову Демяновичу, позосталая з осиротѣлими дѣтми небожчиковскими о ствержене тихъ ґрунтовъ, якими предъ симъ небожчикъ, мужъ ей, Яковъ Демяновичъ владѣлъ и пожитковалъ, и о позволене людей, на тихъ ґрунтахъ мешкаючихъ, ку своему заживати послушенству. Мы, прето, гетманъ, з певнихъ респектов зхилившись на ей прошеніе, яко всѣ тіе ґрунта, якими небожчикъ мужъ ей Яковъ Демяновичъ владѣлъ и пожитковалъ, если опіе суть непенніе и нѣкому нѣ в чомъ незаведенніе, лечъ правне и власне небожчиковскимъ коштом набитіе, и людей, на тихъ кґрунтахъ поселившихся, ствержаемъ, до волѣ и ласки нашої, в спокойное ей заживане и владѣніе; такъ варуемъ пилно, абы нихто з старшини и чернѣ Войска Запорожского, а особливе панѣ сотникъ глуховскій зо всѣми своими войсковими и посполитими урядовими и радовими людми не смѣлъ и не важился в пожиткованю тихъ преречоннихъ ґрунтовъ, на которіе права, купчіе записы и унѣверсалніе наши покрѣпости мають, ей, панѣ Яковой и в владѣнію людей, на тихъ ґрунтахъ мешкаючихъ, чинити трудност, перешкоди и перенагабаня; о що все повагою сего унѣверсалу нашего и повторе варуемъ и владзою нашею рейментарскою приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, марта 8 дня, року 1705^в.

Звишьменованній гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк. 349 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. – 7. – оп. 2. – Спр. 41. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 348-349.

^а Далі в тексті дописано: В подлинном подпис таков.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в У тексті дописано: В копії пишеть тако.

*1705, березня 14. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи дочці покійного Василя Савича
Анастасії на 20 посполитих, що мають упряж і 10 піших
у поміч “до ласки войскової” до її з матір’ю палацу
в Макові, а всі інші посполиті мають бути
в послушенстві державця Кирилової*

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣшаго великого государя его царского величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, а особливе пану сотниковѣ воронѣжскому зо всею старшиною, также всѣмъ обивателемъ села Макова⁵⁵⁶ симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, иж респектуючи мы на Анастасію, дитину небожчика п. Василя Савича, надаемъ до волѣ и ласки нашей войскової в помощь до дворца той належного в Маковѣ застаючого, з межи людей посполитих тамошних дватцят человекъа, упряж маючих, а десят человекъа пѣших. А такъ хто от пана сотника глуховского для того дѣла туди в Маковъ зѣдет, то повиненъ будет согласитися з п. Кириловою того села державцею и жадною мѣрою людми не бракуючи, и лучших не выбираючи, з якого колвекъ конца в томъ селѣ мѣет вряд наименовати, дватцят человекъа тяглих, а десят пѣших и до дворца помененной дитини з маткою ей вдовою, дочкою п. сотника глуховского в належитое послушенство прилучити, а інший всѣ маковскіе посполитіе люде мѣют неотмѣнно по прежнему зоставати в послушенствѣ п. Кирилової: товариство зас пѣхотное охотницькое тамъ в Маковѣ сталцію мѣючое, яковимъ зоставало до сего часу порядкомъ, таковимъ неотмѣнно и вперед мѣет зоставати, а люде посполитіе маковские такъ п. Кирилової, якъ и до дворца дитинча помененной прилученіе мѣют их всѣ сполне и неспречно якъ належит контентовати, в чомъ абы ни хто такой волѣ нашей не был противенъ, симъ же унѣверсаломъ нашимъ варуемъ и пишно упоминаемъ.

Данъ в Батуринѣ, марта 14, року 1705^а.

Звишменованній гетманъ, рукою власною^б.

Алексѣевни Турансковни, асаулъ войскової енералний руку приложил Іван Мануйловичъ, Стефанъ Лукомский.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 33. – Арк. 19. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подписано тако.

^б Унизу праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

1705, березня 27. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи про взяття під гетьманську
 оборону і протекцію вдови Анни Думитрашкової
 і залишення за нею всіх маєтностей,
 якими користувався покійний чоловік**

I

Пресвѣтлѣшаго и державнѣйшого великого государя его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ переяславскому зо всею старшиною полковою и всему старшому и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского того полку товариству и посполитимъ людемъ, а особливе п. сотникови березанскому, атаманови городовому з товариствомъ и войтови тамошнему з посполствомъ. А тут же атаману и войтамъ сель Недрі⁵⁵⁷, Парашкови, Лукашов⁵⁵⁸, Лукяновки⁵⁵⁹, Войтова, села Крупполя⁵⁶⁰ и Березани⁵⁶¹ зо всѣми посполитими людми и каждому, кому колвекъ в томъ вѣдати надлежит, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймемъ, ижъ яко по смерти небожчика пана Думитрашка Райча, знатного товариша войскового, взялисмо въ особливую нашу гетманскую оборону и протекцію позосталою паней судбами Божиими вдовствѣ, жену его панюю Анну Максимовну (?) Думитрашковую, заховуючи при ней всѣ вишей вираженнии маетности, то есть мѣстечко Березан, село Недру, Паришков, Лукаши, Лукяновку, Войтово, села Крупполе з ставкомъ и Березанку, якіе небожчик муж ей Думитрашко Райча, служачи з молодых лѣтъ своих Войску Запорожскому з ласки войскової мѣлъ въ своемъ владеню, со всѣми здавна давнихъ приналежними кгрунтами и угодами, такъ позволяемъ ей в тих маетностях от людей посполитих тамъ жиючих воинскіе повинности и послушенства, якъ и прежде за живота небожчика пана Думитрашки отбирати до ласки нашей войскової, где также и аренду зъ отложеньемъ належит до скарбу войскового ратней сумми, вина будет она панѣ Думитрашковая, повсякъ годѣ мѣти в своемъ завѣдованю, войт и зась з посполитими людми тих вишепомененных городка и сель (: опроч козаковъ тамо жиючих, якіе при своих обыклих волностях мѣют заховани бити ненарушно:) повинны будут ей паній Анни Максимовнѣ Думитрашковой, якъ и самому небожчику пану Думитрашку всякое подданское повиновеніе и послушенство отдавати, в чомъ абы панъ полковникъ Переяславскій з старшиною полковою найменшей не смѣлъ и не важился ей, панѣ Думитрашковой, в владѣнню тих до ласки нашей войскової маетностей и въ отбираню одъ тамошних посполитих людей повинност и послушенства найменшой чинити перепони и перешкоди пилно варуемъ и повагою сего унѣверсалу приказуемъ.

Дан в Батуринѣ, марта 27 д., 1705 року.

Звишменованний гетманъ и кавалеръ, рукою власною^а.

Поміти: 1) Після тексту першої сторінки канцелярист войскової чел.

2) У кінці: Василь Томара, полковникъ наказний переяславскій.

Симъ унѣверсалом по смерті Райчи, жени его потвержено мѣсто Березань и села до его приналежащие именно: Недру, Парашков, Лукань, Лукяновку, Крупполе, Войтово село и Березанку до ласки войскової.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк. 275-275 зв. Копія.

ЦДІАК. – Ф. КМФ.7. – Оп. 2. – Спр. 5. – Арк. 275-275 зв. Мікрокопія.

II

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Іванъ Мазепа.

Пану полковникови переяславскому со всею его старшиною полковою и всему старшому и меншому того полку товариству и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежит, симъ унѣверсалнимъ писаніемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просила насъ панѣ Анна Максимовна Думитрашковая Райчиная о потверженне на грунта, якіе небожчикъ муж ей панѣ Думитрашко Райча еще за дній житія своего з власное своее працы набиль и покупиль, а именно на Бакумовку зъ гаями, полями, садомъ и двома млинами вешняками, на греблю нижей Березанѣ, на которой два млини и ступнімъ на греблю Баришовскую, на которой двѣ клѣткѣ знайдутся, на двор у Баришовцѣ стоячій, в которомъ небожчикъ Думитрашко жилъ, такъ же и на другій двор шинковній и солодовню, на лѣсъ пасѣчнянскій з гаемъ и садомъ. Мы теды, гетман, тому ей паней Думитрашковой слушному прошенію, давши у себе мѣсце, розказалисмо з Канцеляріей войскової сей нашъ видати унѣверсалъ, которим яко всѣ тіе кгрунта з приналежащими до нихъ угодами власною працею и коштомъ небожчика пана Думитрашка набитіе ствержаемъ, такъ изволяемъ ей панѣ Думитрашковой з онихъ всякіе пожитки и користи отбирати, подлугъ своего хотеня и волѣ, в чомъ абы панѣ полковникъ переяславскій з старшиною полковою наменьшой не смѣли и не важились ей панѣ Думитрашковой въ владѣню тими кгрунтами и в отбиранію з онихъ всякихъ пожитковъ чинити перешкоды повагою сего унѣверсалу нашего варуемъ.

Данъ в Батуринѣ марта 27 д., 1705 року^б.

Вишъименованний гетманъ, рукою власною^в.

С подленною свидетелствовал карнет

Таковий унѣверсал подлѣнній обратно къ себѣ принялъ, а на копії росписался Полковою

Павел Думитрашко.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 183. – Арк. 693-694. Копія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1254. – Арк. 32-35. Копія.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати реинентарской.

^б Далі в тексті дописано: На подлѣнній подписано тако.

^в Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 422

1705, квітня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному військовому асаулу Іванові Скоропадському про надання йому на річці Снов частини військової з двох каменів “до ласки войскової”

Пресвѣтлѣшаго и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войска Запорозского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского пану полковникови чернѣговскому зъ его полковою старшиною, также сотниковѣ седневскому и всѣмъ старшим и меншим войсковим и посполитимъ того полку абивателем, и кому би колвекъ о том вѣдати належало, ознаймуем, ижъ респектуючи ми на значние з молодых лѣтъ у Войску Запорозском годние услуги пана Ивана Скоропадского, асаула нашего войскового енерального на подпоможенье его домовихъ потребствъ и расходовъ, надаем ему до ласки нашей войскової на рецѣ Снови на греблѣ Седневской, з двох каменей, именно Давида Хоменка и Зноена, абивателей Седневских част войсковую розмѣровихъ пожитковъ быти мѣючих и яко позволяем ему, пану асаулу войсковому енеральному, тие розмѣровие пожитки з каменей преречоних, обыклим порядкомъ до своего дому отбѣрати, такъ аби ему в том никто з старших и менших войскових и посполитихъ полку Чернѣговского обивателей, жадной наменьшой не смѣлъ и не важился чинити трудности и перепони, пилю мѣти хочемъ и сим унѣверсалним писаньемъ нашим варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, априля 20, року 1705^а.

Звищъименованний гетман и кавалер, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 708. Копія.

№ 423

1705, квітня 23. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському войтові Спиридону Шираю з дозволом на місці, де до цього вироблялися поташ і шмальцуг на річках Верстїонка і Любча нижче Фоевич, осадити слобідку людьми закордонними, засипати греблю і побудувати млин

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетман кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови стародубовскому з старшиною его полковою всѣмъ войсковим и посполитимъ того полку обивателемъ и кому бы колвекъ о томъ

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнном подпись.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

вѣдати надлежало, симъ нашимъ унѣверсалнимъ листомъ ознаймуемъ, ижъ просиль насъ панъ Спиридонъ Ширай, войтъ стародубовский, чрезъ суплику свою, позволеню на осажоване слободки на Будищахъ Щербиницкой и Хвоевской над рѣчками найдуючимися Верстїонкою и Лѹбчою внизъ Хвоевичъ, на которомъ мѣстцу предъ симъ за унѣверсалнимъ нашимъ позволенїемъ робиль поташъ и шмелцугъ и на рѣчкахъ мененихъ греблѣ засипане на млинъ, подлугъ сили води, построене. Ми теде, гетманъ и кавалер, слушному его, пана Ширая, прошенїю учинности нашей не отмовивши, яко позволяемъ на предреченнихъ Будищахъ Щербиницкомъ и Хвоевскомъ надъ помененными рѣчками людми заграничними, а не сегобочними осѣдлыми слободку осадити, сколько можется на ономъ кгрунтѣ людей поселити, греблю тамъ же висипавши, млинъ подлугъ води построити и всякіе зъ слободки пожитки, отъ людей послушенство, приходячие зъ млина користи отбирати, такъ тое наше позволене симъ унѣверсалнимъ писанемъ ствержаючи, мѣти хочемъ и реиментарско приказуемъ, аби самъ панъ полковникъ зъ старшиною своею и ниhto инший зъ обивателей Стародубовского полку ему, пану Шираю, войтовѣ Стародубовского полку в осажованю на вишь реченихъ Будищахъ слободки, засипаню, тамъ же греблѣ и построеню на оной млина, такъ же в владѣню тоей слободки, отбиранию зъ оной пожитковъ и отъ людей належитого послушенства, зъ млина приходячихъ користей, не смѣлъ и не важилсѣ жадной найменшой чинити перешкоди и трудности, и повторе срокго, сурово симъ унѣверсаломъ нашимъ о тое приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, априля 23 д., року 175^а.

Звишьменованный гетманъ и кавалер, рукою власною^б.

Свидетелствовал:

Карнетъ Иванъ Лавровъ

С подлѣннымъ читаль вахмистръ Антонъ Чигиринскій

Таковъ подлѣнный унѣверсалъ по засвидѣтелствованїи отъ комиссїи принялъ, прикажчикъ умершого бунчукового товариша Ивана Ширая жени ево Марини Шираевой Романъ Марушевскій, а вмѣсто его неграмотного, по его прошенїю, козакъ сотнѣ Мглинской Федось Куриленокъ руку приложилъ

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 111. – Арк. 180-181. Копія.

№ 424

1705, квітня 25. Батурин. –

**Унїверсалъ Ивана Мазепи городницькому сотникови
Андрїеви Стаховичу зъ дозволомъ на річцї Карпилівка
греблю засипати і млин на нїй побудувати й осадити
слободу закордонними мешканцями**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

^а Такъ у текстѣ має бути: 1705. Далі дописано: В подлѣнномъ унѣверсалѣ подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колї написано: Мѣсто печати.

Пану полковниковъ чернѣговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ и всякому урядовому и рядовому Войска Запорожского полку Чернѣговского товаришевѣ и всякимъ всякой кондиции стану и годности людемъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, ижъ панъ Андрѣй Стаховичъ, сотникъ городницкій, купивши у товариша сотнѣ своей, ведля границы княжества Литовского кгрунтъ въ пуши на селищу пустомъ, прозиваемомъ Кусяковецъ понад рѣчкою Карпиловкою⁵⁶² лежачомъ и усмотревши, що на оной рѣчце можетъ млинъ вешнякъ быти, а на мененномъ селище слобода людми осажена и просилъ нашего гетманского на тое позволеня. Мы прето, гетманъ и кавалеръ на его пана Стаховича услуги въ Войску Запорожском на урядѣ сотництва городницкого неленно во вшелякихъ окказияхъ ему, яко сотникови притряфлятися обиклихъ ронячейся респектуючи и заховуючи его до далшихъ послугъ войсковихъ, яко челоуѣка способного, казалисмо з канцелярїй войсковою ему, пану Стаховичу, видати унѣверсалъ чрезъ которїй, яко позволяемъ оному на пререченой рѣчцѣ Карпиловцѣ греблю засипати и млинъ на оной построити, также людми заграничними, а не тутейшими малороссійскими осѣдлости свои мѣючими, тое селище колко можетъ на ономъ помѣститися, осадити, такъ варуемъ пилно аби ни хто зъ старшихъ и меншихъ войсковихъ и посполитихъ рейменту нашего людей не смѣлъ и не важился жадной ему в томъ перешкодою и перегабана чинити докладаемъ, однакъ тое абы от заиманя тоей греблѣ людемъ въ кгрунтахъ околичнихъ не было подписами шкоды и от поселенія на мененномъ селищѣ людми не чинился никому убитокъ, а такъ аби воля наша в семъ унѣверсалѣ вираженная при своей моци била захована повагою оногo унѣверсалу, варуемъ и реиментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, априля 25 дня, року 1705^а.

Звишіменованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 504. Копія.

№ 425

1705, квітня 26. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
Стародубівського полку Стефанові Голомбійовському
на село Киваї*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его ж царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови стародубовскому Зъ его полковою старшиною и всѣмъ старшимъ

^а Далі в тексті дописано: С подлѣнного подписано тако.

^б Під підписом в колі написано: Место печати.

и меншимъ войсковимъ и посполитимъ того полку обивателемъ и кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало ознаймуемъ, иж з певного респекту нашего надаемъ до ласки нашей войсковой пану Стефану Кголембіовскому^а, товаришеви полку Стародубовского селце Кивай, в сотнѣ Стародубовской найдуючоеся, въ послушенство; теди абы в томъ ниhto з старших и меньшихъ войсковихъ и посполитихъ полку Стародубовского обивателей ему п. Стефану жадной не важилься чинити трудности и перепони; и абы посполитіе того села Киваювъ люде во всемъ ему п. Стефану отдавали послушенство и повиновение, а он п. Стефанъ повиненъ их уживати не обтяжливе над слушност и инших пановъ, державцовъ абыкновеніе, пилно мѣти хочем и приказуемъ.

Данъ в Батури^нѣ априля 26 д., року 1705^б.

Звишгьменованній гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 364. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 33. – Арк. 364. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 272.

№ 426

1705, травня 2. Батури^н. –

***Універсал Івана Мазепи про закріплення за Київським
Братським монастирем Которських ґрунтів і млинів
на річці Котор, якими заволодів Межигірський монастир
незаконно, вдавшись до фальшування
Київських земських книг***

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всѣмъ въ обецъ и каждому зъ особна, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, всякого чину кондиції, годности и иресминенції теперъ и в потомные часы будучимъ людемъ, а меновите пану полковникови кievскому и всему старшему и меншему полку того товариству, такъ же пану войтовѣ тамошнему зо всѣмъ маистратомъ из посполитымъ народомъ симъ унѣверсалнымъ писаньемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ поневажъ то пред комисарами нашими до Кіева в року тысяча шестьсотъ девяностъ четвертом на успокоенъе правных заводовъ межи монастиремъ Братскимъ Кіевскимъ и Межигорскимъ о млыны и кґрунта Которские точахися ординоваными паномъ Захаріемъ Шеикевичемъ паномъ Яковомъ Жураковскимъ, значными товаришами войсковыми паномъ Васильемъ Тумѣнскимъ, судією полку нѣжинского и паномъ Иваномъ Дворецкимъ, судією полку Кіевского явне и ясне зъ инквизиції отъ превелебного въ Богу его милости господина отца Инокентія, поповского

^а У чернетці: Алексѣя Голембіовского.

^б У копії дописано: В подлинномъ подписано тако.

ректора и ігумена Братского Кіевского на писмо намъ, гетмановъ, презентованной, а подписами рукъ и печатями тых же комисаровъ наших стверженой показалося, же велебній отцеве монастыра Межигорского не мѣючи жадных документальных мунѣментов на млыны и грунты Которскіе, а хотячи оныя вѣчными часы отъ поссессіи монастыра Братского Кіевского отъторгнути, а ку своей области притягнути и в потомний вѣкъ привлащити, уформовали собѣ право змышленное будто стародавнее на тые Которскіе млыны и грунты служащее и вклеивши оное чрезъ информованного от себе на тое нѣякогось своего скрабента в книги земскіе Кіевскіе в депозитѣ катедры святой Софійской митрополитанской Кіевской, застаючіе пофалшовали тамъ лѣчбу скробаникого в реестрѣ и на листѣ черезъ того ж своего скрибента, которому по указу и по благословенію ясне въ Богу преосвященного его милости отца Киръ Варлаама Ясинского, архиепископа, митрополита Кіевского, Галицкого и всея Малыя Россіи пастыря нашего, повѣрены были тіе книги земскіе для обшуканья справъ рожных монастыреви Межигорскому служащих и таковым явным подступомъ выписавши от толь того зфалшиваного права, будто экстрактъ, привлащили себѣ неслухне и не праведно область тых помянутых млынов и грунтов Которских, а до того поневажъ показалося и тое з достовѣрнѣйшаго паче тысяща документов, свидѣтельства благосовѣстного богоугодного и святоблिवого архипастыря нашего ясне в Богу преосвященного его милости отца Варлаама Ясинского, архиепископа, митрополита Кіевского, Галицкого и всея Малыя Россіи вписаны цидулкомъ на тое книгъ земских зфалшованье жалостие ускаржаючомъ до ясне в Богу преосвященного его милости отца Стефана Яворского, нинѣшнего митрополита рязанского и муромского, а в тот часъ префекта школь братских кіевских и премудрѣйшого феологіи учителя, под часъ бытности в Кіевѣ тыхъ же комисаровъ наших власною его архипастирской святыни архіерейскою рукою изображеного, а намъ, гетману, презентованного, в которомъ писаніи свидѣтелствованномъ ретелне о себѣ его архипастирская святыня выражаетъ, ижъ за ректорства своего въ монастырцу томъ Братскомъ Кіевскомъ з братією тамошнею обладалъ и зуполней поссессіи над млынами и грунтами Которскими уживаль на остатокъ, поневажъ и з ограниченья цѣлого кгрунту Которского въ унѣверсалѣ небожчика Василя Дворецкого, полковника Кіевского, обширне доводне и явственно описаного и такъ унѣверсаломъ першъ нашимъ гетманскимъ, яко на потомъ преважного великого государя, нашего его царского пресвѣтлого величества монаршою грамотою подтвержденного документалне тое показуется, же грунтъ увесь Которский зъ млынами и зъ всѣми своими угодіями не до монастыря Межигорского, лечъ до монастыря Братского Кіевского по давнимъ крѣпостямъ и правамъ належалъ и належить. Теды мы, гетманъ и кавалѣръ, видячи в томъ бити явную монастыря Братского Кіевского обиду, насиліе и безправье, а законников монастыря Межигорского доводную неправность, которою они чрезъ зфалшованье книгъ земскихъ Кіевских и неправедное въ оныя права змышленного, на Которъ, будто себѣ служачого вписанье, отторгнулы от области помянутого Братского Кіевского монастыря млыны

тамошніе Которскіе и привлекли своему монастырю в неналежную поссесію, а мѣючи побожной и православного нашего всеросійского монарха его царского пресвѣтлого величества милости совершенную моць и владзу всякіе в Малой Россіи порядки управляти, а нестроенія исправляти, яко по должности уряду нашего гетманского пилное о тое стараемся, абы всякіе давніе права при своей належить состоялися цѣлости такъ и монастырь Братскій Кіевскій при древних крепостяхъ на Которскіе грунта, млины и иные тамъ прилеглие, а ограниченьемъ небожчика пана Василя Дворецкого, полковника кіевского, въ унѣверсалѣ его окресленіе и описаніе угодія служащихъ ненарушне заховуемъ, утверждаемъ и законниковъ тамошнихъ правдивыми помянутыхъ Которскихъ грунтовъ и млыновъ тамъ стоячихъ поссесорами бити узнаемъ, а законниковъ монастыра Межигорского от поссесіи оныхъ, яко неправедной подступной, безправной и неналежной вѣчными часы отдаляемъ и чуждыми чиним, а любо монастырь Межигорскій привлащивши себѣ самоволне и безправне безъ жадныхъ крѣпостей увесь кгрунтъ Которскій по обоимъ сторонамъ Которы, рѣчки лежащий и млыны на немъ застающіе, виправиль неправимъ своимъ челобитьемъ, тако висоце поважную монаршою его царского пресвѣтлого величества грамоту, яко и унѣверсалъ нашъ гетманскій подтврждателный, однакъ мы, гетманъ, видячи в томъ быти явную того Межигорского монастыря з многихъ документовъ неправость, а разсуждаючи при достодолжномъ тоей преможной великого государя нашего его жъ царского пресвѣтлого величества грамоти почитаны, же всегда в таковыхъ монаршихъ жалованыхъ грамотахъ пересторога прилагается тая: если отъ него в томъ не будетъ спору подъ якою кондиціею и наши гетманскіе з войсковою канцеляріи выдаются унѣверсалы вмѣняемъ и цѣле почитаемъ тотъ пунктъ в томъ же монастыревѣ Межигорскому зъ прещедрой милости монаршой наданой грамотѣ о грунтѣ цѣломъ Которскомъ и о млынахъ тамъ стоячихъ написаны во всѣхъ его клявзулахъ за нетвердею жадной в себѣ крѣпости в потомные часъ неимѣючи. А унѣверсалы всѣ наши якіе колвекъ на пререченныи Которские грунтъ монастырь Межигорскій у себе мѣеть, кассуемъ, аннигилюемъ и в вѣчные часы за неважные ихъ узнаемъ, поневажъ оныя суть у насъ виправлены неправедно подступнымъ способомъ. Грамоту зась висоце поважную великого государя нашего его царского пресвѣтлого величества монастыревѣ Братскому Кіевскому на ограниченье всего Котора выданую, а унѣверсалъ нашъ гетманскій потврждающую при своей ненарушимой повазѣ належитой крѣпости и цѣлости заховуемъ, по которой моцень и воленъ будетъ перевелебный в Богу его милость Инокентій Поповскій, ректоръ и игумень монастыря Братского Кіевского и по немъ будучіе в томъ монастырѣ ректорѣ и игумены тымъ всѣмъ грунтъ Которскимъ и млынами тамъ знайдующимися, ведлугъ ограниченья небожчика пана Василя Дворецкого, полковника Кіевского, спокойне владѣти и всякіе о томъ розмѣровіе и якіе жъ колвекъ пожитки, приходи и користи на монастырь свой Братскій отбирати, в чомъ абы ему превелебному в Богу его милости отцу ректору и игумену теперешнему і сукцессоромъ его, такъ же и всѣмъ законникамъ братскимъ кіевскимъ, з духовного и мирского чина зъ войсковыхъ и

посполитих людей; а набарзѣ з законников монастыра Межигорского не смѣль и не важился наименшой чинити перешкоди, шкоды, кривды, утыску и перенагабання пилно под винами правными варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ зъ канцелярії нашої войсковой, мая 2 дня, року 1705^а.

Звышменованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

Сей унѣверсалъ на Которскіе грунта и млыны монастыревѣ Братскому выданный, презентованъ былъ в канцелярії войсковой за щасливого реиментарства ясневелможного его милости пана Іоанна Скоропадского, гетмана и за слушныи приняті въ року 1709, мая 14 д[ня].

Подписал:

Дмитро Володковскій, старший канцеляриста войсковый.

Секретаръ Андрей Луценковъ.

Помощникъ протоколист Данила Мелников.

ІР НБУВ. – Ф. І, 50687 (Лаз. 6/3. – Арк. 75-77). Копія.

№ 427

1705, травня 12. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про розподіл майна між братами Прокопом та Іваном Омеляновичами

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалер Іванъ Мазепа.

Вамъ оцямъ Прокопію і Іоанну Омеляновичамъ, священникам сосницьким сим позовнимъ листомъ нашим чиним вѣдомо, ижъ прикладалъ намъ жалобу на васъ брат вашъ меншій Павелъ Омеляновичъ, чрез суплѣку свою о тое: же ви, будучи за живота еще небощика, родича своего, отдѣлени и за живота небощицѣ родителки своей ни до чего не втручалися, своими опредѣленными частми владѣли, а когда онъ, братъ вашъ, в пройшломъ войску, тогда ви по смерти родителки своей, всемъ завладѣвши, що хотѣли, брали, а потомъ под часъ бытности уже его брата своего в дому, на дворъ наезжаючи гвалтовніе чинилисте нашествіе, а якъ онъ из жаласливою до насъ поехалъ суплѣкою, тогда вы такъ же набѣгши на двор жену его ущипливими ганяли словами и ключи отнявши, що було такъ с рухомих рѣчей, яко и инших, которіе в поход военній были поготовани, все позабиралисте и еще с тихъ обзивалистеся, аби не до свицкого, але до духовного надлежали суду, в чомъ онъ у мене крипостми сходни и нѣчого бунчукового товариша Івана Сангурского ся брат вамъ, такъ в грунтах, яко и в инших рухомих рѣчах не меншую имѣет кривду, за чимъ для росправи ставайте в походѣ военномъ пред суд нашъ войсковій Енералній на термѣнъ удати за недель три. Поневажъ ся справа не до духовного, лечь до войскового енералного суда надлежит, пилно под винами правными и под уратою худоби, а особливе под виною тысячи талерей, пилно вамъ приказуемъ,

^аУ рукопису дописано: На подлинном подписано тако.

^бПісля підпису в колі : М.П.

абисте що колвекъ позабирали, такъ до войска потребніе, яко и иншіе речи, зараз за одобраниємъ сего листа нашего, ему, брату своему, Павлу поотдавали.

Данъ в Батуриѣ, мая 12, року 1705^а.

Звишгьменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 9342. – Арк. 38. Копія з заголовком: “Копія унѣверсалу”.

№ 428

1705, травня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи седнівському сотникові Федорові Домонтовичу на село Камка в Седнівському повіті

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетман и славного чина святого апостола Андрея кавалеръ Иоаннъ Мазепа.

Пану полковникови Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, чернѣговской старшинѣ полковой, сотникамъ, атаманам и всему старшому и меншому товариству и всѣмъ того полку обивателемъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежит, симъ унѣверсалним писаниємъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ мы, гетманъ и кавалеръ, респектуючи на значніе прежде працюете в канцелярій войсковой при боку нашомъ ронение пана Феодора Домонтовича, сотника седневского услуги и тепер на урядѣ сотництва седневского во всяких походахъ военныхъ пелениво отпрауючіеся праці и войсковіе служби надаемъ ему в уездѣ Седневскомъ село Камку⁵⁶³ зо всѣми до него приналежними угодѣями в зуполную моць и владѣніе, позволяючи людми тамошними владѣти и всякіе подданскіе з нихъ мѣти и отбирати належитіе пожитки і користи, опрочъ козаковъ в томъ селѣ жиючих, який при своихъ правахъ и волностахъ козацкихъ ненарушне зоставати мають, зачимъ, аби самъ панъ полковникъ, старшина полковая и никто з старшихъ и меншихъ войсковихъ и посполитихъ людей во владѣнію оногъ села и в отбиранію з него належитихъ пожитковъ ему, пану Домонтовичу, не смѣлъ и не важилъся найменшой чинити трудности и перепони, войтъ зась села Камки з посполитими людми, вѣдаючи о такой волѣ нашой, абы ему, пану Домонтовичу, яко державци своему обыкшую тяглую повинность и належитое отдавалъ безъ жадной спреки послушенство о тое все повагою сего жъ унѣверсалу^в варуемъ и владзою нашою реиментарскою накрѣпко приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, мая 15, року 1705^г.

Звишгьменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 75. Копія.

Там само. – Арк. 82. Копія.

^а У копії дописано: “В подлинномъ подпись таковъ”.

^б У колі написано: Мѣсто печати.

^в У другій копії: унѣверсалу нашего.

^г Далі в тескті дописано: В подлинномъ подпись таковъ.

1705, травня 20. Батурин. –
**Оборонний універсал Івана Мазепи про заборону
 українським і російським військам,
 що йдуть на допомогу польському королеві Августу II,
 чинити шкоду й утиски населенню**

Пресвѣтлѣйш аго и державнѣйш аго великого государя нашего его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Паномъ полковникомъ, пп. обознимъ, судиямъ, писаромъ, асауломъ, хоружимъ полковимъ, сотникомъ, атаманомъ, курѣннимъ и всему старшому и меншому Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского товариству и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ознаймуемъ, ижъ ми, гетманъ и кавалер, по звѣрхнѣшомъ преможнѣйшомъ и превисочайшом, пресвѣтлѣйш аго самодержавнѣшого великого государя нашего, его царского пресвѣтлого величества, щасливе намъ пануючого православного монарха указу и переважнѣйшомъ ординансу, мѣючи зъ всѣмъ Войскомъ Запорожскимъ, такъ же з кавалерією великоросійскою при боку нашомъ неотступне будучою, ити на суккурсъ королевскому величеству полскому наяснѣйшому Августу второму⁵⁶⁴ и Речи Посполитой противъ общего неприятеля шведа и его агерентовъ, яко пилного и чулого до того прикладати обѣцуюемъ стараня, абы никому з яснесоесвоних, ясневелможних^а, их милостей пановъ обивателей Корони Полской и Великого Княжества Литовского обоего стану духовного и свѣцкого, королевскому величеству наяснѣйшому Августови вѣрних и зичливых наименшая в добрах их милостей не чинилася от переходу становискъ, попасовискъ и консистенции Войскъ наших авксиліярнихъ Запорожских и великоросійских при боку нашомъ знайдуючихся, акгигравація, ексація, шкода, долегливость и спустошене, не даюче в томъ жадной окказій до сусѣдском неприязни и до позору якових вѣчному миру противних депактацій такъ знаючи же ясне велможний его милость панъ Янъ Яблоновский⁵⁶⁵ воевода, енераль земель Руских в жадние до тих часъ не входилъ ани входитъ в неприязненніе и шкодливие королевскому величеству наяснийшому Августови и добру посполитому интригии противніе лични (?) диффиденціи и махинації, леч стало и зичливе яко прежде, такъ и теперъ нааяснѣйшому королевского величества маестатовѣ додержуетъ непреламной своей вѣрности. Казалисмо з канцелярії войскової сей нашъ оборонний видати унѣверсалъ, которого повагою, моцію и крепостию охороняемъ его милости всѣ добра в староствѣ Блонскомъ⁵⁶⁶ – мѣста, мѣстечка и села зо всѣми до них принадлежностями и угодиями знайдуючиеся от всяких явних, скритих, потаемних и яким же колвекъ способомъ вимислених ексацій, акгигравацій, контрибуцій, спустошеня, кривдъ и всяких претенсий. Зачимъ абы кождий з старшого и меншого Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожского товариства такъ же из войскъ великоросійских при боку нашомъ

^а “Вельможних” написано двічі.

и подъ реинментомъ такъ же нашимъ znajduющихся, вѣдаючи и знаючи о таковой волѣ нашей не смѣль и не важился на становисках, попасовисках [?] и переходах во всѣхъ обще добрах помянутого ясне велможного его милости енерала земель Руских в староствѣ Блонскомъ зо всѣма принадлежностями, наменшого чинити спустошеня и людемъ всякои кондиціи тамъ живучимъ жодной наносити долегливости, ексакцій, рожних ексторсій и акгигравацій, пилно и сурово под непоблажнимъ войсковимъ каранемъ приказуемъ овшемъ каждого зухвалого сему указови нашому противного за певними и правдивими документами, ведлугъ войсковихъ артикуловъ без жадного пощаждѣнія на горлѣ карани декляруемъ.

Дан з Батурина, мая 20, 1705-го року.

Звишменованный гетман и кавалер, рукою власною^а.

ЛНБ НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 103. – Оп. 1. – Спр. 6622. Оригінал. Печатка військова.

Опубліковано: Олександр Дзьобан. Чотири документи Івана Мазепи з 1705 року // Записки НТШ. – Т. 222. – С. 355-356.

№ 430

1705, травня 23. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Марії Шубівні Борковській на заняття греблі на річці Рудка і побудову на ній млина

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови черниговскому зо всею старшиною полковою и всему старшому і меншому того полку товариству і кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ унѣверсалнимъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, іжъ просили насъ панѣ Марія Шубовна Борковская, бывш ая обозная енеральная, о позволене на занятя греблѣ на рѣчци Рудци межи властными ей маестностями Листвиномъ и Тупичовомъ будочой и построене на оной млиновъ. Мы теди, гетманъ, давши ей паней Борковской слушнему прошенію у себе мѣсце, а до того респектуючи на знаменитіе в Войску Запорожскомъ небожчика, мужа ей пана Василя Борковского, обозного енерального заслуги розказалисмо з канцеляріей войсковою сей нашъ видати унѣверсалъ, позволяючи ей паней Борковской на предреченой рѣчци Рудиѣ заняти греблю и подлугъ силы тамошней води построити млины, за чимъ абы такъ панъ полковникъ чернѣговскій з старшиною полковою, яко и ништо з войскових и посполитих того полку людей в занятю тоей гребли и построению на оной млинов, такъ же и в отбираню одгол всяких розмѣрових пожитковъ, жадной найменшой ей самой паней Борковской, и потомкамъ ей не смѣль и не важился чинити перешкоди, пилно варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, мая 23 д., року 1705.

Звишменованный гетман и кавалер, рукою властною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 300-301. Копія.

^а Після підпису праворуч печатка військова.

^б Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

1705, травня 29. Батурин. -
 Універсал Івана Мазепи про повернення Полтавському
 Хрестоздвиженському монастиреві маєтностей,
 відібраних у нього полтавським війтом

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшаго великого государя нашего его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чину святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Его ж царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковниковѣ полтавскому зо всею старшиною полковою, сотникомъ, атаману городовому з товариством и войтовѣ тамошнему полтавскому ж з мешчанами, и кому колвек о том вѣдати належить, ознаймуем: Поневаж з достовѣрной инквѣкціи чрез пана бунчучного енералного войскового, которий нарочнѣ от нас в Полтаву для розиску былъ ординован, учиненной явне показалос, и ж люде, мѣючій свой поселенія по том боку монастира Полтавского, в Подолѣ понад рѣчкою Рогозною, поколь шлях городовой идет, през мост тоей же рѣчки Рогозної за Ворсклою близ монастирського кгрунту живучіе, з давних времен под област тамошнего монастира Полтавского належали, а за тим не слушне войтъ полтавский неправеднимъ своимъ донесенем, виправивши нашъ гетманский унѣверсаль, тих людей здавна до монастира прилеглых отторгнулъ былъ от обыватели тамошней и привлащилъ до города. Прето мы, гетманъ, уважаючи и заховуючи самую истенную слушност, яко тот чрез войта полтавского на отпате тих монастирских людей ку мѣсту подступне, а тим самимъ неважне виправленних унѣверсаль, абы во всѣхъ своихъ пунктах и клявзулях не мѣлъ моци, касуемъ такъ повагою сего унѣверсалу нашего, подлугъ слушних уже документовъ з канцеллярій нашої войсковой виданного, тих всѣхъ людей, которіе пред тим були прилеглій до монастира Полтавского, знову по прежнему до монастирской Кресто-Воздвиженской области приворочаем и властю гетманскою оних монастиревѣ тамошнему належних в потомній вѣкъ ствержаемъ, о чомъ вѣдаючи, жебы всѣ тіе жителѣ близ вишереченних монастирских кгрунтовъ понад рѣчкою Рогозною мешкаючій, издавна до держави монастирской належній, впрод всяким звиклим послушенством повинувалися тоей обители, абы панъ полковникъ полтавский з старшиною тамъ же, и нѣхто інший, а особливе войтъ полтавский з подручними своими в потомніе часи до поменутих людей монастирских не имѣли дѣла и святой обители тамошней Полтавской в совершенной державѣ оних найменшой не важился чинити перепони, пилно мѣти хочем и рейментарско приказуем.

Данъ в Батуринѣ, 29 мая, року 1705.

Звишменованный гетманъ и кавалер, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 92-92 зв. Копія.

ЦДАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 8. – Арк. 92-92 зв. Мікрокопія.

№ 432

*1705, вересня 7. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Катерині
Криштофовій Фридрикевичевій з підтвердженням прав
на володіння пущею, що належить до села Смяч*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его ж царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского пану полковникови ченѣговскому з старшиною полковою, а особливе пану сотникови Седневскому и всѣм тоей сотнѣ обивателемъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ належало, симъ нашимъ унѣверсалнимъ писанемъ ознаймуемъ, ижъ прекладала намъ панѣ Екатерина Криштофова Фридрикевичева, овдовилая, что пушу и инши кгрунта до села Смячи, маетности ей належачие инныхъ околичныхъ сель жителѣ пустош ать, заимать и границы себѣ чинять самоволне, зачимъ яко тое неслушне дѣется, же тий кгрунта прислушаючие до помененного села Смячи ей панѣ Криштофовой Фридрикевичевой маетности з ласки нашей реиментарской наданной, пустош ать, закопують и своими чинять боронячи оныхъ якъ бы своего власного добраго, такъ видаючи сей нашъ оборонний на оний кгрунта унѣверсалъ, мѣти пилно хочемъ и приказуемъ под зарукою тысячи талярей, абы нѣхто з старшихъ и меншихъ войсковихъ и посполитихъ полку Чернѣговского обивателей, а особливе околичнихъ сель жителѣ не смѣлъ и не важилися жадною мѣрою тоей пущи и инныхъ всѣхъ до села Смячи належныхъ кгрунтовъ пустошити, закопувати и жаднимъ способомъ интересоватися, чего мѣетъ панъ полковникъ самъ перестерѣгати и властию себѣ даною забороняти, а естли бы хто важился над указъ нашъ поступити и шкоды в тихъ вышѣ реченыхъ угодияхъ чинити, такового кожного за донесенемъ целими непоблажнимъ каранемъ наказовати, якої волѣ нашої вышѣ вираженной, абы досить чинилося повторе, по трете и по десяте сурово приказуемъ.

Данъ в Батур[ини] септеврия 7 д., року 1705^а.

Звишгьменованний гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 16. – Арк. 745. Копія.

№ 433

*1705, вересня 8. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові
Дмитрові Горленку на села Ольшану, Мамаївці
та інші маетності*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

^а Далі в тексті дописано: Въ подлѣномъ подпись с печатю таковъ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому бы колвекъ тепер и в потомные часы вѣдати належало, а меновите паномъ полковникомъ, старшинамъ полковимъ, сотникомъ, атаманамъ и всѣмъ такъ войсковим, яко и посполитимъ абывателямъ малороссийскимъ ознаймуемъ, ижъ презентоваль намъ панъ Дмитрий Горленко, полковникъ прилуцкий многие мунѣмонта прошлыхъ антецессоровъ нашихъ и наши гетманскіе унѣверсали, такъ небожчикови, отцеви его славной памяти Лазару Горленку, полковникови прилуцкому, яко и ему самому конфирмованные на добра, а именно в сотни полковой Прилуцкой на село Олшаную, на село Калюжинцѣ⁵⁶⁷, на село Мамаювку, на три селця Бѣлош апку⁵⁶⁸, Сергѣевку⁵⁶⁹ и Яблуновицю⁵⁷⁰, також и на ставъ Бубновский власнимъ его коштомъ занятій з футоромъ тамъ же построенымъ, з полями и степомъ от пѣрятинцювъ ограниченымъ и до вышѣминованныхъ селець приналежнымъ в сотнѣ Іваницкой на село Раски⁵⁷¹ з млинами на рецѣ Смоши тамъ под селомъ стоячими в сотнѣ Красноколядинской, на село Понори⁵⁷², такъ теж и на част войсковую в млинѣ Одойрива на рецѣ Удаю на греблѣ Журавской о двохъ колахъ стоячомъ, на якіе всѣ вышмененные маетности и добра за вѣдомомъ и позволенемъ нашимъ рейментарскимъ онъ, панъ Димитрий Горленко, для спокойнѣшого оныхъ заживаня и висоце поважний монарший его царского пресвѣтлого величества потвержарелные получилъ грамоты. При якомъ висоце почтенныхъ грамот монаршихъ и всѣхъ тихъ правъ мунѣментовъ и унѣверсаловъ презентованю просиль насъ, гетмана, абысмо всѣ тые наданя и всѣ помененные кгрунта во крѣпчайшее ему, пану Димитрию Горленку, жонѣ и потомкомъ его владѣніе особно единымъ нашимъ змоцнили унѣверсаломъ. Мы прето, гетманъ и кавалер, видячи тое пана Димитрия Горленка, полковника прилуцкого, прошеніе слушности непротивное, имѣючи особливий нашъ к угодной его особѣ такъ взглядомъ значныхъ в отчизнѣ Малороссийской и Войску Запорожскомъ заслугъ, яко теж и взглядомъ незсказаной его ж ку намъ рейментареви вѣрности. Респектъ и циклинацію всѣ выжей вираженные маетности и кгрунта якъ ся в себѣ мают симъ повторнимъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ. Даючи ему, пану Димитрию Горленку, полковникови прилуцкому, жонѣ и потомкомъ его зуполную моцъ маетностями оными владѣти от людей посполитихъ в мененнихъ селахъ мешкаючихъ подданскіе повинности и послушенство одбирати, з млиновъ розмѣровими приходами пожитковати, ставомъ, степомъ и сѣножатми якъ хотя диспонувати и ку пожиткови своему употребляти, вѣдаючи теды о таковой выразной воли нашей, абы никто з старшихъ и меншихъ всякого чину людей рейменту нашего малороссийскихъ не смѣлъ и не важился ему, пану полковникови и потомкамъ его во всемъ томъ найменшой чинити шкоды, кривды и утиску повагою високопочтенныхъ грамотъ монаршихъ его царского величества варуемъ и влаздою нашою гетманскою приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, септеврѣя 8, року 1705.

Звишѣменованный гетман, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція

Інв. № Ал. 501/9/50.

Інв. № М.Т. 147 Р. Оригінал.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 30. – Арк. 1. Фотокопія з оригіналу.

Оубліковано: Сіверянський літопис. 1998. – Т. 2. – № 38. – С. 43.

1705, жовтня 14. Почеп. –

Універсал Івана Мазепи про підтвердження військовому товаришеві Стефану Шираву села Гринів “до ласки войскової”, а куплених ґрунтів у вічне володіння

Пресвѣтлѣшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ славного чину святого апостола Андрея кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежит, а меновите пану полковникови стародубовскому и всему старшому и меншому полку того товариству з посполитими людьми, симъ унѣверсалнымъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, и жъ просилъ насъ панъ Стефанъ Спиридонович Ширай, товаришъ войсковий о рейментарское наше потвержене села Гринева в уѣздѣ Стародубовскомъ застаючого, кґрунтовъ тамъ лежачих его отчистих и от пана Михайла Миклашевского бывшего полковника стародубовского, тестя его ему наданих и ставу на рѣцѣ Ваблѣ тютюровского, на що все презентовав намъ унѣверсаль даний себѣ от того ж пана Миклашевского, полковника стародубовского. Мы теды, выдячи его пана Ширавя до услугъ войскових згодного, а барзѣй респектуючи на инстанцію помянутого пана Миклашевского, яко ствержаемъ ему тое преречоное село Гринево в спокойную державу до ласки войскової, а кґрунта тамъ купление отчистие и наданые такъ теж и ставъ, прозываемый Тютюровский в вѣчное владѣніе, такъ пилно мѣти хочемъ и реиментарско грозимъ, абы ништо ему, пану Стефану Шираву, з войскових и посполитых людей в владѣню того села, кґрунтовъ и ставу и въ отбираню з них належитого пожитку и повинностей жаднымъ способомъ, яко то скуповыванемъ въ томъ селѣ кґрунтовъ и ловленемъ въ ставу рибу найбарзѣй нижей рѣчки Кичеты не смѣлъ и не важилсѣя найменшой чинити перешкоды, кривды и долегливости. Войт засѣ Гриневский зъ всѣми тамошними посполитыми людьми (опрочъ козаковъ), абы ему, пану Стефану Шираву, належитое отдавали послушенство и повиности, пилно приказуемъ.

Данъ в Почепѣ, року 1705, октоврия 14.

Звишменованный гетман, рукою власною.

На арк. 2 зв.: Унѣверсал на село Гриновъ. № 2.

ЦДІАК України. – Ф. 1203. – Оп. 1. – Спр. 47. – Арк. 1-2. Оригінал.

Там само. – Ф. КМФ. – 7. – Оп. 2. – Спр. 32. – Арк. 291. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 291. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 228-229.

№ 435

1705, листопада 10. Городла. – Універсал Івана Мазепи про заборону зимувати, стягати податки і продукти для війська у селах Добромиричі та Пересоловичі на Холмщині

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшаго государя нашего его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ и славного чину святого апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Паном полковникомъ зо всею старшиною полковою, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому Войску его царского пресвѣтлого величества Запорожских товариству и кому колвекъ о том вѣдати належит ознаймуемъ, ижъ ми, гетман и кавалер, по указу великого государя нашего его царского величества, з волѣ и диспозиції королевского величества и Речи Посполитой для далшого проваженя и попиртя военных операций против сполного неприятеля шведа ку оборонѣ маестату королевско[го] величества и Рѣчи Посполитой, ліокуючи войска реименту нашего на зимовіи кватери в воеводствѣ Белзском⁵⁷³ и землѣ Хелмской⁵⁷⁴ беремо под особливаю нашу оборону добра его милости пана Секеринского⁵⁷⁵, мечника подолского, товариша корогви гусарской ясневел[можной] его милости пана каштеляна краковского ген. величества кор[олевского] іменно Добромирице и Пересоловице⁵⁷⁶, увольняючи оние от зимовех консистенцій, провіантовъ, контрибуций и яких колвекъ ексакций, поневаж з тих добръ уже належитая на кухню нашу учинилася сатисфакція. За чимъ аби жаденъ з старшини и черни войскъ его царского величества реименту нашего не важилься в помененних добрах его милости жадних себѣ претендовати и забирати консистенцій, вимагати провіантовъ, контрибуций и найменших ексакций пилно варуемъ и грозно под строгим каранемъ приказуем.

Данъ в [...] от Городла⁵⁷⁷, 10 ноебра, 1705 г.

Звишменованный гетман и кавалер, рукою власною.

ЛНБ НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 4. – Оп. 2. – Спр. 602. – Арк. 16. Оригінал.

Опубліковано: Олександр Дзьобан. Чотири документи Івана Мазепи з 1705 року // Записки НТШ. – Т. 222. – С. 357-358.

№ 436

Не раніше 1705. – З універсалу Івана Мазепи чернігівському полковникові Павлові Полуботку на село Коровинці, що в Роменській сотні Лубенського полку

[...] Всѣмъ вовець и каждому зособна, кому о томъ вѣдати належить, а меновите п. пол[ковнику] Луб[енському], п. старшинѣ его полковой, сотником, атаманом и всему старшому и меншому В. е. цп. в Z. того полку товариству,

войтомъ, бурмистромъ з посполитими людьми, особливе п. сотникомъ роменскому, атаманови городовому з товариствомъ и войтови тамошнему з посполствомъ, чинимъ вѣдомо, ижъ п. Павелъ Полуботок, пол[ковникъ] В. е. ц. п. в. З. чер[ниговский], объявляючи намъ монар[шую] его царского пресвѣтлого величества грамоту, данную ему на село Коровинци в полку Лубен[скомъ] в сотнѣ Роменской зостаючое, зъ всѣми до него приналежитостями, яко то лѣсами, гатми, пахатными и сѣнокосними полями, млинами на рецѣ Сулѣ и Бишкенѣ при томъ же селѣ найдуючимися, дворцемъ тамошнымъ и всѣмъ дворовымъ господарствомъ, просилъ и нашего себѣ на тое подтвержателного унѣверсалу. Мы теды, гетманъ, давши тому его яко слушному прошенію у себе мѣстце, до того согласуючи таковой его монаршой царского величества ку нему милости и респектуючи на знатние повѣрне роняючие в Войску Запорожскомъ на рожныхъ мѣстцахъ военныхъ окказияхъ услуги и прислуги, яко тое село Коровинцѣ з всѣми выжей писаными приналежитостями в зуполное владѣніе симъ нашимъ унѣверсаломъ ему, п. Павлу Полуботку пол[ковнику] Чер[ниговскому], такъ абы в владѣнію оногo и в обиранию з него и помянутихъ приналежитостей всякихъ приходовъ и пожитковъ п. пол[ковник] луб[енский], стар[шина] его пол[ковная] и всѣ старшие и меншие войсковие и посполитие того полку жителѣ ему, п. пол[ковнику] чер[ниговскому] не смѣли и не важилися жадной чинити кривди и перенагабаня, а войтъ того села Коровинецъ з посполитими людьми (:опрочъ козаковъ тамошнихъ, которые службы войсковые отбувають и волностей козацкихъ заживають:), жебы без жадной спреки ему жъ, п. пол[ковникови] чер[ниговскому], яко державци своему отдавали подданическую повинности и послушенство, пишно мѣти хочемъ и реиментарско варуемъ и приказуемъ [...]

ІР НБУВ. – Ф. І, 52812 (Лаз. 12. – Арк. 3). Копія без початку і кінця.

1706 рік

№ 437

**1706, січня 4. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи Андрієві Горленкові,
синові прилуцького полковника Дмитра Горленка,
на село Дівицю**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорозкихъ, гетман славного чину святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и кождому зособна, кому бы колвекъ з старшинъ и чернѣ Войска Запорозкого тепер и на потомъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ мы, гетман, респектуючи на значніе пана Дмитрия Горленка⁵⁷⁸, полковъника прилуцкого, в Войску Запорозкомъ заслуги, а по немъ видячи и сина его пана Андрея Горленка слѣдамы отческими поступу (?) и уже в походах военныхъ явившаго намъ рейментаровѣ и Войску Запорозкому доводній своей праці служби и прислуги, до которих и впрод оного заохочаючи, надаемъ ему пану Андрею маетность, село в сотнѣ полковой Прилуцкой обрѣтаючоеся: Дѣвица⁵⁷⁹ іменуемое; позволяючи и совершенно вручаючи оному з тамошнихъ посполитихъ людей всякое подданское послушенство и обыкліе повинности ку пожитку и употребленію своему отбирати, зачимъ о таковой волѣ указу нашомъ вѣдаючи, абы нѣхто ему, пану Андрею Горленку, в зуполномъ помянутого села Дѣвици владѣню не важился найменших чинити перепоны, жителѣ зас, темошній дѣвицкій тяглій абы ему жъ, пану Андрею, яко власному своему поссесоровѣ и державци подданское послушенство и вшелякіе належитіе отдавалъ в работизнах и інших яких колвекъ звиклих повинностехъ поволних, пилно мѣти хочем и срокго приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ 4 януар., 1706.

Звишменованний гетман и кавалер, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 31. – Арк. 1. Фотокопія з оригіналу.

1706, січня 6. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи мглинському сотникові
 Михайлові Турковському на село Вормин**

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ славного чина святого апостола Андрея Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ, тепер наказному, а впрод совершенному стародубовському, з старшиною польковою, особливе урядови мглинському и всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало симъ універсалнымъ писаніємъ нашимъ ознаймуемъ, иж респектуючи мы, гетманъ, на вѣрній ку нам так при боку нашомъ будучи, яко и на урядѣ сотництва мглинского зоставши въ Войску Запорожскомъ ронячій услуги и подіймуючій в походахъ военныхъ пращи пана Михайла Турковского⁵⁸⁰, сотника мглинского, до которых и впродъ заохочуючи его, а надто уважаючи, же служачи онъ зичливе его царскому пресвѣтлому величеству и намъ, гетманови, на его ж монаршой и нашой служби, попался бил в неволю неприятелскую шведскую и через долгое время оную терпѣль, надаемъ ему село, прозиваемое Ворлинъ въ полку Стародубовскомъ, въ сотнѣ его ж Мглинской лежачое, и симъ універсаломъ нашимъ ствержаемъ, позволяючи од посполитих тамошних жителей, всякій обыклій повинности и послушенства отбирати до ласки войсковое. Вѣдаючи теды о той виразной волѣ нашой кождій, абы якъ самъ панъ полковникъ зъ старшиною полковою, такъ и ништо инъший не смѣл и не важился ему, пану сотниковѣ, въ обнятію въ свое завѣдованье того села, въ владѣнію тамошними посполитими, найменшой перешкоди и кривди чинити не важился пилно варуемъ. Войт зас зо всѣми громадскими людми, опрочъ козаковъ, вишей реченного села, абы всякое послушенство отдавали и належачіе повинности уйщали, яко державци, приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ януар 6 д., року 1706^а.

Звишъменованній гетманъ и кавалер, рукою власною.

Помітка: Такову подлинную крѣпост я до себе принялъ, а на сей копій подписался Михайло Турковский тр.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 426. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 426. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – т. 1. – С. 316-317.

^а У копії дописано: В подленномъ подписано.

1706, січня 12. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи значному військовому
товаришеві Данилові Солонині на село Куптів,
що в Київському полку**

Пресвѣтлѣйшого и державнейшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови Войскъ его жъ царского пресвѣтлого величества Запорожского киевскому зъ старшиною полкового и всѣмъ, кому би коввекъ, о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсальнимъ писаніємъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы, гетманъ и кавалер на зичливіе и статечніе в Войску запорожскомъ ронение и ронячие услуги и оказуючи прислуги пана Данила Солонини, значного товариша войскового, надаемъ ему и симъ унѣверсаломъ ствержаемъ селце Куптевь⁵⁸¹ в полку Киевскомъ в уезде Острицкомъ будучое, зо всѣми до оногo здавна належними кгрунтами и угодиями, позволяючи од тамошних посполитих людей належашче повинности и послушенства отбирати до ласки войскової, вѣдаючи теди о таковой волѣ нашей, якъ самъ панъ полковникъ киевскій з полковою старшиною, такъ и кождій з старшини и чернѣ того полку, аби не смѣли и не важилися помянутому вишей пану Данилу Солонинѣ в владѣній прарачонимъ селцемъ и в отбираню од посполитихъ тамошнихъ людей (:опрочъ козаковъ в войсковомъ компутѣ стоячих и служби войсковие пилнующих:) обиклих послушенствъ и повинностей найменшой кривди и перешкоди чинити, пилно под неласкою нашою варуемъ, войтовѣ зас того села зо всеми громадними людьми (:жеби всякое послушенство отдавали и повинности надлежащие без одмови уищали, яко державци своему ему пану Солонинѣ:) имъ грозно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ іануаріа 12 д., року 1706.

Звишменованний гетманъ, рукою власною^а.

С подленимъ унѣверсаломъ читалъ канцелярист войсковий Федоръ Война.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3715. – Арк. 3. Копія.

Там само. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 76. Мікрокопія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – спр. 1808. – Арк. 76. Копія.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати войскової.

1706, лютого 18. Дубно. –

**Універсал Івана Мазепи київському війтові
з усім магістратом і міщанами про дозвіл надавати
підводи на коротку відстань тільки тим подорожнім,
які мають гетманську або царську подорожню**

Пресвітлїйшого и державнїйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ, славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобщє и каждому зособна, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, а меновите всякимъ началнимъ и подначалнимъ великороссїйскимъ, также и малороссїйскимъ рейменту нашого посилаемимъ, а через городъ Кїєвъ переижжаючимъ людемъ, симъ унїверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ жалостне прекладали намъ панъ Димитрій Потоцкїй, войтъ кїєвскїй, зъ всѣмъ маїстратомъ и мїщанами, же многие частократнїє такъ великороссїйскїє, яко і малороссїйскїє посланнєє, едны вѣ дѣлахъ монаршихъ его царского пресвѣтлого величества войсковыхъ, а другїє и вѣ своихъ интересахъ и бардзїй под часъ нинѣшнего войскового походу переїздячи черезъ городъ ихъ Кїєвъ, взявши подводи и то надъ потребу свою, одны затыгають з собою за килконадцетъ, албо и за килкодесять миль, а иншихъ и на пропалое берутъ, а другїє такъ выгоняють, що не могучи виходитися вѣ маломъ часѣ или на томъ же мѣстцѣ здыхаты мусять, и просили наше вѣ томъ помощи и заступленїя.

Мы теде, гетманъ, уваживши явную черезъ тое ихъ городови Кїєву дѣючуюся обиду и не мѣрную тяжєсть, яко прежде выдалисмо ихъ городови таковий указъ, жебы тылко з оного выстатчили тому, хто в войсковыхъ дѣлєхъ, чи то зъ подорожнимъ монаршимъ его царского пресвѣтлого величества листомъ чили зъ нашею подорожною, колко вѣ тихъ листахъ будєть виражено числомъ подводъ, а хто безъ подорожнихъ нашихъ листовъ едетъ, не тилко в одной подводи абы не дано, але если бы якую прикрость чинилъ, такого из безчєстїямъ отправить, такъ и тепєрь симъ повторнимъ унїверсалнымъ нашимъ писанїємъ тую жъ нашу волю и указъ подтврждаемъ, абы непрѣменно тилко по подорожнихъ государскихъ граматохъ и нашихъ листахъ, а не болшъ выстачєно подводъ, а тим, кто безъ подорожнихъ идутъ и одной не давано; однако и тїє, що по подорожнихъ берутъ подводи, абы онѣхъ вѣ далекую дорогу не затыгали и не перебували, пилно того всего хотячи, приказуемъ.

Данъ в Дубнѣ⁵⁸², февраля 8^а д., року 1706.

Звищменованїй гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ – Ф. І, 50607. Оригінал.

Опубликовано: А. Лазаревский. Гетманские универсалы о Киевском городском хозяйстве 1677-1719 // Чтения в ИОНЛ. – Кн. 16. – Вып. IV. – С. 76-77. – № IV.

Архив ЮЗР. – Ч. III. – Т. 2. – С. 686-688. З датою 8 лютого 1706 р.

^а Так у тексті: Має бути 18.

1706, червня 10. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
 Григорієві Романовському на село Курилівка**

Великого Государя нашего его царского величества Войска Запорозского гетмань, славного чину святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалерь Иоань Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому, зо всею старшиною полковою, сотникамъ, атаманомъ и всему старшому и меншому товариству и всѣмъ тамошнимъ полчанамъ симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ мы, гетмань, з певного респекту, видячи пана Григорія Романовского, значного товариша войскового, здатного и способного до войскової службы, в какой застаючи, уже намъ на нѣкоторихъ оказіяхъ и прислугу свою учиниль, да и впредь тожъ мѣтеь Войску Запорожскому і намъ, рейментаровѣ при-служиватися, надаемъ ему маетност, именно село Куриловку⁵⁸³, в полку Нѣжинскомъ будучое, в зуполное держание и владѣніе, позволяючи и вручаючи ему въ ономъ з тамошнихъ посполитихъ жителей всякіе обикліе отбирати повинности, послушенства и користи. Зачимъ аби такъ самъ панъ полковникъ нѣжинский з старшиною полковою и всѣмъ товариствомъ, яко и ниhto инший зо всѣхъ обще полчанъ тамошнихъ не важился ему, пану Романовскому, в владѣнію тоей маетности найменшой чинити перепони и трудности; а селяне тяглій, куриловскіе обиватели, жеби оному, яко своему державцу, належитое во всемъ, в работизнахъ и инихъ абиклихъ повинностяхъ послушенство воздавали, пилно мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, іюня 10 дня, року 1706^а.

Звишменованній гетмань, рукою власною^б.

З подленим читал сотникъ полковий нѣжинский Іванъ Борсукъ і руку свою приложилъ к сей копій унѣверсала сотникъ полковий нѣжинский Григорий Ивановичъ руку приложил, а подленим к себе принял П. Хрушов

РДАДА – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1914. – Арк. 149, 149 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 371. Копія з засвідчувальним записом: С текстовим подленимъ унѣверсаломъ свѣдѣтельствуваль сотни четвертой полковой сотенний писарь Федор Ризнѣковъ.

Там само. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 37. – Арк. 149, 149 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. – С. 130.

^а У тексті дописано: В подленномъ подпис таковий.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати гетманской.

1706, червня 13. Батурин. –
 Універсал Івана Мазепи новосанджарівському сотникові
 Якову Мелешенкові на військову частину
 в своєму власному млині

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Иванъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Войска его жъ царского величества Запорожского полтавскому, старшинѣ полковой, сотникомъ и всему старшому и меншому полку Полтавского товариству и посполитимъ людемъ, а особливо дозорци нашому млинами в томъ полку Полтавскомъ завѣдуючому и каждому, кому тилко кольвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ панъ Яковъ Мелешенко, сотникъ новосанджаровский⁵⁸⁴, наданье себѣ въ власномъ своемъ млинѣ на Ворсклечку⁵⁸⁵ на сазѣ построеномъ войсковою части вмѣсто того камня, який на антецесаров его прешлихъ сотниковъ новосанджаровских для въспоможенья ихъ ишолъ. Ми прето, гетманъ и кавалер, респектуючи на его пана Мелешенка, такъ передъ урадем, яко и на урадѣ сотництва новосанджаровского охотне ронячиесь услуги и видячи его способность до далшой служби войсковою, приймаемъ тое его прошение, по которомъ надаемъ ему в мененном млинѣ часть войсковую, позволяючи оную отбирати и на свой оборочати пожитокъ. Зачимъ, вѣдаючи о такой воли нашей, абы якъ самъ панъ полковникъ полтавский зъ старшиною своею, такъ и нихто инший, а барзѣй дозорца от насъ млинами, в полку Полтавскомъ завѣдуючи, въ отбиранию оной войсковою части ему, пану Мелешенку, наименшой не важился чинити трудности, перешкоди и трубащій, варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, іюня 13 д[ня], року 1706^а.

Звишьменованный гетманъ и кавалер, рукою власною^б.

1762 году іюня 16 дня.

С подлѣннимъ унѣверсаломъ свѣдетельствоваль и по посвѣдетельствованію подчистокъ, приписокъ, переправокъ и другихъ подобнихъ тому сумнителствъ не нашлось.

Полковій миргородській хоружий Марко Козиненковъ.

Войсковий канцеляристь Иванъ Паніевский.

Вишеписаного года мѣсяца, таков подлѣнний унѣверсал по ізвѣренію тещѣ моеи удовствующий Анни Мелешенковой обратно к себѣ принялъ и росписался значковій товарищъ Иванъ Боярский.

ІР НБУВ – Ф. І, 51866 (Лаз. 11 – Арк. 122). Копія № 398.

^а У рукопису дописано: На подлинномъ подпись.

^б Після печатки праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

1706, червня 13. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи полтавському полковникові
 Іванові Левенцю на війскову частину в його млині
 на Вищій Білицькій греблі**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ, кождому зособна, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, а меновите всякой кондицій годности и преложенства такъ войсковим, яко і посполитимъ рейменту нашего в полку Полтавськомъ znajduющимъся людем, чрезъ сее наше унѣверсальное писан'е чинимъ вѣдомо, ижъ пан Левенець⁵⁸⁶, полковникъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского полтавскій, мѣючи на рецѣ Ворсклѣ на Висшой греблѣ і на Висшой греблѣ Бѣлицкой млинъ о двох колах мучних, а третомъ ступномъ стоячий вѣчистою куплею в поссесию себѣ набити, просил насъ о надане ему в том млинѣ войсковою части. Ми прето, гетманъ и ковалеръ, респектуючи на его, пана Івана Левенця значние в Войску Запорожском такъ предъ урядомъ полковництва Полтавского щире роненние услуги, яко и на урядѣ ужѣ полковничомъ вѣрне ронячиесе праці, надаем ему в вищѣ мененном млинѣ часть на войско належную, позволяючи зо всѣх трох куль оную отбирати и на свой похоти своей оборочати пожитокъ, в якомъ отбиранию войсковою части і во владѣнню оного млина ему, пану Івану Левенцеву, полковникову полтавському, аби ниhto з старших і менших войскових і посполитих людей не імѣлъ і не важилсѣ жадной найменшой чинити трудности і перешкоди, варуемъ и владзою нашою гетманскою под срозимъ каранемъ приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, июня 13 д[ня], року 1706.

Звишьменованній гетман и кавалеръ, рукою власною^а.

1761 году, марта 7-го дня съ подлиннимъ универсаломъ свѣдительствовали и по посвѣдительствованію подъчистокъ, приписокъ, переправокъ и никаких других подобнихъ тому сумнительствъ не нашлось.

Полковий миргородский хоружий Марко Козиненковъ.

Войсковий канцеляристъ Іванъ Паніевскій.

Вишеписаного году мѣсяця и числа таковій подлинній унѣверсальъ обратно к себѣ принялъ и росписалсѣ.

Полковий полтавскій судья Григорій Сахновскій.

ІР НБУВ – Ф. 1. 51942 (Лаз. 11/1. – Арк. 438). Копія № 311.

^а Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

1706, червня 18. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
Стародубівського полку Офанасієві Єсимонтовському
і його братові Олексієві з дозволом на власному ґрунті
осадити слобідку і хутір, а на річці Осинка –
насіпати греблю і побудувати млин**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Белого Орла кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всѣмъ вобецъ и каждому зособна, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, а меновите пану полковниковѣ стародубовскому, теперъ наказному, а впрѣд совершенному старшинѣ полковой, сотникамъ, атаманомъ, войтомъ, бурмистромъ и всѣмъ старшимъ і меншимъ войсковимъ и посполитимъ того полку обивателямъ. Также паномъ сотникамъ почеповскому и мглинскому сполне з урадами тамошними озънаймуемъ, ижъ панъ Афанасій Єсимонтовский, товаришь значній полку Стародубовского, мѣючи в кґрунтах мѣскихъ почеповскихъ і мглинскихъ, прозиваемихъ Догтяровскихъ при рѣчцѣ Осинцѣ⁵⁸⁷ и свой сполние з братомъ его Алексѣемъ Єсимоновским кґрунта добровольною куплею набитые, просилъ насъ, абисъмо имъ обомъ з помененнимъ братомъ его Алексіємъ, позволили на тих кґрунтахъ ихъ власнихъ осадити слободу, футоръ поселити и на рѣчцѣ оной Осинцѣ греблю висипати і млинъ вистановити. Мы теды, гетманъ і кавалеръ, респектуючи на значніе в Войску Запорожскомъ его пана Афанасія Єсимонтовского, прислуги и впрѣдъ до онихъ заохочуючи, а особливе на тую его мужность и отвагу, якою онъ под часъ погрому божиймъ подпущениемъ в Несвѣжу⁵⁸⁸ ставшогося од неприятеля шведа на полкъ Стародубовский з нѣкоторимъ тавариствомъ в кляшторъ запершися і не виддаючися его неприятеля постидыль, а товариство при собѣ будучое от погуби неприятельской сохраниль и освободилъ, рейментарско взглядъ мѣючи позволили ему сполне з братомъ его на тихъ ихъ власнихъ кґрунтахъ слободу осадити, футоръ поселити, греблю на той рѣчцѣ висипати и млинъ подлугъ сили тоей рѣчки вистановити, в чомъ абы нѣхто з старших и меншихъ войсковихъ і посполитих того полку Стародубовского обивателей і ниhto инший не смѣль и не важилъся имъ панамъ Єсимонтовским найменшой чиниты перепоны и перешкоды, пилно мѣти хочемъ і повагою сего нашего унѣверсалу приказуемъ, варуемъ. Однакъ тутъ тое жебы чрезъ осажованье тоей слободы и занятъе гребли людскимъ околичнимъ кґрунтомъ не чинилась шкода.

Данъ в Батуринѣ іюня 18 д., року 1706^а.

Звишъменованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подпись таковъ.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Свѣдѣтельствоваши

Ротмистръ Федеръ Шеинъ.

Хоружий полковий Григорій Савицкій.

С подлиннимъ читаль каптѣнариус Федор Житков.

Таковъ подлѣнный по освидѣтельствowaniu в комисии о чиненію генеральной описи унѣверсаль принял войсковий товаришъ Иванъ Есямонтовский.

ЦДІАК – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 102. – Арк. 172. Копія.

Там само. Спр. 105. – Арк. 26, Копія з датою 18 липня.

№ 445

1706, червня 21. Батурич. –

Універсал Івана Мазепи дружині покійного військового хорунжого Зіновія Юркевичевій на село Кренидівку і на новоосажену слободу

Пресвѣтлѣйшого и державнейшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ славного чина святого апостола Андрѣя и Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ на сей час наказному а въпред совершенному стародубовскому, з старшиною полковою, п. сотниковѣ новгородскому зо всѣмъ тамошним урядом и всему старшому и меншому товариству и посполитим того полку обивателем и кождому, кому би колвекъ о том вѣдати належало, симъ унѣверсалним писанием нашим ознаймуем, ижъ яко взялисмо въ особливую нашу оборону и протекцію овдовѣлую п. Зѣновію Юркевичову, хорунжою полковою стародубовскою, так заховуем при оной селце, прозиваемое Кренидовку⁵⁸⁹, въ уездѣ Новгородскомъ лежачое, невольнику мужу ей пану Юркевичу, хорунжому полковому стародубовскому, от нас наданное, и ствержаем слободку, за вѣдомом нашим въ том же уездѣ осаженную, и всякие зъ мужем своимъ набутіе кгрунта и угодия, позволяючи оной, якъ тими селцем и слободкою завѣдовати от тамошньих людей належитіе повинности и послушенства отбирати, такъ и своими власними кгрунтами и угодиями без всякой перепони владѣти и приходячие з нихъ пожитки отбирати ж. Вѣдаючи теди о сеи виразной волѣ нашої кождий з старшини^а чернѣ и посполитих полку Стародубовского и [и]нних обивателей, аби в вишше писанном нѣ в чом ей, панѣ Юркевичевой, не смѣли и не важилися наменьшой кривди и перешкоди (:особливе в доконченню зачатой гребли въ новоосаженной слободци и построенню на оной клѣтки млива:) чинити под неласкою нашею и войсковою, пишно варуемъ и грозно приказуем.

Данъ в Батурич[нѣ], юня 21, року 1706^б.

^а Слова “Кождий з старшини” написані двічі.

^б У копії дописано: Въ подлинном подпис таковъ.

Звишъменованний гетманъ и кавалеръ, рукою власною^а.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Стр. 1813. – Арк 475, 475 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 147. – Арк. 504. Копія.

Там само. Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 34. – Арк. 475, 475 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубівського полку // Український архів. – Т. 1. – с. 347-348.

№ 446

1706, червня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про взяття під оборону синів київського наказного полковника Петра Борсука, Якова, Стефана і Леоніда і залишення при них військової частини з млина, ґрунтів та інших угідь

Пресвѣтлѣйшаго и державнѣшаго великого государя его царского величества Войск Запорозкихъ гетман славного чина святого Апостола Андрея и Бѣлого Орла ковалеръ Іванъ Мазепа.

Пану полковникови теперешному наказному, а впрעדъ совершенному, старшинѣ полковой, п. сотникови Козелецкому з тамашнимъ урядомъ и всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы, гетьманъ, на значніи и зичливіе в Войску Запорозькомъ з молодихъ лѣтъ ажъ до кончини живота Петра Борсука⁹⁰ прошлого наказного кіевского полковника, беремо в особливую нашу оборону небожчиковихъ синовъ пп. Якова, Стефана и Леонтія Борсуковъ з рожоною ихъ сестрою Мариєю, заховуючи при нихъ, такъ войсковую часть млива в власномъ ихъ млинѣ на греблѣ мѣской Козелецкой стоячкомъ, яко и подсуѣдковъ в дворахъ ихъ, где ли колвекъ обрѣтаются мешкаючихъ и ствержаючи имъ в поссесію и владение всякіи небожчикомъ отцемъ ихъ набутии, кгрунта и угодія, зачимъ вѣдаючи о сей виразной воли нашей, такъ теперъ наказній, а в пришлої часъ, совершенній панъ полковникъ кіевскій з старшиною полковою, особливе старшина козелецкая, яко и кождій з висланныхъ нашихъ в тотъ полкъ, аби не смѣли и не важилися имъ пп. Якову, Стефану и Леонтію Борсукамъ в владѣню позосталимы имъ в посесію по небожчику ихъ отцу кгрунтами и угодіями всякіми в отбиранню войсковое часты з ихъ же власного млина розмѣровихъ пожитковъ найменшой кривди, перепони і перешкоди чинити и подсуѣдковъ в дворахъ ихъ живучихъ, до жаднихъ мѣськихъ работизнъ и повинностей примушати пилно варуемъ и грозно приказуемъ всѣмъ.

Данъ в Батуринѣ, юня 22, року 1706^б.

Звишъменованний гетманъ и кавалеръ, рукою власною

ІР НБУВ, – ФХ, 1148. – № 231. Копія

ЦДІАК України. – Ф.1235. Оп. 1. – Спр. 1247. – Арк. 177-179. Копія.

^а Праворуч нижче підпису в колі другої копії написано: Мѣсто печати.

^б У копії дописано: В подленном подпис таков.

1706, липня 5. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи генеральному військовому
 осавулу Іванові Ломиковському на село Лави
 в Сосницькій сотні Чернігівського полку
 з усіма належними до нього грунтами й угіддями**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ славного чина Святого Апостола Андрѣя и Билого Орла ковалеръ Иоанъ Мазепа.

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запороского пану полковниковѣ чернѣговскому з старшиною полковою, пану сотникови сосницькому з урядомъ тамошнимъ и всѣмъ, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ унѣверсалнимъ писаниемъ нашим ознаймуем, ижъ респектуючи мы, гетманъ, на щедрие вѣрніе и значние в Войску Запорожскомь отмногих лѣтъ ронячий и за бившихъ антецессоровъ наших и нашего уже уряду гетманского услуги и прислуги пана Ивана Ламаковского, асаули нашего Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского енералного, до которых и сина его пана Ивана Ламиковского, видячи способного и изгодного, надаемъ ему и симъ унѣверсаломъ нашим ствержаемъ село Лави⁹¹ в полку Чернѣговскомъ в сотнѣ Сосницькой лежачое зо всѣми до оногo здавна надлежачими кронтами и угодіями избобрѣтаючимися в них ко прежнему пожитками, позволяючи от посполитих в томъ селѣ мешкаючихъ людей всѣми с належачие повинности и послушенства отбирати, вѣдаючи теди о таковой волѣ нашої, якъ самъ панъ полковникъ чернѣговский зъ полковою своею старшиною, такъ и панъ сотникъ сосницький з урядомъ городовимъ тамошнимъ, аби не смѣли и не важилися ему, пану Івану Ломиковскому, в выбиратью вишупомянутого села Лавъ, в свою посесію в владѣнію онимъ в заживанію приналежнихъ кронтъ, угоди и приходячихъ з нихъ пожитковъ, такъ же и в отбиранію от тамошнихъ лавами посполитихъ жителей належачихъ повинностей и послушенствъ наменьшой перепони и прешкоди чинить под неласкою нашою и войсковою варуемъ, войтъ зась више помянутого села Лавъ зо всѣми громадними людми (: опрочъ козаковъ в ономъ селѣ мешкаючие, которые мѣють при ненарушенію здавна ухваленихъ волностей войсковихъ захованы биты:). Маєте и повинны будете во всемъ, ему, пану Ламиковскому, якъ уже державцѣ своему повинуватись и належатие безъ отреченія повинности и послушенства отдавати грозно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ июля 5 д., року 1706^а.

Звишменованій гетман, рукою власною^б.

ЩДАК України. – Ф. 57. – Оп 1. – Спр. 26. – Арк. 849. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подленомъ подпись таковъ.

^б Нижче підпису в колі написано: Мѣсти печати.

№ 448

*1706, липня 9. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи отцю Данилу Миновичу,
намісникові менському, пресвітерові храму
св. Архістратиґа Михайла на військову частину
в млині покійного Кирила Давидовича*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского Чернѣговскому з старшиною его полковою, а особно п. сотниковѣ седневескому зо всѣмъ урядомъ и посполствомъ тамошнимъ сымъ писаниемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ пречестный отецъ Данийль Минович, намѣсникъ Менский, пресвитеръ храму святого Архистратиґа Михайла просиль насъ чрезъ суплѣку свою, абы з едного камня в млинѣ Давидовичевскомъ на рецѣ Сновѣ при греблѣ Седневской о чотирохъ колахъ стоячомъ от небощика Кирила Давидовича матки его, отчима тоей же матцѣ яго тестаментом описаного часть припадающихъ розмѣровъ войсковою сполне дачею частью нашою могль отбирати особу. Мы теды, гетманъ, по особливой нашой и уособамъ духовнимъ в церкви Божой служащими зичливой прихилности, не отмовивши пререченому отцу Данийлу Миновичу ласкавой нашой учинности, позволяемъ ему з пререченого млина при своей мелницкой части и часть войсковую розмѣровихъ пожитковъ на себе отбирати и оною до ласки наше войсковое пожитковати, о якой волѣ нашой вѣдаючи, аби нѣхто з старших и меншихъ в отбиранню от пререченого майна всѣхъ огулом пожитковъ жадной найменшой не важился чинити кривди и перешкоди, пилно варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батурѣнѣ, июля 9 д., року 1706.

Звишеименованой гетманъ, рукою власною^а.

ЦДІАК України – Ф. 57.– Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 512. Копія.

№ 449

*1706, липня 10. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи про підтвердження призначення
чернігівським і новгородським архієпископом
Іони Ольховського ігуменом Кам'янського монастиря*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому о томъ вѣдати надлежит, такъ духовного, яко и мирского чину людемъ, а меновите

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

законникомъ монастира Свято Успенского Каменского, поневажъ ясне в Богу преосвященній его милост отецъ Іоанъ Максимовичъ, архиепископъ чернѣговский и новгородскій благоразсмотрѣтельнымъ своимъ пастырскимъ изволеніемъ произведши на урядъ ігуменства каменского челоуѣка того чину достойного велебного отца Іону Олховского благословителнимъ своимъ архиерейскимъ оноу утвердилъ. Теди и ми, гетманъ, тому пастырскому позволеню и постановленю благоизволительно согласуючи, симъ нашимъ реиментарскимъ писанемъ унѣверсалнимъ того жъ пререченого велебного отца Іону Олховского на началствѣ мененого монастира Каменского утвержаемъ и потвержаемъ, позволяючи ему всякіе тамъ церковніе и монастирскіе по должности своей исправляти порядки ку ползѣ душеспасительной людской и всѣмъ отнасъ ктиторскимъ усердіемъ наданими млинами, селами, кгрунтами и иинними угодіями завѣдовати, и зуполно владѣти, быле бы тих всѣхъ добръ завѣдованіе и владѣніе ку общему монастирскому стягалося пожиткови, а не ку приватному персональному употребленію, о чомъ всѣ такъ войсковій, яко и посполитій люде, знаючи, аби ему велебному отцу ігумену жадной в томъ ігуменствований ништо не важилсѣ чинити перешкоди реиментарско пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, іюля 10, року 1706.

Звышменованній гетманъ, рукою власною^а.

Помітка: С подлѣнными крѣпостми такіе читалъ подленое канцелерист крѣпости войсковій к себѣ Григорій Покорскій принял.

ІР НБУВ – Ф.І, 61742. – №926. – Арк. 4. Копія.

№ 450

1706, липня 15. Київ. –

Універсал Івана Мазепи Євдокії Яковлевій Солониновій про повернення їй половини села Заворич, захопленої сином Василем Солониною

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского священнѣйшого величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чину святого Апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Пану полковниковѣ наказному Киевскому за всею старшиною полковою, а тут же войтови села Заворичъ зо всѣми посполитими людами и кождому, кому колвек о том вѣдати надлежит, сим унѣверсалом нашимъ ознаймуем, ижъ заносила нам пласливую жалобу своею панѣ Евдокія Яковова Солонинова на си́на своего п. Васи́лія Солони́ну, что онъ, одержавши нашъ реиментарскій унѣверсалъ на десят челоуѣка в селѣ Заворичах жиющих от небожчика отца его пана Якова Солони́ни ему данних, еще половину села въ матки своей самоволне и неналежне завладѣлъ и не допускает отбувати посполитих

^а Праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

повинностей. Зачимъ ми, гетманъ, яко тот его п. Василя Солонини неслушный и не сыновский противно матки своей поступокъ чинилъ (:и овшем ежели бы теперь не на службѣ монаршой з милимъ нашимъ сестренцемъ паном Аидреемъ Войнаровскимъ знайдовался певне бы за таковое свое самоволіе былъ значне скаранъ:), такъ росказавши з канцелярій войсковою сей нашъ унѣверсалъ приворочаем знову ей паней Яковой Солониновой тых отторгнених половину въ маестности ей синомъ ей жъ п. Василемъ Солониною людей в первобитную владзу подданъское послушенство и повинность, позволяючи по прежнему всякие повинности. Зачимъ абы такъ панъ полковникъ наказний кіевский з старшиною полковою, яко и нѣхто з войскових и посполитих того полку людей, а особлиѣ п. Василь Солонина не смѣли и не важилис ей паней Яковой Солониновой въ отбѣраню от тамашних посполитих подданских людей повинностей и послушенствъ наименшой чинити перешкоди и трудности, пильно варуем и приказуем.

Данъ в Кіевѣ, юля 15, року 1706.

Звишьменованный гетманъ и кавалер, рукою власною.

На арк. 11: Копія унѣверсалу Мазепиного старой паней Яковой Солониной данного на част села Заворичъ, которую одобраль былъ сынь ей панъ Василь Солонина, за що тут же ему виражена нагана.

ЦДІАК. України – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3715. – Арк. 10-11. Копія
Там само. – Арк 13. Копія з датою липня 11.

№ 451

1706, липня 30. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському
монастиреві з дозволом у селі Домонтове на Дніпрі
тримати човен для перевозу ченців монастиря при умові,
що ігумен не дозволятиме ним перевозити прочан***

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожских гетьманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови переяславському^а, теперь наказному, а впредь совершенному, з старшиною полковою, сотникомъ, а особливе п. дозорцѣ нашему Каневскому, и кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ нашимъ писанемъ ознаймуемъ, ижъ превелебному в Богу отцу игуменови монастира Мгарского Лубенского позволилисмо на рецѣ Днѣпрѣ в Домантовѣ⁵⁹² липу держать для перейзду братій монастирской и иных рѣчей посилаючихся до сель на томъ боку Днѣпра в сотнѣ Мошенской будучих, тилко ж докладаем тое, абы отецъ ігуменъ не позволяль тоею липою прочанъ, отселя на тую сторону уходячих,

^а Слово “переяславському” вписано над рядком.

перевожувати, чего всего повинна тамошная старшина домонтовская постерѣгати.

Дань в Батур[инѣ], іюля 30, року 1706^а.

Звишь менованій гетманѣ, рукою власною^б.

На звороті: Сія копія, что с подлиннимъ универсаломъ сходная в томъ присутствующем в гродскомъ Лубенскомъ судѣ подписался с приложениемъ печати полковий писарѣ Яковѣ Корнѣевичѣ.

Асаулѣ полковой Рекченский

Гродского Лубенского суда канцелярист Яковѣ Галинский.

ІР НБУВ – Ф. І. 51581 (Лаз. 9. – Арк. 170). Копія.

№ 452

1706, серпня 19. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи пані Борковській, генеральній обозній, на осадження слобід і займання гребель

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого гетманѣ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалѣр Іоанѣ Мазепа.

Ознаймуемъ сымъ унѣверсалнымъ нашимъ писаніемъ кождому, кому колвек о томъ тепер и пришлий часѣ вѣдати належатиметѣ, ижѣ прикладала намѣ гетманови панѣ Борковская, обозная енералная, же якѣ з войсковихъ, такѣ и з посполитихъ людей многіе важатѣся в кгрунтахъ ей паней обозной, унѣверсалами нашими и грамотами монаршими утвержденныхъ, то слободки осаживати, то греблѣ Займати без позволительныхъ нашихъ писмѣ и мимо ей вѣдомость, що яко противъ слушности и права посполитого дѣетѣся, такѣ мы кождому тотѣ самовольный поступокѣ ганимѣ и ганити не понехаемѣ и жестокимы вкривати каранѣемѣ, кого якѣ доведетѣся обѣцуемѣ. А тутѣ же пилю приказуемѣ и сурово грозимѣ, абы вперед нихто з старшихъ и меншихъ войсковыхъ и посполитихъ полковѣ Чернѣговского и Стародубского и иныхъ обивателей не смѣлѣ и не важилѣся в кгрунтахъ ей паней Борковской, обозной енеральной, ни слободокѣ заводити и осажовати, а ни гребел займати и млиновѣ стройти. А если бы хто колвекѣ над тую вишшей вираженою волю нашу поважилѣся якимѣ-колвекѣ способомѣ утисненей ей панен Бурковской в кгрунтахъ чинити, албо слободки осажовати и греблѣ займати всякии таковыи не токмо сурового войскового не увойдетѣ караня, лечѣ и до шкатули нашей повиненѣ будетѣ тысячу талярей выни заплатити обявляем.

Дань в Кіевѣ Печерскомъ, августа 19, року 1706

Звишменованный гетман, рукою власною

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 32. Фото з оригіналу.

^а У тексті дописано: на подлѣномъ подписъ таковѣ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1706, серпня 31. Київ–Печерський. –
 Універсал Івана Мазепи значному товаришеві
 Стародубівського полку Степанові Шираву
 на село Солова

Пресвѣтлѣшаго и державнѣйшаго великого государя нашего, его царского величества Войска Запорожского гетманъ славного чына святого Апостола Андрея, Бѣлого Орла кавалеръ Мазепа.

Пану полковниковѣ, на сей час наказному, а въпред совершенному стародубовскому, зъ старшиною полковою, пп. сотникомъ, атаманѣмъ городской и всему старшому и меншому товариству, войтомъ, мѣщаномъ и всѣмъ посполитымъ того полъку обывателемъ, и каждому, кому кольвекъ о томъ вѣдати належит, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуем, и ж просилъ насъ гетмана, панъ Стефанъ Ширай, значный полку Стародубовского товаришъ войсковый, о наданѣ ку въспартю своего господарства, селця зовомого Солова, в уездѣ Стародубовскомъ будучого, ку власнымъ его купуленнымъ кгрунтамъ прилеглого, и о потвержателный на млынъ отчыстый на рецѣ Росусѣ о двухъ колахъ мучныхъ, а третимъ фалюшковимъ, зовемый Погана Стодолька, зъ гаями и сѣножатми под селомъ Пестриковомъ стоячий; на млынъ другій отчыстый же, тож о двухъ колахъ мучныхъ а третомъ фалюшномъ под селомъ Иванцунками зъ дубровою, гаями, и сѣножатми, у Тайраковского купуленными будучый, да на млынъ за фундушемъ небожчика тестя своего пана Михайла Миклашевского, полковника стародубовского бывшего, на криницѣ, зовемой Меловая, Липовая под селомъ Басыхиномъ власнымъ его коштомъ построенный зъ футоромъ, унѣверсаль. Теды мы, гетманъ, принявши тое его пана Стефана Ширая прошение за слушное, а до того выдачи его услугъ войсковихъ згодного, як прерочное селце, въ Стародубовскомъ уездѣ наидуючоесе, надаемъ ему во владѣніе до ласки нашей войсковой, такъ и вышѣпомянутые млыны зъ гаями, сѣножатми, з футоромъ и иными угодіями въ купчихъ записяхъ выраженными, ствержаемъ, позволяючи од посполитихъ людей, въ вышѣречонномъ селѣ мешкаючих, всякій повинности и послушенства, а млынами зъ прочімы угодіями вѣчисте самому ему, женѣ и потомкомъ его владѣти и всякій приходячий пожитки отбирати и на свою корист оборочати. Да тужъ же яко позволисмо ему ж пану Стефану при томъ наданомъ селцѣ на власныхъ его купуленныхъ, а непенныхъ грунтахъ сколнадцятъ человекъ зъ людей захожихъ, а не з тамошнихъ околичныхъ, осадити, такъ пилно варуемъ и грозно приказуемъ, абы никто зъ тамошнихъ соловскихъ жителей, зъ войсковихъ межѣ посполитые люде, а з тяглыхъ людей въ козацтво въписоватися не уписовалься, поневажъ того возбраняетъ накрѣпко монарш ая его царского пресвѣтлого величества указъ. А найбарзѣй чтобъ никто не важилъся у тыхъ соловскихъ, жителей кгрунтовъ скуповат, жебы прото той волѣ нашей выжей выраженной досит чинилося, пилно повагою и мощью сего нашего унѣверсалу варуемъ. Засъ вышѣречонного села войтъ зо всѣми посполитими людьми (:опрочъ казаковъ, въ компутѣ козацкомъ будучихъ:) мѣет

и повинень будет ему, пану Стефану Шираевъ, всякіе належитые повинности и послушанства отдавати.

День въ Печерскомъ августа 31 д., року 1706^а.

Звышгьменованный гетманъ и кавалеръ рукою власно.

РДАДА. – Ф. 248– Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 292. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. Оп 2.– Спр. 32. – Арк. 292. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 229-230.

№ 454

1706, вересня 3. Київ. –

Універсал Івана Мазепи Глухівському Петропавлівському монастиреві на половину риби, виловленої в Мутинському стані

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозжского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, а особливо дозорцамъ нашимъ на стану Мутинскомъ будучимъ и впредь быти мѣючимъ, ознаймуемъ, ижъ мѣючи мы особливаю нашу, такъ , ку обители святой Петро Павловской Глуховской прихилость. яко тежъ и ку самому тоей обители ігуменови превелебному в Богу господину отцу Мелетію Трофимовичу любовь, надаемъ на преречоныи Глуховскій монастирь, всѣхъ стану Мутинского рыбных ловлей половину и позволявшъ ему, отцу ігуменови з братією, на пожитокъ свою оную отбирати. Зачимъ приказуемъ дозорцамъ поменного стану нашего Мутинского, абы коли колвекъ тамъ рыбъ свѣжихъ, просоловыхъ и вялыхъ, що прибудеть, на двѣ половины оный роздѣляючи, одну половину до пререченой обители святой Петро Павловской Глуховской всегда отдавали. О що и повторе приказуемъ пилно.

Данъ в Киевѣ, септеврія 3, року 1706.

Звишменованный гетман, рукою власною.

На звороті другого документу: На половину ловлей рыбных з стану Мутинского от гетмана Мазепи данный.

ІР НБУВ – Ф. І 61914а – № 137. – Арк 12. Оригінал.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. – 1. – Спр. 1814. – Арк 378 зв. Копія.

ЦДІАК України – Ф. КМФ – 7. – Оп.2 – Спр 41. – Арк 378 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральное следствие о маєтностях Нежинского полка. – С. 383 – 384.

^а У копії дописано: В подленномъ подписано.

1706, вересня 11. Київ. –

**Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришу
Василеві Солонині на людей у селі Заворичі
від хутора Помуст, що на річці Гнізна**

Пресветлїйшого и державнїйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетьманъ славного чина святого Апостола Андрея и Бѣлого Орла Кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ въ обещъ и каждому з особна, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, а меновите пану полковниковѣ кїевскому теперъ наказному, а впрעדъ совершенному, з старшиною полковою, сотникомъ и всему старшому и меншому того полку товариству, сымъ унѣверсалнимъ писанїемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, панъ Василь Солонина, значний товаришъ войсковий, о надане себѣ людей в селѣ Заворичахъ от хутора его Помустъ на рѣцѣ Гнѣзнѣ⁵⁹³ будучий свой поселенія имѣющих, для вспартя своего господарства. Мы прето, гетманъ, респектуючи на его, пана Солонини здавна ронячиеса в Войску Запорожскомъ услуги и прислуги, до которых и въпрעדъ еще заохочуючи, яко надаемъ ему, пану Солонинѣ для вспартя его господарства тих людей от хутора его ж Помустъ на рѣчуцѣ Гнѣзной будучей жиючихъ в моцъ и владѣніе такъ пилно мѣти хочемъ и реиментарско приказуемъ, абы як самъ панъ полковникъ кїевскїй, те ж и ништо инший не смѣлъ и не важилса ему, пану Солонинѣ, въ владѣнію тих людей и в отбираню з онихъ послушенства найменшой чинити перешкоди. Люде зась тіе посполїтіе повинни ему, пану Солонинѣ, без жадной спреки всякое^а отдавати послушенство в чомъ всемъ абы подлугъ выраженной волѣ и указу нашего дѣялося повагою сего нашего уневерсалу и повторе пилно варуемъ и приказуемъ.

Дано в Кїевѣ септеврїя 11 д., року 1706.

Звишьменований гетманъ и кавалер, рукою власною^б.

РДАДА. Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк. 99, 99зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. Оп. 2. – Спр. 2. – Арк. 99, 99 зв. Мікрокопія.

^а Пілля тексту першої сторінки:

Кїевскїй полковникъ подлєнную сея крепости принял к себѣ [...] Антоний Танскїй і росписалса Теодор Солонина, товаришъ бунчуковий кїевскїй [...]

Село Заворичъ Василю Солонинѣ, значному товаришевѣ войсковому от хутора его ж полку на рѣцѣ Гнѣздной будучихъ людей гетманъ Мазепа для вспартя домового ствердил.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати реиментарской.

1706, вересня 15. Батурин. –
 Універсал Івана Мазепи про надання Анні Швайковській
 села Рухів “до ласки войскової”

Пресвѣтлїйшого и державнѣйшого великогого государя нашего его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого Апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Всеї старшинѣ и черни Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского и каждому, кому колвекъ о том вѣдати надлежить сим унѣверсалом нашим ознаймуемъ, иж углядаючи мы на знатніе и вѣрніе въ Войску Запорожском роненіе працы и услуги пана Михайла Миклашевского, полковника Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовского, респектуючи на панѣ Анну Швайковсковну, жену его полковниковую стародубовскую, которой отецъ здавна до сей Малороссїи усердную мѣвалъ прихильность, яко надаемъ ей панѣ Аннѣ Швайковсковнѣ село Руховъ въ полку Стародубовском в сотни полковой тамошной лежачое, со всѣми кгрунтами и вшелякими угодїями до него належними. Такъ сим унѣверсалом нашим оноє ствержаемъ, позволяючи ей до ласки нашей войскової тѣмъ селом владѣти і належитое во всяких работизнах і инних тяглих повинностяхъ отъ людей посполитих тамошних імѣти послушенство. Зачим вѣдаючи о таковой воли нашей, аби нѣхто з старшини и чернѣ в спокойном поменного села владеню и заживаню всяких зъ оного пожитковъ ей панѣ полковниковой не важился жадной наменьшой чинити перешкоди. Войтъ зась со всѣми тяглими людми преречонного села Рухова, абы вшелякое отдавал оной послушенство мѣти пилно хочем и рейментарско приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, року 1706, септеврїя 15 да.

Звишенованный гетманъ, рукою власною^б.

С подлѣннимъ читалъ канцелярист Онисимъ.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 3. Копія.

Там само. – Оп. 3. – Спр. 11116. – Арк. 225. Копія з засвідчувальним записом: Вышеписанная копія з подлѣнним унѣверсалом нами ниже подписавшимися свидѣтельствована і что оная с подлѣнним от слова до слова во всем сходна і никаких в оноу унѣверсалѣ подчистокъ і переправокъ не имѣется в том подписались полковникъ Федоръ Миклашевский, судія полковой Андрей Рубецъ.

Судовий Григорий Заєвський

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр 1813. – Арк 231. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – 2. – Спр. 39. – Арк. 232. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 183 – 184.

^а Далі в копії дописано: В подлинном подписано тако.

^б Праворуч у копії написано: Мѣсто печати рейментрской.

1706, вересня 16. Батурин. –
*Універсал Івана Мазепи борзенським міщанам
 про полегшення їх повинностей*

Его царского пресвѣтлаго величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Вамъ, всему старшему и меншому, такъ городовому, яко и сѣлского сотнѣ Борзенской товариству, а особливе державцамъ такъ духовнимъ, яко и свѣцким, в сотнѣ Борзенской маетности мѣючимъ, и всѣмъ, кому би колвекъ о томъ ведати надлежало, ознаймуемъ, повневаж килько кратніи унѣверсали наши, мѣщаном борзенским, виданніи, упоминателній и приказуючи, аби подъ часть волнихъ наездовъ была з маетностей рознихъ в сотнѣ Борзенской державцовъ чинена подвозами помочъ мѣщаномъ борзенскимъ, – не мѣють своей поваги, а они, бѣдніе мѣщане помененній, барзѣй подъ сей часть, когда премного числа подводъ указуетъ потреба разнимъ, яко з Москви до Киева, такъ з Киева до Москви переержаючимъ особамъ, сами безъ жадной помощи з маетностей, подъ державцами будучихъ, тую повинност двигаячи и отбуваючи, до остатного пришли знищенія и разоренія, – теди любо за таковое волѣ нашей гетманской преслушаніе значне бы належало державцовъ поскромити, однакъ мы з тимъ еще удержавшися, такого запалисмо способу, абы в той мѣре чинилося доситъ волѣ нашей, жебы з маетностей чинена помощь въ подводахъ мѣщаномъ борзенскимъ; ижъ посилаемъ в городъ Борзну умисльного от боку нашего козака сотнѣ Батуринской пана Якова Мотузенка, который тамъ, по приказу нашомъ застаючи, повиненъ будетъ, когда указоватимет потреба, брати подводи безъ жадной фалжи з маетностей такъ духовнихъ, яко и свѣцкихъ, в сотнѣ Борзенской нойдуючихся, и тимъ чинити помочъ борзенскимъ обывателемъ, имѣеть досконале проразумѣтися, хотя бы в томъ з державцовъ волѣ нашей оказовался быт противним, за которого намъ о томъ извѣщаніемъ, знатимемо, якъ поступити и тую ихъ зухвалост поскромити; не тилко або вѣмъ значне роскажемо их в том упорѣ и непослушенствѣ повстягнути, але и отъ маетностей чуждими учинити. Тотъ же помянутій висланній нашъ мѣсть з маетностей мѣсячній грошовій датокъ на товариство охотницькое, в сотнѣ Борзенской станціи имѣючое, належный стягнути и одобрати. Аже многіе люде посполитіи такъ в городѣ Борзнѣ яко и в селѣ Красиловцѣ, не хотячи посполитих мѣскихъ повинностей отбувати подъ разнихъ духовнихъ и свѣцкихъ удалися державцовъ и ихъ протекцею, самоволне защищаються отъ належнихъ мѣскихъ повинностей, теди тотъ же посланній нашъ мѣеть пилю того досмотрѣтися, жеби всѣ такіе люде, якъ и в городѣ Борзнѣ, такъ и в селѣ помененномъ найдуючихся, отъ належашей посполитой повинности не были волними и о вашемъ якъ в даваню подводъ, такъ в вистатченю мѣсячного и иныхъ повинностей мѣскихъ чинили задосит. Абы прето, в томъ нѣхто з старшого и меншого сотнѣ Борзенской товариства и изъ державцовъ духовнихъ и свѣцкихъ волѣ нашей не билъ противнимъ пилю

и сурово, подь неласкою нашею и непоблажнимъ, пилно и сурово, подь неласкою нашею и непоблажнимъ каранемъ, приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, сентеврія 16, року 1706^а.

Звишъменованій гетманъ, рукою власною.

РДАДА. – ф. 248 – Оп. 1. – Спр 1814. – Арк. 259 – 259 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. МКФ – 7. – Оп. 2. – Спр 39. – Арк 259, 259 зв. Мікрокопія.

Опубликовано: Генеральное следствие о материалах Нежинского полка. – С. 242-243.

№458

1706, жовтня 8. Київ. –

Універсал Івана Мазепи вибельському сотникові Василеві Томарі на села Сядричі і Рогощу

Пресвѣтлѣшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорозскихъ, гетманъ славного чина святого Апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковниковѣ чернѣговскому пану Павлу Полуботку і по немъ быти маючимъ полковникамъ, старшинамъ полковимъ, сотникамъ, атаманови й всему старшому и меншому товариству, войтамъ, мѣщанамъ и всѣмъ посполитимъ того полку обивателемъ, такъ же всякой духовной и мирской власти теперишной и в пришлій часъ маючої быти, и всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належатимет, симъ унѣверсалнимъ писаніемъ нашимъ ознаймуем, ижъ панъ Василій Томара, сотникъ вибелскій, мѣючи от насъ, гетмана, наданіей унѣверсаломъ нашимъ стверженній двѣ селцы Сядричы⁵⁹⁴ и Рогощу⁵⁹⁵, в томъ же Чернѣговскомъ полку будучій и в тихъ селахъ и в тихъ селахъ^б и иныхъ под разными духовними и свѣцкими державцями найдуючихся купнимъ правомъ набутые и грунта многие и своймъ коштомъ построеный млины, имено в селѣ Рогощи плечи з хатами, гай, поля пахатные тамъ же подь селомъ на рѣчци, прозиваемой Хмелниця⁵⁹⁶, млинъ вешнякъ о едномъ колѣ в селѣ Кошувци маестности монастыра дѣвичого Чернѣговского, плечи з хатами, гай, сѣножаты и млинъ подь селомъ на рѣчцѣ Бѣлоусѣ о трохъ колахъ в селѣ Ямищахъ сотнѣ Ройской, хуторъ з двомъ сколько человекъ на купленнихъ плечахъ осаженныхъ, тамъ же млинъ на рѣчци Белоусѣ о четырехъ колахъ, гаювъ два і поля пахатные, дубровы и сѣножать Залузе прозиваемую, подь селомъ Високинею і Пушкарами кгрунтъ именуемій Чорткувщина, поля пахатные, дубровы, сѣножаты и иные угодія, просилъ насъ, такъ о поновленье передь симъ даного ему на предречоній двѣ селцы унѣверсалу и о наданье пустихъ до тихъ дѣль сѣлецъ прилеглыхъ земель, яко і о потверженье всѣхъ вишеіменованныхъ кгрунтовъ для спокойного о пришлій часъ ему самому жегѣ і потомкомъ ихъ оными владѣнія. Мы теди, гетманъ и кавалеръ, той его прозбѣ, давши у себе мѣстце, а до того респектуючи на его з

^а У тексті дописано: В копії пишеть.

^б Так у тексті.

молодихъ лѣтъ и передъ урядомъ сотництва и на урядѣ ономъ чрезъ долгое время в Войску Запорожскомъ роненіе и ронячіе прислуги и заслуги, до которыхъ и впередъ видячи его быти способного, рассказали в канцелярій нашей войсковою видати сей нашъ унѣверсалъ, которого мощью і повагою яко оны двѣ селцы владѣніе ему подлугъ первой волѣ нашей ствержаемъ і пустошкій земли к тимъ селамъ прилеглій приворочаемъ до оныхъ, такъ и всѣ выше описанніе кгрунта купнымъ правомъ набутые в спокойное заживанье ему самому, женѣ, потомкомъ ихъ потвержаемъ, варуючи тое пилно подъ неласкою нашею войсковою, абы нихто з старшины и чернѣ не смѣлъ и не важился ему, пану сотниковѣ, в владѣній тими покупленными кгрунтами найменшой перешкоды чинити и людей на купленныхъ плечахъ осаженнихъ до жаднихъ роботизнъ і подачокъ заживати і примушати, особливе дуброви до кгрунту Чориговского належной (:которой для береженя позволялосмо ему дворъ построить тамъ же и человѣка держати:) пустошити, если его купленая есть, жебы прето той волѣ нашей во всемъ досить чинено, повторе і подесеате под суровымъ караньемъ варуемъ и грозно приказуемъ.

Данъ в Киевѣ, октовріа 8, року 1706^а.

Вышіменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 880-881. Копія.

№ 459

1706, жовтня 9, Київ. –

Універсал Івана Мазепи Семенові Вакулі на військову частину в млинах у селах Каплинці і Кейбалівка, що на річці Удай

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковнику Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского Лубенского з старшиною полковою, особливе дозорце млиновъ нашихъ войсковихъ, в том полку будучихъ, и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, сымъ унѣверсальнымъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просимъ насъ, гетмана, панъ Семень Вакула, сотникъ Пѣратинский, о потверженіе унѣверсаломъ на млинъ, на рецѣ Удаи на греблѣ Каплинской стоячій, о двохъ колахъ, у пана Свѣчки Лукяна, знатного товариша войскового, куплений, и о наданіе зъ оного войсковою части розмѣрнихъ пріходовъ, так же и о стверженіе передъ симъ ему позволеного одъ насъ позволения одбирати з трохъ власнихъ его каменей, на сазѣ реки Удая подъ селомъ Кейбаловкою стоячихъ, также розмѣрнихъ пріходовъ войсковихъ частей. Мы прето, гетманъ и кавалеръ, склонившиися на его прошеніе, а до того респектуючи на его и перед

^а Далі в копії дописано: На подлѣнномъ подпись таковъ.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати войсковою генеральной

врядомъ сотництва и на врьдъ ономъ въ Войску Запорожскомъ, роненіе и ронячія заслуги и услуги, казалисьмо з канцеляріи нашей войсковою выдати йому сей наш унѣверсаль, которимъ яко тую куплю млина в спокойное владѣніе ствержаемъ, такъ надаемъ и позволяемъ ему жъ з оного и особенно о трохъ колах власнимъ его коштомъ на сазѣ Удайской построеного войсковую часть розмѣрнихъ пріходовъ, до ласки войсковою, о якой волѣ нашей вѣдаючи кождий, и именно дозорца млиновъ наших, абы не важилися ему, пану сотнику, въ одбраню з поминенихъ его млиновъ, купленного и своимъ коштомъ настроеного, войсковою части розмѣровъ найменшой части кривды и перепонъ чинити, пишно мѣти хочем и грозно приказуемъ, а особливе варуемъ, жебы поколющии и показанщини и пана сотника Ператінского не одбрано, неодменне декларуемъ.

Данъ въ Кієви, октоврія 9, 1706 року.

Вишшъменованій гетманъ, рукою власною.

Стороженки. Фамильный архив. – Т. VI. – С. 526. – № 463.

№ 460

1706, листопада 15. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи чернігівському полковникові
Павлові Полуботку з дозволом на річці Снов
зайняти і засипати греблю та побудувати млин***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Ознаймуем симъ нашимъ унѣверсальнимъ писаніемъ кождому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, особливе пп. старшине полковой черниговской, сотникомъ, атаманъи и всему старшому и меншому товариству, войтомъ, мѣшаномъ и всѣмъ посполитимъ того полку абывателемъ, ижъ респектуючи мы, гетманъ, на вѣрныя при реиментѣ нашемъ въ Войску Запорожскомъ и передъ урядом и на урядѣ полковничества ронячіи услуги пана Павла Полуботка его царского пресвѣтлого величества Запорожского черниговского да и въпредъ его до оныхъ заохочуючи, позволилисмо ему на рецѣ Снови въ его жъ полку будучои межи селами Боровичами⁵⁹⁷ противъ Быка или Хвощовского Мостица зайняти и засипати греблю и построити на оной, подлугъ силы воды, млины, а построивши, всѣ розмѣровые зъ оныхъ приходы и пожитки для дворовихъ его расходоу отбирати, вѣдаючи теды о таковой волѣ нашей вишей выраженной кождий зъ старшины и черни того полку, абы ништо не смѣлъ и не важился ему, пану полковникови, такъ въ заимованю и засипаню тоей гребли и в построению млиновъ, яко въ отбиранию зъ онихъ в всѣхъ розмѣровыхъ приходовъ и пожитковъ найменшой перепоны и перешкоды чинить, того пишно мѣти хочемъ и грозно подъ непоблажнымъ каранемъ приказуемъ, варуемъ, еднакъ и тое, жебы отъ тои гребли занятю и засипаню людемъ околичнымъ въ кгрунтахъ, лѣсахъ и сѣножатехъ, не было жодной шкоды.

Данъ въ Батуринѣ, ноеврія 15, року 1706.

Звишенованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною и печать войсковая приложена.

ЦДІАК України, – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 202. Копія з таким вступом: Року: 1710, місяця мая 16 д. № 10.

На маистрате его царского пресвѣтлого величества чернѣговскомъ, передъ нами Федоромъ Лопатою, войтомъ чернѣговскимъ, Федоромъ Якимовичомъ, Герасимомъ Звѣромъ, бурмистрами и раицами въ ратуши Чернѣговскомъ зо всѣми его милость панъ Павелъ Полуботокъ, полковникъ Войска ега царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговскій презентовалъ висоце поважніи унѣверсаль реиментарскіи на фундоване гребли на рецѣ Снови подъ селомъ Новими Боровичами данніи и уступленые своихъ на той же рецѣ заимшиъ и урочищъ отъ висоце в Богу превелебного отца архимандрита святотроицкого стверженое и отъ пана Василя Полунѣцкогo, бывшого сотника любецкого, купчоі листъ до тои же гребли належачие потребуючи, абы были приняты и для тых лучшее твердости в Книги, ратуша Черниговского уписаны, которые мы приімуючи передъ собою читать казали, а по прочитанно уписать повелѣли, о чомъ тіе листы ширей и достатечнѣи опѣвають и такъ се въ собѣ писмомъ руским писаніе мають.

№ 461

1706, листопада 15. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи про передачу чернігівському полковникові Павлові Полуботку села Наумівка в Киселівській сотні, оскільки його мати, за якою воно було закріплене гетьманським універсалом, по смерті Леонтія Полуботка прийняла інокінський сан

Пресвѣтлейшого і державнѣйшого великого государя его царского священнѣйшого величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и бѣлого орла кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, особливе пп. старшинѣ полковой черниговской, сотникомъ, атамани и всему старшому и меншому товариству, войтамъ, мѣщанамъ и всѣмъ посполитим того полку обывателямъ, и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсалнимъ писаннемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ любо перед симъ з позосталих блаженния памяти небожчика пана Леонтія Полуботка значного товариш а войскового добръ позволилисмо были овдовѣлой женѣ небожчиковской паней Полуботковой селомъ Наумовкою⁵⁹⁸ в солтѣ Киселѣвской лежачимъ з прилеглими до оногo кгрунтами и угодіями владети до ласки нашой войсковой. Однакъ кеди теперь, она панѣ Полуботкова соизволила в чинѣ инокинскій постригатися, теди оное село зо всѣми належачими грунтами и угодіями в первоѣтлную поссесію приварочаемъ снoви небожчиковскому пану Павлу Полуботникови, полковникови Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговскому, позволяючи ему одъ посполитих тамошних наумовских жителей всякіи обикліи повинности и послушенства отбирати, вѣдаючи прето о той виражной волѣ нашой каждой старшинѣ и чернѣ того Чернѣговского полку, аби ниxто не смѣлъ и не важился ему, пану полковникови

полку, в обнятію в свое завѣдованіе пререченого села, якої и в владѣній онимъ и всякими приналежними грунтами и угодіями с такъ тех и в отбыраннію од посполитих людей належачих повинностей и послушенствъ, жадной найменшой перешкоды и перепони чинити, пилно повагою и моцою сего унѣверсалу нашего варуемъ и сурово грозимъ, в них застъ тамошній наумовскій зо всѣми громадними людми (: опрочъ козаковъ, которіе при належитих козацких волностях повинни заховани быти:) абы всякое послушенство ему, пану полковникови, отдавали и належитіе повинности без отреченя умщали приказуемъ.

В Батуринѣ, ноября 15 дня, 1706 году^а.

Звишьменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І, 52810 (Лаз. 12/5. – Арк 1). Копія.

№ 462

1706, листопада 21. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи про схвалення рішення
Генерального військового суду про повернення вдові
Марії Борковській, чернігівському полковому осавулі
Андрієві Стаховичу та іншим діброви, що здавна
належала до Седнівської міської греблі, яка була
захоплена військовим товаришем Яковом Лизогубом*

Пресвѣтлаго державнѣшаго великого государя царского величества Войскъ Запорожских, гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникови чернігѣвскому, пану Павлу Полуботкови, старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманомъ, войтомъ, бурмѣстромъ, а особливе урядови Седневскому зъ всѣми тамошними и цѣлого полку Чернігѣвского старшими и меншими войскового посполитого чину обивателми и кождому, кому бы колвекъ тепер и в потомніе часи о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсалнимъ писаніемъ нашимъ ознаймуемъ, поневажъ в справѣ межи державцями и мелниками млиновъ на рецѣ Сновѣ на греблі Седневской мѣской знайдуючихся, именно, межи панею Марією Василіевою Борковською, обозною енеральною вдовствующою, паномъ Стефаномъ Бутенкомъ, асауломъ полковимъ чернігѣвским, паномъ Андреемъ Стаховичемъ, сотникомъ, городничкимъ, паномъ Самойломъ и паномъ Демяномъ Мокрієвичами, паномъ Семеномъ Шубою, знатнимъ товариствомъ войсковим, п. Даниломъ Стриєвскимъ, панею Евфросимією Мокрієвичевою, п. Иваномъ Даниловичомъ, Леонтіємъ Римшою, Романомъ Знуйкомъ, Грицкомъ Давиденкомъ, Иваномъ Савенкомъ, Семеномъ Савенкомъ и Настею Лаптихою, особами сторони поведовой, а межи паномъ Яковомъ Лизогубомъ, значнимъ товаришемъ войсковим и подданими его жителми Бѣгацкими, стороною

* У рукопису дописано: В подленномъ такъ подписано.

обжалованною, перед судом нашим войсковым Енералнимъ о дуброву здавна до гребли Седоевской мѣской палежачую, точачойся, первой і презентованной от поводовой стороны и цивилизацій за вѣдомом и позволеніемъ пана Павла Полуботка, полковника теперешняго чернѣговского, а за зополнимъ обоихъ поводовой и обжалованной сторон согласіемъ черезъ особ полку Чернѣговских, именно черезъ пана Николая Кгрембецкого обозного, п. Василя Томару, сотника вибелского и иныхъ о томъ виведенной из виразной обоихъ старон контроверсій, а потом изустаную стариннихъ обещанію тому ж судовой нашему войсковому Енеральному притомнихъ, вѣри годнихъ людей, созная, которій тое свое сознаеть и крестнимъ цѣлованіемъ подтвердили, явніе, яснѣе и правдивыя показались доводи, что тая дуброва здавна, еще за полковничества в Чернѣговѣ небожчика пана Івана Аврамовича за згоднимъ и совѣтними значнѣйшихъ седневскихъ обитателей позволеніемъ, на гачене греблѣ седневской (:которая всѣмъ обще для переезду потребна была:) і на удоволствование млиновихъ деревнѣ потребяхъ, вѣчными часами отведена и певними знаками от грунтовъ Бигацкихъ такъ; едучи дорогою от греблѣ седневской до села Сахновки понад рекою Сновю лежачую, і повернувши з оной на другую дорогу до Дирчина ведучую, а тоей Дирчинскою дорогою до урочища Топорца, а од того урочища по Старое Гутище, по лѣвой сторонѣ от реки Снови до гребли Седневской опредѣлена и ограничена, и для того судъ нашъ войсковій Енералній и впредь оную при той же гребли седневской заховуеть и декретомъ стверждает, а пана Якова Лизогуба, потомковъ его, такъ же обитателей Бѣгацкихъ вѣчными часи чуждими чинит. Прето мы, гетманъ и кавалер, правнимъ у томъ артикуламъ и декретовой суду нашего войскового Енералного, децизіей послѣдуючи, а послужномъ поводовой стороны всѣхъ вижеі вираженнихъ особъ прошенію, выдаючи сей нашъ унѣверсалъ, помянутою дуброву, якъ ся в давномъ своемъ органиченію мѣет при онихъ же и греблѣ ихъ седневской вѣчными часи змошіяемъ, стверждаемъ и укрепляемъ, а его пана Лизогуба и потомковъ его, такъ же Бѣгацкихъ жителей, вѣчными жъ часи от оной отручаемъ, пилно и грозно варуючи, абы п. Лизогуб, потомковъ его и обитатели Бѣгацкій жадного мѣроу впредь до тоей дуброви не важился, і не интересовался претексту, якого неслушнаго, и найменшой близости забирати і имъ млиновъ седневскихъ державцомъ і мелникомъ в оной порубами, албо якими нибудь способами, кривди и долегливости наносити, оны зась державци и мелники волни і мощны будут до угочення гребли и давнихъ млиновихъ потребъ, тоей дуброви безперешкодно заживати. Аже передъ тимъ же судамъ нашимъ войсковымъ Енералнымъ по свидѣтельству людей вираженнихъ в вишпомянутой же інквизицій черезъ пана Кгрембецкого, пана Томару изъ ныхъ особъ чернѣговскихъ виведенной показалося явными документами и тое, что онъ же панъ Яковъ Лизогубъ не мало сѣножатей до млиновъ, на той же седневской греблѣ на рецѣ Сновѣ, найдуючихся паней Маріи Василевой Боржовской, обозной Енералной, пана Стефана Бутенка, асаула полкового чернѣговского, и Леонтия Римши, товаришъ а сотнѣ Седневской, належачихъ, купнимъ правомъ з млинами совокупно набитихъ безъ правне себѣ превлащаль и неналежне завладѣлъ, на якіе онъ сеножатѣ купчіе записи передъ судомъ Енералнимъ презентовали и з тихъ мѣръ судъ нашъ войсковій Енералній отъ его пана Лизогуба, тые сѣножатѣ отсуждаетъ и заховуеть оніе при млинахъ

седневских паней обозной Енералной; п. асаули полкового чернѣговского и Римши, товарища а сотнѣ Седневской. Теди мы тоей декреталной з суду нашего войскового Енералного, яко слушне ведлугъ правних артикулом ферованной децизі ни в чомъ не нарушаючи, ствержаем симъ нашим унѣверсалом тіе сѣножи, оной же паней обозной Енералной, п. асаулови полковому чернѣговскому и Римши, товаришевѣ сотнѣ Седневской в вѣчное владѣніе и заживане, а пана Лизогуба, потомков его и жителей Бигацких в вѣчніе часи отдаляемъ, одоних, якіе то сѣножатѣ по праведном свѣдителействующихъ сознают тими опредѣляемъ од іншихъ границъ знаками, почавши од Чернової Лозы Рудкою, Подлокни-нянскіе поля и гай, где болото, зовемое Мориливъ, межи полями Локни-стянскими и тими до Седневской греблѣ належитими сѣножатми границит, а од того болота в рѣчку под Гнѣздище, а од Гнѣздища по Грязное, а з Грязного в тое речище, од которого Черновая починается Лоза, альбо панъ Яковъ Лизогуб, доставши до своихъ рукъ способомъ в секретѣ судовом вираженним писмо, данное на тіе сѣножати за небожчика пана Івана Аврамовича, полковника чернѣговского, од намѣсника его Седневского Яцкевича, прежнимъ державцамъ тихъ млиновъ, якіе тепер купнимъ способомъ досталися паней обозной Енералной, пану асаулѣ полковому чернѣговскому и Римши, у себе оное удержаль и виничи майстратовія ратуш а чернѣговского інтродуковаль и екстракт з нихъ взял, однакъ, когда не такъ властне, як в томъ Яцкевичовомъ писмѣ было о тихъ сѣножатехъ изображено, и о границахъ виписано до книгъ подаль, переформовавши болгъ на свою сторону и пожиток, а ку ихъ шкодѣ и убитку, яко тое з устного живихъ свѣдковъ зозногя показалос, да и самого Яцкевичового орийналного писма не показал. Прето тот его випис з книги взятий повагою сего нашего унѣверсалу чиним не важным, касуем, и вѣчными часи аннигчилюемъ, даючи зуполную мощъ и владзу оной паней обозной Енералной, пану асаулови полковому чернѣговскому и Римши тѣми сѣножатми. яко при млинахъ купленими, ведлугъ границъ свѣдками обясненнихъ, а не ведлугъ описания оних, в неправдивомъ екстрактѣ пана Лизогуба изображенного, владѣти без жадного от его ж пана Лизогуба, потомков его и обивателей Бѣгацкихъ перенагабання и перешкоди. А если бы пану Лизогубу чи то самъ явнимъ, albo скритимъ якимъ способомъ поважилися, чили тежъ подданийй своимъ жителемъ Бѣгацкимъ допустил в помянутую дуброву рубанемъ, а сѣножати вкошуваниемъ ся, над вираженніе о декретѣ судовомъ и тутъ границы упорне втручатися и шкоди чинити, то неопустіе вини в декретѣ судовомъ заложенной, двѣ тысячи талярей до скарбу нашего войскового заплатит, всѣ прето тутъ виписанніе от части, а в декретѣ судовомъ обширне спецификованніе варунки и каявзулѣ, аби тепер и в потомніе часи, вѣчне ни в чомъ ненарушне при своей мощи зоставали повагою сего нашего унѣверсалу оніе закрѣпляемъ, которий подписомъ властнимъ нашей гетманской руки и притисненемъ печати войсковою утверждаем и умоцняемъ.

Дан з канцелярій войсковою в Батуринѣ, ноеврія 21, року 1706.

Звишменованный гетман и кавалер, рукою власною^а.

ЩДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 303-304. Копія.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1706, листопада 25. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи про заборону монастирям
 і козакам шинкувати на шкоду Київській ратуші**

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Всѣмъ вообще и каждому засобна, кому колвекъ о томъ вѣдати належить, а особливе властямъ духовнимъ кievскимъ, такъ тежъ п. сотникови кievскому и атаманови тамошнему зъ товариствомъ ознаймуемъ, ижъ донесль намъ панъ войтъ кievскій зъ майстратомъ, что за вѣдомомъ велебного отца начальника манастыря святыхъ верховныхъ апостолъ Петра и Павла, въ дворѣ монастирскомъ и въ прочихъ нѣкоторыхъ духовного и казацкого чину людей, въ дворахъ не тилко потаємно, але и явно безъ всякой опасности горѣлчаные отправуются шинки, через що значная шпѣхлерови ратуша Кievского чинится убыль и оскудѣніе, зъ которого такъ здешные, яко и заграничные безпрестанными найбардзѣй подъ сей часъ наездами и переездами великороссійскихъ особъ началнихъ нанесены расходы отбывають и когда самъ его царское пресвѣтлое величество зъ войсками изволилъ найдоватися в Кievѣ вистатчано доволства. Гамуючи прето мы и поскромляючи таковое самовольство, абы далѣй ратушови Кievскому не было уймы и ущербу, велѣлисмо видати зъ канцеляріей войсковою сей нашъ унѣверсаль, которого моцю повагою гаруем (варуемъ?) и пилно приказуемъ абы нѣхто, такъ з властей духовнихъ, яко и зъ товариства сотнѣ Кievской, нѣ явнимъ, а нѣ потаємнымъ, а нѣ инымъ яковымъ способомъ не имѣль и не смѣль и не важился горѣлокъ своихъ шинкувати подъ великою нашею и под утратою всей худобы. Албовѣмъ, если упоромъ и самовольствомъ въ преречоныхъ дворахъ шинкуватися горѣлки будутъ, то певне ратушъ Кievскій, пришедши чрезъ тое до остатного недостатку, не мѣтиметь чимъ противъ расходовъ мѣскихъ опертися и не будетъ могли бы, и наипилнѣшая указа потреба, помощи дати з належитимъ доволствомъ. А такъ для того велимо брати горѣлки зъ дворовъ тихъ, въ которихъ оные будутъ самоволне шинкуватися и давали на расходы мѣскіе ратушныя симъ же нашимъ унѣверсаламъ майстратови Кievскому позволяемъ.

Данъ сей въ Батуринѣ, ноеврія 25, року 1706.

Звишменованій гетман, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І, 50608 (Лаз.5). – Арк. 1. Оригінал.

Опубліковано: А. Лазаревскій. Гетманские универсалы о киевском городском хозяйстве (1617-1719) // Чтения в ИОНЛ. – Кн. 16. Вып. IV.– № V т с. 77-78.

Частково опубліковано: Тищенко М. Боротьба кievських козаків з магістратам за право шинкувати горілкою // Праці комісії для виучування історії західноруського та українського права. – К., 1926. – Вип. 2. – С. 203.

1707 рік

№ 464

*1707, січня 7. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи вдові Олені Борохович
про “послушенство” їй лютинських, борковських,
соколівських і загрунівських обивателів*

Его царского пресвѣтлѣйшого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Вамъ, войтамъ лютенскому, борковскому, сакаловському и загруновському, со всѣми тамошними людьми посполитими в подданствѣ паней Бороховичевой, полковниковой гадяцкой, будучим, симъ писаніємъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ будучи у нас гетмана, з належитимъ праздничнимъ поклономъ, она, панѣ Бороховичева, прекладала намъ, же многіе зъ межи васъ, а мало не всѣ, не хочете ей належитого послушенства и обиклыхъ повинностей отдавати и уйщати, якъ за небожчика мужа ей, пана Бороховича, полковника гадяцкого, отдаували; якій огурній и власти противний вамъ поступокъ, яко не по малу ганимъ вамъ, такъ пилно упоминаемъ и грозно всѣмъ приказуемъ, абысте по прежнему во всемъ ей, паней Бороховичевой, были послушни и належитій повинности уйщали без отреченія, так же и достойное пошанованне отдавали, яко державцѣ, о що и повторе пилно, пилно вамъ приказавши, Богу поручаемъ.

Данъ въ Батуринѣ, януарія 7 дня, року 1707.

Звишменованній гетман рукою власною^а.

Бунчуковий товаришъ сводиль

РДАДА, ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 230. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. - 7. – Арк. 230. Мікрокопія

Опубліковано: Генеральное следствие о маестностях Гадяцкого полка. – С. 35.

^а Праворуч від підпису в копії написано: Мѣсто печати рейментарской.

1707, січня 9. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому
сотникові Іванові Чернолуцькому на селі Хвоевичі,
яке до того було в посесії його брата Петра**

Пресвѣтлѣшаго и державнѣшаго великаго государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоаннъ Мазепа.

Всеи старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковниковѣ стародубовскому, тепер наказаному, а въпред и совершеному, старшинѣ полковой, сотникамъ и всѣмъ того полку старшимъ и меншимъ войскового и посполитого чину обывателямъ и каждому, кому би колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ унѣверсаломъ нашимъ озънаймуемъ, ижъ просимъ нас п. Іванъ Чернолуцьскій, сотникъ полковій стародубовскій о наданне себѣ села въ полку Стародубовскомъ найдуючогося, а іменно Хвоевичъ, которое прежде въ поссесии болшей двадцати лѣтъ брата его родного zostавало, а тепер по смерти братней до двору небожчика^а п. Миклашевского, полковъника стародубовского отойшло. Мы прето, гетманъ и кавалер, респектъуючи на зънатніе его пана Чернолуцького въ Войску Запорозькомъ отправаніе на урадѣ асаулства полку Стародубовского услуги, въ которихъ и въпред на нашемъ сотни[ц]тва полкового урядѣ абы не уставалъ заохочуючи, а до того уважаючи и на тое, что под час несчастливого Несвѣжского попущеніемъ божимъ за скритую сторонѣ нашей недоброхотниковъ зърадою ставъшогося погрому на полкъ Стародубовскій, онъ панъ Чернолуцькій не толко всеей своей субстанціи тамъ отстрадалъ, лечъ и самъ въ руки неприятелскіе достался былъ и на висвобожене его зъ тоей неволѣ жона его жъ значне запозичилася, подаемъ ему въ поссесію преречоное село Хвоевичи, позъволяючи от людей посполитихъ (: кромь козаковъ, которіи при своихъ войсковихъ волностяхъ всегда ненарушно повинни заставати:) послушенство и всякіе подданскіе повинности отбирати въ чомъ всемъ, абы якъ сам панъ полковникъ стародубовскій, старшина полковая, такъ и нѣхто изъ иншихъ, зъгола зъ старшихъ и меншихъ того полку обывателей ему пану Чернолуцькому сотниковѣ полковому^б стародубовскому жадной найменшой не важилься чинити перешкоды, кривды и перегабання. Войтъ засъ того села Хвоевичъ зъ послулствомъ повинни будут поддансько ему, пану Чернолуцькому во всѣмъ быть послушними. Такову нашу волю подписомъ вѣласной нашей руки и притисненемъ печати войскової ствержаючи о ненарушне оною пилно, и грозно, и суворо повагою сего унѣверсалу приказуемъ.

^а Небожчика – написано збоку.

^б Полковому вписано над рядком.

Дань въ Батуриинѣ, януарія 9 дня, року 1707-го.

Звышменованный гетманъ і кавалеръ, рукою власною^а.

РДАДА. Ф. 248. – Оп 1. – Спр 1813. – Арк 268. Копія.

ЦДАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп 2. – Спр. 32 Арк. 268. Мікрокопія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 398-399. Копія.

ІР НБУВ. – Ф. І, 63940. – Арк. 580. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 209-210.

№ 466

1707, січня 10. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Стародубівського полку Пилипові Данченку на зайняття на річці Істрівці греблі і побудову млина

Пресвѣтлѣшого и державнѣшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого Апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всеі старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, особливе пану полковниковѣ, теперъ наказному, а впредь совершенному стародубовскому зъ старшиною полковою, сотником, атамани, войтам, бурмистрамъ и всѣмъ посполитимъ того полку обывателямъ и каждому, кому бы колвек о томъ вѣдати надлежит, симъ писаніемъ нашимъ ознаймуемъ, иж просил насъ, гетмана, м. Филипъ Данченко, значный полку Стародубовского товаришъ о позволене на заняте на рѣчцѣ Истровце⁵⁹⁹ на урочищи прозиваеомъ Брудѣ, греблѣ и построене млина ку вспартю господарства своего. Прето мы, давши тому его прошенію у себе мѣстце велѣлисмо зъ канцеляріи нашей войсковой видати оному сей нашъ унѣверсаль, позволяючи черезъ оный на вишѣпоменномъ мѣстцу греблю засипати и млинъ, подлугъ сили води, построити. Вѣдаючи теди о той виразной волѣ нашей кождій зъ старшины и чернѣ, абы не смѣлъ и не важился ему п. Филиппу Данченку в займаню и за[сы]паню оной греблѣ и в построеню млына найменшой кривды и перешкоды чишити, пилно варуемъ и грозно приказуемъ, а тут же прекладаемъ, жебы от занятя тоей греблѣ околичнымъ людемъ в сѣножатехъ и инних господарскихъ угодіяхъ не дѣялася найменшая перешкода и кривда.

Данъ въ Батуриинѣ, іануарія 10, року 1707^б.

Звышменованный гетманъ и кавалеръ рукою власною^в.

Свидетельствовали

^а У копії дописано: Мѣсто печати рейментарской.

^б Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подпись таковъ.

^в На підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Съ подлѣнным читал полковой канцеляристъ Антонъ Дементіевичъ Закревскій

Таков подлѣнный унѣверсал по засвидѣтелствованіи комиссий принялъ бунчуковый товаришъ Іванъ Нестеровичъ Данченко.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 80. – Арк. 11. Копія.

№ 467

1707, січня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Григорієві Костенецькому на уряд сотника

Всѣмъ, кому би о томъ вѣдати надлежало, а особливо пановѣ атаманувѣ городовому конотопському со всѣмъ войсковимъ товариствомъ войтовѣ тамошному съ посполитыми людьми, также и атамановѣ съ товариствомъ и войтамъ съ посполствомъ въ селахъ до Конотопской сотнѣ належачихъ, знайдуючимся, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ: ижъ, вѣдаючи мы згодного и способного до уряду сотницького пана Григорія Костенецького⁶⁰⁰, товариша войкового, а до того знаючи согласное всего товариства сотнѣ Конотопской о немъ до насъ, гетмана, занесеное прошеніе, посылаемъ отъ боку нашего пана Данила Болбота, значного канцеляриста войкового, до васъ в Конотопъ, злѣщивши тотъ урядъ сотничества вручить и короговъ дати ему, пану Григорію Костенецькому, который, тотъ урядъ сотничества обіявши, долженъ будетъ добрыхъ миловати, а злыхъ и проступнихъ карати. Зачимъ мѣти хочемъ и приказуемъ, абы всяк з старшого и младшого сотни той товариства и посполитыхъ обывателей, вѣдаючи о таковой волѣ нашой, повиновеніе, яко старшому, и належитое отдавали послушенство ему, пану Костенецькому.

Данъ въ Батуринѣ, генваря 12, року 1707.

Звишменованій гетманъ, рукою власною.

Акад. Ник. Василенко. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права XVII-XVIII вв // Український археографічний збірник. Видає Археографічна комісія УАН. Т. 1. – У Києві, 1926. – С. 101. – № 31.

№ 468

[1707], січня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про затвердження розмежування грунтів між селами Грим'яче і Семенівка, з одного боку, і селами Шептаківської волості, з другого, що здавна до гетьманської булави належали

Пресвѣтлѣших державнѣших великихъ государей ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского гетманъ Іванъ Мазепа

Ихъ же царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского, всей старшинѣ и чернѣ и кому колвекъ в полку Стародубовскомъ вѣдати надлежит,

ознаймуемъ, ижъ по росказаню нашомъ, яко панъ Іванъ Бѣлзорецкій, дозорца добръ нашихъ войсковихъ Почеповскихъ висланъ будучи на розездъ розграниченне вкгрунтахъ, з одной стороны, нашихъ Шептаковскихъ, здавна до булави гетманской належныхъ, а з другой стороны, Гримячого села старожитнихъ учинилъ, а по немъ ипанъ Захарія Шашкевичъ з нимъ нашъ товаришъ войсковий, тое жъ висланнимъ от насъ будучи в полкъ Стародубовскій для многихъ справъ тое жъ розграниченне узнавши за правдивое и слушное, потвердилъ непорушно укрѣпилъ своимъ писмомъ, а оттолъ поехавши з нимъ паномъ Бѣлзорецкимъ онъ, панъ Захарии, учинили розграниченне межъ Семиополкою и селами волости Шептаковской, которими зазначили якіе кгрунта вѣчне быти мают до якои стороны, такъ теди и мы по помежежныхъ висланихъ нашихъ, узнани тое, онихъ розграниченне симъ унѣверсаломъ нашимъ ствержаемъ, а оразъ пилно варуемъ и сурово приказуемъ, абы в томъ учиненномъ розграниченню симъ унѣверсаломъ межъ Гримячимъ, Семионовскою и волости Шептаковскою о кгрунта жаденъ, такъ старшина полку Стародубовского, яко и старши сотни в Шептакахъ найдуючіеся отнюдь не важился никогда найменшого чинити нарушенія, якобы всегда могло оное розграниченне в своей крѣпости зоставати, подлугъ тиємъ розезднихъ и сего унѣверсалу нашего чинити нарушенія, якобы всегда могло оное розграниченне в своей крѣпости зоставати, подлугъ тиємъ розезднихъ и сего унѣверсалу нашего.

Данъ в Батуринѣ, 17 януарія, рокъ^а.

Звишминованный гетманъ рукою власною, року^б.

С подленнымъ читалъ

Писаръ судовий Григорій Гаевскій

Концеляристъ Стефанъ Журавка.

IP – НБУВ – Ф. I 58449. Копія.

№ 469

1707, березня 2. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи товаришеві Глухівській сотні
Якову Урвихвостові на всі маєтності
в селах Божок і Спаське*

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорозскихъ гетманъ і кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало, такъ вайскового, яко і посполитого чина старшимъ і меншимъ рейменту нашего людемъ, а особливе оцу городничому маєтностей монастыра Батуринского сель Спаского⁶⁰¹ и Божка теперъ и на потомъ будучому, симъ нашимъ унѣверсалнимъ писаниємъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ Яковъ Алексѣевичъ Урвихвостъ, товаришъ сотнѣ Глуховской о потвержене на отчѣстие свои власниє вѣчистою куплею

^а Рік у тексті не вказано. У рукопису дописано: В подленномъ подпись.

^б Нижче в колі: М.П.

набытие Грунта и на чотири дворци, два в селѣ Спаскомъ, а два в селѣ Божку застаючие. Ми теди, гетманъ и кавалеръ принявши тое его прошеніе за слушность, а ку тому респектуючи на небощика родича его войсковие услуги, на которых онъ застаючи, под часъ таванского города в облеженню от неприятелей будучого, от неприятелских же рукъ тамъ в Тавани живота пострадалъ, и сподѣваючися, же и онъ войсковие службы нелениво будетъ отпраовати и в никуда подлугъ звания своего обходитися, яко симъ нашимъ унѣверсаломъ ему Якову Урвихвостови всѣ его Грунта, дворци и футоры з всѣми до них принадлежностями вичистимъ правомъ набитие в владѣние и посессию ствержаемъ і уможняемъ, такъ аби ни хто з сѣтаршини и черни войсковых и посполитих людей, также и городничіи тих селъ Спаского и Божка не смѣлъ и не важился ему ж, Якову Урвихвостови в спокойномъ тых его дворцовъ, футоровъ, кгрунтовъ владѣнню и в отбиранию з них належитих пожитковъ жадной найменшой чинит кривды, долегливости, утисковъ і спустошеня, пилю мѣти хочемъ, варуемъ и рейментарско приказуемъ.

Данъ в Батуриѣ, марта 2, року 177^а.

Бишъ менованный гетманъ, рукою власною.

ЦДІАК України. – Оп. 3. – Спр. 9098. – Арк. 41. Копія.

№ 470

1707, березня 4. Батурин. –

*Універсал Івана Мазепи дружині колишнього
лубенського полковника Леонтія Свічки з синами
Василем і Лук'яном на доходи від їхніх млинів*

Пресвѣтлѣшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Віойскъ Запорозкихъ гетманъ и кавалѣръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ вовець и кождому з особна, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, а меновите пану полковниковъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского лубенскому з старшиною полковою, сотникомъ, атамани и всему старшому и меншому товариству, войтомъ, бурмистромъ, мѣщаномъ и всѣмъ посполитимъ того полку обивателемъ, симъ унѣверсалнимъ писаніемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просила насъ, гетмана, овдовилая панѣ Леонтіева Свѣччиная з синами своими пп. Василіемъ и Лукьяномъ Свѣчками, знатними товаришами войсковими в потверженне, а заховане при нихъ войсковое часты розмѣровихъ приходовъ покулущини и покабанщини, з млиновъ ихъ власнихъ ниже описаних на рецѣ Удай и на иншихъ рѣкахъ будучихъ, именно под мѣстомъ Пѣратиномъ. едно, а на гаткахъ двѣ клѣтки в осми колахъ, на Чумгацѣ двѣ клѣтки о чотирохъ колах, на Сухой Оржицѣ. една клѣтка о двохъ колахъ, в селѣ Гурбинцяхъ три клитки о семи колахъ, под Городищемъ на Оржици двѣ клѣтки о пяти колахъ, под Кручею три клѣтки о девяти колахъ, на Воробювской греблѣ една клѣтка о

^а Так у тексті. Напевне має бути: 1707.

чотириохъ колахъ, тамъ же на спустѣ весняномъ од села Пѣсокъ една клѣтка о двохъ колахъ, а на Каплинской греблѣ одна клѣтка о двохъ колахъ, да на той же греблѣ двѣ клѣтки о чотириохъ колѣхъ. Теди ми, гетманъ, памятуючи на вѣрніе и зычливіе блаженной памяти пана Леонтія Свѣчки, на тотъ часъ полковника лубенского, з молодихъ лѣтъ и передъ урядомъ и на урядѣ полковничества онога ажъ за кончини живота его в Войску Запорожскомъ роненіе працы и заслуги, а до того респектуючи на вдовство еи паней Свѣтчиной и видячи синовѣ ихъ преречонихъ пп. Василя и Лукяна Свѣчокъ нелѣниво войсковіе працѣ и служби на удилъ походовъ военныхъ не опираючи отбуваючихъ, до которыхъ прозбъ и услугъ и впредѣ заохочуючи онихъ розказалисмо были [кан]ляріи войсковою видати ей панѣ Свѣтчиной и вишей помянутимъ еи синамъ сей нашъ унѣверсалъ, которого мощю и повагою, яко заховуемъ при нихъ за всѣхъ ихъ власнихъ вишъ менованныхъ млиновъ тую войсковою часть розмѣровихъ приходовъ поколющину и покабанщину и чинимъ ихъ волними од висилання до Батурина од тихъ млыновъ ременимовъ, такъ пилно мѣти хочемъ и грозно приказуемъ, абы кождий з старшины и чернѣ того Лубенского полку особливе дозорца нашъ тамошнихъ млиновъ вѣдаючи о той вашей выраженной волѣ нашой, не смѣли и не важилися ей паней Свѣтчиной з синами пп. Василиемъ и Лукяномъ в отбиранню з тихъ ихъ млиновъ войсковое часты розмѣровихъ и в заживанню поколющину и покабанщину найменшой трудности вносити и кривди и перешкоди чинити, жебы теди во всемъ той нашой волѣ чинилося доситъ повторе и подевяте под утратою ласки нашой варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, марта 4, року 1707^a.

Звишменованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

С подлиннимъ унѣверсаломъ читалъ бунчуковий товарищъ Алексей Свѣчка.

Такой копѣи унѣверсаловъ в доме Алексѣя Свѣчки находится, с которого и сѣя копія не та куля того...

Перед текстом: Копія 1707. III. 14. – № 251.

Чернігівський історичний музей. Колекція. – Інв. № Ал. 501/9/54.

Інв. № м.т. ЦІ Р. Копія

ЦДІАК України. – Ф 1407. – Оп. 4. – Спр. 33. – Арк. 1-2. Фотокопія з копії.

Опубліковано: Сіверянський літопис. 1998. №2. – С. 44-45. – № 40.

№ 471

1707, березня 9. Батурин. – Оборонний універсал Івана Мазепи Коропівському ковальському цеху

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому колвекъ тилко о томъ вѣдати належитимет, а меновите п. сотникови короповскому, атаманови городовому з товариствомъ и войтови

^a У копії дописано: На подленномъ подписъ таковъ.

тамошнему з посполитими людьми симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ; ижъ Сидоръ Котляръ з Коропа прекладалъ намъ жалобливе, что любо мѣетъ цехъ ковалскій королскій, до которого и онъ належит, оборонній унѣверсалъ по указу нашомъ з канцелярїей войсковою виданий, жебы ковалѣ на жадніе работизни приватніе от урядовихъ коропскихъ не били помикани для того, же они всякое дѣло около армати войсковою ремесломъ своимъ отбувають из замку нашего Батуринского присилаючіеся, всякіе дворовіе потреби панщиною направують и вновь дѣлають, однакъ сотникъ бувшій коропскій п. Логвиненко и иншіе урядовіе нарушаючи тот унѣверсалъ всегда бывало до домовихъ своихъ работизнъ на панщину потягають, и для тихъ причинъ просиль себѣ особного нашего унѣверсалу оборонного. Мы прето, гетманъ и кавалеръ, склонившеся на слушное его, Сидора Котляра, прошеніе розказалисмо сей нашъ особній ему видати унѣверсалъ для оборони, которимъ пилно варуемъ и приказуемъ, абы п. сотникъ короповскій зо всѣмъ тамошнимъ урядомъ жаднімъ способомъ его, Сидора Котляра, до своихъ работизнъ не важился примушати, уходячи себѣ от насъ за тое нагани и не пощадного караня, онъ засъ Сидоръ Котляръ всегда повиненъ будетъ присиланніе з замку нашего Батуринского рѣчи працею и ремесломъ своимъ дѣлати з иншими помощниками своими, тилко жъ войтъ королскій на таковое наше дѣло з замку присилаючое угода и матери потребнихъ неотмовне з мѣста долженъ будетъ вистаччати, яка воля наша, аби была ненарушене захованна и повторе варуемъ, упоминаемъ, грозимъ и приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, марта 9, року 1707.

Звишь менованний гетманъ, рукою власною

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3442. – Арк. 5. Копія

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 68. – Арк. 479. Копія з заголовком: цеху ковалського, котлярского Короповского.

№ 472

1707, березня 12. Батурин. –

***Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Кузьмі Побожію на греблю в Топальській сотні
під селом Сита Буда на річці Іванова і побудову млина***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всему старшому, меншому Войска Запорожского Стародубовского полку товариству, а особливе господиновѣ сотниковѣ топалскому зъ урядомъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, ознаймуемъ, ижъ усмотрѣвши и здавна себѣ панъ Козма Побожїй, значковїй товаришь полку Стародубовского згодное мѣстце до построенія млина в полку Стародубовскомъ в сотнѣ Топалской под селомъ Ситая Буда, зовемимъ на рецѣ Ивановѣ з волной Пущи козацкой найдуючаеся просилъ нашего себѣ фундушъ а. Мы прето давши у себе прозбѣ его мѣстце респектомъ нелиновой службы его и працы, якої онъ у кождихъ

военнихъ походахъ ложити не жалѣть, велилисмо видати з канцелярій войскової сей нашъ фундушевой унѣверсалъ, позволяючи ему на преречному займищу при тихъ вишеписанихъ околичностяхъ греблю укрипити и млинъ, подлуг сили води постройти, а такъ мѣти хочем и полно приказуемъ, абы ему п. Кузми Побожневѣ ништо з старших и менших в построенню того млина к отбиранню з него належних розмирових приходов жадной и найменшой не важился чинити перешкоди и трудности, однакъ же тут докладаемъ и пишно варуемъ, абы отъ того построения млинъ и припинения воды людским тамошнимъ околичнимъ кгрунтам жадной не было кривди, шкоды и утѣснения. Данъ в Батуринѣ месяца, марта 12-го, 1704 году^а.

Звищъименованій гетманъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 114. – Арк 54 зв. – 55. Копія.

№ 473

**1707, квітня 25. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві
Чернігівського полку Іванові Шершанівському
про закріплення за ним тяглих людей,
що поселилися на його грунтах**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ кождому, кому би колвекъ о томъ вѣдати належало, а особливе пану полковникови чернѣговскому, сотниковѣ ройскому, и ж суплѣковалдо нас п. Іванъ Шершановскій^в, значній товариш полку Чернѣговского, просячи абисмо челоуѣка пяти тяглихъ людей на власном его оцѣвском кгрунтѣ осѣли при нем заховали и нашимъ гетманским ствердили унѣверсаломъ. Мы теды, давши его прозбѣ у себе мѣстце, и респектом услугъ и праць его в том полку роненнихъ, а и вперед ронитися маючихъ, яко тіѣ вишменованніѣ пят челоуѣк при нем заховуемъ, такъ мѣти пишно хочем и приказуем, аби ему пану Івану Шершиновскому в владѣнню тими людми панъ полковникъ чернѣговскій и сотникъ роѣскій найменшой не чинил перешкоди.

Данъ в Батуринѣ, апреля 25, року 1707.

Звишменованний гетманъ, рукою власною^г.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2893. – Арк. 3. Копія з заголовком: Копія з листу гетманского слово в слово.

^а Далі в тексті дописано: В подлиннамъ унѣверсалѣ подпись такова

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Супліку див. у тій же справі на арк. 2.

^г Після підпису в колі написано: Мѣсто печати гетманской.

1707, травня 24. Батурин. –
**Універсал Івана Мазепи про затвердження
 двох куплених пасік за Київським Михайлівським
 Видубицьким монастирем**

Пресвѣтлѣйшого державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и черни Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозского и всякой кондиціи стану и годности людемъ по обоихъ сторонахъ реки Днѣпра зостаючимъ под рейментомъ нашимъ и каждому, кому колвекъ о томъ теперъ и в потомные часы вѣдати будетъ належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ: ижъ будучи от превелебного в Богу господина отца Варлаама Стриховского, игумена монастиря свято-Михайловского Выдубицкого Кіевского и от всей братіи тамошней выправленными, велебный отецъ Варлаамъ духовнимъ того жъ монастиря до нас в Батуринъ презентовалъ намъ купчій записи на двѣ пасѣки от Василя Бобира, жителя Голякувского и от инокинѣ Федосіи Хмилницкой монастиревѣ Выдубецкому, данные, и просилъ пасѣ, абысмо оные для, спокойного заживанья и владѣнія рейментарскимъ нашимъ ствержили унѣверсаломъ. Мы прето, гетманъ и кавалѣръ, принявши тое слушное прошенія казали з канцелляріи войскової сей нашѣ видати унѣверсалъ, которымъ, яко тие вышеписаные пасики для спокойнѣшого заживаня диспонуванья и владѣнія ствержаемъ, такъ, абы нихто зъ старших и менших войсковихъ и посполитих людей не смѣлъ и не важилсѣ въ диспонуванью тихъ пасікъ монастиревѣ Выдубецкому жаднымъ способомъ найменшой чинити перешкоды, кривды, долегливости, утяженья и спустошеня, повагою сего унѣверсалу варуемъ и владзою нашою гетманскою накрѣпко приказуемъ.

Данъ въ Батуринѣ, маія 24, 1707 року^а.

Войскъ Запорожскихъ гетманъ и кавалеръ Іоанъ Мазепа.

На оборотѣ того жъ листа надпись таковая на: пасѣки Хмилницкой и бобировъ въ лѣсѣ Лебединѣ обрѣтающейся на сем боку Днѣпра от полской стороны. № 17-й.

ЦДІАК України. – Ф. 1253. – Оп. 1. – Спр. 1а. – Арк. 1 зв. Копія.

^а У копії дописані слова: “На подлинномъ подписанъ”... Печать бѣлая тисненая.

1707, червня 24. Батурин. –
 Універсал Івана Мазепи Чернігівському Єлецькому
 монастиреві про затвердження за ним
 новоосілого селища Лемешівка

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ чернѣговскому, паномъ старшинѣ полковой, сотником, атаманом и всѣмъ старшимъ и меншимъ того полку войсковим и посполитимъ обивателемъ и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати належитъ, симъ нашимъ унѣверсалнимъ писаниемъ ознаймуемъ, ижъ просилъ нас висоце в Богу превелебний его милость господинъ отецъ Исаакій Васѣнкевич, архимандрить монастира Елецкого Чернѣговского зо всею тоей обители братиею о potvrжденне новосѣлого селища, болшъ мѣли дале от села Мощонки обрѣтаючогося, Лемешовкою⁶⁰² зовемое, которое при наданю села оногo Мощонки за архимандриства блаженной и вѣчной памяти просвященногo архиепископа чернѣговского Феодосия Углицкого позволисмо осадити и они за тим нашимъ позволениемъ осадили людми тогобочними заграничними. Ми теди, гетманъ и кавалеръ, тому его мило[сти] отца архимандрити Елецкого и всей тоей обители братий прошению давши в себе мѣстце, яко симъ нашимъ унѣверсаломъ преречонное селище Лемешовку во владѣние тоей святой обытели Елецкой ствержаемъ, зо всѣми до него принадлежностями и всякими угодиями, якій здавна своимъ ограничениемъ до оногo належать, позволяючи з оногo к общой монастирской потребѣ належитие о тѣбрати користи, повинности и подданское з людей тамо мешкаючих послушенство, такъ пилю мѣти хочем и приказуемъ, абы ништо з старшини и чернѣ и всѣхъ того полку Чернѣговского обивателей не важился во владѣнию того поменного селища и в отбиранню з оногo користей и повинностей жадной найменшой пререченой обители святой Елецкой чинити перепоны и кривды.

Данъ в Батуринѣ 1707 року, юня 24 дня^а.

Звищъменованный гетманъ и кавалер, рукою власною^б.

Универсалы к себѣ принялъ, а к симъ копиямъ руку приложилъ обители Елецкой Чернѣговской намѣсникъ іеромонахъ Феофиль Созичъ.

С подленнымъ читал канцляристъ войсковой Николай Соколовскій.

ЩІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2793. – Арк. 12. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подписано.

^б Нижче підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати войсковой.

1707, вересня 18. Київ. –

**Універсал Івана Мазепи про підтвердження дарчої отця
Корнила Глухівському Петропавлівському монастиреві
на ліс Мариця, що в Глухівській сотні, пасіки і греблі**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого Апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови нѣжинскому, теперъ наказному, а впредь совершенному, по немъ старшинѣ полковой, сотником, а особливе п. сотникови глуховскому, атаманови городовому и войтови тамошнимъ и всѣмъ старшимъ и меншимъ войсковым и посполитимъ глуховскимъ и всей сотнѣ Глуховской обывателемъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ теперъ и в потомные часы вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ законникъ, честный отецъ Корнилій, мѣючи лѣсъ власный, прозываемый Марица, в сотнѣ Глуховской положенемъ, знайдуючийся, в которомъ от лѣтъ сорока до сего дне живеть и такъ пасѣки позаводилъ и гребелки позаймалъ, а чуючися в глубокой своей старости ближшимъ быти къ смерти, нижели къ долгому житію, завчасу добраволне, тотъ лѣсъ, пасѣки и гребелки працою, старанемъ и килкодесятилѣтними трудами своими приобрѣтенные легкуеть и в вѣчистую поссессію подаеть обыватели Глуховской святыхъ верховныхъ апостололъ Петра и Павла превелебному в Богу господину отцу Мелетію Трофимовичу, ігуменови тамошнему зъ всею о Христѣ братією, а жебы тля его легкація теперъ и в потомные часы была крѣпка и важна, просимъ нашего унѣверсалного на оную потверженя. Мы прето, гетманъ и кавалеръ, выдаючи тую легкацію праву посполитому и самой слушности непротивную, яко ствержаемъ оную в потомный вѣкъ симъ нашимъ унѣверсаломъ, позволяючи превелебному в Богу отцу ігуменови Глуховскому зъ всею о Христѣ братією и потомнимъ ігуменамъ з братією ж тым лѣсомъ, пасѣками и гребелками вечисто спокойне владѣти и къ общой монастырской потребѣ пожитки тамошныя отбирати, такъ пилно приказуемъ, упоминаемъ и грозно варуемъ, абы панъ полковникъ нѣжинскій з старшиною полковою, п. сотникъ глуховскій зъ всѣми сотнѣ своей войсковими и посполитыми обывателми, особливе панѣ Миклашевская зъ всѣмъ домою своимъ и ништо ипшій помянутому превелебному в Богу отцу ігуменови Глуховскому зъ братією и наслѣдникамъ ихъ в спокойномъ заживаню тыхъ добръ, не смѣли и не важилися жадной чинити перешкоды и кривды. Тутъ же пилно приказуемъ, абы панѣ Миклашевская конечно уступила монастиреви Глуховскому зарубу того, якій небощикъ малжонокъ еи панъ полковникъ стародубовскій усиловне одорвал от того лѣса и пасѣку тамъ завювъ, если такъ есть що тот зарубъ здавна до того лѣса належавъ. Подобнимъ способомъ пилно приказуемъ, абы п. Афанасъ Дорофѣевичъ уступилъ помянутому монастиреви безправне завладѣлой певной в том же лѣсѣ Марицѣ части. Если на оную жадного права и крѣпости не покажетъ. В томъ всемъ волѣ нашой абы задокъ

было чинено, повторе и подесеяте упоминаем, варуемъ грозно и сурово приказуемъ.

Данъ в Киевѣ, септеврїа 18, року 1707.

На звороті: Унѣверсалъ на Марицю Івана Мазепи, гетмана.

ІР НБУВ. – Ф І, 61916. – № 142. – Арк. 14. Оригінал. Печатка знищена.

№ 477

1707, вересня 18. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи про знесення новозаснованого порому на річці Сейм під селом Камінь

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалер Іоанъ Мазепа.

Вамъ, пану Андрѣю Лизогубу, товаришеви войсковому, симъ универсалнымъ писанемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ жалостне прекладалъ намъ превелебный в Богу отецъ Мелетий Трофимовичъ, ігумень монастыра Петро Павловского Глуховского, что ви на перешкоду перевозови Мутинскому, а на значный убитокъ обители святой Глуховской без вѣдома и позволення нашего важилистися вновъ подселомъ Коменемъ на рѣцѣ Сейму до села Хирокъ построити перевозъ, якій вашъ самовольный поступокъ, яко симъ унѣверсаломъ нашимъ ганимъ, такъ пилно под срокимъ и неопустнымъ каранемъ и под виною тысячи талерей приказуемъ, абы же скоро за одобранемъ онога заразы тотъ свой ново построенный под селомъ Каменемъ до села Хирокъ перевозъ спровадили и болшг на перешкоду перевозови Мутинскому, а на значный убитокъ обители святой Глуховской не держали. Подданные зась такъ ваши, яко и наших державцовъ, когда будетъ черезъ тотъ перевозъ Мутинский (:до монастыра Петро Павловского Глуховского належачих:) ехати, жеби належитую повинность отдавали без жадной спреки. А особливе вамъ всѣмъ жителемъ Мутинскимъ, козакомъ и посполитимъ людемъ, пилно и срокго приказуемъ, абисте за перевозъ помянутый Мутинский, належную повинность до монастыра Глуховского без жадной вимовки отдавали и укшали.

Данъ в Киевѣ Печерскомъ, септеврїа 18, року 1707.

Звишъменованный гетман, рука власна.

На зв. другого аркушу: О знесеню порома на Сейму под селомъ Каменемъ новозведенного от гетмана Мазепи данный.

ІР НБУВ – Ф. І, 61915. – № 143. – Арк. 13. Оригінал.

**1707, вересня 23. Київ-Печерський –
Універсал Івана Мазепи про затвердження здійсненого
комісарами розмежування ґрунтів, угідь тощо
між містами Чигирин-Дуброва, Вереміївка,
Жовнин, Бужин і селами Гусин і Лялинець**

Пресвѣтлѣйшаго и державиѣйшаго великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Его жъ царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ, полковникови Лубенскому пану Дмитрию Зеленскому з всею старшиною полковою и по немъ впредь мѣючимъ бити на томъ урядѣ полковникамъ з полковими ж старшинами, сотникомъ, а меновите: Чигиринъ-Дубровскому атамановы и войтовы тамошнымъ з войсковими и посполитими людми, такъ же атамани и войтомъ мѣстечокъ Жовнина⁶⁰³, Бужина⁶⁰⁴, Веремѣвки⁶⁰⁵ и села Гусинога, з всѣмъ обще народомъ войскового и посполитого чину, и каждому, кому би колвекъ о томъ теперъ и впредь вѣдати надлежало симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ мы, гетманъ и кавалер, по должности христианской, к большой чести хвалѣ и славѣ всемогущаго Бога к разширеню и помноженю церкви его святыхъ, воздвигнувши старожитній от килкохъ сотъ лѣтъ запусѣлій епископій Переяславской престолѣ, особливимъ нашимъ старанемъ, коштомъ и накладомъ яко всячески фундаторско о благостояній онога прилѣжное имѣть попеченіе, такъ хотячи абы и межи поддаными тоей же катедры Переяславской обывателмы села Лялинець⁶⁰⁶ з ласки нашей и войсковою наданного в заводѣ ихъ о ґрунта чрез немалое время почившомся з жителями вишь меннихъ мѣстечокъ Чигиринъ-Дуброви, Жовнина, Бужина, Веремѣвки и села Гусинога споры, ссоры, незгоди, турбаций и заборы устали впредь не оновлялися и виконечнѣ били искоренены, а покой святїи згода и сусѣдская приязнь утвер[ж]денна била и в помний часть мощно трвала границу вновъ теперъ тамъ учиненую и старую поповленную всемъ. 1707-мъ году умислне зсиланными от боку нашего комисарами паном Алексеемъ Туранскимъ, сотникомъ глуховскимъ и паномъ Елисеємъ Козловскимъ, канцеляристою войсковимъ, по жалобѣ всѣхъ козаковъ и посполитства сотнѣ Чигиринъ-Дубровской перед насъ, гетмана, занесенной на честного отца городничого Феофила катедры Переяславской лялинского и жителей тамошнихъ всѣхъ обще, намъ на писмѣ обширне поданную ствержаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ на прошение ясне в Богу превелебнѣйшаго господина его милости Захарїй Корнѣловича первого по реставрованоу нинѣшнемъ епископій Переяславской епископа и админѣстратора митрополїи Киевской, тая засѣ граница якъ ся в себѣ опредѣленїями копцами знаками и урочищами мѣеть, іменно спецѣфкуемся такъ, первая от мѣстечка Чигиринъ-Дуброви почавши от реки Сули, вышше гребли войнской (: где при такой греблѣ для приежающихъ всякихъ людей до млиновъ на волнїи выпускъ конямъ

левное попущенно мѣсце:) черезъ шляхъ идучій от Чигринь-Дуброви до Лялинецъ просто на Холодное озеро дорогою чрезъ Глушець озеро до Стадницѣ⁶⁰⁷ небощыка Рубана, где озеро Рѣзакы находится, от Резаковъ до самого Днѣпра прозываемого три Днепры и тамъ Нижей Закутного острова, противъ Самойлового острова на урочищѣ Сопарянскомъ конецъ границы, якая вся вновь опредѣленна и тридцати и трома концами означенна. Другая от мѣстечка Жовнина почавши от Шышового Горба над самую Сулою рекою знижуючогося, черезъ дубнины на могылы Острую и Крутую понад комишамы великими и от тыхъ могыль чрезъ шляхъ идучій до Жовнина от Лялинецъ Кучугурами до самой рѣчки Боброди Мокрой, тая засъ рѣчки Мокрая Бобродь⁶⁰⁸ пополамъ роздѣлена, от Лялинецъ лялинцямъ, а от Жовнина жовнинцямъ до левочкового луга, сая вся граница по старихъ копцяхъ опредѣленна і вновь свѣжыми копцами утверждена. Третья от мѣстечка Веремѣвки и села Гусинога, почавши от козацкаго Чилиядскаго стариннаго окопу от самого Бистрика⁶⁰⁹ рѣчки дорогою понад рѣчкою Старцемъ⁶¹⁰ (: где правая сторона от Днепра лялинцямъ, а лѣвая веремѣвцямъ и гусинцямъ:) на урочище Погребище до Хвенновскаго озера черезъ шляхъ веремѣвскій до Чигринь Дуброви идучій поблизу рѣчки Сухой Бобради⁶¹¹ ажъ до Мокрой Бобрады, где обохъ рѣчокъ вершини вкупу зойшлися конецъ границѣ просто горба високаго вишше Кисличинога Луга сая граница вновь учиненна и копцами узначена, особливо три острова Днѣпровие, прозываемые Печинскій, Старечый и Кравецкій, лозами зорослие, якие яко здавна не розграниченны, але волны били до робленя сѣновь и рубаню лозъ околичнымъ мѣстечкамъ Чигиринь-Дубровѣ, Веремѣвцѣ, Жовнину, Бужину и селамъ Гусиному и Лялинцямъ, такъ и теперъ безъ ограниченя вишь мененими нашими комиссарами узнани быти за волние ж и свободно общее тимъ же мѣстечкамъ и селамъ заживене позволены. А такъ рейментарско мѣти хочемъ пилно упоминаемъ, грозно варуемъ и сурово приказуемъ, абы пагъ полковникъ лубенскій теперешный и впредь по немъ мѣючій бити на томъ урядѣ полковника з старшинамы полковимы, сотники, особливе чигринь-дубровскій, такъ же всѣ вишь помянутыхъ мѣстечокъ и селъ обивателѣ войсковій и посполитій, ништо оншій згола не смѣлъ и не важился тоей за згоднымъ обойхъ сторонѣ согласіемъ учиненной чрезъ помянутыхъ нашихъ комиссаровъ границы кассовати и в всѣхъ оное знакахъ, копцахъ, урочищахъ, прикметахъ и инихъ в семъ же унѣверсалѣ вираженыхъ опредѣленіяхъ нарушати, наинѣй повреждати и тимъ самимъ межи народомъ успокоенія незгоди уморенія заводы іскорененіе неприязны, зновляти ссоры, споры правій контроверсій й турбаций вносити сами засъ обѣвателѣ чигринь-дубровскій, веремѣвскій, бужинскій, жовнинскій й гусинскій за границу лялинскую не повинній будутъ ни в чомъ втручатся і якої колвекъ лялинцамъ в Грунтахъ ихъ чинити шкоды, а лялинцы взаемне не имѣють за ихъ границу ни до чого интересоватся контентуючися обѣдвѣ стороны власніти своими о гграниченными за зобополнымъ же согласіемъ и згодою Грунтами, добрамъ и угодіямъ, а естли бы хто з жителей войсковыхъ и посполитыхъ мененныхъ мѣстечокъ и села Гусинога над сее составленное ограничене поважился, когда колвекъ Грунта лялинцямъ о гграниченіе упорнымъ самоволіемъ упиратися, шкоды яковіе и утискъ такъ чинити; то таковой неопустне заложенную теми ж нашими комиссарами в ограниченю выну, а именно: тысячу талерей до

шкатулы нашей заплатить, а наибарзѣй тотъ, хто бы мѣль вышшеі писаніе три островы Днепровіе самоволне граничиты и к одной своей поссеи притягати, а инъшимъ борониты, а поневажъ в том же розграниченю, нам на писмѣ поданымъ положенно и тое, что если хто жѣть власній якій колвекъ грунты купнимъ правомъ набитій, а тотъ грунтъ под часъ нинѣшнего розграниченя отойшольт за чужую границу, то тотъ грунтъ при своемъ же поссесорови мѣть зоставати и претексомъ тимъ, что за чужую границу знайдутся, не повинень ниhto его во свою границу утягати и отривати от поссесора быле бы поссесоръ мѣль на оній правные мунѣменты и крѣпосты, албо посвѣдченя о томъ господних вѣри особъ. Теди мы в томъ узнавшы слушность, пилно приказуемъ, аби если хто з лялинских жителей мѣть таковой грунтъ купленный, якіи бы границею, албо весма биль отдѣлень од грунтовъ лялинских и в чужой границы знайдовался положенемъ албо границею жъ переполовиненній, или в наменьшой своей части пресѣченній Чигиринь-Добровцѣ, и иныхъ помянутих мѣстечокъ и сель Гусиного обывателѣ такого, якого колвекъ грунта не важились имъ, лялинцамъ боронити до заживаня. А хто бы дерзнулъ в томъ указови нашему быти противънымъ, то таковой во ограниченю жъ положенную вину числомъ тысячу талерей до нашей же шкатулы нехыбне заплатить, таковая наша воля в семъ унѣверсалѣ выраженная, абы теперь и в потомніе часы при своей мощи и крѣпости все цѣле зоставала и в всѣхъ своихъ пунктахъ, комматахъ и клявзулахъ ненарушне у всякого стану и кондицій рейменти нашего людей захована была. Повторе и подесяте сего жъ нашего унѣверсалу повагою пилно, грозно и сурово упоминаемъ, варуемъ и приказуемъ.

Данъ в Киевѣ Печерскомъ, септеврия 23, року 1707^а.

Звишъменнованій гетманъ і кавалеръ, рукою власною^б.

С подлиннимъ читаль хоружий полковой лубенский Петръ Луняковичъ. 1767 года, іюля 4 дня таковой подлений унѣверсалъ я принялъ і росписался.

Правителъ комиссій іеромонах Меркурий.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 58250. – Арк. 1-3. Копія.

№ 479–480

1707 жовтня 11. Києво-Печерська фортеця. – Універсал Івана Мазепи про послушенство жителів села Ситець панії Євфимії Петровській

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Вамъ, войтовѣ села Ситець зо всѣми тамошними посполитими людми, симъ унѣверсаломъ нашимъ пилно и грозно приказуемъ, абысте, яко прежде сего

^а У рукопису дописано: В подлинномъ подпись таковъ.

^б Під текстом у колі написано: Мѣсто печати войсковою.

пану Лукашевѣ Петровскому, писаревѣ полковому переяславскому, державцѣ своему должны подданское отдавати послушенство, такъ теперъ и малженце его паней Евфимии Петровской неотмѣнне во всемъ повиновалися и обыкновенъные подданскые по прежнему без жадной спреки отбивали работизны и отдавали повинности, до далшой волѣ нашей гетманской и ласки войсковой, о якой вираженной волѣ нашой, ведаючи абысте ни в чемъ ей паней Петровской не были спречными и повторе васъ упоминаемъ, пилно варуемъ и приказуемъ.

Данъ в фортеци Кіевопечерской, октября 11, року 1707-го.

Звищъменованный гетманъ, рукою власною^а.

Таковы подленные Афанасей Васильевъ к себѣ принялъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 282. – Арк. 87 зв. Копія.

№ 481

1707, жовтня 29. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Глухівським Петропавлівським монастирем села Богданівка, наданого йому Іваном Самойловичем

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запороских, гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови тепер наказному нѣжинскому, а впред совершенному, а особливе особам власти духовной и, кождому кому колвекъ о том вѣдати належить, ознаймуемъ, ижъ презентовалъ намъ превелебнѣй в Богу его милост отецъ Мелетій Трофимовичъ, ігумень монастира святых верховних апостоль Петра и Павла. Глуховского унѣверсаль от антецессора нашего славной памяти пана Івана Самойловича даный на млынъ о двох колах в селе Богдановцѣ на рѣчце Шустцѣ будучый и просилъ насъ, абысмо унѣверсалом нашим яко тот унѣверсаль, такъ и млынъ для лучшой в потонный часъ крѣпости потвердили. Мы теды, гетманъ, давши мѣстце слушному его отца ігумена прошенію, а до того мѣючи особливый нашъ, такъ на особу славного его милости отца ігумена глуховского, яко и на обител святую тамошнюю респектъ и прихилност, яко млынъ тотъ вищѣреченный з двома, колами подлуг унѣверсалу антецессора нашего сым нашим унѣверсалом в непорушимую непремѣнную област и спокойное заживане преречному его милости отцу ігумену глуховскому з братією и по нем сукцессором ствержаем, позволяючи по прежнему з оного млина всякые приходячыє пожитки къ удоволствованію монастирскому отбѣрати такъ пилно варуемъ, абы нихто з старшых и меншых войсковых и посполитых полку Нѣжинского обывателем, а особливе з властей духовных не важилися

^а Праворуч нижче підпису в колі написано: Место печати.

жадної до оноґо млина імѣти претенсій и чинити в спокойном владѣнїю и заживаню его и в отбѣране пожитковъ перешкоды и кривды.

Данъ в Кїевѣ Печерском 1707 року, 29 актоврїа

Звишменованый гетман и кавалер рука власна.

На зв. другого аркушу: Унѣверсалъ Івана Мазепы, гетмана на млынъ Бочановскїй на речѣ Шустцѣ служачїй от гетмана Самойловича данный.

ІР НБУВ. – Ф. І, 61917. – № 145. – Арк 15. Ориґинал.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1814. – Арк 376 зв. Копїя.

ЦДІАК України. Ф. МКФ - 7. – Оп. 2. – Спр. 33. – Арк. 376 зв. Мікрокопїя.

Опубликовано: Генеральное следствие о маестностях Нежинского полка. – С. 280-281.

№ 482

1707, листопада 7. Кїїв-Печерський. – Унїверсал Івана Мазепи стародубівському полковому сотникові Іванові Чернолуцькому зайняти на річці Любчі греблю і побудувати млин

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ, тепер наказному, а впрѣд совершенному стародубовскому, пп. старшинѣ полковой и всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ писаннемъ нашим ознаймуемъ, ижъ просиль насъ, гетмана, панъ Іванъ Чернолуцкїй, сотникъ полковїй стародубовскїй, о позволене и о фундушѣ на заняте на речѣ Любчи⁶¹² в селѣ своемъ Хвоевичах гребли и построене трох на оних млиновъ. Мы теди, гетман и кавалеръ, давши тому прошенїю его у себе мѣстце, розказалисмо з канцелярїї нашей войскової выдати ему пану сотниковѣ сей листъ, которого повагою, яко позволяем ему на вишь помянутой речѣ в его селѣ Хвоевичах гребли заняти и млини строити, (:если не будет якая через тое дѣятися кому перешкода:), а построивши тые млины, всякие з оних пожитки отбирати, такъ мѣти хочемъ и пилно варуемъ, абы ниhto ему, пану сотниковѣ в тыхъ гребляхъ займаню и млиновъ строенїю не важился чинити перешкоди и перепоны.

Данъ в Кїевѣ Печерском, ноября 7 дня, 1707^а.

Звишъименованнїй гетман и кавалер, рукою власною^б.

Свидетелствоваль

С подлиннимъ читаль вахмистръ Іванъ Звегинцовъ.

Таковъ подлинный универсалъ къ отдачѣ господину бунчуковому товаришу пану Чернолуцкому принялъ и в приемѣ росписался земскїй канцеляристъ

Алексѣй Лукянов

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 400. Копїя.

^а Далі в тексті дописано: В подалѣнном подпись.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

*1707, листопада 15. Київ-Печерський.
Універсал Івана Мазепи чернігівському полковникові
і сосницькому сотникові про надання військової частини
прибутків матері Іоанкія Сенютовича*

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и кавалеръ Іоаннь Мазепа.

Пану полковникови чернѣговскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, а меновите п. сотникови сосницкому зо всѣмъ тамошнимъ урядомъ и кождому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, а особливе пп. Дорошенкамъ, симъ нашимъ унѣверсаломъ ознаймуемъ, йжъ просилъ насъ, гетмана, превелебный в Богу отецъ Іоанкіій Сенютовичъ, намѣстникъ Святософѣйской катедры митрополитанской кievской, абысмо в млынѣ власномъ родителки его ку вспартю скудостей ей удовинных и ку подпоможению двомъ меншимъ братамъ его ж в коллегіумъ кievскимъ, для педпори церкви святой восточнои учащимся част войсковую розмѣровихъ приходовъ надали и унѣверсаломъ нашимъ ствердили. Мы прето, гетманъ и кавалер, мѣючи его превелебного отца Сенютовича в особливомъ призрѣній, и такъ респектуючи на значніе его вцеркви божой прислуги, яко и з особливого христiанского нашего ку вдовамъ и сиротамъ милосердія надаемъ в томъ власномъ родителки его млинѣ, ку подпоможению ей удовинному й для препитанія тых двохъ меншихъ братовъ его ж отца Сенютовича часть войсковую, позволяючи оную имъ на себе отбырати, и ку своему пожиткови употребляти. Зачемъ вѣдаючи о такой воли нашей, абы никто з старших и менших войскових и посполитых людей, такъ же дозорца нашъ сосницкий, а барзѣй пп. Дорошенки в отбиранню тоей войсковою части родителцѣ и братамъ его отца Сенютовича не важилися найменшого чинити трудности и перешкоды пилно варуем, грозим и приказуемъ.

Данъ в Киевѣ-Печерскомъ, ноевріа 15, року 1707.

Після печатки дописано: Унѣверсал на част войсковую родителцѣ прев[елебного] отца Сенютовича На К. М. Кієвак

На арк. 2 зв.: Мазепѣянський.

По 6 описи № 2

По архиву № 1255.

ЦДІАК України. – Ф 128. – Оп. 1-а вогч. – Спр. 43. – арк. 1-2. Оригінал.

*1707, листопада 15. Київ-Печерський. –
Універсал Івана Мазепи матері отця Іоаникія
Сенютовича з дозволом зайняти греблю на річці Убедь
і побудувати млин*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого Апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Іоаннъ Мазепа.

Пану полковникови чернѣговському, старшинѣ его полковой й сотникомъ, а особливе п. сотникови сосницкому зо всѣмъ тамошним урядомъ и кождому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ мы, гетманъ и кавалеръ, мѣючи превелебного в Богу отця Іоаникія Сенютовича, намѣстника катедрального святософійского митрополитанского, кievського в особливомъ нашомъ призрѣнні и респектуючи на значній его в церкви Божой прислуги, склонившися до его прошенія, позволяемъ родителцѣ его ж на кгрунтѣ, прозиваемомъ Сенютинцѣ, на речцѣ Убедѣ греблю засипати, млынъ построити и всѣ розмѣровіе приходи з частю войсковою з того млына отбирати и оборочати на удоволствование скудостей своих удовиннихъ, и на препитаніе двох братовъ его менших, на сей часъ в каллегіумъ кievскимъ учащихъся. Однакъ варуемъ того пилно, аби от занятя тоей греблѣ людемъ в кгрунтах околичных подтопомъ не было шкоды, которая, если не покажется теды, аби ни хто з войсковых и посполитихъ людей, так теж и дозорца нашъ сосницкий ни в чомъ томъ вышевираженомъ не важилъся чинити трудности и перешкоды, варуемъ грозно и приказуемъ.

Данъ в Кіевѣ Печерскомъ, ноеврія 15, року 1707.

Звишенований гетман и кавалер, рука власна.

Нижче печатки дописано: Фундушь матцѣ прев. от Женятовича Н. Іс. М. Кіевского

На арк. 2. зв.: На Сенютинцѣ Мазепѣянський унѣверсаль.

2) Его милости пана отамана города Мени.

3) Богъ нашъ на небеси и на земли вся велика восхотѣвшаго воглино сонмище совокупи.

По 6 описи

По архиву № 1256

ЦДІАК України. – Ф. 128: – Оп. 1а – вотч. – Спр. 42. – Арк 1-2. Оригінал. Печатка військава.

**1707. листопада 20. Київ-Печерський –
Універсал Івана Мазепи полковому обозному і наказному
стародубівському полковникові про підтвердження його
власних ґрунтів, що в полковій Стародубівській сотні,
і млина на річці Піталі під його ж власним хутором**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого Апостола Андрея и Бѣлого орла кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожских в полку Стародубовскомъ обрѣтаючоїся, а особливе паномъ полковникомъ стародубовскимъ впредь мѣючи быти старшинамъ полковимъ, сотникомъ и всякой кондицій и годности того полку людемъ и каждому, кому бы колвекъ теперь и в потомный часъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашымъ ознаймуемъ, ижъ панъ Прокопій Силевичъ, обозный полковый и полковникъ наказный стародубовскій, мѣючи власние свой купленимъ способомъ набытые ґрунта в полку Стародубовскомъ в сотнѣ полковой положенемъ знайдуючиися рожними правними мунѣментами и крѣпостями обварованые, якъ такъ спецификуются ґрунта, прозиваемне Иванков Лѣсъ, коштомъ власнимъ, и копаніе границею, з одного боку, от половины изова мостка у Зберновские пожнѣ до Яцковой дороги з села Анушина идучой, а от дороги Яцковской на шлях Герцовскій, а Герцовскимъ шляхомъ знову в половинникъ преведеною оциркулюваные, такъже и млинъ на рѣцѣ Пѣталі подъ его жъ Росускимъ хуторомъ за вѣдомомъ небощика пана Миклашевского, полковника стародубовского, власнимъ коштомъ построений, просилъ нашего унѣверсалного по[тверж]еня для лѣпшой в потомный час крѣпости. Мы прето, гетманъ и кавалеръ, таковому его пана обозного полкового и полковника наказного стародубовского прошению праву посполитому и самой слушности непротивному, давши у себе мѣтце, казалисмо дати з канцеляріей войсковой сей нашъ унѣверсаль, которого моцью и повагою, яко ствержаемъ в зуполную потомную поссесию самому пану Прокопию Силенкови, жонѣ и потомству его вышъ выраженные власные купные кґрунта и млынъ власнымъ коштомъ построений, позволяючи всѣмъ тымъ, яко своимъ власнымъ спокойне владѣти и якъ хотя диспонувати такъ пилно упоминаемъ, грозно варуемъ и сурово приказуемъ, абы панове полковники стародубовскіи, впредь мѣючи быти, старшина полковая, [полков]ники и никто иншій з войскових и посполитихъ того полку обивателей в отбиранию з тих ґрунтовъ и з млина всякихъ пожитковъ ему, пану полковникови наказному стародубовскому, жонѣ и потомству его не смѣлъ и не важилъся жадной найменшой теди впредь чинити перешкоды, кривды и пренагабаня, таковую нашу волю подписомъ власное руки и гетманской притисненемъ печати войсковой ствержаемъ.

^a У тексті помилково: 1077.

Данъ в новofундованной фортеци Кіево-Печерской, ноеврія 20, року 1707^а. Вишъименованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною^а.

Свидетелствовали

Подполковникъ Венеминъ

С подлинным читал вахмистр Иван Ващинский

Таковъ подленной универсал по освидетелствованиии от комисіи принялъ казак первой полковой сотнѣ Михайло Силевичъ

ЦДІАК. України Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 79. – Арк. 952-953. Копія з заголовком: Козака сотнѣ 1 полковой Михайли Силевича. Текст зашитий у середній частині.

№ 486

1707, листопада 27. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи писареві Стародубівського
магістрату Григорієві Отвіновському на млин за селом
Ущерп'є і ґрунт у селі Обухівка**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Белого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ, тепер наказному, а впредь совершенному стародубовскому, з старшиною полковою, сотникомъ, атаманинѣ, и всему старшему и меншому товариству, пану войтовѣ тамошнему з майстратомъ, и ініним войтамъ, бурмистрамъ, мѣщанамъ, и всеімъ посполитимъ того полку обивателемъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсальнимъ писаніемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ з певного респекту, взявши в особливую нашу оборону и протекцію пана Григория Отвѣновского, писара маистратоваго стародубовского, позволилисмо ему при его жъ млину за селомъ Ущерпень, на ричци Речици стоячомъ, поселити дворовъ с килка людми непенними, лечъ з заграници захожими, если не будетъ кому через тое дѣятися якая перешкода, и по его прошенію ствержаемъ куплений кґрунтъ, в селѣ Обуховцѣ лежачий, и трохъ челоуѣка на ономъ поселившихся при немъ заховуемъ, позволяючи означенимъ купленнымъ кґрунтомъ подлуг купчого запису, владѣти и всякие з оногo взятки, приходи отбирати, и тими уже поселившимся на ономъ кґрунтѣ, и еще при поменномъ млилку осѣсти маючими людми, завѣдовати и належитие от них послушенства и повѣнности отбирати ж. О якои волѣ нашої вѣдаючи, якъ самъ панъ полковникъ, теперъ наказний, а впредь совершенний, старшина полковая, такъ и кождий з старшини и чернѣ того полку Стародубовского, не смѣлъ и не важилъся ему, пану Отвѣновскому в заживаню того купленого кґрунту, в осажованню млинку непенних, но свободних людей, и в отбираню от них обиклих послушенствъ и повинностей, наменшой кривди, перепони и пренагабаня чинити, особливе до суду полкового, хочъ бы мѣлъ до его якіи претенсій, потягати; лечъ всякий повѣненъ до насъ

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

албо до суду нашого Енерального апеллювати, у которого всякому укривжоному неотволочная чиниться управа, мѣти всего того хочемъ и грозно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, ноеврия 27-го, 1707 року^а.

Звишменнованный гетманъ и кавалеръ, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 234, – 234 зв. Копія

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 31. – Арк. 234, 234 зв. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 185-186.

№ 487

1707 р. грудня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському Крупицькому Микільському монастиреві на ґрунти і сіножаті в селах Тиниця, Дібровка і Красеньке

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожскихъ, а особливе пану полковниковѣ нѣжинскому, осауломъ, сотникомъ, атаманомъ и всему старшому и меншому товариству в томъ полку найдуючомуся, вшелякого стану и кондиціи людемъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ прекладал намъ прошеніемъ своимъ висоце в богу превелебный его милость господинъ отецъ Гедеонъ Одорский архимандритъ монастыря Святониколаевского Крупицкого Батуринского, что издревле того жъ монастыря Батуринского в селѣ Тиницѣ⁶¹³ знайдется ихъ хуторъ для содержания скота, и до того хутора имѣють они в степу займище, прозиваемое Голѣнковщину, и другая сѣножать прозываемая Клигъ подъ Голѣнку, наданніе тому монастырю от Павла Кохловского, дворянина нашего, да Якова Овменія, старосты нашего Корибутовского, которіе и ограниченіе показали в своемъ листѣ межи сѣножатми з одной стороны пана Чечеля, полковника пѣхотного, а з другой стороны канцеляристовъ войсковихъ сѣножати до самой могилы тих же вишь писаннихъ Павла и Якова сѣножати, а зъ третьей стороны чрезъ шляхъ наша гетманская сѣножать, третій ланъ из сѣножаттю в Дубровцѣ⁶¹⁴ подъ Самборомъ⁶¹⁵ и прочая до того хутора належачія поля и угодія, да в селѣ Красенкомъ имѣють они дворець свой, наданный от козака Федора Лисовца и до того жъ двора надалъ тотъ же Лисовець во всѣхъ трохъ рукахъ с потребу поля и сѣножати да гай, до того жъ дворця надано ставокъ измлинокомъ, вешнякомъ обѣ одномъ колѣ мучномъ от пана Алексѣя Урвихвоста и просилъ нас, абы на више помянутіе ґрунта и всякія угодія, яко то више упомянуто, виданъ билъ нашъ гетманскій унѣверсаль, прето мы з особливого нашего респекту такъ ку особѣ самого висоце в богу превелебного его милости

^а У копії дописано: В подлинномъ подписано.

отца архимандрита батуринского, яко тежь найбарзѣй горливість имѣючи ку обители святой Крупицкой видать повелѣли, абы теперь такъ и в потомніе часи при своей моци и крѣпости ненарушне, якъ отецъ архимандритъ крупицкий батуринскій и брагія того жъ монастыря, такожь и по нихъ будучіе, уживали и вѣчне оними више помянутими грунтами владѣли, повторе и подесеяте повагою сею нашего унѣверсалу ствержаемъ.

Данъ [в] Батуринѣ, року 1707, декабря 2 дня.

Звишменованний гетман. рукою власною.

Перед текстом на арк. 1: По архиву № 1475.

На арк. 2: Унѣверсал” Мазепинский на Тиницкие и села Красненкого грунты, на Телницу с соженъ.

ЦДІАК України, ф 154, – Оп. 1. – Спр. 23, Арк. 1, 2. Оригінал.

№ 488–489

1707, грудня 16. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому писареві Григорію Носікевичу на медову данину з грунтів Лядищина і Нижче, яка до того йшла стародубівському полковникові

Его царского пресвѣтлого величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовскому, старшинѣ полковой и всѣмъ, кому бы колвекъ о томъ ведаты надлежало, ознаймуемъ симъ унѣверсаломъ нашимъ, ижъ респектуючи мы на вѣрніе в Войску нашемъ Запорожскомъ. такъ, предъ писарствомъ, яко і на писарствѣ полковомъ стародубовскомъ услуги пана Гордѣя Носѣкевича и теперь намъ, гетману, прислуги, яко пред симъ надалисмо ему пустовскій грунтъ, називаемій Ляденщина и к тому кгрунтъ другій Незчое зовемій, за Ипутемъ найдуочиися, такъ теперь в тихъ кгрунтахъ зъ отчинъ тамошнихъ осмъ пудовъ дани медовой, именно з Ляденщини шесть, а з Неезчого два пуди, которая пред тымъ ишла на особу полковничую, надаемъ до ласки нашей ему, пану Носѣкевичу, прето, вѣдаючи о таковой волѣ нашей, абы такъ панъ полковникъ стародубовскій, яко и пихто иншіи з старших и менших полку Стародубовского обывателей в томъ ему, пану Носѣкевичу, жадной не важился чинити трудности и перепони, а отчичи, в помененних кгрунтах заводы свои ежчинскіе мѣючіе, абы подлугъ давного абыкновения без жадной спреки и вимовки палежитую от себе осмъ пудовъ данѣ медовой шороку ему, пану Носѣкевичу, повиность отдавали и ущали, варуемъ, мѣти хочемъ и пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ, декемврия 16 д[ня], року 1707^а.

Звишменованный гетманъ, рукою власною^б.

^а У рукопису дописано: На подлѣнномъ подпись таков.

^б Нижче написано: Место печати гетманской.

1707, грудня 20. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи колишньому крелевецькому сотникові Іванові Маковському про закріплення його маєтностей за синами Павлом, Яковом і Дем'яном, оскільки він йде в Києво-Печерську лавру

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетман славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому бы колвекъ о том вѣдати тепер и в потомний час належало, а меновите пану полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского нѣжинскому з старшиною полковою, также п. сотниковѣ крелевецькому, атамановѣ городовому и всѣмъ тоей сотнѣ войсковым и посполитим обивателем ознаймуемъ, ижъ пан Іванъ Маковский, бывшій сотник крелевецький з побожного своего обѣщанія от служби рейменту нашего войскового до служби матери Божой и любимой ей обители святаго чудотворніа Лаври Києво-Печерскіа удаючися, а хочачи в оной станѣ іюческій восприяти, просиль насъ, гетмана, абысми добра працею его набитіе й вѣчною купчою в посессию ему спалие, при синах его частномъ отцу Павлу и панах Якову й Дементіану Маковских заховали и унѣверсалом нашим для спокойнѣйшого имъ владѣнія ствердили. Мы прето, гетманъ и кавалер, тому его пана Івана Маковского слушному прошенію и праву посполитому непротивному, не отмовивши и респектуючи на его ж значніе з молодых лѣтъ в Войску Запорожском перед урядом сотництва и на урадѣ роненніе услуги, а до того видячи и синов его помененних панов Маковских до тое й же служби згодных и способних, стверждаем имъ сым нашим унѣверсалом добра ихъ отцевскіе, а именно млинъ под мѣстом Крелевцем на рѣчцѣ Свиднѣ о двох колах стоячий, другой на той же рѣчце нижше о двох колах мучних, а третом ступном построенний, в селѣ зас Бистрику на рѣчцѣ Бистрику ж при шляху млин о двохъ колах мучних, а третом ступном. Там же в селѣ Бистрику на рецѣ Ретѣ млин о двох колах поставлелний, а нижше того другой млин на той же рѣчцѣ о двох колах мучних и третом ступном найдуючийся на рецѣ Ретику о двох колах мучних, а третом ступном найдуючийся на рецѣ Ретику о двох колах мучних, а третом ступном да на рецѣ Ретѣ, прозиваемый Красная Гурка о двох колах мучних, а третом ступном будучий млинъ. Также лѣси, гай, поля, сѣножати и ииние кгрунта, так купленніе, яко и здавна занятіе и всѣ обще добра, якими онъ п. Маковский владѣль, и пилно мѣти хочем и повагою сего нашего унѣверсалу варуючи, приказуем, аби ништо в спокойном тих добръ владѣнію и в отбираню з оних належитих пожитков не смѣлъ и не важился имъ, отцу Павлу и

паномъ Якову и Дементіану Маковским, жадной наименшой чинити трудности и перешкоди и до оних жадной не имѣти претенсій, яка воля наша аби ненарушне была захована и належитую моцъ и повагу мѣла и повторе всѣхъ обще упоминаем и приказуем.

Дан в Батуринѣ, декаврія 20, року 1707^а.

Звишъменованный гетманъ, рукою власною.

ІР НБУВ. – Ф. І. 54157 (Лаз. 16. – Арк. 156). Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1259. Арк. 127-128. Копія з датою: 15 грудня 1707 р.

^а У рукопису дописано: На подлѣнном унѣверсалѣ печат войсковая и подписано так.

1708 рік

№ 491

*1708, січня 9. Батурин. –
Універсал Івана Мазепи терехтемирівському
сотникові Климю Іскрі на село Городище,
що в Переяславському полку*

Пресвѣтлѣшого і державнѣшого великого государя его царского величества Войска Запорозкого гетманѣ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла Іоанѣ Мазепа.

Пану полковникови переяславському, тепер наказному, а впрод совершенному, старшинѣ полковой, сотникомъ і всѣмъ старшимъ і меншимъ войскового и посполитого чину в полку Переяславскомъ знайдуючимся обивателемъ, і кождому, кому би колвекъ теперъ і впродъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, іж панъ Клімъ Іскра, сотникъ Терехтемѣровскій обнявши по ласце нашей войсковою по смерти тестя своего пана Федора Драгана, тотъ сотницькій урядъ, просилъ нашего такого респекту, аби село, прозиваемое Городище в полку Переяславскомъ знайдуючоеся, ку встартю господарство его было надано, якимъ селомъ помянутій тест его небощикъ владѣлъ. Мы прето, гетманѣ и кавалеръ, ганячи его пана Іскру, сотника терехтемировского, годнимъ бити того респекту, поневажъ видимъ его по преселеній в Переясловѣ з тимъ тоей сторони Днепра, вѣрне в Войску Запорожскомъ працюючого, а и впродѣ ко войсковимъ же услугамъ способній может бити, надаемъ ему тое село Городище, позволяючи онимъ спокійне владѣти, всякіе користи и от людей посполитих послушенство отбирати, зачимъ аби панъ полковникъ переясловскій, старшина полковая і ніхто з полчанѣ тамошних не смѣлъ і не важилъся в томъ всем чинити перешкоди і кривди ему, пану Іскри, войтъ зась городскій, опрочъ козаковъ, повиненъ его пана сотника терехтемировского всемъ, яко державцу, служат і повинности всякіе подданскіе отдавати, тое все повторе і по десяте пилно – пилно приказуемъ.

Данъ в Батуринѣ януарія, року 1708.

Звищъменованній гетманѣ і кавалер, рукою власною.

К сей копѣі вмѣсто дозорцѣ Евдокіі панѣ Іскриной, по ее ж прошенію Никифор Демяновичъ, писар сотнѣ первополковой подписался, а подленній к себѣ одобраль Василь Томара, полковникъ наказний переяславскій.

В семь унѣверсалѣ написано Климу Ісекрѣ, сотником в той час будучому, мужу первому нинѣшной державци дано село Городище за услуги олида.

РДАДА. – ф 248. – Оп. 1. – Спр 1808. – Арк 342, 342 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ. 7. Оп. 2. – Спр. 5. – Арк 342, 342 зв. Мікрокопія.

№ 492

1708, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві стародубівського полку Стефанові Голомбійовському на село Кневичі

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя, его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковнікови Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, стародубовскому, пп. старшинѣ полковой, сотникомъ, атаманом городовим и сѣлскимъ и всему старшому и меншому того полку товариству такъ же п. войтови стародубовскому з майстратовими, и з всѣмъ пого ж полку посполствомъ и каждому, кому о томъ вѣдати належит, симъ Нашимъ унѣверсалним писаніємъ чинимъ вѣдомо, и ж з певних нашихъ ку пану Стефану Кголембовскому, значному товаришеві полку Стародубовского, респектовъ и для заохоченъя ку войсковимъ службамъ, яко згодного и способного надаем ему въ владѣніе до ласки нашей войсковой село Кневичи в полку Стародубовскомъ и въ уездѣ тамошнем, же застаючое зъ всѣми до его належачими кгрунтами и угодіями. Зачим абы так самъ панъ полковнікъ стародубовскій, старшина полковая, яко и ни хто иншій з старшини и черни войскових и посполитих людей не смѣл и не важилься жадной, найменшой ему, пану Кголембовскому в владѣнію того села Кневичъ и въ отбиранъю з него всяких пожитков, а з людей послушенства, чинити перешкоди и препятія. Войтъ засъ тамошній кневичцкій зо всѣми тамошними ж посполитими людми (: опрочъ козаковъ в том селѣ мешкаючихъ и служби войсковіе отбиваючихъ, которіе при своей волности мѣють заховани быти:), долженъ и повиненъ будет ему пану Кголембовскому, яко державци своему, всякое подданическое послушание и повинност отдавати, пишно тое все повагою сего жъ нашего унѣверсалу варуемъ и приказуем.

Данъ в Батуринѣ, януарія 11 д., року 1708^a.

Звишъменованній гетманъ и кавалер, рукою власною.

РДАДА. – ф 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк 364 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ - 7. – Оп. 2. – Спр. 33. – Арк. 364 б. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку. Український архів. – Т. 1. – С. 272. – 273.

^a У копії дописано: В подленномъ подписано.

*1708, січня 15. Батурич. –
Універсал Івана Мазепи стародубівському сотникові
Йосипу Єллінському з дозволом зайняти греблю
і побудувати млин на річці Ковпиті,
а на урочищах осадити кілька чоловік*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Войска его ж царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовскому, пп. старшинѣ полковой, такожде пп. сотникомъ, атамани городовоу і всему старшому і меншому товариству, войтам, мѣщанамъ и всемъ посполитимъ того полку обывателямъ, симъ писаниемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просилъ насъ, гетмана, п. Йосифъ Еллінский, сотник стародубовский пихотинский о позволение заняти на рѣчцѣ Ковпитѣ⁶¹⁶ греблю, а построити на оной млинъ вешнякъ своимъ власнимъ коштомъ, посадити сколько человекъа заграничнихъ людей на урочищахъ Ковпиткомъ і Мшицкомъ при границы Литовской за двадцать миль отъ Стародубова лежащихъ. Мы tedy, гетман и кавалер, склонившиися на тую его прозбу, яко позволяемъ ему на поменнихъ на речцы засипати греблю и построити млинъ вешнякъ, а на урочищѣхъ осадити людей человекъа колко, такъ пилю мѣти хочемъ і приказуемъ, абы ни хто з старшины и чернѣ того полку во всемъ томъ не чинилъ; ему Елинскому, найменшой кривди і перешкоды. Еднакъ тутъ же обявляемъ тое, если би мѣла людямъ тамъ мешкаючимъ в якихъ грунтахъ и угодіяхъ дѣятися яка перешкода отъ заняту тоей греблѣ, а якъ бо не заграничнихъ, але тамошнихъ Стародубовского полку тамъ осадити людей, а намъ о томъ донесеться вѣдати, то роскажемъ и греблю роскопати и людей на прежніе ихъ жилища розогнати.

Данъ в Батуричѣ, іануарія 15 д., року 1708-го^а.

Звищѣіменованный гетманъ, рукою власною^б.

Свидетелствовал

С подлѣннымъ унѣверсаль читал полковой канцеляристъ Григорій Ицков.

Таковъ подлѣнній унѣверсаль по засвидѣтелствованію отъ комисіи прийаль і росписался умершого значкового товариша Івана Елинского синъ Матвѣй Елинскій, а вмѣсто его неграмотного по его прошенію волости Погарской писаръ Іван Рева подписался.

ЦДАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 421. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣномъ подпись таково.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1708, січня 25. Батурин. –
*Універсал Івана Мазепи хорунжому Пилипові
 Нафіровичу Данченку на спорудження греблі,
 млина, винниці й заснування хутора*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣшаго великого государя его царского величества Войскъ Запорожских гетманъ и славного чина святого апостола Андрея і Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовскому з старшиною полковою, сотникомъ, атамановѣ городовому, а особливе п. войту стародубовскому з майстратовими тамошнимѣ и всѣмъ старшимъ и меншимъ, войсковымъ и посполитимъ того полку обывателемъ и кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, ознаймуемъ, ижъ просиль насъ черезъ суплѣку свою п. Филиппъ Неумѣровичъ^а, хоружий сотнѣ полковой Стародубовской, абысмо позволили для подпори господарства на волном непенномъ мѣстцу, а іменно на рѣчцѣ Снувцѣ греблю засипати и млинъ, подлугъ сили воды, на оной построи и унѣверсаломъ нашимъ тоє ствердити приказали. Мы прето, гетманъ и кавалер, принявши его п. Филиппа Неумѣровича въ той мѣре прошеніє респектомъ службы войсковою, од которой нѣкогда оддалялсья, яко позволяемъ на пререченой рѣчцѣ Снувцѣ, если мѣстце непенное греблю засипати, млинъ на оной построи, всякіє зъ оного розмѣровіє приходячіє користи отбѣрати; тамъ же винницю поставити и футор завести; такъ казавши зъ канцеллярій нашої войсковою сей нашъ на засипаньє греблѣ, построєнъя млына и заведанъя тамъ футора зъ винницею выдати унѣверсалъ; пилно черезъ оной приказуемъ, абы панъ полковникъ стародубовскій з старшиною нѣхто інший ему, Филиппу Неумѣровичу, не важилсья чинити перепоны и шкоды въ томъ построєнью млына; варуемъ однакъ тоє, абы людскимъ околичнымъ кгрунтамъ од тоєй греблѣ и млинка не учиналася кривда.

Данъ в Батуригѣ, генвар. 25 д., року 1708^б.

Звишъменованый гетманъ и кавалер, рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр 1813. – Арк. 254. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ-7. – Оп. 2. – Спр. 31. – Арк. 254. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 198 – 199.

^а Неумѣровичъ переправлено, але виправлення не можна прочитати. У чернетці – Пана Филиппа Немѣровича Данченка. – Арк 285-288.

^б У копії дописано: В подлѣномъ подписано тако.

1708, січня 25. Батурин. –

**Універсал Івана Мазепи київському полковникові
Федорові Вольському на Бобровицьку сотню та інші
маєтності, належні до уряду Київського полку**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского священнѣйшого величества Войскъ Запорожских гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Всѣмъ, кому би колвек о томъ вѣдати належало, а особливе старшинѣ полковой Киевской, сотникомъ, атаманомъ и войтомъ и всѣмъ старшимъ и меншимъ войсковимъ и посполитимъ того полку обивателемъ ознаймуемъ, нжъ вручивши мы уряд полковництва киевского пану Федору Волскому для всякого его ж удоволствования сотню Бобровицькою, млинъ на рецѣ Острѣ на греблѣ Козелецкой стоячій, озера, синожати и інние здавна до уряду полковництва киевского належние угодия (: которими антецесорове его пана Волского полковника кіевского владѣли:) приворочаемъ, позволяючи от людей посполитихъ сотнѣ Бобровицькой належитое послушенство отбирати з млина мененного на греблѣ Козелецкой стоячого, всякіе розмѣровие приходи на пожитокъ оборочати, озерами, сѣножатми и ішими угодиями владѣти и пожитковати, на що яко казалисми з канцелярій нашої войскової сей нашъ видати унѣверсалъ, потвержаючи онимъ сотню вишреченную Бобровицькую, млинъ на греблѣ Козелской на рецѣ Острѣ стоячій, озера, сѣножати и всѣ здавна до уряду полковництва Киевского належние угодия. Такъ чрез оній пилно мѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, абы нѣхто з старшихъ и меншихъ войскових и посполитихъ полку Киевского жителей, вѣдаючи о таковой волѣ нашої не смѣлъ и не важилъся ему пану Федору Волскому, полковниковѣ своему в отбиранню належного от людей посполитихъ сотнѣ Бобровицькой послушенства з млина мененного на греблѣ Козелской стоячого всякихъ приходячихъ користей в владѣнню озеръ, сѣножатеи и іннихъ грунтов и угодій (: которие и антецесорове его в посесій своей мѣли:) найменшой чинити кривди, перепони и трудности, войтъ зась бобровицькій и іние тоей сотнѣ з посполитими людми ему, пану Федору Волскому, полковникови киевскому повинни всегда належитое всякое отдавати во всемъ послушенство и повиновеніе безъ найменшихъ вимовокъ и спрекъ, такъ, якъ и антецесорамъ, его пана полковника отдавали, якая воля и указ в семъ унѣверсалѣ вишспеціфикованнимъ, абы ненарушена била заховална и за досить с тимъ чинилося и повторе варуемъ, сурово грозимъ и упоминаемъ.

Данъ в Батуринѣ, генвара 25, року 1708.

Звишменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною и росписался^а.

РДАДА. – ф. 248. – Оп. 1. – Спр 1808. – Арк. 54-54 зв. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 2. – Арк 54-54 зв. Фотокопія з копії.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати рейментарской.

*1708 р., березня 14. Обоз біля Фастова. –
Універсал Івана Мазепи Батуринському Крупицькому
Микільському монастиреві на село Обмачів,
за винятком 15 дворів посполитих, які мають
обслуговувати гетьманський замок*

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ, гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войскъ его царского пресвѣтлого величества Запорожскихъ, а особливе пану сотникови батуринскому, такъ же пану господареви замку нашего Батуринского и всѣмъ воебѣгъ, кому бы колвекъ о томъ теперъ и в потомный часъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ: Ижъ мы, гетманъ и кавалеръ, должнымъ почитаемъ заховуючи при своемъ валіорѣ и ненарушній цѣлости такъ висоце поважные монаршыя его царского пресвѣтлого величества грамоты, яко и рожныхъ гетмановъ антецессоровъ нашихъ унѣверсалы данные монастиреви Батуринскому Свято-Николаевскому Крупицькому на село Обмачевъ зъ всѣми добрами и до того мѣючи ку той святой обители особливаю нашу горливість и респекта приворочаемъ до оной въ первобытнюю посесію в зуполное и вечистое владѣніе тоє село Обмочевъ (якое до тыхъ часъ в несовершенной монастирской владзі для певныхъ причинъ зоставало) зъ всѣми обще добрами и угодіями здавна и теперъ до оногo належачими, позволяючи висоце в Богу превелебнѣйшому господину его милости отцу Гедеону Одорскому, архимандритѣ тамошнему зъ всѣми в Христи братіями и сукцесорамъ его, волне и свободне безъ всякой перешкоды тым селомъ Обмочевомъ владѣти и якъ хотя диспозовати, в чомъ абы панъ сотникъ батуринскій, такъ же господарь замку нашего Батуринского и ни хто иншій з старшини и чернѣ ему висоце в Богу превелебнѣйшому господину его милости отцу Гедеону Одорскому архимандриту батуринскому Свято Николскому Крупицькому з братією и сукцессоромъ его теперъ и впредъ жадной найменшой не смѣль и не важилъся чинити перешкоды, кривды, трудности пилно варуемъ и приказуемъ. Войт зась обмочовскій з посполытымъ людьми повиненъ его милости отца архимандриты з братією въ всемъ слухати и всякій належитые подданскіє повинности уйцати монастиреви. А козаки при ненарушныхъ своихъ войсковыхъ волностяхъ в том селѣ мѣють зоставати и правомъ козацкимъ щититися. А поневажъ в томъ же селѣ Обмочевѣ дворъ нашъ знаидуеться, которій безъ людей не можетъ тамъ быть, прето для послугъ и всякихъ потребъ отдѣляемъ от Обмочева пятнадцат человек посполитыхъ до того нашего двора; до которыхъ такъ его милость отецъ архимандритъ нынешний з братією и сукцессорѣ его, якої войт обмачувский не повини будуть ни в чомъ витручатися; взаемъ зась до монастирскихъ подданныхъ (опрочь выдѣленныхъ пятнадцати человекъ до двора). П[анъ] господарь нашъ замковый и дворникъ обмочовский не повинни жадного мѣти интересу в томъ

всѣмъ волѣ и указови нашему аби досит тепер и впредь было чиненно повторе и по десяте пишно и грозно варуемъ и приказуемъ.

Дань в обозѣ от Хвастова, марта 14, року 1708.

Звищменованій гетман и кавалер, рука власна.

На звороті: По архиву № 1476. М. П.

ЦДІАК України – Ф. 154. – Оп. 1, – Спр. 21. – Арк. 1. Оригінал.

ІР. НБУВ. – Ф. 1, 61893. – № 1070. – Арк. 284. Копія з поміткою: До сей копій з подлених переписаних ієромонах Ворсоніфій Гуторовичъ, ігумень монастира Крупицкогго Батуринского Свято Николеского руку приложил, а подлении к себѣ взялъ.

Там само. – Ф. 1, 61899. – № 1073. – Арк. 293 зв. – 294. Копія з заголовком: Копія вишеписанное з унѣверсала Івана Мазепи, гетмана на село Обмачевъ во вѣчное владеніе.

№ 497

1708, квітня 20. Біла Церква. – Універсал Івана Мазепи бубнівському сотникові Денисові Деркачу на село Сушки

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла Кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковникови переяславскому, старшинѣ полковой, сотникомъ и всѣмъ старшимъ и меншимъ войскового и посполитого чину в полку томъ найдуючимся обывателемъ и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ озмаймуемъ, ижъ панъ Денисъ Деркачъ⁶¹⁷, сотникъ бубновскій просилъ нашего такого респекту, абисмо къ вспартю домовихъ его потребъ надали ему село Сушки⁶¹⁸ в полку Переяславскомъ в сотнѣ Бубновской найдуючоеся. Мы прето гетманъ и кавалеръ респектуючи на роненые его и теперъ ронячіеся в Войску Запорожскомъ услуги, а и впредь до оныхъ захоочуючи, а до того углядаючи и на тое, что онъ панъ сотникъ бубновскій чрезъ певное время неволю швецкую терпѣлъ и тымъ самымъ до крайнего на субстанци своей пришолъ знищеня, надаемъ ему, пану Денису, сотникови бубновскому преречоное село Сушки в зуполную поссессію зъ всѣми кгрунтами, добрами и угодіями здавна и тепер туда приналежащими, позволяючи от людей посполитих належитое послушенство и повинности аз грунтовъ и добръ тамошнихъ користи всякіе и пожитки отбирати, за чимъ абы панъ полковникъ переяславскій, тепер наказный, а и впредь совершенный, старшина полковая, сотники и нихто згола, не важился, ему пану Деркачу, в том жадной чинити перешкоды, пишно приказуем и грозно варуем, войтъ зась тамошній съ посполством, опрочъ самихъ козаковъ (?), повинны въсей послушенство и повинности ему, п. Деркачу, отдавать.

Дань в Бѣлой Церкви, апреля 20, року 1708.

Звищменованний гетманъ и кавалер, рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція.

ІНв. № Ал. 501/9/59; ІНв. № М. Т. 156 р. Оригінал.

ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 34-Арк. 1. Фото з оригіналу.

Там само: ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 193. – Арк 9. Копія з таким засвідчувальним записом: С подленимъ свидѣтельстввалъ ротный кватирмейстер Терентей Перепелкин. Таковой подлѣной с комиссий ревизіальной обратно принялъ к себѣ и на сей копій росписался возній мѣщанинъ Антонъ Деркачъ.

Там само: Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк 19-22. Копія.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1808. – Арк 315-315 зв. Копія з поміткою: В семь унѣверсалѣ написано бувшому сотнику бубновскому Денису Деркачу село Сушки дано за услуги войсковіе в зуполное владѣние. А нынѣ владѣют сини оного Деркача.

Опубліковано: Сіверянський літопис. 1998. – № 2. – С. 45-46. № 42.

№ 498

1708, квітня 22. Біла Церква. – Універсал Івана Мазепи на ґрунті в селі Озаричі і про звільнення від повинностей та подачок

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорозких гетманъ, славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ стародубовскому, пп. старшинѣ полковой, сотником, атаманиѣ и всему старшому и меншому товариству, особливе пану войтовѣ тамошному зо всѣмъ маистратом и всѣмъ, кому колвекъ о том вѣдати надлежит, симъ нашим унѣверсалним писаниємъ ознаймуем, ижъ оказатель оного панъ Леонъ Пилатовичъ, преселившись з заграници под рейментъ нашъ до Стародуба на мешканне, присил насъ о протекцію и оборону. Мы прето, гетманъ и кавалеръ, давши тому его пана Пилатовича прошенію у себе мѣйсте, взялисмо его в особливаю нашу оборону и протекцію, уволняючи от войскових походов и всякихъ посполитихъ повинностей и подачокъ и варуючи пилно, абы в дворѣ его в мѣстѣ Стародубовѣ купленном, прієжджаючихъ рознихъ людей не становлено, и в ґрунтах, в селе Озаровце покупленных, и если еще где купит, найменшой шкоды не чинено, найбарзѣй до судовъ полкового и маистратового не потягано, хочъ хто будет мѣти до его якіи претенсіи, лечъ кождый повинень будет апаллювати до насъ, гетмана, и суду нашего войскового Енералного, пред которимъ всякому укривжоному з винних неотволочная чиниться справедливость. Якой вишнейвираженной волѣ нашей, абы во всем досит чинилос, пилно мѣти хочем и приказуем.

Данъ в Бѣлой Церкви, април. 22, року 1708^а.

Звишгменованій гетманъ тр. рукою власною.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 166. Копія.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 80. – Арк 921. Копія.

Там само. Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. 30. – Ар. 166. Мікрокопія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – Т. 1. – С. 132 – 133.

^а У копії дописано: М.П. В подлинном подпись таковъ.

№ 499–500

1708, травня 20. Біла Церква. – Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові Дмитрові Горленку з приводу орендної плати за село Васьківці

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалер Іоаннъ Мазепа.

Всѣмъ, кому колвекъ належало тепер, и в потомний часть вѣдати належати будетъ, симъ писаніемъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ панъ Дмитрий Горленко, полковникъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского прилуцкий уплатилъ до скарбу войскового арендовой рати за полкъ, належной за рокъ 1706 о дню придбаного Онуфрія 12 іюня скончитися маючих; першей в року 1706-о 24 мая двѣ тысячи шестсот и осмьдесят зол. да тепер року и мѣсяца на датѣ положеного толко жъ двѣ тысячи шестсотъ и осмьдесятъ зол. принято, зась в рахубѣ за село Васковцѣ князя его милости Юрія Святополка Четвертенского в сотнѣ Срѣбранской будучое, сто и пятьдесятъ золотих сумма пят тысячъ пятсотъ и десять зол., опрочъ сотнѣ Красноколядинское, з якой теди суммы у ищенья его, пана полковника симъ, же писаніемъ квѣтуемъ.

Данъ в Бѣлой Церкви, мая 20, року 1708.

Звишъменованный гетман, рукою власною.

ЦДАК України – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 35. – Арк. 1. Фогокопія з оригіналу.

№ 501

1708, травня 25. Білоцерківська фортеця. – Універсал Івана Мазепи генеральному асаулові Михайлові Гамалії на село Позняки

Пресвѣтлѣшаго и державнѣйшаго великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ, славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер, Іоанъ Мазепа.

Всей старшинѣ и чернѣ Войскъ его ж царского величества Запорожскихъ, а особливе пану полковниковѣ лубенскому, старшинѣ полковой, сотникомъ, меновите чорнускому, и всѣмъ старшимъ и меншимъ войскового и посполитого чину в том полку знайдуючимся обывателемъ, и каждому, кому бы колвек о томъ вѣдати тепер и в потомний часть належало, симъ унѣверсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ респектуючи мы, гетманъ и кавалер на значные вѣрные, зичливые и радѣтельные пана Михайла Гамалїи, асаули войскового енералного, въ Войску Запорожскомъ зъ отца и з дѣда роненные, такъ прежде знаменитихъ урядовъ бунчучництва енералного, а потомъ хоружества енералного ж, яко и на конферованномъ теперъ такъ же енералномъ асаулскомъ достоинствѣ зьуконтентованнемъ нашимъ ронячієся услуги и заслуги, надаемъ ему село Пузники въ полку Лубенскомъ въ сотнѣ Чорнуской знайдуючоєся, зо всѣми до

того села здавна и теперъ належачими грунтами, добрами и угодіями, позволяючи от людей посполитых послушенство и всякіе подѣданскіе повинности, а з грунтвъ и всякихъ тамошнихъ обще угодій користи и пожитки отбирати. Зачимъ абы панъ полковникъ лубенскій зъ старшиною полковою, сотникъ чорнускій и ни хто згола зъ старшихъ и меншихъ того полку обывателей не смѣлъ и не важился ему, пану Михайлу Гамалѣи, асаулови Войска Запорожского енералному въ обнятію под свою посессію того села и въ отбиранию от людей посполитихъ послушенства, а з добръ приходячихъ пожитковъ, жадной найменшой теперъ впередъ чинити перешкоди, кривды, трудности и перенагабання, пилно и грозно варуемъ, упоминаемъ и приказуемъ. Войтъ зась пузниковскій зъ всѣми посполитими людми (: кромѣ козаковъ, которій при своихъ ненарушнихъ войсковыхъ волностех и правахъ мѣють zostавати:) повиненъ его пана Гамалѣи, асаули войскового енералного во всемъ слухати, уищаючи подданскіе всякіе належитости. Таковая наш а воля и указъ абы тепер и въпредъ при належитой своей моцы и повазѣ ненарушне у всѣхъ консервована была, повторе и подесеате пилно упоминаемъ, варуемъ и приказуемъ.

Дагъ з канцелярней войсковою въ фортеци Бѣлоцерковской, мая 25, року 1708^а.

Звышъменованный гетманъ и кавалер, рукою власною.

РДАДА. – Ф 248. – Оп. 1. – Спр. 1810. – Арк. 128-128 зв. Копія

ЦДІАК України. – Ф. КМФ – 7. – Оп. 2. – Спр. Арк 128, 128 зв. Мікрокопія.

Там само. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1252. – Арк 84-87. Копія

Опубликовано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку //Український архів. – Т. 4. – С. 97.

№ 502

1708, травня 27. Білоцерківська фортеця. – Універсал Івана Мазепи генеральному військовому обозному Іванові Ломиковському про дозвіл засипати греблю і побудувати млин, а для потреб рудні оселити дві слободи

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского священнѣйшого величества Войскъ Запорожских гетман славного чину святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоаннъ Мазепа

Всей старшинѣ и чернѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского, а меновите пану полковникови стародубовскому зо всѣмъ старшимъ и мелшимъ товариствомъ и всѣми того полку обивателми и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежит тепер и в потомъные часи, симъ универсаломъ нашимъ ознаймуемъ, ижъ просиль у насъ панъ Іванъ

^а У копії дописано: В подленномъ подписано тако.

Ломиковский¹⁹, обозний Войска Запорожского Енералный позволеня на рѣчце Туроснѣ в сотнѣ Топалской на власномъ кгрунтѣ своемъ (: прозиваемом Нѣмченки:) у Ивана Власенка, жителя з села Кропивны, Левона Федоровича, жителя села Заполя и Павла Стефановича з села Рабцева спод державцевъ вѣчнымъ правиломъ тых кгрунтовъ товариства сотнѣ полковой Стародубовской, купленномъ Ново на свою и потомковъ своихъ потребу и пожитокъ греблю постройти и при ней, ведлугъ потребы рудниковъ поселити, а для помочи всякой роботизне в той же Руднѣ отправляющейся также на своемъ кгрунтѣ у Микити Иволги, козака и жителя Бутовска, в вершинѣ тоей же рѣчки Туроски купленомъ одну, слободку, а другую там же близко у рѣчки прозиваемой, Мостки вкгрунтѣ Немченскомъ осадити. Теды мы, гетманъ и кавалеръ, респектуючи на значніе его пана Ивана Ломѣковского з молодыхъ лѣтъ ажъ до старости своей еще впередъ знаменитому урядомъ обозництва войскового енералного роненіе на асаулствѣ войсковомъ енералномъ праці, прислуги и не меншіе в Войску Запорожскомъ заслуги, яко позволяемъ ему на мененной рѣчцѣ вновь з фундаменту греблю засипати, млыни и рудню постройти, рудниковъ поселити и на преречоныхъ мѣсцахъ двѣ слободки осадити. Такъ и купчіе менованныхъ кгрунтовъ на майстрату стародубовскомъ записанные въ всѣхъ пунктахъ и клявзулахъ ему самому и потомномъ его ствержаемъ. Зачимъ вѣдати о такой виразной волѣ нашой, абы нѣхто з старшихъ и меншихъ войсковыхъ и посполитихъ рейменту нашого обивателей в строеню млиновъ и руднѣ, осажованю слободъ, и от вершины тыхъ рѣчокъ до устя и ведлугъ ограничена в записяхъ выраженного, не важился найменшой чинити шкоди, кривди и перешкоди повагою сего унѣверсалу нашого варуемъ и звѣрхнѣйшою владзою нашею приказуемъ.

Данъ в фортеци Бѣлоцеркувской, мая 27, року 1708.

Звишъменованный гетман и кавалер, рукою власною.

Після тексту дописано: Его милости пану Ивану Ломиковскому, обозному войсковому енералному на заняте гребли и построене рудни и на посажене двохъ слободокъ.

На звороті іншим почеркомъ: № 7. универсаль гетмана Мазепы, данный генералному обозному Ивану Ломиковскому, подтверждающий права на владѣніе родовими имѣніями и на построеніе новой мѣлницы на рѣкѣ 1708 года.

ІР НБУВ. – Ф. 1, 50531 (Лаз. 4. – Арк 22.). Оригінал. Печатка військова.

№ 503

**1708, липня 1, 3 обозу за Тетієвим. –
Оборонний універсал Івана Мазепи
димерському старості Ласку на його маєтність
Воротнів з приналежностями**

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войска Запорожского гетманъ и славного чина святого апостола Андрея кавалер Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ сим нашимъ унѣверсаломъ Войску рейменту нашего Запорожскому комендерованному, по указу его царского пресвѣтлого величества ординованному на суккурсъ Речи Посполитої Полской, а особливе комендіером нашим паном полковникомъ кіевскому и бѣлоцерковскому, и кому о томъ вѣдати належит, иж добра велможного его милости пана Ласки, старости димерского, именно Воротніовъ⁶²⁰ з приналежитостями в особливую нашу оборону и протекцію беремо, охороняючи оніе от всяких явних и потаемнихъ ангигравацѣй их пустошеня. Зачим абы кождий з тих наших комендерованих войскъ в помянутих его милости добрах переходами ночлѣгами и попасовисками не смѣлъ и не важился жадной наименшой чинити ангигравацѣи кривдѣ, долегливостей и наименшихъ вымагати датковъ, пилно варуемъ и грозно приказуемъ, а проступного, яко противного указови нашому, на горлѣ карати декларуемъ.

Данъ в Обозѣ за Тетѣвомъ⁶²¹, іюля 1, року 1708.

Звишменованный гетманъ и кавалер рукою власною.

Чернігівський історичний музей. Колекція. – Інв. № Ал. 501/9/61. Інв. № М. Т. 158р. Оригінал пошкоджений – протертий на згинах, 2-й арк. розірваний навпіл. Папір дуже поживтів. ЦДІАК України. – Ф. 1407. – Оп. 4. – Спр. 36. – Арк. 1. Фото з оригіналу.
Опубліковано: Сіверянський літопис. 1998. – №2. – С. 46. – № 43.

№ 504

1708, серпня 3. Обоз під Києвом над Либеддю. – Універсал Івана Мазепи панам Василюві і Данилові Сергієнкам з дозволом між своїми ґрунтами на річці Убеді засипати греблю і побудувати млин

Пресвѣлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалеръ Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговскому з старшиною полковою, а особливе сотнику сосницкому, атаманови городовому и войтовѣ тамошному з урядовими и всѣмъ старшимъ и меншимъ войсковимъ и посполитымъ того полку обывателемъ и кому бы о томъ вѣдати надлежало ознаймуемъ, ижъ просили насъ пп. Василий и Данилъ Сергієнки о такоїй унѣверсаль, за которимъ бы могли межжи власними отческими кґрунтами на речцѣ Убедѣ к самой Деснѣ лежачими греблю засипати и млинъ построи. Мы прето слушному ихъ прошенію, давши у себе мѣстце, а имъ респектуючи на прислуги при боку нашемъ ронячієся п. Данила Вреблевского, казали з канцеляріи нашей войсковой видати сей нашъ унѣверсаль, позволяючи имъ на више реченной речцѣ Убедѣ греблю засипати и млинъ построи и всякіє розмѣровіє приходячіє пожитки себѣ отбират^а,

^а У іншій копії: избирати.

варуем однакъ тое абы от того занятя греблѣ и построения млина людским околичним кгрунтамъ и угодіям не учинилася шкода, за чимъ пилно имѣти хочемъ и рейментарско приказуемъ, абы нѣхто з старшины и чернѣ полку Чернѣговского им, пп. Сергіенкамъ в засипанню греблѣ межи власними отческими кгрунтами, зовемими Сезоновскими, построенню млина и отбиранню приходячих користей не мѣлз и не важилса жадной найменшой чинити кривди, трудности и перепони.

Данъ в Обозѣ под Кіевомъ над Либедю, августа 3 д[ня], 1708^а.

Звишѣменованній гетманъ и кавалеръ, рукою власною^б.

ЦДАК України – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 11728. – Арк. 87. Копія.

Там само. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 844. Копія.

№ 505

1708, серпня 4. Обоз під Києвом – Універсал Івана Мазепи Полтавському Паненському монастиреві про підтвердження двох каменів млива і надання права збирати з них військову частину “на монастирские потреби”

Пресвѣтлѣйшого и державнѣйшого великого государя его царского величества Войскъ Запорожскихъ гетманъ славного чина святого апостола Андрея и Бѣлого Орла кавалер Іоанъ Мазепа.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ всѣмъ вобецъ и кождому з особна, кому би колвекъ о томъ вѣдати належало, а особливе старшинѣ и чернѣ войскового і посполитого стану в полку Полтавскомъ знайдуючомся, также дозорци млинов в том же полку будучихъ, ижъ честній законници монастира Полтавского Паненского, мѣючи два каменѣ млива на рекѣ Ворсклѣ въ балках: одинъ чрезъ их же самихъ куплений до обители святой, а другий от пана Івана Левенца, полковника полтавского наданий, просили насъ такъ со потверженеи тихъ каменей, яко и о нададе части войскової з оних же. Ми прето респектуючи на тую святую обитель убогую Полтавскую Паненскую, яко ствержаемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ по инстанції того ж помянутого пана полковника тій два каменѣ оной обители святой такъ и часть войсковую в онихъ надаемъ, позволяючи всѣляце (?) розмѣровне пожитки на монастирские потреби отбирати; зачимъ абы нихто з старшины и черни полку Полтавского войскової і посполитой, также дозорца нашъ млиновъ в полку томъ знайдуючихся, не смѣлз и не важилса в обохъ мелницкой і войскової частехъ млина Бѣлицкого преречной обители Полтавской Паненской, жадной найменшой чинити перешкоди и кривди и утиску, пилно и грозно приказуемъ.

^а У тексті дописано: В подлѣнномъ подписано.

^б У колі написано: Мѣсто печати.

Данъ в обозѣ под Киевомъ. августа 4, року 1708.

Звишьменованный гетманъ и кавалер, рукою власною^а.

1761-го году, февраля 23-го дня із подлиннымъ универсаломъ свѣдетельствовали и по свѣдителяльствованію подъчиствокъ, приписокъ и переправокъ и никакихъ другихъ подобныхъ тому сумнительствъ не нашлось.

Полковий миргородский хоружий Мѣрко Козиненковъ

Войсковий Канцелярист Иванъ Капѣевский.

Вишеписанного году, мѣсяца и числа таковой подлѣнный унѣверсалъ обратно к себѣ приняла и росписасъ свято Покровского Пушкаровского дѣвичого монастыра економша Варвара, а во мѣсть ей неграмотной по ей прошенію бѣлицкий козакъ Семень Гладкий, руку приложилъ

ІР НБУВ. – Ф. 1, 52101 (Лаз. 11/2. – Арк 139а). Копія.

№ 506

1708, серпня 24. Батурин. –

Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові Левкові Шрамченку на млин, що на річці Смоленці

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ і кавалер Іоанъ Мазепа.

Пану полковниковѣ нѣжинскому, старшинѣ полковой, а особливе всѣмъ старшимъ і меншимъ войсковимъ и посполитимъ сотнѣ олишевской жителемъ і кому бы колвекъ о томъ вѣдати належало, сімъ нашимъ унѣверсалнимъ писанемъ ознаймуемъ, ижъ просилъ нас, гетмана, панъ Левко Шрамченко, сотникъ олишевский потвержательного унѣверсалу на млынъ на рецѣ Смоленцѣ стоячий под селомъ Топчѣвкою, куплеющимъ способомъ у отца Максима Полки и зятя протопопского п. Гаврила набывшій, теди, ми, гетманъ, респектомъ значне праць его пана Левка Шрамченка роненыхъ в Войску Запорожскомъ перед урядъ і на урядѣ сотництва, видаем нашъ оборонний унѣверсал, позволяючи ему з одного млина всякій приходячій пожитки себѣ отбирати, зачимъ мѣти хочемъ і рейментарско срокго приказуемъ, абы ему, пану Левку Шрамченку, нѣхто з старшини і чернѣ полку Нѣжинского в владѣній того млина і в отбираниі з одного всѣхъ приходячійхъ користей жадной надлежитости не смѣлъ і не важилъся чинити трудности, шкоди і перешкоди.

Дан в Батуригѣ, августа 24, року 1708^б.

Звишеіменованный гетман и кавалер, рукою власною^в.

С подленимъ читаль канцелярист Яковъ Якимович

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 5121. – Арк. 5. Копія.

^а Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

^б Далі дописано: В подлинномъ подписъ таковъ.

^в Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1708, вересня 20. Під Биковим.
Універсал Івана Мазепи Андрієві Збитинському
про підтверження його ґрунтів

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского гетманъ и кавалеръ Иоанъ Мазепа

Папу полковникови стародубовскому з пп. старшиною полковою, сотниковѣ почеповскому з тамошнимъ урядом и кождому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежатиметь, симъ писанием нашимъ озпаймуемъ, ижъ прикладалъ намъ п. Андрѣй Яковлевичъ [Збитинский], товаришъ полку Стародубовского, что имѣет онъ в уездѣ Почеповскомъ в селѣ и приселку Шавулинѣ купнимъ правомъ набытие ґрунта и нѣсколко человекъ на оних сидячих, просил нас о подтвердителних на оніе ґрунта и на людей на тих его ґрунтах будучих унѣверсал, для спокойнѣйшого апалей вперед владѣнія. Мы прето полку его прошенію, давши у себе мѣстце, розказалисмо з канцелярии нашей войсковою видати ему сей нашъ унѣверсал, которого мощю повагою, яко тне его покупленніе кґрунта в предреченномъ уездѣ и селѣ будучие, ствержаемъ и людми на оних сидячими владѣти и належитие от них послушенства и повинности отбирати позволяемъ. Такъ пилю мѣти хочемъ и приказуемъ, абы ниhto з старшини и чернѣ виспомянутого полку не смѣл и не важился ему, п. Ондрею, в владѣнію тилко по купленним ґрунтам и в отбиранию от посполитих людей на оних повелившому, ему не будет от кого перепони, обиклих повинностей и послушенств найменшой кривди и перешкоди чинити.

Данъ обозѣ под Биковом, септеврѣя 20, року 1708^а.

Звишъименованный гетмагъ, рукою власною^б.

На зв.: Такову подлѣншую крепость по засвѣдетствованію от комисіи по повѣренію хоружий полковий стародубовскій Григорія Савицкого принял полковий подканцелярист Петръ Бажевичъ.

ЦДІАК. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 87. – Арк. 88. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подписано.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати войсковою.

Додаток I

Універсали полковників і сотників

№ 1

*1687, вересня 2. Чернігів. –
Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба
про підтвердження надання Михайлові Яциничу
села Суличівка*

Яковъ Лизогубъ, полковник Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговскій.

Вѣдомо чиню тимъ моймъ писаніємъ, ижъ презентовал намъ панъ Михайло Яциничъ писма от антецесоровъ мойхъ на село Суличовку себѣ наданіе, которіе ему респектомъ прислугъ отцевских в Войску Запорожскомъ и его самого в держаню тою села Суличовки палежат, до чего и я стосуючися поневажъ его пана Михайла прислуги у войску суть значніе, жебы того села Суличовки спокойне в своемъ держанію реченний панъ Михайло мѣлъ и нѣ от кого жадной трудности и перешкоди не узнавалъ, симъ писаніємъ моймъ конфѣрмую, войтъ зась и всѣ тяглий люде по давной звиклости и вшелякую повинност и послушенство ему, пану Михайловѣ, без жадной спротивности, жеби отдавали, приказуемъ.

Писанъ в Чернѣговѣ, 2 септевіря, року 1687^а.

Звышъменованный полковникъ чернѣговскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 572. Копія.

№ 2

*1687, вересня 5. Чернігів. –
Оборонний універсал чернігівського полковника
Якова Лизогуба березанцю Саві Каранді*

Яковъ Лизогубъ, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговскій.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подпис тако.

^б Після підпису в колі написано: Печать полковая.

Всѣмъ, кому бы о томъ вѣдати потреба, а особливо пану сотниковѣ березинскому и войтови тамошному зо всѣмъ посполствомъ симъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ презентовалъ намъ антецессоровъ нашихъ прешлихъ полковниковъ панъ Сава Каранда, обиватель березинскій, з особливого респекту наданіе оборонніе унѣверсали, подлугъ которыхъ, абисмо оного взявши под свою оборону заховали при волности звиклой, добивалъ намъ челомъ о тоє. Зачимъ, уважаючи и мы, яко потребного и зацного челоуѣка при прежней оного пана Саву Каранду, взявши под нашу оборону, заховуемъ волности, кромъ мелницкое, якую отбыват повиненъ будетъ повинности, мѣти теди хочемъ и симъ, нашимъ приказуемъ унѣверсаломъ, абы ему, пану Савѣ Карандѣ, жаденъ з урядовихъ в потяганю до мѣской повинности не былъ прикрить, анѣ поборовъ жаднихъ мѣскихъ у него не вымагано, анѣ станцій в дому пехотинцамъ не назначано, анѣ подводъ брано. До того уважаючи, же и в прошлой сегорочной войсковой дорозѣ выправленемъ слушного козака з конемъ былъ прикладнимъ, з якихъ респектовъ, яко и сама слушностъ указываетъ приволности оного заховуемъ звиклой, о якої волѣ нашей вся старшина тамошня березинская, вѣдаючи, абы пану Карандѣ нѣ в чомъ не было трудними симъ нашимъ повторе варуемъ писаніемъ.

Данъ в Чернѣговѣ, сентеврія 5, 1687 року^а.

Звишенованный полковникъ черніговскій^б.

С подлиннимъ сводилъ канцельяристъ сотенний березинский Семень Давидовичъ.

ЦДІАК України. – ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 9159. – Арк. 94. Копія.

№ 3

**1687, вересня 19. Чернігів. –
Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба
товаришеві Сосницької сотні Омелянові
на його власний млин, що на річці Убідь**

Яковъ Лизогубъ, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговский.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ, такъ пановѣ сотниковѣ сосницкому, атамановѣ городовому и войтовѣ зо всѣмъ урядомъ и каждому, кому будетъ потребно того вѣдати, ижъ доложилъ намъ п. Омелянъ Денисовичъ, товаришь сотнѣ Сосницкой, же на власній свой млинъ на рецѣ Убедѣ ку Деснѣ его власнимъ коштомъ о двохъ каменяхъ и ступи построенномъ, где и греблю своимъ же коштомъ засипалъ и направляетъ: респектомъ знатнихъ в Войску Запорожскомъ прислугъ своихъ, якобы з того млина всякіє вимѣри без перешкоды на себе отбиралъ: от ясневелможного его милости пана гетмана теперъ и нововиданній унѣверсалъ одержалъ. Зачимъ, яко в томъ унѣверсалѣ

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подписано тако.

^б Під підписом у колі написано: Мѣсто печати.

ясневелможного добродѣя доложено, так и мы симъ нашимъ унѣверсаломъ варуемъ, абы подлугъ унѣверсалу добродѣйского помененій п. Омелянъ в отбиранню з того своего млина всякихъ розмѣровъ и от кого найменшой не узнавалъ кривди и перешкоды.

Писанъ в Чернѣговѣ, дня 19 сентеврія, 1687 року^а.

Звишменованній полковникъ чернѣ[го]вскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 11728. – Арк 103 зв; 233 зв. Копія.

№ 4

1688, січня 22. Петрівці. –

***Універсал полтавського полковника Федора Жученка
про відбування повинностей жителями села Петрівці
Полтавському Хрестоздвиженському монастиреві***

Всімъ вобецъ и каждому зособна, такъ войсковимъ, якъ і посполитимъ людемъ, кому о томъ вѣдати належить. до вѣдомости доношу, іжъ намъ, полковникови, судій, атаманови городовому полтавскому, старшому і меншому товариству извѣстно учинилосе о семъ, яко село Петровка давно святой обители Полтавської ку вспоможеню і помощи з подданствомъ людей тяглихъ наданное, сего ідучого року не стало повиноватися монастирови и що предъ тимъ давали золотихъ двѣстѣ до року зъ постановлення першого нашого. А потомъ для дровъ воженя, для сѣна кошени и для иныхъ роботизнѣ от людей таглыхъ обыкло, повсюди бываемыхъ; уступилъ былъ всечестный господинъ отецъ ігумень іеромонахъ Лозаръ Бузневич тихъ двохъ сот золотыхъ, чаючи совершенного от тяглыхъ и од пѣшихъ людей послушенства въ работизнахъ около монастирскихъ потребъ прилучаючихся. А тепер а ни чипшу не дають, а ни послушенства монастиреви нашому Полтавскому не дѣють, в чомъ видячи я, полковникъ, мѣстца святого укривженъе. І тихъ селянъ, а ни городу, якъ иншіе села, а ни монастиреви не повинуючихся огурство, изъ гола непослушенство, для которого и законника тамъ застаючою зняти мусѣль, всечестный господинъ отецъ игумень ажъ самъ зъ атаманомъ городовимъ і прочиимъ товариствомъ до села Петровецъ обеще з'ехати і вглянути въ причины, для чего тіе люде отягаются позволилемся, счо кгди ку пересторозѣ дому Божого кривде сталосе, прибылъ і всечестный господинъ отецъ ігумень зъ монастыра для тойжъ причины, але не було въ селѣ войта межи посполствомъ, опрочъ атамана межи товариствомъ, велѣлисмо громадѣ найперше межи собою войта обрати: не могучи з межи себе згодного до тое послуги избрати мужа люде посполитіе, наименовали з межи товариства мужа зацного Василя, прозиваемого Старейкою, і той призволился в селѣ том бити войтомъ. Потомъ спитались мы, якъ хочете з монастиремъ поступити, чи панщину будете робити,

^а У рукопису дописано: В подлѣнномъ подпись таковъ.

^б Після тексту праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

чили роковий чинить схочете давати, обрадившисе войть з громадою, призволилисе чинш давати і сѣно робити, толко ж на лукахъ монастирскихъ на Говтвѣ застаючих и стало на том, же прибецали войть з громадою. Около того жъ тщался і атаманъ з товариствомъ Тишко Петренко, на кождний рокъ чиншу дати, готовихъ грошей золотих двѣсте, і сѣна кождый господарь зособна по пяти возъ укосити, згребсти, и скласти попаровашися, то есть тяглою, коня или волю маючій, з пѣшимъ: такъ ижъ бы два человекъа десять возъ виготовили и в стоги, любь в скирти зложили, тымъ господинъ отецъ ігумень контентуючисе домовляхся о дрова, ижъ бы до монастыра по килка воз на зыму возили. Аже прозба наступила их же селянъ, же сего року для переходовъ войсковихъ, і для не урожаю въ поляхъ трудно згола о пашу і люде всѣ для неурожаю оскудни в живности: на занесенную просьбу ихъ же Петровчанъ сего року 1688 уступае монастырь дровъ воженя і воженя сѣна и сто золотыхъ: толко стало на томъ, ижъ мають дати сто золотых за сей рокъ и сорокъ золотыхъ должныхъ давно заведеныхъ оддати монастыревы Полтавському. А на пришліе годи мають конечно давати по двѣстѣ золотыхъ грошей, з сѣна по пять возъ зготовити, такъже і дрова тое споряженое постановлене велѣлисмъ написати ку потомной памяти і печать нашу полковую притиснути і всечестному господину оцу ігумену іеромонаху Лазару Бузкевичовы до рукъ отдати з подписом руки моеи полковницкой.

Дѣялося в селѣ Петровцахъ, мѣсяця іануарія 22 дня, року 1688^а.

Федоръ Жученко, полковник Войскъ ихъ царского пресв[ѣтлого] величества Запорожского полтавский.

Полтавского м[онастира] ігумень Амфілохій

ЦДІАК України. – Ф. 912. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк 17-18. Копія.

№ 5

**1688, лютото 10. Новгородок. –
Універсал стародубівського полковника
Тимофія Олексійовича про затвердження купчої
на частину млина охочекомонного
полковника Стефана Яворського**

Тимофѣй Алексѣевич, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовский.

Всему старшому и меншому полку моего товариству и кому колвекъ о томъ вѣдати будетъ належало сим писанем моим ознаяую, иж его милост панъ Стефанъ Яворский, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского пѣхотний охотничий презентовал мнѣ лист свой купчий на част мелницкую в млинѣ на рецѣ Орососѣ под селом Пестриновом, прозиваемом Поганой Стодолцѣ стоячом о двох колах з пляцом, двором и сѣножатми до

^а У копії ліворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

поменного млина належачими ку верху гребли от кгрунту Шмяновского лежачими, от Якова, Алексѣева, мелника тогож млина, за власную отмѣченую и отданую до рукъ его власних сумму, то ест золотих чотириста и сѣмдесят доброе монети, которий лист, яко ест записан в книги мѣские стародубовские, такъ и екстрактъ з тых же книг з подписом руки маестратовое, его милости пану полковникови естъ виданъ. И я, чинячи досит особливою прозбѣ его мил[ости] пана полковника, тоест купчий лист для такой нѣского уживаня в том млынѣ мелницкое части сим листом моим з под писом руки моей власной и за притисненемъ печати полковой ствержаю.

Данъ в Новгородку 1688 месяца Февруар[ия] десятого дня.

Звышменованный полковник Стародубовский, рукою в[ласною]

На ар, 2 зв: На млин Жасуск.

ЦДІАК України. – Ф. 1203. – Оп. 1. Спр. 43. – Арк. 1-2. Оригінал.

№ 6

1688, березня 30. Чернігів. –

**Універсал чернігівського полковника Якова Лызогуба
полковому хорунжому Іванові Уласовичу на 17 чоловік,
що поселилися на його грунтах у селі Голубичах**

Яковъ Лызогубъ, полковникъ Войскъ ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского черніговський.

Всеи полку тоего старшинѣ, а особливо пану сотниковѣ ройскому и хтоби того належно потребовалъ вѣдати, ознаймую, ижъ не толко для прошлихъ неподлихъ в Войску Запорожскомъ оказанихъ услугъ, лечъ зособна для теперешней праи, якую за уряду ложити маеть ношенемъ знаку полкового, особливою мою ласку и респектъ, оказуючи на пана Іванова Уласовича, хоружого полкового, позволяемъ ему ку потребѣ своей людскими в селѣ Голубичахъ почасті его жъ купленой кгрунту сидячими, которых личбою сѣмнатцать человѣка найдуются, владѣти позволяемъ; прето абы ему, хоружому, в владѣнье тими людми нѣ от кого не было жадной трудности и перешкоди, пилно варую, а оніе люде ему ж абы вшелякую призвоитую повинность и послушенство, яко державцѣ своему, без всякой противности отдавали, приказую.

Данъ в Черніговѣ, дня 30 марта, 1688 року^а.

Вишменованный полковникъ черніговский^б.

ЦДІАК України. – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 448. Копія.

Опубліковано: Обозрение Румянцевской описи. – Вып. 1.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнной подписанъ такой.

^б Після підпису праворуч в колі написано: Мѣсто печати полковой.

№ 7

**1688, березня 31. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Тимофія Олексійовича знатному товаришеві
Стародубівського полку Михайлові Мархаленкові
про підтвердження прав на володіння селом Артюшкове**

Тимофій Алексієвич, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовский.

Всему старшому и меншому полку моего товариству теди ж войтовѣ и всему маистратовѣ стародубовскому и кому тилко о том вѣдаты надлежитымет, симъ моимъ ознаймую писаніємъ, ижъ яко за прошлыхъ антецесоровъ моихъ панов полковниковъ стародубовскихъ, панъ Михайла Мархаленка, товаришъ знатный полку нашего войсковый, взглядомъ услугъ и вѣрныхъ праць своихъ у Войску Запорожскомъ от давнихъ лѣтъ и по сее время отправуючихъ, селомъ называемыхъ Артюшково, спокойно владѣль и пожитковаль, такъ и респектомъ тыхъ же его услугъ, тое село от него не отдаляючи, овшемъ при немъ заховавши, позволяю до далшой ласки войсковою по прежнему тимъ спокойно владѣти и пожитковаты, вѣдаючи теды кождый о таковой волѣ моей, абы ему, пану Михаилѣ, во владѣнію того села найменшою нѣхто не важился быты перешкодою, а войтъ артюшковскій з посполитими людми, абы належитое ему отдаваль послушенство цале мѣты хочу и моимъ листомъ приказую.

Писанъ в Стародубѣ, 31 марта, 1688 году.

Звишменованный полковникъ стародубовский, рукою^а.

Свидетельствовали:

Хоружий полковий Григорій Савицкий

Вахмистеръ Иванъ Ващинский

Таковъ подлений лѣстъ по засвѣдетелствованию от Комѣсїи значковий товаришъ Иванъ Мархоленко принялъ і росписался.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 78. – Арк. 832. Копія з заголовком: Значкових товаришей Івана и Петра Мархаленковъ.

РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1813. – Арк. 107. Копія.

Опубліковано: Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. Т. 1. – С. 99.

№ 8

**1688, квітня 9. Ніжин. –
Універсал ніжинського полковника Стефана Забіли
козакові села Вересоч Ярошові Семеновичу і його синові
Павлу на млин, що на річці Вересоч**

Стефанъ Петрович Забѣла, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского нѣжинский.

^а Праворуч поряд з підписом у колі написано: М.П.

Пану сотниковѣ нѣжинскому новомѣскому, а особливе атаманови вересоцкому и войтови, товариству и посполитимъ людемъ, такъ же и от насъ прилучаючимся висланимъ, ознаймую, їжъ респектуючи мы на шидливость лѣтъ и отважне з молодых лѣтъ в войску прислуги (: на которыхъ и тепер працует синь его Павел:) пана Яроша Семеновича, козака и обивателя вересоцкого, а до того поважаючи наданніе писма пановъ полковниковъ, уфалених предо мною бывших антицесоров моихъ, позволяемъ ему и по нему синовии его, млинкомъ его власнымъ працею и коштомъ его фундовалимъ, в лѣсѣ на рецѣ Вересоци, войсковою мѣрочною до войскової ласки и нашой пожитковати, в чомъ абы ему никто не важился чинит жадного перешкоди, симъ моимъ листомъ варую и приказую.

З Нѣжина, апрѣля 9, 1688 року.

Звишименованный полковникъ нѣжинский, рукою власною^а.

ІР НБУВ. – Ф І, 50488 (Лаз. 3. – Арк. 85). Копія.

№ 9

1688, квітня 19. Стародуб. –

*Універсал стародубівського полковника
Журавки Тимофія Олексійовича про заборону
поза цехом займатися ткацьким ремеслом*

Тимофѣй Алексѣвичъ, полковникъ Войска ихъ царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовский.

Всѣмъ, кому тилко о томъ ведати належатимет, меновите пану войтови нашему стародубовскому зо всѣмъ майстратомъ симъ моймъ ознаймую писаніемъ, ижъ ремесла ткацкого в городѣ нашомъ товариство за віовши себѣ для хвали Божой цехови ихъ порядокъ угледѣли и учинили цехмистромъ цѣлимъ Ивана Жума з таковимъ едностайнимъ з сим докладом, иж кождий ихъ ремесла ткацкого товаришъ, хотячи тимъ ремесломъ мѣти виживленне, маеть свое имя в цеховомъ написати реестрѣ и при поеднаню цеху маеть и повиненъ дати до скринки братской грошей готових копѣ три, воску фунты два, ладану тожъ фунты два, горѣлки два кгарцы, четири шаги в ступку и полбочки для братства пива, а без доклада цехмистра заезджій жаденъ майстер в ткацкомъ ремеслѣ, без поеднаня цеху описаннимъ способомъ, не маеть тимъ ремесли отнюд бавитис, кромѣ челяди, которая незборонно через найми обыклие маеть мѣти виживленне. Околичній засъ близких городовъ ремесники тожъ за обѣсткою цехмистра повинны мѣти призвоитій на торгах гаудлѣ з тоей теди реченой ухвалы и постановленя помененное товариство, чили речей братство ткацкое мают и повинни до церкви святителя иерарха Христова Николая в храмѣ принесенню святых его мощей належитимъ порядкомъ виставоваты свѣчу и яко жъ могутъ о хвалѣ Божой чинити промисль, знаючи до того и

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

наше межі собого от давних мастровъ постановленне такъ з власти уряду моего мети хочу и приказую, абы в томъ реченномъ братствѣ ткацкому наменьшою нѣхто не важился бути перешкодою и их порядно, а барзѣй побожного не касовал постановленних, для чого замислу з единостайного всѣхъ ихъ прозбою сее мое з подписомъ руки и притисненемъ печати помененному цехмистру и всего ткацкого цеху братству владалемъ.

Писанъ в Стародубовѣ, 19 априля, 1688 року^а.

Звишменованный полковникъ стародубовский, рукою^б.

Свидетелствовали: полковник Крутлимов

Бунчуковий товаришъ Иванъ Бороздна

Хоружий полковой Григорий Савицкий

Таковъ подленной универсал ис комисіей по учиненю сидѣтелствовал принялъ магистрата стародубовского лавникъ Федось Коробовский

С подлѣнным читал полку Стародубовского значковий товаришъ Парфень Делонтев.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. Спр. 71. – Арк. 32. Копія з заголовком: Цеху ткацкого.

№ 10

1688, червня 29. Переяслав. –

Універсал переяславського полковника

Пилипа Золовченка Іванові Пилипенку та його синові

Михайлові на млин, що на Березанській греблі

Пилип Золовченко, полковник Войска их царского пресвѣтлого величества Запор[озкого] Переяславского.

Ознаймуємося сим нашим писанем всѣм, кому о тым знати належно, іж ми, респектуючи на старожитные праці к услуги пана Івана Пилипенка, а тепер на его сына Михайла Іваненка, которий завше услуги войсковые налѣнливо ложить и нѣкды не ухиблюет войсковые услуги. Теды млинок их в Берѣзанѣ на греблѣ стоячий зо всѣма з него приходами имъ, Івану Пилипенку и его синовѣ Михайлови зо всѣмъ поданем ку спокойному держаню и уживаню с корого млина, абы нѣхто так з старшини, яко и вышеписанных наших полкових поти, поки он миѣ власти будет нѣ отобран, не важився.

Приказ тен у Переяславлю, июня 29, 1688 року.

Звишменованный пол[ковник] пер[еяславский].

РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 5. – Спр. 18. – Арк. 1. Оригінал.

^а Далі в тексті дописано: Подпись такова.

^б Праворуч його підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 11

1688, жовтня 7. Стародуб. –

**Універсал стародубівського полковника Тимофія
Олексійовича значному військовому товаришеві
Григорієві Френсбаху з дозволом у селі Кириківці
на річці Цитві насипати греблю і побудувати млин**

Тимофій Алексєвич, полковникъ Войска царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовский.

Всему старшому и меншому полку нашего товариству и кому толко о томъ вѣдати належатиметь, сим моим ознаймую писаниемъ, ижъ склонившися я на прозбу пана Григория Френсбаха, товариш а знатного войскового, а до того особливе респектуючи на его войсковие услуги, позволили ему в селѣ Кирикѣ на рѣчце Цитвѣ въ вершинѣ на сиром коренѣ власнимъ своимъ коштомъ и працею греблю заняти и на ній ко вспартю домовому млинѣ построити, вѣдаючи теди о таковой волѣ моей, аби ему п. Френсбаху, яко в займованю на помененомъ мѣстцѣ греблѣ, яко и построению млина никто жадною не билъ перешкодою властию уряду моего полковницкого варую и симъ фундошовимъ писмомъ приказую.

Писанъ в Стародубѣ, 7 октября, 1688 году.

Звищъменованній полковник стародубовскій, рукою^а.

Свидетелствовалъ

Ротмистръ Федор Шейнъ

Хоружий полковий Григорій Савицкій

С подлинным читалъ вахмистръ

Алексій Нодрков.

Таковъ подленній унѣверсаль по засвѣдителствованню от комиссій принялъ сотникъ полковой Яковъ Якимовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк 367. Копія

№ 12

1689, січня 12. Стародуб. –

**Універсал стародубівського полковника
Григорія Карповича священникові Стародубівської
Петропавлівської церкви Миколі Лобацькому з дозволом
побудувати млин-вишняк на річці Бахаївці**

Григорій Карпович полковник Войска его царского пресвѣтлого величества Запорожского стародубовский.

Пану сотниковѣ стародубовскому, обозному, судѣ, асауловѣ полъковимъ, также войтовѣ и всѣмъ, кому о томъ вѣдати будет належало, симъ моимъ

^а Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

ознаймую писаниємъ, ижъ вносилъ до мене в Богу велебній отецъ Миколай Лобацкій священникъ церкви святыхъ верховнихъ апостолъ Петра и Павла стародубовскій прозбу свою, абимъ ему для wsparтя домового позволилъ ниже села Дариевичъ за полемъ Шуховщиного на рѣчцѣ Бахаевци на сиромъ коренѣ об единомъ колѣ млинокъ вешгнякъ побудовати. Уваживши теди я о служност его домовую, а найбарзѣй заохочаючи оного до горячійшихъ у престола владитися молитов, позвалилемъ ему на мененной рѣчцѣ Бахаевци млинокъ вешнякъ ку пожитковѣ своему построити. Вѣдаючи теди кождій в таковой волѣ моей, аби ништо ему, отцу Миколаю, такъ в занятю новое на той рѣчцѣ Бахевци греблѣ, яко ижъ побудування на оной же объ одномъ колѣ млина вишняка и найменшою не важился бити перешкодою, властью уряду моего приказую, а по збудованню оного зо всѣмъ млина всѣма трома мѣрочцѣ есми позволяю ему користовати и на свой пожитокъ оние оборочати, еднакъ то докладаю, же кды построитъ такъ млинъ собѣ, подлугъ звичаю заховалого, повиненъ будетъ объявити намъ.

Писанъ в Стародубѣ, мѣсяца генваря 12 д., 1689 року^а.

Звишменованный полковникъ, рука власная.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 78. – Арк. 86. Копія.

№ 13

1689, лютого 19. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковника

*Тимофія Олексійовича стародубівському полковому
сотникові Миколі Чорнолуцькому на село Меленськ
“до ласки войскової”*

Великихъ государей нашихъ ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Тимофѣй Алексѣевичъ.

Всему старшому и меншому полку нашего стародубовского товариству, а меновите старшинѣ полковой и кому пилко о томъ вѣдати будетъ належало, симъ моимъ ознаймую писаниємъ, Ижъ вѣдаючи, я уставичне зичливо роненіє ку пресвѣтлому ихъ царского величества маестатовѣ и ку ясневелможного его милости пана гетмана реиментови, пана Миколая Чорнолуцкого, сотника полкового стародубовского прислуги, а уважаючи его в тихъ уставичнихъ услугахъ, недостатокъ, ку wsparтю оного село Меленскъ до ласки ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана конферую и надаю, Видаючи теди о томъ вишъмененная старшина, абы ему, пану сотниковѣ полковому, в держаню оного села Меленска и найменшою не важился бити перешкодою, пилно властью уряду моего варую и приказую, войтъ зась села Меленска, зо

^а Перед підписом у колі написано: Мѣсто печати полкой.

всѣми тяглими людьми аби ему, пану сотниковѣ, всякое належитое послушенство и повиность отдавалъ, тожъ, приказую.

Писанъ в Стародубѣ, 19 февраля, 1689 року.

Звишьменованний полковникъ стародубовский, рукою^а.

ІР НБУВ. – Ф. І. 50492 (Лаз. 3. – Арк. 93.). Копія.

№ 14

***1689, вересня 9. Табір під Переволочною. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського полковому осавулові
Івану Романовському на Ясимонтовське займище***

Іхъ царского пересвѣтлого величества столникъ и Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Паномъ обозному судій, асаулови полковымъ и всему старшому и меншому полку нашого Стародубовского товариству, а особливе пану сотнику мглинскому, атаманови городовому и войтови тамошнему зо всѣми посполитими людьми і кому тилко о томъ вѣдати належатимет, ознаймую, ижъ панъ Іванъ Романовский, осавуль полку моего при презентованію мнѣ писма от антецесоровъ моихъ пройшлихъ пановъ полковниковъ стародубовских на певное собѣ до уживання кгрунта, меновите на займище прозиваемое Ясимонтовское над рѣчкою Воронусою и Олшаною лежачое, починаючоеся от рѣчки Воронуси з Крутого Рога площовиною узъ лѣсокъ по дорогу слободскую, а другого – до Олшани рѣчки означенное при писмѣ особливомъ урядовомъ и при печатехъ, и подписѣ рукъ старшины войскової з товариствомъ; а мѣской яко то войта мглинского, посполитими людьми виданное з такимъ докладомъ, ижъ онъ панъ Романовскій маеть того вѣчними часи без жадной трудности и наймиѣшаго нѣ от кого перенагабання заживати того кгрунта под закладомъ вины двѣстѣ талюрей до скарбу войскового, Хтобы важился в томъ ему перепону чинити, просилъ моего потвержденія на спокойное в потомній часъ тихъ же кгрунтовъ помененных уживанне, занумъ онъ панъ асауль, яко через лѣт килка около того кгрунту ложилъ свою працу і знаиній косить, випрятаючи сирн луговатіе мѣстца на пахотное поле. Такъ чинячи прозбѣ его досит и стосуочися до писмъ на спокойное уживанне ового кгрунту ему виданных, а до того уважаючи наложенную працу і кошть в розробленню оного и особливе респектъ, мѣючи на его вѣрніе и зичливіе войсковіе услуги, той же кгрунтъ при немъ заховаю, і симъ моймъ зтвердивши лѣстомъ, мѣти хочу и варую, абы ему, пану Івану Романовскому, осавулови в томъ кгрунтѣ наймиѣшаго нѣкто не былъ перепонною, и нѣякой не важился

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсце печати.

чинити труднощі под заплаченнямъ выны талярей двѣстѣ до шкатули войскової якъ ся выжей наменовало.

Писанъ в Таборѣ под Переволочноу, септеврїа 9 дня, 1689 року^а.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества звишъіменованній столникъ и полковник стародубовскїй, рукою^б.

Свидѣлствовали:

Хоружий полковий Григоруи Савѣцкїй

Ролмистръ Федоръ Шеинъ

С подлинным читаль каптѣнармус

Федоръ Житков

Таково подлѣнное полковничее писмо по засвидѣлствованію от комиссий по повѣренію удовствовавшей Анни Григориевни госпожи Турковскои принял прикащикъ ей Антонъ Бенедиктовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 101. – Арк. 159. Копія.

№ 15

1689, грудня 20. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського товаришеві Шептаківської сотні Ларіону Тимофійовичу на займище річці на Смячи і побудову на ньому млина

Ихъ царского пресвѣтлого величества сотникъ и Войска Запорозкого полковник стародубовскїй Михайло Миклашевскїй.

Всему старшому и меншому полку нашего товариству, а особливе пану сотниковѣ новгородскому, атамановѣ Мамѣкинскому, войтовѣ тамошнему и кому колвекъ тилко о томъ, вѣдати будет належало, симъ моимъ ознаймую писаніемъ, іжъ презентоваль намъ панъ Ларіон Тимофѣевичъ, товаришъ сотнѣ Шептаковскои, купчое писмо на займище построеное млина на рецѣ Смячи нижеи села Мамикина, никому не пенное од Якова Чернопруди за певную суму талярей десят проданое, при которой купчой подаваль мнѣ суплѣку свою особливаю, просячи позволенія ку вспартю своему домовому построити, млинокъ на ономъ займищи, на которого прозбу склонившися, а особливе до волѣ и ласки самого ясне велможного добродѣя его милости пана гетмана, яко позволимемъ млинъ построити а иле власнимъ своимъ коштомъ и працею, такъ мѣти хочу и властію уряду моего полковничого приказую, абы ништо ему, пану Ларіону, не былъ в томъ перешкодою. Докладаю однакъ, абы по построеноу на помененомъ мѣску того млина, мнѣ обвѣстился.

Писанъ в Стародубѣ, декавр[ѣя] 20, року 1689.

Звишменованній столник и полковникъ стародубовскїй^в.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подпись такова.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Праворуч від підпису в колі написано : Мѣсце печати.

На звороті: № 16. Копія на млинъ Мамѣкинскій на рѣцѣ Смячи, купчой, 1689 года данной от Якова Чернопруда на займище вишозначеного млина Лариону Тимофѣвичу.

ІР НБУВ. – Ф. І. 50536 (Лаз. 4. – Арк. 33, № 16.). Копія.

№ 16

**1689, грудня 31. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Григорія Карповича димівському священникові
Василеві Трощанівському з дозволом
побудувати млин на річці Немолодва**

Григорій Карповичъ, полковникъ Войска его царского пресвитлаго величества Запорозского стародубовскій.

Всему старшему и меншому въ полку нашомъ Стародубовскомъ znajduючомуся товариству минованному пану сотникови почеповскому, атаманови городовому и войтови тамошнему, кому толко о томъ вѣдати будетъ належало, ознаймую, и ж стосуючися я до выразных писемъ от бывшихъ антицессоровъ моихъ пановъ полковниковъ честному господину отцу Васілію Тращановскому священникови дымовскому данных и позволяющих ему млинъ на ріцѣ Немолодвѣ построити и построивши, пожитки зъ оного отбирати и имъ владѣти съпокойне. Зъ уряду моего полковницкого тот же млинъ при ему, честному отцу Васілію заховую и ствержаючи, позволяю ему онымъ млинкомъ владѣти и цале онымъ пожитковати, вѣдаючи теди о таковой волѣ моей, абы никто ему, господину, наименшой въ томъ млинѣ перешкоды и жадного перинагабання и трудности чинити не важился, пилно тое симъ писмомъ моимъ варую и приказую.

Данъ в Стародубовѣ, декаврїя 31, 1689 року^а.

Звищъменованный полковникъ, рука власная^б.

Свидетелствовал

Корнетъ Іванъ Лавровъ.

С подлѣннимъ читалъ вахмистр Антонъ Чигиринскій.

На звороті: Таковъ подленний унѣверсал по засвѣдѣтелствованїи от комѣсії принялъ священникъ села Димова Авраамъ Трощановичъ в томъ и росписался.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 92. – Арк. 307. Копія.

^а Далі в текстї дописано: На подлѣнномъ унѣверсалѣ подпись.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Вмѣсто печати.

№ 17

*1690, лютого 3. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського значному товаришеві
Стародубівського полку Хомі Мироновичу
про підтвердження прав володіння млином,
що на річці Варі, нижче Кулининого городища*

Ихъ царского пресвѣтлого величества столник и Войска Запорозкого полковник стародубовский Михайло Миклашевский.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, а особливе пану сотнику погарскому, атаманови городовому и пану войтови тамошному, и кому тилко о том вѣдати належить, симъ моим ознаймую писанем, ижъ п. Фома Мироновичъ, старий, и значний в Войску Запорозком полку Стародубовского товаришъ презентовал мнѣ писмо фундотовое антецесора моего, бившого полковника стародубовского Петра Рославца, данное ему, подлуг прежних старшших позволения на спокойное владѣне млина на рецѣ Варѣ ниже Кулинина городища стоячого, яко власнимѣ его коштомъ и працою построеною, и южъ килкодесятолтнми войсковими працами неустаючими, вислужоного, зо всѣми до него якъ ся в собѣ маеть, розмировими з двох коль пожитками ступними приходами, до которых теди писмъ и я стосуючися, а иле респектуючи на его. Фомини, войсковие значние прислуги и до далших, такових же его заохочаючи, позволяю ему тим млином, яко своим коштомъ и працею построенном о двох колах млинових, а со треттем ступномъ спокойне владѣти и пожитковати. Маючи ку спартю своему домовому всѣ з того приходячие користи, прикладом и нашего заслужоного войскового товариства, вѣдаючи теди кождий о том абы наименшой ему, Фомѣ, не важился бити перешкодою и принагабаниемъ, мѣти хочу и симъ моим варую писанемъ.

Писан в Стародубовѣ, 3 февраля, 1690.

Звишъменованный полковник стародубовский^а.

ІР НБУВ. – Ф. І, 50678 (Лаз.6/1. – Арк. 55). Копія.

№ 18

*1690, березня 6. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського азарівському отаману
Гапону Горленкові на зайняття греблі і побудову млина*

Ихъ царского пресвитлого величества столникъ и Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мисто печати полковой копия з листа.

Паномъ обозному, судѣ, асаулом, сотникови полковимъ и всему старшому и меншому полку нашего товариству, тутъ жъ пану войтови зо всѣмъ майстратом стародубовским и кому тилко о том вѣдати належатиметь, сим моимъ ознаймую писаниемъ жи респектуючия на услуги давніе войсковіе за пана Горленка, атамана Азаровского, а особливе усиловой прозбы его до мене заношенной, досить чинячи, позволилемъ ему доволи самого ясневелможного его милости добродѣя пана гетмана ку спартю своему долговому на чце пухари межи селами Демянками и Озаровского уезду Стародубовского найдуючойся на сухом коренѣ на мистцу нѣкому, якобы и звишь непенним власнимъ своимъ коштомъ и працею греблю заиматы и на оной млинокъ построити, выдаючи. Теды о таковой волѣ моей, абы ему, Гапону Горленку, в займованю на помененом мѣстцу гребли и на ней построенного млинка не былъ нѣхто нѣ якою перешкою и жадной найменшой трудности не чинилъ, мити хочу и симъ фундушовим варую листом з таким еднакъ докладомъ, если бы кому шкода яка в займованю той гребли мѣла быты, повинен будет свой тратити, а споро по построенню млина заразъ намъ онъ же Гапонъ Горленко маеть оказатися и отвистити з особно о тое приказую.

Писанъ в Стародубѣ, марта 6 д[ня], 1690 року^а.

Звишьменованный столникъ и полковникъ стародубовскій^б.

Свидетелствовали

Ротмистр Федор Шеинъ.

С подленным уневерсалом читал вахмистр Иванъ Лаврев

На арк. 494: Такой подлѣнной унѣверсаль по освѣдетелствованію от комиссій принялъ козакъ сотнѣ второй полковой Коста Горленко и росписался.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 83. – Арк. 493-494. Копія

№ 19

**1690, березня 11. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського військовому товаришеві
Івану Симонтовському на право зайняти греблю
і побудувати млин-вишняк**

Іхъ царского пресвѣтлого величества столникъ и Войска Запрожского полковникъ стародубівскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, а особливе пану сотникови мглинскому, атаманови городовому и пану войтови тамошнему и кому тилко о том вѣдати належитъ, симъ моимъ фундушовим ознаймую писанемъ, ижъ респектуючи на значніе в Войску Запорожскомъ з давних часовъ пана Івана Симонтовского товариш а войскового значніе прислугы и до далших

^а Далі в тексті дописано: На подленной тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

таких же его заохочуючи позволилемъ ему на рѣцѣ Бѣловодце противъ двора Летягина и вишей в концу села Нетяговки на мѣстцу нѣкому не пенномъ ку жадной перешкодѣ бути не маючомъ на сиромъ кореню власним своим коштомъ працею и накладомъ заняти греблю и на оной ку вспартю своему домовому построити до волѣ и ласки ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана млинъ вишнякъ, вѣдаючи теди каждый о том такъ в займованю на помененном мѣстцю греблѣ, яко и в построеню на помененном мѣстцю греблѣ, яко и в построеню на оной млина абы наймнѣйшой нѣхто не важилься бути перешкодою и пренегабанемъ, мѣти хочу и сымъ моимъ фундошовимъ варую и ствержаю писанемъ, а же по построенню на том мѣстцу млина маеть намъ панъ Симонтовскій сосвѣчити, то тутъ же докладаемъ.

Писанъ в Стародубѣ, 11 марта, 1690 року^а.

Звышменованній столникъ и полковникъ стародубовскій^б.

Свидетелствовали:

Ротмистр Федоръ Шеинъ

С подлинним чол вахмистръ Алексей Ноярков.

Таковій подлѣнній унѣверсалъ по засвѣдѣтелствованю от комиссій за болѣзнию господина моею бунчукового товарища Івана Есимонтовского по повѣреню принялъ прикажчикъ его Василь Гудковскій, а вмѣсто его неграмотного по его прошеню росписался козака полку Чернѣговского сотнѣ Городницкой Петра Киселевича сынъ Дмитро Киселевичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 116. Копія.

№ 20

1690, березня 14. Пирятин. – Універсал лубенського полковника Леонтія Свѣчки оржицькому священникові отцю Василеві Семперу на будівництво нової клітки “на прурві”

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ лубенский Леонтий Назарович Свѣчка.

Ознаймуемъ сим нашимъ писаннемъ, такъ старшинѣ, яко и чернѣ в сотнѣ Лукомской знайдуючимся, особливе мелникамъ греблѣ Горошинской, ижъ презентовалъ намъ писмо отецъ Василий Семперъ, священникъ оржицкий на вѣкуистую згоду, колко кому имѣеть бити ставидель з уряду оржицкого виданное, в якомъ писмѣ вираженно, жебы отецъ Василий осипавши при клѣтце стоячей от Горошина на скринѣ старой двѣ ставидлѣ своихъ, ново построиль, клѣтку на прурвѣ от Мохнача на тоий же греблѣ и в ней пустити за тій двѣ ставидлѣ, два каменѣ, а третее коло за нагороду, счо онъ первий коштъ свой и працю заложиль, тамъ же поданно ему, отцу Василию, и валило четвертое.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣномъ подписъ такова.

^б Праворуч передъ підписомъ у колі написано: Мѣсто печати.

Теди, приймаючи ми тое письмо за слушное, варуемъ аби ни хто не важился ему, отцу Висилию, на той его прурвѣ нѣякой чинити перепони, волно ему построити кълѣтку или риби ловити, албо якие колвекъ привласчати пожитки, а мѣл би хто на той прурвѣ отцу Василию чинити якую кривду, таковой на нас, полковника, заплатит заруки талярей сто, а на уряд лукомский сто золотих неотпустне, такъ декларуемъ.

Данъ в Пирятинѣ, марта 14, року 1690^а.

Звишъменованний полковникъ лубенский^б.

1767 году июля 31 д[ня] такову подлинную крѣпост принялъ и росписался [...] ^в Семперович

ІР НБУВ. – Ф. І, 52011 (Лаз. 7. – Арк. 91, 99) Копія.

№ 21

1690, квітня 6. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковника

**Михайла Миклашевського військовому товаришеві
Мглинської сотні Іванові Івченку Ясимонтовському
з підтвердженням права користуватися його коштом
побудованим млином на річці Лопазні, що в селі Лопазні**

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковник стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку нашего товариству, а особливе пану сотникови мглинскому и войтови тамошнимъ, и кому толко о томъ вѣдати надлежатимет, ознаймую симъ моимъ писаниемъ, ижъ респектуючи я на услуги вѣрніе у Войску Запорозкомъ одправуючіе Івана Івченка Ясимонтовского, товариш а войскового сотни Мглинской, а до того на власній его коштъ и працю около млина в селѣ Лопазнѣ на речце жъ Лопазнѣ построенного Ложенуго уважаючи цале тотъ млинъ при немъ зоховую и зтвержаючи, позволяю онимъ ему спокойно владѣти и всякими з него приходячими пожитками до дальней волѣ самого ясневелможного добродея его милости пана гетмана користовати, в якомъ теди млинъ ему, Івану Івченку, аби нѣхто жадной кривди, перешкоди и нѣякой трудности не чиниль, властю уряду моего полковничого приказую и симъ листомъ варую.

Писанъ в Стародубовѣ, апреля бд., 1690 року^г.

Звишъменованний полковникъ стародубовский рукою^д.

Свидѣтелствовал с уряделного.

Хоружий полковий Г. Савѣцкий

^а У рукопису дописано: В подлѣнномъ тако.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Не прочитано.

^г Далі в тексті написано: В подлѣнномъ подписе.

^д Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Ротмистр Федоръ Шеинъ.
С подлиннею читал каптънармус
Федор Житков.

Такову подлинную урядовую крепость по засидѣтелствованию от
коммисій принела умершего бунчукового товариша Михайла Бороздни жена
Агафия Борздна

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 102. – Арк. 87. Копія
Там само. – Арк. 117. Копія.

№ 22

*1690, квітня 27. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського козаццї Почепа
вдові Тетяні Куриловській на два млини
і на два села Кугучове і Некрасове*

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ
стародубовский Михайло Миклашевский.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, особливе пану
сотникови почеповському, атаманови городовому и войтови тамошнему и кому
тылко о томъ вѣдати належитиметь, симъ моимъ ознаяую писмомъ, ижъ
презентовала передомною Татьяна Курилова, вдова козачка, жителка
почеповская писмо небожчикови мужеви ее от бывшего пана гетмана на два
млыны: на одинъ в селѣ Бахаричахъ на речцѣ Костѣ власнимъ его коштомъ
фундовалны, а на другій купныи на речци Псѣ стоячій и другое писмо еиже
небожчикови, мужеви, от бывшаго антецесора моего пана полковника
стародубовского на двое селыща: одно Когучово, а другое Некрасиво перед
тимъ пустіе, а теперъ людми осаженые даніе и просила насъ на тое все нашего
потверженія. Яко жъ уважаючи я еѣ вдовство, а к тому респектуючи на еѣ
небощика мужа у Войску Запорозком услуги такъ тые два млины, яко и тые
селища людми осажоніе при ней до далшее ясневелможного добродѣя его
милости пана гетмана ласки заховую, позволяючи як по прежнему тыми
добрами спокойне владѣти и пожитковати, в чомъ абы нѣхто оной не былъ
нѣякою найменшою перешкодою, мѣти хочу и звѣрхностю уряду моего
полковничого приказую.

Писанъ в Стародубовѣ, апреля 27 д., 1690 году^а.

Звышменованный полковникъ стародубовскій рукою^б.

Таковий подленний листъ по засвидѣтелствовании от комисіи принял
войсковий товаришь Яков Великосовичъ

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 30. – Арк. 132. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подлїнномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1690, липня 1. Стародуб. –
**Універсал стародубівського полковника
 Михайла Миклашевського про повернення посудницьким
 жителям ґрунтів, що біля річок Ніхтарі і Ліненки,
 які колишній сродубівський полковник
 Семен Самойлович записав за своєю дружиною
 Марією Сулимівною**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубівський Михайло Миклашевский.

Пану сотниковы погарскому, атаманови городовому и войтови тамошнимъ и кому тилко о томъ вѣдати надлежатиметь сим моимъ ознаймую писаниемъ, ижъ посудичкіе жители вкупѣ товариство войтовские и посполитие люде ключа Погарского уживаючи по давнымъ межамъ своимъ и отчизнимъ по дѣламъ сѣнокосныхъ въ своихъ околичностяхъ кґрунтовъ барзы, подлугъ унѣверсалу небожчика Семена, полковника бувшого стародубовского, а имиючи теперъ явний по тое время ущербу и умнѣйшене власнихъ своихъ користей, правомъ оцеклюваннихъ в полнихъ около рѣчи Нѣхтари и Линенки лежащихъ, которіе нлиѣ Сулимовна Семеонова, мимо унѣверсалѣ малженка своею, небожчика Семена, умислила была завладѣти, не респектуючи едно на ихъ, посудичане, працы и купъчиѣ непевніе частки в ныхъ будучие, писання дойти муѣли, едни посудичане учиненя обѣ в томъ святой справедливости, ижъ панѣ Симеонова и сами резрывшы в самую слушность и посядаючи на писмо унѣверсалное милого малжонка своего, небожчика Симеона зрекалася в томъ пререченый кґрунтъ Посудницький мѣти втручення вѣчными часы то всѣ посвѣдчають давние ихъ уживаня и ограниченя старовѣчниѣ, на которихъ не отмѣне зо всѣхъ старонѣ в околичности тамошного с ограниченія, жебы спокойна могли мешкати и владѣты, для того власне з подписомъ руки моее а притисненемъ печати полковничое.

Даемъ посудичаномъ сее мое писане в Старолубове, 1690 року, юля 1 дня^а.
 Звишменованный полковникъ стародубовскій^б.

Свидетельствовалъ

С подленной читалъ вахмистръ Дмитръ Шейнъ.

ЦДІАК України. – Ф. – 57. Оп. 1. – Спр. 136. – Арк. 524. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнной подпись такоу

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мисто печати.

№ 24

1690, липня 17. Стародуб. –

**Універсал стародубівського полковника Михайла
Миклашевського значковому товаришеві Іванові
Булашевичу на село Косачі, що в Почепівській сотні**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Пану сотниковѣ почеповскому, атамановѣ городовому, такъ тежъ войтовѣ тамошному, сымъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ мы, респектуючы на вѣрныє и радѣтелныє пана Івана Булашевича, товариша а значного нашего войокового, в дѣлехъ войтовихъ прислуги и когда был хоружимъ въ сотнѣ вашей Почеповской и на те прислуги его памятаючи, позволилисмо ему село Косачи в сотнѣ Почеповской вашей прикладомъ иншого товариства в державѣ мѣти, до волѣ и ласки самого ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана, вѣдаючи прето о таковой воли нашой, абы ниhto ему, пану Івану Булашевичу, в держаню того села и якъ онъ схочетъ ку своему успартю домашнему ихъ, косачовцовъ зажити не былъ перепаною, войтъ косачовскій з громадою, окромъ козаковъ, повиненъ ему пану Івану Булашевичу всякое належитое отдават послушенства.

Данъ зъ Старод[уба], іюля 17, року 1690^а.

Зъвишь менованный полковникъ старод[убовского]^б.

На звороті: Таковъ подлѣнный унѣверсал по засвѣдетелствованію от комисііи принялъ, росписался отаман городской Алексѣй Булашевичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 87. – Арк 334. Копія.

№ 25

1690, вересня 13. Чернігів. –

**Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба
про збереження земельних відносин,
які склалися після визвольних змагань**

Полковникъ чернігівскій Яков Кондратовичъ Лизогубъ.

Всѣмъ, кто-бы потребенъ того былъ вѣдати, теперъ и пришліи часи, а особливе всѣмъ жителемъ постовбицкимъ, слободскимъ золобицкимъ, гонопаловскимъ, даницкимъ, гусинскимъ войсковимъ и посполитымъ людемъ, ознаймую, ижъ, узнаючи я, за уряду моего, частіи докуки и уприкрепія черезъ заводы неуспокоєния о кгрунтахъ, на которыхъ описанніи сидять села, же ославляючіися шляхтою въ тыхъ селахъ, за антєсєсоровъ моихъ, прошлихъ

^а Далі в тексті дописано: На подленномъ тако.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

пановъ полковниковъ, черезъ всѣ мѣнушіе лѣта, не обзивалися до тихъ кгрунтовъ и не доходили ихъ, ажъ теперъ, давнимъ шляхецкимъ правомъ, якъ передъ войною было, почали себѣ за отчизніе винаходити и трудности немелии чинити. Для успокоения того, за сполною обрадою, съ полковою старшиною и значнимъ вѣйсковимъ товариствомъ, казалемъ видати сей мой унѣверсалъ зъ такимъ постановленемъ и вырокомъ: поневажъ якъ война перш ая наступила и освободившиє подданства лядского Войска Запорожское отчизну свою, увесь малоросійскій край, волне и свободне помежи тими и на тихъ то шляхецкихъ кгрунтахъ пооседали селами вѣйсковіе и посполитіе люде, а оніи тіи – жъ шляхецкіе кгрунта запусѣліи зостали, которіе, или тутъ у Сѣверщинѣ лежачіе, пресвѣтлѣйшіе и державнѣйшіе великіе государи наши православно-россійскіе, обнявши въ свою державу Украину, черезъ мирніи договори сумою своєю монаршою королеви полскому и Речи Посполитой оплачували и годній особы заслугуючієся у Войску Запорожскомъ за унѣверсалами рейментарскими, одержали тие жъ ку пожитковѣ своему кгрунта, теды на чомъ хто оседѣлъ зъ шляхти и всякихъ людей по селахъ описаннихъ прошлыми часы и теперъ сколько собою розробленихъ своихъ уживає и держитъ кгрунтовъ, а болше роспахати и розробити самъ не може, абы тимъ ся котентовали, и тые за власность свою мѣли, а що над-то иними хто розробиль, и еще не розробленихъ и запусѣлихъ мѣло бы бути въ тѣ околичности кгрунтовъ, которіе за отчискіе себѣ иле шляхта зникла ославлювати, и давнимъ сляхецкимъ правомъ граничити, присвоюють и не допускають сполмешканцомъ своимъ розробляти и поседати, тое цале касую и овшемъ, жебы ровне и спокойне зъ шляхтою и всякіе люде, якихъ хто може, кождіе селяне въ своемъ ограниченію лежачіе пустуючіе кгрунта посѣдали, розробляли и ку пожитковѣ своему, безъ жаднихъ заводовъ и турбаціи, приводили, нынѣшнимъ, подъ щасливого Пресвѣтлѣйшихъ и Державнѣйшихъ православно-россійскихъ монарховъ нашихъ державою, власти войсковою служачимъ правомъ, теперъ и на потомніе часы, подъ винами и карою срокгою на сопотивнихъ и упорнихъ, утверждаю.

Данъ в Чернѣговѣ, 13 сентеврія, року 1690.

Вышменованный полковникъ чернѣговский

Дописка: Тутъ же и тое докладаю, не отпустного виною на маєтку и не легкою карою на здоровю варую, и срокгій заказъ чино, абы ниhto зъ тихъ же селянъ и въ тихъ кгрунтахъ давно и новоприбранныхъ сѣножатяхъ не важился орати, яко мѣло уже своевольно допустно поорано, иле рачей гдѣ прибрино на сѣножать, нехай тое сѣножатю буде, а що на поле пахатне, абы каждый працею своєю старался робити, албо на томъ пересталъ, що хто старого розробленіе має.

Киевская старина. – 1885. ч. 3. – с. 541-542.

1691, лютого 8. З Переяслава. –
**Універсал переяславського полковника Івана Лисенка
 келебердійському священникові Павлові Ярмоловичу
 про підтвердження ставу і греблі
 та побудову на ній млина**

Ихъ, царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ переяславский Іванъ Лисенко.

Пану сотникови леплявскому, атаману городовому, такъ же и атаману келебердѣйскому з товариством и войтам з посполитими людьми симъ нашимъ ознаймуемъ писаниемъ, ижъ, будучи у нас честній господинъ отецъ Павло Ярмолович, священникъ Келебердѣй села презентоваль предками и подкладаль листъ куплѣ своей, що у Богдана Омельченка, жителя прохоровского купиль ставъ и греблю, хочачи там же и у пожитковѣ своєму постройти млинокъ, а просиль нас о листъ оборонній, абы ему отцу Павлу не дѣялась нѣ от кого перешкода, такъ з товариства и посполитих людей. Такъ мы, склонившия на прозбу его при битности пана Івана Неради, сотника леплявского, з товариствомъ варуемъ того пилно, аби не важился жаденъ з его купленного ставу риби ловити и жадніе перешкоди чинити, понеже онъ самъ своею працею и прикладомъ тую купленную греблю упиняет для власного своего пожитку и хто бы мѣль ему, отцу Павлу Келебердѣевскому, в томъ перешкоду чинити, на того, яко противного, покладаемъ вини золотих сто до войскової шкатули и сей лист нашъ на оборону видат розказалисмо.

З Переяслава, февраля 8 дня, року 1691^а.

Звишменованній полковникъ переяславській Іванъ Лисенко^б.

Честному отцу Павлу Ярмоловичу священникову келебердѣйскому універсал данній антецесора нашего пана Івана Лисенка потвержаемъ и млинь его власнимъ коштомъ построений увольняючи на сей цѣлий рок 1693, з которого аби нѣхто нѣчого не важился брати, приказуемъ.

С подлиним свидетелствовал ротний квартермейстер Терентій Перепелкинъ.

Таковий подлѣнной с комиссии ревизияльной обратно к себѣ приняль и на сей копий росписался возній сотнѣ Лѣплявской Тимофѣй Власовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 274. – Арк. 9. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ тако. Іванъ Мировичъ, полковникъ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 27

1691, серпня 25. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про заборону чинити кривди в займищу військового товариша Степана Мойсеєва

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Вамъ атаманови решетовскому, войтови тамошному, также жителям села Нестрикова и села Артюшкова полно и сурово власти уряду нашего полковничой приказуемъ, абисти в займищу Степана Моисеева, товариша а войскового, жителя рошотковского жъ жадно не важился чинити пустошенымъ кривди и утелиженья, а займище тое найдуется под селомъ Нестриковомъ. Если бы зась от сего времени мѣлисте тамъ иние меншую учинить кривду, то неотпустно заплатити маеть противный вины талеровъ десять на урядъ наш полковничий.

Данъ в Стародубѣ, августа 25, року 1691^а.

Вышеменованный полковникъ стародубовскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 84. – Арк. 172. Копія.

№ 28

1691, листопада 10. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба панові Криштофу Фридрикевичу на тяглих села Хрипківки

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского чернігівский полковникъ Яковъ Лизогубъ.

Тобѣ войтови Хрипковки села з тяглими жителями ознаймую, ижъ подлугъ листовного ясневелможного его мил[ости] пана гетмана милостивого добродѣя моего его мил[ости], пану Криштофу Фридрикевичу, якъ много есть васъ тяглихъ людей (: опрочъ войскового товариства :) надаю в подданства, которому же бысте всякую повинность и послушенства, безъ всякое противности отъдавали, властию моею полковничою приказую.

Данъ зъ Чернѣгова, 10 ноев[рія], 1691 року^в.

Вишъменованный полковникъ чернігівский^г.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 16. – Арк. 753. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ подпись тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Далі в тексті дописано: Въ подлѣнномъ подпись таковъ.

^г Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1691. Стародуб. –

**Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського новгородському городовому
атаманові про підтвердження прав на млинові угіддя**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, особливо пану сотниковѣ новгородскому, войтовѣ тамошнему и кому тилко о томъ вѣдати надлежатиметь, симъ моимъ ознаймую писанемъ, ижъ учтивый панъ Константинъ Мартиновичъ, атаманъ городовой новгородскій, маючи в полномъ своемъ держаню и спокойномъ владѣнню купленный млинъ, стоячий под Стахорщиною о двохъ колах мучнихъ, а третемъ ступномъ на рецѣ Молотечи, презентоваль на оный такъ купчою урядовое новгородское писаніе, яко и потвержачіе оное рейментарские ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана и моихъ антecessоровъ пановъ полковниковъ стародубовскихъ универсали, просячи и моего особливого, прикладомъ прежнихъ властелиновъ, писма унѣверсалного, которое респектомъ прислугъ его пана Костантія въ Войску Запорозкомъ ложених и писмами объясненних , яко выдаемъ на спокойное купленного млинового угодія зо всѣми к нему приналежитостями уживане, такъ мѣти хочу и властію полковничого уряду моего приказую, жебы взглядомъ гаченя греблѣ и направця млиновихъ всякихъ власними его пана Костантія Мартиновича, атамана нинѣшнего новгородского коштами и накладками отправаючося, нѣхто не важился мочити в ставу пенку и ловити рибу, такъже в приналежитостяхъ найменшей чинити перешкоди, меновите и в сѣножатехъ в купчой описаннихъ под выною такъже в правѣ купчомъ сумми написанной, для чего и сіе мое ему, пану Костантію, с подписомъ руки моей и притисненемъ печати выдаемъ писане.

В Старудубовѣ, 1691 року^а.

Зъвышменованний Войска Запорозкого полковникъ стародубовскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 141. – Арк. 208. Копія.

1692, червня 26. Табір на Солониці. –

**Наказ лубенського полковника Леонтія Свѣчки
посполитим відбувати повинності
на користь Стефана Петровського**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Запорозкого полковник лубенскій Леонтий Свѣчка.

^а Місяць і число в тексті не вказані. Далі в тексті дописано: На подлинномъ тако.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Пану полковникови сенчанському, атаманови городовому и войту тамошному, особливе атаманови жданувському з товариствомъ и всѣмъ жителемъ тамошнимъ ознаймуемъ, ижъ показовалъ намъ панъ Стефанъ Петровскій на реестрѣ, же люди тяглие ухилиючися отъ повинности посполитое, хоч котрий толко жъ маєт худоби, якъ и цѣлий господарь, а предся козаковъ в сусѣдстве мешкают, яко то Васил Коломиецъ [...] ^а, Кирило, Иванъ, що в Онищиhi живєт, Чупина, Грицко Волосянка, Іаковъ и Иванъ Микитенко, сиѣ всѣ, которіє упряжъ мают, повинни панщину робити пану Стефанови: а що убогшіє подсусѣдки Степанъ Стрижка, Семен Чорний, Петро, що в Говорухи живєт, Яковъ Олексинъ сусѣдъ (Иванъ, що у Шевченка), Иванъ Юхненковъ, сиѣ повинни козаковъ годовати и стацію роковую панскую до города давати, сторожамъ тежъ поліовимъ неперемѣнно всѣ ихъ заслугу давати повинни; а кто би зперечоних сусѣдовъ сему указови нашему былъ противнымъ, такого грабити и карати позволяемъ. Що абы не было иначей, пишно мѣти хочемъ и приказуемъ.

З табору на Солоница, іюня 26 дня, року 1692.

Звишменованный полковник лубенский (М.П.)

Тиѣ сусѣди убогшіє, которіи в сем листѣ виражени, повинни панщини Стефанови робити, тилко до города, аби отдавали повинност, приказуем.

Стороженки. Фамильный архив. – Т. VII. – № 635. – С. 89.

№ 31

1692, липня 31. Прилуки. –

*Універсал прилуцького полковника Дмитра Горленка
знатному військовому товаришеві Іванові Носу
на село Щудрівка, що в Іваничному ключі*

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, прилуцкий полковникъ Димитрий Лазаровичъ Горленко.

Пану сотниковѣ Іваницкому с товариствомъ и войтовѣ тамошнему зо всѣмъ посполствомъ и кождому, хто того потребоватимєт, вѣдати симъ нашимъ ознаймуемъ писанем, ижъ респектуючи мы на давныє услуги в Войску Запорозкомъ ронении пана Івана Яремовича Носа, знатного товариша войскового, надаемъ оному селце Щудровку^б в ключи Іваничномъ найдуючоєся, позволяючи ему з оногю селця всякими приходячими пожитками користовати, до якогю абы уже войт Іваничний болше жадного не мѣлъ дѣла, пишно варуємо того такъ же войтъ з мешчанамы вышменованного селця Щуровки абы належичого ему пререченному пану Носовѣ отдавалъ послушенство, пишно мѣти хочемъ и приказуемъ.

Дат в Прилуце, іюля 31, 1692 року.

Звишменованный полковникъ прилуцкий, рукою власною.

^а Ім'я і прізвище не прочитані.

^б У копії Щурівка.

Помітка: 1723 року, декавр. 1 з сего унѣверсалу Енер. в. канцеллярій взять списокъ.

ІР НБУВ. – Ф. І, 50929 (Лаз. 63. Арк. 54-55). Оригінал.
ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 4848. – Арк. 2. Копія.

№ 32

1692, жовтня 16. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові з дозволом використовувати військову частину з другого побудованого ним млина

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, а особливо пану отаманови мглинскому з товариствомъ і войтови тамошному со всѣми посполитими людьми симъ нашимъ ознаймуемъ писанемъ, поневажъ яко здавна сотники мглинскіе отбирали за прислуги свой в млинѣ на рѣцѣ, прозиваеомой Судвика, нижей села Чешуекъ о едномъ колѣ мучномъ будучомъ, на урядъ сотництва мглинского двѣ части войсковые з ласки реиментарской наданное мелницкую при мелнику заховуючи такъ и панъ Іванъ Романовскій на томъ же помянутомъ урядѣ сотництва мглинского будучи и отбираючи в предреченномъ млинѣ з ласки реиментарской части войсковые. Кгды учинимъ к тому помиркованне з мелникомъ того млина и постройлъ в той же клѣтцы подля кола мелницкого, другое коло мучное власнимъ своимъ коштомъ і накладомъ, теды просилъ себѣ нашего такого позволенія; абысмо ему, пану сотниковѣ, в томъ его другомъ колѣ при части мелницкой и войсковыхъ заживати позволили, где мы, респектуючи на вѣрніе и зичъливіе в Войску Запорожскомъ его пана сотника услуги і до далшихъ в тожъ заохочуючи, позволяемъ ему з помянутого кола власнимъ его коштомъ построеного и части войсковіе приходячіе, до далшой воли і ласки самого ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана, на свой пожитокъ отбирати, вѣдаючи теды кождой о таковой воли нашой, абы ему, пану сотниковѣ, в отбиранню помянутихъ пожитковъ ниhto в томъ не важилса и наименшое чинити кривди и перепони симъ нашимъ полковничимъ варуемъ писаніемъ.

Данъ в Стародубови, октоврія 16 дня, 1692 году^а.

Звишъменованній полковник стародубовскій^б.

Свидѣтелствовавалы:

Ротмистръ Федоръ Шеннъ

С подлинним читал каптинармус Федор Житковъ.

^а Далі в тексті дописано: В подлинной подпис таков.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Таков подлѣнный лист полковничий по засвидѣтелствованія от комисіи по изверzeniu удовствующей Анни Григориевни госпожи Турковской принял прикажчикъ ей Антон Бенедиктовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 101. – Арк. 75. Копія.

№ 33

1693, березня 2. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Семена Івановича козакові Почепівської сотні Василеві Головці на ґрунти

Симеонъ Івановичъ гетманичъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозского стародубівскій.

Пану сотникови почеповскому, атаманові городовому и войтови тамошнему и вогоуль ѓ семъ вѣдати будетъ потребно; симъ нашимъ ознаймуемъ писаннемъ, ижъ за прошлих антецесеров наших пановъ полковниковъ стародубовских Василь Головка, козакъ сотнѣ Почеповской, житель Азаровскій ѓсвѣдчал намъ крепостные уневерсали давные при печати на ґрунта [в] Вирасномъ Рогу на чотыры конѣ, къґрунту на каждый конъ волокъ чотири, гдѣ и приездѣць на приселене при теренѣ Нетопского болота при водѣ текучей назначенный з покосами, що есть и за Паниковкою такожъ. Мы, не нарушаючи давных уневерсаловъ данних Василю Головцѣ и потомномъ его, меновите Харитону, сину Василевѣ, ему тожъ и потомкомъ Харитоновимъ, симъ нашимъ подтверждаемъ уневерсаломъ и сурово приказуемъ, аби жадною мерою никто не важился Головце перешкоду чинити от сусѣдей живучих в разних селах под зарукою становъ, а з отчини своей на кождий рокъ давать до скарбу войскового полпуда меду, якъ и прежде давали, на що для лѣпшой моци и твердостѣ сей нашъ подаемъ листъ, пыса[л] помянутой особѣ з подписомъ руки нашей и притисненнемъ печати.

Писанъ в Стародубовѣ, марта 2, року 1693^а.

Звишьменованный полковникъ стародубовскій рукою^б.

Свидѣтелствовали:

С подлѣнным чол полковой канцелярист Григорей Ишков.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 93. – Арк. 577. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подлинном тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто полковничой печати.

1693, березня 22. Чернігів. –

**Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба
значному товаришеві Чернігівського полку Іванові
Молявці з підтвердженням ґрунтів, куплених
у Любецькій сотні і дозволом осадити слобідку
переселенцями з-за Дніпра**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожскаго полковникъ чернѣговскій Яковъ Лизогубъ.

Всѣмъ, хто би того потребенъ билъ вѣдати, а особливо пану сотникови любецкому и всему тоей сотнѣ войсковому товариству симъ моймъ ознаймуемъ писаниемъ, ижъ панъ Іванъ Малявка, значний полку Чернѣговского товаришъ, мѣючи от многихъ особъ купленіе себѣ кґрунта и угодия в сотнѣ Любецкой на трактѣ туда лежачомъ, а именно где оніе кґрунти, і якого урочища лежат межи Левонками и Антоновичами з одной стороны рѣчки Рудки Левонковский кґрунтъ лежит, а з другой стороны рѣчки Антоновский лежит кґрунтъ, которіе кґрунта, яко куплею набыль онъ панъ Малявка собѣ маючи на оній от продавцов свой купчие з ратуша Чернѣговского данние урядовіе писанія, тако просиль мене онъ же панъ Молявка я тую его куплю моим ему даннимъ унѣверсаломъ ствердилъ: яко теди я оную его пререченого пана Малявки куплю ствержаю, такъ и позволяю людей отколь здалека, албо з-за Днепра, албо з-за Десни захожих тамъ ему на его куплених кґрунтах слободу осажовати, а если бы хто мѣлъ з близкихъ околичнихъ сѣлъ туда до его слободъ перейти на мешканіе який человекъкъ того цале не позволяю, и варую пилно, а докладаю тут и тое – ижъ если би кому з людей общихъ поблизу кґрунтов его мешкающих, яка хочъ найменш ая мѣла би дѣятися в кґрунтахъ ихъ кривда, то панъ Молявка повиненъ уступити, а жеби людем не било найменшой кривди от его кґрунтов, того пилно варую и под неласкою моею приказую.

Данъ в Чернѣговѣ марта 22 д., 1693 року^а.

Вишъ менованный полковникъ чернѣговскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1282/1299. Копія.

^а Далі в тексті дописано: Подленной закрепляемъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1693, липня 13. Почеп. –

**Універсал почепівського сотника Наума Ноздрі
козакам, братам Василеві і Федорові Соловкам
та Тишкові Дименку про підтвердження за ними ґрунтів,
з яких вони, як і раніше, мають давати до скарбу
по півпуда меду**

Наумъ Григоріевичъ Ноздря, сотникъ Войска их царского пресветлого величества Запорозского почеповскій.

Чинно вѣдомо симъ моимъ писаниемъ, кому бы о томъ ведати надлежало, мяновите атамановѣ куренному Рукавичинскому и всему товариству того куреня, такъ тежъ войтови тамошнему з мужиками околичныхъ селъ, ижъ Федоръ и Васка Яковлевичи Соловки, брати роженые, козаки, жители Азаровскіе и Тишко Федоровичъ Дименокъ жител Сѣтоловскій уезду Почеповского прозентовали мне листъ Петра Рословца, здавна бывшего сотника почеповского, данный имъ на ґрунта Азаровские в уездѣ Почеповскомъ найдуючіися, в том же кґрунте Азаровскомъ инвитомскомъ, прозиваемомъ кґрунте Котовщинѣ жъ працею розробленную. теды и я не нарушаючи листу рославцевского и прозбы нихъ вишьпоменелнихъ трехъ особахъ в семь мѣстѣ на полстрофы разодрано и очину пилно варую и сурово приказую, абы никто не важилсѣ бити перешкодою в поменелномъ кґрунтѣ з околичнихъ суседей живучихъ в рознихъ селахъ, под зарукою вини копѣста на вряды нашъ, а оны Соловки идуще намъ повинни с поменелной отчини на каждой давати до скарбу войскового полпуда меду, якъ и с прежде давали, що для лутшой моци и твердості симъ моимъ листомъ ствержаю и до рукъ имъ вишьпомененнимъ особомъ казалемъ выдать сей мой листъ с подписомъ руки моеи и с притисненіемъ печати урядовой.

Писанъ в Почеповѣ, 13 июля, року 1693-го^а.

Наумъ Ноздря, сотникъ вишьпомененный^б.

Свидѣтельствovali:

С подленимъ чол полковой канцеляристъ Григорей Ицков.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 93. – Арк. 580. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати урядовой.

1693, серпня 10. Стародуб. –
 Універсал стародубівського полковника
 Михайла Миклашевського мглинському сотникові
 Іванові Романовському на куплені ґрунти

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Ознаймуемъ симъ листомъ нашимъ, кому тилко о томъ належатиметь вѣдати, особливе пану атаманови мглинскому з товариствомъ и тамошному войтови з посполствомъ, ижъ презентоваль перед нами панъ Іванъ Романовскій, сотникъ мглинскій, купчіе розных особъ писма і на ґрунта в оных выражоніе іменно, почавши з одной стороны од Воронусы ручаемъ Халимонковскимъ у журавинное Болото по Березовий Мостокъ, а од мостка рубежами, копцями, полемъ роспратаннымъ и лѣсомъ у рѣчку Олшаную; з другой стороны, од рѣчки Диводки ровчакомъ і копцями по дорозі Корчицкую, а дорогою у ручай Каменцу через Дивовку в болото, од поля Семковского рубежами, копцями певними през дорогу Семковскую копцями од Семковъ і од слобожанъ поза копоревым Боркамъ у рѣчку Воронусу, которіе всѣ кґрунта лежать поблизу хутора его пана Романовского над рѣчкою Воронусею для певнѣйш аго теды в потомній часъ тых купленных и опредѣленних кґрунтовъ владѣнія просиль онъ, панъ Романовскій, нашего полковничого потвержденія, таковому его, пана Івана Романовского, сотника мглинского прошенію, иле послушной купли, давши мы у себе мѣстце, всѣ тые передъречоніе писма купчие, а в оных спецѣфикованіе купленіе пахарніе і сѣнокосніе отчинніе з инными угодіямы кґрунта сымъ нашимъ полковничимъ ствержаемъ листомъ, варуючи пилно, абы, яко збороняеть посполитое купчое право, нѣхто теперь и в потомній вѣкъ с мененнихъ купленных певними знаками, рубежами, копцами и границама опредѣленныхъ кґрунтахъ жадное не важился чинити кривди и перепони ему, пану Романовскому, и будучим потомком его.

Данъ в Стародубѣ, августа 10 дня, року 1693^а.

Звышъменованный полковник стародубовскій^б.

Свидѣтелствовавалы:

Хоружий полковий Григорій Савѣцкій

Ротмистръ Федоръ Шеннъ.

С подлинным читаль каптѣнариус Федоръ Животков.

Таково подлѣнное полковничое писмо по зисвидѣтелствованію от комисы по повѣренію удовствующей Анни Григориевны госпожи Турновской принято прикащикомъ ей Антонъ Бенедиктовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 101. – Арк. 275. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись такова.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 37

**1694, червня 11. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського цехмистрові
ковальського цеху з наказом чинити складки
на церковні потреби**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубівскій Михайло Миклашевскій.

Пану сотникови полковому стародубовскому, атаманѣ з товариствомъ, такъ тежъ войтомъ на волости стародубовской застаючимъ со всѣми посполитими людьми симъ нашимъ ознаймуемъ писаньемъ, ижъ прекладал нам цехмистръ ковалскій стародубівскій з товариствомъ своимъ, изьявляючи многих бити по селах ключа стародубовского коваліовъ, а до жадних ихъ складокъ, яко то на церковь Божию и на йншіе, ведлуг ихъ потреби бываючие расходи не будучих прикладних. Теди мы, уваживши, же есть слушна, абы и оние ковали на волости стародубовской застаючие по селах чинили складку на церковную потребу богоугодную, приказуемъ в тымъ, абы з них и найменшой в томъ ни хто не чинил спреки, лечъ доводячося за наказомъ от цехмистра каждый свое до складки цеховой дал, а хто бы в томъ оказался бити спречнимъ, такового перед насъ, полковника, ставити приказуемъ.

Данъ з Стародубова, июня 11 д., року тысяча шестсотъ девяностъ четвертомъ.

Звышменованный полковникъ стародубівскій.

Значковий товаришъ Парфен Дементиев.

Свидетелствовалъ подполковникъ Крутглимовъ

Свидетелствовалъ бунчуковий товаришъ Иван Бороздна

Свидетелствовалъ хоружий полковий Григорий Савицкий.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 71. – Арк. 51. Копія.

№ 38

**1694, жовтня 17. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського мглинському сотникові
Іванові Романовському з підтвердженням куплених ним
грунтів і осадження на них поселенців**

Ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубівскій Михайло Миклашевскій

Пану обозному судій, асаулом полковим и всему старшому і меншому полку моего товариству особливе пану атаманови мглинскому з товариствомъ, а войтови тамошнему з посполитими людьми сим нашимъ ознаймуемъ писанем, иж

презентуючи нам панъ Иван Романовскій, сотникъ мглинскій, розних людей купчіе писма даліе себѣ на кгрунта в оных выраженые подо Мглином над речкою Воронусою на другой сторонѣ от хутора своего поблизу в певнымъ ограниченю лежачіе: в тим просил насъ о тое абы за вѣдомомъ и позволеніемъ нашимъ полковничим моглѣ на тых своихъ купленныхъ кгрунтах ку вспартію своему господарскому скилка человѣка осадити. Прето принявши мы, и давши у себе его пана сотника прозбы, а иле слушной мѣсце до того теж і на услуги его войсковіе взыраючи, позволяемъ ему на тыхъ купленныхъ кгрунтах, яко непеннихъ і людей на преречономъ посадити мѣсцу, о яковой вѣдаючи воли нашей, абы ниhto теперь, і в потомніе часи жадное не важилса ему, пану сотнику, в тихъ купленнихъ кгрунтахъ і на онихъ засѣлимъ людямъ чинити кривди и перенагабана. Ту деж варуемъ абы і от тихъ людей жадная никому в помѣжнихъ кгрунтахъ не дѣялася кривда.

Писан в Стародубовѣ месяца октоврїа 17дня, року 1694^а.

Звишменованній полковникъ стародубовскій^б.

Свидѣтелствовали:

Хоружий полковой Григорій Савѣцкый

Ротмистр Федор Шеинъ

С подлинним читалъ каптѣбариус Федоръ Животковъ.

Таково подлѣнное полковничое писмо по засвидѣтелствованію от комисіи по повѣренню удовствующей Анни Григориевни Турковской принявши прикащикомъ ей Антономъ Бенедиктовичемъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 101. – Арк. 276. Копія.

№ 39

1695, лютого 18. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковника

Михайла Миклашевського лотоківському священникові

Іоану Пригарі на греблю на Медведівському ґрунті

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, особливе пану сотникови полковому стародубовскому, атаманови городовому, такожъ войтови з майстратомъ симъ нашимъ ознаймуемъ писаніемъ, ижъ честний отецъ Іоанъ Пригара, священникъ Лотоковскій, углядѣвши себѣ займище въ кгрунтѣ Медведовскомъ от Лотаковъ неподаль на рѣчцѣ Лешмѣ у старого селища Медведовского, просилъ нашего полковничого на занятя тамъ гребелки позволеня. Теды мы, не отмовивши имъ духовного человѣка прозбѣ, а меновите на Полѣскомъ пограничью убого мешкаючого, позволяемъ ему на преречономъ мѣсцу до далшой воли реиментарской заняти греблю и на ней построити з промежности

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подпись такова.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Место печати.

своей млынъ къ вспартю своему домашнему, вѣдаючи теды о таковой волѣ нашей, абы ништо ему честному отцу Іоану въ томъ займаню гребли не важился найменшой чинити кривды и перенагабана, о тое варуемъ симъ нашимъ писанемъ.

Данъ з Стародубова, февруарія 18 д., року 1695.

И тое докладаем, жебы никому не было от занятя тоей гребли перешкоды^а.
Звишменованный полковникъ стародубовскій^б.

Свидетельствовал

С подленнимъ читал канцеляристъ Григорій Ицков.

Таковъ подленной универсал по засвидѣтелствованію от комисій принялъ и росписался обритаючися у дѣль Малоросійской коллегіи Афанасій Лишкевич.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 122. – Арк. 166. Копія.

№ 40

1695, грудня 19. Чернігів. –

***Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба
військовому товаришеві Іванові Шираю на чотирьох чоловік
до услуг військових “годних”***

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского чернѣговскій полковникъ Яковъ Лизогубъ.

Пану сотникови Роѣскому, атаманови голубицкому, войтови тамошному, и всѣмъ, хто би того потребенъ былъ вѣдати, ознаймую, иж пустилем Іванови Шарш аю, яко згодному до услугъ войсковихъ товаришови чотирох человекъ, іменно Івана, Омелка, Василя и Прокопа на кгрунтѣ его отцевском сидячих, абы онъ без перешкоди жадное от кого колвекъ оними владѣль варую, а оны также людиѣ належитую повинност и послушенство, жебы ему отдавали приказую.

Данъ в Чернѣговѣ, мѣсяця декавѣра 19, 1695 року.

Звишменованный полковъникъ чернѣговскій.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2893. – Арк. 4. Копія.

№ 41

1696, лютого 28. Стародуб. –

***Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського стародубівському полковому
хорунжому з підтвердженням наданих
і куплених маєтностей***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подписъ.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Зрозумѣвши мы с певного донесення, ижъ село Кривоносовка уезду Новгородского за досить доволствующи грунтами жадного не имѣтиметь понести утѣшеніе, а поневажъ в томъ же положенню, панъ Иванъ Юркевичъ, хоружий нашъ полковий стародубівскій мѣтеъ себѣ куплею от покойного тестя своего наданіе и к тому^а и своимъ промысломъ прикупленіе поля, дуброви, сѣножаты и млинокъ поблизу мененного села стоячій, просиль нашего полковничого на тое позволения, чтобы ему, пану хоружому, волно было для wsparтя домовѣ своему в потомніе часи и дѣтямъ его жъ, а вишписанными грунтами, а меновите урочищи озеро на их в его жъ сѣножаты и лѣску прилеглого, такъ же в урочищи Старчику и в концѣ греблѣ по обоихъ сторонахъ дороги. Для гаченя оной волного березняку закопаты. Прето мы, респектующи на его знатніе у Войску Запорожскомъ заслуги, и впредъ до тихъ же заохочиваючи, тому его прошенію не отмовляемъ, якую волю нашу всякъ зъ старшины новгородской знаючи, а особливе зъ жителей вышереченного села абы ему въ томъ препятствія чинить не важился варуемъ.

Данъ в Стародубовѣ. февраля 28, 1696 году^б.

Звишменованный полковникъ стародубовскій, рукою власною.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 398. Копія.

№ 42

1696, березня 21. Почеп. –

***Універсал почепівського сотника Гната Григоровича
Вольського значному козакові Почепівської сотні
з підтвердженням купленого ґрунту в селі Ілюшині***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого, сотникъ почеповскій Игнатъ Григоровичъ Волскій.

Якъ извѣщаль намъ Ярмола Ивановичъ Новикъ, козакъ значній сотнѣ нашей Почеповской и житель села Ілюшина, же мѣючи барзо оскудность великую в полю пахатномъ, а в службѣ военной всегда не услухается и для того в человѣка тяглою в Семена Подсадного, в женѣ его Марій купиль двѣ четвертки безъ третие части у волоки пашнѣ поля пахотного з покосомъ из засѣвомъ, з пляцомъ и з будинокомъ всимъ за копѣ двадцать пять грошей; з позволения урядового нашего такъ мы урядъ по прозбѣ его, Новиковаго, и вважаючи на услуги его любо и не належало тяглою пашнѣ под козака заводити, глядя на оскудность его было служить с чого позволили, купивши вѣчне, владѣти кґрунту тымъ и продать и даровать моцъ маеть, подлугъ права купчого, где от сего часу войтовѣ мескому и волосному миколскому приказуемъ, абы жадною мѣрою не важились задавать ему, Новику, о кґрунтѣ лежачомъ в мененномъ селѣ Ілюшинѣ жадной трудности и дотяглости и сердюковъ не потягать его,

^а “И к тому” написано двічі.

^б Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подписался тако.

що для имовірності сей листъ з подписомъ руки и з притисненнямъ печати велилисмо видати в року 1696, марта 21^а.

Звишъменованний сотникъ почеповскій, рукою власною^б.

Свидетелствовали:

С подленого чоль вахмистр Антонъ Чигиринский.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 89. – Арк. 170. Копія.

№ 43

1696, грудня 15. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про купівлю у колишнього шептаківського сотника млина, що на річці Смяч і подарування його синові асаула Ломиковського

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ стародубовский Михайло Миклашевский.

Всѣмъ, кому тилко о томъ вѣдати належатимет, тепер и в часы потомныѣ симъ моимъ чишо извѣстно писанемъ: ижъ набывши я собѣ купчымъ, явнымъ и яснымъ правомъ в пана Ларка Тимофѣевича, сотника бывшего шептаковского, млынъ о двох колах на рецѣ Смячѣ, ниже села Мамѣкуна, в ключу Новгородскомъ власнимъ его продавцѣ коштомъ працою и накладомъ построенымъ, даровалемъ оный млинъ якъ куплень жадноѣ части на себе не выимуючы, милымъ пп. сином его милости пана Іоанна Ломиковского, асаула Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозкого енералного з такимъ докладомъ, якъ в купчих звикло писатися правахъ: ижъ волно тымъ млыномъ предреченымъ чиномъ его милости и потомкомъ их спокойне владѣти и пожитковати, то ест, кому колвекъ продаты, даты, дароваты з кимъ и заменаты и на який хотѣти свои власныи пожитокъ оборочаты [...] ^а вливаючы то поступком вечыстого зреченя [...] на тотъ млынъ служачые мнѣ при дарѣ на [...] не, вручивши. Яко вѣрными часы себе само [...] лую малжонку и потомковъ моих выдѣдыч [...] и цале отдаылемъ. Так тое на писмѣ к [...] спорядиты з подписомъ руки моеѣ и прытысненем печати полковничое.

Далемъ потомкомъ его милости пана асаула енералного.

Писанъ в Стародубови, 15 декаврыя, 1696 року.

Звишменованныи полковникъ стародубовский.

На арк 126 зв.: Привовѣчнои даровизни на млин Момѣкинский на рецѣ Смячи ниже Новгородка стоячий. 1696 року.

ІР НБУВ. – Ф. І, 50583 (Лаз. 4. – №. 39. – Арк. 125-126.). Оригінал. Пошкоджений.

^а Далі в текстѣ дописано: В подлинной подпись тако.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Вместо печати.

^в Тут і далі текст пошкоджений – вирвана права частина аркуша.

№ 44

**1696, грудня 17. Табір над Берестовцем. –
Універсал стародубівського полковника Михайла
Миклашевського про відбування стахорськими
і блистовськими тяглими людьми повинностей знатному
товаришеві Стародубівського полку Андрієві Андрієвичу**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Вам, стахорскому і блистовскому войтам, зо всѣми тѣхъ сель тяглими людьми ознаймуемъ, ижъ ясневелможній добродѣй его милость панъ гетманъ, респектуючи ласкаве на пана Андрея Андреевича, знатного нашего полку товариша, злецѣль нам, абисмо васъ о отдаваню ему, пану Андрею, належитого послушенства нашимъ полковничимъ обослали пѣсмомъ, теди ми указ реиментарскій ісполняючи вамъ, поменутиъ стахорским і блистовскимъ тяглимъ людемъ, приказуемъ, абисте вы якъ прежними часи свого отбивати повинность, такъ і теперъ, подлуг давнего постановленія, пану Андрею Андреевичу всякое во всемъ обиклое отдавали послушенство до дальнейшой волѣ і ласки самого ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана, яка тяглост аби ему, пану Андрею от васъ без спреки і жадного противенства била отдавана вамъ, стахарскому і блистовскому войтамъ под виною до скарбу войскового не опустного талерей ста, повторое приказуемъ.

Данъ в Таборѣ, августа 8-го д., 1796^а року, под Берестовцем^б.

Звишгъіменованій полковникъ стародубовскій.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 140. – Арк. 57. Копія.

№ 45

**1697, січня 26. Козелець. –
Універсал київського полковника
Костянтина Мокієвського олишівському сотникові
Леонтію Шрамченку про підтвердження купчої на дві
заставки побудовані на річці Остер на Киселівській греблі**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого кіевскій полковникъ Константин Мокієвскій.

Вѣдомо чиним симъ нашимъ писаннемъ всѣмъ, кому колвекъ о томъ вѣдати належит, ижъ будучи у насъ панъ Леонтий Шрамченко Олишевскій, презентовал намъ свою купчую, на клѣтку з двома заставкѣми, построенную на рецѣ Острѣ на греблѣ Киселювскоі за сумму певнимъ числомъ купленіую за золотих пятсот у Потапа и Ільи Даниленковъ, а мелниковъ Киселювскихъ зъ

^а Так у тексті. Має бути 1696.

^б Далі в тексті дописано: Въ подленномъ при печати подпись таковъ.

таким докладомъ: ежели бѣ еще кто мѣлъ на той же греблѣ кола поновляти и прибавляти, то й ему, пану сотниковѣ Олишевскому, волно будет, теды и мы туоу ж его пана, сотника, купчую зъ подписомъ руки и з притисненемъ нашей полковой печати зѣтвержаючи, варуемъ, абы ему нѣхто в томъ жадной и наименшой не важился чинити перешкоды.

Писан в Козелцю, 26 генваря, року 1697.

Звишъменованный полковник киевский рукою.

На арк. 123 зв.: Унѣверсалъ полковника киевского, виданный на греблю Киселювецкую.

ІР НБУВ. – Ф. 1. 50508 (Лаз. 3. – Арк. 122-123). Оригінал.

№ 46

**1697, червня 3. Табір під Сенчою. –
Наказ лубенського полковника Леонтія Свічки
городиському сотникові Андрієві Петровському
на річну горілчану, тютюнову і дьогтьову оренду**

Его царского прес[вѣтлого] величества Войска Запорозкого полковникъ лубенский Леонтий Свѣчка.

Вамъ, атамановѣ ждановскому з товариствомъ и войтови з посполитими людми, ознаймуемъ, ижъ якъ воля на томъ есть рейментарская, же державци всюда держать в арендѣ своей маестности, такъ и в селѣ вашомъ Жданахъ на мѣстцѣ отцевскому пану Андрѣю Петрувскому, сотниковѣ городискому, позволилисмо на сей рокъ настоящий горѣлку держати в арендѣ и тютюнь и деготь без жадной от васъ перешкоды; а на заведене тих арендових шинковъ ему ж, пану сотниковѣ городискому, сее писмо выдавши, абы без жадной перепоны вашей тотъ шинкъ давався, пишно варуемъ и приказуемъ вамъ.

Данъ в Таборѣ под Сенчою, июня 3, 1697 року.

Вышменованный полковник лубенский.

А и гроши уже тутъ панъ сотникъ отдавава за тое село до скарбу войскового (другимъ почеркомъ) всѣ золотихъ пятьдесятъ.

Стороженки. Фамильный архив. – Т. VII. – №. 636. –С. 89-90.

№ 47

**1697, вересня 5. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського мглинському сотникові
Івану Романовському з дозволом під селом Високим
на річці Тезні насипати греблю, збудувати млин
і біля нього поселити кілька людей**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку Стародубовского товариству, особливе пану обозному, судіи, асауломъ и всѣмъ города Мглина зъ атаманомъ городовимъ и войтомъ, тамошнимъ людемъ, симъ нашимъ полковничымъ знаймуемъ писанемъ, ижъ по прошеній пана Ивана Романовского сотника мглинского респектомъ его значних и уставичних в Войску Запорозскомъ услугъ позволилисмо моему пану Ивану Романовскому под селомъ Високимъ на сырмъ коренѣ на мѣстцу непенно ново построити греблю и уфундовати на рецѣ Тезнѣ млинъ, а там же чоловѣка сколько посадити людей, на що ему пану Ивану Романовскому, сотникови мглинскому сей нашъ полковничій далисмо фундушъ до волѣ и ласки самого ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана.

Дан в Стародуби, року 1697, месяца сентемвра 5 дня^а.

Звышменованный полковникъ стародубовскій^б.

Свидетелствовал.

С подлиннимъ читал полковой канцелярист Григорій Ишковъ

Таковъ подлѣнный универсалъ по засвидѣтелствованию от комиссій принял значний войс[ковий] товарищъ Яковъ Игнатовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 317. Копія.

№ 48

1697, вересня 7. Чернігів. –

***Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба
знатному полковому товаришеві Михайлові Яциничу
на село Суличівку***

Великихъ государей наших ихъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ чернѣговскій Яковъ Кондратовичъ Лизогубъ.

Всей старшинѣ полку моего, а особливе пану сотниковѣ белоускому, кому о томъ вѣдати належить, ознаймую, ижъ за обняття полковничого уряду моего панъ Михайло Яциничъ, знатній полковой товарищъ от давнихъ панов полковниковъ тутойшихъ антесесоровъ мойхъ наданніе ему на село Суличовку презентоваль мнѣ унѣверсали которіе респектомъ еще отцовскихъ прислугъ в Войску Запорозского и его, ижъ самого виражанню того села Суличевки належит ему до которыхъ стоючихся и я унѣверсаловъ, поневажъ его пана Михайла Яцинича значніе сут у войску прислуги, абы тимъ же селомъ Суличовкою владѣль и в спокойне безъ жадной трудности заживаль, позволяю и симъ же листомъ, ствержаючи войтовѣ тамошнему и всѣмъ людемъ тяглимъ, аби подданской зъмолости вшелякую повинность без жадного спротивейства и послушенства, яко своему державци отдавали, пишно и сурово приказую.

Данъ з Чернѣгова, д. 7 септеврїя, 1697 року^в.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подпис тако.

^б Праворуч перед підписом у колі написано: Мѣсто печати.

^в Далі в тексті дописано: В подленномъ подпис тако.

Ихъ же царского пресвѣтлого величества вишгьименованный чернѣговскій полковникъ^а.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 572 зв. Копія.

№ 49

1697, листопада 19. –

Чернігів. З універсалу чернігівського полковника Якова Лизогуба значному товаришеві Михайлові Яциничу, про відбування послушенства як своєю державцєві

[...]^б Всѣм прошлого лѣта новоуписанимъ козакамъ в селѣ Суличовцѣ застаючимъ пилно и сурово под каранемъ приказую, абисте яко и прежде тягло належитую повинность и вшелякое послушенство державцу того села отдавали, такъ и теперъ посполу з мужами нѣчего прежнего не уменьшаючи пану Михайловѣ Яциничовѣ, значному товаришевѣ полковому, яко державцѣ того вашего села, в яке тягло належитое послушенство без жадной спреки и отмови отдавали, а если би якій мѣлть бити спречній таковій, заразъ аби перед насъ становился, яко и то новоуписние козаки Сила, Исай, Симонъ, Грабарченко, аби конечно належитую повинность реченному посессоровѣ своему пану Михайловѣ Яциничовѣ отдали по десяте кождому спречному под немилостивимъ неласки моеї приказую караннем.

Писанъ в Чернѣговѣ, року 1697, мѣсяца ноеврія 19 д^в.

Яковъ Лизогубъ, полковникъ Войска их царского пресвѣтлого величества Запорожского чернѣговскій^г.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 520. Копія, без початку.

№ 50

1697, листопада 25. Пирятин. –

Універсал лубенського полковника Леонтія Свѣчки зятеві Кулябки Василєві Левченку на зайняття хутора і сіножаті Вершини і Бурумлі

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ лубенскій Леонтий Свѣчка.

Пану сотниковѣ лукомскому, атаманови горошинскому зо в[сѣми] тамошними людьми доброго здоровья зичачи, ознаймуемъ, і ж п[ре]зентоваль намъ панъ Василь Левченко, зять Кулябчинъ писм[о] от старшини горошинской з доброй волѣ данное на обияте ху[то]ра и сѣножате Вершини, Бурумлѣ от

^а Після підпису праворуч у колі написано: печат полковая.

^б Початок втрачений.

^в Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись таковъ.

^г Після підпису праворуч у колі написано: Мѣсто печати полковой.

крайнего лѣса, яко в м[е]ненномъ писмѣ от горошинцовъ данного ему, виражаетъ и проси[т] насъ, полковника, онъ же п. Василь о ствержене того писма. Теды мы тую прозбу от себе принявши за слушную, ствержаемъ, и яко люде горошинский доброволне позволили ему, п. Василю, тую Бурумку обняти, такъ и ми, не пречачи, о вшемъ, позволяемъ тимъ мѣсцемъ владѣть ему, яко хотя и к своему пожитковѣ, однакъ и тое докладаемъ, аби в томъ уживаню того кгрунту не мѣвъ ни от кого ниякой перепони, тутъ же презентовал онъ же п. Василь Левченко запись ему даний от тестя своего небожчика Ивана Кулябки на лѣски ему: лекгований три – два по[д] Мохначемъ, а третого в Подертного стоячий, який Романъ, шинкаръ, небожчику Ивану Кулябцѣ за довги правним способомъ подавъ в поссесію, яко в вишь помянутомъ записѣ виражаетъ, а потомъ знову другимъ людемъ Мартину Редки и Паску не мнѣ потай онъ же Романъ, продавши, и самъ не вѣдаеть, где повѣявся, теди мы симъ людемъ горошинскимъ мененимъ, другимъ купцамъ тихъ лѣсковъ, приказалисмо своего заводцу искати, именно Романа и на немъ своего платежу поисковати, а лѣски, ведълугъ першого, небожчику Ивану Кулябкѣ запису данного, а тепер поленгацти п. Василю спадаючого, захоуемъ бути при ему жъ п. Василю Левченку вѣчисте варуючи того аби уже тий люде на своемъ заводцѣ своей утрати доходили, а до лѣсков не интересовалися.

Данъ в Перятинѣ, ноеврия 25, року 1697^а.

Вишьменованный полковникъ лубенский^б.

На березі аркуша вертикально написано: А тое докладаемъ жителѣ горошинцѣ Редка и Немна очевисто з Василемъ передъ насъ старшиною тое повѣдали, же купили тий лѣски у Романа, потому уже кгди небожчику Кулябцѣ тотъ Романъ отдал за довги.

1767 году, априля 11 д[ня] таковъ подлинний универсал приняла и росписался вмѣсто Маріи Ивановни Федоровой Диаковской мужъ ея, бунчуковий товаришь Федоръ Диаковский подписался.

ІР НБУВ. – Ф. І, 51009 (Лаз. 7. – Арк. 87). Копія.

№ 51

1698, квітня 14. Стародуб. –

*Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського дозорцеві Івану Асакаї
з підтвердженням купівлі млина в погарського
міщанина Василя Федоровича*

Іхъ царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ стародубовский Михайло Миклашевскій.

Всему старшому і меншому полку моего товариству, а особливе пану сотниковы погарскому, атаманови городовому і войтови тамошнему і кому тилко

^а У рукопису дописано: В подлѣнной тако.

^б Нижче підпису праворуч написано: Мѣсто печати.

о том видати належатиметь, симъ моимъ ознаймую писанемъ, іжъ панъ Іванъ Асакаи, дозорца добръ панскихъ ясновелможного добродѣя его милости пана гетмана презентоваль мнѣ купчое писане урядовие данное сибѣ отъ Василя Федоровича мѣщанына и котляря погарского, на млын свой власный ему, пану Івану, доброволне зависних і проданныхъ зо всѣми і к нему принадлежностями, якъ в томъ купчомъ виражено писаню, а сътоячей тотъ млынъ на речцѣ Стечнѣ в одномъ колѣ мучномъ, а другомъ валушномъ з дворомъ, пахатними і сѣнокосними кгрунтами в попережномъ лежачими і всѣми до него угодами приключш аючими в томъ то купчомъ правѣ написанными, яко теды онъ, панъ Іванъ Григориевичъ Асакаи, презентуючи тую купчую, просилъ мене о призоитое подтвержене. Такъ мѣти хочу і приказую, абы ему, пану Івану, во всѣмъ з того млина приходящихъ користяхъ розмѣрових і ступнихъ также і в кгрунтахъ наименшее нѣхто не важился бути перешкодою і принагабанемъ.

Писанъ в Стародубовы, 14 априля, 1698 року^а.

Звишъменованій полковникъ стародубовскій рукою^б.

Свидетелствовалъ.

С подленимъ чолъ полковий канцеляристъ Григорій Ицков.

Таковъ подлѣнный унѣверсаль по засвидетелствовании комисіи принялъ и росписался войсковий товаришъ Алексѣй Сулима.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 137. – Арк. 589. Копія.

№ 52

Не раніше 1698, травня 5. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба стрілецькому отаманові Сидорові Моцару про підтвердження стрілецьких вільностей

Его царского пресвѣтлого величества [Войска] Запорожского полковникъ чернѣговскій Евфимъ Лизогубъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ писанемъ каждому, кому бы колвекъ того вѣдати нал[е]жало, іжъ презентоваль намъ поважние писма антецессоровъ нашихъ Сидоръ Моцаръ, атаманъ стрелецкій такъ же і милого родіча нашего прикладау унѣверсаль, же у нареченное атаманство данихъ і просилъ насъ, абысто якіе наше оному розказали видати писане потвержателное, теді стосуючися до уваги и ухвали антецессоровъ нашихъ заховуемъ реченого Моцара пры той же волности стрелецкой с товариствомъ іменно сорока чловѣками тутъ же пилно того мѣти хочемъ і приказуемъ, абы в томъ іхъ ловленю звѣру нихто такъ з козаковъ, яко посполитихъ людей в пуці не важился и рыемимъ способомъ чинити і найменшой перешкоди. Кдї жъ оніе стрелци такъ намъ, яко далеко барзѣй ясновелможному добродѣви еи

^а Далі в тескті дописано: В подленой подпись.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

милости пану гетману не инимъ тимо зверомъ с тихъ пущъ выгоду повинни чїнить, а и тое докладаемъ абы імъ, стрелцамъ, коли они за тимъ стрелецкимъ промысломъ в пушу пойдуть всюда, по селамъ давано звичайное живности і подводъ под звѣрь і потребу.

Данъ в Чернѣгові, мая 5, 169, року^а.

Звишъменованій полковникъ чернѣговскій Евфимъ Лизогубъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 3. – Спр. 10058. – Арк. 79-79 зв. Копія.

№ 53

1698, жовтня 17. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковника

**Михайла Миклашевського значним товаришам братам
Гаврилові та Леону Біличенкам з дозволом побудувати
млиин-вишняк у селі Стригів**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, а особливе пану сотниковѣ почеповскому, атамановѣ городовому и войтовы тамошнему зо всѣми посполитими людми симъ нашим ознаймуемъ писмомъ, ижъ Гаврило и Леонъ Івановичъ Бѣличенки рожонѣ браты, товариство почеповское, мѣючи отчимъ правомъ набитую Колотовку на ричци Рагознѣ в самомъ селѣ Стриготѣ, просили о мое полковничое позволене ново в том же селѣ Стриговѣ на ти же стороны греблѣ побудуваты ку вспартю господарства своего млинокъ-вешнякъ, прето ихъ уставичніе войсковие услуги симъ нашим полковничим фундутовимъ писмомъ на Старой греблѣ в селѣ Стриговѣ своѣмъ власним коштомъ без жадной людзкой кривды ново построити млинокъ-веснякъ имъ, Гаврилѣ и Леону Бѣличенкамъ, товариству войсковому позволяемъ до воли, ласки самого ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана.

Писанъ в Стародубовѣ, октовра 17д., 1698^б.

Звишъменованій полковникъ стародубівскій.

Свидетелствовали

Съ подлинномъ читал вахмистр Дмитрей Шеинъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 92. – Арк. 131. Копія.

^а Так у тексті, далі дописано: В подленомъ тако.

^б Далі в тексті дописано: На подлѣнной подпись тако.

1698, жовтня 25. Стародуб. –
**Універсал стародубівського полковника
 Михайла Миклашевського пресвітеру
 Святопокровської церкви Лук'янові Захаревичу
 з дозволом зайняти ставок і побудувати вишняк**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Пану сотниковѣ почеповскому, атамановѣ городовому з товариством, а войтовѣ тамошнему з посполитими людьми, симъ нашим ознаймуемъ писанемъ, ижъ честный отецъ Лукьянъ Захаревичъ, пресвитер церкви свято Покровской Алексѣевской уезду вашего Почеповского, супликоваль до насъ и просиль, абысмо позволили ему в селѣ Алексѣевску на зниминицѣ когдася давномъ на болотцѣ текучомъ з лѣска, прозиваемого Чорнимъ, заняти ставокъ, а если будетъ мощно и вешнячокъ построить, до якої своей прозбы онъ честный отецъ Лукьянъ же милъ з уряду вашей по собѣ причины и парохіяхъ своихъ. Теды мы на такову прозбу, а барзѣй на его священническую молитву святую взираючи, а до того по зезнаню громада Алексѣевской, ижъ никому от того ставку не дѣтся и не будет дѣятися кривди, позволяемъ до далшой воли и ласки самого ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана ему, честному отцу Лукьяну Захаревичу, на предреченномъ мѣстцу в селѣ Алексѣевску на болотцѣ з лѣска, прозиваемого Чорный, текучого на Закличищи, давним заняти ставокъ для своей потребности, а для селянъ пенки мочення, где и вешнячокъ ку вспартю своему домашнему, онъ честный отецъ Лукьянъ построить можетъ, вѣдаючи теды о такомъ позволеніи нашомъ, абы ему, честному отцу Лукьяну на пререченомъ мѣстцу, такъ в заняттію ставка, яко и построенню вешнячка и в отбиранию з него якихъ же колвекъ убогихъ пожитковъ: ниhto з старшинъ и посполитихъ людей не важился чинити кривды и перенагабання мѣти хочемъ и симъ нашимъ варуемъ писаніемъ.

Данъ в Стародубѣ, октоврія 25, року 1698^a.

Звишьменованный полковникъ стародубовскій.

Свидетелствовалы

Корнетъ Иван Ващинскій

С подленимъ чол полковой канцелярист Григорій Ицков

Такову подлинною крипость о засвидѣтелствованіи в комисіи принялъ священник Павелъ Киселевичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 86. – Арк. 168. Копія.

^a Далі в тексті дописано: В подлинном подпись.

1699, березня 20. Стародуб. –
 Універсал стародубівського полковника
 Михайла Миклашевського про підтвердження прав
 громади слободи Будище Бердишевських
 на користування своїми ґрунтами

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовский Михайло Миклашевский.

Всему старшому і меншому полку моего товариству, особливе урядови мглинскому и всѣмъ жителемъ тамошнимъ ознаймую симъ моймъ полковничимъ писаніемъ, что громада слободи Будищъ Бердишевскихъ маетности пана Ивана Романовского, сотника мглинского, на прежніе антецессоровъ нашихъ полковничіе листы, которіе имъ, будищанамъ, надаваному волному на слободѣ збираню ся, просили нашего подтвержденія, яко теди в прежнѣхъ полковничихъ писмахъ позволено имъ, слобожанамъ бердишевскимъ, пашнѣ и пожнѣ ку своему вѣчному уживаню от рѣчки Дѣвочки к лесу Осову, оттоль в Каменку, а з Каменки у Важковку. Такъ же в жаричкіе болота, з жаричкихъ болот в Красной Бор, а з того бору в лѣсь Градки, у Суданскій Ручай. Зновъ у Яловую Дубровку, а з той Дубровки в Березовой Мостокъ и в Журмѣнскіе Болота розводитъ и розроблят такъ поневажъ то без жадного околичнимъ селамъ дѣятся ущербу, симъ нашимъ полковничимъ ствержаемъ листомъ пилно всякому противному, варуючи аби они жителѣ слободи Бердишевского в ґрунтахъ свойхъ нѣ от кого наименшой не дознавали шкоди, яко въ кґрунтахъ своею працею давно розробленнихъ.

Данъ в Стародуби, марта 20, 1699 году а от ихъ, слобожанъ, старшимъ селамъ не в чомъ в околичности не било перешкоди.

Звишъменованный полковникъ стародубовский^а.

Свидетелствовали:

Хоружий полковий Григорій Савѣцкій

Ротмистръ Федоръ Шеинъ.

С подлинним читал каптѣнариус Федоръ Житковъ.

Таково подлинное полковничое письмо по засвидѣтелствованію от комисій по повѣренію удовствовавшей Анни Григоріевни госпожи Турковской принялъ прикащикъ ей Антонъ Бенедиктович.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 104. – Арк. 160. Копія.

^а Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 56

1699, травня 8. Чернігів. –

Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба значковим товаришам братам Климові і Якову Бакуринським на право володіти людьми, що поселилися на їхніх грунтах

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ черниговскій Ефимъ Лизогубъ.

Всеі полку нашего старшинѣ и чернѣ и каждому, кому бы колвекъ о томъ вѣдати надлежало, симъ нашимъ ознаймуемъ писаніемъ оказовали намъ Климъ и Яковъ, пани Бакуринскіе, товариство значковое полковое висоце поважній ясне велможного добродѣя его милости пана гетмана универсаль, которимъ позволено и надано имъ панамъ Бакуринскимъ владѣти обоими в селѣ Рѣпкахъ частми людьми, якіе на ихъ власнихъ праотчистихъ кгрунтахъ сидятъ, за чимъ яко просили оны пани Бакуринскіе и нашего полковничого еще себѣ подтвержателного листу. Такъ мы, стосуючися до зверенѣйше волѣ самого ясне велможного его милости пана гетмана позволяемъ имъ панамъ Бакуринскимъ владѣти на грунтахъ ихъ жиючими людми, дабы въ томъ владѣню никто имъ, панамъ Бакуринскимъ, жадное не важился чинити трудности и перешкоди того пилно варуемъ. Ажибы оны люде без противности вшелякую повинность и послушенство панамъ Бакуринскимъ отдавали тутъ же приказуемъ.

Данъ въ Чернѣгови, мая 8 1699 року^а.

Вишъименованній полковникъ черниговскій Ефимъ Лизогубъ^б.

С подлѣним читаль у исправленія писменнихъ дель значковий товаришъ Петръ Росиновский.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 76/63. Копія.

№ 57

1699, травня 14. Пирятин. –

Універсал лубенського полковника Леонтія Свѣчки про розподіл угідь між жителями сіл Короваї, Городище і Корніївка

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ лубенский Леонтій Свѣчка.

Вамъ, атаманамъ села Короваїувъ, Городища и Корнѣвки зо всѣми подданими тамошними жителями, ознаймуемъ, ижъ мы всехъ васъ миркуючи и хотячи порадокъ мѣти слушній межи вами в оранню полювъ и в сѣнокосахъ такъже и в добичи рѣчной в рожицкой, жебы не было межи селами и людми вашими якого спору, такъ распорядилисмо: напродъ в селѣ Короваяхъ повинно

^а Далі в тескті дописано: В подлѣномъ подпись.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

бути поле робочое одно от стѣнки нашей до Крив, от Малѣтинецъ лежачого, а от Крия в другую руку поле до ставу нашего жѣ, а от ставу в третую руку повинно бути поле до шляху Пирятинского лежачого ко млинамъ Федора Ярмоленка и Лутайчиного, косити сѣна они коровайвцы повинни на томъ боцѣ Оржици, взявши от шляху (з иний идетъ на коломиѣцы) вгору до самой Сурмачувки, опрочѣ сѣножати наших и людскихъ, рибу ловити в Оржици, взявши от греблѣ вгору реки аж до самой Чечелювки тымъ же хутора нашего позволяемъ.

В Городищѣ повинно бути в одной руцѣ поле орати от шляху Ператинского аж до дороги, якая по узѣ ставъ лежитъ городиский до Пиратина, а за сею дорогою в другую руку до дороги якая идетъ з шляху Корнѣевского на греблю, а в третую руку до шляху Ператинского, що до Курнѣевки лежитъ, рибу ловити от греблѣ городиской тымъ же городищанамъ позволяемъ внизъ реки Оржици до гати, якая лежитъ чрезъ лозу Евтухову Антоненкову, сѣно косити городищанамъ посполу з корнѣевцами на томъ боку Оржицѣ от Коломѣйского шляху внизъ рѣчки до поля Овсяковского и далее в степь по Сухую Оржищу, опрочѣ сеножателей людскихъ, позволяемъ; в селѣ Корнѣевцѣ поле оратись повинно (также на килко рукъ роздѣливши) взявши от поля городиского к шляху Корнѣевскому лежачого, от того шляху до самого яру мокиевского Заставномъ Москалинимъ лежачого сѣно косити имъ же корнѣевцамъ зъ городищанами посполу на томъ боку Оржици от шляху Коломѣйского до поля Овсяновского и далее вгору степу по Сухую Оржищу (опрочѣ сеножателей людских и нашихъ) позволяемъ рибу ловити от гати чрезъ лозу Евтухову лежачей до самих Овсяковъ имъ же, корнѣевцамъ, позволяемъ, чрезъ якое наше трето сее разграниченіе поля, сѣнокосу к рѣчки хтося мѣвъ з межи васъ з якого села, кому в части чужой учинити шкоду, албо важився упорне лѣзти далее над граници, на такого каждого покладаемъ заруки золотихъ сто.

Данъ в Пиратинѣ, мая 14 д., 1699 року^а.

Вышменованый полковникъ лубенский^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 2417. – Арк. 20-21. Копія.

№ 58

1699. липня 15. Чернігів. –

***Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба
знатному товаришеві Іванові Молявці на підтвердження
куплених ним ґрунтів у Любецькій сотні***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ чернѣговскій Евфимъ Лизогубъ.

Ознаймуемъ симъ нашимъ унѣверсаломъ каждому, кому колвекъ того будет належне потреба вѣдати, а меновите пану сотникови любецкому и всему

^а У копії дописані слова: На подлинном подписался.

^б У копії праворуч у колі написаю: Мѣсто печати.

старшому и меншому тоей сотнѣ товариству, ижъ панъ Иванъ Молявка, значний полку нашего товаришъ презентоваль намъ в Богу зешлого милого родича нашего пана Якова Лизогуба унѣверсаль, себѣ данний для потверження всѣхъ его купленнихъ в сотнѣ Любецкой от нѣкоторихъ особъ кгрунтов, а яко и нас просиль о тое ж, абисмо и ми вновь нашим полковничимъ ствердили отвористимъ листомъ. Такъ ми, видячи его пана Молявку знатний в полку своемъ в рознихъ окказияхъ войскових ронячиеса услуги, до которыхъ и вперед знаючи его бити способнимъ всѣ его купленніе кгрунта межи Левунками и Антоновичами найдуючиеса еденъ Левунковский з одной стороны рѣчки Рудки лежить, а другой Антоновский в тож з другой стороны оной же рѣчки найдуетя ствержаемъ, на якомъ то купленномъ кгрунтѣ на прозбу его ж пана Івана Молявки позволено ему ж осадити слободи, толко тое пилно варуемъ, абы люде з ближихъ околичнихъ сюль туда на слободу не зиходили, бо за донесенне якого державца намъ знати будеть моцень, яко своего з ласки войсковою наданного подданого назадъ одобрати, иннимъ теж з-за Днѣпра и з-за Десни прихожимъ людемъ позволяемъ тамъ на реченнихъ слободцяхъ осѣдати и купитися. А и тое тут же докладаемъ, ижъ еслиби кому в кгрунтахъ поблизу его пана Молявкинихъ кгрунтов у людей общихъ тамъ же и его подаль мешкающихъ дѣялася яка кривда, теди каждому уквивжоному волно будет до насъ в своихъ удаватя кривдахъ, з которыхъ донесення неотмовная и неотволочная будет онимъ з его пана Молявки учиненна досконалая справедливостъ упевняемъ.

Данъ в Чернѣговѣ, іюля 15 д., 1699 року^а.

Вишѣменованный чернѣговский полковникъ Ефимъ Лизогубъ^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1299/1282 зв. Копія.

№ 59

1700, лютого 21. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковника

*Михайла Миклашевського мглинському сотникові
Іванові Романовському з дозволом зайняти греблю
на річці Шовківка і побудувати млин у селі Лядичах*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского полковник стародубовский Михайло Миклашевский

Всему старшому и меншому полку моего товариству, особливе атаманови городовому мглинскому з товариствомъ и войтови тамошнему з посполитими людами симъ нашимъ полковничимъ ознаймуемъ писмомъ, ижъ панъ Иванъ Романовский, сотник мглинский, хотячи ку вспартю господарства своего в селѣ Лядичахъ уездѣ Мглинскомъ на рицѣ Шовковцѣ ново з фундаменту на сиромъ

^а Далі в тексті дописано: Подлѣний закрѣпляетъ такъ.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мисто печати.

корени построити гребелку и млинокъ mezi власними своїми купленними кгрунтами, просиль нашого полковничого позволенія, которого прозбѣ респектомъ войсковихъ его заслугъ, давши у себе мѣстце ему, пану Ивану Романовскому, сотникови на сей часть Мглинскому на Шовковцѣ въ селѣ уезду Мглинского Лядичахъ mezi купленними своїми кгрунтами ново заняты гребелку, и млинокъ постройти, позволяемъ симъ нашимъ полковничимъ фундушомъ до далшой воли и ласки самого ясневелможного его милости пана гетмана.

Данъ в Стародубѣ, февраля 21 д., 1700-го^а.

Звишменованній полковникъ стародубовскій.

Подлинникъ чоль полковникъ Ігнатъ Чиповичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 105. – Арк. 923. Копія.

№ 60

1700, травня 24. Чернігів. –

Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба білоусівському сотникові Климові Стефановичу на села Лопатин і Товстоліси та два млини, що на річці Угра

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ чернѣговскій Евфимъ Лизогубъ.

Старшине всей полку нашего сымъ ознаймуемъ писаниемъ, ижъ панъ Климъ Стефановичъ, сотникъ полку нашего белоусовскій, презентоваль намъ трое писемъ отвористие милого родича нашего пана Якова Лизогуба, полковника бывшаго чернѣговского себѣ данных: Едно на селца Лопатинъ и Товстолѣсы, а двѣ фундутовне на млинковъ сторонне на рѣчки, прозиваемой Угрѣ, з которихъ еденъ зосталъ построеномъ низше селца Пѣсокъ, а выше Подгурною, а другий ниже Яковцова мостка, на що все, яко просиль онъ же панъ Климъ нашего вновь себе потверждения. Такъ мы, стосуючис до тыхъ писемъ небошика, родича нашего, ему данныхъ взглядомъ уряду сотництва, надаемъ ему реченое села Лопатинъ и Товстолѣси, позволяючи ему з тамошнихъ жителей въшелякую отбирати повинность, кроме козаковъ, якій при своихъ волностяхъ ненарушно заховани быты мають, респектомъ тежъ заслугъ, которые онъ, панъ Климъ Стефановичъ, сотникъ белоусовскій, отъ молодыхъ своихъ лѣтъ в Войску Запорожскомъ при полку Чернѣговскомъ знайдуючись, нелениво ронить и рониты обѣцуюемъ, позволяемъ з пререченоныхъ двоихъ его млиновъ на рецѣ Угрѣ стоящихъ всякие размѣровне огуломъ отбирати на себе пажитки, вѣдаючи прето с таковой волѣ нашой, абы ни хто з старшины и чернѣ ему, пану Климу, въ отбиранию з тыхъ то селець належатои с тяглыхъ людей тамошнихъ повинности и в пожиткованью размѣровими з обоихъ млинковъ приходячими пожитками не

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ тако.

важился найменшою^а чинити трудности и перешкоди сим нашим и повторе пилно варуемъ унѣверсалом.

Данъ в Чернѣгове, мая 24 д., 1700 року.

Звишъменований чернѣговский полковникъ Ефимъ Лизогубъ^б.

Сподленимъ унѣверсаломъ читаль находячийся при комисии у писменних дѣлъ подканцелярист Иванъ Говоров.

ЦДІАК України – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 124. Копія

№ 61

**1700, червня 12. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського братам Офанасію та Олексію
Єсимонтовським з дозволом зайняти греблю
і побудувати млин на річці Біловодці**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевський.

Всему, старшому и меншому полку моего товариству, особливе пану сотникови мглинскому з товариствомъ, атаманови городовому и войтови тамошному з людми посполитими доброго от Господа Бога узичивши здоровья, сымъ нашим ознаймуемъ писаниемъ, ижъ панъ Афанас и Алексѣй, брати родніе, сыни Есимонтовского, просили насъ, полковника, абисмо позволили имъ на рецѣ Бѣловодцѣ вишше млина ихъ же Негаговского на старом шляху от Дрокова ко млину лежачем запятти гребелку и построити млинъ ку вспартю своему домашнему. Мы теды, взираючи на значніе отца ихъ, а вѣрніе в Войску Запорожскомъ роненіе служби, до которых и их Афанаса и Алексѣя заохочуючи, позволилисмо имъ братомъ ку спартю ихъ домашнему на пререченном урочищу на рѣцѣ Бѣловодцѣ у вершинѣ на старом Шляху заняти гребелку и построити млинъ ку своему пожиткови, ведлугъ проможеня, а то до далшой волѣ и ласки самого ясневелможного добродѣя его милости папа гетмана, вѣдаючи теды о таковой волѣ нашей, абы имъ, братом, Афанасу и Алексѣви Есымонтовским ништо ани з товариства войскового, ани з посполитих людей, такъ в занято и построеною млина, яко и во отбиранию до его пожитковъ, не важилса чинити кривды и перенагабання, толко тое варуемъ, абы тымъ занятямъ гребли никому не дѣялася в помѣжных кгрунтах жадная кривда.

Данъ в Стародубѣ, іюня 12, року 1700^в.

Звишъменованній полковникъ стародубовскій^г.

^а У тексті: по с меншой.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Далі в тексті дописано: В подленном подпись такава.

^г Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Свидетелствовали:

Ротмистр Федоръ Шеинъ.

С подлиннимъ чол вахмистръ Алексий Ноярков.

Таковій подлїнній унїверсалъ по засвѣдѣтелствованію от комисіи за болѣзнію господина моего бунчукового товариша Івана Есимонтовского по поведенію принялъ прикажчикъ его Василь Гудковский, а вместо его неграмотного по его прошенію росписался козака полку Чернѣговского сотнѣ Городницкой Петра Киселевича сынъ Дмитро Киселевичъ.

ЦДІАК України. – ф. 57. – Оп. 1. Спр. 105. – Арк. 184-185. Копія.

№ 62

1700, не пізніше грудня 23. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про розподіл поженъ між Деменськими жителями і Тимофієм Максимовичем

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашовскій.

Всѣмъ, кому толко в томъ вѣдати надлежить, ознаймуемъ, поневаж жители Деменские пожнѣ, купленные селу поблизу будучій ізручини, ведлугъ реистру, якая гдѣ лежит, Тимофею Максимовичю отплатиш, дали за тіе пожнѣ ему, Максимовичу, золотых дватцать за приселенным же его за рѣку Іпуть нажитіе уединенное. Теды до тых поженъ, яко повѣдають слобожане, уже купленных не мает Тимошко жадного дѣла, а що за Іпутью пожнѣ маеть, тіе воли ему уживать зо всякою свободою, якъ теды онъ, Тимошенко, не маеть в пожнѣ от его отдавалимъ втручатися, такъ Деменцѣ въ его пожнѣ за Іпут сееи, гдѣ маеть що Тимошко, не повинны жадного мети втренту, под виною золотых ста.

Писанъ в Стародубови, 23, данъ 1700 року^а.

Звишгѣменованным полковникъ стародубовскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 7593. – Арк 14 Копія.

№ 63

1701, січня 16. Костянтинія. – Наказ лубенського полковника Дмитра Зеленського про віддачу села Грабарівка “в державу” сотнику Семенові Вакулі

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского лубенскій полковикъ Дмитрій Зеленскій.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подписано тако.

^б Підписом у колі написано: Мѣсто печати.

Вамъ, панамъ старшинамъ городовимъ пѣрятинскимъ, при узничению добраго здоровья, ознаймуемъ: поневажъ за небожчика блаженной памяти пана Леонтія Свѣчки, бывшего полковника лубенского, на сотника бывшего ишло село Грабаровка, теды респектомъ услугъ войсковихъ и на уряд сотницкий пану Семену Вакулѣ, пѣрятинскому сотникови теперешному, приворочаемъ тое жъ селце Грабаровку до ласки ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана и войскового в держанне, и млынъ его жъ, которого за небожчика бывшего полковника заживавъ, з частью войсковою в заживанна. Приказуемъ теды войскови села того зо всѣми посполитыми людми, абысте по замислу его пана сотника пѣрятинского отдавали послушенство.

Дата в Константиновѣ, генваря 16, року 1701.

А селце Леляки повинно быти при ратуши пѣрятинской.

Звишменованный полковикъ.

Стороженки. Фамильный архив. – Т. VI. – С. 522-523. – № 459.

№ 64

1701, червня 14. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковика

*Михайла Миклашевського стригівському священникові
отцеві Олексієві Ісаєвичу про підтвердження його купчої*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубівській Михайло Миклашевскій.

Пану сотникови почеповскому з товариством, атаманови городовому и войтови тамошнему з людми посполитими симъ нашимъ ознаймуемъ писаніемъ, ижъ велебній в Богу отецъ Алексій Исаевичъ, священникъ стриговскій, презентовалъ намъ купчую на дворъ себѣ заведенній^а и в замѣну певную пущенній, яко в купчой ест вираженно данной от Івана Миколаевича Барановского, товариш а войскового сотнѣ Почеповской з пахолками Писковными, грунтами из гребелкою ку его дворови, отца Алексѣя Исаевича, близко лежащее в селѣ Стриговѣ, до когорой купчой, же просил он, честній отецъ Алексѣй, и нашой полковничой твердости. Теды мы его просбѣ мѣстце у себе давши, и о милостывы святіе впрод жадаючи, ствержаемъ ему тот замѣнній грунтъ, абы онъ, честній отецъ, жадной о тот грунтъ ни от старшины городской почеповской ни от іншихъ людей посполитих не поносил и наймелшой трудности, лечь волно ему якъ своимъ власнимъ, якъ ся онъ в собѣ тотъ кгрунтъ маеть и якъ ест купчой ему заведенній владѣть и користовать, а хто бы важился невилне его честного отца Алексѣя тот кгрунтъ турбоват, такових выны будетъ долженъ прылѣгати, якъ старшина турбуючому накажет.

^а Купчу див. на арк. 159.

Писанъ в Стародубовѣ, року 1696, сентеврія 26^а.

Звишменованній полковникъ стародуб[овскій]^б.

Свидетелствоваль

Такову поданную запись по засвѣдѣтелствованию от комиссии принялъ священникъ села Стригова Феодоръ Чеботкевичъ.

ЦДІАК. України Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 92. – Арк. 158. Копія.

№ 65

**1701, червня 14. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського стародубівському
священникові Олексієві Ісаєвичу з дозволом на річці
Рогозні побудувати гребельку і на ній млин-вишняк**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому і меншому полку моего товариству, особливе пану сотникови почеповскому, атаманови городовому и войтови тамошнему, симъ нашимъ полковникамъ ознаймуемъ писмомъ, ижъ честній отецъ Алексій Ісаевичъ презвитер стривовській ку вспартю своему, хотячи в селѣ Стриговѣ на рѣчцѣ Рагознѣ постройти гребелку и вишнякъ, просилъ нашего позволенія, которого мы прошенія, давши у себе мѣстце, на рѣчцѣ Рагознѣ в селѣ Стриговѣ построити гребелку и вешнякъ ему, отцу Алексѣю, позволяем до далшой волѣ и ласки самого ясневелможного его милости пана гетмана, пилно варуючи, абы нѣ от кого в том з селян стриговскихъ не мѣлъ перепоны, а онъ болшь шести вѣнцовъ, а семого плазма не важился ставку подимати.

Дан в Стародубѣ, іюня 14, 1701^в.

Звишменованній полковникъ стародубовскій^г.

Свидетелствоваль

На звороті: Такову подлѣнную запись по засвѣдѣтелствованию от комисіи принялъ священникъ села Стригова Федоръ Чеботкевичъ.

ЦДІАК України – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 92. – Арк. 160. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинной подпись.

^б Праворуч підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Далі в тексті дописано: В подлинной подпись.

^г Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

№ 66

**1701, жовтня 7. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського військовому товаришеві
Василеві Смолевицькому з дозволом побудувати греблю
і млин на річці Берестянка**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовский Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего стародубовского товариству симъ моимъ ознаймую писанням, іж товаришъ нашъ войсковій, житель михайловский Василій Смолевецький ку справленню господарства своего, ново на речцѣ Берестянцѣ в селѣ Дереевичѣ к берегу своему власному и дедичному и утверженнымъ его царского пресвѣтлого величества грамотою, построить гребелку и мълномъ, просилъ нашего позволенія. Теды мы, видячи ихъ вѣрно службу войсковую, позволилисмо построить на помененой речцѣ Берестянцѣ новofундованного млина близ мосту до далшой волѣ и ласки самого ясне-велможного его милости пана гетмана.

Данѣ [из] Стародубова, року 1701, месяца октоврія дня 7^а.

Звишъменованній полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій^б.

Свидетельствовали

Ритмейстер Карпъ Савичъ (?)

Бунчуковий товаришъ Федоръ Завадовскій

С подленними читалъ

Таков подленній унѣверсаль по свидѣтельствуванню комисией принялъ значковий товаришъ Иванъ Лавровъ.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк 807. Копія.

№ 67

**1701, грудня 10. Козелець. –
Універсал наказного київського полковника
Василя Чуйкевича товаришеві Козелецької сотні
Михайлові Голоду з підтвердженням Годівського хутора
зі всіма належними до нього ґрунтами**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ наказній кievскій Василий Чуйкевичъ.

Пану сотниковѣ козелецкому, атаману городовому и всему старшому и меншому полковому товариству, такъже и войтовѣ з посполством, узичивши

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ подпись.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати полковой.

доброто от господа Бога здоровья, ознаймую, ижъ панъ Михайло Голод, товаришь сотнѣ Козелецкое показовал мнѣ унѣверсали от прежнихъ панов полковниковъ виданние небожчику отцевѣ его на хутор его, которий найдуеться на лузѣ, прозивающійся Голодовкого, в которихъ виражено, абы ему, Якову Голодовѣ, отцевѣ его, не важился якъ с товариства, такъ с посполства, яко ж и из жителей луговихъ у в ономъ хуторѣ, за всѣми принадлежностями до оного у спокойномъ уживанню наименшее перешкоди и до людей тихъ, якіе на власномъ его кгрунтѣ мешкають з позволения его жадное справи не мѣли, а ему, пану, Якову Голоду, вшелякое послушенство, подлугъ приможения своего отдавали. Я теди, полковникъ на сей час будучий наказний кievскій, до тихъ же панов полковниковъ стосуючися симъ унѣверсалом моимъ, виданние прежние унѣверсали ствержаю, и варую по тихъ же унѣверсалах, абы до оного хутора и до людей тихъ, которые на кгрунтѣ его отцевскомъ якъ с товариства, войскового, такъ посполства, и людей, лугових жителей, жадное справи не мѣли. А тие люде на кгрунтѣ его мешкаючие, якъ небожчику отцевѣ его, так ему п. Михайлу Голоду, вшелякое звиклое послушенство подлѣ проможения своего, абы отдавали. А если бы оние люде на кгрунтѣ его будучие, не хотѣли ему, яко у отцевѣ его отдавали, отдавати послушенства, теди повинни з кгрунту его уступити, теди и онѣ п. Голод, до нихъ жадное справи не повинен мѣти.

Данъ в Козелцу, декаврия 10, 1701 року.

Звишменованный наказний полковник кievскій, рука власна.

На арк. 8 зв.: Унѣверсаль наказного полковника кievского Василя Чуйкевича на кгрунта Голодовскіе. Року 1701 данний Михайлу Голоду. 30 № 41.

ЦДІАК України – Ф. 129. – Оп. 1. – Спр. 2а. – Арк 7-8. Оригінал.

№ 68

1701, грудня 11. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковника

Лук'яна Журавки значковому товаришеві

Андрію Зубрицькому з дозволом зайняти греблю

і побудувати млин на річці Дівівці

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубівскій Лукьянъ Журавко.

Усему старшому и меншому Войска Запорожского Стародубовского полку товариству урядомъ мѣскимъ и каждому, кому колвекъ о томъ вѣдати надлежить, ознаймую, ижъ показоваль мнѣ панъ Андрей Зубрицкий, товаришь полку стародубовского письмо с общего совѣту и согласія, такъ козаков, яко и громаднихъ людей, жителей села Семковъ маетности своей на заняте греблѣ на речцѣ Дѣвовцѣ под тимъ же селомъ Семками идучой и построене млина себѣ далное и просилъ мене, абымъ тое ему ствердил, претою бы на мнѣ, не пречачи тое ихъ об це всѣхъ обивателей семковскихъ совѣтной волѣ, и доброхотству

респектомъ его войсковою неленивой службы симъ моимъ фундушовимъ унѣверсаломъ ствержаю тое ихъ писмо, позволяючи ему, папу Зубрицкому, на пререченомъ мѣсцу греблю заняти и подлугъ силы воды млинъ постройти и у вспоможеню не достатного его господарства, а когда придетъ в совершенство тое строеніе, отбирати з него належній себѣ всякій розмѣровый пожитокъ мѣти. Теды хочу и приказую, абы ему, п. Зубрицкому, в томъ занятю греблѣ, построенню млина и владѣню оногo нихто старшихъ и меншихъ жадной не важился чинити перепоны и трудности.

Данъ в Стародубовѣ, декаврїя 11 дня, року 1701^а.

Звишеменованный полковникъ стародубовскїй, рукою власною^б.

Свидетелствовали:

Ротмистръ Федоръ Шеинъ

С подленній читаль каптѣнармус

Федоръ Житков

Таковїй подленній унѣверсаль по засвѣдителейванїи от комисїи принялъ значкового товариш а синъ Алексїй Зубрицкий

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. 1. Спр. 101. – Арк 626. Копія.

№ 69

1702, червня 4. Стародуб. – Унїверсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про розмежування між селами Рухове і Кустичі

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозского полковникъ стародубовскїй Михайло Миклашевскїй.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, особливе стародубовскому майстратови и кому о томъ и в потомній часъ вѣдати надлежатимет, симъ нашим полковничимъ ознаймуемъ писмомъ, понеже село Рухове и село Кустичи уезду Стародубовского в грунтах своих до сего часу не мѣли певной граници. Теди панъ небожчикъ панъ Самуйло Ивановичъ, бывшїй судїя з паномъ Михайлом Мархаленком тож бывшим сотникомъ отводили и панъ Яковъ Завадовскїй, асаулъ полковїи з паномъ Димитріємъ Гурманом об оним розездиль, такъ за розездомъ теперешним пана Прокопія Суленка, сотника полкового по тих власних урочищах и знаках, где мененїе особы ухвалили, слушную отвели и постановили сумѣжніе села жители руховскіе и жители кустичкїе межи собою в грунтах границу, меновите почавши з судляиской дороги в пожокъ тоих, що за Круглого дубровкою, тимъ же ложкакомъ коло Лати, од толь Утарчинино болото, где и дубъ назначенъ, одъ дуба в Якушонково болото. З того болота логом и сакових у Гордѣву сажалку. З сажалки коло

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подпись таков.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Хведотовщини у Меженковскую дуброву. Тутъ сеюю границею, чтобы колвекъ зайтло Руховского розробленнаго кгрунту Кустиганцям, а людѣ кустицких Руховцах для ненарушнаго вѣчними часи розграниченю нѣхто не повинни будуть зайшло чрез границу части упоминатися, а которая би сторона не пилнуючи граничних знаковъ и урочищъ вишей описанных, непотребне мѣла чрез рубѣжъ в сумѣжніе грунта втручатися тій недопустніе вина платити тутъ копь двѣстѣ для якоей в потомной часъ певности козакамъ и тяглых руховским жителямъ при звиклой печати наше полковничое видалисмо писанне.

Данъ в Стародубѣ, іюня 4, 172 года^а.

Звишменованній полковникъ стародубовскій^б.

Свидетелствовали:

Съ подленнымъ унѣверсалом читал полковой канцеляристъ Корнѣй Громъ

Таковий подлинній унѣверсал по освидетелствованій принялъ прикажчикъ Павла Миклашевского Іванъ Тернопольскій.

ЦДІАК України ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 67. Копія

№ 70

***1702, вересня 1. Табір під Биховим. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського мглинському сотникові
Іванові Романовському з дозволом на струмку,
що витікає з болота, висипати греблю
і побудувати млин-вишняк***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, особливе урядовѣ мглинскому симъ моимъ писмомъ ознаймую, іжъ, респектуючи мы уставичние войсковие праці пана Івана Романовского, сотника на сей часъ мглинского, позволилисмо ему, пану Романовскому, на ручай ку з болота под самими грунгами текучому ново з фундаменту высипати греблю і вешнячокъ постройти до далшой волѣ і ласки самого ясневелможного его милости пана гетмана.

Данъ в Табори под Биховомъ, септеврия 1 д., 1702 году^в.

Звишменованний полковникъ стародубовскій^г.

Свидетелствовали:

Хоружий полковий Г.Савѣцкий

Ротмистръ Федор Шеинъ

^а Далі в тексті дописано: В подлинной тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Далі в тексті дописано: В подленной подпись такова.

^г Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

С подленного читал каптѣнармус

Федор Житков

Такову подлинную крепость по засвѣдѣтелствованию и по звѣреню от комисий госпожи Турковской принялъ прикащикъ ей Антонъ Бенедиктовичъ.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 101. – Арк 264. Копія.

№ 71

**1702, вересня 14. Під Биховим. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського мглинському сотникові
Іванові Романовському з дозволом зайняти дві греблі
і побудувати на них млини**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовский Михайло Миклашевский.

Всему старшому і меншому полку моего товариству, особливе атаманови городовому мглинскому з товариствомъ и войтови тамошнему з посполствомъ, ознаймую, іжъ панъ Романовский, сотникъ мглинскій на власномъ своемъ купленномъ займисцу, іменно под селомъ Ляличами, нижей Евлановского на рѣчцѣ Кваснѣ и на ручаю Халимоновскомъ на властныхъ кгрунтахъ своихъ, поблизу футора своего, хотячи заняти коштомъ своимъ греблѣ двѣ, просиль моего полковничого позволенія, которого, заслугамъ даючи повагу, такъ на рецѣ Кваснѣ построи греблю и млинъ якъ на ручаю Халимоновскомъ межи купленными кгрунтами на вышъ писанныхъ мѣстцахъ, симъ полковничимъ фундушомъ ново з фундаменту будувати греблю и вешнякъ построи позволяю до далшой волѣ рейменъгарской.

Данъ в табори под Быховомъ, сентеврія 14 дня, 1702 года^а.

Звишъіменованный полковникъ стародубовский^б.

Свидѣтелствовали:

Хоружий полковый Григорій Савѣцкий

Ротмистр Федоръ Шеннъ.

С подленным читал каптѣнармус

Федоръ Животковъ

Такову подлинную по извѣрнію принялъ прикащикъ Романовского Антонъ Бенедиктовичъ

Після тексту помітка: На Кваснѣ и Халимоновская о греблях.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп 1. – Спр. 100. – Арк. 456. Копія

^а Далі в тексті дописано: В подленной подпись такова.

^б Праворуч від тексту в колі написано: Мѣсто печати.

*1702, вересня 15. 3 Табору. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського отаманові
Бунному Давиду Михайловичу з підтвердженням купівлі
грунтів “з селиного, огородом і сіножаттю”*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Всему старшому и меншому полку моего товариству і кому в потомний часъ вѣдати належатыметъ, симъ моимъ писмомъ ізвистно чиню, ижъ Давидъ Михайловичъ Бунний атаманъ и житель Галенскій за видомомъ нашимъ, купивши у Василя Кангонка бывшого галенского жителя поля пахарного двѣ звертки з селиною огородомъ і сѣножатю в дяковомъ Логу лежаною зол. двѣстѣ просилъ нашего полковничого позъвалення і потверження, якіи Кангонковъ, грунт з селиною пахарній і сѣнокосній за зол[отих] двистѣ доброволне набытки к вигному владѣнню Давиду Бунному, жителю і атамону Галинскому ствержаемъ и для певнѣшого владѣння видалисмо ему за печато полковою потвержателное писмо.

Данъ в Таборѣ септемря, 15 дня, 1702 году^а.

Звишименованный полковникъ стародубовскій^б.

Свѣдѣтелствоваль.

На зв.: Таковъ подленній унѣверсаль по освидѣтелствовании от комисій принялъ козакъ сотнѣ первой полковой Федосій Бунний, а вмисто его неграмотного по его прошенню козакъ той же сотнѣ полковой Василь Ятченкокъ росписался.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп 1. – Спр. 79. – Арк. 922. Копія з заголовком: Козака сотнѣ 1 полковой Феодоса Бунного № 169.

*1702, вересня 20. Під Биховим. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського полковому хорунжому
Іванові Юркевичу з дозволом оселити хутір і слобідку*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Пану сотникови новгородскому, атаману городовому с товариствомъ, а войтовѣ тамошному с посполитими людми, ознаймуемъ, ижъ за предложеніемъ пана Лукяна Жоравкѣ, сотника теперешнего новгородского, что въ грунтѣ

^а Далі в тексті дописано: На подлїнній подписано тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: М.Пе.

Новгородскомъ в дубравѣ около лѣса Лютого и Карасѣчина, межъ рѣчкою Свыгою и дубровою Барщиною жадной мѣсту Новгородку и никому иншому з окличних людей найменшой не будетъ перешкоды, просыль нашой полковничой власти – панъ Иванъ Юркевичъ, хоружій полковій стародубовскій, чтобъ ми ему такъ позволили поселити хуторъ и слободку. Такъ ми на его вѣрніе и зичливіе и значіе у Войску Запорожскомъ прислуги и всегда отважне ронячіе у военныхъ оказияхъ, яко то в руд голевской и по инних мѣль працѣ и впредь до такихъ же заохочуючи позволяемъ ему, пану Ивану Юркевичу на томъ мѣсту вишгъречонномъ в урочищу Карасѣчину и дубровѣ межъ рѣчками Березкою и Лютою лежачой, на вспарте домовое и его працѣ поселити слободку для хутора своего, осады тежъ тоей слободки будетъ граница з одной стороны кгрунту катедрі чернѣговской села Чернацкой Слободы не отдалъ вершини рѣчки Березки, якъ есть здавна з селами мѣскими новгородскими и дубровою, лѣвая сторона шляху от Пигаровского млина до села Голубовки тягнучого да до злучення, зъ шляхом от Жихова села в село Голубовку жъ простуючимъ и през Бродъ на Лютой рѣчки Голубовскій, да от межъ Дубровы, Барщиhi, кгрунту причетного отца Заруцкого, протоппа новгородского, от которой Барщиhi шляху до руднѣ монастыря Новгородского ведучая, лѣвая жъ Бором рука до греблѣ Руднянской, а з другой стороны от того жъ вишпомянутого Чернацкой Слободы кгрунту вниз рѣчкою Свыгою своимъ мѣскимъ новгородскимъ граничнимъ берегомъ до тоей же греблѣ Руднянской, тамъ же и млинъ з висипанемъ греблѣ его пана Юркевича, хоружого нашего полкового коштомъ и подлугъ его зможности на той же рѣцѣ Свизѣ ниже млина Красного Кожуха построити позволяемъ, слагаючи теди впредь на далшую в томъ ясневелможного его милости пана гетмана ласку и волю, симъ нашимъ полковничимъ писмомъ старшинѣ новгородской и всѣмъ посполитимъ и околичнимъ видомъ людемъ варуемъ абы ему, пану Ивану Юркевичу, жадной ништо не важился в поселелню помянутой слободы и млиновомъ фундованню чинити перешкоди и перенабаганя.

Данъ под Биховомъ, септеврѣя 20 д., року 1702^а.

Зъвишменованій полковникъ стародубовскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 147. – Арк. 502. Копія.

№ 74

1702, листопада 17. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського сухівському священникові Іоану Медвецькому на ґрунти в селі Рухів

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

^а Далі в тексті дописано: На подлѣнномъ подпись.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, а меновите паномъ обозному, судий, асауломъ и сотниковъ полковимъ стародубовским и пану войтовъ зъ маистратомъ ознаймем симъ нашим писаннем, ижъ честний отецъ Иоаннъ Медвѣдзкий, священникъ суховскій з своим отчимомъ Костею Степановичомъ, сотникомъ пѣхотним належачіе свой в маестности нашой в селѣ Рухови грунта просили нашего потверженія, именно отцу, Іоану на двор нашъ от судихи куплений, а од насъ ему замѣною доставшиися и на три загоны пахотніе полем ему в трехъ руховских імѣнах з сѣножатями селомъ видѣленніе за всѣ его отцевскіе пахатніе рѣзки в подѣль сѣлскій пущеные, да на млинок на рецѣ Трубеши за фундушом покойного Тимофѣя Алексіевича, бывшего полковника стародубовского в селѣ нашомъ Руховѣ власним их отцевским коштомъ прежде построенній. Такъ же Костя Степановичъ, на жени своеи первого малжонства Медвѣдзкой и грунта пахотніе и сѣнокосніе, як они в селѣ и при селѣ Рухови маются, между лянницами руховскими сѣлскими во всѣхъ трох змѣнах в подѣлу шнуровомъ, что понеже и двор судейскій замѣною отцу Медвѣдзкому данній и подѣль кгрунтовъ сѣлских обще козаковъ и мужиковъ и всѣхъ жителей Руховских з моего вѣдома стался. Теди якъ сотникови пѣхотному Костѣ Степановичу дѣлюнаци кгрунтов его пахотнихъ и сѣнокосних селомъ означенніе в спокойное вечистое заживание, такъ и отцу Івану Медвѣдзкому з сѣножатями три обляти поля в трох же змѣнах видѣленніе, и двор нашъ куплений, а ему замѣною пущенній и в Руховѣ на рѣцѣ Трубеши млинокъ власний их коштомъ построенній симъ моим унѣверсалнимъ писаніем в нерушимое владѣніе ствержаю, варуючи войтови Суховскому и всѣмъ тамошним нашим подданам жадного в томъ ихъ владѣнію перепятія нѣкогда не чинити под неопустним караннем.

Данъ в Стародубови, ноеврія 17 дня, 1702 року^а.

Звишменованній полковникъ стародубовскій^б.

Свидетелствовали

Съ подленного читаль полковой канцеляристъ Корнѣй Громъ

Таковий подленный унѣверсалъ по освидетелствованию от комиссии принялъ прикажчикъ Павла Миклашевского Іванъ Тернопольскій.

ЦДІАК України – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 123. – Арк. 64. Копія.

^а Далі в тексті дописано: На подленномъ тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

**1703, березня 14. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського цехмистрові кравецького цеху
Михайлові Каші Самойловичу з Леоном Тимофійовичем
Брезьким про запровадження існуючого порядку
в кравецькому цеху**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Пану сотникови навгородскому, атаманови городовому, а войтови тамошнему з посполитими людми, сим нашимъ ознаймуемъ писанемъ, ижъ Михайло Каша Самойловичъ, цехмистръ кравецкого братства вашого новгородского з Леономъ Тимофѣвичомъ Брезькимъ и з инимъ товариствомъ своимъ суплѣковали до насъ, желаячи того, абы якъ по инныхъ городахъ, мѣючи крѣпость полковничую товариство ремесла розною мають и заводять свой порядки, такъ и вашъ цехмистръ братства кравецкого з преречонимъ товариствомъ, хотячи в цеху своемъ таковий же порядокъ мѣти, просили совоку[п]но, абисно на писмѣ нашомъ, якимъ маюгъ порядкомъ ити, выразили мѣте ж по ихъ благопотребномъ прошенію даемъ имъ сіе полковничое писмо наше, мѣти того хотячи, абы ниhto, в цехъ ихъ кравецкій не уписавшиися, не важился ремесла кравецкого робити, отбираючи з того доходъ ку пожитку своему, кравчики тож по дворяхъ монастирскихъ, такъ тежъ козацкихъ, якихъ же колвекъ домахъ и по школахъ находомъ мешкаючи и шапочники, лобъ визволеній з того ремесла кравецкого, аби не важилися безъ вѣдома цехмистра кравецкого братского и безъ дозволення товариско робити жадной работы людямъ, такъ тежъ до новгородка приежающие шапочники, и по селахъ в уездѣ Новгородскомъ мешкающие ремесники кравецкіе абы повинностъ и послушенства всякіе в цеху кравецкомъ Новгородскомъ отбивали, заводъ жежи товариствомъ кравецкимъ, если некривавій позволяемъ, якъ вездѣ тое ведеться, абы в двори кравецкомъ былъ суженъ, якого порядку помянутого цеху кравецкого, абы урядъ новгородскій постеригаль, мѣти того хошемъ и симъ нашимъ писмомъ до зверхнѣйшой волѣ самого ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана всѣхъ насъ общого добродѣя приказуемъ.

Данъ з Стародубова, марта 14 д., року 1703^а.

Звышъменованый полковникъ стародубовскій^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 138. – Арк. 762. Копія з заголовкомъ: Унѣверсалъ на цехъ кравецкій.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подпис такъ.

^б Ліворуч передъ підписомъ у колі написано: Мѣсто печати.

1703, березня 26. Стародуб. –
 Універсал стародубівського полковника
 Михайла Миклашевського цехмистрові різницького цеху
 Йосипові Антоновичу про порядок торгівлі м'ясом

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Михайла Миклашевскій.

Пану обозному, судій, асауломъ полковимъ нашимъ стародубовскимъ, особливе пану сотниковѣ нашому полковому, атаманови городовому, такъ теж пану войтови со всѣмъ майстратомъ стародубовскимъ симъ нашимъ ознаймуемъ писаніемъ, ижъ панъ Йосифъ Антоновичъ цехмистръ ремесла резницького супликоваль до насъ с товариствомъ своимъ прекладаючи жалобливе, же нѣкотре мешчане mezi рядомъ крамницъ нашихъ стародубовскихъ в самомъ городѣ чинятъ в ихъ ремеслѣ резницкомъ не меншую перешкоду и не мѣючи жадного вступу до цеху резницького важатся в своихъ лавкахъ мясивомъ торговати переворочаючи онимъ по резницку, а когда якіе колвекъ в цеху резницкомъ бивають складки и що колвекъ цех резницкій отбиваетъ, в томъ ннкогда помощи не бываетъ, которую жалобу п. Йосифа и всего ихъ товариства цеху резницького принявши, и за слушную речъ тое уваживши, абы mezi рядами крамницъ нашихъ стародубовскихъ ниhto з гадліовихъ людей мясивомъ переворочати, меновите гендліовати не важилсѣ, окромъ курей, гусей, поросят, уток, якъ водятсѣ, а що иншее мясиво в штукахъ слушна абы за вѣдомомъ цеху резницького цале пегде инде, толко mezi коморами резницкими было торговано, в томъ даемъ помянутому цехмистрови с товариствомъ резницького цеху сее письмо наше при полковой печати нашой, виражаючи в немъ моцъ такую, если бы хто от сего часу mezi рядомъ крамницъ нашихъ стародубовскихъ з гандліовихъ людей, любъ з сель хто пріезжий важилсѣ цеху резницкомъ таковимъ же ремесломъ резницкимъ чинити перешкоди, такового позволяемъ з цеху резницького пограбити и все мясиво передъ урядъ нашъ забрати, а с пречною сему нашому указови обицуемъ виною и карою обложити, якое письмо наше для порядку ихъ резницького цеху, даючи пилно оній мѣти в цале порадокъ симъ же писмомъ нашимъ цехмистров и всему товариству варуемъ.

Данъ з Стародуба, марта 26 д., року 1703-го^а.

Звишъменованный полковникъ стародубовскій^б.

Свѣдетелствовали подполковникъ Крутлимов

Бунчуковий товаришъ Иванъ Бороздна

Хоружий полковой Григорій Савѣтский

Таково письмо по освидетелствованию ис камисии принял маистрату стародубовского лавникъ Федоръ Коробовскій.

ЦДІАК України – Ф. 57. – Оп. Оп. 1. – Спр. 71. – Арк 25. Копія з заголовком: На цех резницкій.

^а Далі в тексті дописано: В подленномъ подписано тако.

^б Після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

**1703, червня 23. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського про затвердження
розмежування між селом Семками і слобідкою
мглинського сотника Івана Романовського**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ стародубовский Михайло Миклашевскій.

Пану обозному, судий, асауломъ полковимъ нашимъ стародубовскимъ і всему старшому і меншому полку моего товариству, особливе урядовѣ мглинскому, симъ нашимъ ознаймую писанемъ, іжъ панъ Іванъ Романовскій, сотникъ мглинскій, презентоваль намъ згодливое розграничене, з вѣдома уряду мглинского учиненное межи сельками – селомъ і слободкою своєю, до которого урядового ограніченя просиль і нашой полковничой твердости. Мы теди прозбѣ его пана Романовского, мѣце у себе давши, кгдисмо оное огранычене казаль вычитати і уважили, же урядовое, і вѣри годное, теди по тихъ копцахъ і знакахъ, якъ есть в писме розездномъ выражено, границу межи селомъ Семками і слободкою пана, Івана Романовского, сотника мглинского, симъ нашимъ полковнычимъ писанемъ ствержаемъ, варуючи тое, аби такъ слободка пана Романовского, як і село Семки своего ограніченя урядовне учинного в потомный часть под варунками, правними до скарбу войтовского належными пилновало.

Данъ з Стародубова, іюня 23 дня, року 1703^а.

Звишъменованный полковникъ стародубовский^б.

Свидетелствовали:

Хоружий полковий Григорий Савѣцкий

Ротмистръ Федоръ Шеинъ.

С подлинним читал каптѣнармус

Федоръ Житков

Таково подлѣнное полковничое письмо по засвидѣтелствованию от комисий по повѣренію удовстующей Анни Григориевни госпожи Турковской принялъ прикащикъ ей Антонъ Бенедиктовичъ.

ЦДАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 101. – Арк. 161. Копія;

Арк. 168-169 “Випись з книгъ Мѣскихъ стародубовскихъ права майдебурского” 1703 р. 23 червня.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись такова.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

1703, липня 3. Стародуб. –
**Універсал стародубівського полковника
 Михайла Миклашевського колишньому
 Дем'янському осадчому Тимофієвічу Миксимовичу
 з дозволом осадити п'ять дворів і завідувати
 поромом через річку Іпуть**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского, полковник стародубовский Михайло Миклашевский.

Пану обозному, судій, асауломъ, сотникови полковим стародубовским, пану войтови стародубовскому зо всѣмъ майстратомъ и посполствомъ людми симъ нашим ознаймуемъ писанемъ, ижъ мы з певных респектовъ заховуючи при ласце нашой Тимофѣя Максимовича, бывшего осадчого Демянского взглядом футурца его отлюдчины потамъ томъ боку Іпутьи реки, у перевозу урочищемъ надъ кремномъ для випуску статку за позволенемъ нашимъ построеномъ межи острова Головы, призываемого и Глѣбки и Забочи урочищъ, Там же позволяемъ ему землѣ на пят дворовъ над озеромъ Шурою заграничними осадити людми, до ласки далшой рейментарской ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана ку помочи мѣсту и пором, зовомый Деменский, респектомъ того, поневажъ его, Тимошки, старанемъ власнимъ и неменшою працею шляхъ через Іпуть на его там дворокъ ест проложенъ; промисломъ его устроеныи, ему жъ завѣдовати и владѣти позволяемъ^а жити тежъ свободно всѣдши дворами мѣютъ люде три годы безъ дабелы. А на семъ боку Іпутьи реки з приезде у того жъ перевозу Демянского, якъ сягаютъ ограниченемъ его, Тимошки, купленые пожнѣ, то ест на Липкахъ коло Шури озера и Бардака, урочищъ и коло гумна его ж, Тимошкового, Поселицкое болото на тие пят дворов огороды заводити, и дуброву ма поле розробляти волно, яко позволяемъ до ласки войсковой, такъ абы нѣхто з помененной старшины товариства войскового и тяглихъ людей жаднѣ, вѣдаючи о томъ, ему, Тимошки, в осажению тамъ людеи, в уживаню кгрунту не былъ перепоною, и не важилса найменшой чинити перешкоды, мѣты хочемъ и приказуемъ. Подобнимъ же способомъ, абы тамъ тие, когда сядутъ люде слободские и помянутий осадчий Тимошко в помѣжныхъ кгрунтахъ старинцамъ найменшой шкоды й кривди не важилса чинити, варуемъ и под неласкою приказуемъ симъ нашимъ полковничимъ писанемъ.

Данъ в Стародубовѣ, мѣсяця іюля, 3 дня 1703 року.

Звышеменованний полковник стародубовский.

На арк. 1 зв. – над текстом і на арк. 2 зв: По архиву № 1204.

ЦДАК України. – Ф. 128: – Оп. 1а. – Спр. 35. Оригінал. Печатка знищена.

Там само. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 7593. – Арк. 13. Копія з копії. На арк. 103 згадка.

^а Текст від слів “и пором, зовомый” до слів “позволяемъ” вписаним збоку.

1703, грудня 31. Прилуки. –
**Універсал прилуцького полковника Івана Маценка
 Прилуцькому Густинському монастиреві
 на ніким не зайнятий ставок**

Іванъ Маценко, полковникъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запорозкого прилуцкий.

Пану сотниновѣ серебрянскому и пану атаману городовому и всему посполству тамошнему, а особливе атаману и войту села Березовици уезду Сребрянскому и всѣмъ обивателемъ тамошнимъ доносимъ вѣдати, іжъ отецъ Захарий священникъ вашъ докладаль намъ тое, же тамъ у вашомъ же селѣ здавна зостаєт пустий ставочокъ, котрымъ здавна будучіє зани владѣли и онымъ пожитковали. А теперъ ни хто нимъ безъ прявей завѣдовати не можетъ. Зачимъ теди поневажъ нѣкому с тамошнихъ обивателєй той ставокъ [...] евенный^а зостаєт и ни хто правнымъ способомъ к оному не признаєтсє козаковѣ [...] ваню^а не мѣєт. Теди з ласки нашої позволисмо богомолци нашоми и вашоми тот ставокъ и то ели кому непевны заняти іонымъ владѣти и пожитковати. А ели бы хто мѣль ему тое збороняти, теди на доводъ слушний к намъ жадеи спротивний нехай становитсє, счо абы иначєй не было, владзою нашого полковницкого приказавши всѣхъ васъ поручаемъ в сохранєніє господу Богу.

Дано з Прилуки, декаврїя 31, 1703 року.

Іванъ Маценко, полковникъ Войска его царского пресвѣтлого величества Запор[озкого] прилуцкий.

Після підпису: Я Іоанъ Василієвичъ, писаръ полковий прилуцкий, сей листъ при данной мнѣ купчой врядовой на вышъ означєнную греблю приняє до обитєли святой Троецкой Густинской во вѣчноє владѣіє (в которой и габѣть иноческий я удостоилсє принять) оной з тоєго моего купчого вручилъ владѣния 1703 року, августа 17.

На звороті: На ставокъ в селѣ Березовцѣ священникъ Захарий за нѣманіє позволеніє 1671 году генваря.

На арк. 2. зв.: По архиву № 1034.

ЦДІАК України. – ф. 159. – Оп. 1. – Спр. 73. Оригінал пошкоджений – на зламах розриви, печатка вирвана.

^а Текст утрачений.

1704, листопада 20. Фастів. –

**Універсал білоцерківського полковника
Михайла Ємельяновича Київському Золотоверхому
монастиреві про підтвердження наданих йому маєтностей**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковникъ бѣлоцерковскій Михайло Емельяновичъ.

Ознаймуемъ тимъ моймъ писаньемъ, кому о томъ вѣдати будетъ належало, а меновите всѣмъ обывателемъ уѣзду нашего Хвастовского: ижъ я видячи презентованную его царского пресвѣтлого величества грамоту, наданную Золотоверхому Кіевскому названную Даниловку и Кривкувщину зо всѣми кгрунтами, лѣсами, полями и ишшими ужитками и о[...]ничене онихъ сѣль, такожъ и потвержателный унѣверсаль ясневелможного его милости пана Иоанна Мазепы Войскъ Запорозких и обоихъ сторонъ Днєпра гетмана и славного чина святого апостола Андрея кавалѣра на тие жъ добра Даниловскіє и Кривковскіє и я, стосуючися до монаршихъ прав на тые добра наданныхъ^а велилемъ и свои пожаданю обывтели святоѣ законниковъ выдати, жадаючы пилно и всѣмъ поменутиимъ обывателемъ обясняючы, абы жаденъ з нихъ вѣдалъ, же тые добра нѣкому іншому, токмо святой обывтели належат, жаденъ з нихъ, а найбарзей обывтеле по сей сторонѣ Ирпеня и Стугны мешкаючіє не важилися жаднихъ кгрунтовъ, яко то лѣса, поля, сѣножатеі пустошиты и наименшихъ в нихъ собѣ пожитков привлащаты: а якій бы мѣлъ над тие привѣлее і монаршую грамоту своеволне в тие добра вездиты и в нихъ поки границя імъ засягаєт, яковне шкоды чиниты, албо лѣса іхъ пустошиты, такого кожного волне, зловивши, якъ хотѣти карати, що и я сей мой виразній унѣверсаль для даня лѣпшой вѣры подписомъ і звиклою печатю моею, роборуючи, видати розказуемъ.

Данъ в Хвастовѣ, дня 20 ноеврія, 1704 року^б.

Звишименованній полковник бѣлоцерковскій^в.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 1746. – Арк. 19. Копія.

^а Царську грамоту (без початку) від 1 квітня 1700 р. див. у цій же справі на арк. 1-12. Універсал гетьмана Івана Мазепи від 22 серпня 1699 р. на арк. 12 зв.-14.

^б Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ тако.

^в Ліворуч проти підпису в коліє написано: Мѣсто печати.

**1705, квітня 30. Стародуб. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського стародубівському війту
Спиридонові Шираю з дозволем на колишніх будах у лісі
неподалік від сіл Щербиничі, Денисовичі і Хвоевичі осадити
слобідку, на річках засипати греблю і побудувати млини**

Его царского пресвѣтлаго величества Войска Запорожского полковник стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Пану обозному, судій, асауломъ, сотниковѣ полковимъ стародубовским, а особливо сотниковѣ топалскому и всему тоей сотнѣ товариству; тут же магистрату стародубовскому, бурмистромъ и всему посполству ознаймую симъ фундушовим писаніемъ, ижъ панъ Спиридонъ Яковлевичъ Ширай, войтъ стародубовскій презентовал намъ ясневелможного добродѣя его милости пана гетмана рейментарскій данній себѣ унѣверсалъ виразно позволителній ему, пану Спиридону, на будничких его власнихъ од килканадцат лѣтъ в войсковомъ пустомъ лѣсѣ устроених заводях, в якомъ лѣсѣ од части старие села наших Щербиничи, Денисовичи и Хвоевичи, верховою отчиною, а не землею владѣют, осадити заграничними людми слободку, тамъ же на речках будучих засипати гребелки и млини ку его ж дворовому вспартю. При таковой унѣверсалу рейментарского крепости виразной просил и з мѣстца уряду моего полковничого сего респекту, абы ку оной на будах пана войта заводячейся слободки з Хвоевичами, Денисовичами и Щербиничами, на кухню нашу полковничую належными селами возчистую означено границу. Я теди стосуючися до унѣверсалу ясневелможного его милости пана гетмана з респекту, на его щоденние прежде и теперъ в магистратѣ ронячиеня пращи и непрестанние в городѣ радѣнния, а знаючи, иж на власномъ хлѣбѣ и коштѣ у пана войта од килканадцатѣ лѣтъ полтора ста сокирь, застаючие будинки, в оних войскових лѣсах новоядо розбили и поля собѣ, а не кому иншому розробили, сѣнние покоси розчистили и пороскошивали новозаводячюся на помянутих будах слободку пану Спиридону Шираю без жаднїго волѣ панской нарушеня ствержаю, а под Хвоевичами на речце Любче и на речце Ледянце на пристойних мѣстцах, где би людскимъ робочимъ грунтамъ подтопи не было. Потому жъ рейментарскому унѣверсалѣ з греблями, млины построити позволяю. Кругомъ оной пана Ширая слободи Будиской од старих вишей помянутих сель нашихъ рубежа граничние покладаючи таковие именно, почавши од буднихъ заводовъ дубрового чрез рѣчку Ледянку до половини Смолного лѣса (:якій лѣсъ будянскимъ слобожаномъ по половинѣ з хвоевцами:) з половини Смолного дубрового телятникомъ, з телятника у Христище и у Синее Болото да от Уритый Боръ, зритаго у Залишове чрезъ лѣсъ у речку Ректу и у Майданъ будянскій од Будища рѣзкою Ректою у чату по лядскую границу, якие рубежи по очевистимъ согласію старих сель жителей подданных наших

покладени без убытку маетностем нашимъ Хвоевичамъ, Щербиничамъ и Денниковичамъ, так чрез оные подданние пана Спиридона далеи розробленемъ лѣсу, жебы не сягали, а старосѣлци граници сеи, жебы впред не нарушали, варую тысячу талерей вини до шкатули войсковой и до Сухранной дуброви, где коштом п. войта его ж будинки, сѣнокоси розчистили, и сѣна на его росходы употребляются, старинци тамъ утрчатися не повини, под того ж зарукою, однакъ отчина Хвоевицкая, Щербиницкая и Денисковская вѣчне при Хвоевцах, Щербинцах и Денисковцах зоставати мает. Видаючи теди о таковой волѣ реиментарской, жеби пану Спиридону Шираю во владѣнїю слободи и розведенних до неи рубежовъ и в построешю на речкахъ вишеписанных гребель и млинокъ никто з старшини полку моего не смѣлъ и не важился жадной перешкоди чинити повагою унѣверсалу реиментарского о всем томъ передамъ пану войту данного варую и приказую.

Писанъ в Стародубовѣ, року, 175, априля 30 д^а.

Звишменованный полковник стародубовскій^б.

Свидѣтелствовалъ:

Карнетъ Иванъ Лавричъ.

Таковъ подлѣнник унѣверсалъ по освидѣтелствованїи от комисїи принялъ прикажчикъ умершего бунчукового товариша а Івана Ширая жени ево Марини Ширавой Романъ Марушевскїи, а в мѣсто его неграмотного, по его прошений козакъ сотнѣ Мглинской Федоръ Куриленокъ руку приложилъ.

С подлиннимъ читалъ вахмистръ Антонъ Чигиринскїи.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 111. – Арк. 178-179. Копія.

№ 82

1705, травня 20. Стародуб. –

Універсал полковника стародубівського

Михайла Миклашевського Кіндрату Политиці

*про затвердження купівлі ним чвертки ріллі й сіножаті,
що в Почепівському повіті*

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскїи Михайло Миклашевскїи.

Пану сотникови почеповскому, атаманови городовому и войтови тамошному зо всѣми, кому належатемитъ, вѣдати, ознаймую, ижъ Гришко Стефановичъ чвертку поля пахотного и синокосного з огородами в селѣ Шаулинѣ в уѣздѣ Почеповскомъ лежачую за селом и продалъ в потомные часы Кондрату Василевичу Политице, козаку шаулинскому, якого проданого кгрунту за талерей двадцать, же онъ, Гришко Стефановичъ, агѣ потомькове его не мають

^а Далі в тексті дописано: В подлѣнномъ фундушу подписаю тако.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Вмѣсто печати.

упоминатися, просиль нашего подтверждателного писма, которое Кондрату Полтице в потомный часъ при печати полковой выдано.

Данъ в Стародубовѣ, мая 20д., року 1705^а.

Звышменованный полковникъ стародубовскій^б.

Свидетелствовал

С подленного читаль вахмистръ Антонъ Чигиринский.

ЦДАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 87. – Арк. 73. Копія.

№ 83

**1705, липня 28. Обоз під Глинянами. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського своєму зятеві військовому
товаришеві Стефанові Шираю на ґрунт, дозвіл засипати
греблю, побудувати млин й осадити хутір**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовский Михайло Миклашевский.

Всему старшому и меншому полку моего товариству, а особливе п.п. обозному судій, асаулом, сотникови полковимъ стародубовскимъ, туд же и п. войтовѣ зо всѣмъ маистратомъ и кому бы колвекъ в потомний час видати належало, ознаймую, ижъ мѣючи я кґрунтъ свой власний купчимъ правомъ от Карпа Хромченка, товариша войскового, жителя стародубовского набытий, прозиваемий Семковщину под селомъ Соловою лежачий, что есть отчину зеим покосами из дубовою, якъ самъ оный кґрунтъ держалемъ, так з респекту тоего родителского пану Стефану Шираеви, милому зятеви моему, вѣчнии часи надаю, а тамъ же и за ним мѣстце на рече Солови вишше Мглина честного отца Прокопа Лавриновича Павломъ Хромченкомъ отпемъ Карповимъ здавна занятое при тих же кґрунтах купленних лежачое в поссессію ему ж пану Стефану Шираеви, зятеви моему пускаю ей респектом значних его в походах военных заслугъ позволяю з власти моей полковничой ему на том выше-помянутомъ займищи ку вспартію домовому повозку дамент(!) коштомъ своимъ засипати греблю, постройти млин и футор, а при футоре (:если будетъ мощно:) на томъ же імене надашюмъ купленномъ кґрунтъ в помощь футорови на греблѣ осадити человѣка з килко о яковой воли моей, вѣдаючи каждый так старшины, яко тежъ и чернѣ, абы в потомний час в тих наданных от мене кґрунтах, так же в занято греблѣ и построению млина и футора ему, пану Стефану, зятеви моему, не смѣлтъ и не важилса жадной чинити перешкоди, симъ моимъ писанем варую.

Писан в обозѣ под Глинянами, юля 28, року 1705^а.

Звышменованный полковник стародубовский^г.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ подпись тако.

^б Праворуч після підпису в колі написано: Мѣсто печати.

^в Далі в тексті дописано: В подленом тако.

^г Праворуч у колі написано: Мѣсто печати.

Свидетельствовали

Подполковникъ Венедиктъ Крутлимов

Бунчуковий товаришь Федоръ Завадовский

С подлинным читал вахмистръ Иван Ващинский

Таков подлинной уневерсал по засвидетельствовании от камисіи принял подкоморій Михаилъ Ширай.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 78. – Арк. 860. Копія з заголовком: Подкоморого Михайли Ширая.

№ 84

**1705, серпня 5. Обоз біля Бродів. –
Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського про дозвіл значному військовому
товаришеві Стефанові Шираю насипати греблю
і побудувати млин під селом Басихином
на криницях Липовій і Миловій**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовский Михайло Миклашевский.

Всему старшему и меншому полку моего товариству, особливе пану обозному судиѣ, асаулом, сотникови полковому и всему стародубовскому майстрату, ознаймую, иж панъ Стефанъ Ширай, значний войсковий товаришь, в уездѣ Стародубовском под селом Басихином на мѣстци волном непенном, именно на криницѣ Меловой и Липовой, хотячи ку вспартю господарства своего власним своѣмъ коштом навоз фундаменту заняти греблю и млинокъ построѣти, просиль моего полковничого позволеня, которого в военных походахъ значними услугами працюющего прошение у себе за слушное принявши, позволяю симъ полковничим фундушом на сиром коренѣ власним коштом на криницах Меловой и Липовой под Басихином пану Стефану Шираю построѣти греблю и млинъ, и коло дороги Басихинской и у тому ж Криничоватому болоту идучий березнякъ до пожнѣ пана Івана Тимофѣевича, товариша войскового, прилеглий ку дворовой пана Стефана вигодѣ, ему ж пану Стефану закопат, а од занятя греблѣ, еслибы сѣнокосов басихинских частка яка могла битъ одгоплена, панъ Стефанъ, що слушно одплатит, любо замѣною на иншом мѣстци отдати мѣтеъ, в яковом занятю греблѣ, построению млина и въ одбираню з оного розмѣровихъ користей, жебы нѣ од кого жадной не было перепони, пилно варую и приказую.

Дан в обозѣ од Бродов, августа 5, року 1705.

Звишменованний полковникъ стародубовский.

На арк 2 зв.: Універсаль полковника Миклашевского

ЦДІАК України. – Ф. 1203. – Оп. 1. – Спр. 46. – Арк. 1-2. Оригінал. У місяцях згину розірваннї.

1705. Стародуб. –

**Універсал стародубівського полковника
Михайла Миклашевського значному військовому
товаришеві Тимофієві Яковлевичу про підтвердження
за ним млина у селі Високе та сіл Рохманів і Пихторівка**

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запрожского, полковникъ стародубовскій Михайло Миклашевскій.

Усему старшому и меншому полку моего товариству, особливе пану обозному, судій, асауломъ, сотниковѣ полковому стародубовскому и пану войтови зо всѣмъ магистратомъ симъ моимъ полковничымъ ознаймую писаніємъ, ижъ стосуючися до унѣверсаловъ ясневелможного добродѣя его милости папа гетмана и антецессоровъ моихъ млинъ в селѣ Високомъ на рецѣ Сечнѣ стоячій войскової зо всѣми розмѣровими пожитками пану Тимофію Яковлевичу, значному товаришеві войсковому, наданій тѣж и села, меновите Рохманова и Пихторовку в уездѣ Стародубовскомъ лежачіе зо всѣми купленними и до тих^а сел приналежними кгрунтами ствержаемъ и симъ писанемъ моимъ варую, абы нѣхто з старшини и чернѣ такъ в держаню млина, якъ во владѣнію мененних селъ и кгрунтовъ не важилса наименшою быти перепоною, а особливо войтомъ Рохмановскому и Пихтаровскому з посполитими людми жебы всякое належитое послушенство в работизнах и поборах отдавали, приказую.

Данъ в Стародубѣ року 175^б.

Звишгьименованній полковникъ стародубовскій^в.

Свидетелствовали

Ротмистръ Федоръ Шеинъ.

С подлешним читал вахмистръ Иванъ Лавровъ

Таковие подленніе принял войсковий канцеляристъ Максимъ Лашкевичъ

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 82. – Арк. 240 зв. Копія.

1706, вересня 16. Переяслав. –

**Універсал наказного переяславського полковника
воронківського сотника Івана Берло про закріплення
за Василем Гладким усіх маєтностей, що дісталися йому
в спадок від Йосипа Лизогуба**

Вамъ паномъ сотникомъ, наказнимъ леплявскому и буновскому, атаманиѣ городової и сѣлской и всему товариству, также войтам з посполитими людми симъ писаннямъ нашимъ ознаймуемъ и пилно варуемъ всякому, такъ з

^а У тексті “И до тих” написано двічі

^б Так у тексті. Має бути 1705. Далі дописано: В подлѣнночъ подпись руки тако.

^в Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

товариства сотенъ вашихъ, яко и посполитихъ людей, а толи колвекъ завладѣвши в кгрунтахъ полями, сѣножатми и гаями займованными и купленными добрами небожчикомъ блаженной памяти паномъ Иосипомъ Лизогубомъ, на сей часъ пожиткоеть, любовь козакъ, любовь посполитий человекъ з тихъ всѣхъ добръ Лизогубовскихъ и наименшой ниву сѣножати и гаемъ, аби никто не утаюваючи и не покриваючи по суздѣ своему, также і кривнимъ близкимъ и далекимъ и овшемъ оповѣщалъ и визнавалъ пану Василию Игнатовичу Гладкому, яко власному посессоровѣ и наслѣднику добръ дѣдѣзкихъ, где початковать старшинѣ городской и сѣлской наминаемъ и всѣмъ обще, такъ товариству и посполитимъ людемъ сотнѣ Лѣпльавской и Бубновской варуемъ и приказуемъ, под утраченнемъ своихъ власнихъ добръ, если бы мѣлъ кто колвекъ завладѣвши не ознаймовать на сей часъ о чомъ повторе наминаючи, жадаемъ, аби не иначе было.

Данъ з Переяславля, септеврия 16, 176 року^а.

Иванъ Берло, сотникъ вороновский наказный полковникъ переяславскій^б.

С подленного свидетелствовалъ ротной квартирмейстер Терентей Перепелкинъ.

Таковую подленую з комисіи ревизиальной по изверению господина бунчукового товариша Якова Лизогуба для отдачи ему обратно приналь, а на сей копие росписался староста биловскій Василь Ярмаковский

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 274. – Арк. 5. Копія.

№ 87

1706, грудня 23. Стародуб. –

Універсал стародубівського полковника

Лук'яна Жоравки про затвердження купівлі козаком

Савою Мойсейовичем ґрунту в свого односельця

козака Михайла Стефановича

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовскій Лукьянъ Жоравко.

Всѣмъ, кому бы колвекъ тилко о томъ вѣдати надлежало, особливе пану сотниковѣ полковому, такъ тежъ атамановѣ решотинскому з товариствомъ и всѣми тамошними посполити[ми] людми чинимъ извѣстно, ижъ Михайла Стефановичъ, житель и козакъ решотинскій, ставши перед нами очовистно, явне и добороволне самъ созналъ, же кгрунтъ свой отческій в положеню села Решотонъ знайдуючихся, именно третую часть, пол пляца з огородами, сѣножатми, пасѣками и всякими угодіями, що тилко держалъ в своемъ владѣній, завель и запродалъ на вѣчность стрію своему Савцѣ Моисѣвичу, жителейвѣ тожъ и козаковѣ Решотинскому на готовіе гроши за шистьдесятъ

^а Далі в тексті дописано: В подлїнномъ подписъ таков.

^б Праворуч нижче підпису в колі написано: Мѣсто печати.

копѣ личбы литовской монеты доброй, на которой кгрунтъ свой купленній. При немъ же продавци, онъ, Савка, просилъ нашей полковничей собѣ на вѣчное владѣніе крепости. Теди мы, уваживши его, Савка, куплю бити слушную, яко онъ, Михайло, учинил добровольно свое в продажи зречене и отдалилъ себе самого, жену, потомковъ своихъ кривнихъ близкихъ и далекихъ чинити вѣчными часи упоминокъ, такъ властью уряду нашего сие утверждателное, даючи ему, Савцѣ, писаніе, варуемъ, дабы теперъ и в потомніе часи самъ онъ, Стефанъ, жона его, потомки кривніе близкіе и далекіе и ни хто иныхъ добровольной того кгрунту зо всякими угодія его куплѣ наименшой не имѣлъ и не важился чинити кривди, перенагабаня и перепони, лечъ онъ, Савка, яко своихъ власныхъ куплею набытимъ, тимъ кгрунтомъ спокойне мѣтеъ владѣти и всякіе отбирати користи, яковыи волно оному дати, продати, заминяти, или кому даровати, прекладаемъ, а для лучшой крепости при полковой печати нашей ему, Савци, сюю куплю подписомъ руки власной утверждаемъ.

Данъ в Стародубѣ, року 1706, декаврия 23^а.

Вышъменованный полковникъ, рукою власною^б.

ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 84. – Арк. 173. Копія.

№ 88

1707, квітня 10. Прилуки. –

***Універсал прилуцького полковника Дмитра Горленка
про дозвіл ічнянському сотникові Андрієві Івановичу
Стороженку користуватися “до ласки войскової”
частиною військовою у млині, що на річці Іченці***

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорозкого полковник прилуцкий Димитрий Горленко.

Всѣмъ обще и каждому з особна, кому о том вѣдати тепер и в потомніе часы належатиметь, вѣдомо чинимъ сымъ лыстомъ нашимъ, ижъ просилъ насъ панъ Андрей Стороженко, сотникъ ичанский, непеоднократ и прилѣжно, абысмо ему в млынѣ его власномъ, куплею набытомъ, на рѣчцѣ Іченцѣ, а на греблѣ Лучковской, о двохъ колахъ, стоячомъ, част войсковую до заживаня позволили. Мы предто, мѣючи взгляд на службы и праці его пана Андрея Стороженка, сотника иченского, многолѣтние уже в приходахъ и оказіяхъ войсковихъ нелѣниво ложеніе і роненіе, яко прошенію его таковому далисмо мѣсце, такъ ему част войсковую з двохъ коль, въ млынѣ на греблѣ, вышше специфѣкованной, чрезъ его ж купленомъ, знайдуючихся, приходячую, надаемъ и на свой отбирати пожиток і оного ж до ласки войскової користовати позволяемъ, в которомъ то части войскової з менованного млына обохъ коль спокойномъ обыраню, абы никто ему, пану Андрею Стороженку, сотнику

^а Далі в тексті дописано: На подлинномъ подпись такова.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати.

иченскому, жадной перешкоды и пренагабання чинити не важился, пилно мѣти хочемъ и приказуемъ. Тут же и посланному отъ насъ для отбирания поколесовщины, кто колвек он будетъ, абы у его пана Андрея Стороженка, сотника іченского, поколесовщины обыклой от тихъ двох его коль, на вышше мененной греблѣ обрѣтающихся, без особливої нашей волѣ и росказаня не важился а нѣ отбырати, а не упоминатись, грозно приказуем.

Данъ въ Прилуцѣ, д. 10 априля, 1707 року.

Звишъменованій полковникъ прилуцкій рукою власною.

Стороженки. Фамильный архив. – Т. 1. – № 10. – С. 10-11.

№ 89

1708, лютого 11. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Івана Скоропадського мглинському сотникові з товариством про виконання стрілецької повинності

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ стародубовский Иоаннъ Скоропадский.

Пану сотникови мглинскому зо всѣмъ товариством, атаману городовому и войтовѣ тамошнему зо всѣмъ посполством при узиченю доброго от господа Бога здоровья сим моймъ писаниемъ ознаймую, иж якъ здавна за антecessоровъ мойх в сотнѣ Мглинской устанавлено на стрелецкой повинности человѣка “24”, которая при лѣсах живучи повинни старатися на кухню рейментарскую всякой звѣрини такыя в той ихъ повинности утверждаючи, аби поданнямъ обикновению чиныли немедлѣнное старание в стрелецкой службѣ и повинност належную устанавленную, аби отбывали в урад мглинскій абидахъ из всѣхъ в той стрелецкой повинности подвишшевираженним числомъ найдующихся до жадной тяглости мѣской не важился потягати и наименшой перепони и мы без моего вѣдома не смѣемъ чинити сим моймъ писаниемъ варую.

Писан в Стародубѣ, февраля 11, року 1708^а.

Вишменованний полковник стародубовский, рукою^б.

ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 10058. – Арк. 53. Копія.

Опубликовано: Плохинский. – Пр. III. – № 5. – С. 71.

№ 90

1708, грудня 2. Лебедин. – Універсал переяславського полковника Степана Томари полковому писареві Якову Рустановичу на село Виповзка

Его царского пресвѣтлого величества Войска Запорожского полковникъ переяславский Стефан Томара.

^а Далі в тексті дописано: В подлинном подпис такова.

^б Праворуч від підпису в колі написано: Мѣсто печати полковничой.

Вамъ, п. войтовъ Витовскому, з посполитими тамошними людьми доброго от господа Бога узичившы здоровья, симъ унѣверсаломъ нашимъ извѣствуемъ, что мы, вѣдаючи здавна ку намъ вѣрние и многие прислуги в працах писарских пана Якова Рустановича, писара нашего полкового переяславского, на которіе и респектуючи, надаемъ село Виповзкѣ в подданство зе усѣми до его належитими ужитками, где симъ унѣверсаломъ нашимъ объявляючи, упоминаемъ и приказуемъ, абы всѣ посполитие люде выповские ему, пану Якову Рустановичу, писару нашему полковому, двору его во всякомъ послушенствѣ найдуючися въ пригонах и дамках посполитих не одмовними били и овшем, яко державцю своему, си послушными оказувались, жадаемъ, имѣти хотимъ.

Данъ в Лебединѣ, декабра 4, року 1708^а.

Звишъменованный полковник переяславский, рукою.

ЦДІАК України. – Ф. 64. – Оп. 1. – Спр. 590. – Арк. 1. Копія.

^а Далі в тексті дописано: В подлинномъ.

Додаток II

Список місцевостей, в яких перебував Іван Мазепа у 1687-1709 рр.

1687 рік

- Липня 25. – Табір під Коломаком. – Док 1,3
Липня 27. – Табір під Коломаком. – Док. 4; О.Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 30.
Серпня 1. – Табір під Шкловкою. – Док. 5
Серпня 7. – У Гадячі. – Док. 6
Серпня 10. – У Гадячі. – Док. 7
Серпня 13. – У Гадячі. – Акты ЗР. – т.V. – С. 211-212.
Серпня 19. – У Ромнах. – Док. 8
Серпня 21. – У Батурині. – Док. 9
Серпня 25. – У Батурині. – Док. 10, 11
Вересня 1. – У Батурині. – Док. 13
Вересня 5. – У Батурині. – Док. 14
Вересня 6. – У Батурині. – Док. 15
Вересня 10. – У Батурині. – Док. 16
Вересня 11. – У Батурині. – Док. 17, 18, 19, 20, 21; Акты ЗР. – т.V – с. 212
Вересня 12. – У Батурині. – Док. 22,23.
Вересня 15. – У Батурині. – Док. 24
Вересня 17. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 54497.
Вересня 20. – У Батурині. – Док. 25
Вересня 25. – У Батурині. – РДАДА. – Ф 248. – Оп 1. – Спр 1811. – Арк 129 зв, 130
Вересня 27. – У Батурині. – Док. 26
Вересня 30. – У Батурині. – Док. 27
Жовтня 1. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 56819
Жовтня 3. – У Батурині – ІР НБУВ – І, 59511; І, 63699. – Арк 42
Жовтня 4. – У Батурині – Док. 28, 29. – ІР НБУВ. – І, 63959. – Арк. 612.
Жовтня 5. – У Батурині – Док. 30, 31, 34.
Жовтня 7. – У Батурині – Док. 35.
Жовтня 8. – У Батурині – Док. 36.
Жовтня 9. – У Батурині – Док. 37.
Жовтня 10. – У Батурині – Док. 38.
Жовтня 11. – У Батурині – Док. 39.
Жовтня 17. – У Батурині – Док. 40.
Жовтня 20. – У Батурині – Док. 41.
Жовтня 21. – У Батурині – Док. 42.
Жовтня 22. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 53390.
Жовтня 23. – У Батурині – РДАДА. – Ф. 248. – Оп. 1. – Спр 1808. – Арк 96.

- Жовтня 26. – У Батурині – Док. 43.
 Жовтня 30. – У Батурині – Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – с. 32.
 Листопада 10. – У Батурині. – Док. 44.
 Листопада 17. – У Батурині – Док. 45.
 Листопада 27. – У Батурині – Док. 46.
 Листопада 29. – У Батурині – Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – с. 32.
 Листопада 30. – У Батурині – РДАДА. – ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1811. – Арк. 158.
 Грудня 1. – У Глухові. – Док. 47, 48.
 Грудня 8. – У Батурині – Док. 49.
 Грудня 9. – У Батурині – Док. 50.
 Грудня 18. – У Батурині – Док. 51.
 Грудня 19. – У Батурині – Док. 52-54.
 Грудня 21. – У Батурині – Док. 55.
 Грудня 22. – У Батурині – Док. 56.

1688 рік

- Січня 10. – У Батурині – Док. 57, 58.
 Січня 11. – У Батурині – Док. 59, 60.
 Січня 13. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 57666.
 Січня 14. – У Батурині – Док. 61.
 Січня 21. – У Батурині – Док. 62, 63.
 Січня 26. – У Батурині – ЦДІАК України. – ф. 51, – Оп. 3. – Спр. 1424. – Арк. 33.
 Лютого 1. – У Батурині – Док. 64.
 Лютого 9. – У Батурині – Док. 65, 66.
 Лютого 12. – У Батурині – Док. 67.
 Березня 15. – У Батурині – Док. 68.
 Березня 17. – У Батурині – Док. 69.
 Березня 27. – У Батурині – Док. 70.
 Квітня 24. – У Батурині – Док. 71.
 Травня 3. – У Батурині – Док. 72.
 Травня 8. – У Батурині – Док. 73-76.
 Травня 17. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 55511.
 Травня 19. – У Батурині – Док. 77.
 Травня 20. – У Батурині – Сіверянський літопис. – 1997. – № 4. – С. 144.
 Травня 21. – У Батурині – Док. 78
 Травня 22. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 59359.
 Травня 24. – У Батурині – ІР НБУВ. – ф. X. № 11443; Док. 19.
 Травня 29. – У Батурині – Сіверянський літопис. – 1997. – № 4. – С. 145.
 Травня 30. – У Батурині – Док. 80.
 Травня 31. – У Батурині – Док. 81.
 Червня 9. – У Батурині – Док. 82.
 Червня 12. – У Батурині – Док. 83.
 Червня 16. – У Таборі під Хорожівкою. – Док. 84; АктыЗР. – т. V. – с. 218-219.
 Червня 27. – У Батурині – Док. 85.
 Серпня 31. – У Батурині над Кустоловом. – Док. 86.
 Вересня 14. – У Батурині – Док. 87.
 Вересня 16. – У Батурині – Док. 88.
 Вересня 23. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 55186.
 Вересня 25. – У Батурині – Док. 89.
 Вересня 29. – У Батурині – Акты З Р. – Т. V. – С. 219-220.
 Жовтня 3. – У Дунаївцях – Док. 90.

- Жовтня 25 – У Глухові. – Док 91.
 Листопада 3. – У Батурині – Док. 92.
 Листопада 6. – У Батурині – Док. 93.
 Листопада 9. – У Батурині – Док. 94, 95.
 Листопада 15. – У Батурині – Док. 96.
 Листопада 21. – У Батурині – Док. 97.
 Листопада 28. – У Батурині – Док. 98.
 Листопада 29. – У Батурині – Док. 99.
 Грудня 11. – У Батурині – ІР НБУВ – І, 59365.
 Грудня 17. – У Батурині – Док. 100.
 Грудня 19. – У Батурині – Док. 101.

1689 рік

- Січня 1. – У Батурині – Док. 102.
 Січня 1. – У Чернігові – Док. 103.
 Січня 8. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 59382, – Арк 68.
 Січня 9. – У Батурині – ІР НБУВ – І, 59389. – Арк 90.
 Січня 10. – У Батурині – Док. 104.
 Січня 11. – У Батурині – Док. 105-107.
 Січня 12. – У Батурині – Док. 108.
 Січня 18. – У Батурині – Док. 109.
 Січня 29. – У Чернігові – Док. 110.
 Лютого 6. – У Батурині – Док. 111.
 Лютого 10. – У Батурині – Док. 112.
 Лютого 12. – У Батурині – Док. 113.
 Лютого 16. – У Батурині – Док. 114.
 Лютого 17. – У Батурині – Сіверянський літопис – 1998. № 2. С. 34.
 Лютого 27. – У Батурині – Док. 115.
 Березня 4. – У Глухові. – Док. 116.
 Березня 11. – У Батурині – Док. 117.
 Березня 12. – У Батурині – Док. 118.
 Березня 14. – У Батурині – Акты ЗР. – т. V. – С. 222.
 Березня 15. – У Батурині – Док. 119.
 Квітня 14. – У Батурині – Док. 120.
 Квітня 20. – У Коломаку. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – с. 47.
 Квітня 30. – У Батурині – Док. 121.
 Травня 11. – На березі річки Катрин поблизу Перекопа. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – с. 47.
 Травня 14. – Табір між Зеленою Долиною і Чорною Долиною. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – с. 47.
 Травня 20, 21. – На Перекопі. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – с. 48.
 Червня 12. – На березі річки Самари. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – с. 48.
 Червня 22. – У Батурині – Сіверянський літопис. – 1997. – № 4. – С. 145-146.
 Червня 24. – У таборі під Коломаком. – Док. 122.
 Червня 27. – У Гадячі. – Док. 123.
 Липня 3. – У Батурині – Док. 124.
 Липня 8. – У Батурині – Док. 125.
 Липня 17. – У Батурині – Док. 126.
 Липня 19. – У Батурині – Док. 127; Акты ЗР. – Т.V. – 223-224.
 Липня 23. – У Глухові. – ІР НБУВ. – І, 59115.

- Липня 31. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 60762. – Арк 10-12.
 Серпня 10. – Прибув у Москву із святою 300 чол. – Єльфред Енсем. Мазепа. – С. 62.
 Серпень - Вересень. – У Москві. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа і його доба. – С. 64, 119.
 Серпня 12. – У Москві. – Акты ЗР. т. V. – С. 221-222.
 Серпня 26. – У Батурині – Док. 128.
 Серпня 29. – У Москві – Акты ЗР. – Т. V. – С. 225-226.
 Серпня 31. – У Москві. – АктыЗР. - Т. V. – С. 226; О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – с. 48.
 Вересня 13. – У Батурині – Док. 129.
 Вересня 20. – У Москві. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 226-227.
 Вересня 30. – У Москві. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 227.
 Листопада 9. – У Батурині – Док. 130.
 Грудня 1. – У Глухові. – Док. 131.
 Грудня 9. – У Батурині – ЦДІАК України. – Ф 51, оп 3. Спр. 4854. Арк 4.
 Грудня 20. – У Батурині – ЦДІАК України. – Ф. 220. – Оп 1. – Спр. 214. – Арк. 1.
 Грудня 29. – У Батурині – Док. 132.

1690 рік

- Січня 30. – У Гадячі. – ІР НБУВ. – Ф. I, 59383. – Арк 69.
 Січень. – У Батурині – Док. 133.
 Лютого 13. – У Гадячі. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 227.
 Лютого 17. – У Миргороді. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 228.
 Лютого 18. – У Голтві. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 228-229.
 Лютого 21. – У Лубнах. – Док 134.
 Лютого 23. – У Лубнах. – ЦДІАК України. – Ф 193. – Спр 1089. – Арк 134.
 Березня 5. – У Лохвиці. – Док. 135.
 Березня 10. – У Лохвиці. – Док. 136.
 Квітня 3. – У Батурині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 229-230.
 Квітня 20. – У Батурині – Док. 137.
 Квітня 23. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 230-231.
 Квітня 28. – У Батурині – Док. 138.
 Травня 5. – У Батурині – Док. 139.
 Травня 8. – У Батурині – Док. 140.
 Травня 9. – У Батурині – Док. 141, 142.
 Травня 17. – У Батурині – Док. 143.
 Червня 5. – У Києві. – Док. 144.
 Червня 9. – Під Ніжином. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 231-232.
 Червня 18. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 232.
 Червня 19. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 232-233.
 Червня 20. – У Батурині – Док. 145, 146.
 Червня 21. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 59 116.
 Червня 26. – У Батурині – Док. 147.
 Червня 30. – У Батурині – Док. 148.
 Липня 9. – У Батурині – Док. 149.
 Липня 11. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 237.
 Липня 16. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 237-238.
 Липня 18. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 238.
 Липня 22. – У Батурині – Док. 150.

- Серпня 16. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 240-241.
 Серпня 17. – У Батурині – Док. 151.
 Серпня 21. – У Батурині – Док. 152.
 Вересня 20. – У Батурині – Док. 153.
 Вересня 29. – У Батурині – Док. 154.
 Жовтня 14. – У Батурині – Док. 155.
 Жовтня 20. – У Батурині – РДАДА. – Ф. 248. Оп. 1 – Спр 1811. – Арк 114-114 зв.
 Жовтня 23. – У Батурині – Док. 156.
 Жовтня 29. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 243.
 Листопада 10. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 243-244.
 Листопада 19. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 244-245.
 Листопада 20. – У Батурині – Док. 157, 158.
 Грудня 5. – У Батурині – Док. 159.
 Грудня 11. – У Батурині – ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 311. – Арк 5.
 Грудня 12. – У Батурині – Док. 160.
 Грудня 22. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 245.

1691 рік

- Січня 9. – У Батурині – ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. Спр 432. – Арк. 14.
 Січня 13. – У Батурині – Док. 161.
 Січня 17. – У Батурині – Сіверянський літопис. – 1998. – №2. – С. 34-35.
 Лютого 2. – У Батурині – Док. 162.
 Лютого 3. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 64951. – Арк 7.
 Лютого 13. – У Лубнах. – ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп 1. – Спр. 420. – Арк 4.
 Березня 9. – У Батурині. – Акты З Р. – Т. V. – С. 245.
 Березня 15. – У Батурині. – Док. 163.
 Березня 18. – У Батурині. – Док. 164.
 Квітня 12. – У Батурині. – Док. 165.
 Квітня 17. – У Батурині. – Док. 166.
 Квітня 22. – У Батурині. – Док. 167.
 Квітня 28. – У Батурині. – Док. 168, 169.
 Травня 2. – У Батурині. – Док. 170.
 Травня 4. – У Батурині. – Док. 171.
 Травня 6. – У Батурині. – Док. 172.
 Травня 26. – У Батурині. – Док. 173.
 Червня 3. – У Кролевці. – ЦДІАК України. – Ф. 51. Оп. 3. – Спр. 4117. – Арк. 2.
 Червня 13. – У Батурині. – Док. 176.
 Червня 20. – У Батурині. – Док. 177.
 Червня 26. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1997. – №4. – С. 147.
 Липня 3. – У Батурині. – Док. 179.
 Липня 20. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 59377. – Арк. 61.
 Серпня 7. – У Батурині. – Док. 182.
 Серпня 10. – У Батурині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 247.
 Серпня 28. – У Батурині. – Архив ЮЗР. – Ч.1. – т.5. – С. 322-323.
 Вересня 3. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 97. – Оп. 2. – Спр 437. – Арк. 6.
 Вересня 9. – У Глухові. – ІР НБУВ. – І. 50497.
 Вересня 15. – У Батурині. – ЦДІАК України – Ф. 57, – Оп. 1. – Спр 1. – Спр. 317. – Арк. 152.
 Жовтня 1. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 61759, № 942. – Арк 32.
 Жовтня 5. – У Лубенському Мгарському монастирі. – Док. 183.
 Жовтня 6. – У Лубенському Мгарському монастирі. – ІР НБУВ. – І, 59395. – Арк 97.

- Жовтня 14. – У Батурині – Док. 184.
 Жовтня 16. – У Батурині – Док. 185.
 Жовтня 29. – У Батурині – Док. 186.
 Жовтня 30. – У Батурині – Док. 187.
 Листопада 20. – У Батурині – ІР НБУВ. – І, 59118.
 Грудня 1. – У Батурині – Док. 189.
 Грудня 12. – У Батурині – Док. 190.
 Грудня 22. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 249.
 Грудня 27. – У Батурині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 249-259.

1692 рік

- Січня 3. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. С. 250.
 Січня 22. – У Бикові – Акты ЗР. – Т. V. – С. 250-251.
 Січня 29. – У Баришівці – Док. 191.
 Лютого 4. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 250-251.
 Лютого 7. – У Переяславі – Акты ЗР. – Т. V. – С. 252.
 Лютого 8. – У Переяславі. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 253-254.
 Лютого 13. – У Переяславі – Акты ЗР. – Т. V. – С. 254-255.
 Лютого 14. – У Переяславі. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 255-256.
 Березня 10. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 256.
 Квітня 15. – У Батурині. – Док. 192.
 Квітня 25. – У Батурині – Док. 193, 194.
 Квітня 27. – У Батурині – Пам'ятники. – Т. 2. – Отд. I. – С. 281-285.
 Травня 11. – У Батурині – Док. 195.
 Травня 15. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 256-257.
 Червня 6. – У Батурині. – Док. 196; ЩДІАК України. – Ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 221. – Арк. 1.
 Червня 26. – У Батурині – Док. 197.
 Червня 28. – У Батурині – РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 5. – Спр. 21. – Арк. 1-3.
 Серпня 3. – У Таборі під Гадячем. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 257-258.
 Серпня 4. – У Таборі на Шилівці. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 258.
 Серпня 16. – У Говтві – Акты ЗР. – Т. V. – С. 258-259.
 Серпня 20. – У Говтві – Акты ЗР. – Т. V. – С. 259.
 Вересня 26. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 259-260.
 Жовтня 26. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 260.
 Жовтня 27. – У Батурині – Док. 198.
 Листопада 4. – У Батурині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 260-261.
 Листопада 14. – У Батурині – Акты ЗР. – Т. V. – С. 261.
 Листопада 28. – У Батурині. – Док. 199.
 Грудня 13. – У Батурині – Док. 200.

1693 рік

- Лютого 12. – У Лубнах. – Док. 201.
 Лютого 19. – У Батурині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 262.
 Лютого 26. – У Батурині. – Док. 202.
 Березня 25. – У Батурині. – Док. 203.
 Квітня 2. – У Батурині. – Док. 204.
 Квітня 15. – У Батурині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 263-265.
 Червня 15. – У Батурині. – Док. 205.
 Червня 16. – У Батурині. – Док. 206.

- Червня 27. – У Батурині. – Док. 207.
- Липня 12. – У Батурині. – Док. 208.
- Серпня 18. – У Батурині. – Док. 209, 210.
- Серпня 23. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 57781.
- Серпня 25. – У Батурині. – Док. 211.
- Вересня 28. – У Батурині. – Док. 212.
- Жовтня 2. – У Батурині. Акты ЗР. – Т. V. – С. 268.
- Листопада 6. – У Орлівці. – Док. 213.
- Листопада 13. – У Стародубі. – ІР НБУВ. – І, 63780. – Арк. 238.
- Листопада 15. – У Стародубі. – Док. 214, 215.
- Грудня 8. – У Батурині. – Док. 216.

1694 рік

- Січня 14. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 57. Оп. 1. – Спр. 311. – Арк. 55.
- Лютого 9. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 442. – Арк. 280.
- Березня 7. – У Батурині. – Док. 217.
- Квітня 16. – У Батурині. – Док. 218.
- Квітня 27. – У Батурині. – Док. 219.
- Квітня 28. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 58065.
- Червня 1. – У Батурині. – Док. 220.
- Червня 4. – На Брусилівському Перевозі на річці.
- Червня 6. – У Батурині. – Док. 222.
- Липня 7. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 56258.
- Липня 13. – У Батурині. – Сіверянський літопис. 1997. – № 3. – С. 101.
- Липня 16. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 56. – Оп. 1. – Спр. 125. – Арк. 16.
- Липня 30. – У Батурині. – Док. 223.
- Липня 31. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. Оп. 1. – Спр. 4265. – Арк. 73-74.
- Після серпня 13. – У Лебедині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 273.
- Серпня 18. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 61784. – Арк. 80.
- Вересня 15. – У Батурині. – Черниговские Губернские ведомости. – 1859. – № 38.
- Грудня 11. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 58106.
- Грудня 12. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 35.
- Грудня 13. – У Батурині. – Док. 224.
- Грудня 13. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 50502.
- Грудня 14. – У Ладані. – Док. 225.
- Грудня 18. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 63784. – Арк. 298; Український архів. – Т. 1. – С. 91.
- Грудня 18. – У Батурині. – Док. 226.

1695 рік

- Січня 10. – У Батурині – Док. 227; Сб. материалов для исторической топографии Киева и его окрестностей. Отд. III. – С. 121-152.
- Січня 11. – У Батурині – Док. 128.
- Січня 14. – У Миргороді. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 274.
- Лютого 3. – У Лохвиці. – Док. 229.
- Лютого 8. – У Батурині – Док. 230.
- Лютого 23. – У Лубнах. – Док. 231.
- Лютого 24. – У Лубнах. – ЦДІАК України. – Ф. 137. Оп. 1. – Спр. 127. – Арк. 37 зв – 38.
- Лютого 25. – У Лубнах. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 274.

- Березня 4. – У Батурині. – Док. 232.
 Березня 5. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 36.
 Березня 9. – У Батурині. – Архив ЮЗР. – ч. 1. – Т. 5. – С. 423-424.
 Березня 10. – У Лохвиці. – Док. 233.
 Березня 15. – У Батурині. – Док. 234.
 Квітня 15. – У Батурині. – Док. 235.
 Квітня 25. – У Батурині – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Арк 73.
 Травня 9. – У Батурині – Док. 236.
 Травня 16. – У Таборі під Переволочною. – Док. 1237.
 Червня 15. – У Переволочній. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр 1247. – Арк. 22-24.
 Червня 16. – У Таборі під Переволочною. – ЦДІАК. – Ф. 129. – Оп. 1 – Спр. 4. – Арк. 1-2.
 Вересня 11. – У Батурині – Док. 238.
 Жовтня 5. – У Лубенському Мгарському монастиреві. – РДАДА. – ф. 248. – Оп. 1. – Спр 1809. – Арк. 80.
 Жовтня 8. – У Батурині. – Док. 239.
 Жовтня 27. – У Батурині. – Док. 240.
 Грудня 3. – У Батурині. – Док. 241.
 Грудня 11. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, т. 4. – 50534.
 Грудня 22. – У Батурині. – Док. 242.

1696 рік

- Січня 2. – У Батурині. – Док. 243.
 Січня 14. – У Курені. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 274-275.
 Січня 21. – У Прилуках. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 276.
 Січня 23. – У Прилуках. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 277.
 Січня 24. – У Прилуках. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 277-278.
 Січня 25. – У Прилуках. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 278-279.
 Січня. – У Лохвиці. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 188.
 Квітня 1. – У Батурині. – Док. 244.
 Квітня 20. – У Батурині. – Док. 245.
 Квітня 28. – У Батурині. – Док. 246.
 Травня 3. – У Батурині. – Док. 247.
 Травня 17. – У Батурині. – Док. 248.
 Червня 8. – У Батурині. – Док. 249.
 Червня 26. – У Таборі на Ковжижі. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 280.
 Липня 1. – У Таборі на Коломаку. – Док. 250.
 Липня 2. – У Сорочинцях. – ІР НБУВ. Лаз. 46. – Арк. 107; ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1246. – Арк. 50.
 Літо. – У Острогоську. – О. Оглоблин. – Гетьман Іван Мазепа. – С. 64.
 Вересня 18. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 57784.
 Жовтня 19. – У Ніжині. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 11036.
 Жовтня 25. – У Батурині. А. Федотов-Чехович. – С. 57-58.
 Жовтня 27. – У Батурині. – ЦДІАК України, – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 382. – Арк 95.
 Листопада 19. – У Батурині. – Док. 251.
 Листопада 23. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 137. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк 40-41.
 Грудня 5. – У Батурині. – Док. 252.
 Грудня 17. – У Батурині. – Док. 253.
 Грудня 21. – У Батурині. – Док. 254.

1697 рік

- Січня 1. – У Батурині. – Оглоблин. – Гетьман Івана Мазепа. – С.53.
Січня 5. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк. 77-78.
Січні 17. – У Батурині. – Док. 255.
Лютого 2. – У Москві. – Акты ЗР. – Т.V. – С. 280-281.
Березня 5. – У Батурині. – Док. 256.
Березня 18. – У Батурині. – Док. 257.
Квітня 1. – У Батурині. – Док. 258.
Квітня 2. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І. 62660. – Арк. 67-68.
Квітня 18. – У Батурині. – Док. 259.
Квітня 30. – У Батурині. – А. Федотов-Чехович. – С. 58-59.
Травня 10. – У Батурині. – Док. 260.
Травня 16. – У Батурині. – Док. 261.
Травня 25. – Початок походу по Дніпру. – О. Оглоблин. – Гетьман Івана Мазепа – С. 54.
Липня 17. – У Таборі біла пристані Кодацька. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 281-282.
Серпня 7. – Під Кизикерменом. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 283.
Серпня 17. – У Переволочній. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 283-284.
Вересня 27. – У Батурині – Черниговские Губернские ведомости. 1859. – № 43
Листопада – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 17127.
Грудня 2. – У Іванополі. – Док. 262.
Грудня 10. – У Батурині – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. –Стр. 3989. – Арк 7.

1698 рік

- Січня 11. – У Батурині. – Док. 263.
Січня 30. – У Батурині. – Док. 264.
Лютого 24. – У Батурині. – Док. 265.
Березня 3. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 55316. – Арк. 137.
Березня 18. – У Батурині. – Док. 266.
Квітня 22. – У Батурині. – Док. 267.
Травня 3. – У Батурині. – Док. 268.
Травня 12. – У Батурині. – Док. 269.
Травня 17. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1998. – №2. – С. 37.
Травня 20. – У Таборі під Берестівкою. – Док 270.
Травня 24. – У Гадячі. – Док 271.
Травня 29. – У Таборі на Човпаках. – Сіверянський літопис. 1997. № 4. – С. 147-148.
Серпня 22. – У Таборі над річкою Саксаганню. – Док 272.
Вересня 5. – У Гадячі. – Док 273.
Листопада 1. – У Батурині. – Док 274.
Кінець 1698. – початок 1699. – У Воронежі. – О. Оглоблин. Гетьман Івана Мазепа. – С. 64.

1699 рік

- Січня 10. – У Батурині. – Док. 276.
Січня 22. – У Гадячі. – Док. 277.
Січня 24. – У Гадячі. – Док. 278.
Березня 8. – У Батурині. – Док. 279.
Березня 18. – У Батурині. – Док. 280, 281.
Квітня 28. – У Батурині. – Док. 282, 283.

- Квітня 29. – У Батурині. – Док. 284.
Травня 5. – У Батурині. – Док. 285.
Травня 16. – У Батурині. – Док. 286.
Червня 1. – У Батурині. – Док. 287.
Червня 10. – У Іванополі. – Док. 288.
Липня 3. – У Глухові. – Док. 289.
Липня 5. – У Глухові. – Док. 290.
Липня 17. – У Батурині. – Док. 291; Акты ЗР. – Т. V. – 284; Чтения в ИОНЛ. – К., 1902. – Кн. 16.
Липня 30. – У Батурині. – Док. 292.
Серпня 2. – У Батурині. – Док. 293.
Серпня 22. – У Батурині. – Док. 294.
Серпня 25. – У Батурині. – ЦДІАК України. – ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 1746. – Арк. 14-16.
Серпня 29. – У Батурині. – Док. 295.
Вересня 13. – У Батурині. – Док. 296.
Вересня 14. – У Чернігові. – Док. 297.
Вересня 16. – У Чернігові. Док. 298.
Вересня 25. – У Батурині. – Док. 299.
Жовтня 7. – У Батурині. – Док. 300; Акты ЗР Т. V. – С. 286.
Жовтня 11. – У Батурині. – Док. 301.
Жовтня 12. – У Батурині. – ІР НБУВ, – І, 54497.
Жовтня 20. – У Батурині. – ЦДІАК України ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1252. – Арк. 169-171.
Жовтня 24. – У Батурині. – Док. 302, 303, 304.
Листопада 2. – У Батурині. – Док. 305.
Листопада 8. – У Батурині. – ЦДІАК України. – ф. 220. – Оп. 1. – Спр. 2.
Листопада 10. – У Батурині. – Акты ЗР. – Т. V. – С. 286-287.
Грудень. – У Батурині. – Док. 306.

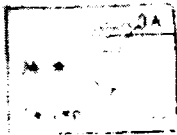
1700 рік

- Січня 10. – У Батурині. – Док. 307.
Січень. – У Москві. – Оглоблин. – Гетьман Івана Мазепа. – С. 64.
Березня 11. – У Батурині. – Док. 308.
Квітня 19. – У Батурині. – Док. 309.
Травня 12. – У Батурині. – Док. 310.
Травня 13. – У Батурині. – Док. 311, 312.
Травня 14. – У Батурині. – Док. 313.
Травня 20. – У Батурині. – Док. 314.
Травня 26. – У Батурині. – Док. 315.
Травня 28. – У Батурині. – РДАДА. – ф. 248. – Оп. 1. – Спр. 1809. – Арк. 76, 76 зв.
Червня 5. – У Батурині. – Док. 316, 317.
Червня 13. – У Батурині. – Док. 318.
Червня 17. – У Батурині. – Док. 319.
Липня 7. – Табір під Тетієвим. – ЦДІАК України. – Ф. 137. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк. 42.
Липня 10. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 61742. – Арк. 4.
Липня 14. – У Батурині. – Док. 320.
Липня 19. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 1-2.
Липня 23. – У Батурині. – Док. 321.
Липня 25. – У Батурині. – ЦДІАК України. – ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 652.

Handwritten signature or header at the top of the page.

Main body of handwritten text, appearing to be a letter or document, written in a cursive script.

Handwritten signature or name at the bottom of the page.

7 + 1
 Къ урского протоло олтоя бодна
 Запорожского Ротманъ Феданъ Мукта.
 № 20

Пандъ Сотничюви Сосницюмовъ з оловъ поведи, и вост
 ен з оловъ тамошнимъ постоимъ тили означивъ,
 и въ Слѣбномъ лона оубъ фисуръи Зортуниъ Радисюви
 з оловъ масалагостимъ мѣтнимъ лонотамъ Калоса, Рема
 иростъ и лавки въ лана въ лана, масалагостъ з оловъ, лана
 загостъ оной з оловъ и мѣтнимъ з оловъ, тасте и восторъи Сосни
 гане даростъ зановъ востимъ изъ мѣтнимъ оной. Оловъ протоло
 Соловъ нашес оловонъ по мѣтнимъ лонотамъ и масалагостимъ мѣ
 тнимъ. Тасте, мѣтнимъ лонотамъ Соловъ нашес и мѣтнимъ
 протоло, тасте мѣтнимъ оловонъ Соловъ нашес, з оловъ Кото
 рымъ даростъ и сорого протоло, лана мѣтнимъ з оловъ
 мѣтнимъ тасте мѣтнимъ лонотамъ до масалагостимъ з оловъ
 зановъ востимъ изъ мѣтнимъ Соловъ нашес, тасте мѣтнимъ
 мѣтнимъ з оловъ и мѣтнимъ тасте мѣтнимъ лонотамъ Сосни
 юви Сосницюви и мѣтнимъ нашес оловонъ Соловъ нашес, рѣши
 онъ на з оловъ и лана з оловъ по мѣтнимъ, з оловъ мѣтнимъ
 лана мѣтнимъ, и Соловонъ мѣтнимъ протоломъ по мѣтнимъ
 протоломъ мѣтнимъ масалагостимъ. Лана оловъ з оловъ
 з оловъ Соловъ нашес.

Феданъ Мукта
 [Illegible signature]

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, including the word "Regium".

132

Main body of handwritten text in a cursive script, containing several paragraphs of dense writing.

Large, stylized handwritten signature or name, possibly "Edmund de ...".

Наукове видання

УНІВЕРСАЛИ
ІВАНА МАЗЄПИ
(1687-1709)

Художній редактор *Георгій СЕРГЄЄВ*
Технічний редактор *Майя ПРИТИКІНА*
Коректори *Марія БУТИЧ, Вячеслав РИНСЕВИЧ*
Комп'ютерне складання *Антон ПАХОМОВА*
Оригінал-макет підготували *Людмила КОСУН,*
Ірина СТАРИКОВСЬКА

Підп. до друку 20. 12. 2001 р.
Формат 70x100 1/16. Папір офс. Офс. друк.
Ум. друк. арк. 62,54. Обл.-вид. арк. 62,14
Ціна договірна.
Наклад 800. Замовлення №

- Серпня 2. – У Батурині. – Док 322.
 Серпня 12. – У Батурині. – Черниговские губернские ведомости. – 1850. – №6.
 Серпня 24. – У Батурині. – Док 323.
 Вересня 30. – У Батурині. – Док 324.
 Вересня 7. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 56263.
 Вересня 3-. – У Києві. – Док. 325.
 Жовтня 16. – У Переяславі. – Док. 326.
 Жовтня 27. – У Києві. – Док. 327.
 Листопада 2. – У Батурині. – Док 328.
 Листопада 9. – У Фастові. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк. 49-50.
 Листопада 26. – У Глухові – Док. 329.
 Листопада 28. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1250. – Арк. 231.
 Грудня 8. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 55256. – Арк. 43.
 Грудня 10. – У Батурині. – Український історик. – 1987. – № 1–4. – С. 67-69.
 Грудня 24. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 153. – Оп. 2. – Спр. 1757. – Арк 1.

1701 рік

- Лютого 4. – У Батурині. – Док 331.
 Лютого 6. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 57. – Оп 1. – Спр. 898. – Арк. 1.
 Лютого 20. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 1.
 Березня 2. – У Фастові. – Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 41.
 Березня 26. – У Батурині. – Док 332.
 Квітня 1. – У Батурині. – Док 333.
 Квітня 3. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк 84-85.
 Квітня 8. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк. 56.
 Квітня 20. – У Батурині. – Док 334.
 Травня 8. – У Батурині. – Док 335.
 Травня 16. – У Батурині. – Док 336.
 Червня 17. – У Батурині. – Андрієвський А. Материалы извлеченные из архива Киевского губернского правления. Вып. 7. – С. 3.
 Липня 21. – У обозі під селом Потоки. – Док. 337.
 Серпня 27. – У Батурині. – Док 338.
 Вересня 1. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 1235.– Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк. 60.
 Вересня 2. – У Батурині. – Док 339.
 Вересня 4. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 57780.
 Вересня 6. – У Батурині. – Док 340.
 Вересня 13. – У Батурині. – Черниговские губернские ведомости. – 1852. – № 51.
 Вересня 30. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 62364. – Арк 214.
 Жовтня 1. – У Батурині. – Док 341.
 Жовтня 28. – У Батурині. ІР НБУВ. – І, 59405. – Арк 118.
 Листопада 10. – У Батурині. – Док 342.
 Листопада 14. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф 137. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк 43.
 Листопада 28. – У Батурині. – Док 343.
 Грудня 10. – У Батурині. – ЦДІАК України. – ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк 31-37.

1702 рік

- Початок року – У Москві. – Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 64.
Січня 10. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1997. – № 2. – С. 101-102.
Квітня 25. – У Батурині. – Док 345.
Квітня 27. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1997. – № 2. – с. 102.
Травня 5. – У Батурині. – РДАДА. – ф. 124. – Оп. 4. – Спр 1291.
Травня 8. – У Батурині. – Док 347.
Травня 12. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1998. – № 2. – С. 42.
Травня 31. – У Батурині. – Док 348.
Червня 19. – У Іванополі. – Док. 349.
Червня 22. – У Кочеравці. – Док 350.
Червня бл. 25. – У Глухові. – Док 351.
Червня 30. – У Батурині. – Док 352.
Липня 12. – У Батурині. – Док 353.
Липня 17. – У Батурині. – Док 354.
Липня 18. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1997. – № 2. – С. 103.
Липня 27. – У Батурині. – Док 355.
Липня 29. – У Батурині. – Памятники. – Т 2. – Отд 3. – С. 338-345.
Серпня 1. – У Батурині. – Док 356.
Серпня 22. – У Батурині. – Док 357.
Вересня 2. – У Батурині. – Док 358.
Вересня 6. – У Батурині. – Док 359.
Жовтня 1. – У Батурині. – Док 360.
Жовтня 2. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 59396. – Арк. 98.
Жовтня 20. – У Батурині. – Док 361.
Листопада 6. – У Батурині. – Док 362.
Листопада 10. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 63737. – Арк. 136.
Грудня 2. – У Батурині. – Док 363.
Грудня 3. – У Батурині. – Док 364.
Кінець 1702 – початок 1703. – У Москві. – О. Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 64.

1703 рік

- Січня 9. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 2969. – Арк. 4.
Січня 10. – У Батурині. – Док. 365.
Січня 15. – У Батурині. – Док. 366.
Травня 6. – У Батурині. – Сіверянський літопис, 1997. – № 2. – С. 103-104.
Травня 24. – У Батурині. – Док. 367.
Червня 1. – У Таборі біля Віти. – Док 368.
Червня 13. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 59349.
Червня 17. – У Батурині. – Док. 369.
Червня 18. – У Батурині. – Док. 370.
Червня 22. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 57884. Арк. 10.
Червня 30. – У Батурині. – Киевская старина. 1884. – № 10. – С. 132-134.
Липня 1. – В обозі біля Києва. – Док 371.
Липня 11. – У Батурині. – Док. 372.
Липня 21. – У Батурині. – Док. 373.
Липня 22. – У Батурині. – Док. 374.
Серпня 6. – У Батурині. – Док. 375, 376.
Серпня 7. – У Батурині. – ЦДІАК України. Ф. 129. – Спр. 10.
Серпня 24. – У Батурині. – Док. 377.

- Вересня 7. – У Батурині. – Док. 378.
 Вересня 8. – У Батурині. – Док. 379.
 Вересня 15. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1997, – № 4. – С. 148-179.
 Вересня. – У Батурині. – Док. 381.
 Жовтня. – У Батурині. – ЦДІАК України. ф. 57. – Оп. 1. – Спр. 3.
 Грудня 14. – У Батурині. – Ф. 133. – Спр. 252.

1704 рік

- Січня 4. – У Батурині. – Док. 382.
 Січні 7. – У Ямполі – Док. 383.
 Січня 31. – У Батурині. – Док. 384.
 Лютого 1. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1997. – № 4. – С. 149 – 150
 Лютого 8. – У Батурині. – Док. 385.
 Лютого 9. – У Батурині. – Док. 386.
 Лютого 15. – У Батурині. – Док. 387.
 Лютого 26. – У Батурині. – Док. 388.
 Лютого. – У Батурині. – Док. 389.
 Березня 2. – У Батурині. – Док. 390.
 Березня 4. – У Батурині. – Док. 391.
 Березня 5. – У Батурині. – Док. 392.
 Березня 12. – У Батурині. – Док. 393.
 Березня 14. – У Батурині. – Док. 394.
 Березня 20. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 68475. – Арк. 48 зв.-49.
 Березня 31. – У Батурині. – Док. 395.
 Квітня 1. – У Батурині. – Док. 396.
 Квітня 8-9. – У Батурині. – ЦДІАК України. – ф. 1235. – Оп. 1. – Спр 1265. – Арк 39-41.
 Квітня 10. – У Батурині. – Док. 397.
 Квітня 29. – У Батурині. – Док. 398.
 Травня 1. – У Батурині. – Док. 399, 400.
 Травня 5. – У Батурині. – Док. 401.
 Травня 7. – У Батурині. – Док. 402.
 Травня 8. – У Батурині. – Док. 403.
 Травня 10. – У Батурині. – Док. 404.
 Червень – Жовтень – На Правобережній Україні. – О.Оглоблин. – Гетьман Івана Мазепа. – С. 257.
 Червня 9. – В Обозі під Паволоччю. – Док 405.
 Липня 12. – В Обозі під Паволоччю, – Архив ЮЗР. – Ч. III. Т. 2. – С. 632-635.
 Липня 13. – У Таборі під Паволоччю. – Док 406.
 Серпня 1. – В Обозі під Бердичевом. – Архив ЮЗР, ч. III. – Т. 2. – С. 639-640.
 Серпня 10. – У Таборі на Вчорашньому – Док. 407.
 Вересня 1. – У Києві. – Український архів. Т. 1. – С. 170.
 Жовтня 12. – Під Паволоччю. – Док 408.
 Жовтня 20. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 220. Оп. 1. – Спр. 267. – Арк 1.
 Листопада 6. – У Батурині. – Док. 409.
 Листопада 10. – У Батурині. – Док. 410, 411.
 Листопада 12. – У Батурині. – Док. 412.
 Листопада 20. – У Батурині. – Док. 413, 414.
 Листопада 21. – У Батурині. – Док. 415.
 Грудня 17. – У Батурині. – Док. 416.

1705 рік

- Поч. січня. – У Москві. – О.Оглоблин. Гетьман Івана Мазепа. – С. 64.
Лютого 21. – У Ямполі. – Док. 417.
Лютого 22. – У Ямполі. – Док. 418.
Лютого 27. – У Ямполі. – ЛНБ ім. Стефаника НАНУ. – ВР. – Ф. 5. – Оп. 1. Спр. 2440.
– Арк. 47-48; Записки НТШ. – Т. 222. – С. 354.
Зима 1705 – У Слуцьку. – О.Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 257.
Березня 8. – У Батурині. – Док. 419.
Березня 14. – У Батурині. – Док. 420.
Березня 27. – У Батурині. – Док. 421.
Квітня 18. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 137. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк. 64-65.
Квітня 20. – У Батурині. – Док. 422.
Квітня 23. – У Батурині. – Док. 423.
Квітня 25. – У Батурині. – Док. 424.
Квітня 26. – У Батурині. – Док. 425.
Травня 2. – У Батурині. – Док. 426.
Травня 12. – У Батурині. – Док. 427.
Травня 15. – У Батурині. – Док. 428.
Травня 20. – У Батурині. – Док. 429.
Травня 23. – У Батурині. – Док. 430.
Травня 29. – У Батурині. – Док. 431.
Весна 1705. – У Таборі біля Слуцька. – О. Оглоблин. Гетьман Івана Мазепа. – С. 25
Серпня 27. – У Таборі під Львовом. – ЛНБ ім. Стефаника НАНУ. – Ф. 103. Спр. 426. –
№ IV.
Вересня 3. – На Волині і Поділлі. І. Борщак.
Вересня 7. – У Батурині. – Док. 432.
Вересня 8. – У Батурині. – Док. 433.
Жовтня 14. – У Почепі. – Док. 434.
Листопада 10. – У Городлі. – Док. 435, 436.
Листопада. – У Дубні. – О.Оглоблин. Гетьман Івана Мазепа. – С. 274. – Записки НТШ.
Т. 222. С. 357-358.

1706 рік

- Січня 4. – У Батурині. – Док. 437.
Січня 6. – У Батурині. – Док. 438.
Січня 12. – У Батурині. – Док. 439.
Лютого 8. – У Дубні. – Док. 440.
Лютого 15. – У Дубні. – Архів ЮЗР. – Ч. III. – Т. 2. – С. 688.
Червня 10. – У Батурині. – Док. 441.
Червня 13. – У Батурині. – Док. 442, 443.
Червня 18. – У Батурині. – Док. 444.
Червня 21. – У Батурині. – Док. 445.
Червня 22. – У Батурині. – Док. 446.
Липня 1. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 137. – Оп. 1. – Спр. 127. – Арк. 65-66.
Липня 5. – У Батурині. – Док. 447.
Липня 9. – У Батурині. – Док. 448.
Липня 10. – У Батурині. – Док. 449.
Липня 11. – У Києві. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3715. – Арк. 110, 111.
Липня 15. – У Києві. – Док. 450.
Липня 30. – У Батурині. – Док. 451.

- Серпня 19. – У Києві. – Док 452.
- Серпня 31. – У Києві. – Док. 453.
- Літо 1706. – У Києві. – О.Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 64.
- Вересня 3. – У Києві. – Док. 454.
- Вересня 5. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 3.
- Вересня 11. – У Києві. – Док. 455.
- Вересня 15. – У Батурині. – Док. 456.
- Вересня 16. – У Батурині. – Док. 457.
- Жовтня 8. – У Києві. – Док. 458.
- Жовтня 9. – У Києві – Док. 459.
- Листопада 2. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр. 3442. – Арк. 3.
- Листопада 6. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 64339, – Арк. 6-7.
- Листопада 15. – У Батурині. – Док. 460-461.
- Листопада 21. – У Батурині. – Док. 462.
- Листопада 25. – У Батурині. – Док. 463.
- Грудня 15. – У Батурині. – Архів ЮЗР. – Ч. III. – Т. 2. – С. 698-699.

1707 рік

- Січня 4. – У Батурині. – Сіверянський літопис. – 1998. – №2. – С. 44.
- Січня 7. – У Батурині. – Док. 464.
- Січня 9. – У Батурині. – Док. 465.
- Січня 10. – У Батурині. – Док. 466.
- Січні 12. – У Батурині. – Док. 467.
- Січня 17. – У Батурині. – Док. 468.
- Лютого 11. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 53416.
- Зима 1707. – У Жовкві – О.Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа, – С. 64.
- Березня 2. – У Батурині. – Док. 469.
- Березня 4. – У Батурині. – Док. 470.
- Березня 9. – У Батурині. – Док. 471.
- Березня 11. – У Батурині. – РДАДА. – Ф. 124. – Оп. 4. – Спр. 69. – Арк. 1,2.
- Березня 12. – У Батурині. – Док. 472.
- Березня 22. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 53316. – Арк. 137.
- Березня 25. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 57765.
- Квітня 3. – У Жовкві – О.Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 279.
- Квітня 23. – У Батурині – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр 2843, арк 3.
- Квітня 25. – У Батурині. – Док. 473.
- Травня 24. – У Батурині. – Док. 476.
- Червня 1. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 51. – Оп. 3. – Спр, 7593. – Арк. 103.
- Червня 22. – У Батурині. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 7. – Спр. 1265. – Арк. 1-3.
- Червня 24. – У Батурині. – Док. 475.
- Липня 15. – У Києві – Памятники. Т. 2. – Отд, І.С. 346-354.
- Серпня 19. – У Києві – Сіверянський літопис. – 1998, – №2. – С. 145.
- Серпня 27. – У Києві. – ЦДІАК України. – Ф. 2218. – Оп 7. – Спр. 4. – Арк. 1.
- Вересня 18. – У Києві – Док. 476, 477.
- Вересня 23. – У Києві. – Док. 478.
- Вересня 24. – У Києві. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк. 11-15.
- Жовтня 2. – У Києві. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк 16.
- Жовтня 11. – У Києві – Док. 479.
- Жовтня 20. – У Києві – Док 480.
- Жовтня 29. – У Києві. – Док. 481.

- Листопада 7. – У Києві. – Док. 482.
- Листопада 15. – У Києві. – Док. 483, 484.
- Листопада 20. – У Києві. – Док. 485.
- Листопада 27. – У Батурині. – Док. 486.
- Грудня 2. – У Батурині. – Док. 487.
- Грудня 15. – У Батурині. – Док. 488.
- Грудня 16. – У Батурині. – Док. 489.
- Грудня 20. – У Батурині. – Док. 490.

1708 рік

- Січня 7. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 52187; Сулимовский архив. – С. 29-30.
- Січня 9. – У Батурині. – Док. 491.
- Січня 11. – У Батурині. – Док. 492.
- Січня 12. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 59293.
- Січня 15. – У Батурині. – Док. 493.
- Січня 25. – У Батурині. – Док. 494.
- Січня 27. – У Батурині. – Док. 495.
- Березня 14. – Обоз біля Фастова. – Док. 496.
- Квітня 20. – У Білій Церкві. – Док. 497.
- Квітня 22. – У Білій Церкві. – Док. 498.
- Квітня 28. – У Батурині. – Док. 499.
- Травня 9. – У Батурині. – Черниговские губернские ведомости, 1886. – № 12.
- Травня 12. – У Батурині. – Док. 502.
- Травня 20. – У Білій Церкві. – Док. 501.
- Травня 25. – У Білоцерківській фортеці. – Док. 502.
- Травня 27. – У Білоцерківській фортеці. – Док. 503.
- Черня 7. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 52187.
- Черня 30. – У таборі біля Росохи. – Андрій Єнсен. А. Мазепа. – С. 75.
- Липня 1. – У Обозі за Тетієвим. – Док. 504.
- Липня 7. – У Обозі під Тетієвим. – ЦДІАК України. – Ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк. 22-24.
- Серпня 1. – У Батурині. – ІР НБУВ. – І, 57717; І, 52101.
- Серпня 3. – В Обозі під Києвом біля річки Либедь. – Док. 503.
- Серпня 4. – В Обозі під Києвом. – Док. 506.
- Серпня 18. – У Таборі біля Русанівки. – Єнсен А. Мазепа. – С. 75.
- Серпня 24. – У Батурині. – Док. 507.
- Серпня 25. – В Обозі під Биковим. – ЦДІАК, Оп.1. – Спр. 314, – Арк. 83.
- Вересня 20. – Під Биковим. – Док. 510.
- Вересня 27. – В Обозі під Биковим. – ЦДІАК України. – ф. 1235. – Оп. 1. – Спр. 1265. – Арк. 25-28.
- Жовтня 8. – У Батурині. – Український архів. Т. 4. – С. 108.
- Жовтня 16. – У Салтиковий Дивиці. – Оглоблин. Гетьман Іван Мазепа. – С. 318.
- Жовтня 18. – У Борзні. – Там само. – С. 319.
- Жовтня 21. – У Батурині. – Єнсен А. Мазепа. – С. 89.
- Жовтня 23-24. – У Батурині. – Там само. – С. 319.
- Жовтня 25. – У Коропі. – Там само. – С. 319.
- Жовтня 28. – У Горках. – Там само.
- Листопада 4. – У Ромнах. – Там само. – С. 338.
- Грудня 1. – У Гадячі. – Там само.
- Грудня 5. – У Ромнах. – Там само. – С. 370.

1709 рік

- Лютий – Участь у поході на Слобожанщині. – Там само. – С. 340.
- Березня 26. – У Диканці. – Там само. – С. 346.
- Березня 28. – У Великих Будищах. – Там само. – С. 346.
- Весна – У Глухові. – ЦДІАК. – Ф. 1235, – Оп. 1, Спр. 1265. – Арк 94.
- Липня 6 – У Очакові. – Там само. – С. 375.
- Серпня 1. – У Бендерах. – Там само.

У ніч з 21 на 22 вересня Іван Мазепа помер, його тіло було перевезено у Галац і поховано в Монастирі Св. Юрія.

Д о д а т о к ІІІ

Список архівних фондів і публікацій універсалів Івана Мазепи.

І. Архівні джерела

Центральний державний історичний архів України у Києві
(ЦДІАК України)

- Ф. 51: Генеральна військова канцелярія.
- Ф. 57: Генеральний опис Лівобережної України 1765-1769 рр.
- Ф. 59: Київська губернська канцелярія.
- Ф. 64: Сотенні канцелярії Лівобережної України (об'єднаний фонд).
- Ф. 80: Стародубівська полкова канцелярія.
- Ф. 127: Київська духовна консисторія.
- Ф. 128: Київська Печерська лавра.
- Ф. 129: Київський Софійський монастир.
- Ф. 131: Києво-Слупський Пустинно-Миколаївський чоловічий монастир.
- Ф. 132: Київський Межигірський чоловічий монастир.
- Ф. 133: Чернігівський кафедральний монастир.
- Ф. 137: Лубенський Мгарський чоловічий монастир.
- Ф. 141: Кам'янський Успенський жіночий монастир.
- Ф. 143: Максаківський Спаський чоловічий монастир.
- Ф. 145: Ніжинський Благовіщенський Красно-Острівський чоловічий монастир.
- Ф. 146: Макошинський Миколаївський чоловічий монастир.
- Ф. 148: Гамаліївський Пустинно-Харлампіївський чоловічий монастир.
- Ф. 149: Глухівський Успенський жіночий монастир.
- Ф. 150: Домницький Різдвяно-Богородицький чоловічий монастир.
- Ф. 151: Антонівський Любецький монастир.
- Ф. 152: Макошинський Покровський жіночий монастир.
- Ф. 153: Омбиський монастир.
- Ф. 154: Батуринський Крупицький Миколаївський жіночий монастир.
- Ф. 157: Єлецький Успенський чоловічий монастир.
- Ф. 158: Печенецький Успенський жіночий монастир.
- Ф. 159: Прилуцький Густинський Свято-Троїцький монастир.
- Ф. 161: Глухівський Петропавлівський чоловічий монастир.
- Ф. 163: Чернігівський Ільїнський чоловічий монастир.
- Ф. 167: Київський Флорівський Вознесенський жіночий монастир.
- Ф. 168: Київський Братський Богоявленський монастир.
- Ф. 169: Київський Михайлівський Золотоверхий чоловічий монастир.
- Ф. 182: Канцелярія Київського магістрату.
- Ф. 208: Стародубський міський магістрат.

- Ф. 220: Колекція документів археографічної комісії.
- Ф. 237: Каманін І. М.
- Ф. 248: Прилуцький полк.
- Ф. 251: Тарновські.
- Ф. 824: Виноградський Успенський чоловічий монастир.
- Ф. 888: Київський Кирилівський чоловічий монастир.
- Ф. 912: Полтавський чоловічий монастир.
- Ф. 915: Київський Йорданський жіночий монастир.
- Ф. 983: Ханенки.
- Ф. 1203: Шувалови.
- Ф. 1230: Колекція фотокопій документів про Визвольну війну українського народу 1648-1654 рр.
- Ф. 1235: Грушевські.
- Ф. 1253: Лебединський Георгіївський монастир.
- Ф. 1391: Переяславський Михайлівський чоловічий монастир.
- Ф. 1407: Колекція грамот російських царів та універсалів українських гетьманів.
- Ф. 1556: Новгород-Сіверський Спасо-Преображенський монастир.
- Ф. 2043: Плохинський М. М.
- Ф. 2077: Канівський монастир.
- Ф. 2168: Колекція документів, що стосуються історії України.
- Ф. 2218: Корсунська полкова канцелярія.

Інститут рукопису Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського (ІР НБУВ)

- Ф. 1: Літературні матеріали.
- Ф. 2: Історичні матеріали.
- Ф. 3: Духовна академія.

Київський Печерський заповідник.

Колекція.

Львівська наукова бібліотека імені В. Стефаника
Академії наук України (ЛНБ АН України)

- Ф. 5: Оссолінських.
- Ф. 103: Сапєги.

Чернігівський історичний музей.

Відділ рукописів.

Російський державний архів давніх актів (РДАДА)

- Ф. 124: Посольський приказ.
- Ф. 248: Канцелярії Сенату.

Національна Російська публічна бібліотека у Москві.

Відділ рукописів.

Ф. Збірка Маркевича.

Архів Санкт-Петербурзького філіалу Інституту російської історії
Російської Академії наук (ІРІ РАН)

- Ф. Колекція Київської казенної палати.
- Ф. Колекція Лихачова М.П.

Бібліотека Польської Академії наук у Кракові (Б-ка ПАН у Кракові).

Опубликовані джерела

- Акты, относящиеся к истории Западной России, собранные и изданные археографической комиссией (Акты ЗР). – Т. V. – СПб. – 1853..
- Архив Юго-Западной России (Архив ЮЗР). – Ч. 1. – Т. 6. – К., 1883; Ч. 3. – Т. 2. – К., 1868.
- Астряб М. Г. Лубенский Мгарский Свято-Преображенский монастырь // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Полтава, 1913. – Вып. 13.
- Барвинский В. А. Генеральное следствие о маетностях Миргородского полка // Труды Полтавской ученой архивной комиссии. – Полтава, 1912. – Вып. 9.
- Болховитинов Евгений. Описание Киево-Печерской лавры. – К., 1832.
- Болховитинов Евгений. Описание Киево-Софийского собора и Киевской иерархии. – Киев, 1825.
- Боршак І. Договір Карла XII і Мазепи // Стара Україна. – Львів. – 1925. – № 1-2.
- Василенко Н. П. Збірка матеріалів до історії Лівобережної України та українського права XVII-XVIII вв. // Український археографічний збірник. – К., 1926. – Т. 1.
- Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка. 1729-1730 гг. Материалы для истории экономического, юридического и общественного быта старой Малороссии, под редакцией Н.П. Василенко. – Чернигов. – 1901. – Вып. 1.
- Генеральное следствие о маетностях Черниговского полка. 1729-1730 гг. Материалы для истории экономического, юридического и общественного быта старой Малороссии. – Чернигов. – 1909. – Вып. III.
- Генеральне слідство про маєтності Лубенського полку // Український архів. – К., 1931. – Т. 4.
- Генеральне слідство про маєтності Стародубського полку // Український архів. – К., 1929. – Т. 1.
- Генеральное следствие о маетностях Гадяцкого полка. 1729-1730. Полтава, 1893.
- Горбач Олекса. Універсали гетьмана Івана Мазепи з 10. XII. 1700 р. – Український історик. – 1987. – 1-4.
- Грушевська О. О. Гетьманські універсали Києву // Історично-географічний збірник. – Т. 2. – К., 1928.
- Дзьобан Олександр. Чотири документи Івана Мазепи з 1705 р. – Записки НТШ. – Т. 222. – Львів. – 1991.
- Закревський Н. В. Описание Киева. В 2. Т. – М., 1868.
- З епістолярної спадщини гетьмана Івана Мазепи. – К. 1996.
- Каманин И. Материалы киевской городской общины // Университетские известия. – К., 1892. – № 7. Прибавления.
- Каманин И. Новые данные для истории Киевского городского самоуправления. – Сборник статей по истории права, посвященный М. В. Владимирскому-Буданову. – К., 1904.
- Кордюмов М. Г. Описание актов, хранящихся в архиве императорской археографической комиссии // Летописи занятий Археографической комиссии. – СПб., 1907. – Вып. 17.
- Лазаревский А. Гетманские универсалы о киевском городском хозяйстве (1677-1719) // Чтения в ИОНЛ. – Кн. 16. – Вып. 4.
- Лазаревский А. Описание старой Малороссии. – Т. 1. – К., 1888.
- Лазаревский А. Акты по истории землевладения в Малороссии // Чтения в ИОНЛ. – К., 1890. – Кн. 4.
- Лазаревский А. Архивные отрывки для истории Полтавской епархии // Полтавские епархиальные ведомости. – 1886. – № 1.
- Лазаревский А. Акты по истории монастырского землевладения в Малороссии // Чтения в ИОНЛ. – К., 1891. – Кн. 5.
- Левицкий О. Киево-Выдубицкий перевоз на Днепре и его неожиданная политическая роль. – Киевская старина. – 1882. – № 10.
- Лучицкий И. К истории финансов и финансового управления в Малороссии XVII и XVIII вв. // Чтения в ИОНЛ. – Кн. 15. – Отд. III. Материалы.

- Маєтність, що належала Київській духовній семінарії // Київські єпархіальні вѣдомості. – 1863. – № 9.
- Матеріали для історії внутрішньої життя Лівобережної України. 1. Бобровники. 2. Стрельці. (С додатками) Михайла Плохинського. Харків, 1891. (Плохинський).
- Мицик Юрій. Невідомі документи Івана Мазепи // Пам'ятки України. – 1991. – № 6.
- Молчановський Н. Нескільки даних про смерть і спадщину Мазепи. – Київська старина. – 1903.
- Обозрение Румянцевской описи. Сост. А. Лазаревский. Вып. 1-2. – Чернигов, 1866, 1867.
- Обозрение Румянцевской описи. Сост. Н. Константинович. Вып. 3, 4. Чернигов, 1867.
- Памятники, изданные Временной комиссией для разбора древних актов. Т. 1-3. К., 1846-1848.
- Сборник материалов для исторической топографии Киева и его окрестностей. – К., 1874.
- Сіверянський літопис. 1997. – № 1-6; 1998. – № 1-3.
- Стороженко. Семейный архив. Т. 1-7. – К., 1902-1908.
- Стороженко А. В. Очерки Переяславской старины. Исследования, документы и заметки. – К., 1900.
- Сулимовский архив. Семейные бумаги Сулим, Скороп и Войцеховичей XVII-XVIII вв. – К., 1884.
- Тищенко М. Борьба киевских козаков с магистратом. Праці комісії для вивчення історії західно-руського та українського права. Вып. 2. – К., 1926.
- Ткаченко М. Рисунки з історії селян на Лівобережній Україні в XVII-XVIII вв. // Записки історико-філологічного відділу АН. – Т. 26. – 1931.
- Федотов-Чеховский А. А. Акты греческого Нежинского братства. – К., 1884.
- Филарет (Гумилевский). Историко-статистическое описание Черниговской епархии. Кн. 1-4. Чернигов, 1873.
- Филарет (Гумилевский). Историко-статистическое описание Черниговской епархии. Кн. 5-7. – Чернигов., 1874.
- Щербина В. Документи до історії Києва 1494-1835 рр. // Український археографічний збірник. – Т. 1. – К., 1926.
- Mazepiana in the Harvard Manuscript collection (1691-1709). Bohdan Struminskyj. – Offprint from Harvard library bulletin. V. XXVIII. – Number I. January 1980.

Примітки

1. Коломацькі статті були прийняті на козацькій раді під час обрання Івана Мазепи гетьманом – 25 липня 1687 р. в м. Коломаці (тепер смт. Харківської обл.). Склалися з 22 статей. Незважаючи на те, що в першій статті декларувалися права та вольності козацькі, передбачені договірними статтями Богдана Хмельницького, Коломацькі статті були дальшим кроком на шляху обмеження державних прав України. Вони насамперед забезпечували інтереси Московського уряду, зокрема, Коломацькими статтями обмежувалися політичні права гетьмана та козацької старшини. Гетьманові заборонялося без дозволу царського уряду усувати з посад генеральну старшину, а останній – гетьмана. Гетьманському правлінню не дозволялося підтримувати політичні і дипломатичні стосунки з іншими державами. Для забезпечення постійного московського контролю над діяльністю українського уряду, крім звичайних московських воєвод і залог у Києві, Чернігові, Переяславі та Острі, передбачалося “при гетмане в Батуринѣ быть полку Московскому стрѣльцкому” коштом українського уряду, під протектом “охранения целости его”. – Док. 1.
2. Іван Олексійович (1662-1696) – російський цар. Його правління було лише номінальним з 1682 р. – Док. 1.
3. Петро Олексійович (1672-1725) – російський цар (з 1682), імператор (1721-1725). – Док. 1.
4. Софія Олексіївна (1657-1704) – російська царівна з 1682 до 1689 р., коли була ув'язнена у Новодівичому монастирі (1698 р. пострижена в черниці). – Док. 1.
5. Коломак – річка, ліва притока Ворскли, (бас. Дніпра). Бере початок у Валківському районі Харківської обл. – Док. 1.
6. Кримський похід – йдеться про похід 1687 р. проти Кримського ханства. Уклавши “Вічний мир” 1686 р. з Польщею, Росія вступила у “Священну лігу” – коаліцію держав (Австрія, Венесія, Польща), які вели боротьбу проти турецько-татарської агресії. У травні 1687 р. 150-тисячне військо (у тому числі 50 тис. українських козаків) під командуванням В. В. Голіцина вирушило з України в похід на Крим, який закінчився невдало. – Док. 1.
7. Голіцин Василь Васильович (1643-1714) – князь, російський державний діяч, з 1676 – боярин. 1682 р. одержав звання дворового воєводи. Добився укладення вигідної для Росії угоди “Вічного миру” 1686 р., організував два походи проти Кримського ханства 1687 і 1689 рр. і сам очолював війська. Після дворцевого перевороту 1689 р. був позбавлений боярства, маєтностей і засланий в Архангельський край, де й помер. – Док. 1.
8. Кільчень – річка, права притока Самари, ліва Дніпра. – Док. 1.
9. Борковський (Дунін-Борковський) Василь Касперович (Карпович) шляхетського роду (1640-1702), сотник вибельський (1668), полковник чернігівський (1672-1685), генеральний обозний (1685-1702). – Док. 1.
10. Михайло. Йдеться про Михайла (у чернецтві Мелетія) Васильовича Вуяхевича-Височинського (бл. 1625-1697) – генерального писаря в Я. Сомка (1661, 1662),

- П. Дорошенка (1669-1676), генерального судді за І. Самойловича та І. Мазепи (1683-1691); архімандрита Києво-Печерської лаври (1691-1697). – Док. 1.
11. Сава Прокопів – Прокопович Сава (?-1701) був воронізьким сотником (1699), підписав Глухівські статті, генеральний писар (1672-1687), генеральний суддя (1687-1701). Док. 1.
 12. Генеральним осавулом Іван Степанович Мазепа був у 1682-1687 рр. – Док. 1.
 13. Солонина Костянтин Дмитрович (?-1696), полковник київський у 1669-1678, 1687-1688 рр. – Док. 1.
 14. Лизогуб Яків Кіндрагович (?-1698) – канівський полковник (1666-1669), чернігівський полковник (1687-1698). Під час здобуття Азова 1696 р. був наказним гетьманом. – Док. 1.
 15. Гамалія Григорій Михайлович (?-1702) – сотник пирятинський (1663), полковник лубенський (1665-1670), полковник поволицький (1672–1673), генеральний осавул (1674), полковник лубенський (1687-1688). – Док. 1.
 16. Райча, Дмитрашко-Райча, Родіон Григорович (?-1705) серб, в Україні з 1665 р. Був полковником “волоських хоругв”, полковником переяславським (1667-1677 з перервами, 1687-1688). – Док. 1.
 17. Забіла Степан Петрович (?-1694) – сотник борзенський (1674-1677), генеральний хорунжий (1678-1683), полковник ніжинський (1687-1694). – Док. 1.
 18. Кочубей Василь Леонтійович (бл. 1640-1708) – військовий канцелярист, реєнт Генеральної Військової канцелярії (1681-1687), посланець І. Самойловича до Москви (1685 р.), генеральний писар (1687-1699), генеральний суддя (1700-1708). – Док. 1.
 19. Козацька старшина подала чолобитну В. Голіцину 7 липня 1687 р., коли військо стояло на річці Коломак. – Док. 1.
 20. Самойлович Іван Самійлович (?- 1690). Гетьман Лівобережної України (1642-1687). Походив з родини священників містечка Ходорків (тепер село Попільнянського району Житомирської обл.). У липні 1687 р. Самойловича було заарештовано і заслано в Сибір до міста Тобольська, де він і помер. – Док. 1.
 21. Олексій Михайлович (1629-1676) – російський цар з 1645 р. – Док. 1.
 22. Хмельницький Богдан (Зіновій) Михайлович (бл. 1595-1657), гетьман України (1648-1657). Док. 1.
 23. Йдеться про так звані Березневі статті 1654 р. – умови, якими визначалося автономне політичне і правове становище України. Оригінали цих документів втрачені. До нас дійшли лише їхні переклади та чернетки царських грамот. 1659 р. ці статті зазнали фальшування – вони були доповнені пунктами, які обмежували автономію України. – Док. 1.
 24. Шеїн Олексій Семенович (1662-1700) – полководець і державний діяч Росії. Один з воевод у Кримських походах 1687-1689 рр. та в Азовському поході 1695 р. – Док. 1.
 25. Українцев Омелян Гнатович (1641-1708) – російський державний діяч, дипломат. З 1670 р. піддячий Посольського приказу. Брав участь в укладанні Андрусівського перемир'я 1667 р. і “Вічного миру” 1686 р. 1681 р. одержав звання думного дяка. У 1689-1699 рр. керував Посольським приказом. – Док. 1.
 26. Остер – місто, тепер Козелецького району Чернігівської обл. Вперше згадується в літописах 1098 р., як місто “на Вь стрі”. З 1654 р. – у складі Російської держави. Місту були надані магдебурзьке право (1662) та герб. Після Андрусівського перемир'я 1667 р. Остерська сотня відійшла до Київського полку. Після створення намісництва 1782 р. Остер – повітове місто Київського намісництва. – Док. 1.
 27. Золотий – назва грошової одиниці. Золоті дукати одержали назву: червоний золотий дорівнював двом талерам. – Док. 1.
 28. Єфімок – російська назва талера, який у значній кількості імпортувався на Русі в XVI-XVII ст. і використовувався не для обігу, а як метал для виготовлення російських срібних монет. Проте в Україні вони зберігалися в обігу ще у XVIII ст. – Док. 1.

29. Приказ Малої Росії (Малоросійський приказ) діяв протягом 1662-1722 рр. (У 1667 р. підпорядковувався Посольському приказові; відав стосунками з Україною; безпосередньо керував російськими воеводами в українських містах. – Док. 1.
30. “Вічний мир” 1686 р. – мирний договір між Росією і Польщею, підписаний у Москві 6 травня 1686 р. Підтверджуючи умови Андрусівського перемир'я 1667 р., “Вічний мир” остаточно залишив за Росією Лівобережну Україну, Київ з околицями, Запоріжжя, Чернігово-Сіверську землю з Черніговом і Стародубом та Смоленськ з околицями. – Док. 1.
31. Кизикермен, Казикермен – турецька фортеця, споруджена 1596 р. на правому березі Дніпра на місці литовської митниці, яка була плацдармом для нападів на лівобережні українські землі і мала не пропускати запорозькі чайки униз по Дніпру. На руїнах Кизикерменської фортеці 1784 р. засновано місто Берислав. – Док. 1.
32. Очаків місто, тепер Миколаївської обл., райцентр. Розташований на березі Дніпровського лиману, біля виходу його в Чорне море. Морський порт. Заснований наприкінці XIV – на початку XV ст. литовським князем Вітовтом як фортеця Дашів, на місці якої 1492 р. Кримський хан збудував фортецю Кара-Кармен (Чорна Фортеця), яка невдовзі перейшла до Туреччини і була названа Ачі-Кале. У 1523, 1669, 1692 і 1694 рр. її штурмували запорозькі козаки. За Ясським мирним договором відійшла до Росії, 1792 р. на місці зруйнованої фортеці закладено місто. – Док. 1.
33. Брюховецький Іван Мартинович (?-1668) – гетьман Лівобережної України (1663-1668). Вперше згадується 1650 р. як козак Чигиринської сотні. З 1659 р. за Запоріжжя. Згодом обраний кошовим отаманом, а 1662 р. – кошовим гетьманом. – Док. 1.
34. Батурин – місто, тепер селище міського типу (з 1960 р.) Бахмацького району. Розташований на річці Сейм за 26 км. від райцентру і залізничної станції Бахмач. Заснований на початку XVII ст. З 1648 р. – центр сотні Чернігівського, з 1649 р. – Ніжинського полку. З 1654 р. Батурин мав статус міста з магдебурзьким правом, магістрат. У Батурині були підписані Батуринські статті. 1708 р. місто було зруйновано і спалено О. Меншиковим. Гетьманську столицю було перенесено до Глухова. У 1669-1708, 1750-1764 рр. Батурин був резиденцією гетьманів Лівобережної України. – Док. 1.
35. Федір Олексійович (1661-1682) – російський цар (1676-1682). Старший син Олексія Михайловича. – Док. 1.
36. Чехи севські – дрібна срібна монета з царським іменем і Московським державним гербом (двоголовим орлом), яку карбовано у Севську в 1686-1687 рр. для України, де відчувався брак старих польських (т.зв. “полтараків” = 1/2 жигмонтовських). Через низьку якість нових чехів (вони були майже мідні) людиність в Україні відмовлялася їх приймати. Велике обурення в Україні змусило Московський уряд у вересні 1687 р. вилучити з обігу севські чехи. – Док. 1.
37. Кодак – фортеця, заснована 1635 р. на правому березі Дніпра проти Кодацького порогу, що мала перепинити шлях на Запорожжя. Того ж року Іван Сулима, вертаючись з морського походу, її зруйнував. 1639 р. була відбудована польським урядом. На початку визвольних змагань на чолі з Богданом Хмельницьким фортеця капітулювала перед козацьким військом, керованим полковником М. Нестеренком. У 2-й половині XVII ст. тут перебувала залога запорозців. За умовами Прутського трактату 1711 р. була знищена. За Нової Січі була центром Кодацької паланки. – Док. 1.
38. Самара – річка, ліва притока Дніпра. бере початок у Харківській обл. Вздовж Самари розташовані міста Павлоград, Новомосковськ та багато інших населених пунктів. – Док. 1.
39. Оріль – річка, ліва притока Дніпра. Тече по межі сучасної Дніпропетровської обл. з Харківською і Полтавською областями. Довжина 346 км. На берегах Орелі розташовані Рясоче, Усть-Липянка, Коновалівки, Нехвороща, Шадієве, Лівенське, Маячка, Канава. На правому березі річки збереглися залишки оборонної Української лінії. – Док. 1.

40. Берестова (Берестівка) – річка в Полтавській обл., права притока Орелі (бас. Дніпра). Текла по території сучасного Новосанджарівського району. Тепер не існує. – Док. 1.
41. Орчик – річка у Полтавській та Харківській областях, права притока Орелі (бас. Дніпра). Довжина 106 км. Бере початок у Харківській обл., тече територією Карлівського та Чутівського районів. На берегах Орчика розташовані м. Карлівка, села Білухівка, Варварівка, Попівка, Федорівка, Вільхуватка. – Док. 1.
42. Охотницькі полки – наймані компанійські і сердюцькі полки. Компанійські – кінні полки, що їх створювала гетьманська влада у 70-х рр. XVII ст., комплектувалися добровольцями з різних частин України, а також волохів, сербів. Бодночас було по три-чотири компанійські полки. Існували до 70-х рр. XVIII ст. Сердюцькі – піхотні полки, набиралися з добровольців-селян і козаків-втікачів з Правобережної України, волохів, сербів та ін. За службу сердюки теж одержували платню і були на повному утриманні. У різні часи було три-чотири сердюцькі полки. Підлягали вони безпосередньо гетьманському управлінню, охороняли гетьманську резиденцію та генеральну артилерію в Глухові, прикордонні митниці. Існували з останньої чверті XVII ст. до 1726 р., коли були ліквідовані царським указом від 14 липня 1726 р. – Док. 1.
43. Йдеться про Гедеона Четвертинського (?-1690), київського митрополита (1685-1690). 1686 р. розірвав зв'язки з константинопольським патріархом і визнав зверхність московського патріарха над православною церквою в Україні. – Док. 1.
44. Лазар Баранович (бл. 1620-1693) – український церковний, політичний, освітній діяч і письменник. Освіту здобув у Київській братській школі та в колегіумах Вільно і Каліша. У 40-х рр. XVII ст. був викладачем, 1650-1657 рр. – ректором Києво-Братської колегії. Висвячений на чернігівського архієпископа (1657) Баранович, деякий час виконував обов'язки київського митрополита. – Док. 1.
45. Варлаам Ясинський – архімандрит Києво-Печерської лаври, київський митрополит у 1690-1707 рр. – Док. 1.
46. Радивилівський Антоній (?-1688) – український письменник, культурно-освітній діяч. Навчався у Києво-Могилянській колегії, після закінчення прийняв чернечий сан і деякий час був архідияконом у Чернігові. З 1656 р. став проповідником Києво-Печерської лаври, 1671 – намісником лаври, у кінці 1683 р. – ігуменом Микільського монастиря в Києві. Автор двох книг проповідей: “Огородок Марії богородиці” (1676) і “Вънец Христов” (К., 1688). – Док. 1.
47. Углицький Феодосій (30 рр. XVII ст. - 1696) – наступник Лазаря Барановича на чернігівській архієпископській кафедрі з 1692 р. – Док. 1.
48. Напевне йдеться про вихованця Києво-Могилянської колегії Сильвестра Головчича, 1673 р. він був висвячений в ігумени і ректорство Київського Братського монастиря, але через погіршення стану здоров'я в наступному році став ігуменом Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря. – Док. 1.
49. Гугуревич Феодосій був затверджений ректором Києво-Могилянської колегії 1686 р. До того п'ять років був ігуменом Батурицького монастиря. 1682 р. переведений у Київський Михайлівський монастир, звідки був призначений ректором колегії. Через три роки 1689 р.) одержав ігуменство в Максаківському монастиреві. Помер 25 грудня 1690 р. – Док. 1.
50. Кроковський Іоасаф (?-1718) – київський митрополит. Навчався у Київській колегії та в Італії. З 1690 р. – ігумен Микола-Пустинського монастиря і ректор Києво-Могилянської колегії, яка при ньому перетворилася на Академію (1694 р.). 1697 – архімандрит Києво-Печерський, 1708 р. обраний на київську кафедру. – Док. 1.
51. Йдеться про Лизогуба Юхима Яковича (?-1704) – чернігівського полковника (1698-1704). – Док. 1.
52. Жученко Федір був полтавським полковником у 1670, 1679-1680, 1686, 1687-1689 рр.
53. Левенець Прокіп (?-1691) був полтавським полковником у 1677-1679, 1686, 1687-1689, 1689-1691 рр., полтавським обозним у 1687, 1690 рр. – Док. 1.

54. Борохович Михайло Андрійович був гадяцьким полковником у 1687-1704 рр. – Док. 1.
55. Йдеться про Жоравку Тимофія Олексійовича (1687-1689). – Док. 1.
56. Глуховець Дмитро був лубенським обозним у 1687-1699 рр. – Док. 1.
57. Йдеться про лубенського полкового писаря Билима Федора Васильовича (1683-1687). – Док. 1.
58. Свічка Леонтій Назарович був лубенським осавулом у 1671, 1675-1687 рр. – Док. 1.
59. Яковлів Андрій був лубенським полковим сотником у 1686-1687, 1690 рр. – Док. 1.
60. Йдеться про Заборовського Івана Тимофійовича, який був роменським сотником Лубенського полку у 1687-1699 рр. – Док. 1.
61. Лахненко Василь був 2-м роменським сотником у 1687 р. – Док. 1.
62. Сокольський Сава був снятинським сотником Лубенського полку в 1687 р. – Док. 1.
63. Так у тексті. Слюз Лесько Васильович був сенчанським сотником Лубенського полку (1687-1695). – Док. 1.
64. В. В. Кривошея (Українська козацька старшина. – С. 35), твердить, що у 1680-1690 рр. лохвицьким сотником був Кратченко Федір. – Док. 1.
65. Йдеться про Жуковського Михайла Прокоповича, який був глиньським сотником Лубенського полку в 1687-1690 рр. – Док. 1.
66. Час сотникування Петрушевського Степана не вдалося встановити. Можна лише стверджувати, що він був городиським сотником у липні 1687 р. – Док. 1.
67. Не виключено, що смілянським сотником Лубенського полку у липні 1687 р. був не Громіко, а Громако Василь. – Док. 1.
68. Федоренко Прокіп був гадяцьким обозним у липні 1687 р. – Док. 1.
69. Воронченко Ілля був гадяцьким хорунжим у 1687 р. – Док. 1.
70. Озерянський Іван був гадяцьким полковим сотником у 1687-1691 рр. – Док. 1.
71. Кирилович Василь був опішнянським сотником Гадяцького полку в 1687-1695 рр. – Док. 1.
72. Можливо лютенським сотником Гадяцького полку в 1687 р. був Мисиченко (Мисценко, Мищенко) Федір. – Док. 1.
73. В.В. Кривошея (Українська козацька старшина. – С. 18) вважає, що в 1687 р. куземським сотником був не Тищенко, а Пашенко Тимко. – Док. 1.
74. За В. В. Кривошеем комишенським сотником у 1687 р. був не Крувський, а Крупський Юсько. – Док. 1.
75. Ковамівським сотником Гадяцького полку 1687 р. був Ісаєнко Юхим. – Док. 1.
76. Стародубівським обозним у 1687 р. був Дерев'янка Ісак Єрмолаєвич. – Док. 1.
77. Кроткевич Григорій був стародубівським полковим писарем у 1685-1690 рр. – Док. 1.
78. Йдеться про Колничного Самійла Івановича, який був стародубівським полковим суддею у 1679-1694 рр. – Док. 1.
79. Трушенко Яків (Юцько) був стародубівським полковим осавулом у 1687 р. – Док. 1.
80. Пушкаренко Давид Трохимович був стародубівським полковим сотником у 1687 р. – Док. 1.
81. Стягайло Іван був новгородським сотником Стародубівського полку в 1686-1687, 1691-1692 рр. – Док. 1.
82. Йдеться про Яремівка Тараса Гавриловича, який був погарським сотником Стародубівського полку в 1681-1698 рр. – Док. 1.
83. Байдак Адам Іванович був почепівським сотником Стародубівського полку в 1687-1690 рр. – Док. 1.
84. Ширай Терентій (Терех) Гаврилович був баклапським сотником Стародубівського полку в 1676-1696 рр. – Док. 1.
85. Йдеться про Парфененко Григорія Семеновича, який був мглинським сотником Стародубівського полку в 1687-1689, 1697, 1703, 1704, 1706 (нак) рр. – Док. 1.
86. Йдеться про Кильчевського Федора Опанасовича, який був топальським сотником Стародубівського полку в 1687-1691 рр. – Док. 1.

87. Йдеться про Ларка Тимофійовича, що був шептаківським сотником у 1682-1687 рр. – Док. 1.
88. Солонина Сергій Васильович був наказним кролевцьким сотником у 1687 р. – Док. 1.
89. Максимович Петро був наказним остерським сотником Київського полку в липні 1687 р. – Док. 1.
90. Шаула Федір Семенович у 1675-1682 рр. був повним полковником, 1687 р. – наказним. – Док. 1.
91. Яковенко Іван був кобижанським наказним сотником Київського полку в липні 1687 р. – Док. 1.
92. Грищенко Ілля був наказним гоголівським сотником Київського полку в липні 1687 р. – Док. 1.
93. Микитенко Федір був бобровицьким наказним сотником у липні 1687 р. – Док. 1.
94. Йдеться про Ілісіковського Василя Климовича, який у липні 1687 р., був моровським наказним сотником. – Док. 1.
95. Не виключено, що наказним київським полковим обозним у червні 1687 р. був Андрійович не Петро, а Павло. – Док. 1.
96. Гутор Іван був наказним київським осавулом у липні 1687 р. – Док. 1.
97. Романенко Харко був наказним переяславським осавулом у травні-липні 1687 р. Док.1.
98. Тимофійович Марко (Ларко) був шептаківським сотником Стародубівського полку в 1682-1687 рр. – Док. 1.
99. Чернігівський полк – адм.-тер. і військ. одиниця в Лівобержній Україні в 2-й пол. XVII-XVIII ст. Створений на початку визвольних змагань. Полковим містом був Чернігів. Кількість сотень не була сталою. Так, у 1649 р. налічувалося 7, а 1764 р. – 18 сотень. Сотенними містами були: Батурин, Бахмач, Борзна, Івангород, Конотоп, Сосниця та ін. На території полку діяло 154 початкові школи. У різні часи чернігівськими полковниками були: Мартин Небаба, Степан Пободайло, Дем'ян Многогрішний, Іван Самойлович, Іван Пригара, Леонтій Полуботок, Василь Дунін-Борковський, Григорій Самойлович, Яків Лизогуб, Дмитро Донець, Павло Полуботок та ін. – Док. 1.
100. Прилуцький полк – адм.-тер. і військова одиниця в Лівобережній Україні в 2-й пол. XVII-XVIII ст. Створений 1648 р. Складався з 21 сотні (1649 р.). Згодом, за реєстром 1723 р. в полку було лише 8 сотень. Сотенними містами були: Варва, Ічня, Іваниця, Красний Колядин, Срібне та ін. На території полку діяло 69 початкових шкіл. Полковниками були: Тиміш Носач, Яків Воронченко, Петро Дорошенко, Федір терещенко, Іван Маценко, Іван Стороженко, Іван Ніс, Гнат Галаган та ін. – Док. 1.
101. Миргородський полк діяв як військова у 1625-1638 рр., з літа 1648 р. – як військово адміністративно-територіальна одиниця. У 1649 р. складався з 16 сотень. 1658 р. значна частина його території відійшла до Лубенського полку. 1672 р. до нього було приєднано Багачанську, Білоцерківську, Голтвянську, Остапівську, Шишацьку сотні Полтавського полку та Власівську, Городищенську, Кременчуцьку, Омельницьку, Потоківську сотні Чигиринського полку. 1723 р. Миргородський полк складався з 15 сотень. Діяло 37 початкових шкіл. Полковниками були: Іван Іскра, Мартин Пушкар, Филон Гаркуша, Кирик Пушкаренко, Олексій Кованька, Клим Чернишенко, Федір Жученко, Прокіп Левенець, Павло Герцик, Леонтій Черняк, Михайло Гамалія, Григорій Черняк та ін. – Док. 1.
102. Охотницькі і компанійські полки іменувалися за прізвищами полковників. Див. прим. 42. – Док. 1.
103. Новицький Ілля Федорович (?-1704) – комендант димирський (1672-1673), полковник охочекомонний за гетьманування Самойловича і Мазепи. – Док. 1.
104. Пашковський Григорій (?-1701) полковник охочекомонний (1689-1701). Загинув під час “Ругодівського походу” в битві під Ерестфером. – Док. 1.

105. Піхотні (сердюцькі) полки – наймані піхотні полки. Див. прим. 42. – Док. 1.
106. Кожухівський Петро – полковник сердюцький у 1667-1677, 1689-1696 рр., учасник Чигиринських і Кримських походів. – Док. 1.
107. Попередня угода України з Швецією була укладена в лютому або березні 1708 р. в м. Сморогоні (Беларусь), а неформальний договір з'явився після вступу Карла XII в Україну. Українська історіографія вважає, що між Мазепою та Карлом XII було дві угоди: перша укладена 1708 р. напередодні вступу шведського війська в Україну або зразу після нього. Друга угода з'явилася в кінці березня 1709 р., коли на бік шведів перейшла Запорозька Січ на чолі з кошовим Костем Гордієнком. Автентичні тексти угод до нас не дійшли. Їх можна реставрувати лише частково на підставі вірогідних документів. Див. "Deduction dedroits de l'Ukraine" – "Вивід прав України". Цей текст у викладі Пилипа Орлика 1712 р. виявив Ілько Борщак й опублікував його з своєю передмовою (оригінал й український переклад) у часописі "Стара Україна" (Львів, 1925. – № I-II). Український переклад з передмовою Олександра Оглоблина передрукований у "Віснику" (1954. – ч. 5 (67), Нью-Йорк. – Стор. 11-14). – Док. 2.
108. Мильці – село, нині в складі супрунівської сільської ради Полтавського району Полтавської обл. – Док. 4.
109. Петрівка – село, тепер можливо в складі кротенківської сільської ради Полтавського району Полтавської обл. – Док. 5.
110. Полтавський монастир, Полтавський Хрестоздвиженський монастир заснований 1650 р., як чоловічий ігуменом Мгарського монастиря Калістратом за сприяння Київського митрополита Сильвестра Косова на кошт полтавського полковника М. Пушкаря та представників козацької старшини І. Іскри та І. Крамаря. Розташовувався на горі над річкою Полтавкою на північний схід від Полтавської фортеці. Спершу всі споруди були дерев'яні, 1695 р. монастир був спустошений кримськими татарами. 1750 р. на південь від собору споруджено одноповерхову муровану трапезну Троїцьку церкву (перебудована 1864 р., не збереглася). 1786 р. зведено муровану чотиририбусну дзвіницю висотою 47 м. у стильових формах пізнього барокко. 1923 р. монастир було закрито. 1942 р. відновлений вже як жіночий монастир, 1960 закритий. – Док. 5.
111. Шкловка – річка, ліва притока Дніпра в Могильовській обл. Білорусі, де знаходиться Старий Шклов. – Док. 5.
112. Миклашевський Михайло – родом з Правобережжя; військовий товариш (1671), дворянин гетьмана Д. Многогрішного (1672) і один з його головних дорадників; 1672 р. їздив у посольстві до Москви. Глухівський городовий атаман (1675); Ніжинський полковий асаул (1679-1682); генеральний хорунжий (1682); генеральний осавул (1683-1686, 1689); полковник стародубівський (1689-1704, 1705-1706); московський стольник (1689-1696). Загинув від шведів під Несвіжем 19 березня 1706 р. – Док. 6.
113. Зазірки – село, нині Кролевецького району Сумської обл. на берегах річки Вергол, за 30 км. від райцентру і залізничної станції Кролевець. Вперше у писемних джерелах село згадується в першій половині XVII ст. – Док. 6.
114. Кочерги – село, нині входить до Волокитинської сільської ради Путивльського району Сумської обл. – Док. 6.
115. Есмань – річка, ліва притока Десни, ліва Дніпра. Тече територією Кролевецького та ін. районів Сумської обл. На Есмані розташовані населені пункти Червоне Глухівського району і Кагань Путивльського району Сумської обл. – Док. 6.
116. Новосілки – село, нині в складі Радульської сільської ради Ріпкінського району Чернігівської обл. – Док. 6.
117. Усок – річка, ліва притока Івоти, ліва Десни. – Док. 6.
118. Матяшівка – село, нині Великобагачанського району. Виникло на початку XVII ст. Входило до Шишацької сотні Полтавського полку. – Док. 8.

119. Мелюшки – село, нині в Ковалівській сільській Раді Хорольського району Полтавської обл. – Док. 8.
120. Ромни – місто, нині (з 1962 р.) обласного підпорядкування, розміщене на правому березі Сули (лівої притоки Дніпра) в гирлі річки Ромна. У VIII-X ст. на території сучасного міста та його околиць жило східно-слов'янське плем'я северян. На території міста, крім того, збереглося два давньоруські городища і могильник (XI-XII ст.), на якому розміщено чотири поховання. Вперше Ромни згадуються під назвою Ромен у “Повчанні” Володимира Мономаха під 1096 р. – Док. 8.
121. Стародубівський полк – адм.-тер. і військова одиниця Лівобережної України в 2-й половині XVII-XVIII ст. Створений 1654 р. з 10 сотень у складі Ніжинського полку. 1663 р. виділений у самостійну одиницю і підпорядкований гетьманському управлінню. Адміністративним його центром став Стародуб. Значну частину землеводів Стародубівського полку становили маєтності монастирів, зокрема Києво-Печерської лаври. У різний час стародубівськими полковниками були: Яків Коровка, Михайло Яременко, Іван Гуляницький, Петро Рославець, Левко Остринин, Михайло Рубець, Михайло Небаба, Сава Шумейко, Тимофій Жоравка, Григорій Коровка, Семен Самойлович, Яків Самойлович, Яків Завадовський, Прокіп Силенко, Іван Черниш, Іван Скоропадський. Ліквідований 1781 р., а його територія включена до Новгород-Сіверського намісництва. – Док. 9.
122. Гудович Павло – сотник бакланський Стародубівського полку (1697-1700). – Док. 9.
123. Скоропадський Іван був чернігівським полковим писарем у 1674-1695 рр. – Док. 11.
124. Вихвостів – село, нині Городнянського району Чернігівської обл. Розташований за 25 км. від райцентру та за 14 км. від залізничної станції Голубичі. Вперше згадується наприкінці XVI ст. – Док. 11.
125. Боровиця – село, нині Чигиринського району Черкаської обл. – Док. 11.
126. Смяч – річка в Чернігівській обл., права притока Снову (бас. Дніпра). Довжина 47 км. Бере початок у Городнянському районі. Гирло – біля села Смяч Щорського району. – Док. 11.
127. Снов – річка в Брянській обл. РФ та Чернігівській обл., права притока Десни. Довжина – 253 км. Бере початок у Брянській обл. У межах Чернігівської обл. тече територією Городнянського, Семенівського, Чернігівського та Щорського районів, на берегах Снові розміщені м. Щорс, с. Конотоп Городнянського району, смт Седнів Чернігівського району та села Гірськ і Жовідь Щорського району. – Док. 11
128. Горленко Лазар Федорович – прилуцький полковник (1659, 1661, 1664-1668, 1672-1677, 1678, 1679-1680, 1687). – Док. 12.
129. Ольшана (Вільшана) – село, нині в Сосницькому районі Чернігівської обл. Розташована за 20 км. від райцентру. – Док. 12.
130. Некасівка. Напевне нині Некрасове Семенівської сільради Глухівського району. – Док. 13.
131. Яловицький (може Ялоцький) Василь Федорович був глухівським сотником Ніжинського полку в 1678-1696 рр. – Док. 15.
132. Верба – село, нині Коропського району Чернігівської обл. Вперше згадується під 1399 р. Знаходиться за 49 км. від райцентру. Док. 16.
133. Топчіївка – село, нині в складі Серадинської сільради Чернігівського району Чернігівської обл. Док. 20.
134. Олишівка – село, тепер смт Чернігівського району Чернігівської обл. – Док. 20.
135. Студенок – село, тепер Глухівського району Сумської обл. Засноване в XVII ст. – Док. 21.
136. Сліпорід – село, тепер підпорядковане Глухівській міській раді Сумської обл. – Док. 21.
137. Шабельники – село, нині в складі Кіровської сільської ради Кобеляцького району Полтавської обл. – Док. 22.

138. Снітин – село, нині Лубенського району Полтавської обл. – Док. 22.
139. Лубенський полк – адм-тер. і військова одиниця в Лівобережній Україні 2-ї пол. XVII-XVIII ст. Створений 1648 р. на чолі з полковником Герасимом Яськевичем (1648-1649). Після Зборівського договору 1649 р. територія Лубенського полку була розподілена між Миргородським і Кропивенським полками. Відновлений 1658 р. Полковим центром спочатку були Лубни, а в 1714-1727 рр. – м. Ромни. До його складу ввійшли сотні: Лубенська (дві), Лохвицька, Сенчанська (Синецька), Глинська, Роменська, Костантинівська, Смілянська. 1658 р. до Лубенського полку включено 4 сотні Кропивенського полку: Пирятинська, Чорнухинська, Городищенська, Яблунівська і дві сотні Полтавського полку: Букомську і Чигрин-Дібрівську. 1672 р. Лубенський полк склався з 13 сотень, згодом (1723-1744) в ньому налічувалося 11 сотень. Лубенськими полковниками в різний час були: Герасим Яськевич, Степан Шамлицький, Гнат Вербицький, Григорій Гамалія, Іван Сербин, Леонтій Свічка, Дмитро Зеленський, Василь Савич, Андрій Маркович, Яків Маркович, Петро Апостол, Павло Мартос, Іван Кулябка, Степан Максимович. – Док. 22.
140. Сула – річка в Сумській та Полтавській обл., ліва притока Дніпра (впадає у Кременчуцьке водосховище). Бере початок на Середньоруській височині поблизу хут. Червона Сула Сумської обл. – Док. 22.
141. Нехаївка – село, тепер Коропського району Чернігівської обл. Засновано в 1-й половині XVII ст. У 1654-1782 рр., село входило до складу Новомлинської сотні Ніжинського полку. – Док. 23.
142. Свиня – річка в Чернігівській обл. Тече територією Чернігівського району. – Док. 24.
143. Терехівка – село, нині в складі Чернігівського району, Чернігівської обл. – Док. 24.
144. Білоус – річка в Чернігівській обл., права притока Десни (бас. Дніпра). Бере початок біля села Пушкарів Ріпкінського району. – Док. 24.
145. Снов – річка в Брянській обл. РФ та Чернігівській обл., права притока Десни (бас. Дніпра). На її берегах розміщені міста Щорс, Конотоп; смт Седнів. – Док. 24.
146. Дирчин – село (до 1947 р., в складі кол. Тупичівського району Чернігівської обл.).
147. Смолин – село, нині Чернігівського району. Розташований на правому березі річки Десни за 34 км. від райцентру і за 6 км. від залізничної станції Жидиничі. – Док. 25.
148. Максим – село, нині в складі Козелецького району. Розташований на річці Десні за 48 км. від райцентру. – Док. 25.
149. Відомо, що Мелешенко Яків був новосанжарівським сотником у 1680-1700 рр. – Док. 26.
150. Ворскла – річка у Білгородській обл. РФ та Сумської і Полтавської областях України, ліва притока Дніпра (тепер впадає в Дніпродзержинське водосховище). Бере початок на схилах середньоруської височини. Живлення мішане. Річище звивисте. Головні притоки: Рябина, Мерло, Коломак, Тагамлик, Кустолова (ліві), Ворсклиця, Полузир'я, Великий Кобелячок (праві). – Док. 26.
151. Стахорцина – село, тепер Новгород-Сіверського району Чернігівської обл. – Док. 27.
152. Ноздря Наум Григорович – почепівський сотник у 1676-1677 рр. – Док. 28.
153. Старосілля – село, тепер Андріївської сільради Городнянського району Чернігівської обл. – Док. 28.
154. Стародуб – місто, тепер у складі Брянської обл. РФ. Розташований на берегах річки Бабинці, що впадає в річку Ваблю. Відомий з XI ст. як опорний пункт Чернігівського князівства. З 1654 р. – центр Стародубівського полку. – Док. 30.
155. Орлівка – село, нині Новгород-Сіверського району. Розташована за 45 км. від райцентру і залізничної станції Новгород-Сіверський. Входила до Понурницької сотні. Належала Іванові Мазепі, з 1708 р. – Павлові Полуботку. – Док. 31.
156. Овдіївка – село, тепер у складі Ісковецької сільради Лохвицького району Полтавської обл. – Док. 31.

157. Брусилів – село, тепер у складі Улянівської сільради Чернігівського району. – Док. 31.
158. Листвен – літописне місто. Виникло наприкінці X ст. Вперше згадано в “Повісті временних літ” під 1024 р. – Док. 31.
159. Тупичів – село, тепер Городнянського району. Розташований за 22 км. від райцентру і за 25 км. від залізничної станції Городня. Вперше згадується під 1526 р. – Док. 31.
160. Вус – річка в Стародубівському полку (тепер Брянської обл. РФ). – Док. 32.
161. Довбежа – село в Стародубівському полку (тепер у Брянській обл. РФ). – Док. 32.
162. Мовчан Федір був стародубівським полковником у 1678 р. – Док. 34.
163. Тютюрив – напевне це сучасне село Тютюрівщина, що в Гадяцькому районі Полтавської обл. – Док. 34.
164. Чигиринська експедиція. Йдеться про Чигиринські походи 1677-1678 рр., під час російсько-турецької війни 1677 і 1678 рр. – Док. 34.
165. Нове – село, тепер селище Рубанівської сільради Бахмацького району. – Док. 35.
166. Черковець Гнат Володкевич був стародубівським полковим військовим товаришем у 1683, 1690 рр. – Док. 36.
167. Густинський Прилуцький монастир. Заснований у селі Густині на початку XVII ст. на землях кн. Вишневецьких серед густих дубових лісів. Первісно – дерев'яний. Горів 1636, 1671. Ансамбль склався протягом 2-ї половини XVII-XVIII ст. і становить унікальний архітектурний комплекс доби барокко. – Док. 37.
168. Дейманівка – село, тепер Пириятинського району. Розташоване на лівому березі річки Удаю, за 14 км. від райцентру і залізничної станції Пириятин. – Док. 37.
169. Валки – село, тепер Прилуцького району. Розташований на річці Удай, за 12 км. від райцентру і залізничної станції Прилуки. Вперше згадується 1629 р. – Док. 37.
170. Варва – місто, нині смт Варвинського району, на річці Удай, за 33 км. від залізничної станції Прилуки. – Док. 37.
171. Удай – річка у Чернігівській і Полтавській обл., права притока Сули (бас. Дніпра). Довжина 327 км. – Док. 37.
172. Лисогір – річка в Чернігівській обл., ліва притока Удаю (бас. Дніпра). Бере початок в Ічнянському районі. – Док. 37.
173. Боршна – село, тепер у складі Валківської сільради Прилуцького району. – Док. 38.
174. Дідівці – село, тепер Прилуцького району. Розташовані на річці Боршні (притока Удаю) за 4 км. від райцентру і залізничної станції Прилуки. Вперше згадуються 1629 р. До 1690 р. входили до Переволочанської сотні Прилуцького полку – Док. 38.
175. Харитонівка – село, тепер Срібнянського району. Розташована за 8 км. від райцентру і за 11 км. від автодороги Київ – Суми. – Док. 38.
176. Васьківці – село, тепер Срібнянського району. Розташовані на річці Тростянці (притока Лисогору) за 15 км. від райцентру і за 22 км. від залізничної станції Блотниця. Первісна назва села Восківці. – Док. 38.
177. Сокиринці – село, тепер Срібнянського району. Розташовані за 12 км. від райцентру і за 5 км. від автодороги Київ – Суми. – Док. 38.
178. Шарварок (спільна праця) – додаткова феодальна повинність на спорудження і ремонт доріг, мостів, панських будинків та інших об'єктів. – Док. 38.
179. Глухівський Петропавлівський монастир. Розташований поблизу села Будища Глухівського району Сумської обл., за 24 км. від Глухова, на правому високому березі р. Києвень – пам'ятка архітектури українського барокко. Час заснування невідомий (за деякими даними 1230 р.). – Док. 39.
180. Холопкове – село, (з 1946 р. Перемога), тепер Глухівського району. Розташоване за 15 км. від райцентру і за 5 км. від залізничної станції Боничі. – Док. 39.
181. Баничі – село, тепер Глухівського району. Розташовані за 22 км. від райцентру на автодорозі Суми – Шостка. – Док. 39.
182. Села: Хозівка, Будища, Везенка, Мацькова, Черневе і Ротівка розташовані в Глухівському районі. – Док. 39.

183. Клевеня – річка, притока Сейму, ліва притока Дніпра, тече територією Городнянського району. – Док. 39.
184. Смош – село, тепер Прилуцького району. Розташоване на річці Смоші (притока Удаю), за 19 км. від райцентру і залізничної станції Прилуки. Вперше згадується 1629 р. – Док. 41.
185. Ракушка-Романовський Роман Онисимович (Ракушко: 1623-1703), імовірно автор “Літопису Самовидця”. Походив з ніжинських реєстрових козаків. У 1658-1663 – ніжинський сотник, 1663-1668 рр. – генеральний підскарбій. – Док. 42.
186. Батури́нський Ново́мли́нський (Кербутя́ський. Бобри́ківський) монастир. Заснований як чоловічий у середині XVII ст. на лівому березі річки Сейм і затоки річки Бобрік. Містився між селами Нові Млини і Кербутівка. З 1658 р. діяв як жіночий. Підпорядковувся Крупицько-Батури́нському Миколаї́вському монастиреві. 1786 р. його володіння були секуляризовані. Існував до 1827 р. – Док. 43.
187. Красногі́рський Га́дяцький Миколаї́вський чолові́чий монастир. Заснований 1442 р. неподалік від Гадяча на горі Красній. Закритий 1786 р. (згодом територія села Монастирські Будища). – Док. 44.
188. Ніжинський полк – адм.-тер. і військова одиниця. Створений 1648 р. Межував з Чернігівським, Переяславським, Прилуцьким полками і поділявся на 10 сотень. 1654 р. збільшився за рахунок Чернігівського полку. 1663 р. 10 сотень Ніжинського полку відійшло до новоствореного Стародубівського полку. У середині XVIII ст. у Ніжинському полку діяло 217 початкових шкіл. Ліквідований 1781 р. – Док. 45.
189. Припутні – село, тепер Ічнянського району. Розташовані на річці Удай, за 18 км. від райцентру і залізничної станції Крути. Засновані в першій половині XVII ст. – Док. 46.
190. Макошинський Миколаї́вський чолові́чий монастир. Заснований на початку XVII ст. на правому березі Десни. 1650 р. одержав маєтності від Адама Киселя та його брата Миколи. Деякий час був закритий. Відновлений 1660 р. 1687-1703 рр. – збудовано на місці попереднього дерев'яного мурований Миколаї́вський собор. – Док. 46.
191. Хотминівка – село, тепер у складі Привільнянської сільради Глухівського району. – Док. 47.
192. Києво-Печерський монастир. Йдеться про жіночий Вознесенський монастир. Заснований 1566 р. проти лаври. У зв'язку зі спорудженням Старої Печерської фортеці Вознесенський монастир переведений на Поділ й об'єднаний з Флорівським монастирем. – Док. 48.
193. Мазепа Марія (у чернецтві Марія Магдалина нар. Мокієвська). Мати гетьмана Мазепа. По смерті чоловіка (1665 р.) присвятила себе церковно-громадським справам. У 1686-1707 рр. ігуменя Вознесенського, а потім об'єднаного з Флорівським монастирем. – Док. 48.
194. Київський полк – адм.-тер. і військова одиниця в 2-й половині XVII-XVIII ст. Створений 1648 р. Полковим центром був Київ, а з початку XVIII ст. – Козелець. Складався з 17 сотень. Після Андрусівського перемир'я 1667 р. територія Київського полку на правому березі Дніпра відійшла до Польщі. 1669 р. до території, що лишилася було приєднано 5 сотень Переяславського полку і частину території Ніжинського полку. Київськими полковниками в різний час були: Михайло Кричевський, Григорій Ганджа, Василь Дворецький, Ангін Жданович, Павло Янепко-Хмельницький, Костянтин Солонина, Костянтин Мокієвський. Ліквідовано 1781 р. – Док. 48.
195. Стугна – річка у Київській обл., права притока Дніпра. Впадає у Київське водосховище. На березі Стугни – місто Васильків. – Док. 48.
196. Іванків – село, тепер (з 1940) смт, райцентр. Розташований на річці Тетерів, за 40 км. від залізничної станції Тетерів. Засноване 1589 р. – Док. 48.
197. Переяславський полк – адм.-тер. і військова одиниця. Як військовий підрозділ існував ще до 1648 р. Поділявся на 19 сотень. Центр полку м. Переяслав, тепер Переяслав-Хмельницький. Переяславськими полковниками в різний час були: Яцько Романенко,

- Федір Лобода, Павло Тетеря, Тимофій Цецора, Яким Сомко, Райча Думитрашко, Іван Лисенко, Леонтій Полуботок, Іван Миревич, Стефан Томара та ін. – Док. 48.
198. Бозова – село, тепер Києво-Святошинського району. Розташована за 34 км. від Києва на автошляху Київ – Житомир. – Док. 48.
 199. У 1687 р. київськими полковниками були Григорій Коровка-Вольський (1682-1687, до червня), Костянтин Солонина (1687, з червня – 1689). – Док. 48
 200. Семенівка – слобода, тепер місто на річці Ревні (бас. Десни). – Док. 50.
 201. Кам'янецький Успенський чоловічий монастир. Заснований 1687 р. ієромонахом Іоною Полховським на кошти Івана Мазепи в Новозибківському повіті (за 50 верст від повітового міста на річці Снові). 1764 р. закритий, а 1786 р. сюди з Стародуба переведено жіночий монастир. – Док. 50.
 202. Талалаївка – село, тепер Ніжинського району. Розташована за 15 км. від райцентру і залізничної станції Ніжин. Вперше згадується 1627 р. – Док. 51.
 203. Напевне йдеться про Ніжинський Веденський жіночий монастир. Заснований 1660 р. вдовою стародубівського полковника Ганною Бреславською у передмісті Овдіївка на березі річки Остер. – Док. 51.
 204. Мгарський Лубенський Спасо-Преображенський чоловічий монастир знаходиться в селі Мгарі на правому березі річки Сули при впадінні до неї річки Ольшанка. Заснований 1624 р., за іншими даними – 1619 р. коштом Раїни Вишневецької. – Док. 53.
 205. В'язівка – село, тепер Городищенського району Черкаської обл. – Док. 53.
 206. Чернігівський Єлецький Успенський монастир. Заснований у 60-х рр. XI ст. князем Святославом Ярославичем (1027-1076) на заході від Дитинця у хвойному лісі, звідки й дістав свою назву. 1239 р. спалений монголо-татарами. Відбудований 1445-1495 рр. У 1635-1649 рр. належав єзуїтам. Після визволення міста від польської шляхти монастир було відновлено. – Док. 55.
 207. Гаятовський Іоанкії (?-1688) – український письменник, громадсько-політичний і церковний діяч. Освіту здобув у Києво-Могилянській колегії, де згодом був ректором (1657-1665), 1668 р. став ігуменом, а 1669 – архимандритом Єлецького монастиря у Чернігові. – Док. 55.
 208. Сари – село Гадяцького району. Розташовані на правому березі річки Псла за 7 км. від райцентру та за 9 км. від залізничної станції Гадяч. – Док. 56.
 209. Крутьки – село, тепер Чернобаївського району. Розташовані на лівому березі Кременчуцького водоймища, за 18 км. від райцентру та за 20 км. від залізничної станції Золотоноша. Села Сари і Крутьки були надані Григорію Бутовичу Дем'яном Многогрішним універсалом від 8 січня 1670 р. і підтверджені за ним універсалом Івана Самойловича від 22 липня 1675 р. 1710 р. Іван Скоропадський згадані села Сари і Крутьки відібрав у Івана Бутовича. – Док. 56.
 210. Верба – річка на території Коропського району, нині не існує. – Док. 57.
 211. Рогізка – річка, ліва притока Снову, права Десни (бас. Дніпра). – Док. 57.
 212. Зарудний Григорій Федорович був осавулом Миргородського полку в 1688-1690 рр. – Док. 58.
 213. Великобудищанський Преображенський жіночий монастир. Заснований у XVII ст. як Спаський жіночий скит на правому березі річки Ворскли біля села Чернечий Яр (тепер Диканського району). – Док. 59.
 214. Крупицький Батурицький Миколаївський монастир. Заснований у часи Київської Русі на березі річки Сейм біля сучасного села Осіч Бахмацького району. Зруйнований у середині XIII ст. Відновлений на початку XVII ст. У 1680 р. на кошти генерального судді І. Домонтовича зведено мурований Миколаївський собор. – Док. 61.
 215. Любитове – село, тепер у складі Присеймівської сільради Конотопського району. – Док. 61.
 216. Золотоніський монастир. Час існування Золотоніського чоловічого монастиря встановити не вдалося. Відомо тільки, що 1719 р. діяв як жіночий. Розташовувався він

- біля села Коробівка, за 7 верст від Золотоноші. Згодом, після пожежі, яка знищила всі будівлі монастиря, його відбудовано у передмісті Золотоноші Зозульці 1765 р. тут споруджено Благовіщенську церкву. Монастир став називатися Золотоніський Благовіщенський монастир. – Док. 63.
217. Межигірський Спасо-Преображенський монастир. Заснований 988 р. під Києвом біля Вишгорода (тепер місто Києво-Святошинського району Київської обл.). У XI-XII ст. дістав земельні маєтності. 1240 р. був зруйнований монголо-татарами. У 20-х рр. XVI ст. почалася відбудова монастиря. У 60-х рр. стає шпиталем для старих запорожців. 1786 р. монастир закрито. – Док. 65.
218. Чернин – село, тепер Таращанського району Київської обл. – Док. 65.
219. Переяслав – місто (з 12.Х. 1943 – Переяслав-Хмельницький) Київської обл., центр Переяслав-Хмельницького району. Розташований на річці Трубежі (бас. Дніпра). Час заснування невідомий. Під назвою Переяслав-Руський згадується в договорі київського князя Олега з Візантією 911 р. як одно з чотирьох найбільших міст Київської Русі. – Док. 65.
220. Кистер – річка, права притока Убеди, права Десни, ліва Дніпра. На річці є населенні пункти Рудня і Авдіївка Сосницького району Чернігівської обл. – Док. 68.
221. Салтова Дивиця – село, тепер Куликівського району. Розташована на лівому березі Десни за 12 км. від райцентру і за 11 км. від залізничної станції Дроздівка. Згадується 1619 і 1625 рр. – Док. 69.
222. Кибинці – село, тепер Миргородського району. Розташовані за 18 км. від райцентру і за 3 км. від залізничної станції Кибинці. – Док. 71.
223. Тур'я – річка у Чернігівській обл., ліва притока Сноу (бас. Дніпра). Тече територією Коропівського і Щорського районів. – Док. 74.
224. Йдеться про Лизогуба Якова Кіндратовича, який був чернігівським полковником (див. прим. 14). – Док. 74.
225. Слобідка – село, тепер Миргородського району, Полтавської обл. Розташована на правому березі річки Хорол, за 18 км. від міста Миргорода і за 12 км. від залізничної станції Кибинці. – Док. 76.
226. Хорол – річка у Сумській і Полтавській областях, права притока річки Псел (бас. Дніпра). – Док. 76.
227. Спасо-Преображенський монастир у Новгороді-Сіверському. Заснований в XI – на початку XII ст. на пагорбі понад заплавою річки Десни. Головний мурований Спаський собор зведено на початку XIII ст. Багато нових будівель споруджено в другій половині XVII ст., зокрема муровану огорожу з кутовими баштами і надбрамною дзвіницею (1670-1699). – Док. 78.
228. Березна – місто, тепер смт Менського району, Чернігівської обл. Розташована за 33 км. від райцентру. Вперше згадується 1152 р. У 1654-1728 рр. – сотенне містечко Чернігівського полку, мало ратушу. – Док. 81.
229. Шостка – річка в Сумській обл., ліва притока Десни (бас. Дніпра). – Док. 82.
230. Пирогівка – село, тепер у складі Красненської сільради Бахмацького району Чернігівської обл. – Док. 83.
231. Римарівка – село, тепер Гадяцького району. Розташоване на річці Груні, за 11 км. від райцентру та за 9 км. від залізничної станції Гадяч. – Док. 85.
232. Грунь – річка в Сумській та Полтавській обл., права притока річки Псла (бас. Дніпра). – Док. 85.
233. Видубицький монастир заснований в 2-й половині XI ст. князем Всеволодом Ярославичем як родовий монастир. У 1070-1088 рр. споруджено Михайлівський собор. Сучасний ансамбль Видубицького монастиря склався наприкінці XVII – початку XVIII ст. – Док. 87.
234. Карасинівка – село, тепер у складі Брагинцівської сільради Козелецького району Чернігівської обл. – Док. 88.

235. Курилівка – село, тепер у складі Мезенської сільради Коропського району Чернігівської обл. – Док. 89
236. Кандибівка – село, тепер Садонівської сільради Оржинського району Полтавської обл. – Док. 89.
237. Журавка (у XVIII ст. – Жоравка) – село, тепер Варвинського району. Розташоване на річці Удай, за 10 км. від райцентру і за 25 км. від залізничної станції Линовиця. – Док. 91.
238. Журавка – річка в Полтавській обл., права притока Оржиці (бас. Дніпра). – Док. 91.
239. Ревна – річка у Брянській обл. РФ та Чернігівській обл. України, ліва притока Снову (бас. Дніпра). Бере початок у Брянській обл. – Док. 92.
240. Дем'янка – село, тепер у складі Великобузівської сільради Шишацького району. – Док. 92.
241. Товкачівка. Напевне йдеться про річку Товкачі, що тече територією Щорського району Чернігівської обл., ліва притока Цати (бас. Дніпра). – Док. 92.
242. Сеньківка – село, тепер Бориспільського району. Розташоване на березі річки Красилівки за 18 км. від райцентру і за 17 км. від залізничної станції Бориспіль. – Док. 93.
243. Стариця (тепер Велика Стариця) – село в складі Сеньківської сільради Бориспільського району. – Док. 93.
244. Кучаків (після 1937 р. – Кірове) – село Бориспільського району. Розташоване за 12 км. від райцентру і за 10 км. від автотраси Київ-Харків. Залізнична станція. Перша згадка відноситься до початку XVII ст. – Док. 94.
245. Бориспіль (Боришполь) – місто, тепер Київської обл., райцентр, залізнична станція, аеропорт. На місці Борисполя у XII ст. було укріплене поселення, де містилася церква і палац Володимира Мономаха. Місто вперше згадується під 1190 р. – Док. 94
246. Сулима Іван Михайлович (?-1635) – гетьман переєстрових козаків. Народився в селі Рогошах (тепер Чернігівського району Чернігівської обл.). Брав участь у козацьких походах проти турків і кримських татар. 1635 р. очолив козацьке повстання. – Док. 95.
247. Сулима Федір (?-1691) – син Івана Сулими, переяславський полковник. – Док. 95.
248. Сулимівка (Сулиминці) – село, нині Баришівського району. Розташована за 12 км. від райцентру і за 4 км. від залізничної станції Сулимівка. Заснована на початку 20-х років XVII ст. гетьманом Іваном Сулимою. – Док. 95.
249. Лебедин – село, тепер у складі Кіровської сільради Бориспільського району. – Док. 95.
250. Баришівка – одне з давніх поселень Київської Русі. Воно належало князеві Борису (XI ст.). У XIII ст. Баришівка зазнала спустошливого нападу монголо-татар. 1603 р. згадується городище. На початку XVII ст. належала кн. К. Острозькому, потім – коронному гетьманові С. Жолкевському, 1620 р. перейшло у власність його дочки. Після 1654 р. – в складі Переяславського полку. – Док. 95.
251. Мельня – село, тепер у Конотопському районі. Розташована на річці Сеймі, за 18 км. від райцентру і за 5 км. від залізничної станції Мельня на лінії Конотоп-Хутір-Михайлівський. – Док. 98.
252. Пальчики – село, нині входить до складу Городищенської сільради Бахмацького району. – Док. 100.
253. Погреби – село, тепер Прилуцького району, Чернігівської обл. Розташоване на річці Переводі, за 40 км. від райцентру і за 25 км. від залізничної станції Галка. – Док. 101.
254. Хижки – село, тепер Конотопського району. Розміщене на лівому березі Сейму, за 32 км. від райцентру і за 20 км. від залізничної станції Грузьке. – Док. 101.
255. Кропивне – село, тепер Бахмацького району (інше село Кропивне – у складі Григоро-Іванівської сільради Ніжинського району). Розташоване за 35 км. від райцентру та за 10 км. від залізничної станції Рубанка. Вперше згадується наприкінці XVII ст. – Док. 101.

256. Озаричі – село, у складі Присеймівської сільради Конотопського району Сумської обл. – Док. 101.
257. Воронине – село, тепер у складі Кальченківської сільради Білопільського району Сумської обл. – Док. 101.
258. Буцький Петро був полтавським полковим суддею у 1687-1700 рр. – Док. 102.
259. Мартинівка – село, тепер Гадяцького району. Розташована за 52 км. від райцентру та за 34 км. від залізничної станції Гадяч. – Док. 102.
260. Гуджули – село, тепер Полтавського району. Розташовані за 7 км. від Полтави. Відомі з середини XVI ст. – Док. 102.
261. Каленкович Никифор Каленикович був обозним Чернігівського полку 1688-1690 рр. – Док. 103.
262. Івашківка – село, тепер Городнянського району. Розташована за 27 км. від райцентру. – Док. 103.
263. Полуботок – село, тепер у складі Халявинської сільради Чернігівського району. – Док. 103.
264. Стрижень – річка, права притока Десни (бас. Дніпра). Довжина 24 км., бере початок у Сумській обл. Тече через Чернігів. На березі Стрижня розміщене село Роїще Чернігівського району. – Док. 103.
265. Іоасаф Кроковський – педагог і церковний діяч. По закінченні Києво-Могилянської колегії, виїхав за кордон – мандрував по багатьох країнах Європи, відвідуючи університети. Прослухав курс з філософії і богослов'я в Римській академії. Повернувшись в Україну, прийняв чернецтво в Києво-Печерській лаврі. З 1683 р. працював учителем риторики і поезики в Києво-Могилянській колегії. Був її ректором, ігуменом Києво-Братського і Києво-Микільського монастирів. 19 жовтня 1707 р. обраний і 28 лютого 1708 р. затверджений митрополитом київським. 1717 р. викликаний Петром I до столиці, але з дороги засланий до Тверського архангельського монастиря, де 1 липня 1718 р. помер. – Док. 104.
266. Київський Миколаївський (Микільський) Пустинний монастир виник на терасі правого берега Дніпра при Миколаївській церкві. Збудований стараннями мадярського ватажка Олмоша у 80-і рр. IX ст. (нині урочище Аскольдова могила). 1690-1693 рр. на краю Печерського плато споруджено мурований повий великий собор коштом Івана Мазепи (т.зв. військовий) у стилі українського барокко (архітектор Осип Старцов). Інтер'єр собору прикрашав, семиповерховий унікального різблення іконостас, 1750 р. поряд з собором збудовано дзвіницю. Розібраний і на його місці у 1962-1965 рр. збудовано Палац піонерів (тепер школярів). – Док. 104.
267. Шишаки – село, тепер Хорольського району. Розташовані за 11 км. від райцентру і за 15 км. від залізничної станції Хорол. Входили до Хорольської сотні Миргородського полку. – Док. 105.
268. Заворичі – село, тепер Броварського району Київської обл. – Док. 106.
269. Трубіж – річка у межах Чернігівської і Київської обл., ліва притока Дніпра. Впадає у Канівське водосховище. Довжина 125 км. – Док. 106.
270. Вовчок – село Козелецького району. Розташований за 35 км. від райцентру. – Док. 106.
271. Стара Рудня – село, тепер Щорського району на річці (притоці Сноу) за 20 км. від райцентру і за 7 км. від залізничної станції Камка. – Док. 110.
272. Кобилянка – село, тепер у складі Улянівської сільради Чернігівського району. – Док. 110.
273. Вишгород – місто (з 1968 р.) Києво-Святошинського району. – Док. 111.
274. Флорівський (Фролівський) жіночий монастир у Києві. Відомий з XV ст. 1710 р. його об'єднано з Вознесенським монастирем, переведеним з Печерська у зв'язку з спорудженням Старої Печерської фортеці. У 1722-1732 рр. збудовано Вознесенську церкву. – Док. 112.

275. Села Дмитровичі (тепер Великі Дмитровичі і Малі Дмитровичі Обухівського району Київської обл.) і Вишеньки (тепер Бориспільського району Київської обл.), 22 грудня 1648 р. Богдан Хмельницький передав Флорівському монастиреві. (Див. Універсали Богдана Хмельницького. – К., 1998. – С. 85. – № 19). – Док. 112.
276. Мрин – містечко, тепер село Носівського району Чернігівської обл. Розташований на річці Остер. Заснований у кінці XVI ст. Вперше згадується на початку XVII ст. – Док. 113.
277. Гирине – село, тепер у складі Княжицької сільради Ямпільського району Сумської обл. – Док. 116.
278. Барановський Яків був київським полковим осавулом у 1689-1696 рр. – Док. 118.
279. Літки – село, тепер Броварського району Київської обл. Розташовані на лівому березі річки Десни, за 33 км. від райцентру і залізничної станції Бровари. Перша згадка про Літки датується 1426 р. – Док. 119.
280. Карпеки – село, тепер у складі Сираївської сільради Козелецького району Чернігівської обл. – Док. 119.
281. Соболівка – село, тепер у складі Літочківської сільради Броварського району Київської обл. – Док. 119.
282. Чепелів – село, тепер Щорського району Чернігівської обл. Розташований за 12 км. від райцентру і залізничної станції Щорс. – Док. 124.
283. Високе – село, тепер Борзнянського району Чернігівської обл. Розташоване на р. Доч, за 16 км. від райцентру та за 2 км від залізничної станції Доч. Вперше згадується в 2-й половині XVI ст. – Док. 125.
284. Ховми – село, тепер Борзнянського району. Розташовані за 22 км. від райцентру і за 17 км. від залізничної станції Бондарівка. Відомі з 1-ї пол. XVII ст. – Док. 125.
285. Сидорівка – село, тепер у складі Ховминської сільради Борзнянського району. – Док. 125.
286. Полуботок Леонтій Артемієвич (?-1695) – чернігівський сотник (1671), наказний полковник (1671), генеральний бунчужний (1672, 1673-1677), генеральний осавул (1678-1681), переяславський наказний полковник (1683-1685, 1689-1690). Помер у Чернігові і похований в Єлцькому монастирі. – Док. 126.
287. Кожум'яки – місцевість між Старокіївською горою і Замоквою горою у Подільському районі м. Києва. За часів Київської Русі тут жили ремісники-кожум'яки, які згодом своїм цехом увійшли до Братства. Тепер на місці Кожум'як проходить Кожум'яцька вулиця (від вулиці Верхній Вал до Дегтярної вулиці). – Док. 127.
288. Сліпорід – річка, тепер у Полтавській обл. Права притока р. Сули (бас. Дніпра). Довжина 83 км. Тече територією Гребінківського, Оржицького і Лубенського районів. На берегах річки розташовані села Майорщина, Тарасівка, Ульяновка, Олександрівка, Лазірки, Воронинці, Черевки. – Док. 128.
289. Тахтаулове (кол. Тахаулов, Тахтаулов) – село Полтавського району. Розташоване за 14,5 км. від Полтави та за 10,5 км. від залізничної станції Полтава-Київська, поблизу урочища Побиванки. – Док. 129.
290. Рудка – село, тепер Чернігівського району. Розташована на річці Струга (притока річки Бичалки), за 16 км. від райцентру і залізничної станції Чернігів. Вперше згадується під 1660 р. – Док. 130.
291. Кошівка – село, тепер у складі Новобілоуської сільради Чернігівського району. – Док. 130.
292. Держанівка – село, тепер Носівського району Чернігівської обл. Розташована на річці Остер, за 28 км. від райцентру і за 33 км. від залізничної станції Носівка. Вперше згадується в XVI ст. 1604 р. було збудовано Троїцьку церкву. – Док. 132.
293. Осківці – село, тепер у складі Лучанської сільської ради Лохвицького району Полтавської обл. – Док. 133.

294. Хрулі – село, тепер у складі Бадаквянської сільради Лохвицького району Полтавської обл. – 135.
295. Степуки – село, тепер у складі Свиридівської сільради Лохвицького району Полтавської обл. – Док. 136.
296. Романовський Іван Романович був мглинським сотником Стародубівського полку в 1689-1705 рр. – Док. 137.
297. Убідь – річка у Чернігівській обл., права притока Десни (бас. Дніпра). Довжина 106 км. Тече територією Корюківського, Менського, Новгород-Сіверського, Сосницького районів. На берегах Убеді розміщені населені пункти Холми, Макошине і Сосниця. – Док. 138.
298. Михайлівка – село, тепер у складі Ковнинської сільради Новгород-Сіверського району або Сновської сільради Щорського району Чернігівської обл. – Док. 139.
299. Низківка – село, тепер Щорського району Чернігівської обл. Розташоване за 22 км. від райцентру і за 4 км. від залізничної станції Низківка. – Док. 146.
300. Палій Семен (Гурко; поч. 1640-1710) – визначний військовий і політичний діяч, полковник фастівський (білоцерківський), керівник Правобережної козаччини кінця XVII – початку XVIII ст., родом з м. Борзни. 1704 р. був заарештований і депортований до Москви. Після розриву Мазепи з Московією Палія було повернуто із Сибіру, і він далі був білоцерківським полковником. Помер у січні 1710 р., похований у Межигірському монастирі. – Док. 147.
301. Береза – село, тепер Глухівського району Сумської обл. Розташована за 8 км. від райцентру і за 10 км. від залізничної станції Глухів. – Док. 149.
302. Морівськ – (до 1917 – Муровськ, Моровеїськ, Морівійськ) – село Козелецького району Чернігівської обл. Розташований на р. Десні, за 42 км. від райцентру. Відомий з 1147 р., як літописне місто Чернігівського князівства, з середини XIII ст. – село. У 1866 – містечко. – Док. 150.
303. Леляки – село, тепер у складі Сасинівської сільради Пирятинського району. – Док. 151.
304. Ніжинський Красноострівський (Ветхоріздвяний Георгіївський) монастир заснований у 1-й половині XVII ст. Він згадується в універсалі Богдана Хмельницького (1654) – і грамоті російського царя Олексія Михайловича (1660). – Док. 153.
305. Ямище – село, тепер у складі Малолиственської сільради Ріпкинського району Чернігівської обл. – Док. 157.
306. Ржавець, Иржавець – село Ічнянського району Чернігівської обл. Розташований за 16 км. від райцентру та 18 км від залізничної станції Ічня. – Док. 158.
307. Пушкарівка – село, тепер у складі Супрунівської сільради Полтавського району Полтавської обл. – Док. 160.
308. Обмачів – село, тепер Бахмацького району Чернігівської обл. Розташований на р. Сеймі, за 29 км. від райцентру та залізничної станції Бахмач. Вперше згадується 1636 р. – Док. 162.
309. Матіївка – село, тепер Бахмацького району. Розташоване на р. Сеймі, за 26 км. від райцентру та залізничної станції Бахмач. Вперше згадується в 1-й половині XVII ст. – Док. 162.
310. Спаське Поле – село. У Сосницькому районі Чернігівської обл. є село Спаське. Вперше згадується 1552 р. З 1666 р. належало Спасо-Преображенському монастиреві. – Док. 162.
311. Сосниця – місто, тепер смт, райцентр Чернігівської обл. Розташована на правому березі р. Убідь (прит. Десни), за 18 км. від залізничної станції Мена. Вперше згадується під 1234 р. як місто Чернігівського князівства. – Док. 165.
312. Масалаївка – село, тепер у складі Загребельської сільради Сосницького району Чернігівської обл. – Док. 165.
313. Каліберда (Келеберда, Кериберда, Гебердіїв Ріг, Кере Берда) – село тепер у складі Салівської сільради Кременчуцького району. Розташована на березі Дніпродзержин-

- ського водосховища, за 30 км. від райцентру та за 20 км. від залізничної станції Галещина. Келеберда – одно з найдавніших поселень на території краю, містилося на відрозі над Дніпром. До кінця ХХ ст. у селі зберігалися рештки давніх укріплень, заснованої на початку XVII ст. фортеці. З Келебердинською фортецею пов'язані події визвольних змагань українського народу в той час. – Док. 166.
314. Цибля – річка, ліва притока Трубежа. – Док. 166.
315. Конотоп – село, тепер Городнянського району, центр сільради. Розташований на річці Снові, за 22 км. від райцентру та за 25 км. від залізничної станції Городня. – Док. 167.
316. Смяч – село, тепер Новгород-Сіверського району. Розташований на річці Смяч (притока Десни) за 22 км. від райцентру і залізничної станції Новгород-Сіверський. Заснований у 1-й половині XVII ст. Друге село з назвою Смяч тепер знаходиться у Щорському районі Чернігівської обл. Розташований за 18 км. від райцентру і за 12 км. від залізничної станції Камка. Вперше згадується на початку XVI ст. – Док. 167.
317. Хрипківка – село Городнянського району. Розташована за 3 км. від райцентру та 7 км. від залізничної станції Городня. – Док. 167.
318. Тарнавський Федір Іванович був сотником 1-ї Варвинської сотні Прилуцького полку в 1689-1694 рр. – Док. 168.
319. Плехів (У XVIII ст. – Плехове) – село, тепер Оржицького району Полтавської обл. Розташований на правому березі річки Сули за 7 км. від райцентру і 50 км. від залізничної станції Лубни. – Док. 169.
320. Осняки – село, можливо тепер це село Осняг у складі Білоусівської сільради Черняхівського району Полтавської обл. – Док. 169.
321. Дурні (з 1921 р. – Миколаївка) – село Менського району Чернігівської обл. – Док. 169.
322. Краскувшина – можливо це тепер село Красківське, що в складі Даницької сільради Ріпкинського району Чернігівської обл. – Док. 169.
323. Величківщина – село, можливо це тепер Величківка, що в складі Киселівської сільради Менського району, Чернігівської обл., або ж ще – Величківщина в складі Оріхівської сільради Лубенського району. – Док. 169.
324. Пакуль (Пакулька) – річка, ліва притока Дніпра, тече територією Чернігівського району. – Док. 169.
325. Ворзна (Борзна) – річка, ліва притока Дніпра. Тече територією Ріпкинського району Чернігівської обл. – Док. 169.
326. Козелецький Георгієвський чоловічий монастир, заснований 1654 р. у селі Данівці (тепер Козелецького району) на березі річки Остер, в якому органічно поєднані риси української архітектури двох стильових епох – барокко і класицизму. – Док. 171.
327. Махнія – річка, ліва притока Десни. – Док. 171.
328. Ковчин. – село, тепер Куликівського району. Розташований на лівому березі Десни, за 9 км. від райцентру і за 10 км. від залізничної станції Дроздівка. – Док. 174.
329. Білогородка – село тепер Києво-Святошинського району. Розташована на правому березі річки Ірпінь, за 22 км. від Києва, з яким сполучена автодорогою, і за 8 км. від залізничної станції Боярка. Територія сучасної Білогородки була заселена здавна. Згодом тут виникло місто Білгород, як один з пунктів у системі оборони Києва від нападів кочівників. Уперше згадується в літописах під 980 р. На той час Білгород з прилеглими землями являв собою володіння великого князя київського Володимира Святославича. Тут знаходився князівський палац, 991 р. в Білгороді було збудовано фортецю, залишки якої збереглися дотепер. У XI-XII ст. Білгород був значним ремісничо-торговим центром. 1240 р. місто було зруйноване монголо-татарами. Під час визвольних змагань на чолі з Богданом Хмельницьким Білгородка стала центром Білгородської сотні Київського полку. – Док. 175.
330. Борщагівка – село, тепер околиця Києва, неподалік від Святошина. У минулому належала Братському монастиреві, 1740 р. тут була споруджена дерев'яна п'ятибанна

- церква. Тепер на території Борщагівки – житловий масив – Микільська Борщагівка. – Док. 175.
331. Кролевець – місто на річці Реті та її притоці Свидні, райцентр Сумської обл. Заснований 1601 р. З 1654 р. – центр Кролевецької сотні Ніжинського полку. – Док. 176.
332. Реть – річка, ліва притока Есмані, ліва Десни (бас. Дніпра). – Док. 176.
333. Скельський Преображенський чоловічий монастир. Заснований 1660 р. ченцями Корсунського монастиря, спустошеного уніатами. Розташовувався на правому березі річки Ворскли біля села Куземина (тепер село Скелька Сумської обл.). На землях зінківського полковника В. Шишака. Мав три дерев'яні церкви: Різдва Іоана Предтечі, Введенську (трапезну) і Преображенську. 1786 р. монастир закрито, маєтності секуляризовано. – Док. 180.
334. Данилівка – село, тепер Менського району. Розташована за 6 км. від райцентру і залізничної станції Мена. Вперше згадується в середині XVII ст. – Док. 185.
335. Галка – село, тепер у складі Олексинської сільради Срібнянського району Чернігівської обл. – Док. 186.
336. Ждани – село, тепер Лубенського району Полтавської обл. Розташовані в долині річки Сулиці (притока Сули), за 30 км. від райцентру і залізничної станції Сенча. – Док. 189
337. Кліщинці – село, тепер Чернобаївського району Черкаської обл. Розташовані на березі Кременчуцького моря, за 45 км. від райцентру. Село відоме з XVII ст. – Док. 192.
338. Русанів. – село, тепер Броварського району Київської обл. Розташований на правому березі річки Трубіж, за 30 км. від райцентру та залізничної станції Бровари. Засноване село наприкінці XV ст. – Док. 196.
339. Київський Кирилівський монастир заснований у середині XII ст. в урочищі Дорогожичі як родовий монастир Чернігівських князів – Ольговичів. – Док. 197.
340. Іржищівський монастир. Йдеться про Ржищівський Преображенський монастир. – Док. 197.
341. Богданівка – село, тепер Шосткинського району Сумської обл. Розташована за 12 км. від райцентру і за 3 км. від залізничної станції Пирогівка. – Док. 200.
342. Сейм – річка, ліва притока Десни. Бере початок на схилах середньоросійської височини у Белгородській обл., тече в межах Курської обл. РФ. Сумської та Чернігівської областей України. Довжина 748 км. На берегах Сейму розміщені смт Батурин і села Матіївка, Обмачів, Головеньки і Нові Млини. – Док. 204.
343. Козелець – місто, тепер смт, райцентр Чернігівської обл. Розташований на річці Остер, за 40 км. від залізничної станції Бобровиця. Відомий з XV ст. З 1654 р. – сотенне місто Київського полку, з 1669 р. – центр Київського полку, де працювала полкова канцелярія. 1656 р. Козелець одержав магдебурзьке право. 1662 р. тут відбулася Козелецька рада, на який гетьманом було обрано Якіма Сомка. Його обрання визнала більшість козацьких полків, але царський уряд не визнав законним обрання його гетьманом. – Док. 207.
344. Виповзів – село, тепер у складі Карпилівської сільради Козелецького району. – Док. 207.
345. Київський Михайлівський Золотоверхий монастир. Заснований 1108 р. київським князем Святославом Ізяславичем на місці Дмитрівського монастиря. У 1108-1113 рр. в ньому споруджено Михайлівський Золотоверхий собор. У XII ст. монастир був місцем поховання князів. – Док. 208.
346. Мова йде про універсали Богдана Хмельницького від 21 і 22 травня 1654 р. (Див. Універсали Богдана Хмельницького. – К., 1998. – № 75, 77. – С. 144-146). – Док. 208.
347. Короп – місто, тепер смт, райцентр Чернігівської обл. Розташований за 26 км. від залізничної станції Алтинівка. Відомий з XVI ст. Сотенно містечко Ніжинського полку. Коропська сотня була підпорядкована безпосередньо гетьманові. – Док. 209.

348. Безсали – село, тепер Лохвицького району Полтавської обл. Розташовані на правому березі річки Суха Лохвиця, за 10 км. від райцентру та 21 км. від залізничної станції Сула. Засновані на початку XI ст. – Док. 210.
349. Книшівка – село, тепер Гадяцького району. Розташована на правому березі річки Псел, за 15 км. від райцентру і за 13 км. від залізничної станції Гадяч. Згадується в історичних джерелах XVII ст. – Док. 211.
350. Гадяцький Красногірський Миколаївський чоловічий монастир. Заснований 1440 р., за 6 верст на південь від Гадяча на горі Красній, згодом на території села Монастирські Будища. – Док. 211.
351. Переволочна – село, тепер Прилуцького району. Розташована на річці Удай, за 22 км. від райцентру і залізничної станції Прилуки. Вперше згадується під 1092 р. – Док. 216.
352. Томара Василь Степанович був наказним переяславським полковником у жовтні 1715 р. – Док. 210.
353. Камінь – село Кролевецького району Сумської обл. Розташоване на правому березі річки Сейм, за 25 км. від районного центру і залізничної станції Кролевець. Відоме з початку XVII ст. – Док. 220.
354. Чернігівський П'ятиницький монастир. Час заснування невідомий. У XVII-XVIII ст. діяв як жіночий. 1668 р. деякі приміщення монастиря були пошкоджені. Відбудований коштом чернігівського полковника В. Дуніна-Борковського. Зазнав утрат під час пожежі 1750 р. Комплекс монастиря складався з мурованої Св. Параскеви П'ятиницької церкви, спорудженої наприкінці XII – на початку XIII ст., на чернігівському посаді біля торгу, дзвіниці з храмом Прокопія, трапезної, келій з храмом Іоанна Предтечі (не збереглися). Був обнесений дерев'яною огорожею. Закритий 1786 р. – Док. 221
355. Мохнатин – село, нині в Чернігівському районі. Розташований за 20 км. від райцентру і залізничної станції Чернігів. Вперше згадується в писемних джерелах 1660 р. – Док. 221.
356. Юр'ївка – село, що в складі Мохнатинської сільради Чернігівського району. – Док. 221.
357. За час свого гетьманування Іван Мазепа видав щонайменше 10 універсалів (16 червня 1688, 13 січня 1691, 6 червня 1694, 16 липня 1694, 13 січня 1698, 16 червня 1699, 8 листопада 1699, 16 травня 1701, 25 листопада 1706, 2 червня 1708), якими забороняв козакам і монастирям шикувати в Києві на шкоду міщанам і магістрату. З одного боку це свідчило, що Мазепа намагався захистити інтереси київських міщан і магістрат міста, а з другого показує, що накази гетьмана не виконувалися, інакше не треба було б так часто їх видавати. – Док. 222.
358. Межигірський Спасо-Преображенський монастир заснований 988 р. недалеко від Києва біля Вишгорода (тепер місто Києво-Святошинського району Київської обл.). У XI-XII ст. дістав земельні маєтності від князів. 1240 зруйнований монголо-татарами. Відбудова розпочалася у 20-ті роки XVI ст. У 1-й половині XVII ст. монастир був одним з осередків антиуніатської боротьби. У 60-ті роки XVII ст., після зруйнування польськими військами Трахтемирівського монастиря, Межигірський монастир став шпиталем для старих запорожців. 1786 р. монастир було закрито. Знову відкрито 1886 р. і 1894 р. перетворено на жіночий монастир. У 30-ті роки XX ст. він був закритий, а будівлі розібрані. – Док. 223.
359. Київський Братський монастир заснований 1616 р. До ансамблю входила церква Богоявлення. Ліворуч від головної церкви містився старий двоповерховий корпус Київської академії. Ліворуч у глибині двору – кол. трапезна і духівська церкви. До ансамблю монастиря входив новий корпус академії, дзвіниця. Замикали Братський монастир одноповерхові споруди; господарські приміщення. Посеред подвір'я – сонячний годинник XVIII ст. У Братському монастирі було поховано гетьмана Петра Сагайдачного, українського вченого мандрівника В. Григоровича-Барського. – Док. 223
360. Котор (Котур) – річка, права притока Ірпеня, права Дніпра. – Док. 223.

361. Шуйкевич Захар Іванович у 1665-1669 рр. був генеральним писарем, пізніше писарем генерального суду. – Док. 223.
362. Журахівський Лук'ян Якович був ніжинським полковником у 1678-1685, 1701-1718 рр. – Док. 223.
363. Мостище – село, нині центр сільської ради Макарівського району. Розташоване на лівому березі річки Ірпінь, за 30 км. від райцентру. – Док. 223.
364. Антонівка – село, нині Варвинського району Чернігівської обл. Розташоване на річці Удай, за 22 км. від райцентру та за 15 км. від залізничної станції Линовиця. Вперше згадується в джерелах середини XVII ст. – Док. 225.
365. Ладан – селище міського типу, що нині в Прилуцькому районі. Розташований на річці Удай, за 18 км. від райцентру і залізничної станції Прилуки. Вперше згадується 1603 р., коли тут було засновано Ладанський Покровський монастир. – Док. 225.
366. Петропавлівський монастир заснований на початку 90-х років XVII ст., коли пустку колишнього домініканського костюлу св. Миколи на Подолі поблизу Флорівського монастиря (збудований бл. 1610 р.) було перероблено на церкву Петра і Павла. Велика перебудова сталася вже у 1744-1750 рр., коли замість готичного ступінчастого фронтона зроблено бароковий, дах знижено, всередині виконано іконостас у характері рококо. Тоді ж І. Григорович-Барський побудував поруч з церквою триповерхову дзвіницю. Після пожежі 1811 р. від неї збереглися тільки перші два поверхи. У 1787-1811 р. Петропавлівський монастир належав грекам. – Док. 227.
367. Ілляшенко (Шолудько) Ярема був чигриндубровським (чигириндібровським) сотником Лубенського полку в 1692-1700 рр. – Док. 229.
368. Гусине – село, до 1946 р. центр сільради Градизького району Полтавської обл. З 1962 р. Градизьк у складі Глобинського району. – Док. 229.
369. Чигирин-Дуброва (Чигирин-Діброва чи Морозівка) – село на березі Сули, в складі Лубенського полку, з 1797 – Кременчуцького повіту. У 1946 р. – центр сільської Ради Гродизького району Полтавської обл. З утворенням Кременчуцького водосховища (1959 р.) більшість його жителів переселилося в новозасноване селище Новоселівка. – Док. 229.
370. Лохвиця – місто, тепер центр Лохвицького району Полтавської обл. Розташоване на річці Лохвиця (прит. Сули) на автошляху Київ-Суми, за 12 км. від залізничної станції Сула. Час заснування невідомий. Входила до Переяславського князівства. Вперше згадується в історичних джерелах 1320 р. З 1648 р. – сотенне містечко Миргородського (до 1658), а потім Лубенського полку (1658-1781). – Док. 229.
371. Стороженко Іван був прилуцьким полковником у 1687-1692 рр. До того у 1676-1687 рр. ічеським сотником. – Док. 230.
372. Ржавець – напевне йдеться про сучасне село Іржавець, що в Ічнянському районі. Див. прим. 306. – Док. 230.
373. Іваниця – тепер село Ічнянського району. Розташована за 22 км. від райцентру та залізничної станції Ічня. Виникла наприкінці XVI ст. – Док. 230.
374. Ковжижа – село, тепер у складі Милорадівської сільради Котелевського району. – Док. 231.
375. Ніжинським полковим писарем Іван Василевич Пироцький був у 1694-1695, 1696-1697 роках. – Док. 235.
376. Вересоч – село, тепер Куликівського району Чернігівської обл. Розташоване за 14 км. від райцентру і за 1,5 км. від залізничної станції Вересоч. Вперше згадується 1654 р. в складі 3-ої Ніжинської сотні. Село одержували на ранг полковники Борсук, Я. Жураковський, Я. Непрак, С. Забіла, Д. Максимович, полковий писар І. Пироцький, нащадки якого володіли ним до кінця XVIII ст. – Док. 235.
377. Красилівка – село, тепер Козелецького району. Розташоване за 33 км. від райцентру та за 30 км. від залізничної станції Чернігів. Вперше згадується 1670 р. – Док. 235.

378. Комарівка – село, тепер Борзнянського району. Розташована на річці Смолянці, за 22 км. від райцентру та за 18 км. від залізничної станції Крути. Вперше згадується в 1-й половині XVII ст. З 1692 р. належала Київському Софійському монастиреві. – Док. 237.
379. Будища. Мова йде про Лютенські Будища, що нині входять до Зіньківського району Полтавської обл. Розташовані між невеликими річками Рудкою та Курягою. Виникли десь у середині XVII ст. Входили до Лютенської сотні, Зіньківської сотні Полтавського полку (звідси й назва). – Док. 238.
380. Троянівка – село, тепер у складі Бірківської сільради Зіньківського району. – Док. 238.
381. Світильне – село, тепер у складі Броварського району. Розташоване на західному березі річки Трубіж, за 30 км. від райцентру і за 12 км. від залізничної станції Бобринь. – Док. 239.
382. Ніс Іван був прилуцьким полковим суддею в 1693-1705 рр. – Док. 241.
383. Щурівка – село, що нині в складі Городнянської сільради Ічнянського району. – Док. 241.
384. Солонина Сергій у 1690-1696 рр. був київським полковим хорунжим. Див. прим. 88. – Док. 243.
385. Погар – до 1781 р. сотенне місто Стародубівського полку. З 1781 р. – повітове місто Новгород-Сіверського намісництва. З 1797 р. – заштатне місто Малоросійської, 1802 р. – Чернігівської губернії. – Док. 244
386. Мглин – сотенне місто Стародубівського полку. З 1781 р. Мглин – повітове Новгород-Сіверського намісництва. З 1797 – Малоросійської, а з 1802 р. – Чернігівської губ. – Док. 245.
387. Силенко Прокіп був стародубівським полковим сотником у 1693-1706 роках. – Док. 246.
388. Петровський Лук'ян був переяславським полковим писарем у 1692-1706 рр., сотником 1-ої полкової сотні в 1712-1715 рр. – Док. 247.
389. Скопці (з 1946 р. – Веселинівка) – село, тепер Баришівського району. Розташовані на річці Альта, за 18 км. від райцентру і за 9 км. від автотраси Київ-Харків. Засноване село наприкінці XVI ст. – Док. 247.
390. Будки – село, що нині в складі Артеярщинської сільради Зіньківського району Полтавської обл. – Док. 250.
391. Коровинці – село, тепер Недригайлівського району Сумської обл. Розташовані на річці Сулі, за 13 км. від райцентру і за 27 км. від залізничної станції Ромни. – Док. 250.
392. Манжосівка – село, тепер у складі Дідівської сільради Прилуцького району. – Док. 251.
393. Сербин Войця був переяславським полковником у 1674 (наказ.), 1675-1676, 1679-1683 рр. – Док. 252.
394. Мирович Іван був переяславським полковником у 1692-1706 рр. – Док. 252.
395. Мамеки – село, тепер Новгород-Сіверського району. Розташоване на березі річки Смяч, за 15 км. від райцентру і залізничної станції Новгород-Сіверський. – Док. 254.
396. Хибалівка – село, тепер Куликівського району. Розташована на лівому березі Десни, за 19 км. від райцентру і за 5 км. від залізничної станції Вересоч. Заснована з першої половини XVII ст. У 1654-1781 рр. входила до Ніжинської полкової сотні. – Док. 255.
397. Вересоч – річка, ліва притока Десни. тече територією Куликівського району. Бере початок на південному сході від села Орлівка. – Док. 255
398. Борзна – містечко, тепер смт. Розташоване на однойменній річці, за 33 км. від райцентру Мени. Вперше згадується 1152 р. Належала коронному польному гетьманові Потоцькому, який завів тут ремісничі цехи і побудував земляну фортецю. У 1654-1781 рр. – сотенне містечко Чернігівського полку. – Док. 256-257.
399. Миколаївка – село, тепер Борзнянського району Чернігівської обл. Розташована за 10 км. від райцентру та за 13 км. від залізничної станції Доч. Вперше згадується в XVII ст. – Док. 256-257.

400. Борзна – річка, ліва притока Дочі (бас. Дніпра). Тече територією Борзнянського району Чернігівської обл. Бере початок біля села Великої Загорівки. На її берегах розташоване село Мала Загорівка. – Док. 256-257.
401. Шрамченко Леонтій був олишівським сотником Ніжинського полку в 1693-1709 рр. – Док. 258.
402. Остер – річка в Чернігівській обл., ліва притока Десни. Бере початок поблизу села Кальничівка Бахмацького району. – Док. 259.
403. Киселівка – село, тепер Менського району. Розташована на річці Мена, за 10 км. від райцентру і залізничної станції Мена. Відома з XVII ст. – Док. 259.
404. Клевинь – село, тепер Шептаківської сільради Новгород-Сіверського району. – Док. 260.
405. Сопич – село, тепер Глухівського району Сумської обл. Розташований за 44 км. від райцентру і за 32 км. від залізничної станції Есмань та за 3 км від автодороги Київ-Москва. – Док. 260.
406. Малюга Федір був Івангородським сотником Ніжинського полку в 1694-1697 рр. – Док. 261.
407. Хороше Озеро – село, тепер Борзнянського району Київської обл. Розташоване за 22 км. від райцентру та за 6 км. від залізничної станції Крути. – Док. 263.
408. Кагарлик – село, тепер смт (з 1956 р.) розташоване на берегах річки Росава, за 77 км. від Києва, залізнична станція, центр однойменного району Київської обл. – Док. 263.
409. Синяк – село, тепер Києво-Святошинського району Київської обл. – Док. 263.
410. Печі – село, тепер Борзнянського району Київської обл. Розташовані на річці Остер, за 50 км. від райцентру і за 5 км. від залізничної станції Крути. Вперше згадується в першій половині XVII ст. – Док. 263.
411. Крути – село, тепер Ніжинського району. Розташовані за 18 км. від райцентру і за 3 км. від однойменної залізничної станції. Засновані в першій половині XVII ст. – Док. 263.
412. Кунашівка – село, тепер Ніжинського району. Розташована за 10 км. від райцентру і залізничної станції Ніжин. Вперше згадується 1629 р. – Док. 263.
413. Конотоп – річка, права притока Єзусу, ліва Сейму, ліва Десни (бас. Дніпра). – Док. 266.
414. Конотоп – місто, тепер обласного підпорядкування, центр району Сумської обл. Знаходиться на лівому березі річки Єзуч. Перші згадки про місто відносяться до першої половини XVII ст. – Док. 266.
415. Домашлин – село Корюківського району. Розташований за 18 км. від райцентру і за 16 км. від залізничної станції Мена. Заснований у першій половині XVI ст. – Док. 269.
416. Березна – річка, права притока Десни (бас. Дніпра). – Док. 270.
417. Берестовка – село, тепер Липоводолінського району Сумської обл. Розташована за 12 км. від райцентру і за 33 км. від залізничної станції Ромни. – Док. 270.
418. Гадяч – місто, тепер райцентр Полтавської обл. Розташований у північно-східній частині області на правому березі річки Псла, де в нього впадає річка Грунь, за 116 км. від обласного центру; залізнична станція. У центрі міста знаходився замок. – Док. 271.
419. Вакуленко Семен був пирятинським сотником Лубенського полку в 1696-1704 рр. – Док. 272.
420. Каплинци – село, тепер Пирятинського району Полтавської обл. Розташовані на лівому березі річки Удай за 17 км. від райцентру і залізничної станції Пирятин. – Док. 272.
421. Саксагань – річка, ліва притока Інгульця, права Дніпра. – Док. 272.
422. Сари – село, тепер Гадяцького району. Розташовані на правому березі річки Псла, за 7 км. від райцентру і за 9 км. від залізничної станції Гадяч. Засноване 1622 р. на Сарському городищі.
Крутьки – село, тепер Чернобаївського району Черкаської обл. Розташовані на лівому березі Кременчуцького водоймища, за 18 км. від райцентру та за 20 км. від залізничної станції Золотоноша. – Док. 273.

423. Обтове – село, тепер Кролевецького району Сумської обл. Розташоване на лівому березі річки Реті, за 15 км. від райцентру і залізничної станції Кролевець. – Док. 274.
424. Ромашкове – село, тепер Середино-Будського району. Розташоване за 8 км. від райцентру і за 3 км. від залізничної станції Шалимівка на лінії Хутір-Михайлівський – Унеча. – Док. 275.
425. Пустовійгівка – село, тепер Роменського району Сумської обл. Розташована за 11 км. від райцентру і залізничної станції Ромни. – Док. 277.
426. Бересточа – село, тепер Лубенського району. Розташовані при впадінні річки Удай в Сулу, за 15 км. від райцентру і залізничної станції Лубни. Відома з XVII ст. – Док. 278.
427. Чернігівський св. Параскеви П'ятницький монастир діяв як жіночий у XVII-XVIII ст. (закритий 1786 р.) – див. прим. 354. – Док. 282.
428. Рудка, Юр'ївка, Рижки, Березівка, Мохнатип, Яківка (Кошівка) – села в Чернігівському і суміжних районах Чернігівської обл. – Див. прим. 290, 291, 355, 356. – Док. 283.
429. Лукашівка – село, тепер Анисівської сільради Чернігівського району. – Док. 284.
430. Слобідка – село, тепер Сильченківської сільради Талалаївського району Чернігівської обл. – Док. 284.
431. Домниця – село, тепер Миколаївської сільради Менського району Чернігівської обл. – Док. 286.
432. Домницький (Думницький) монастир Різдва Богородиці. Заснований наприкінці XVII ст. неподалік від м. Березни (тепер Менського району) на березі річки Думниці. Перші споруди були дерев'яні і містилися за 100 м. на південь від території сучасного монастиря. Муроване будівництво було дозволено 1798 р. Для цього використано цеглу з будівель закритого Макошинського монастиря. (Див. прим. 190). – Док. 286.
433. Овдіївка – передмістя в західній частині Ніжина (в офіційних документах XVIII ст. – фарштадт). Заселення почалося в XVII ст. Назву дістало від імені першого мешканця. – Док. 287.
434. Горбів – село, тепер Куликівського району Чернігівської обл. – Док. 287.
435. Бистра – річка, ліва притока Десни, ліва Дніпра. – Док. 287.
436. Серединка – село, тепер Чернігівського району. Розташоване за 31 км. від райцентру і залізничної станції Чернігів. Перша писемна згадка про село відноситься до 1670 р., коли воно належало Чернігівському Іллінському монастиреві. – Док. 287.
437. Надинівка – село, тепер Козелецького району Чернігівської обл., Розташована на річці Десні, за 46 км від райцентру. Відома з середини XV ст. – Док. 287.
438. Копачів – село, тепер Надинівської сільради Козелецького району Чернігівської обл. – Док. 287.
439. Смолянка – річка, ліва притока Десни або права притока Остра. – Док. 287.
440. Бурчак – річка, тепер це болотний масив біля сіл Браиця і Кобижчі Бобровицького району Чернігівської обл. (З 1979 р. – гідрологічний заказник). – Док. 287.
441. Онисів – село, тепер Анисів Чернігівського району. Розташований на лівому березі Десни, за 8 км. від Чернігова. Вперше згадується в середині XVII ст. Назва походить від чернігівського боярина Аниса (Онисима), який володів тут хутором. З 1672 р. належав Єлєцькому Успенському монастиреві. Входив до Вибельської сотні Чернігівського полку. – Док. 287.
442. Мошунка – напевне йдеться про Мошенку – село, тепер Городнянського району Чернігівської обл. Розташована за 25 км. від райцентру та залізничної станції Городня. Вперше згадується 1552 р. – Док. 287.
443. Седнів – тепер смт, райцентр Чернігівської обл. Розташований на річці Снов, за 25 км. від залізничної станції Чернігів. Уперше згадується як давньоруське місто-фортеця Сновськ під 1068 р. в Іпатіївському літописі. Входив до Чернігівського князівства. – Док. 287.
444. Рудка – річка, тепер в Чернігівській обл. 1) Ліва притока Остра. Бере початок поблизу м. Носівки. 2) Притока Удаю. Тече територією Варвинського району. – Док. 287.

445. Макошин – село, тепер смт Макошине Менського району Чернігівської обл. Розташований на правому березі Десни за 12 км. від райцентру і залізничної станції Мена. – Док. 287.
446. Вир – річка, ліва притока Сожу (бас. Дніпра). Починається з озера Замглай. – Док. 287.
447. Лоев – місто на Дніпрі у Білорусі. Відомо з кінця XV ст. 1649 р. Лоев був зайнятий козацьким полковником Пободайлом. – Док. 287.
448. Либедь – річка, притока Дніпра на території Києва. Бере початок з джерел поблизу станції Київ-Волинський, впадає у Дніпро з правого берега біля селища Корчовате. – Док. 287.
449. Сядрище. Напевне йдеться про село Сядрине Корюківського району Чернігівської обл. Засноване у першій половині XVII ст. – Док. 287.
450. Туранський Олексій Михайлович був глухівським сотником Ніжинського полку в 1699-1709 рр. – Док. 290.
451. Собичів – село Шосткинського району Сумської обл. Розташований за 17 км. від райцентру і за 17 км. від залізничної станції Макове. Відомий з першої половини XVI ст. – Док. 290.
452. Ясмань (Есмань) – село, тепер смт Червоне Глухівського району Сумської обл. Розташоване за 22 км. від райцентру і за 5 км. від залізничної станції Есмань на лінії Вороніж – Хутір-Михайлівський, і за 3 км. від автодороги Київ-Москва. Вперше згадується в писемних джерелах під 1615 р., коли село належало Путивльському Мовчанівському монастиреві. – Док. 290.
453. Новгородський монастир, Спасо-Преображенський монастир у Новгороді-Сіверському. – Див. прим. 227. – Док. 292.
454. Нові Млини – село Борзнянського району Чернігівської обл. Розташовані на річці Сейм за 16 км. від залізничної станції Доч. Уперше згадані в писемних джерелах 1630 р. Було сотенним містечком Ніжинського полку. – Док. 292.
455. Глеваха – село, тепер Васильківського району Київської обл. Розташована за 12 км. від райцентру в межиріччі Глевахи та Бобриці (притока Ірпеня). Вперше згадується Глеваха в історичних документах другої половини XVI ст. – Док. 293.
456. Зарудний Григорій Федорович був миргородським полковим суддею в 1690-1708, 1711 рр. – Див. прим. 212. – Док. 294.
457. Тух (Туха, Тухи) – село, тепер називається федунка Шишацького району Полтавської обл. Розташований за 18 км. від райцентру, на стику двох річок – Тухової та Федунки. Вишк на початку XVII ст. – Док. 294.
458. Апостол Павло був миргородським полковником у 1672-1676, 1676-1683 рр. – Док. 294.
459. Смочин – село, тепер Городнянського району Чернігівської обл. Розташований за 18 км. від райцентру та за 21 км. від залізничної станції Городня. – Док. 296.
460. Берло Іван був воронківським сотником Переяславського полку в ?-1672, 1696-1705 рр. – Док. 301.
461. Свічка Леонтій був лубенським полковником у 1688-1699 рр. – Див. прим. 58. – Док. 302.
462. Оржиця – річка в Київській і Полтавській обл., права притока річки Сули. Довжина 117 км. – Док. 303
463. Городище – село, тепер Мелехівської сільради Чорнухинського району Полтавської обл. – Док. 303.
464. Корніївка – село, тепер Березівської сільради Гребінківського району Полтавської обл. – Док. 303.
465. Антонівка – Див. прим. 364. – Док. 303.
466. Гурбинці – село, тепер Давидівської сільради Пирятинського району. – Док. 304.
467. Каплинці – село, тепер Пирятинського району. Розташовані на лівому березі річки Удай, за 17 км. від райцентру і залізничної станції Пирятин. – Док. 304.
468. Давидівки – село, тепер Пирятинського району. Розташована на річці Руда, за 23 км. від райцентру і за 0,5 км. від залізничної станції Грабарівка. – Док. 304.

469. Малютинці – село, тепер Пирятинського району. Розташовані за 25 км. від райцентру і за 14 км. від залізничної станції Кононівка. Згадується в Іпатіївському літописі під 1139-1140 рр. – Док. 304.
470. Фастівці – село, тепер Бахмацького району Чернігівської обл. Розташовані за 21 км. від райцентру і за 6 км. від залізничної станції Більмачівка. – Док. 305.
471. Пирятин – місто, тепер центр Пирятинського району Полтавської обл. Виник на сході Київської Русі як місто-фортеця між річкою Удай та її притокою Перевод. Вперше згаданий у Лаврентіївському літописі під 1155 р. – Док. 306.
472. Чорторійська – сільце. 1946 р. числилося як хутір Терехівської сільради Чернігівського району. Згодом напевно була об'єднана з селом Терехове, яке було засноване у першій половині XVII ст. – Док. 309.
473. Хрипівка – село, тепер Городнянського району. Розташована за 3 км від райцентру та за 7 км. від залізничної станції Городня. Вперше згадана в писемних джерелах під 1611 р. – Док. 310.
474. Кириківка – село, тепер смт (з 1967 р.) Великописарівського району Сумської обл. Розташована на лівому березі р. Ворскли, за 33 км. від райцентру, вузлової залізничної станції на лінії Харків – Суми, заснована вихідцями з Придніпров'я в другій половині XVII ст. – Док. 314.
475. Горбанівка – село, тепер Щербанівської сільради Полтавського району. – Док. 315.
476. Карповичі – село, тепер Семенівського району Чернігівської обл. Розташовані на правому березі річки Снов за 17 км. від райцентру і залізничної станції Семенівка. – Док. 316.
477. Локнистянські (Локнянські) озера, тепер на території Сумської обл. – Док. 317.
478. Ірклій – річка, ліва притока Дніпра між ріками Золотоніська і Кутуків у Черкаській обл. – Док. 319.
479. Скородистик – село, тепер Іркліївської сільради Чернобаївського району Черкаської обл. – Док. 319.
480. Кожем'яки – історична місцевість, тепер у Подільському районі м. Києва. Розміщені між Старокиївською і Замковою горами. – Док. 320.
481. Пріорка – місцевість у Мінському районі м. Києва. Є продовженням Куренівки, межує з місцевостями Кинь-Грусть. Після конфіскації земель Домініканського монастиря, Пріорка була передана православному Братському монастиреві, а 1701 року – магістрату м. Києва. – Док. 320.
482. Труханів острів. Розташований біля лівого берега Дніпра у межах Києва. Острів оточують Дніпро і рукав Чорторій і Долобська притока – Довбичка. – Док. 320.
483. Муромець – острів між гирлами Десни і Чорторієм, омивається Дніпром і Десенкою. Після перекриття Чорторійського джерела закатами став півостровом. – Док. 320.
484. Щекавиця, Олегівка, Олегова гора. Історична місцевість у Подільському районі, одна з трьох гір, на яких, згідно літописному переказу, поселилися легендарні засновники Києва – Кий, Щек і Хорив. Названа ім'ямем Щека. Згадується під 1151 р. в зв'язку зі спробою князя Долгорукого захопити Київ. – Док. 320.
485. Лави – село, тепер Волинківської сільради Сосницького району Чернігівської обл. – Док. 322.
486. Церковщина (з 1961 р. – Підлісне) – село, тепер Козелецького району Чернігівської обл. Розташована за 30 км. від райцентру. До 1961 р. п. Чернігівській обл. було ще одно село під назвою Церковщина, яка нині іменується Новоукраїнське. – Док. 324.
487. Трахтемирівський, Терехтемирівський монастир – православний чоловічий монастир, що існував поблизу містечка Трахтемирова (тепер село Канівського району Черкаської обл.). Час заснування невідомий. За привілеєм польського короля Стефана Баторія 1578 р. Трахтемирівський монастир було передано реєстровому козацькому війську і перетворено на шпиталь-притулок для поранених і похилого віку козаків. – Док. 325.

488. Дениси – село, тепер Переяслав-Хмельницького району Київської обл. Розташовані на правому березі р. Супою (притока Дніпра), за 26 км. на схід від райцентру і за 18 км. від залізничної станції Яготин, у джерелах село вперше згадано під 1622 р. – Док. 326.
489. Плужники – село, тепер Капустинцівської сільради Яготинського району Київської обл. – 326.
490. Комарівка. – Див. прим. 378). – Док. 326.
491. Максаківський Спасо-Преображенський монастир, Максаківський Троїцький монастир. Розташований на лівому березі р. Десни неподалік від села Максаки Менського району Чернігівської обл. на місці поселень доби бронзи, а також ранньослов'янського періоду. Час заснування невідомий. Відновлений 1642 р. ченцями Трубчевського монастиря. У 60-70 рр. XVII ст. для захисту від татарських нападів навколо монастиря споруджено земляний вал з дерев'яною стіною і перетворено на фортецю. У 1665-1681 рр. ігуменом монастиря був І. Ширкевич, потім український письменник, церковний і культурний діяч Д. С. Туптало (Дмитрій Ростовський). У середині XVII ст. починається муроване будівництво. – Док. 327.
492. Максаки – село, тепер Лісківської сільради Менського району Чернігівської обл. – Док. 327.
493. Кандиба Федір Андрійович був ніжинським полковим обозним у 1698-1701 рр. – Док. 329.
494. Радич Тимофій (?-1709), родом з Правобережжя, канцелярист (1672), “обиватель конотопский” (1681), військовий товариш (1689), знатний військовий товариш (1708), був “при боку” гетьманському для різних доручень. – Док. 329.
495. Харевиц Юрій, родом з Правобережжя, знатний військовий товариш (1691), гетьманський дворянин (1708), виконував різні господарчі (“дозорця Конотопських млинів панських” – 1691) і дипломатичні функції, зокрема був посланцем до Москви (1691), до Запорозжя (1691, 1708) і Газі-Керману (1691). – Док. 329.
496. Грушине – село, тепер Ковалівської сільради Хорольського району Полтавської обл. – Док. 330.
497. Корнилович Захарій був першим Переяславським єпископом, відновленої за сприяння Івана Мазепи, в 1700-1715 рр. Водночас він зберігав за собою ігуменство в Київському Золотоверхому Михайлівському монастиреві. Підтримував відносини з Мазепою, який завжди сприяв йому, зокрема щедрими наданнями Переяславській катедрі. – Док. 331.
498. Мацківці – село, тепер Лубенського району Полтавської обл. Розташовані на р. Сулі, за 17 км. від райцентру та залізничної станції Лубни. – Док. 331.
499. Неданчичі – село, тепер Ріпкінського району Чернігівської обл. Розташовані на лівому березі Дніпра за 60 км. від райцентру. Вперше згадується 1599 р. – Док. 332.
500. Буцький Петро. Див. прим. 258. – Док. 335.
501. Обидовський Іван Павлович (1676-1701) – небіж Івана Мазепи, вихованець Київської академії, московський стольник (1689), ніжинський полковник (1695-1701). – Док. 336.
502. Потоки – село, тепер Старосокільської сільради Іванківського району або Дзержинської сільради Кременчуцького району Київської обл. – Док. 337.
503. Канівський монастир містився неподалік Черпечої гори. У XVI ст. у монастирі почали селитися літні козаки. 1578 р. перевезли сюди останки скараного у Львові Івана Підкови, 1678 р. монастир спалили турецько-татарські нападники. – Док. 338.
504. Жорнівка – село, тепер Княжицької сільради Києво-Святошинського району Київської обл. – Док. 339.
505. Нові Санжари (нині Новий Санжарів, Санжари Нові) – село Новосанжарівського району Полтавської обл. Розташовані на р. Ворсклі, за 30 км. від Полтави, за 7 км. від залізничної станції Нові Санжари. – Док. 340.
506. Смоляж – село, тепер Красносізької сільради Борзнянського району Чернігівської обл. – 343.

507. Сошників – село, тепер Бориспільського району Київської обл. – Док. 344.
508. Горленко Дмитро Лазаревич був прилуцьким полковником у 1692-1708 рр. – Док. 346.
509. Радичівська пуца – на березі р. Десни на території сучасного Коропського району Чернігівської обл. У першій чверті XVIII ст. тут виникло село Радичів, тепер Коропського району. – Док. 347.
510. Томара Стефан Іванович був переяславським полковим осавулом у 1698-1702 рр. – Док. 348.
511. Каташинський Миколаївський монастир (Семигорський) чоловічий. Заснований 1692 р., за 30 км. від Стародуба, між річками Каташинкою і Семигоркою. За ініціативою чернігівського архієпископа Лазаря Барановича на кошти стародубівського полковника Михайла Миклашевського і Д. Скорупи зведено головний храм. 1764 р. споруджено трапезну Здвиженською церквою та дерев'яну Миколаївську церкву. Закритий 1786 р. Був розташований на території Новозибківського району сучасної Брянської обл. – Док. 349.
512. Кочерів – село, тепер Радомишльського району Житомирської обл. – Док. 350.
513. Кукшин – село, тепер Ніжинського району Чернігівської обл. Розташоване за 30 км. від райцентру і за 18 км. від залізничної станції Верствіка. Вперше згадується під 1624 р. Док. – 352.
514. Лутава – село, тепер Каргілівської сільради Козелецького району Чернігівської обл. – Док. 357.
515. Жданович Антон був київським полковником у 1656-1657 рр. – Док. 357.
516. Омбиш – село, тепер Борзнянського району. Розташований на річці Острі, за 25 км. від райцентру, за 10 км. від залізничної станції Плиски. Заснований на початку XVII ст. – Док. 358.
517. Шептаки – село, тепер Новгород-Сіверського району Чернігівської обл. Розташовані за 15 км. від райцентру і за 10 км. від залізничної станції Узруй. Відомі з першої половини XII ст. У 1654-1781 рр. – центр Шептаківської сотні Стародубівського полку. Налезала гетьманам. – Док. 359.
518. Блистова – село, тепер Новгород-Сіверського району. Розташована за 35 км. від райцентру і залізничної станції Новгород-Сіверський. – Док. 359.
519. Ушиця – село, тепер Менського району Чернігівської обл. Розташована на правому березі Десни, за 20 км. від райцентру і залізничної станції Мена. Вперше згадується 1523 р. – Док. 359.
520. Мутинський стан напевне був на березі річки Сейм у тому місці, де нині село Мутин Кролевецького району Сумської обл. – Док. 362.
521. Фастівець – село, тепер Фастівського району Київської обл. – Док. 363.
522. Юркевич Іван був стародубівським полковим хорунжим у 1696-1716 рр. – Док. 364.
523. Мамаївці – колишня (до 1947) назва села Удайці Прилуцького району. Розташовані на річці Удай, за 18 км. від райцентру і за 8 км. від залізничної станції Линовиця. Вперше згадується 1629 р. У 1654-1781 рр. входило до складу Мамаївської полкової сотні Прилуцького полку, у 1689-1707 рр. належало полковому судді К. Тарасевичу, згодом полковникові Дмитру та його братові Степанові Горленку, в 1708-1722 рр. – полковому судді М. Огроновичу, в 1722-1736 рр. генералу Вейсбаху. З 1742 р. – генерал-майору сербського гусарського війська І. Стоянову, що перебував на службі у Росії та його синові генерал-майору М. Стоянову. – Док. 367.
524. Полуботок Павло – чернігівський полковник у 1705-1723 рр., наказний гетьман Лівобережної України в 1722-1724 рр. – Док. 370.
525. Тарасевич Федір був мринським сотником Полтавського полку у 1700-1732 рр. – Док. 371.
526. Остер – річка в Чернігівській обл., ліва притока Десни. Довжина 199 км. Бере початок поблизу села Кальчинівка (тепер Бахмацького району). Тече територією Бахмацького,

- Борзнянського, Ічнянського, Козелецького, Ніжинського і Носівського районів. На Острі розміщені м. Ніжин, Линів Ріг (Ніжинський район), смт Козелець і с. Данівка Козелецького району, м. Остер. – Док. 371.
527. Імшана – село, тепер підпорядковане Ямпільській селищній Раді Ямпільського району Сумської обл. – Док. 372.
528. Туранівка – село, тепер Возвиженської сільради Ямпільського району. – Док. 372.
529. Грім'ячка – річка, права притока Шостки, ліва Десни, ліва Дніпра, на якій стоїть село Грем'ячка, що в Шосткинському районі Сумської обл. – Док. 372.
530. Понурка – річка, ліва притока Шостки, ліва Десни, ліва Дніпра. На ній розкинулося село Камінь Кролевецького району Сумської обл. – Док. 372.
531. Івоті, Івотка – річка, ліва притока Десни, ліва Дніпра. – Док. 372.
532. Буда – село, тепер Корюківського району Чернігівської обл. – Док. 373.
533. Київський Софійський монастир. Нині входить до складу Державного архітектурно-історичного заповідника Софійський собор (XI ст.) та ансамбль монастирських споруд – пам'яток XVIII-XIX ст. За князювання Ярослава Мудрого на території монастиря існував митрополичий двір, який у цей період був обнесений муром та забудований різними дерев'яними і мурованими спорудами. При Софійському монастиреві була малярська майстерня і бібліотека. Під час навали орд Батия всі споруди на території монастиря, крім Софійського собору, були зруйновані. Відбудова двору і храму почалася лише 1632 р. з ініціативи Петра Могили. Відновилася діяльність бібліотеки та малярської майстерні. Після пожежі 1697 р. на території Софійського монастиря розгорнулося муроване будівництво з рисами архітектури українського барокко, в якому у XVIII ст. було три в'їзди: під дзвіницею, під південною брамою, через західні ворота (брама Заборовського). Дзвіницю споруджено 1699-1706 рр. – Док. 375.
534. У 1676-?, 1696-1703 рр. козелецьким сотником був Петро Іванович Борсук. – Док. 376.
535. Шрамченко Левко (Леонтій). – Див. прим. 401. – Док. 377.
536. Петруші – село, тепер Чернігівського району. Розташовані за 24 км. від райцентру і залізничної станції Чернігів. Вперше згадується під 1622 р. – Док. 381.
537. Ямпіль – тепер смт, районний центр Сумської обл. Розташований на р. Івоті (притока Десни) і Студенець (притока Івотки), за 178 км. від обласного центру і за 6 км. від залізничної станції Ямпіль Хутір-Михайлівський – Конотоп. – Док. 383.
538. Розсошинці – село, тепер у складі Щербанівської сільради Полтавського району. – Док. 387.
539. Чернолуцький Іван Маркович був осавулом Стародубівського полку в 1703-1706 рр. – Док. 388.
540. Любецький Антоніївський монастир зачаткований печерою, яку виконав в XI ст. любичанин Антип – згодом відомий церковний діяч Київської Русі Антоній Печерський. Зруйнований у середині XIII ст. Відновлений 1694 рр. Іоном та Інокентієм. “Любецький синодик”, що вівся в монастирі, зберіг унікальну інформацію з історії Чернігово-Сіверської землі. – Док. 390.
541. Кукарі – село, тепер у складі Любецької сільради Рипкінського району Чернігівської обл. – Док. 390.
542. Носакевич Гордій з 1699 до 1705 р. був стародубівським полковим писарем, а потім значковим товаришем. – Док. 392.
543. Рижни – село, тепер Нехаївської сільради Коропського району Чернігівської обл. – Док. 395.
544. Жуки – село, тепер Глобинського району. Розташовані біля річки Кагамлик, за 11 км. від райцентру та за 8 км. від залізничної станції Глобине. – Док. 401.
545. Федорівка – село, тепер Карлівського району. Розташована на березі річки Орчик, за 8 км. від райцентру та за 2 км. від залізничної станції Орчик. – Док. 401.

546. Рославець Лук'ян був почепівським сотником Стародубівського полку в 1696-1697, 1700-1701 і 1709 рр. – Док. 404.
547. Почеп – сотенне містечко Стародубівського полку, тепер у складі Брянської обл. Розташований на березі річки Судость. – Док. 404.
548. Паволоч – місто, відоме з XVI ст. У липні 1648 р. тут сформовано Паволоцький полк. У 1648, 1649, 1653 рр. тут бував Богдан Хмельницький. Тепер Паволоч – село Попільнянського району Житомирської обл. Розташоване на берегах річки Роставиці, за 13 км. на південь від райцентру і залізничної станції Попільня. – Док. 405.
549. Завадовський Яків був стародубівським наказним полковником, у 1690, 1704 рр., стародубівським полковим суддею у 1703-1705 рр. – Док. 409.
550. Лютенка – село, тепер Гадяцького району. Розташована на березі р. Псел. Заснована наприкінці XVI ст. – Док. 410.
551. Бірки – село, тепер Зінківського району. Розташовані в долині річки Грунь-Ташані, за 20 км. від райцентру і за 45 км. від залізничної станції Гадяч. Бірки позначені на карті Боплана (XVII ст.). З 1649 р. Бірки – сотенне містечко Полтавського, з 1661 – Зінківського, у 1672-1724 рр. Гадяцького полку. – Док. 410.
552. Соколівка – село, тепер напевне Коззеського району Чернігівської обл. (Є Соколівка і в Бобровицькому районі). – Док. 410.
553. Загрунівка – село, тепер Зінківського району. Розташована на лівому березі річки Грунь-Ташань, за 25 км. від райцентру та за 30 км. від залізничної станції Гоголева. Відома з XVII ст. – Док. 410.
554. Дахновичі – село, тепер у складі Брянської обл. РФ. – Док. 411.
555. Степуки – село, тепер у складі Свиридівської сільради Лохвицького району Полтавської обл. – Док. 416.
556. Макове – село, тепер Шосткинського району Сумської обл. Розташоване за 10 км. від райцентру і за 3 км. від залізничної станції Макове на лінії Хутір Михайлівський – Конотоп. – Док. 420.
557. Недри – село, тепер Лахнівської сільради Баришівського району Київської обл. – Док. 421.
558. Лукаші – село, тепер Баришівського району Київської обл. – Док. 421.
559. Лук'янівка – село Баришівського району. Розташована за 20 км. від райцентру і за 20 км від залізничної станції Баришівка. – Док. 421.
560. Крупполе – село. Можливо це Крупичполе Ічнянського району. – Док. 421.
561. Березанка – село. Можливо це село Черняхівської сільради Ніжинського району, або ж село Улянівської сільради Чернігівського району. – Док. 421.
562. Карпилівка – річка, ліва притока Терюхи, ліва Сожу, ліва Дніпра. – Док. 424.
563. Камка – село, тепер Корюківського району. Розташована за 30 км. від райцентру і залізничної станції Корюківка. Заснована в середині XVII ст. – Док. 428.
564. Август II (Сильний) (1670-1733) польський король (1697-1706 і 1709-1733) і корфюст саксонський (1694-1733). – Док. 429.
565. Яблунівський Ян-Станіслав (1669-1731) – руський воевода (з 1697), великий коронний канцлер (1706-1709), виступав проти ліберум вето. – Док. 429.
566. Блонське староство входило у XVIII ст. до Варшавської землі. Після поділів Польщі належало до Пруссії. З 1815 р. у складі Росії. – Док. 429.
567. Каложичі – село, тепер Срібнянського району. Розташовані за 15 км. від райцентру і за 3,5 км. від автотраси Київ-Суми. – Док. 433.
568. Білошапки – село, тепер Прилуцького району. Розташовані на р. Переводі (притока Удаю), за 35 км. від райцентру і за 18 км. від залізничної станції Линовиця. Вперше згадується 1629 р. – Док. 433.
569. Сергіївка – село, тепер Прилуцького району. Розташована на річці Переводі за 35 км. від райцентру і залізничної станції Прилуки. Вперше згадується 1629. – Док. 433.

570. Яблунівка – село, тепер Прилуцького району, якій підпорядковане село Яблунівське. Розташована на річці Рудці, за 25 км. від райцентру і за 15 км. від залізничної станції Линовиці. – Док. 433
571. Раска – село, тепер Пісківської сільради Бородянського району. – Док. 433.
572. Понори – село, тепер Корінецької сільради Талалаївського району. – Док. 433.
573. Белзьке воєводство утворено 1462 р. Поділялося на п'ять повітів – Белзьський, Грабовецький, Городельський, Любачівський та Буський. – Док.435.
574. Холмська земля, як окрема адміністративна одиниця, утворена близько 1434 р., складалася з двох повітів – Холмського і Красноставського. – Док. 435.
575. Секеринський Олександр. Дзьобан допускає, що йдеться про польського аристократа Маркуша Секеринського, який займав різні адміністративні посади, у т.ч. з 1681 р. посаду подільського мечника (О. Дзьобан. Чотири документи Івана Мазепи. – Записки НТШ. – Т. ССХХІІ. – С. 339.). – Док. 435.
576. Села Добромиричі і Пересоловичі знаходяться в Польщі південно-західніше м. Грубешова. Відомі з XIV-XV ст. – Док. 435.
577. Городло – містечко на лівому березі Бугу. Відоме з XIII ст. Тепер на території Польщі. – Док. 435.
578. Горленко Дмитро Лазаревич був прилуцьким полковником у 1692-1708 рр. Його син Андрій у 1708 р. був бунчуковим товаришем. – Док. 437.
579. Дівиця, (Велика Дівиця, Мала Дівиця) – села, тепер Прилуцького району. Велика Дівиця розташована на річці Галці, за 21 км. від райцентру і за 3 км. від залізничної станції Галка. Вперше згадана в джерелах 1629 р. Мала Дівиця – тепер смт Прилуцького району. Розташована на річці Галці, за 18 км. від райцентру і за 2 км. від залізничної станції Галка. Вперше згадана в джерелах 1628 р. – Док. 437.
580. Турковський Михайло був мглинським сотником Стародубівського полку в 1706-1707 рр. – Док. 438.
581. Куптів – село. Йдеться про сучасне село Коптів, що входить до складу Соменцівської сільради Миргородського району Полтавської обл. – 439.
582. Дубно – місто, тепер районного підпорядкування в складі Рівненської обл. Розташований на півострові, що вклинюється в річку Ікву. Вперше згадується в Іпатіївському літопису під назвою Дубен 1100 р. – Док. 440.
583. Курилівка – село, тепер Безуглівської сільради Ніжинського району Чернігівської обл. – Док. 441.
584. Нові Санжари (Нові Санджари, Новий Санджарів, Санжари Нові) – тепер смт Новосанжарівського району. Розташовані на річці Ворсклі, за 36 км. від обласного центру м. Полтави, за 7 км. від залізничної станції Нові Санжари та за 2 км. від автодороги Полтава-Кіровоград. Вперше згадується в джерелах як “Санджарів” 1636 р. На карті Боплана уже позначено населений пункт Санжарів Новий. Входив до Черкаського староства. 1653 р. Новий Санжарів згаданий у Полтавському полку. У 1661-1663 рр. Новий Санжарів і Новосанжарівська сотня входили до Кременчуцького полку. – Док. 442
585. Ворсклиця – річка, права притока Ворскли. Гирло біля села Кириківки Великописарівського району Сумської обл. – Док. 442.
586. Левенць Іван у 1691-1699 рр. був полтавським полковим осавулом; у 1701, 1703-1709 рр. – полтавським полковником. – Док. 443.
587. Осинка – річка, ліва притока Спону, права Десни, ліва Дніпра. На її березі розміщене село Єліне Щорського району. – Док. 444.
588. Несвіж – місто, тепер у складі Білорусі, за 65 км. на північний схід від Мінська на березі річки Липи, притоки Немана. Відомий з XIII ст. Поперемінно входив до Київського, Галицького, Волинського князівств. Нарешті потрапив під владу Литви. З 1533 став власністю Радзивілів. – Док. 444.

589. Кринидівка – село, тепер Середино-Будського району Сумської обл. – Док. 445.
590. Борсук Петро був київським наказним полковником у 1706 р. – Док. 446.
591. Лави – село, тепер Сосницького району. Розташовані за 8,2 км. від райцентру. – Док. 447.
592. Домаштове – село, тепер Золотоніського району Черкаської обл. Розташоване за 11 км. від райцентру, за 14 км. від залізничної станції Золотоноша. – Док. 451.
593. Гнізна – річка, права притока Трубежа, ліва притока Дніпра. На її берегах село Заворичі Броварського району Київської обл. – Док. 455.
594. Сядрине – село, тепер Коропівського району, Чернігівської обл. Розташоване за 15 км. від райцентру і залізничної станції Корюківка. – Док. 458.
595. Рогощі – село, тепер Довжицької сільради Чернігівського району. – Док. 458.
596. Хмільниця. Хмільничка – річка в Чернігівській обл., права притока Білоусу (бас. Дніпра). Тече територію Чернігівського району. – Док. 458.
597. Боровичі – село, тепер Кривonosівської сільради Середино-Будського району Сумської обл. – Док. 460.
598. Наумівка – село, тепер напевне Корюківського району Чернігівської обл. Розташована за 3 км. від райцентру і залізничної станції Корюківка. – Док. 461.
599. Істрівка – річка, ліва притока Сноу, ліва Дніпра. – Док. 466.
600. Костецький Григорій був конотопським сотником Ніжинського полку в 1707-1716 рр. – Док. 467.
601. Спаське – село, тепер Сосницького району. Розташоване на правому березі річки Десни. Вперше згадується 1552 р. – Док. 469.
602. Лемешівка – село, тепер Городнянського району. Розташоване за 29 км. від райцентру і за 17 км від залізничної станції Хоробичі. Вперше згадується 1552 р. – Док. 475.
603. Жовнин – село, тепер Жовнині Чорнобаївського району Черкаської обл. Розташоване на лівому березі Кременчуцького водоймища при впадінні річки Сули в Дніпро, за 48 км. на південний схід від райцентру та за 58 км. від залізничної станції Золотоноша. – Док. 478.
604. Бужин – село існувало до 1959 р., коли було переселене з чаші Кременчуцького водосховища. Разом з населеними пунктами Тарасівка, Тіньок, Шабельники. Бужин утворив село Тіньки, Чорнобаївського району. – Док. 478.
605. Вереміївка – село, тепер Чорнобаївського району. Розташоване за 50 км. від райцентру. Відома з 1612 р. – Док. 478.
606. Лялиня – село неподалік від Золотоноші, яке ще на початку 20-х років ХХ ст. існувало. Нині такого населеного пункту немає. – Док. 478.
607. Стадниця – село, тепер у складі Товстівської сільради Городищенського району Черкаської обл. – Док. 478.
608. Мокра Бобрадь – річка у басейні нижньої частини Сули, ліва притока Дніпра. – Док. 478.
609. Бистрик – річка, ліва притока Дніпра у Полтавській обл. у районі Кременчуцького водосховища. – Док. 478.
610. Старець – ручай у Полтавській обл., ліва притока річки Лохвиця (бас. Дніпра). – Док. 478.
611. Суха Бобрадь – річка у Полтавській обл. – Док. 478.
612. Любча – річка у Чернігівській обл., впадає в болото Мокрець. Тече територію Ріпкінського району. – Док. 482.
613. Тиниця – село, тепер Бахмацького району. Розташована за 10 км. від райцентру та залізничної станції Бахмач. Вперше згадується 1652 р. – Док. 487.
614. Дібровка – село, тепер Улянівської сільради Менського району. – Док. 487.
615. Самбір – село, тепер Великий Самбір. Розташований за 25 км від райцентру і залізничної станції Конотоп. Заснований на початку ХVІ ст. – Док. 487.

616. Ковпинка – річка в Чернігівській обл., права притока Десни (бас. Дніпра), тече територією Новгород-Сіверського району. Довжина 25 км. – Док. 493.
617. Деркач Денис був бубнівським сотником Переяславського полку в 1693-1706, 1707-1708 рр. – Док. 497.
618. Сушки – село, тепер Прохорівської сільради Канівського району Черкаської обл. – Док. 497.
619. Ломиковський Іван Васильович був генеральним військовим обозним у 1707-1709 рр. – Док. 502.
620. Воротнів – село, тепер Лиценської сільради Луцького району Волинської обл. – Док. 503.
621. Тетіїв. – стародавнє місто, тепер районний центр Київської обл. – Док. 503.

Список скорочень

арк. – аркуш, аркуші

в. – ваш

в., вв – вік, віки

вид. – видання

в. м. – ваша милість

в. п. – вельможний пан

ген. – генеральний

г. – год

гр. – гривна

д. – додаток

дд. – документ, документи

е. м. – его милость

м. г. – милостивий государ

м. п. – милостивий пане

кн. – книга

м. – місто

м-ко. – містечко

н. ст. – новий стиль

обл. – область

оп. – опис

р. – рік

р. – річка

с. – село

спр. – справа

ст. ст. – старий стиль

ст. – сторіччя

с. – сторінка

т. тт. – том, томи

ф. – фонд

хут. – хутір

ч. – частина

чол. – чоловік

Словник застарілих та маловживаних слів

Аби – щоб

Абисмо, Абихмо – щоб ми

Абисте – щоб ви

Абшитований – відставний

Аж, аже – що

Ажеби – щоб

Акциденція – приналежність

Албо – або

Ано – але, тільки

Антецесор – попередник

Апробувати – схвалити

Аренда – див. оренда

Артикули – статті, статут

Архідиякон – старший, перший головний
диякон серед чинців-дияконів

Архієрей – у православній церкві один з
вищих рангів священослужителів

Архімандрит – у православній церкві вище
духовне звання у ченців

Асаул – див. осавул

Асекурація – 1) див. забезпечення;

2) гарантія

Ассор – засідатель

Асигнація – 1) доручення; 2) розпоряд-
ження про надання військового постюю
або виплату грошей на військове
утримання

Асистент – помічник

Асистенція – супровід, допомога

Атестация – свідчення

Баніція – витання, позбавлення
громадянських прав

Барбер, Барвер – цирюльник, лікар-хірург

Биндюга – пристань

Білонна монета – низькопробна срібна
монета

Біскуп – католицький єпископ

Бортъ – гніздо бджіл у лісі, яке мало свого
господаря

Бочка – міра об'єму, поділялась на чотири
корці або чверті.

Бровар, броварня – підприємство пива

Брона – міська брама

Буда – 1) підприємство для виробництва
поташу; 2) тимчасове житлове чи
виробниче приміщення

Будник – 1) робітник на буді; 2) керівник
будного виробництва

Бурграбій – управитель державного замку

Бурмистер – член керівництва ради
магістрату обирався райцями

Бунт – 15 одиниць

Варувати – укріплювати, зміцнювати

Вииа – судовий збір на користь потерпілої
особи

Винниця – підприємство для вироблення
горілки

Війт – 1) голова магістрату; 2) голова
місцевої влади, домініальної чи
громадської

Вікарій – заступник парафіяльного єпископа

Віно – матеріальне забезпечення унесення
дружини мастками чоловіка

Владика – православний єпископ

Влох – італієць

Во вшлякім праві – у будь-якому суді

Воевода – голова адміністративної влади
воеводства

Воеводство – найбільша адміністративно-
територіяльна одиниця Речі Посполитої;
поділялося на повіти

Возний – судовий виконавець, офіційний свідок гродського і земського повітових судів
Войський – помічник каштеляна
Волока – земельна і фіскальна одиниця, дорівнювала 30-33 моргів
Волочник – землемір
Волость – домініальна або державно-адміністративна одиниця
Врад – уряд, суд
Вспак – навпаки, назад
Їспарте – підтримка, допомога
Вцале – цілком, повністю

Гамоване – перешкода, затримка
Гацдлі – торгівля
Гвалтовний – насильницький
Гдиби – якщо б
Гіберна – податок на утримання війська взимку
Головщица – грошове відшкодування за вбивство
Городники (загородники, огородники) – категорія селян, які не мали орної землі
Грод (город) – замок, при якому був гродський суд
Грош – давня монета, що була поширена у багатьох країнах Європи

Дабела, дабала – стягання податків і боргів
Дане, даток – данина
Дань медова – медова данина
Дворище – садиба, господарство.
Повноцінне селянське господарство нового часу називалось двір або дим
Державець – власник
Доживотне надання – надання права володіння майном до смерті особи
Дозорця – особа, яка виконувала обов'язки по нагляду, використанню чи зберіганню панського або державного майна
Долегливий – залежний, підвладний
Донація – дарчий запис
Дьогтева повнінність – данина

Екзактор – збирач податків
Екзакція скарбова – збирання податків до військового скарбу
Експіроване – закінчення терміну
Елекція – вибори
Ефект – результат, наслідок
Ефікація – здійснення

Єж ели – якщо, як
Єнералітер – взагалі
Єно – тільки
Єсли – якщо
Єстем казал – я казав
Єстесьмо – ми є
Єстесте – ви є
Єще – ще
Же – що
Жеби – щоб
Жебись – щоб ти
Живот – життя, до живота – до смерті
Животи – майно

Заживати – користуватися
Заказане – заборона
Законник – чернець
Залога – військова застава, гарнізон
Заховувати – зберігати
Злотий, золотий – польська монета, дорівнювала 30 грошей
Змоцнене – зміцнення
Зособна – зокрема
Зосталий – решта, останній, залишковий
Зуполна – повністю

Ігуменя – настоятелька жіночого монастиря
Іж – що, оскільки
Іжби – щоб
Іжели – якщо
Із, ізу, ізок – загата річки для вилову риби
Ізгон – наїзд, під'їзд
Іле – скільки
Іначей – інакше
Індей – в іншому місці
Індукти – мито за довізний товар
Інквізиція – слідство
Інок – чернець
Інстигувати – підбурювати
Інтенція – намір, бажання
Інтрата – прибуток з оренди

Кадь, кадка – міра меду (близько 60-90 л.)
Калугер – чернець
Капонік – член капітули, крилоса
Капелян – католицький ксьондз, духівник при війську
Катедра – собор, соборна церква
Кгвалтовний – насильний
Кгди, гди – коли
Кгди ж, кеди ж – тому що

Кеди – коли
Ключ – кілька сіл чи хуторів, що творять одну громаду або один маєток
Клявула – наклеп
Колвек – будь (хто, що)
Комонний – кінний
Компут – розрахунок, число, реєстр
Кому-колвек – кому-будь, будь-кому
Кондиція – стан, звання, умова
Конферувати – зв'язуватися, зноситися
Конфіденція – довірливість
Конфірмація – затвердження
Концес – дозвіл, погодження
Ктитор – засновник церкви, монастиря
Купитися – громадитися
Кура, кухва – давньоруська назва великого барила, діжки, чана і застаріла міра об'єму рідини або сипучих речовин

Лав – колегія суддів, що розглядала кримінальні справи
Лавник – член лави
Латво – легко
Лев – українська назва турецької срібної монети, що дорівнювала 60 коп.
Лекговати – заповісти, надати заповітом
Лентвойт – управитель частини міста
Леч – але
Литаври – перетинковий ударний інструмент давнього походження
Лупезство – грабіж
Люб – або
Любисмо – хоч ми

Маєстат – величність
Майстрат – магістрат, управління міста
Малжонка – дружина
Мати взгляд – брати до уваги
Менований – згадуваний
Меновите – а саме
Миле – прихильно
Міра, мірочка – плата зерном за помел
Міти – мати
Мориг – заплава, сінокіс; низинне, вкрите дерном місце
Моц – влада
Моцен ест – спроможний, має право

Набитий – набутий, придбаний, купним способом набитий – придбаний шляхом купівлі
Над волю – проти волі

Надер – дуже, вельми
Надтлумити – розгромити
Найдоватися – знаходитися, перебувати
Наймнійший – найменший
Наказний – виконуючий обов'язки, заступник
Належитость – приналежність
Некди, негдись – колись
Не маш – нема
Не мній – неменше
Не належне – безправно
Неомильно – безпомилково
Неотпусний – непоблаглиний
Нікгда – ніколи
Ніоткуль – нізвідки

Обачити – побачити
Обитель – монастир
Ознаймити, ознаймувати – сповістити
Оказія – нагода
Ординований – призначений
Осип – плата зерном
Отпуст – відпуст
Отправовати – учинити, виконати
Отсул – звідсіля
Оттул – звідтіля
Отчистий – успадкований
Офіра – жертва
Очкове – податок від бджіл

Паненський – дівочий (монастир)
Перенагабаня, пренагабаня – турбування
Персвадувати – переконати
Персвазія – умовляння
Перфекція – досконалість, завершення
Побор – податок
Поборця – збірщик податків, податковий інспектор
Подлуг – за
Пожиток – прибуток
Поживотне надання – юридичне зобов'язання залишити певній особі у спадщину певне майно
Пожня – сінокіс. Див. Степ. Лупа. Мориг
Покабанщинка – податок від кабанів
Показанщина – податок з виробництва горілки
Поколіщина – податок з млинових коліс – податок з млинів
Полюбовні едначі – третейські судді
Помірне – податок з об'ємних товарів (збіжжя, меду)

Поневаж – тому що
Посилковать – давати допомогу
Посилок – допомога
Превелебний – преосвященний
Пресвітер – священик
Прето – тому
Привлащати – привласнювати
Приворочати – привертати
Провента – доходи
Продок – предок

Райця, радця – радник ратуші, магістрату
Рата – частина податку
Реймент – полк, загін
Рейментар – правитель, командуючий
військом
Рейментовати – керувати державою
Респект – увага, пошана
Респектувати – брати до уваги, рахуватися
Розмірова – плата зерном, що збиралася в
млинах за помел, мірчук
Рознавати – розвідувати, розпитувати
Роненние услуги – витрати, збитки, шкода
Ронити – скидати, губити
Рудня – місце добування залізної руди
Рура – труба
Рушене – ополчення, мобілізація

Скарбець – військовий
Скупитися – згуртуватися
Скуток – виконання, успіх, закінчення
Слушность – справедливість; над
слушность – проти справедливості
Справовати – правити
Справца – керівник
Спрека – опір, спротив
Стація – постій, податок на утримання
війська
Сукцесія – спадок, успадкування,
наступність
Сукурс – підмога
Сукцесор – спадкоємець
Супліка – прохання
Суплікувати – подавати прохання
Суспендовати – відстрочувати
Суспенса – відстрочка
Суть – вони є

Талер, галер битий – срібна монета,
дорівнювала трьом польським золотим
Тестамент – заповіт

Тонь – глибина, глибочінь
Тяглий – той, що мав підводу, пару волів
Тяглисть – громадська повинність

Уйма – шкода, кривда
Умоцняти – закріплювати, зміцнювати
Утяження – обтяження, кривда
Уходи – лісові та річкові угіддя на
державних землях
Ущербок – втрата, збиток

Фальба – напівфабрикат поташу
Феровати – виконувати судове рішення
Фолкга, фолга – співчуття, попускання,
пощада
Фолкгуючи – надавати пільги, протегувати
Фундація – установа загального
користування
Фудовати – засновувати, купувати

Хоружий – урядовець, який оберігав
відповідну корогу
Хто колвек – будь-хто
Худоба – майно

Цесія – уступка, нерухоме майно
Цехмистер – старший цеху
Цидула – документ, запис
Цифнутися – повернутися назад

Чата – військовий загін
Чинш – податок грішми

Шарварок (спільна праця) – додаткова
повинність на спорудженні і ремонті
доріг, мостів тощо
Шарпати – грабувати
Швикор – свекор
Шедавий – сивий
Шкатула військова, скарб військовий –
казна
Шлюбувати – заручати

Щегульне – зокрема, особливе

Яки колвек – які-небудь, будь-які
Яко – як
Якосьмо – як ми

Предметний покажчик

- Армата – 147
Артилерія – 289
Архієпископ – 1, 113, 150, 172, 174, 175, 181, 227, 236, 237, 248, 268, 324, 325, 331, 332, 382, 384, 394, 449, 475
Архієрей – 325
Архімандрит – 98, 138, 195, 242, 271, 279, 287, 292, 358, 378, 475, 487, 496
- Базар – 227
Байрак – 346, 387
Бір – 65, 126, 187, 205, 221, 223, 287, 341, 394; Д 55, Д 81
Біскуп київський – 181
Болото Д 33, Д 36, Д 54, Д 55, Д 69, Д 81
Боярин – 1, 3
Брага – 140
Братство Д 9
Буда – 288, 414; Д 80
Булава – 1
Бупчучний – 1, 155, 431
Бурмистер – 8, 17, 18, 44, 50, 52, 56, 65, 69, 119, 127, 134, 140, 144, 163, 209, 211, 227, 236, 237, 243, 263, 271, 336, 348, 388, 397, 405, 406, 436, 444, 462, 466, 470, 486; козельський – 88, 299; стародубівський – 402; чернігівський – 381
Бурти військові – 163
Бусурмани – 1, 18, 148
- Вали – 18
Вахмістр – 28, 75, 142, 288, 314, 348, 386, 388, 405, 406, 423, 482, 485
Вежа – 18
Винниця – 49
Вино – 1, 84, 320
Винокури – 1
Війна – 223, 325
Військо – 1, 2, 95, 96, 101, 147, 148, 158, 223, 230, 237, 322, 385; Д 4; російське – 429; українське – 429
Війт – 5, 8, 9, 11-13, 16-18, 20, 29, 30, 34-37, 39, 41, 42, 44, 45, 47, 49-53, 55, 56, 59-61, 65, 69-72, 74, 76, 78, 84, 86, 88-90, 93, 100-106, 112, 115, 117, 119, 121-124, 126, 127, 131, 132, 134, 136, 139, 140, 144, 146, 149, 152, 158, 159, 162-164, 167, 168, 172, 177, 180, 185, 187-190, 192-194, 196, 205, 207, 209, 211, 214, 215, 217, 221-225, 227-231, 234, 237-239, 241, 243, 247, 249, 251, 258, 259, 263, 265, 268, 270, 271, 274, 275, 278, 284, 287, 294, 295, 299, 300, 309-314, 320, 321, 324, 326, 328, 330-332, 334, 336, 341, 342, 344, 348, 350-353, 356, 360, 361, 364, 366-381, 383, 384, 388, 390, 395-399, 403-407, 411-413, 416-418, 421, 423, 426, 428, 431, 434, 436, 438-440, 444, 447, 453, 456, 458, 460-467, 470, 471, 476, 478-480, 486, 491-496, 498, 501, 504; Д 1, Д 3, Д 8, Д 9, Д 13, Д 14, Д 15, Д 16, Д 28, Д 35, Д 39, Д 42, Д 47, Д 71, Д 80
Вільності, військові, козацькі – 1, 2, 11, 15, 17, 20, 21, 25, 29, 30, 34-37, 39, 42, 44, 47, 52, 53, 60, 69, 72, 76, 84, 85, 89, 101-103, 105, 108, 112, 114, 115, 119, 124, 126, 128, 131-133, 136, 146, 157, 183, 199, 205, 214, 215, 224, 226, 228, 243, 246, 275, 284, 287, 294, 311, 320, 331, 338, 382, 390, 407, 428, 436, 447, 461, 465, 496, 501;
Вільності стрілецькі – Д 52
Віра християнська – 1
Віск Д 9
Влада – 34, 88, 95
Влада духовна – 286
Воеводство Белзьське – 435
Возний – 32
Воевода – 1; київський – 1
Волока – Д 33, Д 42

- Волості – Погарська – 493; Стародубівська Д 37; Шептаківська – 316, 469
Втікачі – 1
- Гай – 22, 159, 205, 252, 275, 287, 293, 303, 304, 312/313, 338, 342, 348, 372, 374, 404, 406, 407, 412, 421, 453, 458, 462, 487, 490
- Гармата – 147, 148
Гармаші – 384
Генерали (шведські) – 2
Герб – 2
Гетьман – 3, 5, 21, 24, 208, 223, 292, 357
Гінці – 1
Горілка – 84, 140, 161, 293, 463
Город (укріплення) – 1, 2, 3, 148
Городище – 220; Кулиніне Д 17; Снітин – 108
Городничий – 150, 173, 181, 279, 393, 394, 468, 469
Городовий – 70
Грамоти – 1, 20, 21, 30, 31, 55, 65, 72, 77, 93, 105, 111, 114, 126, 127, 135, 157, 162, 170, 175, 205, 223, 238, 263, 267, 287, 291, 293, 303, 320, 335, 407, 412, 426, 433, 436, 440, 452, 496
Границя (заграниця, кордон) – 148, 291, 414, 424, 485, 498
Границя Литовська – 493
Границя (межа) – 16, 65, 139, 178, 217, 278, 293, 341, 364, 376, 462, 478, 487
Гребля – 6, 8, 11, 19, 22, 27, 28, 31, 38, 49, 54, 58, 59, 65, 66, 68, 70, 78, 82, 88, 91, 100, 103, 106, 107, 108, 110, 116, 118, 121/122, 125, 128, 135, 136, 138, 139, 141, 143, 150, 153, 158, 162, 175, 176, 181, 184, 186, 190, 193-195, 200, 202-205, 208, 210, 216, 225, 230, 234, 238, 242, 249, 255, 256/257 259-261, 265, 266, 275, 277, 278, 281, 287, 288, 293, 297, 299, 302-304, 307-309, 312/313, 318, 322, 332, 333, 337, 339, 340, 345, 348, 352, 361, 363, 371, 372, 387, 389, 395, 397, 398, 401, 402, 404, 405, 407, 409, 412, 414, 421-423, 430, 433, 443, 444, 448, 459, 460, 462, 466, 470, 472, 476, 478, 482, 493-495, 502; Д 3, Д 5, Д 10, Д 11, Д 18-20, Д 26, Д 39, Д 41, Д 45, Д 47, Д 53, Д 57, Д 59, Д 61, Д 65, Д 66, Д 68, Д 70, Д 71, Д 73, Д 81, Д 83, Д 84, Д 88
Громада – 12, 37, 39, 42, 53, 60, 63, 65, 67, 72, 76, 77, 88, 96/97, 269, 277, 287, 299
Гроші – 1, 22, 92, 94, 98, 140, 154, 156, 158, 159, 177, 184, 201, 216, 222, 223, 252, 265, 271, 279, 306, 320, 391; Д 9, Д 42
Гута – 6, 391
- Гутники – 1, 391
Грунт (земля) – 1, 6, 11, 14, 16, 22, 31, 33, 43, 47, 48, 50, 53, 54, 61, 64, 70, 72, 77, 80, 82, 85, 92, 95, 100, 104, 108, 109, 113, 116, 117, 126, 128, 130, 131, 136, 137, 139, 142, 143, 149, 150, 152, 153, 157, 159, 162, 163, 165, 169, 172, 178, 187, 188, 190, 199, 200, 204-206, 208, 209, 213, 221, 223, 225, 234, 242, 244, 245, 249, 252, 256/257, 260, 266, 268, 271, 275, 276, 278, 279, 282, 283, 287, 293, 295, 298, 301, 303, 304, 308-310, 312-315, 320-322, 329, 332, 333, 337, 338, 341, 344, 348-351, 353, 356, 357, 359, 360, 369, 370, 372-374, 378, 386-388, 390, 393, 397, 402-404, 406, 407, 414, 419, 421, 424, 426, 427, 431-434, 439, 444-447, 449, 452, 456, 458, 460, 461, 468, 469, 473, 478, 484-489, 493, 495, 497-502, 504; Д 5, Д 14, Д 23, Д 33, Д 34, Д 35, Д 39, Д 50, Д 56, Д 58, Д 69, Д 72, Д 82, Д 83, Д 85
- Гарець – Д 9
- Данина медова – 98
Двори – 1, 4, 16, 18, 23, 31, 46, 65, 77, 162, 205, 215, 217, 222, 253, 263, 276, 287, 289, 293, 310, 320, 333, 352, 356, 357, 359, 368, 385, 387, 403, 412, 446, 463, 496, 498; Д 19
Дворяни – 81, 487
Декрет – 109, 172, 268, 298; судовий – 64, 462
Дерево – 347, 394; бортне – 72, 100, 126, 134, 287, 357, 373
Держава – 95, 291
Державець – 96, 462, 479/480, 491, 492, 502
Десятина – 159
Діброва – 16, 65, 109, 221, 287, 309, 333, 354/355, 359, 453, 458, 462; Д 41, Д 55, Д 69, Д 73, Д 81
Договір – 1, 2
Дозорця – 41, 54, 57, 60, 76, 83, 141, 150, 154, 170, 174, 175, 181, 187, 188, 198, 215, 216, 218, 221, 248, 254, 359, 262, 267, 280/290, 293, 338, 340, 341, 343, 347, 362, 401, 405, 408, 414, 442, 451, 454, 459, 470, 483, 484, 491, 505
Дорога – Д 36, Д 41, Д 69
Дрова – 1, 320, 370; Д 4
Духовенство – 325
- Екзекутор – 179
Експедиція – 34

- Єпископ – 1, 150, 325, 331, 338, 344, 405, 478
Єпископство Переяславське – 324, 331, 338, 478
- Жаловання – 1
Жителі – 5, 24, 38, 50, 93, 94, 206, 207, 232, 247, 250, 253, 263, 266, 277, 285, 287, 291, 322, 323, 329, 339, 343, 363, 370, 394, 462, 477, 478
- Заводи селітряні – 346
Займа (займище, займанщина) – 61, 82, 91, 266, 286, 287, 293, 333, 339, 359, 372, 388, 391, 472, 487; Д 14, Д 15, Д 27, Д 83
Залізо – 332
Замок – 148, 211, 269; Батуринський – 471, 496; Гадяцький – 238, 412
Запорожці – 148
Золотий польський – 16; Д 4, Д 5, Д 26, Д 45, Д 46, Д 72
- Ігумен – 5, 44, 51, 53, 54, 62, 63, 65, 69, 80, 87, 104, 111, 125, 143, 153, 162, 171, 186, 187, 197, 199, 206, 208, 211, 216, 218, 220, 221, 223, 231, 278, 280, 281, 285, 293, 295, 308, 311, 325, 327, 341, 349, 360, 361, 374, 387, 449, 451, 454, 474, 476, 477, 496; Д 4
Ігуменство (уряд ігуменський) – 285
Ігуменя – 43, 46, 48, 59, 93, 130, 149, 196, 282, 297
Ієродиякон – 173
Ієромонах – 44, 134, 180, 187, 211, 278, 334, 338, 374, 475, 478
Інокія – 149
- Із – 393
- Канцелярії: Генеральна війська – 1, 37, 48, 64, 105, 111, 137, 157, 171, 178, 206, 216, 223, 235, 241, 245, 247, 263, 278, 286, 293, 294, 302, 304, 307, 323, 327, 333, 340, 347, 363, 368, 370, 372, 380, 384, 399-401, 404-406, 411, 417, 421, 424, 426, 428, 430, 431, 450, 458, 459, 462, 463, 466, 471, 472, 474, 482, 485, 487, 494, 495, 501, 504, 507;
Полкові: Лубенська – 22, 121/122, 133, 203; Миргородська – 294; Переяславська – 95; Стародубівська – 400
Каптинармус – 137, 242, 282
Каштелян – 435
Квартирмейстер – 80, 159, 166, 334, 338, 497
- Кіш З.С. – 1
Клейноди – 1
Ключі: Баклайський – 215; Бобровицький – 106; Воронківський – 123; Глухівський – 15, 86, 101; Івангородський – 205; Іваничний – Д 31; Київський – 112; Киселівський – 124, 126; Лохвицький – 136, 210; Любецький – 126; Мглинський – 214; Ніжинський – 69, 237; Новгородський – 213; Д 43; Новомлинський – 23; Острицький – 119; Переяславський – 151; Погарський – 8, 36; Д 23; Почепівський – 60, 226; Полтавський – 4, 102, 177; Прилуцький – 114, 251; Седневський – 11, 110; Слабинський – 25; Сосницький – 126; Стародубівський – 18, 35, 73; Д 37
Князівство Велике Литовське – 424, 429
Князівство (українське) – 2
Князь – 2, 3, 204, 500
Ковалі – Д 37
Козаки – 1, 2, 3, 6, 8, 9, 11, 12, 15, 19-21, 23, 25, 29, 30, 34-37, 39, 40, 42, 44-47, 52, 55, 56, 60, 62, 63, 69, 71, 72, 75-77, 79, 84, 89, 93, 96, 98, 100-103, 105, 108, 110, 112, 114, 115, 119, 123-128, 130, 131-133, 136, 146, 150, 151, 157, 158, 161, 164, 167, 177, 180-183, 185, 187-189, 192-194, 198, 199, 202, 203, 205, 206, 211, 214, 215, 224-226, 235, 237-240, 241, 243, 246, 251, 253, 271, 275, 279, 282-284, 285, 287, 293, 294, 303, 304, 309, 311, 315, 321, 326, 330, 331, 338, 341, 347, 366, 367, 382, 390, 393, 395-398, 415, 421, 428, 434, 436, 438, 439, 447, 453, 457, 461, 465, 477, 478, 485, 487, 491, 492, 496, 497, 501, 505; Д 2, Д 49
Колегіум київський – 483
Колегія Малоросійська – 337
Комісії – 32, 36, 68, 75, 80, 107, 137, 142, 159, 166, 185, 187, 200, 213, 288, 301, 314, 319, 330, 337, 348, 350, 359, 380, 396, 399, 406, 409, 414, 417, 418, 423, 444, 466, 478, 485, 493, 497, 507; Генеральна – 250
Комп'ютер – 439
Коні – 1, 127, 154, 263, 306, 324, 336, 478; Д 2
Коноплі – Д 29, Д 54
Копа – Д 9
Корми – 1, 93, 264, 324
Корнет – 36, 151, 213, 288, 352, 359, 409, 421, 423

- Корогва – 467
Король польський – 1, 428
Костел Домініканів – 227
Кравці – Д 75
Ктитор – 83, 417, 418
Купці – 334; грецькі – 263, 336
Купча – 208, 254, 262, 286, 318, 333, 342, 348, 353, 370, 374, 386, 387, 389, 398, 406, 407, 453, 462, 474, 486, 490, 502; Д 5, Д 15, Д 23, Д 29, Д 34, Д 36, Д 38, Д 45, Д 51, Д 64
-
- Лавник – 17, 417, 418
Лавра Києво-Печерська – 358, 368, 490
Лан – 319
Левада – 205
Лиман – 360
Листи – 1; Д 5
Лист (універсал) – 18, 22
Ліс – 1, 31, 53, 61, 63, 65, 100, 103, 106, 108, 113, 117, 126, 128, 136, 150, 162, 181, 187, 191, 205, 221, 223, 250, 277, 278, 293, 303, 304, 308, 309, 333, 338, 341, 344, 346, 348, 353, 354/355, 373, 406, 412, 415, 436, 460, 474, 476, 485, 490; Д 8, Д 50, Д 54, Д 55, Д 73, Д 80, Д 81
Літаври – 1
Луг – 153, 178, 223, 293, 320, 412, 413, 478; Д 69
Луки – 22, 53, 55, 63, 65, 150, 159, 223, 252, 305, 319, 387
- Магістрати – 163, 175, 221, 237, 263, 406, 407, 413, 426, 498; Д 9; київський – 17, 18, 161, 205, 222, 227, 291, 300, 320, 440, 463; піжинський – 336; переяславський – 326; стародубівський – 352, 417, 418, 486, 502; Д 74, Д 81
Маєтки – 1, 502
Маєтності (добра) – 4, 6, 12, 22, 26, 30, 31, 34, 42, 45, 48, 50, 54, 55, 62, 64, 65, 72, 77, 80, 92, 95, 96, 100, 101, 104, 111, 117, 126, 150, 157, 159, 162, 169, 172, 181, 196, 205, 237, 240, 252, 263, 264, 267, 268, 273, 276, 278, 283, 285, 287, 302-304, 315, 324, 325, 331, 338, 344, 347, 348, 353, 356, 372, 373, 378, 380, 384, 385, 394, 418, 429, 433, 437, 458, 468, 469, 476, 478, 496, 497, 499, 503
Майдан Будяньський – Д 81
Мед – 140, 293; Д 35
- Мито – 150, 175
Митрополит – 1, 150, 174, 175, 181, 188, 205, 227, 237, 248, 285, 324, 325, 331, 366, 376, 382, 384
Митрополія Київська – 325, 478
Мірочка – Д 12
Мірошник – 190, 462
Міст – 4, 190, 431; Д 36, Д 55
Місто, містечко – 1-3, 4, 6-89, 91-96, 98-182, 184-190, 192-212, 214-220, 222-224, 226-236, 238-269, 271, 273-336, 338-349, 351-367, 369-435, 437-500, 503-507; Д 1 - Д 3, Д 5 - Д 13, Д 15, Д 18 - Д 29, Д 31 - Д 43, Д 45 - Д 71, Д 73 - Д 89
Міщани – 1, 3, 17, 18, 41, 74, 84, 102, 127, 140, 209, 217, 223, 228, 263, 278, 293, 320, 334, 342, 360, 381, 383, 404, 409, 412, 440, 453, 457, 458, 460, 461, 470, 486, 493; Д 31, Д 76
Млин – 1, 6, 8, 11, 13, 16, 19, 20-28, 30-32, 34, 36, 37, 40, 41, 44, 46, 47, 53-55, 57-59, 63-66, 68, 70, 72-74, 76, 78, 82, 83, 85, 88, 90-92, 99, 100, 103, 105-111, 114-116, 118, 121/122, 126, 128, 130, 131, 133, 135, 137-139, 141, 144, 150, 152, 153, 157, 158, 162, 165, 166, 168, 169, 171, 173, 176, 181, 184, 186, 187, 190, 195, 196, 199, 200, 202-205, 208-210, 216, 219, 223, 225, 230, 234, 238, 244, 249, 254-257, 259, 260, 261, 263, 265, 266, 270, 272, 273, 275, 278, 280-283, 286-290, 293, 296, 298, 299, 302, 303, 307-310, 316, 318, 322, 323, 337, 339, 340, 341, 342, 345, 348-350, 352, 356, 359, 361, 364, 365, 369, 371-373, 377, 378, 380, 381, 383, 386-388, 391, 392, 397-399, 401, 402, 404-407, 409, 412, 414, 415, 417, 421, 423, 424, 426, 430, 433, 436, 442-444, 446, 448, 449, 453, 458-460, 462, 466, 470, 472, 478, 481-487, 490, 494, 495, 499, 502, 504-506; Д 5, Д 8, Д 11, Д 12, Д 15, Д 16 - Д 19, Д 21, Д 22, Д 26, Д 29, Д 32, Д 39, Д 43, Д 47, Д 51, Д 53, Д 54, Д 57, Д 59-Д 61, Д 63, Д 65, Д 66, Д 68, Д 70, Д 71, Д 73, Д 81, Д 83-Д 85
Монастирі київські: Братський – 205, 207, 223, 357, 426; Видубицький – 87; Кирилівський – 197, 205; Межигірський – 65, 111, 134, 143, 223, 426; Михайлівський Видубицький – 474; Михайлівський Золотоверхий – 208, 293; Д 80; Петропавлівський – 227;

- Печерський жіночий – 1, 48, 77, 93, 138, 195; Пустинно-Микільський – 10, 205, 206; Софійський – 237, 248, 375, 382; Фролівський жіночий – 112
- Монастирі – 1; Батуринський Крупицький – 61, 100, 162, 186, 469, 487, 496; Батуринський жіночий – 43; Великобудиський Паненський жіночий – 59; Гадацький Красногірський – 44, 211; Глухівський; Петропавлівський – 39, 62, 70, 362, 454, 476, 477, 481; Глухівський жіночий – 67, 149; Домницький Різдва-Богородицький – 286, 308, 311, 312/313, 317; Золотоніський Красногірський – 63, 80; Кам'янський Успенський – 50, 187, 218, 220, 257, 280, 295, 341; Канівський – 338; Козелецький Георгіївський (Спасоюріївський) – 171; Лубенський Мгарський – 53, 117, 120, 183, 231, 278, 451; Любецький – 390; Макошинський Миколаївський – 54; Макошинський Покровський жіночий – 46, 125; Максаківський – 327; Ніжинський Красноострівський – 51, 69, 153; Новгородський – 292, 378; Д 73; Новгородський Спаський – 78; Новгород-Сіверський – 98; Омбишський – 358; Переяславський кафедральний – 331; Переяславський Свято-Вознесенський – 344; Петра і Павла – 463; Печенницький Успенський – 209
- Півський – 206; Полтавський “Общезительный” – 387; Полтавський; Покровський – 505; Полтавський Паненський – 505; Полтавський Хрестоздвиженський – 5, 360, 431; Д 4; Прилуцький Густинський – 37, 38, 216, 374; Д 79; Пустинно-Скельський – 180; Ржищівський – 197; Свято-Микільський Катошинський – 349; Старожитний – 162; Трахтемирівський (Терехтемирівський) – 325, 331, 338; Чернігівський Єлцький – 55, 242, 271, 287, 475; Чернігівський Іллінський – 126; Чернігівський Св. Параскевії – 282, 458; Чернігівський П'ятницький – 130, 221, 242, 297
- Мушкети – 154
- Намісники – 20, 338, 448, 462, 475
- Напої – 81, 93, 324
- Народ – 1, 2, 3, 478
- Нива – 68, 159, 252, 287, 293, 309, 333
- Обивателі – 4, 6-8, 11, 19, 31, 34, 44, 46, 47, 49, 50, 54, 59, 65, 67, 70, 71, 77, 79, 82, 86, 92, 93, 99, 103, 104, 109, 115, 117, 131, 134, 140, 144, 152, 163, 166, 171, 178, 187, 189, 191, 204, 205, 209, 211, 212, 217, 225, 250, 255, 256/257, 265, 268, 270, 278, 285, 300, 307, 325, 329, 332, 345, 346, 357, 373, 374, 378, 379, 386-388, 390, 401, 420, 432, 445, 465, 467, 475, 476, 478, 481, 485, 488-491, 494, 495, 497, 502
- Обоз – 272, 337, 371, 405, 408, 503-505, 507
- Обозний – 92, 102, 119, 139, 236, 263, 325, 354/355, 429, 502; генеральний – 31, 217, 305, 307, 345, 401, 430; полковий – 4, 8, 10, 12, 16, 37, 40, 42, 44, 45, 50, 56, 64, 65, 73, 75, 88, 95, 154, 156, 237, 243, 485; стародубівський – 14, 33, 79, 226, 245, 354/355; чернігівський – 103, 217
- Оборона – 1, 18, 26, 77, 120
- Оброк – 81
- Овес – 343
- Огороди – 205, 333, 387, 404; Д 72
- Озеро – 31, 46, 50, 54, 55, 65, 100, 101, 106, 108, 150, 153, 162, 171, 178, 181, 197, 205, 206, 223, 265, 281, 287, 293, 295, 317, 320, 338, 357, 375, 378, 379, 381, 478; Д 78
- Орда кримська – 1, 148
- Оренда – 3, 140, 177, 416, 421; Д 46
- Осавул – 1, 92, 144, 162, 236, 429; Д 14; військовий гарматний – 305; військовий генеральний – 210, 224, 254, 420, 422, 447, 48; полковий – 6, 8, 10, 12, 16, 22, 37, 40, 42, 44, 45, 50, 56, 64, 65, 75, 102, 119, 122, 139, 154, 156, 217, 237, 243, 263, 325, 340, 348, 354/355, 451; київський – 118, 357; миргородський – 58, 115; почепівський – 380; стародубівський – 388; чернігівський – 462;
- Острів – 50, 65, 120, 150, 181, 293, 309, 320, 333, 357, 478; Д 78
- Отаман (атаман) – 1, 8, 10, 13, 30, 34, 37-40, 42, 44, 49, 50, 52-54, 56, 61, 64, 65, 74, 76-80, 82, 84-86, 88, 90, 92, 93, 98, 100, 105-107, 113, 115, 116, 118, 119, 123, 124, 126, 127, 140, 144, 162, 166, 172, 183, 188, 191, 197, 201, 205-207, 210, 217, 221, 224, 232/233 235, 237, 240, 242-244, 249, 251, 268, 270, 299, 302-304, 308, 314, 322, 325, 330, 337, 348, 353, 364, 369, 370, 381, 388, 403-

- 405, 412, 424, 428, 429, 433, 435, 436, 441, 444, 458, 460, 461, 462, 466, 470, 475, 478, 484, 486, 487, 490, 504; Д 8, Д 16; бакланський – 139; глухівський – 21; домашлинський – 269; іванківський – 279; київський – 222, 463; кімстерський – 68; козельський – 132; коропський – 328; любецький – 321; мамекинський – Д 15; миколаївський – 193; миченський – 152; нехаївський – 96; олишівський – 20, 323; почепівський – 226; радичівський – 393; рижківський – 395; сенчанський – Д 30; чигирин-дїбровський – 478; юрівський – 395
- Отаман городовий – 149, 161, 163, 180, 187, 209, 211, 227, 231, 236, 239, 241, 259, 263, 265, 271, 278, 291, 307, 312/313, 336, 341, 345, 350, 356, 361, 364, 380, 383, 396-399, 406, 413, 417, 421, 431, 436, 453, 471, 476, 492, 493; Д 3, Д 47; конотопський – 467; ніжинський – 255, 384; новгородський – Д 29; полтавський – 360; чернігівський – 110, 373; курінний – 154-156, 429; Д 35; рукавичинський – Д 35; сільський – 187, 312/313, 341, 366, 397
- Отчина – 98; медова – 65
- Офіра – 42, 53
- Палац – 420, 436, 469, 487
- Панщина – 94, 471; Д 30
- Пасіка – 65, 128, 287, 338, 474, 476
- Пашня (зерно) – 281; Д 42
- Перевіз – 31, 39, 54, 55, 65, 83, 100, 150, 162, 174, 181, 199, 205, 206, 221, 248, 282, 287, 292, 331, 334, 338, 381, 395, 477
- Перепис Генеральний – 358
- Печатка – 1, 41, 236, 298, 451, 483, 484; військова – 16, 26, 27, 68, 72, 88, 100, 101, 105, 108, 112, 114, 126, 132, 217, 223, 263, 286, 299, 320, 331, 381, 460, 462, 465, 485; полкова – 95; Д 5, Д 23; рейментарська – 95
- Пиво – 140, 293; Д 9
- Писар – 11, 154, 156, 217, 219, 232, 236, 263, 325, 348, 418, 429, 486, 491
- Писар військовий – 1, 239; полковий – 22, 58, 76, 95, 122, 133, 203, 211, 237, 451, 487; гадяцький – 44, 180, 238; ніжинський – 235; переяславський – 247; прилуцький – 158, 230; сотенний березанський – 74, 81; погарський – 36;
- Підводи – 1, 81, 127, 324, 336, 363, 440, 457
- Піддани – 48, 109, 120, 125, 150, 267, 338; Д 57
- Піддани монастирські – 1, 240
- Підканцелярист полковий – 268, 284, 507
- Підполковник – 485
- Підсусідки – 157, 235, 338, 382, 446
- Піддячий – 260
- Плата – 1
- Плата війську – 2
- Побори – 1
- Повинність – 25, 26, 36, 38, 40, 47, 48, 55, 56, 59, 85-91, 93, 96, 100, 101, 103, 108, 112-115, 123, 124, 126, 129-133, 136, 144, 146, 149, 150, 151, 154, 159, 160, 161, 164, 167, 173, 177, 180-183, 185, 187-189, 192, 198, 203, 205, 206, 208, 210, 211, 222, 224, 226, 228, 229, 232/233, 235, 238, 241, 246, 247, 251, 253, 263, 269, 270, 275, 280, 282-285, 287, 294, 299, 304, 310, 311, 314, 320, 327, 328, 330, 331, 333, 336, 338, 341, 343, 350, 353-356, 366, 367, 373, 382, 384, 386, 392, 400, 401, 403, 406, 408-412, 415, 416, 421, 433, 434, 436, 438, 439, 441, 445-447, 449, 453, 456, 457, 461, 464, 465, 475, 477, 479/480, 486, 488/489, 491, 492, 496, 497, 507; Д 2, Д 4, Д 6, Д 13, Д 30
- Повіти – Азарівський – Д 18; Бахмацький – 275; Березинський – 311; Бориспільський – 93; Воронізький – 82; Гадяцький – 85, 211; Глухівський – 49, 67, 101, 116, 149, 260; Гоголівський – 93; Грунський – 180; Жовнинський – 108, 122, 192; Журавський – 225, 303; Київський – 48; Конотопський – 89; Лохвицький – 224; Лютенський – 238; Макошинський – 46; Миргородський – 71, 115; Новгородський – 254, 275, 364, 385; Д 41; Новомлинський – 108; Острицький – 357, 439; Переяславський – 247, 326; Пирятинський – 304; Погарський – 40, 244; Полтавський – 415; Почепівський – 350, 352, 507; Д 35, Д 54, Д 82
- Седнівський – 103, 167, 428; Сенецький – 203; Сенчанський – 133, 189; Сівський – 49; Сосницький – 31, 322; Срібнянський – Д 79; Стародубівський – 140, 142, 246, 392, 398, 406, 417, 434, 445, 453, 492; Д 69, Д 85; Чернігівський – 50; Чигирин-Дїбровський – 229; Шишанський – 8; Яготинський – 181;

Пограниччя польське – Д 39

Подорожна – 1

Пожитки (доходи) – 1, 16, 19, 22, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 36, 37, 39-42, 47-50, 52, 53, 56-58, 60, 63-67, 69, 70, 72-74, 76, 77, 83, 85, 87, 90, 91, 93, 100, 102-106, 109-111, 113, 115, 121/122, 126, 128, 135, 136, 142, 144, 146, 149, 150, 152, 157, 159, 161, 162, 165, 166, 168, 171, 176, 177, 181, 184, 186, 187, 189, 193, 196, 197, 199, 200, 202, 203, 205, 206, 208, 210, 214, 216, 217, 223, 225, 230, 235, 242, 244, 246, 249, 252, 259, 262, 263, 267, 272, 275, 276, 280, 284, 285, 287-290, 293, 296, 301-304, 307, 310, 316, 318-321, 323, 330-333, 335, 337, 338, 341, 342, 344, 345, 348-350, 353, 359-364, 370, 371, 373, 374, 377, 378, 380, 381-383, 386-390, 397-399, 401, 402, 406-408, 411, 415, 421, 422, 426, 428, 430, 434, 436, 437, 443, 446, 447-449, 453, 454, 456, 460, 462, 469, 481, 482, 485, 490, 492, 495, 501, 502, 504-506; Д 20

Показанина – 26, 270

Поле, рілля – 1, 16, 31, 46, 55, 65, 77, 80, 103, 108, 109, 113, 117, 126, 138, 148, 150, 162, 181, 200, 205, 213, 221, 223, 237, 253, 273, 275, 278, 286, 287, 293, 309, 319, 333, 344, 348, 353-357, 367, 369, 372, 373, 399, 402, 404, 406, 407, 412, 415, 421, 433, 458, 462, 487, 490; Д 14, Д 25, Д 36, Д 41, Д 57

Полки – 144, 147, 156, 161, 263, 271, 272, 320; Гадяцький – 180; Герасимовського піхотний – 1; Іванівського охочекомонний – 1; Київський – 48, 65, 171, 178, 191, 196, 207, 212, 223, 287, 426, 439; Кінні – 1, 156; Лубенський – 22, 108, 147, 148, 162, 201, 206, 225, 229, 436, 470, 501; Максимова піхотний – 274; Миргородський – 1, 3, 58, 71, 76, 105, 115, 206, 228, 232, 294; Ніжинський – 1, 20, 23, 51, 162, 205, 235, 237, 264, 271, 287, 292, 305, 323, 329, 358, 366, 377, 384, 406, 426, 441, 481, 506; Новицького охотницький кінний – 1; Охочекомонний – 306; Пашковського охотницький кінний – 1; Переяславський – 48, 65, 77, 95, 126, 148, 196, 247, 325, 331, 344, 348, 491, 497; Піший – 1, 156; Полтавський – 4, 102, 129, 315, 340, 387, 401, 415, 442, 443, 505; Прилуцький – 1, 89, 114, 162, 216, 241, 251, 367; Стародубівський – 27, 32, 42, 50, 64, 73, 107,

137, 245, 246, 262, 264, 288, 314, 330, 350, 352-355, 388, 396, 398-400, 403, 406, 407, 409, 411, 414, 423, 425, 438, 444, 445, 452, 453, 456, 466, 468, 472, 485, 486, 488/489, 492, 493, 507; Чернігівський – 1, 25, 31, 46, 57, 103, 126, 146, 165, 169, 172, 264, 268, 283, 286, 287, 292, 298, 309, 321, 332, 333, 351, 389, 390, 398, 413, 422, 424, 432, 447, 452, 458, 461, 462, 473, 475, 499/500, 504; Яворський піхотний – 1

Полковники – 50, 121/122, 144, 147, 206, 325, 429, 433, 435; Д 5; білоцерківський – 503; гадяцький – 44, 56, 85, 180, 211, 238, 273, 412, 464; київський – 48, 65, 88, 93, 106, 111, 112, 118, 119, 127, 132, 143, 171, 191, 196, 205, 212, 223, 227, 239, 243, 259, 271, 287, 291, 299, 320, 357, 426, 439, 495, 503; компанійські – 21, 22, 147, 148, 154, 201; лубенський – 53, 108, 133, 135, 136, 147, 189, 192, 201, 203, 210, 224, 225, 229, 250, 272, 277, 278, 302-304, 361, 416, 436, 459, 470, 478, 501; миргородський – 8, 71, 76, 105, 115, 228, 232, 294; наказний київський – 446, 450, 455; наказний ніжинський – 336, 343, 476, 481; наказний переяславський – 421, 451, 491, 497; наказний стародубівський – 392, 397, 409, 411, 438, 444, 445, 453, 466, 482, 485, 486; ніжинський – 10, 13, 15, 20, 21, 23, 39, 45, 49, 67, 69, 70, 82, 89-91, 100, 101, 108, 113, 121/122, 149, 153, 176, 199, 200, 205, 234, 235, 237, 249, 255, 258, 263-265, 271, 287, 292, 305, 318, 323, 358, 366, 368, 369, 371, 374, 377, 384, 406, 441, 487, 490, 506; охотницький – 147, 148, 275; переяславський – 22, 48, 63, 65, 77, 93, 95, 123, 126, 147, 151, 159, 163, 166, 182, 188, 196, 197, 219, 247, 252, 301, 326, 331, 334, 338, 344, 348, 405, 421; піхотні – 154; полтавський – 26, 59, 102, 117, 160, 177, 183, 231, 315, 335, 340, 360, 387, 401, 415, 431, 442, 443, 505; прилуцький – 12, 37, 38, 41, 66, 89, 101, 114, 145, 158, 194, 202, 230, 241, 251, 346, 367, 374, 433, 500; стародубівський – 1, 9, 14, 27, 28, 30, 32-36, 41, 42, 50, 52, 60, 64, 68, 72, 73, 75, 79, 92, 137, 139, 141, 142, 187, 209, 214, 215, 218, 226, 236, 244-246, 253, 256/257, 262, 264, 267, 275, 280, 288, 295, 308, 314, 316, 330, 337, 341, 350, 352-355, 364, 380, 385, 386, 388, 396, 398-400, 402-404, 406-

- 408, 417, 418, 423, 425, 434, 465, 485, 488/
489, 492-494, 498, 502; чернігівський – 1,
16, 19, 24, 25, 54, 57, 74, 99, 103, 110, 126,
130, 138, 146, 157, 166, 167, 172, 185, 195,
217, 221, 242, 264, 268, 270, 271, 279, 282-
284, 287, 292, 296-298, 307, 309-311, 317,
321, 332, 333, 345, 351, 370, 373, 381, 389-
391, 413, 422, 424, 428, 430, 432, 436, 447,
448, 458, 460-462, 473, 475, 483, 484, 499/
500, 504; фастівський – 147
- Пором Доменський – Д 78
- Поручик – 204, 250
- Посесія – 250, 252, 301, 314, 315, 331, 332,
344, 348, 352, 353, 360, 373, 388, 391, 403,
407, 415, 426, 446, 447, 461, 465, 469, 476,
478, 485, 490, 496, 497, 501; Д 83
- Посесор – 437, 478
- Посли – 1
- Послушество – 18, 20, 21, 23, 25, 29, 30, 33-
37, 40, 42, 44, 45, 48, 51-53, 55, 56, 59, 60,
63, 65, 69, 71-73, 75, 79, 85-90, 92-95, 97,
100, 101, 105, 106, 108, 110, 112-115, 119,
121-123, 126-130, 132, 133, 136, 143, 146,
149, 150, 151, 156-158, 160, 162, 164, 167,
173, 180-182, 185, 187-189, 192, 195, 196,
199, 202, 203, 205, 207, 210, 211, 214, 215,
224-226, 228-230, 232, 235, 237, 238, 241,
243, 244, 246, 249, 251, 253, 258, 267, 269,
275, 282/283, 285, 287, 294, 299, 303, 304,
309-311, 314, 315, 320, 321, 326, 327, 330-
332, 341, 344, 350, 353-356, 358, 364, 366,
367, 369, 373, 380, 386, 387, 390, 396, 397,
400, 401, 403, 406, 407, 409-412, 415, 418-
421, 423, 425, 428, 431, 433, 434, 436, 438,
439, 441, 445, 447, 450, 453, 455, 456, 461,
464, 465, 467, 475, 479/480, 486, 491, 492,
495, 497, 501, 502; Д 13, Д 24
- Поспільство – 53, 56, 64, 66, 73, 78, 113, 175,
206, 207, 259, 264, 278, 322, 361, 380, 415,
416, 421, 436, 448, 467, 478, 492, 497
- Посполиті – 3, 6-9, 11, 13, 16, 17, 20, 25, 29-
31, 34-36, 38, 40, 42, 44, 46, 47, 50, 52, 55-
57, 59, 65, 66, 69, 75, 77, 80, 85-87, 90, 91,
95, 99-103, 105, 108, 110, 112, 114, 117,
121-124, 126, 129, 131-133, 136, 137, 139,
140, 146, 151, 158, 160, 167, 171, 177, 180,
182, 185, 186, 188-194, 196, 197, 202-205,
207, 209, 217, 220, 221, 224, 226, 229-231,
235, 237-239, 243, 245, 251, 253, 271, 275,
277, 282-284, 292-294, 304, 308, 309, 315,
320, 322-324, 326-328, 330, 331, 334, 338,
344, 346-348, 350, 351, 353, 356, 358, 363,
364, 366, 367, 370, 371, 373, 377, 380, 382,
384, 386-388, 390, 392, 395-398, 400, 402,
404-407, 409, 411-414, 417, 418, 420, 421-
423, 425, 426, 428, 430, 432-434, 436-439,
441-445, 447, 449, 452, 453, 458, 460, 461,
464-467, 469, 470, 471, 474, 477, 478, 483,
486, 491-497, 501, 505-507; Д 14, Д 25,
Д 30-Д 32, Д 49, Д 54, Д 59, Д 73, Д 85
- Поташ – 288, 423
- Похід – 1, 147, 148, 401, 440
- Похід Кримський – 1, 123
- Права військові – 1, 2
- Право – 1, 32, 36, 37, 48, 94, 95, 291; давнє –
17; купче – 184; Магдебурзьке – 30, 263,
349, 381; міське – 18, 320; спадкове – 404
- Прапор – 1
- Прапорщик – 142, 266, 406
- Пресвітер – 249, 340, 371, 448
- Прибутки (доходи) – 282/283, 302, 303, 342,
356, 364, 365, 371, 373, 383, 387-389, 392,
409, 426, 436, 459, 460, 470, 472, 483, 484,
486, 495
- Привілеї – 338
- Приказчик – 107, 137, 142, 398, 406, 423
- Приказ Малої Росії – 1
- Пристань Переволочинська – 148
- Прихід – 40
- Провіант – 306, 324, 435
- Продавці – Д 34
- Промисли горілчані – 84
- Протопоп – 52, 136, 249, 416; глухівський –
13, 21; зінківський та опішнянський –
273; лохвицький – 233; миргородський –
71; новгородсіверський – 236
- Пушкарі – 384
- Пуща – 134, 207, 253, 275, 320, 347, 394, 409,
432; Д 52
- Рада – 1
- Райця – 17, 18, 127, 134, 209, 217, 222, 263,
320, 336, 381, 406
- Ратуша – 41, 84, 217, 222, 263; борзенська –
383; воронізька – 342; київська – 291,
320, 463; козелецька – 365; переяслав-
ська – 326; пирятинська – Д 63;
стародубівська – 406, 417; чернігівська –
462; Д 34
- Ревізія – 156
- Регент – 178
- Регімент гетманський – 1

- Реєстр – 1; Д 30; військовий – 20, 21, 23, 101, 132; козацький – 15, 19, 25, 35, 36, 44, 55, 56, 63, 84, 96/97, 253, 263, 320
- Ремісники, ремісничі люди – 18, 320
- Риба – 281, 295, 317, 320, 360, 362, 363, 375, 379, 412, 434, 454; Д 20, Д 26, Д 29, Д 57
- Ріка, річка – 1, 5, 6, 11, 13, 16, 19, 21, 22, 24-28, 30-32, 34, 37, 39, 47-50, 54, 57, 58, 65, 66, 68, 69, 74, 76, 82, 83, 85, 90-92, 99-101, 103, 106, 108-110, 115, 118, 120, 121/122, 126, 128, 131, 135, 137-139, 141, 142, 148, 150, 153, 157, 162, 165, 168, 169, 171, 174-176, 178, 181, 184, 187, 193, 195, 199, 203-208, 210, 216, 219-221, 223, 225, 237, 238, 244, 245, 248-250, 254-257, 259-263, 266, 270, 272, 275, 278, 280, 282/283, 287-290, 293, 295, 298, 303, 307-310, 312/313, 318, 320, 323, 330-334, 337, 338, 341, 342, 345-352, 359-361, 364, 365, 369, 371, 372, 377, 379-383, 386-389, 391, 392, 395, 397-399, 402, 404-411, 414, 417, 422-424, 426, 430, 431, 433, 434, 436, 442-444, 448, 451, 453, 455, 458-460, 462, 466, 470, 471, 474, 477, 478, 481, 482, 484-486, 490, 491, 493-495, 499/500, 502, 504-506; Д 3-Д 5, Д 8, Д 11, Д 12, Д 14-Д 17, Д 19, Д 21-Д 23, Д 29, Д 32, Д 34, Д 36, Д 38, Д 39, Д 43, Д 45, Д 47, Д 53, Д 55, Д 57-Д 62, Д 65, Д 66, Д 68, Д 71, Д 73, Д 74, Д 78, Д 80, Д 81, Д 85, Д 88
- Роботизни – Д 85
- Ротмістр – 42, 60, 137, 306, 314, 388, 444
- Ротний – 247
- Рудня – 65, 126, 142, 169, 181, 283, 332, 378, 406, 499, 502; Д 73
- Сад – 65, 421
- Священик – 172, 198, 293, 337, 366, 417
- Селітра – 163
- Село, селище, слобідка – 2-6, 8, 9, 11, 13, 15, 16, 20-25, 28-32, 34-42, 44-57, 59-65, 67, 69, 71-73, 75-77, 79, 82, 83, 85-98, 100-103, 106, 108-119, 121-126, 128-133, 135, 136, 139, 142, 145-147, 149-153, 157-160, 162, 164-167, 169, 171, 174, 177, 178, 181-183, 185-189, 191, 192, 194, 196, 197, 199-203, 205-208, 210, 211, 213-215, 218, 220, 221, 223-226, 228-233, 235, 237-241, 243, 245-248, 250-252, 254-260, 263-265, 267, 269, 271-276, 279-284, 287, 289, 290, 292-299, 301, 303-305, 309-311, 315, 316, 319-327, 329-333, 335, 337-339, 341, 343, 344, 349, 350, 352-357, 359, 361, 363, 364, 366-368, 370-373, 377-381, 384, 386, 387, 390, 392, 395, 402, 404-411, 415-418, 420, 421, 423, 425, 426, 428, 432-441, 444, 445, 447, 449-451, 453, 455, 456, 458-462, 465, 468-470, 472, 475, 477-482, 484-487, 490-492, 496-502, 506, 507; Д 1, Д 4, Д 7, Д 11, Д 13, Д 14, Д 16, Д 18, Д 20-Д 22, Д 24, Д 27, Д 28, Д 30-Д 33, Д 35-Д 39, Д 41, Д 42, Д 47-Д 50, Д 53-Д 64, Д 66, Д 68, Д 69, Д 71, Д 73, Д 74, Д 77, Д 79-Д 81, Д 83-Д 85, Д 87, Д 90
- Селяни – 59, 66, 164, 218, 249; Д 4
- Сердюки – Д 42
- Сіно – 1; Д 4
- Сіножать – 1, 31, 34, 35, 46, 50, 55, 64, 65, 68, 72, 77, 80, 85, 92, 100, 103, 106, 108, 109, 113, 126, 128, 138, 139, 150, 157, 162, 171, 175, 178, 181, 187, 205, 218, 221, 222, 223, 237, 244, 249, 260, 273, 278, 286, 287, 293, 304, 305, 308, 312/313, 318, 320, 333, 338, 341, 344, 348, 353, 354-357, 359, 369, 372-374, 376, 387, 404, 406, 407, 412, 413, 415, 433, 436, 453, 458, 460, 462, 466, 487, 490, 495; Д 5, Д 25, Д 41, Д 50, Д 72
- Січ – 1
- Скарб (шкатула) військовий – 1, 16, 22, 140, 145, 161, 163, 239, 332, 391, 416, 421, 452, 462, 478, 500; Д 35, Д 46
- Скарбниця міська – 41
- Скарга – 43, 62, 80, 84, 343, 397, 449, 471, 478
- Солодовня – 26
- Сотники – 1, 8, 10, 12, 30, 34, 37, 38, 40, 42, 44, 50, 53, 54, 56, 64-66, 69, 71, 72, 76, 79, 85, 88, 92, 102, 107, 115, 118, 119, 123, 126, 127, 139, 140, 144, 154-156, 162, 183, 187, 188, 191, 196, 197, 201, 202, 205-207, 209-212, 217, 221, 224, 230, 232, 235-237, 242, 243, 251, 259, 263, 271, 278, 291, 296, 299, 302-304, 306, 308, 314, 320, 325, 330, 332, 334, 336, 337, 341, 346, 348, 353-355, 360, 361, 364, 366, 369, 381, 384, 388, 397, 404, 405, 407, 412, 413, 416, 424, 428, 429, 431, 433, 435, 436, 441, 442, 444, 451, 453, 455, 458, 460-462, 466, 470, 475, 476, 478, 483, 485-487, 491-495, 497, 498; бакланський – 139, 408; баришівський – 77; батуринський – 100, 152, 496; березанський – 421; березинський – 74, 311-313;

білоуський – 297, 309; Д 48; білоусівський – Д 60; бобровицький – 106; борзенський – 125, 140, 256, 265, 270, 383; бориспільський – 77, 93; бубнівський – 159, 163, 252, 497; будиський – 117; вибельський – 413, 462; варвинський – 168; великобубський – 231; волинський – 165; воронізький – 82, 200, 394, 420; воронківський – 301; Д 86; глухівський – 13, 15, 21, 39, 49, 67, 70, 86, 90, 91, 116, 149, 199, 249, 260, 290, 356, 372, 406, 419, 476, 478; гоголівський – 93, 239; городиський – Д 46; городницький – 424; грунський – 180; дівицький – 153; золотоніський – 63, 80, 97; івангородський – 261; іваницький – 241; Д 31; ічнянський – 230; київський – 84, 134, 161, 222, 227, 463; киселівський – 124; козельський – 132; козелський – 178, 376, 446; коропівський – 234, 328, 471; красноколядинський – 305, 363; крелевецький – 176, 490; леплявський – 166; Д 26, Д 86; лохвицький – 416; лукомський – Д 50; любецький – 172, 268, 321, 332, 351, 390; мглинський – 137, 214, 245, 396, 398, 438, 444; Д 19, Д 21, Д 32, Д 36, Д 38, Д 59, Д 61, Д 89; менський – 99, 185, 269; мринський – 113, 371; муравський – 382; ніжинський – 318, 441; новгородський – 27, 141, 213, 253, 364, 385, 445; Д 15, Д 75; новомлинський – 23, 43, 96, 100, 204; новосанжарівський – 26, 340, 442; носівський – 259; олишівський – 20, 258, 259, 366, 377, 506; Д 45; острицький – 357; пирятинський – 272, 459; піщанський – 159, 252; погарський – 36, 139, 244; Д 17, Д 23, Д 51; полтавський – 129, 177; понорницький – 16, 57, 99, 240, 279, 393; почепівський – 28, 60, 226, 350, 352, 380, 399, 404, 444; Д 16, Д 22, Д 33, Д 35, Д 53, Д 54, Д 64, Д 65; ржавський – 158; ройський – 157, 298, 473; Д 6, Д 40; роменський – 250, 436; седнівський – 57, 167, 307, 310, 345, 389, 422, 428, 432, 448; сенецький – 203; сенчанський – 133, 135, 189; слабинський – 25, 284; смілянський – 250; сосницький – 78, 138, 173, 190, 195, 322, 447, 483, 484, 504; Д 3; срібрянський – Д 79; стародубівський – 246, 386, 406, 417, 465, 482, 493; Д 37, Д 39; терехте-

мирівський – 491; топальський – 35, 257, 280, 295, 314, 349, 403, 472; Д 81; чернігівський – 24, 121/122, 343; чигириндівровський – 229; чорнуський – 501; шаповалівський – 10, 125, 193; шептаківський – 68, 213, 254; Д 43; шишацький – 105; яготинський – 182, 326; яресківський – 294;

Сотні – 82; Бакланська – 408; Батури-ська – 457; Білоуська – 370; Бобровицька – 495; Борзенська – 140, 193, 457; Бубнівська – 497; Д 86; Вибельська – 413; Глухівська – 1, 91, 289, 356, 469, 476; Городницька – 31, 398; Зауровська – 406; Івангородська – 205; Іваницька – 241, 433; Київська – 463; Киселівська – 461; Козелецька – 88, 132, 299; Д 67; Коно-топська – 467; Красноколядинська – 499/500; Краснолюдська – 433; Краснян-ська – 89, 101; Крелевецька – 176; Лукомська – Д 20; Любецька – 332; Д 34, Д 58; Мглинська – 288, 398, 407, 409, 423, 438; Менська – 185; Миргородська – 71; Мошенська – 451; Новгородська – 200; Носівська – 259; Олишівська – 323, 366, 377, 506; Переяславська – 344; Погарська – 36; Почепівська – 330, 380, 400; Д 24; Прилуцька – 433, 437; Ройська – 370, 458; Роменська – 436; Седнівська – 57, 296, 462; Сенецька – 108; Сенчан-ська – 22; Синявська – 146; Сосницька – 292, 447; Срібнянська – 194, 499/500; Стародубівська – 418, 425, 485, 494, 502; Топальська – 14, 349, 472, 502; Чигирин-Дібровська – 108, 192, 478; Чорнуська – 501; Яготинська – 326; Яресківська – 294;

Став – 1, 55, 70, 113, 136, 162, 265, 339, 348, 363, 421, 433, 434, 487; Д 26, Д 29, Д 54, Д 57, Д 79

Стан – 2, 41, 67

Староста – 178; билівський – 166; вовчан-ський (вовчківський) – 375; дівовський – 288; корибугівський – 487

Староство Блонське – 429

Старшина – 3, 4, 6-9, 11-15, 17, 19-25, 27, 28, 31, 33-37, 39, 41, 45, 48, 50, 53-55, 57-60, 63, 64, 66-69, 71-73, 76, 81, 83, 85-87, 89, 91, 93, 95, 100-103, 105, 106, 108, 110-112, 114, 116, 121-124, 126, 128, 129, 132, 133, 135, 136, 138, 139, 141, 142, 144, 146, 149-

- 151, 153, 157-159, 162, 165, 167, 168, 170, 175, 176, 180, 181-185, 187, 192, 194, 195, 197, 200, 203, 210, 212, 214, 215, 217, 219, 224, 225, 227, 229, 230, 232-236, 238, 241, 242, 246, 247, 249, 252-254, 256-258, 260-263, 266-268, 270, 273, 275, 276, 278, 280, 285, 286, 288, 290, 293, 294, 297, 298, 301-305, 307, 309-311, 315-317, 320, 322-324, 326, 330-334, 337, 338, 341, 342, 344, 345, 348, 351, 356, 365-367, 369, 371-374, 377, 378, 386, 387, 389, 390, 392, 397-399, 401, 402, 406, 407, 409, 412, 417-420, 435, 437, 439, 445, 456, 458, 460, 461, 465, 466, 468-470, 474, 475, 485-487, 492, 493, 496, 501, 502, 504-507; Д 83; генеральна – 1, 16, 85; городова – 1, 114, 125, 130, 134, 145, 151, 201, 208, 253, 270, 282; глухівська – 15, 47, 49, 50, 131; київська – 84; козелецька – 88, 299, 446; менська – 269, 327; новгородська – 359; степанівська – 318; стародубівська – 50;
- Старшина полкова – 156, 206, 224, 269, 346, 433, 435; Д 6; гадяцька – 273, 412; київська – 119, 127, 132, 143, 171, 178, 184, 191, 196, 205, 212, 227, 239, 243, 259, 271, 287, 357, 439, 446, 450, 455, 495; лубенська – 108, 201, 210, 224, 229, 272, 278, 302-304, 361, 416, 436, 459, 470, 478, 501; миргородська – 76, 105, 228, 231-233, 294; ніжинська – 68, 89, 100, 101, 108, 113, 149, 199, 205, 234, 235, 264, 265, 271, 287, 318, 323, 336, 343, 358, 366, 368, 369, 371, 374, 377, 384, 406, 441, 476, 490, 506; переяславська – 77, 123, 151, 163, 164, 166, 182, 188, 196, 197, 219, 247, 301, 319, 326, 331, 334, 338, 344, 348, 360, 405, 421, 451, 491, 497; полтавська – 117, 177, 183, 315, 335, 340, 360, 387, 401, 431, 442; прилуцька – 66, 89, 101, 114, 145, 202, 230, 251, 374; стародубівська – 30, 79, 107, 139, 157, 187, 209, 218, 236, 253, 264, 267, 275, 280, 308, 314, 316, 330, 337, 341, 349, 350, 352, 353, 364, 380, 385, 386, 388, 392, 396-400, 402-404, 406-408, 417, 418, 423, 425, 438, 444, 445-453, 465, 466, 482, 485, 486, 488/489, 492, 494, 498, 507; чернігівська – 74, 126, 130, 167, 169, 172, 185, 195, 221, 242, 264, 268, 270, 271, 282-284, 287, 296, 297, 307, 309-311, 321, 332, 333, 345, 351, 370, 373, 381, 389-391, 413, 422, 424, 428, 430, 432, 447, 448, 458, 460-462, 475, 483, 484, 499/500, 504
- Статті коломацькі – 1
 Стация – 264, 274; Д 30
 Степ – 367, 412, 433
 Стіг – Д 4
 Сторожі – 384; сторож полковий – Д 30
 Стрільці – 1; Д 52
 Суд – 1, 16; військовий Генеральний – 212, 232/233, 255, 270, 323, 343, 380, 404, 427, 462, 486, 498; гродський лубенський – 451; духовний – 325; полковий – 232/233, 412, 486; чернігівський – 298; цеховий – 418
 Суддя – 8, 10, 12, 16, 40, 42, 44, 56, 64, 65, 75, 92, 139, 236, 325, 354/355, 429; військовий генеральний – 140; полковий – 37, 45, 76, 88, 95, 133, 203, 237, 243; лубенський – 22, 121/122; миргородський – 294; полтавський – 102, 443; прилуцький – 241; стародубівський – 14, 33, 107, 226, 354/355, 409, 411; чернігівський – 217
 Супліка – 14, 17, 19, 24, 26, 27, 32, 34, 45, 47, 68, 91, 393, 402, 408, 414, 419, 427, 448, 473, 494; Д 15
 Табір – 3-5, 84, 121/122, 148, 250, 270, 368, 406, 407; Д 14
 Талер – 427, 432, 452, 462, 477, 478; Д 14, Д 15, Д 20, Д 44, Д 81, Д 82
 Тестамент (духівниця, заповіт) – 303, 304, 353, 380
 Ткацтво – Д 9
 Товариш бунчуковий – 60, 72, 100, 166, 219, 276, 288, 303, 348, 359, 363, 398, 399, 407, 414, 423, 427, 466, 470, 482; військовий, знатний, полковий – 8, 10, 14, 16, 27, 32, 33, 36, 42, 44, 45, 60, 75, 85, 103, 115, 123, 124, 128, 129, 138, 146, 160, 169, 178, 191, 193, 200, 210, 219, 221, 224, 228, 232-234, 244, 250, 251, 253, 274, 282/283, 289, 294, 296, 301, 309, 314, 315, 321, 323, 330, 350-357, 363, 369, 370, 380, 389, 390, 392, 396-401, 403, 404, 406, 408, 413, 414, 421, 425, 434, 439, 441, 442, 444, 453, 455, 459, 461, 462, 466, 467, 470, 473, 492, 493, 499/500; Д 28
 Торг – Д 9
 Торгівля – Д 9, Д 76
 Тракт – Д 34
 Тютюн – 1
 Тягли – Д 1, Д 4, Д 28, Д 30

- Угіддя – 11, 25, 31, 40, 54-56, 63, 64, 72, 77, 85, 100, 104, 108, 111, 120, 132, 136, 138, 150, 151, 162, 181, 187, 199, 205, 206, 223, 243, 262, 264, 273, 278, 287, 293, 308, 320, 331, 338, 341, 344, 347-350, 353, 356, 367, 372, 373, 378, 386, 387, 390, 392, 404, 406, 407, 412, 415, 421, 426, 428, 429, 439, 445-447, 449, 453, 456, 461, 466, 475, 478, 487, 493, 495-497, 501, 504; Д 29, Д 36, Д 37
- Указ – 1, 3, 5, 40, 85, 89, 92, 93, 96, 101, 102, 105, 108, 111, 130, 132, 133, 140, 148, 149, 151, 153, 156-158, 161, 167, 187, 199, 203, 223, 225, 227, 240, 253, 275, 287, 435, 453, 503
- Універсал Брюховецького Івана – 166;
Лизогуба Якова – 110
- Урочище – 6, 70, 90, 92, 116, 141, 142, 204-206, 260, 293, 347, 387, 409, 462, 466, 478, 493; Д 41, Д 73, Д 78
- Уряд – 4-6, 17, 29, 31, 92, 93, 99, 203, 244, 300, 310, 311, 323, 325, 336, 338, 340, 349, 352, 357, 372, 376, 377, 385, 389, 390, 392, 400, 406, 407, 415, 419, 424, 426, 438, 442, 445-447, 501, 502; Д 13; гетьманський, рейнгарський – 5; глухівський – 285; лукомський – Д 20; новгородський – 236; оржицький – Д 20; осавульський – 465; полковий – 212, 460, 465, 470, 478, 495; Д 15, Д 29; стародубівський – 236; сотенний – 272, 448, 458, 462, 467, 472, 483, 484, 490, 491, 506
- Услуга – 32, 33, 57, 151, 158, 160, 177, 203, 210, 214, 217, 224, 225, 230, 232/233, 235, 238, 241, 243, 245-247, 301-305, 309, 321
- Услуга (заслуга, послуга) військова – 25, 27, 29, 36, 75, 76, 86, 88, 89, 105, 108, 109, 123, 124, 128, 142, 167, 182, 228, 251, 254, 258, 284, 288, 298, 299, 314, 315, 318, 319, 335, 345, 348, 350-352, 361, 364, 367, 370, 373, 386, 388, 389, 396-398, 400, 401, 403, 404, 406-412, 414, 415, 422, 424, 428, 433, 434, 436-439, 443, 444, 447, 453, 455, 456, 458-460, 465, 469, 470, 488-491, 497, 501, 502
- Фільварок – 13, 53, 412
- Фортеця Білоцерківська – 501, 502; Києво-Печерська – 485
- Фундація – 322, 349
- Фундуш – 209, 278, 308, 388, 397, 398, 402, 472, 482, 484
- Фунт – Д 9
- Фураж – 306
- Хан кримський – 1, 148
- Харчі (корм) – 2, 81
- Хліб – 2
- Хорунжий – 1, 29, 75, 400, 494; полковий – 118, 137, 243, 314, 340, 386, 388, 417, 429, 442, 444; лубенський – 478; миргородський – 401, 505; стародубівський – 364, 507
- Храм св. Архистратига Михайла – 448
- Християни – 1, 148
- Худоба – 3, 84, 123, 249, 250, 253, 263, 320, 334, 363, 402, 427, 463, 487
- Хутір – 7, 16, 65, 126, 128, 137, 138, 144, 157, 158, 162, 173, 200, 205, 209, 231, 235, 245, 275, 287, 293, 303, 315, 350, 358, 359, 361, 364, 372, 374, 386, 388, 406, 412, 433, 444, 453, 455, 458, 469, 485, 487, 494; Д 50, Д 67, Д 73
- Церква – 20, 205, 237; Д 12, Д 37; Святопокровська – Д 54; Вознесенська в Переяславі – 325, 331; Петропавлівська – 227; св. Іоанна Предтечі Різдва в Стародубі – 418; св. Миколая – 42; св. Спаса – 162; Спаса в Стародубі – 417; св. Трійці – 249; Успенська у Новгороді-Сіверському – 83; Успіння пресвятої Богородиці – 50
- Цехи – 263; Д 9; ковальський – 471; Д 37; кравецький – 385; Д 75; музичний – 418; різницький – Д 76; ткацький – Д 9
- Цехмістер – 328, 385, 470; Д 9, Д 37
- Челядь – 1; Д 9
- Чернець – 358
- Чернь – 4, 6-9, 11-15, 19-25, 27, 28, 31, 33-35, 37, 39, 41, 45, 48, 50, 53-55, 57-60, 63, 64, 66-69, 71-73, 76, 81, 83, 85-87, 89, 91, 93, 95, 100-103, 105, 106, 108, 110-112, 114, 116, 121-124, 126, 128, 129, 132, 133, 135, 136, 138, 139, 141, 142, 144, 146, 149-151, 153, 157-159, 162, 165, 167, 168, 170, 175, 176, 180-185, 187, 192, 194, 195, 197, 200, 203, 210, 212, 214, 215, 217, 219, 224, 225, 227, 229, 230, 232-236, 238, 241, 242, 246, 247, 249, 252-254, 256-258, 260-263, 266, 273, 275, 276, 278, 280, 285, 286, 290, 293, 294, 297, 298, 301-305, 307, 309-311, 315, 317, 320, 322-324, 326, 330-334, 337,

338, 341, 344, 345, 348, 351, 356, 365-367,
369, 371-374, 377, 378, 386, 387, 389, 390,
392, 397-399, 401, 402, 404, 406-409, 412,
417-419, 435, 437, 439, 445, 456, 458, 460,
461, 465, 466, 468-470, 474, 475, 485-487,
492, 493, 496, 501, 502, 504-507

Чинш – 72; Д 4
Чолобитна – 1

Шанець – 1
Шапошники – Д 75
Шарварок – 38, 66, 125, 176, 186, 193, 395

Шведи – 402, 429, 435, 444
Шинок – 84, 140, 161, 222, 227, 239, 320, 463;
Д 46
Школи – 385
Шлях – 346, 383; Д 73; Вереміївський – 478;
Герцовський – 485; Камиш анський – 108;
Коломійський – Д 57; Лубенський – 108;
Миргородський – 108; Пирятинський – Д
57; Поповський – 108; Стародубівський
– 404; Старий – Д 61
Шмальцуг – 423
Ярмарки – 179, 205

Іменний покажчик

- Абрамович Іван, полковник чернігівський – 462
Август II, король польський – 429
Авксентій Якимович, ігумен Прилуцького Густинського монастиря – 37, 216
Адріан, архієпископ московський – 325
Акилина Данилівна – 260
Амфілохій, ігумен Полтавського Хресто-здвиженського монастиря – 5, 360; Д 4
Анастасія, дочка гадяцького сотника – 420
Ангельовський Марко, сотник красноколядинський – 305, 363
Ангиліна, ігуменя Кнівського Фролівського монастиря – 112
Андрій Андрійович, товариш значковий – Д 44
Андрій Яковлевич, сотник Лубенського полку – 1
Анна, черниця – 293
Антипов Каленик, бурмистер – 326
Антін Бенедиктович, прикажчик – 137
Антін Корнович, отаман городовий почепівський – 226
Антоній Радивиловський, ігумен – 1
Антоній Тарасович – 279
Антонович Василь, товариш військовий – 125
Антонович Єфросинія – 124
Антонович Йосип, цехмістер різницького цеху – Д 76
Анциферов Тимофій, прапорщик – 266, 329
Апостол Павло, полковник миргородський – 71, 115, 232, 294
Армепп, митрополит київський – 227
Асакай Іван – 244
Афендик Григорій – 301
Бажевич Петро, підканцелярист полковий – 507
Байдак Адам, сотник почепівський – 1
Бакуринський Клим, товариш значковий – Д 56
Бакуринський Яків, товариш значковий – Д 56
Барановський Іван, товариш військовий – Д 64
Барановський Стефан, суддя полковий київський – 88, 243
Барановський Яків, осавул полковий київський – 118
Баратов Степан, поручик – 204
Безбородько Семен, обозний полковий – 95
Безпальчий, власник млина – 126
Бенедиктович Антін, прикажчик
А. Туровської – Д 14, Д 32, Д 36, Д 38, Д 55, Д 70, Д 71, Д 77
Брезький Левон Тимофійович, член кравецького братства – Д 75
Берло Іван, сотник воронківський, полковник наказний переяславський – 301; Д 86
Бикович Іван, війт київський – 17, 18, 127
Бикович Ян Демидович, війт київський – 223
Билевич Іван, товариш бунчуковий – 1
Біларевський Яків – 409
Білецький Іосиф, ігумен – 327
Біличенко Гаврило, товариш значний – Д 53
Біличенко Леон, товариш значний – Д 53
Білозерський Іван, дозорця маєтків військових – 468
Білоцерківель Семен, товариш піхотного полку Максимова – 274
Бобир Василь – 474
Богданенко Андрій – 126
Богдановський Григорій, канцелярист – 1
Бодацький Веніямин, ігумен Гадяцького Красногірського монастиря – 44, 211
Бойків – 304

- Болбот Данило, канцелярист – 467
 Болдаківська Анастасія – 157, 298
 Болдаківський Андрій – 157
 Болдаківський Григорій, канцелярист – 155, 157
 Болоховичова Тетяна – 238
 Болжеський Стефан, священник ніжинський – 366
 Борзаківський Василь, кол. протопоп глухівський – 13, 249
 Борковська Марія – 345, 430, 452, 462
 Борковський Василь, обозний генеральний – 1, 31, 217, 307, 345, 430
 Борозна Агафія – Д 21
 Борозна Йосип, товариш полку Стародубівського – 353
 Борозна Кириак – 353
 Борозна Лаврентій – 267
 Борозна Маркіян – 353
 Борозна Мартин – 353
 Борозна Михайло – 353; Д 21
 Борозна Юрій – 353
 Борозни, пани – 109, 257
 Борохович Максим – 238
 Борохович Михайло, полковник гадяцький – 1, 238, 412
 Борохович Олена, удова гадяцького полковника – 410, 412, 464
 Борсук Зиновій, обозний полковий – 88, 243
 Борсук Іван, сотник полковий ніжинський – 441
 Борсук Леонід – 446
 Борсук Марія – 446
 Борсук Марко, товариш значковий Ніжинського полку – 45
 Борсук Петро, сотник козельський, полковник наказний київський – 376, 446
 Борсук Стефан – 446
 Борсук Яків – 446
 Борятинський Данило Офанасович, окольничий – 1
 Бочковський Прокофій, ієромонах – 180
 Боярський Іван, товариш значковий – 442
 Брилевич Сильвестр – 171
 Брюховецький Іван, гетьман – 1, 166, 417
 Бубличенко Олексій – 126
 Бузневич Лазар, ієромонах – Д 4
 Булавка Михайло, отман городовий чернігівський – 110
 Булашевич Владислав, товариш військовий – 350
 Булашевич Володимир, товариш військовий – 330
 Булашевич Григорій, товариш значковий – 400
 Булашевич Іван, товариш значний – 400; Д 24
 Булашевич Олексій, отаман городовий почепівський – Д 24
 Булашевич Яків, товариш значний – 400
 Бунний Давид, отаман голинський – Д 72
 Бунний Феодосій, козак – Д 72
 Бутенко Стефан, осавул полковий чернігівський – 462
 Бутин Михайло, вахмістр – 348
 Бутович Артамон, протопоп гадяцький – 56, 273
 Бутович Данило – 234
 Бутович Марія – 273
 Бутримович Петро, осавул полковий київський – 357
 Буцький Григорій, син полтавського полкового судді – 335
 Буцький Матвій, син полтавського полкового судді – 335
 Буцький Петро, суддя полковий полтавський – 102, 335
 Вакула (Вакуленко) Семен, сотник пирятинський – 272, 459; Д 63
 Варвара, економка Полтавського Покровського монастиря – 505
 Варлаам, ігумен Домницького Різдвяно-Богородицького монастиря – 308, 311
 Варлаам Стреловський, намісник – 1
 Варлаам Стриховський, ігумен Київського Михайлівського Видубицького монастиря – 474
 Варлаам Ясинський, митрополит київський – 1, 150, 170, 174, 175, 181, 188, 205, 227, 237, 248, 285, 324, 325, 331, 344, 382, 426
 Василюха Параска Чернишівна – 403
 Василів Олексій, квартирмейстер ротний – 334
 Василів Офанасій, квартирмейстер ротний – 338
 Василь, товариш військовий – 277; Д 40
 Василь Максимович – 144
 Василь Момонович – 404
 Василь Опанасович – 200
 Василь Стефанович, суддя полковий – 22, 23, 121/122, 133, 203
 Василь Федорович, міщанин – Д 51
 Васильєв Опанас – 479, 480

- Василіївський Федір, писар – 1
Василь Кирилович, сотник
опішнянський – 1
Васютинський Андрій, вїйт
ніжинський – 263
Васьковський Феодосій, ігумен Київського
Межигірського монастиря – 65, 111
Вашенко Данило – 176
Ващинін Іван, корнет – 396
Ващинський Григорій, вахмістр – Д 7
Ващинський Іван, ротмістр, вахмістр,
корнет – 42, 213, 352, 359, 386, 409,
414, 485; Д 54
Великосович Яків, товариш військовий –
380; Д 22
Величківський Василь, отець, намісник
борзенський – 265
Величківський Гавриїл, ігумен Гадяцького
Красногірського монастиря – 211
Веніамін, підполковник – 485
Вербицький Андрій – 278
Виговський Дорофій – 223
Висоцький Семен, товариш Заурівської
сотні – 406
Віктор Федорович, отець – 278
Вілчинський – 6
Владислав IV, король польський – 205
Власенко Іван, житель с. Кропивни – 502
Война Федір, канцелярист – 439
Войпаровський Андрій – 450
Войцехович Федір, товариш Седнівської
сотні – 296
Володковський Дмитро, старший
канцелярист – 426
Волосянка Яків, сусід – Д 30
Волчановський Степан, писар – 348
Вольський Гнат, сотник почепівський – Д 42
Вольський Федір, полковник
кнівський – 495
Войцеховичова Катерина, удова – 310
Войця, осавул 1-й генеральний – 1
Волостковська Катерина, дружина
кнівського вїята – 293
Воронченко Ілько, хорунжий Гадяцького
полку – 1
Ворсоніфій Гуторович, ієромонах – 496
Вреблевський Данило – 504
Вуяхевич Мелетій, архімандрит Київської-
Печерської лаври – 195
Вуяхевич Михайло, суддя військовий
генеральний – 1, 140
Гаврило – 506
Гаврило, зять священника – 377
Гаврилович Тарас, сотник погарський – 1
Галенський Давид, отаман – Д 72
Галинський Яків, канцелярист – 451
Гамалія Андрій, осавул генеральний – 1
Гамалія Григорій, полковник лубенський –
1, 135, 250
Гамалія Михайло, товариш значний, осавул
генеральний – 210, 224, 501
Гедеон, митрополит кнівський – 1
Гедеон Іоанович, городничий
радицьвський – 347
Гедеон Одорський, архімандрит
Батуринського Крупицького
Микільського монастиря – 186,
487, 496
Герман, намісник катедральний, ієромонах –
334, 338
Гладкий Семен, козак – 505
Гладченко Гнат – 166
Глуховець Дмитро, обозний генеральний – 1
Гнат Михієвич – 126
Гворов Іван, підканцелярист – 284; Д 60
Гворуха, посполитий – Д 30
Годуненко Степан, власник млина – 369
Голішнін Василь Васильович, князь – 1, 3
Головко Василь, козак Почепівської сотні –
Д 33
Головченко Йов – 122
Головченко Яким, товариш значковий
військовий – 138
Голод Михайло, товариш Козелецької
сотні – Д 67
Голод Яків, пан – Д 67
Голомбійовський Стефан, товариш
значний – 425
Голуб Павло - 7
Горіздра Григорій – 329
Горленко Андрій, син полковника
прилуцького – 437
Горленко Гапон, отаман азарівський – Д 18
Горленко Дмитро, полковник прилуцький –
145, 346, 367, 433, 437, 499/500; Д 31, Д 88
Горленко Дмитро, син прилуцького
полковника – 66
Горленко Єфросинія, дружина покійного
прилуцького полковника – 12, 114
Горленко Кость, козак Другої полкової
сотні стародубівської – Д 18
Горленко Лазар, полковник прилуцький –
12, 66, 114, 433

- Горленко Стефан – 114
 Грабарченко Ісай, козак – Д 49
 Грабарченко Симон, козак – Д 49
 Гречаний Стефан, товариш знатний
 військовий – 85
 Гречка Йосип, вїт воронїзький – 342
 Григорій – 106
 Григорій, священик – 172, 268
 Григорій Карпович, товариш значний
 військовий, полковник київський – 184,
 212, 357
 Григорій Семенович, сотник
 мглинський – 1
 Григорович Петро – 268
 Гриневич Петро, дозорця переяславських
 маєтностей – 405
 Гриценко Ілля, сотник наказний
 гоголівський – 1
 Грицько, кол. полковник чернігівський – 19
 Гришков Пилип – 405
 Гром Корній, канцелярист полковий
 стародубівський – Д 69; Д 74
 Громика Василь, товариш знатний
 військовий – 250
 Громика Григорій, сотник
 смілянський – 250
 Громико (Громако) Василь, сотник
 смілянський – 1
 Громов Корній, канцелярист полковий –
 107, 417
 Грудяка Кіндрат, сотник глухівський – 1,
 116
 Губчиць Михайло, товариш
 бунчуковий – 399
 Гудковський Василь, прикажчик – 398;
 Д 19, Д 61
 Гудович Павло, пан – 9
 Гуменський Василь – 233
 Гуревич Іван, дворянин думний – 1
 Гуринович Габріель – 126
 Гурман Дмитро, пан – 69
 Гутор Іван, осавул наказний полковий
 київський – 1
- Гаєвський Григорій, писар судовий –
 456, 468, 492
- Давиденко, житель села Валки – 37
 Давиденко Грицько, товариш знатний – 462
 Давидович Калінін, товариш
 значковий – 301
 Давидович Семен, канцелярист сотенний
 березинський – 270; Д 2
- Даниленко Клим, мельник – 259
 Даниленко Мартин, мельник – 318
 Даниленко Потап, мельник – 259
 Даниленков Ілля – Д 45
 Даниленков Потап – Д 45
 Данило – 205
 Данило Минович, намісник менський,
 пресвітер храму св. Архистратига
 Михайла – 448
 Данило Федорович – 185
 Данилович Іван – 462
 Данченко Іван, товариш бунчуковий – 466
 Данченко Пилип, товариш знатний,
 хорунжий Стародубівського полку –
 466, 494
 Данченко Федір, хорунжий
 Стародубівського полку – 400
 Дациха (Яциха) – 158, 202, 223, 230
 Двиновський Григорій, ктитор церкви
 св. Іоанна Предтечі Різдва – 418
 Дворецький Василь, полковник
 київський – 426
 Дворецький Іван, суддя – 426
 Дейко Іван – 399
 Демент'єв Парфен, товариш значковий –
 Д 9, Д 37
 Дем'ян Іванович, священик – 198
 Денис – 333
 Денисенко Ярема, житель Полтавського
 полку – 387
 Денисович Омелян, військовий товариш
 сосницький – 19
 Дерев'яно Ісаак, обозний
 стародубівський – 1, 92
 Деркач Антін, возний – 497
 Деркач Денис, сотник бубнівський – 497
 Деруженки, козаки – 279
 Дименко Федір, козак – Д 35
 Дименок Тишко, житель світолівський –
 Д 35
 Дмитрій Савич, ігумен, архімандрит – 61,
 271, 287, 378
 Діаківський Федір, товариш бунчуковий –
 Д 50
 Дітченко, козак – Д 72
 Дмитро Василів, писар – 232
 Довидович Гнат, управитель – 401
 Долгоруков Володимир Дмитрович, боярин
 ближній – 1
 Домонтович Іван, кол. суддя
 генеральний – 25
 Домонтович Леонтій – 173

- Домонтович Павло – 25
Домонтович Федір, сотник седнівський – 428
Дорошенко – 483
Дорошенко Василь, сотник
волинський – 165
Драган Федір, тесть сотника
терехтемирівського Іскри – 491
Дроздевич Василь Пилипович – 173
Дублянський Федір, товариш
бунчуковий – 72
Думитрашко Павло – 421
Думитрашко (Дмитрашко)-Райча – 1, 164,
208, 293, 421
Думитрашкова Анастасія Максимівна – 171
Думитрашкова Анна – 421
Дунів Яків, товариш військовий – 115, 294
Дядковський – 404
- Євтух – 277
Єгипець Карпо, лавник ратуші
стародубівської – 417
Елисей, ієромонах Золотоніського
Красногірського монастиря – 80
Єллінський Йосип, сотник
стародубівський – 493
Єллінський Іван, товариш значковий – 493
Єллінський Матвій, син значкового
товариша – 493
Єсимонтовський Іван, товариш
бунчуковий – 444; Д 61
Єсимонтовський Іван, товариш військовий –
396, 398, 444; Д 61
Єсимонтовський Олексій, товариш
значковий – 396, 398, 444; Д 61
Єсимонтовський Офанасій, обозний
полковий стародубівський – 14, 33, 79,
226, 245, 396, 398, 444; Д 61
Єфрем Шацький, ігумен Полтавського
монастиря – 360, 387
- Жафтар Андрій – 238
Жданович Антін, полковник
київський – 357
Жданович Яків, ігумен Прилуцького
Густинського монастиря – 374
Ждановський, отаман – Д 30
Женятович – 484
Жеребецький Гаврило, товариш
бунчуковий – 1
Жиленко Ілля – 132
Житков Федір, каптенармус – 137, 444;
Д 14, Д 21, Д 32, Д 36, Д 38, Д 55, Д 68,
Д 70, Д 71
- Жуківна Олександра, ігуменя
Великобудиського Паненського
жіночого монастиря – 59
Жуковський Михайло Прокопович, сотник
глинський – 1
Жум Іван, товариш ткацького ремесла –
Д 9
Журавка Лук'ян, сотник новгородський,
полковник стародубівський – Д 68, Д 73,
Д 87
Журавка Стефан, канцелярист полковий
стародубівський – 330, 350, 468
Журавка Тимофій Олексійович, полковник
стародубівський – 1; Д 5, Д 7, Д 9, Д 11,
Д 13, Д 74
Журахівський Яків – 223, 426
Журман Дмитро, товариш знатний, обозний
Стародубівського полку – 73
Жученко Федір, полковник полтавський –
1; Д 4
- Забіла Василь Петрович, хорунжий
генеральний – 1
Забіла Іван – 234
Забіла Степан, полковник ніжинський – 1,
113, 235, 255; Д 8
Заборовський Іван Тимофійович, сотник
роменський – 1
Завадовський Федір, товариш
бунчуковий – 60
Завадовський Яків, осавул, суддя полковий,
полковник наказний стародубівський –
409, 411; Д 69
Завуйко Василь, священик, намісник
іркльївський – 319
Завуйко Михайло, священик – 319
Закревський Антін, канцелярист
полковий – 466
Зарецький Офанасій, протопоп новгород-
сіверський – 236
Зарудний Григорій, суддя полковий
миргородський – 58, 76, 115, 294
Захарій, священик – Д 79
Захарій Корнилович, ігумен Київського
Михайлівського Золотоверхого
монастиря, єпископ переяславський –
293, 325, 331, 338, 344, 478
Заруцький, священик – Д 73
Збитинський Андрій, товариш
Стародубівського полку – 507
Звегінцев Іван, вахмістр – 482
Звір Герасим, бурмистер – 460

- Зеленський Дмитро, полковник
лубенський – 478; Д 63
- Зеленський Іван, сотник зінківський – 1
- Зінович Андрій, товариш Стародубівського
полку – 253, 359
- Зінович Григорій, товариш
бунчуковий – 359
- Зінченко Офанасій, товариш значковий
Топальської сотні – 354, 355
- Зінько – 333
- Змієв Венедиктов Андрійович, окольничий
ближній – 1
- Зноїн, житель седнівський – 422
- Знуйко Роман – 462
- Золоченко Пилип, полковник
перезаславський – Д 10
- Зубрицький Андрій, товариш значковий –
Д 68
- Іван, товариш військовий – 203, 205; Д 40
- Іван, сусід – Д 30
- Іван Іванович, товариш військовий – 401
- Іван Михайлович, товариш значковий
Стародубівського полку – 350, 399
- Іван Омелянович, священник – 427
- Іван Павлович, канцелярист – 152
- Іван Юрійович – 200, 255
- Іваненко Михайло, пан – Д 10
- Іванов Гаврило – 115
- Іванов Григорій – 16
- Іванович Захарій – 7
- Іванович Самійло кол. суддя полковий
стародубівський – 107; Д 69
- Іволга Микита, козак – 502
- Івченко Іван Ясимонтовський, товариш
Мглинської сотні – Д 21
- Ігнатій Горбачевський, ігумен Лубенського
Мгарського монастиря – 231
- Ігнатович Яків, товариш значний
військовий – Д 47
- Ігрек Нестор – 339
- Ієрема Єрусалим – 141
- Ілля, ієромонах Успенського кафедрального
монастиря – 187
- Ілляшенко Степан, хорунжий полковий – 95
- Ілляшенко Ярема, сотник чигиринський
(чигирин-дїбровський) – 229
- Ілюшенко Максим кол. полковник
лубенський – 277
- Інокентій, ігумен Київського
Кирилівського монастиря – 1, 197
- Інокентій Поповський, ректор і ігумен
Київського Братського монастиря – 426
- Інокентій Ширський, отець – 390
- Іоан, житель орловський – 141
- Іоан, ієромонах, ігумен Кам'янського
монастиря – 50, 341
- Іоан, священник – 293
- Іоан Василевич, писар полковий
прилуцький – Д 79
- Іоан Величковський, пресвітер Успенської
церкви в Полтаві – 340
- Іоан Максимович, архієпископ чернігівський
і новгородський – 242, 332, 449
- Іоан Пригара, священник с. Лотоків – 337;
Д 39
- Іоаникій Сенютович, намісник Київської
Софійської митрополичої катедри –
483, 484
- Іоасаф, ієромонах Прилуцького
Густинського монастиря – 374
- Іоасаф Кроковський, архімандрит Києво-
Печерської Лаври, Микільського
Пустинного Братського монастиря,
ректор колегії – 1, 104, 205, 206, 223,
279, 358
- Іоасафат, ієромонах – 1
- Іон, ігумен Кам'янського Успенського
монастиря – 187, 216, 220
- Іон Олховський, ігумен Кам'янського
монастиря – 449
- Іосиф Григорович, ігумен Золотоніського
монастиря – 63, 80, 97
- Іосиф Товстушич, ігумен Прилуцького
Густинського монастиря – 374
- Іпатій Горбачевський, ігумен Лубенського
Мгарського монастиря – 53, 117, 278
- Ірадіон, намісник Київського
Межигірського монастиря – 111
- Ірина, княгиня – 293
- Ірина, теща воронківського сотника – 301
- Ірина Марківна, дружина товариша бунчу-
кового Стефана Миклашевського – 288
- Ісаак, бурмистер стародубівський – 406
- Ісаак Васинкевич, архімандрит Чернігів-
ського Єлецького монастиря – 475
- Ісаєнко Єфим, сотник ковалівський – 1
- Ісакаї Іван, дозорць – Д 51
- Іскра Євдокія – 491
- Іскра Клим, сотник терехтемирівський – 491
- Ішков Григорій, канцелярист полковий –
187, 213, 244, 337, 352, 409, 493; Д 33,
Д 35, Д 39, Д 47, Д 51, Д 54

- Калга, султан – 148
Каленикович Никифiр, обозний полковий чернiгiвський – 103
Калiст, iгумен – 153, 349
Калiсфена Милославська, iгуменя – 112, 196
Кангонка Василь, житель галенський – Д 72
Кандиба Андрiй, товариш вiйськовий – 266
Кандиба Федiр, сотник конотопський, обозний Нiжинського полку – 89, 329
Канiвeць Иван – 22, 159, 252
Канiвський Иван, канцелярист – 340, 401, 505
Каранда Сава, кол. полковник – Д 2
Карл XII, король Швецiї – 2
Карлицький Степан, писар полковий – 95
Карпика Семен, товариш глухiвський – 1
Карпович Гнат, товариш бунчуковий – 1
Карпович Григорiй, товариш значний вiйськовий – 300
Карпович Федiр, товариш бунчуковий – 1
Касяненко Семен, житель хут. Переводського – 374
Кашпор, мельник – 11
Кгальятовський Ioаникiй – 55, 207
Кголембецький Иван – 57
Кгрельбецький Микола, обозний – 357, 462
Кгуджул Дем'ян, товариш Полтавського полку – 387
Кирило, сусiд – Д 30
Кирило Давидович – 448
Кисилевич Дмитро, козак Чернiгiвської сотнi – Д 19, Д 61
Киселевич Петро, козак – Д 61
Кирило Филимонович, чернець Києво-Печерської Лаври – 358
Кирило Якович – 380
Кирилова, дружина гадяцького сотника – 420
Киселевич Дмитро – 398
Киселевич Павло, священник – Д 54
Киселевич Петро, козак Чернiгiвського полку – 398
Кiндраг, iєромонах Києво-Межигiрського монастиря – 134
Клим, житель старосанжарiвський – 387
Климкевич Сильвестр, iгумен Глухiвського Петропавлiвського монастиря – 39, 62, 199
Климов Лук'ян, каптенармус – 130, 242, 282, 283
Климович Василь, сотник наказний моровський – 1
Княгиницький Иван – 146
Ковальчук, запорожець – 148
Кожухiвський Григорiй, полковник – 156, 314, 403
Козиненков Мiрко, хорунжий полковий мiргородський – 340, 401, 442, 443, 505
Козловський Елисей, канцелярист – 478
Козловський Калiст, iгумен Нiжинського монастиря – 69
Колачевський Федiр, сотник топальський – 1
Колецький Семен, товариш Стародубiвського полку – 408
Коломiєць Василь, сусiд – Д 30
Коломiєць Iлько – 302
Колчевський Данило, товариш значний – 397
Колчевський Федiр, сотник топальський – 35, 397
Комарiвський – 298
Коморний Стефан – 329
Кондратович Пафнутиї, iгумен Макошинського Миколаiвського монастиря – 54
Косевичiвна Трофимiя, iгуменя жiночого монастиря Батуринського Новомлинського – 100
Коншинський Михайло, староста – 178
Коншиць Роман, канцелярист – 302
Коранд Хома – 270
Корицький Якiв, обозний – 1
Корнило, отець – 476
Корнiєвич Якiв, писар полковий – 22, 23, 122, 133
Корнiєнко Гапон – 126
Корнiєнко Дем'ян – 126
Корноух Андрiй – 316
Корноух Дем'ян, мельник – 316
Коробовський Федосiя (Федiр), лавник маiстрату стародубiвського – 418; Д 9, Д 37, Д 76
Коровка Григорiй, полковник стародубiвський – Д 12, Д 16
Коровченко Гнат – 404
Король Федiр, товариш Кролевецької сотнi – 1
Короткий Данило, канцелярист Стародубiвської полкової канцелярiї – 400
Коротков Пилип, товариш полковий чернiгiвський – 126

- Косач Петро, писар полковий – 72
 Костенецький Григорій, товариш
 військовий, сотник конопський – 467
 Костинич Олексій, товариш
 Стародубівського полку – 32
 Костогризов Федір, корнет – 151
 Кость, житель - 37
 Кость Степанович, вітчим Іоана Левицького,
 сотник піхотний – Д 74
 Котляр Сидір, житель коропський – 471
 Кохловський Павло, дворянин – 487
 Кочубей Василь, писар генеральний
 військовий – 1
 Кочубей Семен, обозний генеральний – 401
 Кравченко (Кратченко) Федір, сотник
 лохвицький – 1
 Красовський, власник млина – 74
 Крейницький Йосиф, ігумен обителі
 св. Миколая в Красногірську – 44
 Криштоф – 310
 Криштофова Фридрикевичова Катерина,
 удова – 432
 Кроткевич Григорій, писар полковий
 стародубівський – 1
 Кривський Юсько, сотник
 комиш анський – 1
 Крутглімів, підполковник – Д 9, Д 37, Д 76
 Крутчинов Веніамін, полковник – 187
 Ксиенко Андрій, осавул – 1
 Кудровський Василь, мельник – 16
 Кузьмович, полковник – 156
 Кукамева Марія, удова – 340
 Кулябко Іван – Д 50
 Кун'єцький Теофіл, ієродиякон – 173
 Купчинський Пилип – 124
 Куриленко Федір, козак Мглинської сотні –
 Д 81
 Куриленок Федось, козак – 423
 Курилівська Тетяна, удова, козачка
 Почапа – Д 22
 Курочка Іван – 269

 Лаврентій, священник – 99
 Лавринович Павло – Д 83
 Лавринович Прокіп, священник – Д 83
 Лавров Іван, вахмістр – Д 18, Д 85
 Лавров Іван, корнет – 36, 288, 423; Д 16,
 Д 66, Д 81
 Лазар Баранович, єпископ чернігівський – 1,
 113
 Лазар Будкевич, ігумен Полтавського
 Хрестоздвиженського монастиря – 5

 Лазарева Єфросинія, удова кол. прилуць-
 кого полковника Горленка – 145
 Лазаревич Іосиф, протоірей
 воронізький – 82
 Лазаренко Роман, сотник воронізький – 394
 Лапіка Корній, житель острицький – 357
 Лапіка Стефан – 357
 Лаптиха Настя – 462
 Ларіон, кол. сотник шептаківський – 254
 Ларіон Тимофійович, товариш
 Шептаківської сотні – Д 15
 Ласко Тимофійович, сотник
 шептаківський – 1
 Ласко, староста димерський – 503
 Лахненко Василь, сотник
 2-й роменський – 1
 Лахович Матвій, суддя полковий – 76
 Лашкевич Максим, вахмістр – Д 85
 Лашкевич Офанасій, чиновник
 Малоросійської колегії – 337; Д 39
 Лебедиха, удова – 88, 299
 Левенець Іван, сотник, полковник
 полтавський – 177, 415, 443, 505
 Левенець Прокіп, обозний полковий,
 полковник полтавський – 1, 4, 177
 Левон Федорович, житель с. Запілля – 502
 Левченко Іван, канцелярист полковий
 ніжинський – 358; Д 50
 Ленковський Федір, підканцелярист – 268
 Леонтієв Йосип, товариш Миргородського
 полку – 71
 Леонтієв Михайло, обиватель – 49
 Леонтій Васильович, сотник сенчанський –
 133, 203
 Лизогуб Андрій, товариш військовий – 477
 Лизогуб Єфим, товариш бунчуковий вій-
 ськовий, полковник чернігівський – 155,
 156, 351, 373, 413; Д 52, Д 56, Д 58, Д 60
 Лизогуб Йосип – Д 86
 Лизогуб Яків, товариш бунчуковий,
 полковник чернігівський – 1, 110, 166,
 221, 309, 348, 351, 373, 389, 413, 462;
 Д 1-Д 3, Д 6, Д 25, Д 28, Д 34, Д 40,
 Д 48, Д 49, Д 58, Д 86
 Лисенко Іван, товариш знатний військовий,
 полковник переяславський – 148; Д 26
 Лисиця Іван, товариш знатний
 військовий – 1
 Лисовець Федір, козак – 487
 Лисовський Онисим – 456
 Литвин Тиміш, житель полтавський – 387

- Лишкевич Офанасій, канцелярист
 Малоросійської колегії – Д 39
 Лісницька – 232
 Лісницький Григорій – 105
 Лісницький Данило, товариш значний
 військовий – 8, 105, 228, 232
 Лісницький Дем'ян – 232
 Лісницький Іван, товариш військовий – 228
 Лобацький Микола, священник – Д 12
 Логвиненко, сотник коропський – 471
 Ломиковський Іван, товариш значний
 військовий, осавул військовий
 генеральний – 1, 16, 254, 447, 502; Д 43
 Лопата Федір, вїйт чернігівський – 460
 Лукашевич Захарій, товариш знатний
 Полтавського полку – 315
 Лукашенко Іван – 304
 Лукомський Стефан – 420
 Лук'ян Захаревич, пресвітер – Д 54
 Лук'янов Олексій, канцелярист – 482
 Лук'яненко Миско – 121/122
 Лунякович Петро, хорунжий полковий
 лубенський – 478
 Лутай Василь – 302
 Лутайчин, житель с. Короваївці – Д 57
 Луценков Андрій, секретар – 426
 Ляшко Іван, обиватель – 37
- Мазепа Магдалина-Марія, ігуменя
 Київського Печерського жіночого
 монастиря – 48, 67, 77, 93, 149, 196
 Мазуренко Федір, рудник вепринський – 406
 Макаревич Филон, священник – 322
 Маковський Дем'ян, снн сотника
 крелевецького – 490
 Маковський Іван, сотник
 крелевецький – 490
 Маковський Павло, син сотника
 крелевецького – 490
 Маковський Яків, син сотника
 крелевецького – 490
 Максим – 144
 Максим Лейба – 332
 Максим Софонович – 131
 Максимович Антін, товариш
 бунчуковий – 276
 Максимович Василь – 163
 Максимович Дмитро – 144
 Максимович Іван, син померлого товариша
 бунчукового – 276
 Максимович Іван, сотник бубнівський – 163
- Максимович Михайло, товариш
 бунчуковий – 276
 Максимович Петро, сотник наказний
 остерський – 1
 Максимович Тимофій, осадчий
 дем'янський – Д 62, Д 72
 Малахив Фоминич, бурмістер
 стародубівський – 402
 Малюга Федір, сотник івангородський – 261
 Манківський Карпо, сотник
 шептаківський – 213
 Манківський Михайло, канцелярист – 1
 Манківський Петро, сотник
 шептаківський – 213
 Мануїл Флоровський, священник – 293
 Мануйлович Іван, осавул військовий
 генеральний – 420
 Марія Іванівна – 419
 Марко – 164
 Марко Лавришевич, отець Києво-Печерської
 Лаври – 347
 Марко Тарасович – 371
 Марко Тимофійович, сотник
 шептаківський – 1
 Маршевський Борис – 249
 Мартинович Йосип – 330
 Мартин Юрійович – 109
 Мартинович Костянтин, товариш значний
 Стародубівського полку – 27
 Мартинович Костянтин, отаман
 городовий – Д 29
 Марушевський Роман, прикажчик – 423
 Мархаленко Михайло, товариш значковий
 стародубівський – 75; Д 7; Д 69
 Матвій Петрович, вїйт воронізький – 342
 Маценко Іван, полковник прилуцький – Д 79
 Маценко Остап, товариш Прилуцького
 полку – 251
 Медведицький Іоан, священник – Д 74
 Мелетій Охридонський – 237
 Мелетій Трохимович, ігумен Глухівського
 Петропавлівського монастиря – 285, 362,
 454, 476, 477, 481
 Мелетія Кавецька, ігуменя Чернігівського
 Святоп'ятницького жіночого
 монастиря – 282/283, 297
 Мелешкович Семен – 293
 Мелещенко Яків, сотник
 новосанжарівський – 26, 442
 Мелещенкова Анна – 442
 Мельник Григорій, житель
 с. Пустовойтківки – 277

- Мельников Данило, помічник протоколіста – 426
- Меркурій, ієромонах – 478
- Мещерський Борис Єфимович, стільник – 1
- Микита Потапович, бурмістер – 417
- Микитенко Іван, сусід – Д 30
- Микитенко Федір, сотник наказаний бобровицький – 1
- Миклашевська – 476
- Миклашевський Іван, товариш бунчуковий – 407
- Миклашевський Михайло, полковник стародубівський – 6, 70, 86, 142, 215, 246, 254, 288, 349, 364, 388, 392, 400, 406-408, 434, 453, 456, 465, 485; Д 14, Д 15, Д 17-Д 19, Д 21-Д 24, Д 27, Д 29, Д 32, Д 36-Д 39, Д 41, Д 44, Д 47, Д 51, Д 53-Д 55; Д 59, Д 61, Д 62, Д 64-Д 66, Д 69-Д 78, Д 81-Д 85
- Миклашевський Павло, пан – 107; Д 69
- Миклашевський Семен, прапорщик – 142, 406
- Миклашевський Стефан, товариш бунчуковий – 6
- Миклашевський Федір, полковник – 456
- Микола, житель куковський – 360
- Міранівський Іван, прикажчик – 142, 406
- Мірович Іван, полковник переяславський – 22, 159, 252
- Міронович Хома, значковий товариш – Д 17
- Михайло, суддя – 1
- Михайло, староста євминський і вовчківський – 375
- Михайло Гриневиц, єпископ переяславський – 405
- Михайло Григорович, житель полтавський – 387
- Михайло Омелянович, полковник білоцерківський – Д 80
- Михайло Якович – 141
- Михайло, пан – 154/155
- Михайлов Трохим, писар Миргородської сотні – 71
- Михайлович Іван, товариш значний – 330
- Михайловський Андрій, товариш бунчуковий – 1
- Михайл Лежайський, архімандрит новгородський – 292
- Михаленко Іван, товариш значковий – 75
- Мишка, власник млина – 223
- Мищенко Федір, сотник лютенський – 1
- Млинський Антін – 119
- Многогрішний (Ігнатович) Дем'ян, гетьман – 292
- Мовчан Федір, полковник стародубівський – 34
- Мовчаниха (Мовчанова) Марія Гаврилівна, удова полковника стародубівського – 34
- Могила Петро, митрополит київський – 205
- Могилянка Раїна – 278
- Мойсеев Степан, товариш військовий – Д 27
- Мокієвський – 94
- Мокієвський Костянтин, полковник київський – Д 45
- Мокієвський Офанасій, товариш Сріблянської сотні – 194
- Мокрієвич, товариш значний військовий – 298
- Мокрієвич Дем'ян, товариш знатний військовий – 462
- Мокрієвич Самійло, товариш знатний військовий – 462
- Мокрієвичева Єфросинія – 462
- Молявка Іван, товариш значний військовий Чернігівського полку – 351; Д 34; Д 58
- Морзенко Василь, осавул полковий полтавський – 340
- Москалшин, житель с. Корнишів – Д 57
- Мотузенко Яків, козак – 457
- Моцар Сидір, отаман стрілецький – Д 52
- Набитка Гавриїл – 323
- Назар, житель куковський – 360
- Назар, житель старосанжарівський – 387
- Нащинський Андрій, сотник Полтавського полку – 183
- Недбай Єфим – 91
- Немирич Григорій, полковник київський – 119
- Нерада Іван, сотник леплявський – Д 26
- Нестеренко Андрій, сотник понурницький – 57
- Нестеренко Михайло, житель коропський – 339
- Несторовський Іван, канцелярист полковий переяславський – 163
- Никифір Дем'янович, писар Першої полкової сотні – 287
- Никифір Каленик – 287
- Ніс Іван, значний військовий товариш, суддя полковий прилуцький – 241; Д 31
- Новик Ярмола, козак значний – Д 42
- Новицький Іван, товариш бунчуковий – 192

- Новицький Ілля, полковник комонний охотницький – 1, 22, 23, 96/97, 108, 121/122, 147, 148, 154, 156, 192, 201
- Новицький Яків, бунчуковий товариш – 192
- Ноздря Наум, товариш значний військовий, сотник почепівський – 28, 60; Д 35
- Носакевич (Насакевич) Гордій, товариш військовий – 392, 414
- Носикевич Григорій, писар полковий стародубівський – 488/489
- Ноярков Олексій, вахмістр – 142, 314, 388, 396, 398, 406; Д 11, Д 19, Д 61
- Обидовський Іван, полковник – 336
- Оболонський Яків, канцелярист – 7
- Овдій – 404
- Одорський Гедеон, ігумен Батуринського Крупицького монастиря – 162
- Озаров Авксентій, підлячий севської розрядної ізби – 260
- Озаров Степан – 260
- Озарова – 260
- Озерянський Іван, сотник гадяцький – 1
- Олексенко Яким – 176
- Олексин Яків, підсусідок – Д 30
- Олієвський Степан, канцелярист – 289
- Олексіїв Яків, мельник – Д 5
- Олексій Ісаевич, священник стригівський – Д 64, Д 65
- Олексій Михайлович, російський цар – 1, 12, 105, 114
- Олоневська Єфросинія – 293
- Омелян, житель Сосниці – 190
- Омелян Денисович, товариш Сосницької сотні – Д 3
- Омелько, товариш військовий – Д 40
- Омельченко Богдан, житель прохорівський – Д 26
- Онишиха, удова – Д 30
- Орловський Максим, канцелярист Миргородської полкової канцелярії – 294
- Осмачка Кіндрат, писар сотенний воронізький – 342
- Осницький Сильвестр, городничий радичевський – 393
- Отвіновський Григорій, писар – 486
- Офанасій Григорович – 200
- Офанасій Доросійович, пан – 476
- Павло, син Яроша Семеновича – Д 8
- Павло Давидович, козак Слабинської сотні – 185
- Павло Михайлович – 152
- Павло Омелянович – 427
- Павло Семінович, товариш бунчуковий – 1
- Павло Стефанович, житель с. Рабцева – 502
- Павлова Євдокія – 152
- Павлович Ілько, сотник зінківський – 1
- Павловська – див. Уманець
- Павловський Андрій, бунчуковий – 1
- Павловський Михайло, канелярист – 342
- Павловський Яків, полковник комонний – 21
- Палагія Демчиха – 342
- Палій Семен, полковник охотницький – 147, 148
- Палій Семен, фастівський полковник – 147
- Панієвський Іван, канцелярист – 442, 443
- Панкевич Леонтій, полковник переяславський – 151
- Патиківна, удова – 387
- Пахом Федорович, ігумен Скельського монастиря – 180
- Пашковський, полковник – 154, 156
- Пашковський Григорій, полковник охотницький – 1, 275
- Перепелкин Терентій, ротний квартирмейстер – 80, 97, 159, 166, 497; Д 26, Д 86
- Петличний Василь – 65
- Петренко Тишко, отаман – Д 4
- Петро, підсусідок – Д 30
- Петро Андрійович, обозний наказний київський – 1
- Петро Іванович, протопоп лохвицький – 136, 416
- Петро Максимович – 144
- Петро Олексійович, російський цар – 106
- Петровська Євфимія, дружина переяславського полкового писаря – 479/480
- Петровський Андрій, сотник городиський – Д 46, Д 47
- Петровський Лука, писар полковий переяславський – 247, 479/480
- Петровський Степан – 189; Д 30
- Петрушевський Степан, сотник городиський – 1
- Пиковєв Тиміш, товариш військовий, осавул військовий гарматний – 10, 305, 363
- Пилипенко Іван, пан – Д 10
- Пищемука, старший канцелярист – 76
- Підсадна Марія, дружина С. Підсадного – Д 42
- Підсадний Семен, тяглий – Д 42

- Пілатович Леон – 498
 Піроцький Іван, писар, сотник полковий
 ніжинський – 235, 318
 Плоскинин Прокіп, власник млина – 126
 Плющ Гаврило – 256
 Побожій Кузьма, товариш значковий
 Стародубівського полку – 472
 Подтереба Трохим – 205
 Покорський Григорій, канцелярист –
 316, 449
 Покорський Іван – 260
 Покотило Василь – 152
 Покотило Григорій, товариш
 бунчуковий – 363
 Политика Кіндрат, козак шаулинський –
 Д 82
 Полка Максим – 377, 506
 Полоцька Марія – 293
 Полуботок (Полуботкова) дружина,
 Леонтія Полуботка – 242, 461
 Полуботок Леонтій, полковник переяслав-
 ський – 126, 182, 219, 221, 461
 Полуботок Павло, полковник чернігів-
 ський – 370, 436, 458, 460-462
 Полуботок Яків, товариш бунчуковий – 126
 Полуницький Василь, сотник
 любецький – 460
 Поручка Іван – 391
 Поручка Павло, гутник – 391
 Посц Григорій, козак сотні
 Другої полкової – 396
 Потоцький Дмитро, вінт київський – 440
 Почек Яків, писар полковий
 ніжинський – 323
 Почека Лазар, ігумен Козелецького Георгі-
 гіївського чоловічого монастиря – 171
 Почека Максим, намісник ніжинський –
 20, 323
 Прокіп, товариш військовий – Д 40
 Прокіп Омелянович, священник – 427
 Прокопів Сава, писар генеральний – 1
 Прокопович Сава, генеральний суддя – 1
 Пучковський Павло, священник
 ніжинський – 366
 Пушкаренський Давид, сотник
 стародубівський – 1, 213
 Радзевський Гедеон, городничий свірзький –
 394
 Радич Климентій, канцелярист – 88, 299
 Радич Пантелеймон – 357
 Радич Тимофій – 329
 Ракушка Роман, священник – 42
 Ракушка-Романовський, товариш
 значковий – 42
 Ребриківський Андрій, товариш
 бунчуковий – 1
 Рева Іван, писар – 493
 Редка Мартин, житель с. Горошине – Д 50
 Резниченко Зінець, житель
 крелевецький – 365
 Рекчевський, осавул полковий – 22, 23,
 121/122, 451
 Ретун Максим, писар сотенний
 погарський – 36
 Римша Леонтій – 462
 Рідков Павло – 205
 Рогов Феодорит – 1
 Розсудовський Олександр – 126
 Роман, шинкар – Д 50
 Романенко Харко, осавул полковий
 переяславський – 1
 Романовський Григорій, товариш
 значний – 441
 Романовський Іван, сотник мглинський –
 137, 214, 245; Д 14, Д 32, Д 36, Д 38,
 Д 47, Д 55, Д 59, Д 70, Д 71, Д 77
 Рондакова Єфросинія – 352
 Росиновський Петро, товариш значковий –
 11, 103, 390; Д 56
 Рославець Іван – 404
 Рославець Лук'ян, сотник
 почепівський – 404
 Рославець Михайло, товариш значний – 404
 Рославець Петро, кол. сотник почепівський;
 полковник стародубівський – Д 17, Д 35
 Росошенко Микита – 387
 Росошенко Михайло – 387
 Рудановський Іван, писар сотенний
 березівський – 74, 81
 Рубан, небіжчик – 478
 Рубець Андрій, суддя полковий – 456
 Рубець Василь – 64
 Рубець Іван – 64
 Рубець Ілля – 64
 Рубець Михайло – 64
 Рубець Семен, товариш бунчуковий – 288
 Руденко Кіндрат – 205
 Рудний Іван – 316
 Руновський Максим – 325
 Рустанович Яків, писар полковий – Д 90
 Сава Степанович, канцелярист – 1
 Савантій Вербицький, ієромонах Лубен-
 ського Мгарського монастиря – 278

Савенко Іван – 462
Савенко Петро, хорунжий полковий – 243
Савенко Семен – 462
Савицький Григорій, хорунжий полковий -
75, 137, 314, 386, 388, 417, 444, 507; Д 7,
Д 9, Д 11, Д 14, Д 21, Д 36-Д 38, Д 55,
Д 70, Д 71, Д 76, Д 77
Савицький Самійло, товариш
бунчуковий – 1
Савич Василь, сотник глухівський – 420
Савич Іван, канцелярист – 1
Савич Карпо, ротмістр – Д 66
Савич Семен, канцелярист – 1
Самійло Іванович, суддя Стародубівського
полку – 1
Самійло Офанасієвич, сотник
веркіївський – 343
Самісунович Лука, протопоп
полтавський – 315
Самойленко Михайло, цехмістер
кравецький – 385
Самойлович Іван, гетьман – 1, 3, 139, 178,
387, 481
Самойлович Каша Михайло, цехмістер
кравецького цеху Новгородського – Д 75
Самойлович Павло, сотник
чернігівський – 343
Самойлович Семен, полковник
стародубівський – Д 23, Д 33
Самуйленко Григорій, сотник
новомлинський – 43
Сангурський Іван, товариш
бунчуковий – 427
Сахновський Григорій, суддя полковий
полтавський – 443
Свічка Василь, старший син лубенського
полковника, товариш знатний
військовий – 225, 303, 361 470
Свічка Домініка, удова лубенського
полковника – 302, 470
Свічка Іван Васильович – 225
Свічка Леонтій, осавул, полковник
лубенський – 1, 277, 302, 303, 304, 470;
Д 20, Д 30, Д 46, Д 50, Д 57, Д 63
Свічка Лук'ян, син лубенського
полковника, товариш знатний
військовий – 304, 459, 470
Свічка Олексій, товариш бунчуковий – 470
Сейнович Стефан, дозорця
ропшинський – 281
Секеринський – 435
Семенко Василь, козак – Д 35
Семенко Федір, козак – Д 35
Семенова – 209
Семенович Яким, товариш військовий
Стародубівського полку – 314
Семпер Василь, священник оржицький – Д 20
Семперович – Д 20
Сенюта Василь, священник Преображенської
церкви – 417
Сенютович Іоанікія, удова – 483
Сербин Войця, полковник переяславський –
22, 159, 252
Сергієнко Василь – 504
Сергієнко Данило – 504
Сидір, писар бориспільський – 219
Сидір Семенович, писар лютенський – 1
Сидориха Агафія – 406
Силевич Михайло, козак – 485
Силенко, міщанин київський – 223
Силенко Прокіп, сотник полковий
стародубівський, обозний полковий та
полковник наказний стародубівський –
246, 386, 485
Силецький Василь, канцелярист – 1
Силич Іван, товариш знатний
Чернігівського полку – 100, 309, 333
Силич Іван, син чернігівського сотника – 24
Силич Матвій, син чернігівського
сотника – 24
Силич Стефан, сотник чернігівський – 24
Сильвестр Головчич, ігумен Київського
Михайлівського монастиря – 1, 208
Ситенський Іван, писар полковий
гадяцький – 180, 211, 238; Д 19
Скирмент Іван, товариш Глухівської сотні –
289
Скорик Степан, канцелярист полковий
переяславський – 319
Скоропадський Іван, Осавул генеральний
військовий, полковник стародубівський,
гетьман – 11, 422; Д 89
Слюз Лесько Василь, сотник
сенчанський – 1
Смолевицький Василь, товариш військовий –
Д 66
Сніжко – 360
Соколиків Данило, староста
дівовський – 288
Соколовський Деодор, священник – 198
Соколовський Микола, канцелярист –
168, 475
Сокольський Сава, сотник снятинський – 1
Соловка Васьо, козак – Д 35

- Соловка Федір, козак – Д 35
Солонина Андрій – 171
Солонина Василь, товариш значний
військовий – 450, 455
Солошина Домна – 106
Солонина Данило, товариш значний
військовий – 439
Солонина Костянтин, товариш бунчуковий
генеральний – 1, 171, 191
Солонина Сергій Васильович, сотник
наказний остерський – 1, 243
Солонина Сергій, товариш бунчуковий – 119
Солонина Теодор, товариш бунчуковий
київський – 455
Солонина Яків, товариш знатний
військовий – 106, 357
Солонинова Євдокія – 450
Софія Олексіївна, російська царівна – 1
Софонович Максим, священник
глухівський – 47, 131
Спиридон, вїт стародубівський –
див. Ширай Спиридон
Старейко Василь, вїт – Д 4
Старосільський Яків, товариш
Стародубівського полку – 352
Стахарський – Д 44
Стахович Андрій, сотник городницький –
424, 462
Степаниха – 163
Степан, пан – Д 30
Степан Васильович, козак – 216
Степан Яворський, митрополит рязанський
і муромський – 366, 426
Стефанов Федір, канцелярист полковий
ніжинський – 343
Стефанович – 159
Стефанович Гришко, житель с. Шаулине –
Д 82
Стефанович Іоан, священник – 68
Стефанович Клим, сотник – Д 60
Стефанович Михайло, козак – Д 86
Стовпник Василь – 404
Стороженко Андрій, сотник ічнянський –
202, 230; Д 88
Стороженко Григорій, сотник
ржавський – 158
Стороженко Григорій, сотник
ічнянський – 230
Стороженко Іван, полковник прилуцький –
158, 194, 202, 230
Стороженко Марія, удова прилуцького
полковника – 202, 230
Стриєвський Данило – 462
Стрижка Степан, підсудок – Д 30
Стягаїло Іван, сотник новгородський – 1
Суленко Прокіп, сотник полковий – Д 69
Сулима Іван – 95
Сулима Олексій, товариш військовий – 244;
Д 51
Сулима Семен Іванович, полковник
переляславський – 95
Сулима Федір, товариш значний військовий
– 93, 95, 123
Сулимівна Марія, дружина Семена
Самойловича – 40; Д 23
Суханський Іван, священник – 198
Сухина Іван – 178
Танський Антін – 106, 455
Тарасевич Федір, сотник мринський – 371
Тарасович Семен – 90
Тарнавський Федір, сотник варвинський –
168
Терентій Іван, ротний – 247
Тернопольський Іван, прикажчик – 107; Д 69,
Д 74
Тикаленко Федір – 126
Тимофій Власович, возний сотні
Леплявської – Д 26
Тимофій Олексійович, див. Журавка
Тимофій Олексійович
Тимофій Якович, товариш військовий – Д 85
Тимофій Ларко – Д 43
Тихов Ілля – 28
Тищенко Тимко, сотник куземинський – 1
Товстоліс Андрій, отаман городовий
чернігівський – 373
Токальський Кирило, канцелярист – 298
Томара Василь Іванович, товариш значний,
сотник вибельський – 458, 462
Томара Василь Стефанович, полковник
наказний переляславський – 219, 326,
421, 491
Томара Василь, товариш значний
Чернігівського полку – 298
Томара Степан, сотник вибельський,
полковник переляславський – 348; Д 90
Топоровська, дідичка – 48
Точений Іван, житель с. Дейманівки – 37
Тризнич Іван, сотник слабинський – 284
Трофимій, ігумен Кам'янського
монастиря – 257, 280, 295
Трошенівський Василь, священник – Д 16

- Трошанович Аврам, священник – Д 16
Трушенко Яків, осавул стародубівський – 1
Тум Гнат, хорунжий полковий – 118
Туманський Василь, суддя – 426
Туранська – 420
Туранський Олексій, товариш військовий,
сотник глухівський – 128, 290, 372, 478
Турковська Анна Григорівна, удова – 137;
Д 14, Д 32, Д 36, Д 38, Д 55, Д 70, Д 77
Турковський Михайло, сотник
мглинський – 438
- Углицький Феодосій, ігумен Видубицького
монастиря – 87
Українець Омелян Гнатович – 1
Улізка Тиміш, хорунжий – 29
Уманець Дем'ян, протопоп глухівський – 21
Уманець (Павловська) Марія – 21
Унучка Дем'ян, товариш знатний
військовий – 499
Унучко-Посудевський Дем'ян, товариш
значковий – 321
Ураїд, козак – 406
Урвихвіст Олексій – 487
Урвихвіст Яків, товариш Глухівської
сотні – 469
Усасович Іван, хорунжий полковий
чернігівський – Д 6
Утюцький, власник млина – 100
- Фаєв Григорій – 72
Фаєв Іван – 72
Фаєв Марко, товариш військовий – 72
Фаєв Павло, товариш військовий – 72
Фаєва Тетяна – 72
Фай – 359
Фай Макар – 72
Фай Юстинія – 359
Федір Васильович, писар Лубенського
полку – 1
Федір Григорієвич – 239
Федір Іванович, товариш значний
військовий – 401
Федір Олексійович, князь – 1, 126
Федір Тарасович, сотник мринський – 371
Федоренко Лесько – 91
Федоренко Прокіп, осавул Гадяцького
полку – 1
Федорова Марія Іванівна, дружина Федора
Диаківського – Д 50
Федорович Василь, товариш військовий – 90
- Феодосій Васьковський, ігумен монастиря
Межигірського – 1, 223
Феодосій Круггуревич, ігумен
Максаківського монастиря – 1, 125
Феодосій Углицький, архієпископ
чернігівський і новгородський –
1, 236, 475
Феодосія Хмільницька, інокія
Видубецького монастиря – 474
Феофіл, городничий – 478
Феофіл Созич, намісник, ієромонах Чернігів-
ського Єлецького монастиря – 475
Фесько (Хвесько), житель – 37, 46
Филипович Леонтій, протопоп
миргородський – 71
Филофей, отець, городничий
радицьвський – 173, 190
Флор Аксакович, осавул Почепівської
сотні – 380
Фотій, езекутор – 179
Френсбах Григорій, товариш військовий –
Д 11
Фридрикевич Криштоф, пан – 167; Д 28
Фумовин Лаврентій, віт
перяславський – 326
Фурсалик Олексій – 302
Фученко Федір, полковник
полтавський – 387
- Ханенко Микола, суддя полковий старо-
дубівський – 14, 33, 79, 226, 354/355
Харевич Юрій – 329
Харченко Лесько, мельник – 16
Хведяківські, власники млинів – 238
Хилкевич Опанас – 404
Ходневич – 404
Хмельницький Богдан, гетьман – 1, 95, 105,
130, 205, 208, 223, 227, 282, 283, 301, 357
Ходкевич Палагія – 352
Хоменко Давид, житель седнівський – 422
Хомінський Самійло, протопоп
стародубівський – 52
Хромченко, священник – Д 83
Хромченко Карпо, товариш військовий –
Д 83
- Цеханівський Іван, бунчуковий – 1
- Чарислий Іван, писар полковий – 58
Чарниш Іван, писар полковий – 76
Чеботкевич Федір, священник – Д 64, Д 65
Черековець Гнат, товариш військовий – 36

- Черковець Максим, козак Погарської сотні – 36
- Чернишова Параска – 314
- Черняк Іван, товариш знатний – 129
- Четвертинський Юрій Святополк, князь – 499/500
- Чечель, полковник піхотний – 487
- Чечель Дмитро, товариш бунчуковий – 1
- Чигиринський Антон, вахмістр – 28, 423; Д 16, Д 42, Д 81, Д 82
- Чипович, полковник – Д 59
- Чорний Семен, підсусідок – Д 30
- Чорнолуцький Іван, сотник полковий, осавул стародубівський – 388, 465, 482
- Чорнолуцький Микола, сотник полковий стародубівський – Д 13
- Чорнолуцький Петро, брат Івана – 465
- Чорнопруд Яків – Д 15
- Чуйкевич Василь, регент канцелярії військової – 178; Д 67
- Чуйкевич Олександр, товариш значковий – 160
- Чуйкевич Тимофій, канцелярист – 256
- Чумаченко Стефан, будник – 281
- Чупина Грицько, сусід – Д 30
- Шабельниченко (Шабелначенко, Шабельник) Сава, канцелярист – 22, 159, 252
- Шашкевич Захарій – 468
- Швайковська Анна, дружина стародубівського полковника – 456
- Шавула Федір, сотник наказний носівський – 1
- Шевченко, сусід – Д 30
- Шейн Дмитро, вахмістр – 288; Д 23, Д 53
- Шейкевич Захарій, товариш значний – 426
- Шейн Олександр Семенович, боярин ближній – 1
- Шейн Федір, ротмістр – 60, 137, 314, 388, 398, 444; Д 11, Д 14, Д 18, Д 19, Д 21, Д 32, Д 36, Д 38, Д 55, Д 61, Д 68, Д 70, Д 71, Д 77, Д 85
- Шепелев Аггей Олександрович, генерал думний – 1
- Шершанівський Іван, товариш значковий Чернігівського полку – 473
- Шийкевич (Шийкович) Захарій, товариш знатний військової – 178, 223, 300, 376
- Шиленко Іван, товариш – 386
- Шиленко Яків, товариш – 386
- Шимівський Костка, канцелярист – 259
- Шираєва Марина, удова бунчукового товариша Івана Ширая – 423; Д 81
- Ширай Іван, товариш бунчуковий – 423; Д 81
- Ширай Іван, товариш військової – Д 40
- Ширай Данило, товариш бунчуковий – 414
- Ширай Михайло, підкоморій – Д 83
- Ширай Спиридон, вїйт стародубівський – 79, 92, 423; Д 81
- Ширай Степан, товариш військової – 262, 434, 453; Д 83, Д 84
- Ширай Терех (Терентій), сотник бакланський – 1, 139
- Шрамченко Андрій, намісник олишівський – 323
- Шрамченко Іван, сотник олишівський – 323
- Шрамченко Леонтій, сотник олишівський – 258, 259, 323, 377, 506; Д 45
- Шрамченко Федір, товариш значковий – 323
- Штарков – 304
- Шуба Семен, товариш знатний військової – 462
- Шум Гнат, хорунжий полковий – 243
- Шум Федір, осавул полковий – 243
- Щерба Микола, возний – 32
- Щерба Павло – 32
- Щербатов Костянтин Осипович, боярин ближній – 1
- Щербина Андрій, канцелярист – 275
- Юрій Костянтинович – 109
- Юрій Плиський Клепка – 1
- Юркевич Іван, хорунжий полковий стародубівський – 364, 445; Д 41, Д 73
- Юркевичева Зіновія, дружина покійного полкового хорунжого стародубівського – 445
- Юрко, мельник – 110
- Юхненків Іван, посполитий – Д 30
- Яблуновський Ян, воевода земель Руських – 429
- Явленковський Федір, писар полковий прилуцький – 230
- Яворська Марія, дружина ніжинського священика – 366
- Яворський, полковник наказний – 155, 156
- Яворський Павло, священик ніжинський – 366
- Яворський Стефан, полковник охочекомонний – Д 5

Ядин, архімандрит Києво-Печерської лаври – 368
Яким – 333
Яким Семенович, товариш військовий – 403
Якимович Федір, бурмистер – 460
Якимович Яків, сотник полковий стародубівський – 314; Д 11
Якимович Яків, канцелярист – 506
Яків Дем'янович, товариш військовий – 356, 369, 419
Яків Корнійович, писар полковий – 203, 451
Яків Овменій, староста корибутівський – 487
Яків Павлович, товариш почепівський – 380
Яків Юрійович, товариш військовий – 200
Яків Якимович, канцелярист – 377
Яковенко Іван, сотник наказний кобизький – 1
Яковлів Андрій, сотник полковий лубенський – 1

Яленковський Федір, писар полковий прилуцький – 158
Ялоцький Василь, сотник глухівський – 15
Яненко Павло, полковник київський – 48
Ярема, полковник наказний – 155, 156
Ярмаковський Василь, староста билівський – 166
Ярмоленко Іван, житель борзенський – 193
Ярмоленко Федір – 302; Д 57
Ярмолоч Павло, священик келебердівський – Д 26
Ярош Семенович, козак – Д 8
Яхимович Григорій, віт чернігівський – 332
Яхимович Іван, житель чернігівський – 332
Яцина Михайло, пан – Д 1
Яцинич Михайло, товариш знатний полковий – Д 48, Д 49
Яцкевич, намісник седнівський – 462

Географічний покажчик

- Азарівка, село – Д 35
Аннушин, село – 485
Антонів Лубок, слобідка – 92
Антонівка, село – 225, 303
Антонівська, річка – Д 34
Антоновичі, село – Д 58
Артюшки, село – 30
Артюшкове, село – 75, 386; Д 7, Д 27
Атюша, село – 100
- Бабанка, річка – 407
Бабенка, річка – 30
Бабинка, річка – 398
Бадинка, річка – 34
Балики, село – 399
Баничі, село – 199
Баришівка, місто – 95
Баришівка, село – 191, 421
Басихина, село – 453; Д 84
Батурин, місто – 2, 9-46, 49-83, 85-89, 92-102, 104-109, 111-115, 117-120, 124-130, 132, 133, 137-143, 145, 147-182, 184-190, 192-200, 202-212, 216-220, 222-224, 226-228, 230, 232, 234-236, 238-249, 251-261, 263-269, 274-276, 279-287, 291-295, 299-305, 307-312, 314-324, 328, 330-336, 338-348, 352-367, 369, 370, 372-382, 384-404, 410-416, 419-433, 437-439, 441-449, 451, 456, 457, 460-475, 486-495, 499, 506
Бахаївка, річка – Д 12
Бачківське, село – 15
Безсали, село – 210
Белманівка, село – 205
Берега, річка – 318
Берега, село – 67
Березанка, село – 164, 421
Березань, містечко – 421; Д 2
Березівка, село – 130, 287, 297
Берези, село – 149
- Березка, річка – Д 73
Березна, місто – 81, 286
Березна, річка – 270
Березники – 190
Березовиці, село – Д 79
Березоточа, річка – 278
Берестівка, село – 270
Берестова, річка – 1
Берестовець, річка – Д 44
Берестянка, річка – Д 66
Биків, місто – 507
Бистра, річка – 287
Бистрик, річка – 478, 490
Бистрик, село – 490
Бихів, місто – Д 70, Д 71, Д 73
Бишкен, річка – 436
Біла Церква, місто – 497, 499/500
Білогородка, містечко – 150, 170, 175, 181
Біловодка, річка – 105, 398; Д 19, Д 61
Білкове, село – 350, 399
Білошапка, село – 433
Білоус, річка – 24, 25, 126, 130, 157, 282, 283, 287, 298, 381, 395, 458
Бірки, село – 85, 410
Блазна, річка – 50
Близниці, село – 399
Блистова, село – 359
Бобків, село – 64
Бобрин, річка – 100
Богданівка, село – 200, 372, 481
Божок, село – 162, 469
Богова, село – 48
Бонія, річка – 139
Бойрик, річка – 399
Боничани, село – 39
Борзна, місто – 74, 256, 457
Борзна, річка – 193, 256, 383
Бориспіль, місто – 94, 95
Боровиця, село – 11

Боровичі, село – 460
 Боршня, село – 38; Д 50
 Борщагівка, річка – 150, 175, 181
 Борщина, річка – Д 73
 Борщівка, село – 150, 205
 Браклів, село – 64
 Брехунівка, село – 194
 Бреч, річка – 126
 Броди, місто – Д 84
 Брусилів, село – 31
 Брусіївка, село – 183
 Буг (Бог), ріка – 148
 Бугаївка, село – 48
 Буда, село – 373
 Будища, село – 44, 59, 92, 117, 199, 238
 Будища, слобода – 39
 Будища Бердишевські, слобода – Д 55
 Бузки, село – 250
 Бужин, місто – 478
 Бузів, селище – 48
 Бурки, село – 499
 Бурчак, річка – 287
 Бутовське, село – 502
 Бухаричі, село – Д 22
 Бучка, річка – 386

Вабля (Вабле), річка – 30, 34, 139, 262, 397,
 402, 434
 Важківка, село – Д 55
 Валуйки, слобода – 139
 Варі, річка – Д 17
 Варля, річка – 406
 Валки, село – 37
 Васковичі, село – 28
 Варва, місто – 37
 Васьківці, село – 38, 499/500
 Везонка, слобода – 39
 Величківці, село – 46, 47
 Веприн, село – 142
 Верба, річка – 16, 57
 Верба, село – 16, 54, 57, 126
 Вереміївка, місто – 478
 Вересоч, річка – 255; Д 8
 Вересоч, село – 235; Д 8
 Веретеча, річка – 169, 499
 Веретіонка, річка – 423
 Веснянка, річка – 205
 Вигурівщина, село – 208
 Виповзівка, село – 207; Д 90
 Вир, річка – 287
 Високе, село – 125; Д 47, Д 85
 Високиня, село – 458

Вистриків, село – 30
 Вись, річка – 346
 Вихвостів, село – 11
 Вишгород, місто – 111, 223
 Вишеньки, селище – 112
 Вишня, містечко – 150, 181
 Вища Ольшана, село – 387
 Вигурівщина, село – 293
 Вільшана (Ольшана), річка – Д 14
 Вірівка, село – 162
 Віта, село – 368
 Вовчківці, село – 178
 Вовчок, село – 171
 Войтове, село – 421
 Волжин, село – 404
 Волокитине, село – 86
 Волотин, річка – 139
 Волохи, слобода – 352
 Вовчок, село – 106
 Ворзна, річка – 126, 169, 283, 332, 499
 Вормин, село – 438
 Ворониha, річка – 245; Д 14, Д 36, Д 38
 Вороносуha, річка – 137, 398
 Ворскла, річка – 26, 59, 387, 431, 443, 505
 Ворсклечок, річка – 442
 Вус, річка – 32
 Вчорашне, село – 407
 В'язівок, село – 53

Гадяч, місто – 2, 6, 7, 123, 271, 273
 Газухи, село – 30
 Галка, село – 186
 Ганенське, село – 386
 Гариця, село – 404
 Гирин, село – 116
 Гірки (Горки), село – 2, 378
 Глазів, село – 378
 Глаголів, село – 399
 Глеваха, село – 208, 293
 Глинськ, місто – 201
 Глиняни, місто – Д 83
 Глухів, місто – 47-49, 67, 91, 116, 128, 289,
 290, 329, 372
 Гнізна, річка – 455
 Гніздище, село – 462
 Говтва, річка – Д 4
 Голубичі, село – Д 6
 Голубівка, село – Д 73
 Горбанівка, село – 315
 Горбачі, село – 399
 Горбів, село – 287, 378
 Горинь, село – 356

- Городець, річка – 330
 Городище, містечко – 206
 Городище, село – 361, 491; Д 57
 Городла, містечко – 435
 Горошине, село – Д 20
 Гостинів, село – 404
 Грабарівка, село – Д 63
 Грим'яче, село – 40, 468
 Грим'ячка, річка – 372
 Гринів, село – 434
 Грунь, річка – 85, 238
 Грушине, село – 330, 404
 Грязне, село – 462
 Губичі, село – 126
 Гурбинці, село – 470
 Гусине, село – 229
- Гуджули, село – 102
- Давидівка, село – 304
 Данилівка, село – 293, Д 80, Д 85, Д 203
 Дарниця, річка – 205
 Дахновичі, село – 411
 Дегтярівка, село – 378
 Дейманівка, село – 37
 Демидівка, село – 405
 Демидове, село – 111
 Дем'янівка, річка – 405
 Дем'янка, село – 404, Д 18
 Дем'янки, село – 92, 406, 407
 Денисів, село – 326
 Денисовичі, село – Д 81
 Деревейна, річка – 28, 352
 Дерев'яч, село – Д 66
 Держанівка, село – 132
 Десна, річка – 54, 55, 126, 150, 153, 174, 178,
 181, 248, 287, 347, 351, 379, 381, 504;
 Д 3, Д 34
 Десятуха, річка – 407
 Дивівка, річка – Д 36
 Димів, село – Д 16
 Дирчин, село – 24, 57, 462
 Дівиця, село – 437
 Дівиця Салтикова – див. Салтикова Дівиця
 Дівівка, річка – 288; Д 55, Д 68
 Дідівці, село – 38, 251
 Дмитровичі, село – 112
 Дмитрів, село – 404
 Дніпро, річка – 1, 48, 65, 120, 150, 170, 175,
 181, 205, 206, 237, 293, 320, 331, 334, 338,
 346, 351, 405, 451, 474, 478, 491; Д 34
 Дністер, річка – 148
 Добромиричі, село – 435
- Доброшівка, річка – 106
 Довбежа, село – 32
 Довжик, річка – 126
 Домашинне, село – 126
 Домашлин, село – 269
 Доменці, село – Д 62
 Домонтове, село – 451
 Дроздовиця, слобідка – 11
 Дроків, село – 398; Д 61
 Дубне, селище – 440
 Дубрівка, село – 487
 Думниця, річка – 312/313
 Дунаївці, село – 90
 Дурні, село – 169, 311
- Євланівське, село – Д 71
 Євминки, село – 191
 Єльня, річка – 409
 Єремівка, село – 206
 Єсмань – див. Ясмань
- Ждани, село – 189
 Жидівка, річка – 287
 Жиліани, село – 150
 Житня, село – 404
 Жихів, село – 378
 Жлоб'янка, село – 404
 Жоведь, річка – 25
 Жовнин, село – 206, 478
 Жорнівка, село – 339
 Жуки, село – 401
 Жукове, село – 60
 Журавка, річка – 91
 Журавка, село – 91
- Заболотів, слобідка – 162
 Завалипуть, село – 399
 Заворичі, село – 106, 450, 455
 Загрунівка, село – 410
 Задубення, село – 73
 Зазірки, село – 6
 Запілля (Заполс), село – 502
 Запоріжжя, місто – 148
 Зародинка, річка – 388
 Землянка, село – 406
 Зеча, річка – 107
 Злобинець, село – 404
- Івангород, село – 205
 Іваниця, містечко – 158, 202, 230
 Іванків, село – 48, 77, 279
 Іванова, річка – 472

Іванпіль, містечко – 262, 288, 349
 Іваненки, село – 9
 Іванцюнки, село – 453
 Івахники, село – 224
 Івашківці, село – 103
 Івоть, річка – 372
 Ігнатівка, село – 378
 Ілюшине, село – Д 42
 Імшане, село – 372
 Іпуть, річка – Д 62, Д 78
 Ірпінь, річка – 150, 175, 181, 205; Д 80
 Ісачки, село – 108
 Істобки, село – 64
 Істрівка, річка – 407, 466
 Іченка, річка – Д 88
 Ішов, село – 404

Кагарлики, село – 263
 Казанів, село – 404
 Камінь, село – 477
 Казикермен – див. Кизикермен
 Калашинівка, слобода – 406
 Калка, село – 428
 Калюжинці, село – 433
 Кальне, село – 123
 Кам'янка, село – 407; Д 55
 Кандибівка, слобідка – 89
 Каплинці, село – 272, 459
 Караваївка, село – 299
 Карасинівка, село – 88
 Карасівка, село – 378
 Карпилівка, містечко – 205
 Карпилівка, річка – 424
 Карповичі, село – 316
 Карпоки, село – 243
 Картушин, село – 407
 Каташинка, річка – 349
 Квасна, річка – Д 71
 Кейбалівка, село – 459
 Кериберда, село – 166
 Кибинці, село – 71
 Киваї, село – 425
 Кизикермен, місто – 1, 147, 148
 Київ, місто – 1, 17, 18, 127, 134, 144, 161, 175,
 205, 222, 223, 293, 300, 311, 320, 325, 334,
 426, 440, 457, 463, 504, 505
 Київ (Кожем'яки) – 127, 320
 Київ (Львівські ворота) – 293
 Київ (Печерський) – 325, 327, 476-485
 Київ (Поділ) – 293
 Київ (Хрещатик) – 293
 Київ (Щекавиця) – 320

Кириківці, село – Д 11
 Киселівка, село – 259
 Кистерка, річка – 68
 Кичена, річка – 1
 Кичета, річка – 434
 Клевеня, річка – 39, 199, 260
 Клевень, село – 260
 Кліщинці, село – 108, 122, 192
 Кневичі, село – 492
 Книшівка, село – 211
 Кобелі, слобода – 352
 Кобиляки, село – 110
 Ковжижа, село – 231
 Ковпит, річка – 493
 Ковчин, село – 150, 174, 181, 248
 Кодак, місто-фортеця – 1
 Козаричі, село – 111
 Козарці, село – 147
 Козелець, місто – 207; Д 45, Д 67
 Козляничі, село – 126
 Койлів, село – 150, 181, 188
 Коломак, місто – 3
 Коломак, річка – 1, 250, 387
 Коломійці, село – 182
 Комарівка, село – 150, 181, 237, 326, 384
 Конотоп, місто – 266, 467
 Конотоп, річка – 266
 Конотоп, село – 167, 310
 Копачів, село – 287
 Корнилівка, містечко – 205
 Корнієвець, село – 303
 Корпіївка, село – Д 57
 Короваї, село – Д 57
 Коровинці, село – 250, 436
 Корпилів, річка – 424
 Коронепьке, село – 162, 186
 Короп, місто – 150, 209, 234
 Корпоки, село – 119
 Косачі, село – 400; Д 24
 Костеничі, село – 214
 Костиця, річка – 28
 Костя, річка – 404; Д 22
 Костянтинів, місто – 201; Д 63
 Кость, річка – 399
 Котор, річка – 65, 223, 426
 Кочерги, село – 6
 Кочерів, село – 350
 Кошівка, село – 130, 282, 297, 458
 Країна (Край) – див. Україна
 Край Малоросійський – див. Україна
 Красненське, село – 487
 Кременчук, місто – 139

Кренидівка, село – 445
 Кривоносівка, село – Д 41
 Кривошия, селище – 386, 392
 Крикувщина, село – 293; Д 80
 Крим – 1, 148
 Кролевець, місто – 490
 Кропивне, село – 101, 502
 Крупполе, село – 421
 Куптів, село – 439
 Крути, село – 263
 Крутий Ріг (підвищення у витоці річки
 Воронухи) – Д 14
 Крутьки, село – 56, 273
 Крушинка, село – 150
 Ксензівка, село – 378
 Кугучів, слобода – 380
 Кугучове, село – Д 22
 Кудлаївка, село – 378
 Кукар, село – 390
 Кукшинове, село – 352
 Кунашівка, село – 263
 Курзнів, село – 64
 Курилівка, село – 441
 Курковичі, село – 406
 Куршиничі, село – 142
 Кустичі, село – 30; Д 69
 Кустолове, село – 86
 Кутір, річка – 205
 Кучаків, село – 94
 Кшова, село – 404

Лави, село – 322, 447
 Ладан, село – 225
 Лашинівка, слобода – 406
 Лебедин, місто – Д 80
 Лебедин, село – 95; Д 80
 Левунки, село – Д 58
 Ледянка, річка – Д 81
 Лесяки, село – 151; Д 63
 Лемешівка, село – 475
 Леоники, село – 87
 Лешма, річка – 337; Д 39
 Либідь, річка – 150, 181, 287, 504
 Липинці, річка – 36
 Липове, село – 186
 Лисогірка, річка – 37
 Лисогірка, село – 387
 Листвин, село – 31
 Литовське, село – 392
 Ліненки, річка – Д 23
 Ліпляве, село – 166
 Літки, село – 119, 243

Логовате, село – 52
 Лосєв, місто – 287
 Локоток, село – 82
 Ломаки, село – 22, 108
 Лопазна, річка – Д 21
 Лопазенка, річка – 398, 407
 Лопазня, село – 407; Д 21
 Лопатин, село – Д 60
 Лотоків, село – 337
 Лохвиця, місто – 135, 136, 201, 229
 Лубни, місто – 134, 201, 231
 Лука, село – 53
 Лукаші, село – 421
 Лукашівка, село – 284
 Лукомля, село – 201
 Лук'янівка, село – 421
 Лутава, село – 357
 Лутавка, річка – 205
 Лучковичі, село – 402
 Любар, місто – 408
 Любечани (Ляхове), селище – 64
 Любча, річка – Д 81
 Любитів, слобідка – 162
 Любитове, село – 61
 Любча, річка – 423, 482
 Людківщина, слобода – 354/355
 Лютенка, село – 410
 Люта, річка – Д 13
 Лютенка, річка – 350
 Лядичі, село – Д 59
 Лялинці, село – 206, 478
 Ляличі, село – Д 71
 Львів, місто – 2

Макарів, село – 404
 Маків, село – 420
 Макошин, містечко – 54, 287
 Максаки, село – 327
 Максим, село – 25
 Максимівка, містечко – 206
 Максимівка, річка – 386
 Мала Бугаївка, село – 150
 Мала Дереманка, слобода – 226
 Мала Росія – див. Україна
 Малоросія – див. Україна
 Малютинці, село – 208, 304
 Мамаївка, село – 367, 433
 Мамекіне (Мамикіне), село – 254; Д 15
 Манжосівка, село – 251
 Маньківка, село – 331
 Мартинівка, село – 102, 335
 Масалаївка, село – 165

Матіївка, річка – 162
 Матяшівка, село – 8, 232
 Махна, річка – 171
 Мацкове, село – 39, 199
 Мгар, село – 53
 Мглин, місто – 2, 245, 398, 407; Д 38, Д 47, Д 83
 Медведове, село – 337, 353; Д 39
 Медведівка, село – 109
 Меленськ, село – Д 13
 Мельня, село – 98, 378
 Мена, місто – 484
 Миронівка, село – 398
 Мезин, село – 378
 Молотеча, річка – Д 29
 Моравськ, містечко – 375
 Мохнатин, село – 370
 Мохнач, село – Д 20, Д 50
 Мельня, село – 98
 Миколаївка, село – 256, 265
 Миколщина, село – 404
 Милюшки, село – 8, 228
 Мильники, село – 69
 Мильці, село – 4, 177
 Миргород, місто – 71
 Михайлівка, село – 139
 Михайлівка, село – 408
 Миченки, село – 152
 Мокра Бобродь, річка – 478
 Мокриць, село – 106
 Молотеча, річка – 27
 Моравка, село – 404
 Моровськ, містечко – 150, 181
 Москва, місто – 1, 457
 Московщина – 2
 Мостище, село – 205, 223
 Мохнатин, село – 130, 221, 282, 283, 297
 Мощани, село – 111
 Мошунка, село – 287, 475
 Мрин, село – 113

 Надинівка, село – 287
 Найпутовичі, село – 246
 Напорівка, село – 287
 Наумівка, село – 126, 461
 Неданчичі, село – 332
 Недра, село – 421
 Некрасівка, село – 13
 Некрасове, село – Д 22
 Некраші, село – 380
 Немоледва, річка – 404; Д 16
 Несвіж, місто – 444

 Нестриків, село – Д 27
 Нехаївка, село – 23, 96, 108
 Нижне, село – 407
 Нижча Олшана, село – 387
 Нижні Млини, село – 415
 Низківка, село – 146
 Ніжа, річка – 16
 Ніжин, місто – 1, 263, 336; Д 8
 Ніхтар, річка – 23
 Новгородок, містечко – 236, 359, 385; Д 5
 Новгород-Сіверський, місто – 83
 Нове, село – 35, 397
 Нові Млини, село – 100, 292
 Новосілка, слобідка – 6
 Новосілки, село – 42, 72, 417

 Обмачів, село – 162, 496
 Оболонь, тепер район Києва – 205, 287, 293, 320
 Обухівка, село – 486
 Овдіївка, село – 31, 287
 Овсюки, село – Д 57
 Одаричі, село – 92
 Озаричі, село – 101, 162, 498
 Окоп, село – 108
 Оксомитове, село – 352
 Олбин, село – 118
 Олексіївська, село – Д 54
 Олексійовичі, село – 404
 Олтар, село – 378
 Ольшана, річка – Д 36
 Ольшани, село – 12, 114, 433
 Ольшанка, село – 53
 Онисів, село – 55, 287
 Онишин, село – 399
 Орель, село – 6
 Оріль, річка – 1, 6, 120
 Оржиця, річка – 303, 361; Д 57
 Орлівка, село – 31, 213, 356
 Орось, річка – Д 5
 Орчик, річка – 1, 360
 Осинка, річка – 444
 Осняки, село – 169, 321, 499
 Осота, річка – 100
 Остер, місто – 1, 65, 205, 207, 208, 357
 Остер, річка – 69, 118, 150, 181, 205, 208, 259, 261, 263, 293, 333, 371, 495; Д 45
 Осушки, село – 404
 Очаків, місто – 1

 Павловочка, село – 180
 Паволоч, місто – 405, 406, 409

Паконя, річка – 414
 Пакуль, річка – 169, 283, 499
 Пальчики, село – 100
 Парашків, село – 421
 Переволочна, містечко – 216, 237
 Переволочна, село – Д 14
 Пересоловичі, село – 435
 Переяслав, місто – 1, 65, 163, 208, 326, 405, 491; Д 10, Д 26, Д 86
 Пес, річка – 404
 Пестринів, село – Д 5
 Петриків, село – 453
 Петрівка, село – 5, 387
 Петрівці, село – 111; Д 4
 Петруші, село – 381
 Печі, село – 263
 Пигарівка, село – 378
 Пирогівці, село – 83
 Пирятин, місто – 201, 306, 470; Д 20, Д 50, Д 57
 Пихтарівка, село – Д 85
 Півці, село – 103
 Підбусне, село – 197
 Підгірці, село – 48
 Підгурне, село – Д 60
 Пінейка, річка – 109
 Піски, село – 53
 Пісок, село – 470; Д 60
 Пігала, річка – 485
 Піщана, село – 197
 Плавня, слобідка – 64
 Плехів, село – 169, 321
 Плохове, село – 499
 Плужники, село – 326
 Погана Стодола, див. село Пестринів
 Погреби, село – 181
 Погребки, село – 101
 Позняки, село – 205, 501
 Позняківка, річка – 205
 Полтава, місто – 2, 59, 129, 431
 Полуботки, село – 103
 Польське Королівство – 150, 181
 Пониківка, село – Д 33
 Понори, село – 433
 Понурівка, село – 92, 215, 406, 407
 Понурка, річка – 372
 Понурниця, село – 126
 Поперечна, річка – 244
 Попівка, село – 275
 Потоки, село – 337
 Почеп, місто – 60, 434; Д 35, Д 42
 Преворки, село – 320
 Привалівка, слобода – 407
 Прилуки, місто – Д 31, Д 79, Д 88
 Припутні, село – 45
 Пся, річка – 380; Д 22
 Псьол, річка – 58, 238
 Пулька, річка – 153
 Пушкарі, село – 458
 Пушкарівка, село – 160
 Рабцеве, село – 502
 Рамосуха, річка – 139
 Раски, село – 433
 Рать, річка – 176
 Ревна, річка – 92, 141, 407
 Ректа, річка – Д 81
 Реть, річка – 365, 490
 Речиця, річка – 486
 Решотон, село – Д 87
 Рибці, село – 387
 Ржавець, село – 158, 202, 230
 Рижанок, село – 130
 Рижики, село – 297
 Рижиків, село – 282/283
 Римарівка, село – 85
 Ріпки, село – Д 56
 Річ Посполита – 429, 435; Д 25
 Рогізка, річка – 57, 99
 Рогізна, річка – 431; Д 53, Д 65
 Рогоща, село – 458
 Ромашкове, село – 275
 Ромни, місто – 179, 201
 Ропщин, село – 142, 257, 280, 281
 Рославичі, село – 150
 Росошинці, село – 387
 Росуха, річка – 30, 392, 407, 453
 Ротівка, село – 199
 Ротівка, слобода – 39
 Рохманів, село – 29; Д 85
 Рпень, річка – див. Ірпінь
 Рудка, річка – 50, 287, 310, 351, 430; Д 34, Д 58
 Рудка, село – 130, 221, 282/283, 297, 370
 Рудня, присілок – 150
 Русанів, село – 196
 Рухів, село – 456; Д 69, Д 74
 Ручки, село – 210
 Савинка, село – 118, 126
 Саксагань, річка – 272
 Салтикова Дівиця (Дівиця Салтикова), село – 69, 153
 Самара, річка – 1, 120

Самбір, місто – 487
Санники, село – 404
Сари, село – 56, 273
Сахнівка, село – 462
Свеса, річка – 49, 116, 369
Свиґа, річка – Д 73
Свидня, річка – 490
Свизь, річка – 364; Д 73
Свиня, річка – 24, 126, 309
Світильне, село – 239
Седнів, місто – 287, 309, 333
Сейм, ріка – 100, 101, 162, 199, 204, 477
Семенівка, село – 40, 50, 468
Семки, село – Д 77
Семків, село – Д 68
Сенча, місто – 201; Д 46
Сенютинці, село – 484
Сеньківка, село – 93, 196
Сергіївка, село – 30, 433
Серединка, село – 287
Сечня, річка – Д 85
Сида Буда, село – 472
Сидорівка, село – 125
Синин, село – 79
Синяки, село – 263
Снятин, село – 205
Ситесь, село – 479/480
Сіверщина – Д 25
Сирець, тепер район Києва – 205
Сінків, село – 380, 404
Скопці, село – 247
Скородистик, село – 319
Сліпород, річка – 128
Сліпород, село – 21
Слобідка, село – 76, 115, 284, 373
Слобідка Бородавка, село – 199
Слобідка Прилепівка, село – 36
Слобідка Слюзчина, село – 63,
Слобода, село – 297
Смичин, село – 296
Сміла, місто – 201
Смокорівка, слобідка – 49
Смоленка, річка – 377, 506
Смолин, село – 25
Смоляж, село – 343
Смолянка, річка – 287, 323
Смолянка, село – 258
Смош, річка – 433
Смош, село – 41
Смяч, річка – 11, 31, 110, 254, 310; Д 15,
Д 43
Смяч, село – 167, 432
Смячівка, річка – 150, 181
Снітин, містечко – 22
Снов, річка – 11, 31, 103, 110, 187, 221, 287,
295, 307, 341, 345, 389, 422, 448, 460, 462,
494
Собичів, село – 290
Собичівська слобідка – 128, 372
Соболівка, село – 119, 243
Сокиринці, село – 38
Соколівка, село – 410
Соколівка, присілок – 150
Солова, село – 453; Д 83
Соловки – Д 35
Солониця, село – 165, Д 30
Сосниця, містечко – 138
Сошани (Сушани), село – 341
Сошники, село – 344
Спаське, село – 292, 378, 469
Спаське Поле, село – 162
Стадниця, село – 478
Стара Рудня, село – 110
Старе, село – 123, 329
Старець, річка – 478
Старий Почеп – 404
Стариця, село – 93
Старобілоус, село – 333
Стародуб, місто – 2, 30, 42, 50, 209, 214, 215,
407, 493, 498; Д 7, Д 9, Д 11-Д 13, Д 15,
Д 18, Д 19, Д 21-Д 24, Д 27, Д 29, Д 32,
Д 33, Д 36, Д 39, Д 41, Д 43, Д 47, Д 51,
Д 53-Д 55, Д 59, Д 61, Д 62, Д 64-Д 66,
Д 68, Д 69, Д 74-Д 78, Д 81, Д 82, Д 85,
Д 87, Д 89
Старосілля, село – 28
Стахорщина, село – 27
Степанець, річка – 275
Степуки, село – 136, 416
Стригів, село – Д 53, Д 64
Стрижень, річка – 103, 381
Стугна, річка – 48; Д 80
Студенок, село – 21
Судинка, річка – 398, 407
Студинка, село – 378
Судвика, річка – Д 32
Судость, річка – 139, 404
Сула, річка – 22, 108, 122, 135, 203, 206, 210,
278, 436, 478
Сулимівка, село – 95
Суличівка, село – Д 1, Д 48, Д 49
Супій, річка – 126, 348
Супрягин, село – 399
Сурмачівка, село – Д 57

- Суха, річка – 260
Суха Бобруха (Бобродь), річка – 478
Суха Оржиця, річка – 470; Д 57
Сухий Луч, село – 126
Сушани, село – 187, 218
Сушки, село – 497
Сядричі, село – 458
Сядрищаки, село – 287
- Талалаївка, село – 51
Тахтаулів, село – 129
Тезна, річка – Д 47
Терехівка, село – 24, 339
Терехтемирів, місто – 334
Тетіїв, місто – 503
Тиниця, село – 487
Товкачівка, річка – 92
Товстоліси, село – Д 60
Топчіївка, село – 20, 323, 366, 377, 506
Трипілля, село – 150
Тростянець, село – 387
Трубіж, річка – 106, 126, 142, 219, 220, 257, 280, 295; Д 74
Тупичів, село – 31
Тур, річка – 74
Турись, річка – 346
Туросна, річка – 502
Тух, село – 294
Тютюри, село – 34
Тятив, річка – 308
- Убідь, річка – 16, 19, 54, 126, 138, 165, 195, 205, 391, 484, 504; Д 3
Угра, річка – Д 60
Удай, річка – 37, 66, 168, 216, 225, 272, 278, 433, 459, 470
Україна, Мала Росія, Країна, Край, Край Малоросійський, Малоросія – 1, 2, 47, 48, 63, 85, 89, 93, 95, 97, 100, 101-105, 108, 114, 120, 126, 130, 132, 133, 136, 142, 149, 150, 151, 153, 157, 158, 161, 167, 170, 179, 181, 182, 187-189, 192, 196, 199, 203, 205, 206, 208, 220, 225, 227, 237, 248, 275, 282, 285, 287, 293, 324, 325, 341, 344, 411, 413, 426, 433, 456; Д 25
Уласівка, містечко – 206
Ус, річка – 404
Усок, річка – 6, 289
Ущиця, річка – 359
Ущерп'є, село – 486
- Фастів (Хвастів), місто – 148, 496; Д 80
Фастівці, село – 305, 363
- Федорівка, село – 401
Фоевничі (Хвоєвичі), село – 423, 465, 482; Д 81
- Халимонівська, річка – Д 71
Харитонівка, село – 38
Хаялов, село – 162
Хвастів див. Фастів
Хвоєвичі, село – див. Фоевничі
Хибалівка, село – 255
Хижки, село – 101
Хирки, село – 477
Хитці, село – 53
Хмельниця, село – 458
Хмільничка, річка – 489
Ховзівка, село – 199
Ховми, село – 125
Хозівка, слобода – 39
Холм, деревня – 111
Холмщина – 435
Холопкове, село – 39, 199
Хорол, річка – 76, 115
Хоромне, село – 142, 295
Хороше Озеро, село – 263
Хоружівка, село – 201
Хотминівка, слобідка – 47, 131
Хохли, річка – 126
Хрипівка, село – 167, 310; Д 28
Христинівка, слобода – 267
Хруль, село – 135
- Цата, річка – Д 81
Церковище, село – 150, 181, 324
Цибля, річка – 166
Цитва, річка – 109, 407; Д 11
- Чаплівка, село – 100
Чемоданів, село – 399
Чепелів, село – 124
Черневе, село – 199
Черневе, слобода – 39
Чернецька Слобода, село – 275; Д 73
Чернецький Яр, село – 59
Чернин, село – 65
Чернігів, місто – 1, 103, 110, 126, 217, 287, 296-298, 381, 462; Д 1-Д 3, Д 6, Д 25, Д 28, Д 34, Д 40, Д 48, Д 49, Д 52, Д 56, Д 58, Д 60
Чернігівщина – 57
Чешуйки, село – 396
Чигрин-Діброва, село, місто – 201, 206, 478
Човпня, річка – 417
Чоповичі, село – 404

Чорнобабинці, село – 28
Чорнооків, село – 64
Чорнухи, містечко – 201
Чорторійка, село – 309, 406
Чушуйки, село – Д 32

Шабельники, село – 22, 159, 252
Шавулин, село – 507
Шаломин, слобода – 354/355
Шарш авичі, село - 30
Шашкова Гатка, село – 139
Шаулин, село – 399
Швеція – 2
Шестра, річка – 184
Шиш аки, містечко – 105, 232
Шкловка, річка – 5
Шовківка, річка – Д 59
Шостка, річка – 82, 83, 128, 200, 290, 342, 372
Шудрівка(Шудрівка), село – Д 31
Шумилівка, село – 220, 257, 280
Шустка, річка – 481

Шутая Дебра, село – 139
Шербиничі, село – Д 81
Щурівка, село – 241

Южиків, село - 287
Юрівка, село – 130, 282/283, 287, 293, 297
Юр'івка, село – 208, 221
Юсківці, село – 133, 203

Яблуновиця, село – 433
Яготин, місто – 126
Яківка, село – 282/283
Яківці, село – Д 60
Ялки, село – 404
Ямища, село – 157, 298, 458
Ямпіль, місто – 146, 383, 417, 418
Янівка, село – 130, 297
Янковичі, село – 150
Ясмань (Єсмань), річка – 6, 13, 39, 47, 70, 90,
131, 199, 249, 290, 372
Ясмань, село – 290

Перелік документів

Умови

1687, 1708 роки

1. 1687, липня 25. Коломак. – Коломацькі статті 45
2. 1708, жовтня 29-30. Гірки. – З союзного договору між Україною і Швецією 64

Універсали. Накази

1687 рік

3. 1687, липня 25. Табір під Коломаком. – Універсал Івана Мазепи, який повідомляє про обрання його гетьманом 67
4. 1687, липня 27. Табір біля Коломака. – Універсал Івана Мазепи полтавському обозному Прокопові Левенцю на село Мильці 68
5. 1687, серпня. Табір під Шкловкою. – Універсал Івана Мазепи Полтавському Хрестоздвиженському монастиреві про “послушенство” жителів села Петрівка 69
6. 1687, серпня 7. Гадяч. – Універсал Івана Мазепи колишньому військовому осавулові Михайлові Миклашевському на село Зазірки, слобідку Новосілки, гуту і млини 69
7. 1687, серпня 10. Гадяч. – Оборонний універсал Івана Мазепи Захарію Івановичу 70
8. 1687, серпня 19. Ромни. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Данилові Лісницькому на Шишацьку греблю з млинами та села Матяшівку і Милюшки 71
9. 1687, серпня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи панові Павлові Гудовичу на село Івантенки, що в Погарському ключі 72
10. 1687, серпня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про взяття під гетьманську охорону військового товариша Тимоша Пиковця 72
11. 1687, серпня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи писареві Чернігівського полку Іванові Скоропадському на села Вихвостів і Боровиця та слобідку Дроздовиця, осаджену біля його млина в “зуполне” володіння 73
12. 1687, серпня 29. – Батурин. – Універсал Івана Мазепи дружині покійного прилуцького полковника Лазаря Горленка Єфросинії на село Ольшане 74
13. 1687, вересня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи колишньому глухівському протопопові Василеві Борзаківському під охорону його маєтностей 75

14. 1687, вересня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Топальської сотні Офанасію Зінченку на зрунти	75
15. 1687, вересня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи глухівському сотникові Василеві Ялоцькому на село Бичківьке з усіма приналежностями “до ласки войскової”	76
16. 1687, вересня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Іванові Ломиковському на село Верба з усіма приналежностями і прибутками з млинів	77
17. 1687, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському магістрату з запевненням, що тамошнім жителям будуть підтвержені всі давні права	78
18. 1687, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському війтові про обов’язок людей, що живуть у монастирях і монастирських дворах, відбувати сторожеву й інші міські повинності нарівні з міщанами	79
19. 1687, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи сосницькому військовому товаришеві Омелянові Денисовичу про дозвіл молоти у збудованому ним млині	80
20. 1687, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ніжинському протопопові Павлові Пучковському на село Топчіївку з власним млином, що в Олишівській сотні, із дозволом відбираги з посполитих “послушенство”	80
21. 1687, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Марії Уманець по першому чоловікові і Павловській – по другому та її синам від обох чоловіків на села Студенок і Сліпорід з млинами	81
22. 1687, вересня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому канцеляристові Саві Шабельничкові на право відкрити прадідівські гаї і комонному полковникові Іллі Новицькому на куплену греблю в Сенчанській сотні на річці Сулі	82
23. 1687, вересня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи комонному полковникові Іллі Новицькому на село Нехаївку	83
24. 1687, вересня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи синам чернігівського сотника Стефана Силича Матвієві та Іванові на млини	84
25. 1687, вересня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іванові Домонтовичу на села Смолин і Максим, що в Слабинському ключі Чернігівського полку	85
26. 1687, вересня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи новосанжарівському сотникові Якову Мелешенку про увільнення його млина від оподаткування	86
27. 1687, вересня 30. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Стародубівського полку Костянтинові Мартиновичу на млин з усіма приналежними до нього пожитками	87
28. 1687, жовтня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи колишньому почепівському сотникові Науму Ноздрі з підтвердженням трьох його власних млинів на річках Деревейна і Костиця	87
29. 1687, жовтня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи хорунжому Тимошеві Улізку на село Рохмаїв	88
30. 1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження магдебурзького права Стародубу і надання йому сіл Кустичі та Сергіївка і п’яти млинів	89
31. 1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному обозному Василеві Борковському на село Орлівку та Одіївку з млинами і панським двором і Брусилів з перевозом через річку Снов	90
32. 1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубовського полку Олексієві Костиничу про підтвердження прав на збудований ним млин на річці Вус	91

33. 1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Опанасові Зінченку про “послушенство” людей, що поселилися на його землі	92
34. 1687, жовтня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові колишнього стародубівського полковника Федора Мовчана Марії Гаврилівні Мовчанисі на село Тютюри	93
35. 1687, жовтня 7. Батурин. – Універсал Івана Мазепи топальському сотникові Федорові Колчевському на село Нове з сіножатями “до ласки войсковой”	94
36. 1687, жовтня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришу Гнатові Черековцю з підтвердженням права володіти селом Слобідка і користуватися млином	94
37. 1687, жовтня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Прилуцькому Густинському монастиреві на село Дейманівку і млини	95
38. 1687, жовтня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Прилуцькому Густинському монастиреві про зобов’язання жителів сіл Боршня, Дідівці, Харитонівка, Васьківці і Сокиринці гатити монастирські греблі	96
39. 1687, жовтня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Глухівському Петропавлівському монастиреві на села Холопкове, Боничани та осаджені слободи Ховзівка, Будища, Везонка, Мацкове, Черпече і Ротівка	97
40. 1687, жовтня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Марії Сулимі на села Grim’яче, Семенівку з млинами і всіма угіддями	98
41. 1687, жовтня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Прилуцькій ратуші про збирання доходів з млина в селі Смоші до міської скарбниці	99
42. 1687, жовтня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Романові Ракушці на село Новосілки	99
43. 1687, жовтня 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському жіночому монастиреві про заборону новомлинському сотникові втручатися в монастирські ґрунти	100
44. 1687, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Гадяцькому Красногірському монастиреві на село Будища і млин	101
45. 1687, листопада 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Маркові Борсуку на село Припутні	102
46. 1687, листопада 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Макошинському Покровському жіночому монастиреві з підтвердженням прав на землю і млин у селі Величківці	102
47. 1687, грудня 1. Глухів. – Універсал Івана Мазепи глухівському священникові Максимові Сафоновичу на слобідку Хотминівку та млин	103
48. 1687, грудня 1. Глухів. – Універсал Івана Мазепи Київському Печерському жіночому монастиреві на село Бугаївку і присілок Берків Київського полку та село Іванків і селище Бузів Переяславського полку	104
49. 1687, грудня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубцеві Михайлові Леонтієві на право зайняти греблю на річці Свесі і побудувати млин	105
50. 1687, грудня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам’янському Успенському монастиреві на маєтності	106
51. 1687, грудня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ніжинському Красноо-стрівському монастиреві про “послушенство” підданих у селі Талалаївці	107
52. 1687, грудня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському протопопові Самійлу Хомінському на село Логовате	108
53. 1687, грудня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Лубенському мгарському монастиреві з підтвердженням прав на володіння селами В’язівка, Ольшанка, Лука, Хитці, Мгар і Піски	109

54. 1687, грудня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Макошинському Миколаївському монастиреві на млини Грицьків, що на Сосницькій греблі, Василів у селі Вербі та перевіз через Десну в містечку Макошин 110
55. 1687, грудня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Чернігівському Єлеському монастиреві з підтвердженням всіх маєтностей, наданих попередніми гетманами. 110
56. Не раніше 1687, грудня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи протопопові гадяцькому Артамонові Бутовичу на Сарі і Крутьки та інші угіддя 111

1688 рік

57. 1688, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи колишньому понорницькому сотникові Андрієві Нестеренку на два млини 113
58. 1688, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи осавулові миргородського полку Григореві Зарудному на млин 114
59. 1688, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Великобудиському Паненському жіночому монастиреві на село Чернецький Яр і на два млини, що на Будиській греблі 114
60. 1688, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому військовому товаришеві Наумові Ноздрі на село Жукове “до ласки войскової” 115
61. 1688, січня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському Крупицькому Миколаївському монастиреві на лісові займища і пустоші 116
62. 1688, Батурин. – Універсал Івана Мазепи Глухівському монастиреві, яким забороняється старшині і козакам чинити утиски в монастирських селах 117
63. 1688, січня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Золотоніському монастиреві на володіння селом Слобідка Слюзчина з угіддями 118
64. 1688, лютого 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іллі Рубцю, його братові Михайлові з сином Іваном на села і хутори в Стародубівському полку 118
65. 1688, лютого 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському Межигірському монастиреві з підтвердженням його маєтностей 119
66. 1688, лютого 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи синові колишнього прилуцького полковника Лазаря Горленка Дмитрові на прибутки з його власних млинів на річці Удай “до ласки войскової” 121
67. 1688, лютого 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження прав Глухівського жіночого монастиря на село Береза 121
68. 1688, березня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи отцю Іоану Стефановичу на право засипати греблю на річці Кистерка і побудувати млин 122
69. 1688, березня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Ніжинському Красноострівському монастиреві на село Мильники 123
70. 1688, березня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Михайлові Миклашевському на спорудження млина 124
71. 1688, квітня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Миргородському протопопові Леонтієві Филиповичу на спустіле село 125
72. 1688, травня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іванові Фаєву і Тетяні Фаєвій з сином Григорієм на спадкові маєтності 125
73. 1688, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Дмитрові Журману на село Задубення з млином-вишняком 126
74. 1688, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання місту Борзна війскової частини з прибутків чепелівського млина, що на річці Тур 127
75. 1688, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві

Михайлові Мархленку про підтвердження прав на село Артюшкове	128
76. 1688, травня 8. Батурич. – Універсал Івана Мазепи осавулові Григорієві Зарудному на село Слобідка і дві доли прибутку в млині Квітчиному, що на річці Хорол	128
77. 1688, травня 19. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Переяславському полку з наказом не вступати в село Іванків, що належить Київському Печерському жіночому монастиреві	129
78. 1688, травня 19. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Новгородському Спаському монастиреві на гатинія греблі Київської для переїзду і побудови млина..	130
79. 1688, травня 24. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Спиридонові Шираю на село Синин	131
80. 1688, травня 30. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Золотоніському монастиреві на сіножаті і поля	131
81. 1688, травня 31. Батурич. – Оборонний універсал Івана Мазепи Березні від переїжджих через місто	132
82. 1688, червня 9. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про дозвіл воронізькому протоієреєві Іосафу Лазаревичу побудувати млин на річці Шостка нижче села Локоток	133
83. 1688, червня 12. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Успенській церкві у Новгороді Сіверському на перевіз і млин	133
84. 1688, червня 16. Табір під Хоружівкою. – Універсал Івана Мазепи київським полковим старшинам про заборону реєстровим козакам торгувати вином	134
85. 1688, серпня 27. Батурич. – Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Стефану Гречаному на села Римарівка і Борки та млин	135
86. 1688, серпня 31. Батурич над Кустоловом – Універсал Івана Мазепи Михайлові Миклашевському на село Волокитин “до ласки войскової”	136
87. 1688, вересня 14. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Видубецькому монастиреві на село Леоники	137
88. 1688, вересня 16. Батурич. – Універсал Івана Мазепи канцеляристові Климентієві Радичу на село Карасинівку “до ласки войскової”	137
89. 1688, вересня 25. Батурич. – Універсал Івана Мазепи конотопському сотникові Федорові Кандибі на село Кирилівку і слобідку Кандибівку	138
90. 1688, жовтня 3. Дунаївці. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Василю Федоровичу на його млин, що на річці Ясмані в урочищі Товкачівка	139
91. 1688, жовтня 25. Глухів. – Універсал Івана Мазепи товаришам Глухівської сотні Єфимові Недбаю і Леськові Федоренку про увільнення їх млина від войскової повинності	140
92. 1688, листопада 3. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про залишення за Ісааком Дерев'янком, який відмовився від стародубівського війтівського уряду, села Одаричі, трьох млинів і сіножатей	141
93. 1688, листопада 6. Батурич. – Універсал Івана Мазепи київському і переяславському полковникам про закріплення сіл Стариця і Сенківка за Київським Печерським жіночим монастирем, жителі яких, за винятком козаків, мають відбувати повинності на користь монастиря	142
94. 1688, листопада 9. Батурич. – Наказ Івана Мазепи Мокієвському про заборону втручатися в місто Бориспіль і село Кучаків і використовувати пращо їх жителів на свою користь	143
95. 1688, листопада 9. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Федором Сулимою сіл Сулимівка і Лебсин у Переяславському полку, надані у свій час його батькові Іванові Сулимі	144
96/97. 1688, листопада 15. Батурич. – Наказ Івана Мазепи нехаївському отаманові, сотникові новомлянському про заборону вписувати до реєстрових козаків	

тяглих людей, що належали полковникові Новицькому	145
98. 1688, листопада 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи отаманові і козакам села Мелні, щоб вони щороку давали медову данину “готовими грошима” архімандритові Новгород-Сіверського монастиря	146
99. 1688, листопада 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи священникові Лаврентієві про підтвердження його прав на млин	146
100. 1688, грудня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському Новомлинському монастиреві на перевіз через річку Сейм під Батурином, села Пальчикита інші маєтності	147
101. 1688, грудня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи бунчуковому товаришеві Єфимові Лизогубу на село Погребки, Хижки, Кропивне та інші маєтності	148

1689 рік

102. 1689, січня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи судді Полтавського полку Петрові Буцькому на село Мартинівку	150
103. 1689, січня 1. Чернігів. – Універсал Івана Мазепи обозному Чернігівського полку Никифору Калениковичу на села Івашківці, що в Седнівському повіті і Полуботки з Півцями під Чернігівом та млини на річці Стрижці	151
104. 1689, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іоасафу Кроковському на ігуменство Київського Микільського Пустинного монастиря	152
105. 1689, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Данилові Лісницькому на містечко Шишаки, яке було надане його батькові Григорієві Лісницькому	153
106. 1689, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Якову Солонині на село Заворичі	154
107. 1689, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи судді Стародубівського полку Самійлу Івановичу на зайняття греблі і побудову млина на річці Зеча .	155
108. 1689, січня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іллі Новицькому на городище Снітин, села Окоп та Ісачки з залишенням за ним села Нехаївки з млинами і грунтами	156
109. 1689, січня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Юрієві Костянтиновичу з сином Мартином на грунт, який раніше був закріплений за Борознами з підданими і всім належним у селі Медведівці	158
110. 1689, січня 29. Чернігів. – Універсал Івана Мазепи чернігівському городовому отаманові Михайлові Булавці на села Стара Рудня і Кобилянки та два млини	159
111. 1689, лютого 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Межигірському монастиреві на місто Вишгород, села з млинами і маєтності	160
112. 1689, лютого 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Київським Флорівським жіночим монастирем села Дмитровичі і селища Вишеньки	161
113. 1689, лютого 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи чернігівському і новгородському архієпископу Лазарю Барановичу про послушенство підсусідків, що живуть у Мрині та належних до нього селлах	162
114. 1689, лютого 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Єфросинії Горленко з сином Стефаном на село Ольшани з посполитими, двома вишняками і всіма угіддями, що в Прилуцькому полку	163
115. 1689, лютого 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи осавулові Миргородського полку Григорієві Зарудному на село Слобідку, що в Миргородському повіті, з млином на чотири камені мучні і п’ятий ступний на річці Хоролі	164
116. 1689, березня 4. Глухів. – Універсал Івана Мазепи Глухівському сотникові Кіндратові Грудяці про дозвіл на річці Свесі під селом Гирином в уродищі	

Лисове насипати греблю і збудувати млин.....	165
117. 1689, березня 11. Батурин. – Охоронний універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві на володіння лісом Ковжик і заборонаю будиському сотникові рубати дерева в цьому лісі	167
118. 1689, березня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському полковому осавулові Якову Барановському на прибутки від млина на річці Острі, що на Козелецькій міській греблі	167
119. 1689, березня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Сергієві Солонині на села Літки, Корпоки і Соболівка	168
120. 1689, квітня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві на вилов риби у Дніпрі біля острова Романків	169
121/122. .. 1689, червня 24. Табір над Коломаком Універсал Івана Мазепи комонному полковникові Іллі Новицькому на греблю на річці Сулі в селі Кличинці	170
123. 1689, червня 27. Гадяч. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Федорові Сулимі на села Кальне і Старе, що у Воронківському ключі	171
124. 1689, липня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Василеві Антоновичу з сином на село Чепелів “до ласки войскової”	172
125. 1689, липня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ігуменові Максаківського монастиря про увільнення жителів сіл Високе, Ховми і Сидорівка від шарварків, оскільки вони допомагають монастиреві в косінні сіна	173
126. 1689, липня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи переяславському полковникові Леонтієві Полуботку на всі раніше надані йому маєтності	173
127. 1689, липня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському полковникові про заборону будь-кому брати підводи в київських мешканців, про урівняння прав жителів передмістя Кожем’яки і міста	175
128. 1689, серпня 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Олексієві Туранському на млини, землі, хутори тощо	177
129. 1689, вересня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Полтавського полку Іванові Черняку на частину села Тахтаулів	178
130. 1689, листопада 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Чернігівському жіночому монастиреві на села Рудки, Юрівка, Рижанок, Березівка, Мохнатин, Янівка, Кошівка і млин	178
131. 1689, грудня 1. Глухів. – Універсал Івана Мазепи глухівському священникові Максимові Софоновичу на млин і слобідку Хотминівку	179
132. 1689, грудня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іллі Жиленку на село Держанівку	180

1690 рік

133. 1690, січня. Батурин. – Універсал Івана Мазепи сенчанському (сенцькому) сотникові Леонтієві Васильовичу на село Юсківці і млин у тому ж селі	182
134. 1690, лютого 21. Лубни. – Універсал Івана Мазепи київському війтові і сотникові про заборону київським жителям в’їжджати у пущі Межигірського монастиря і рубати будь-які дерева	183
135. 1690, березня 5. Лохвиця. – Універсал Івана Мазепи панові Григорієві Гамалії на село Хрулі	184
136. 1690, березня 10. Лохвиця. – Універсал Івана Мазепи лохвицькому протопопові Петрові Івановичу на село Степуки	184
137. 1690, квітня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи мглинському сотни-	

кові Іванові Романовському з підтвердженням наданих ґрунтів	185
138. 1690, квітня 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про затвердження за Києво-Печерським монастирем півтора камені млива під Сосницею на річці Убеді, що їх заповів йому значковий товариш військовий Яким Головченко	186
139. 1690, травня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи бакланському сотникові Терентію Шираю з дозволом біля млина осадити слобідку	187
140. 1690, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про запровадження тютюнової і горілчаної оренди	188
141. 1690, травня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Михайлові Яковичу з товаришем Іваном на зайняття греблі і побудуви млина	190
142. 1690, травня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковникові Михайлові Миклашевському з дозволом заснувати дві рудні	190
143. 1690, травня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському полковникові і полковій старшині про дозвіл Київському Межигірському монастиреві поселити 19 чоловік біля Юсківської греблі, які б систематично її ремонтували ..	191
144. 1690, червня 5. Київ. – Універсал Івана Мазепи про взяття під свою опіку обивателя Києво-Печерського Максима та його синів Василя, Петра і Дмитра Максимовичів	192
145. 1690, червня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові колишнього прилуцького полковника Горленка Єфросинії Лазаревій з сином Стефаном про залишення за ними оренди на шинки “до ласки войскової”	193
146. 1690, червня 20. Ямпіль. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Чернігівського полку Іванові Княжицькому на село Низківка	194
147. 1690, червня 30. Батурин. Наказ Івана Мазепи компанійському полковникові Іллі Новицькому бути готовим до походу під Кизикермен разом з Семеном Палієм	194
148. 1690, червня 10. Батурин. – Інструкція Івана Мазепи компанійському полковникові Іллі Новицькому про те, як разом з полковником Семеном Палієм здійснити напад на Кизикермен, а після за Буг і Дністер	195
149. 1690, липня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Глухівському жіночому монастиреві на село Берези з усіма до нього належними володіннями	199
150. 1690, липня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи митрополитові Київському і Галицькому на містечко Мороськ з присілками	200
151. 1690, серпня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи переяславському полковому судді Леонтієві Панкевичу на село Леляки	201
152. 1690, серпня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Євдокії Павловій з сином на млин	202
153. 1690, вересня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання Ніжинському монастиреві нової греблі за Десною на річці Пупці з правом будувати на ній млин	203
154. 1690, вересня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про доручення компанійському полковникові Іллі Новицькому роздати учасникам походу – кінним гроші, пішми – одяг і гроші	204
155. 1690, жовтня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи полкам Яреми і Яворського про висилку їм місячних кормових грошей	205
156. 1690, жовтня 23. Батурин. – Універсал Івана Мазепи полковникам Іллі Новицькому, Кузьмовичу і Кожуховському, наказним Яремі та Яворському про вислання через Лизогуба і Болдаковського кінним полкам грошей, а пішми - по жупану і по чотири золотих на чоловіка	205
157. 1690, листопада 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Анастасії Болдаківській з синами Григорієм та Андрієм про підтвердження власностей на хутір з	

грунтами і млином на річці Білоус під селом Ямища	206
158. 1690, листопада 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові Іванові Стороженку на село Ржавець	208
159. 1690, грудня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Саві Шабалниченку на маєтності	209
160. 1690, грудня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Олександрові Чуйкевичу на село Пушкарівка	210

1691 рік

161. 1691, січня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київській козацькій старшині про заборону роздрібного шинкування в Києві	211
162. 1691, лютого 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському Крупицькому монастиреві на села в Ніжинському, Лубенському і Прилуцькому полках	212
163. 1691, березня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи жителеві Переяслава Василеві Максимовичу з дозволом на виготовлення селітри	213
164. 1691, березня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про передачу Думитрашківі Райчі села Березанка на утримання дітей його небожа Марка “до ласки войскової”	214
165. 1691, квітня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи волинському сотникові Василеві Дорошенку на зайняття греблі і побудову млина на річці Убедь	215
166. 1691, квітня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи дружині Гната Гладченка з дітьми на маєтності “до ласки войскової”	215
167. 1691, квітня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Криштофу Фридрикевичу на села Конотоп, Смяч і Хрипківку “до ласки войскової”	216
168. 1691, квітня 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи варвинському сотникові Федорові Тарновському на млин на річці Удай	217
169. 1691, квітня 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Чернігівського полку Дем’яну Унучці на свої власні ґрунти	218
170. 1691, травня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському на місечко Білогородку	219
171. Не пізніше 1691, травня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Козелецькому Георгіївському чоловічому монастиреві на млини у селі Вовчок, що на річці Махній, з озерами і сіножатями	219
172. 1691, травня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи любецькому святоп’ятницькому священикові Григорієві на надані йому маєтності	220
173. 1691, травня 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи сосницькому сотникові про заборону брати харчі для милівського товариства з монастирського хутора і чинити інші устиски	221
174. Не раніше 1691, травня. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському з дозволом влаштувати перевіз через Десну в селі Ковчині	222
175. Не раніше 1691, травня. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському з дозволом збирати купецьке мито на споруджених ним Білогородській і Борщагівській греблях	222
176. 1691, червня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи жителям Кролевеця Якимові Олексенку і Данилові Вашенку на млин на річці Раті	223
177. 1691, червня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи полтавському сотникові Іванові Левенцю про підтвердженням за ним села Мильці з	

Куклинським Яром, яке було надане його батькові Прокопові Левенцю	224
178. Не раніше 1691, червня. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про розмежування земель між Церковщинцями, Надінівцями і Карасилівцями	225
179. 1691, липня 3. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про повернення седнівським жителям дев'яти золотих, взятих у Ромнах на Вознесенському ярмарку	226
180. 1691, липня 6. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Скельському монастиреві на село Павловочка	227
181. Не раніше 1691, липня. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському на Мороськ, Церковище, Ковчин, Комарівку, Койлів, Білогородку, Погреби з належними до них полями, лісами, озерами і млинами	227
182. 1691, серпня 7. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Леонтієві Полуботку на село Коломійці “до ласки войскової”	229
183. 1691, жовтня 5. Лубенський Мгарський монастир. – Універсал Івана Мазепи сотникові Полтавського полку Андрієві Нащинському на село Брусіївка “до ласки войскової”	230
184. 1691, жовтня 14. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Григорію Карповичу про підтвердження на куплений млин, що на Слобідській греблі на річці Шестрі	230
185. 1691, жовтня 16. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Данилові Федоровичу на село Данилівку, що в Менській сотні “до ласки войскової”	231
186. 1691, жовтня 29. Батурич. – Універсал Івана Мазепи, яким наказується жителям сіл Коренецьке, Липове і Галка, як і раніше, гатити Коренецьку греблю, де стоять млини Батуринського монастиря	232
187. 1691, жовтня 30. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження села Кушани з грунтами і млином за Кам'янським Успенським монастирем	232
188. Не раніше 1691, жовтня. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Київському митрополитові Варлааму Ясинському на село Койлів	233
189. 1691, грудня 1. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Стефанові Петровському на село Ждани	234
190. 1691, грудня 12. Батурич. – Універсал Івана Мазепи сосницькому сотникові, яким зобов'язував наказати жителям Сосниці Омелянові збудувати міст на Іванчуцькій греблі для вільного переїзду до масалаївських млинів та оборону мірошників	235

1692 рік

191. 1692, січня. Баришівка. – Універсал Івана Мазепи київському полковникові і полковій старшині з заборонаю рубати ліс військового товариша Костянтина Солонини	236
192. 1692, квітня 15. Батурич – Універсал Івана Мазепи Іллі Новицькому на село Кліщинці	237
193. 1692, квітня 25. Батурич – Універсал Івана Мазепи шаповалівському сотникові з товариством й отаманові села Миколаївка з наказом ремонтувати греблю на річці Борзни та платити військову мельницьку частину	237
194. 1692, квітня 25. Батурич – Універсал Івана Мазепи товаришеві Срібнянської сотні Офанасієві Мокієвському на село Брехунівку “до ласки войскової”	238
195. 1692, травня 11. Батурич – Універсал Івана Мазепи архимандритові Києво-Печерської лаври про послушенство монастиреві жителів, що поселилися	

біля Масалаївського млина	239
196. 1692, червня 6. Батурич – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Марією Магдалиною Мазепиною, куплених нею маєтностей Сеньківка і Русанів	240
197. 1692, червня 26. Батурич. – Універсал Івана Мазепи переяславському полковникові з старшиною про надання Київському Кирилівському монастиреві озер, що належали Ржищівському монастиреві	241
198. 1692, жовтня 27. Батурич. – Універсал Івана Мазепи дозорцям про заборону стягати тютюнову десятину з священників	241
199. 1692, листопада 28. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження прав на володіння Глухівського Петропавлівського монастиря	242
200. 1692, грудня 13. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження ґрунтів, хуторів і млинів за синами покійного новгородського сотника	243

1693 рік

201. 1693, лютого 12, Лубни. – Універсал Івана Мазепи лубенському полковникові з наказом негайно зібрати і доставити кормові гроші полковникові Іллі Новицькому	244
202. 1693, лютого 26. Батурич. – Універсал Івана Мазепи вдови прилуцького полковника Івана Стороженка Марії та її синів Андрієві на село Ржавець з млином під містечком Іваницею	245
203. 1693, березня 25. Батурич. – Універсал Івана Мазепи сенчанському сотникові Леонтієві Васильовичу про підтвердження села Юсківці “до ласки войскової”	245
204. 1693, квітня 2. Батурич. – Універсал Івана Мазепи новомлинському сотникові на заняття ґрунтів і гатіння греблі на річці Сейм	247
205. 1693, червня 15. Батурич. – Універсал Івана Мазепи київському і ніжинському полковникам про підтвердження прав Київського Братського монастиря на належні йому земельні володіння та на варіння і продаж меду	247
206. 1693, червня 16. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Київському Пустинному Микільському монастиреві з підтвердженням прав на Максимівку і Городище	250
207. 1693, червня 27. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Київському полку та обивателям Остра і Козельця з виговором за те, що посміли просити не віддавати село Виповзівка у володіння Київському Братському монастиреві .	252
208. 1693, липня 12. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Київському Михайлівському монастиреві на володіння селом Вигурівщина, землями і млинами	253
209. 1693, серпня 18. Батурич. – Універсал Івана Мазепи з дозволом переселитися Печеницькому Успенському монастиреві з-під Коропа під Стародуб	254
210. 1693, серпня 18. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Михайлові Гамалії на село Безсали і на млин Нейжалів	255
211. 1693, серпня 25. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Гадяцькому Красногірському монастиреві на село Книшівку з Дудчинцями	256
212. 1693, вересня 28. Батурич. – Оборонний універсал Івана Мазепи київському полковникові Григорієві Карповичу	257
213. 1693, листопада 6. – Орлівка. – Універсал Івана Мазепи шептаківському сотникові Карпові Манківському на ґрунт у Новгородському ключі	257
214. 1693, листопада 15. Стародуб. – Універсал Івана Мазепи мглинському сотникові Іванові Романовському про затвердження за ним села Костеничі “до ласки войскової”	258
215. 1693, листопада 15. Стародуб. – Універсал Івана Мазепи про повернення	

- села Понурівська стародубівському полковникові Михайлові Миклашевському
 216. 1693, грудня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Прилуцькому Густинському монастиреві на Переволочанський млин 260

1694 рік

217. 1694, березня 7. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному обозному Василеві Борковському на двір у Чернігові 261
 218. 1694, квітня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському Успенському монастиреві на сінокіс біля села Сушани 262
 219. 1694, квітня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому військовому товаришеві Леонтію Полуботку з дозволом поселити десять хат біля його млинів 263
 220. 1694, червня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському Успенському монастиреві на осадження села Шумилівка 264
 221. 1694, червня 4. Брусилівський перевіз на річці Снов. – Універсал Івана Мазепи чернігівському полковникові Якову Лизогубу і чернігівській старшині з заборонаю чинити утиски Чернігівському П'ятницькому жіночому монастиреві 265
 222. 1694, червня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському сотникові про заборону роздрібного козацького шинкування на підрив Київської міської ратуші 266
 223. 1694, липня 30. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про поділ між монастирями Київським Межигірським і Київським Братським млинів, що знаходяться на річці Котор 268
 224. 1694, грудня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Михайлові Гамалії на село Івахники з всіма приналежностями, що в Лохвицькому повіті 271
 225. 1694, грудня 14. Ладан. – Універсал Івана Мазепи синові лубенського полковника Василеві Свічці на село Антонівка 272
 226. 1694, грудня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Антонові Корновичу про підтвердження універсалу стародубівського полковника, яким надана йому слобідка Мала Деременка 273

1695 рік

227. 1695, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання Київському Петропавлівському монастиреві прав на одержання помірною від збіжжя на Київському базарі та на володіння шинком, який до 1648 року належав київським домініканам 274
 228. 1695, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському товаришеві Іванові Лісницькому на село Милюшки 276
 229. 1695, лютого 3. Лохвиця. – Універсал Івана Мазепи чигиринському сотникові Яремі Іляшенкові на село Гусине “до ласки войскової” 276
 230. 1695, лютого 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження села Ржавець за дружиною колишнього прилуцького полковника Івана Стороженка та її сином Андрієм 277
 231. 1695, лютого 23. Лубни. – Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві на осадження людей під Ковжиною 278
 232/233. 1695, березня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження містечка Шишки з селом Матяшівкою за дружиною колишнього значкового

товариша Данила Лісницького	279
234. 1695, березня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іванові Забілі з дозволом на ґрунті Остапівському з млином під містечком Короп осадити слобідку з десяти чоловік	280
235. 1695, квітня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ніжинському полковому писареві Іванові Піроцькому на село Вересоч і хутір Красилівський	280
236. 1695, травня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи новгородському протопопу Офанасієві Зарецькому на куплений ним плац у Новгородку	281
237. 1695, червня 16. Табір під Переволочною. – Універсал Івана Мазепи Київському Софійському монастиреві на село Комарівка	282
238. 1695, вересня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи синові гадяцького полковника Михайла Бороховича Максимові Бороховичу на село Будища з присілком Троянівка, млини і військові частини у млинах	283
239. 1695, жовтня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Федорові Григорійовичу про дозвіл завести шинки горілчані в селі Світільне	284
240. 1695, жовтня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи понорницькому сотникові про заборону приймати в козаки монастирських підданих	285
241. 1695, грудня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковому судді Іванові Носу на село Шурівка в Іваницькій сотні	286
242. 1695, грудня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Чернігівському П'ятницькому жіночому монастиреві з дозволом побудувати одну кліть на Білоруській греблі поруч з кліттю Чернігівського Єлецького монастиря	286

1696 рік

243. 1696, січня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи п. Сергію Солонині на села Літки, Карпоки і Соболівка	288
244. 1696, січня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи своєму слугі Іванові Асакою з підтвердженням млина, що в Погарському повіті на річці Поперечній і володіти людьми, що там оселилися	289
245. 1696, квітня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи мглинському сотникові Іванові Романовському про підтвердження наданих йому ґрунтів	290
246. 1696, квітня 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому сотникові Прокопові Силенку про закріплення за ним села Найпутовичі “до ласки войскової”	291
247. 1696, травня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи писареві Переяславського полку Луці Петровському на село Скопці “в зуполное заживане”	292
248. 1696, травня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському Софійському монастиреві з дозволом влаштувати перевіз через річку Десна біля села Ковчин	292
249. 1696, червня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи колишньому глухівському протопопові Василеві Борзаковському на два млини зі всіма до них приналежностями	293
250. 1696, липня 1. Табір на Коломаку. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Григорію Гамалії на ліс, що нижче села Будки	294
251. 1696, листопада 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Прилуцького полку Остапові Маценку на село Дідівці, що в Прилуцькому ключі	294
252. 1696, грудня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому канцеляристові Стефанові Шабелниченкові на прадідівські ґрунти	295
253. 1696, грудня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубів-	

ського полку Андрієві Зіневичу про послушенство жителів Стахорщини	296
254. 1696, грудня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному військовому осавулові Іванові Ломиковському на Мамикинський млин	297

1697 рік

255. 1697, січня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ніжинському городовому отаманові про обмеження однією третиною військової частини з млина Івана Юрійовича	298
256/257. 1697, березня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи канцеляристу Тимофіїві Чуйкевичу і борзенському обивателеві Гаврилові Плющу з дозволом зайняти греблю на річці Борзні і побудувати млин	298
258. 1697, квітня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові Леонтію Шрамченку на село Смолянка	299
259. 1697, квітня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові Леонтієві Шрамченку на дві заставки у млині на річці Острі, що в Носівській сотні	300
260. 1697, травня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи піддячому Севської розрядної ізби Авксентію Озарову на млин на річці Клевень	301
261. 1697, травня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи івангородському сотникові Федорові Малюзі з дозволом побудувати млин на міській Івангородській греблі	301
262. 1697, грудня 2. Іванпіль. – Універсал Івана Мазепи зятеві стародубівського полковника Стефанові Шираю про затвердження купчої на Цюцюрівський млин, що на річці Ваблі, з угіддями	302

1698 рік

263. 1698, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ніжинському війтові, ротмістру, райцеві з підтвердженням прав на села, млини та інші маєтності...	303
264. 1698, січня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи чернігівському, стародубівському і ніжинському полковникам про полегшення стацій для убогих людей	305
265. 1698, лютого 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи отцеві Василеві Величковському про оборону його греблі, млина і вилову риби в озері	305
266. 1698, березня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Андрієві Федоровичу на зайняття греблі на річці Конотоп і побудову млина	306
267. 1698, квітня 22. Батурин. – Оборонний універсал Івана Мазепи Лаврентієві Борозні з синами	307
268. 1698, травня 3. Батурин. – Універсал Івана Мазепи святоп'ятницькому любецькому священникові Григорієві на його ґрунти й інші добра в Любельщині	308
269. 1698, травня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про відібрання з-під влади Івана Курочки села Домашлин і підпорядкування його Батуринському замку	309
270. 1698, травня 20. Табір під Берестівкою. – Оборонний універсал Івана Мазепи Хомі Коранду	309
271. 1698, травня 24. – Гадяч. – Універсал Івана Мазепи про заборону чинити збитки Чернігівському Єлецькому монастиреві	310
272. 1698, серпня 22. З обозу над річкою Саксаганню. – Універсал Івана Мазепи сотнику Семенові Вакуленку на будівництво млина під селом Каплинці	311
273. 1698, вересня 5. Гадяч. – Універсал Івана Мазепи вдові Марії Бутович про підтвердження за нею сіл Сари і Крутьки	311

274. 1698, листопада 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи війтові села Обтова, як і раніше, надавати місячну стацію товаришеві піхотного полку Максимового Семенові Білоцерківцеві 312
275. 1698, Батурин. – Універсал Івана Мазепи охотницькому полковникові Григорієві Пашковському на село Ромашкове у Новгородському повіті 313

1699 рік

276. Не пізніше 1699, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи бунчуковим товаришам Антонові і Михайлові Максимовичам на батьківській маєтності 314
277. 1699, січня 22. Гадяч. – Універсал Івана Мазепи Григорієві Мельнику з пасинками Євтухом і Василем на дві частини лісу, а третю – на гатинія греблі 315
278. 1699, січня 24. Гадяч. – Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві з підтвердженням фондушу Раїни Могилянки 316
279. 1699, березня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Києво-Печерською лаврою ґрунту, що в селі Іванкові 317
280. 1699, березня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському Успенському монастиреві на млин на річці Трубежі й увільнення від дьогтьової повинності 318
281. 1699, березня 18. Батурин. – Наказ Івана Мазепи ропщинському дозорцеві Стефанові Сейновичу не забороняти молоти зерно в монастирських млинах і не перешкоджати монастирським рибалкам ловити рибу в Карпівському озері 319
- 282/283. 1699, квітня 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Чернігівському св.Параскеви П'ятницькому жіночому монастиреві про підтвердження за ним сіл Рудки, Юрівка, Рижиків, Березівка, Мохнатин, Яківка і Косівка, які були надані попередніми гетьманами 319
284. 1699, квітня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи слабинському сотникові Іванові Тризначу на села Лукашівка і Слобідка 320
285. 1699, травня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ігуменові Глухівського Петропавлівського монастиря Мелетію Трохимовичу про підтвердження його ігуменства, наданого митрополитом Київським Варлаамом Ясинським 321
286. 1699 р., травня 16. З військової канцелярії у Батурині. – Універсал І.Мазепи Домницькому Різдвяно-Богородицькому монастиреві з підтвердженням купівлі млина, поля, сіножаті тощо 322
287. 1699, червня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Чернігівському Єлеському монастиреві з підтвердженням маєтностей 323
288. 1699, червня 10. Іванпіль. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковникові Михайлові Миклашевському з дозволом на місці його буди в Мглинській сотні осадити слобідку і при ній на річці Дівовці зайняти греблю і побудувати млин 325
289. 1699, липня 3. Глухів, – Універсал Івана Мазепи товаришеві Глухівської сотні Іванові Скирмонту з дозволом осадити слобідку біля млина на річці Уска 326
290. 1699, липня 5. Глухів. – Універсал Івана Мазепи глухівському сотникові Олексійові Туранському про підтвердження побудованих ним двох млинів і надання десяти неподалік мешкаючих чоловік “до ласки войскової” 327
291. 1699, липня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському полковникові про заборону втручатися в права Київської міської ратуші 327
292. Не пізніше 1699, серпня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання перевозу Новгородському монастиреві у Сосницькій сотні 328
293. 1699, серпня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському Михайлівському Золотоверхому монастиреві з підтвердженням всіх монастирських

маєтностей	329
294. 1699, серпня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи миргородському полковому судді Григорієві Зарудному на село Тух, що в Яресківській сотні Миргородського полку	331
295. 1699, вересня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському Успенському монастиреві на озера Кстове, Росохи і Рясне	332
296. 1699, вересня 14. Чернігів. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Седнівської сотні Федорові Войцеховичу на його власний млин, що під селом Смичин	332
297. 1699, вересня 16. Чернігів. – Універсал Івана Мазепи на маєтності Чернігівському жіночому монастиреві	333
298. 1699, вересня 16. Чернігів. – Універсал Івана Мазепи пані Анастасії Болдаковській та її зятеві значному товаришеві Василеві Томарі з підтвердженням декрету, що стосується її млина в селі Ямищах	334
299. Не пізніше 1699, вересня 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому канцляристові Климентію Радичу на село Короваївка, що в Козелецькій сотні	335
300. 1699, жовтня 7. Батурин. – Універсал Івана Мазепи місту Києву про обрання війта	335
301. 1699, жовтня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи воронківському сотникові Іванові Берлу з підтвердженням права на ґрунти Воронківські і Рогозівські і слобідку на них осаджену, що дісталася йому від тещі сотничихи Ірини	336
302. 1699, жовтня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові лубенського полковника Леонтія Свічки Домініці на військову частину з млинів, що на греблях Оксютинській, Зарицькій і Пирятинській	337
303. 1699, жовтня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Василеві Свічці на село Антонівка, хутір Городище та успадковані маєтності і ним побудовані млини..	338
304. 1699, жовтня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Лук'янові Свічці про підтвердження села Давидівка та інших маєтностей, що дісталися йому в спадок	339
305. 1699, листопада 2 (?). Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому осавулу Тимофіїві Пиковцю на сіножать і лук під селом Фастівці, що в Ніжинському полку	340
306. 1699, грудень. – Наказ Івана Мазепи про провіант охочекомонного полку в Пирятині	341

1700 рік

307. 1700, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному обозному Василеві Борковському з дозволом побудувати млин на річці Снов	342
308. 1700, березня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Домницькому Різдвяно Богородицькому монастиреві на побудову млина на річці Тятиві	343
309. 1700, квітня 19. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Чернігівському полку Іванові Силичу на Чорторийку, надану йому чернігівським полковником Яковом Лизогубом	343
310. 1700, травня 12. – Батурин. – Універсал Івана Мазепи про взяття під опіку вдови Катерини Войцеховичової	344
311. 1700, травня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Домницькому Різдвяно-Богородицькому монастиреві на село Дурні, що в Березинському повіті	345
312-313. 1700, травня 13, Батурин. – Універсал Івана Мазепи Домницькому Різдвяно-Богородицькому монастиреві з наказом мешканцям Березинець гатити Седнівську греблю	346
314. 1700, травня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві	

	Якому Семеновичу на подвір'я його швагра Кожухівського	347
315.	1700, травня 26. Батурич. – Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Полтавського полку Захарію Лукашевичу на село Горбанівка	348
316.	1700, червня 5. Батурич. – Універсал Івана Мазепи мельникові Дем'янові Корноусі з дозволом побудувати третю клітку в Карпівському млині	349
317.	1700, червня 5. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Домницькому Різдв'яно-Богородицькому монастиреві на Локнистянські озера	349
318.	1700, червня 13. Батурич. – Універсал Івана Мазепи ніжинському полковому сотникові Іванові Піроцькому з дозволом побудувати млин на річці Березі, що навпроти Вакулєнкової сіножати	350
319.	1700, червня 17. Батурич. – Універсал Івана Мазепи священникові Василеві Завуйку, намісникові іркліівському, з підтвердженням його млина в селі Скородистик і поля в трьох руках іркліівських, з панських ланів йому відведених	351
320.	1700, липня 14. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Київському магістрату і київським міщанам на торгівлю вином у Києві і на право володіння селом Преворка, передмістями Кожем'яки, островами Осещина, Труханів, Муромець, горою Шекавицею та Оболонню	352
321.	1700, липня 23. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Дем'янові Унучці-Посудевському на ґрунти в селах Плехів та Осняки	354
322.	1700, серпня 2. Батурич. – Універсал Івана Мазепи священникові села Лави Филімону Макаревичу з дозволом побудувати млин – вишняк на власному ґрунті – болоті під селом Лави	355
323.	1700, серпня 24. Батурич. – Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові Левкові Шрамченку на млин на річці Смолянці під селом Топчіївкою	356
324.	1700, вересня 3. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про заборону проїжджим через село Церковище вимагати безкоштовно підводи, коней, провіант	356
325.	1700, вересня 30. Київ-Печерське містечко. – Універсал Івана Мазепи про відновлення Переяславського єпископства, для якого гетманським коштом збудовано Вознесенську церкву і закріплено маєтності, що належали Трахтемирівському, монастиреві	358
326.	1700, жовтня 16. Переяслав. – Універсал Івана Мазепи Переяславській ратуші на села Денисів, Плужники і Комарівку	360
327.	1700, жовтня 27. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи Максаківському монастиреві, який зобов'язує жителів села Максаки відбудувати повинності лише на користь монастиря	361
328.	1700, листопада 2. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про увільнення коропських майстрових від посполитих податків і повинностей	362
329.	1700, листопада 26. Глухів. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження прав Юрія Харевича на ґрунти	363

1701 рік

330.	1701, січня 14. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Іванові Михайловичу і його тестеві Йосипу Мартиновичу про підтвердження за ними села Грушне	364
331.	1701, лютого 4. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Переяславському монастиреві на володіння селом Маньківка з належними до нього угіддями	365
332.	1701, березня 26. Батурич. – Універсал Івана Мазепи архієпископу чернігівському і новгородському про надання в посесію Неданчицької рудні	366
333.	1701, квітня 1. Батурич. – Універсал Івана Мазепи чернігівському військовому товаришеві Іванові Силічу на ґрунти і три чоловіки, що на них посели-	

лися	368
334. 1701, квітня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про заборону влаштувати перевози через Дніпро між Києвом і Терехтемировом	369
335. 1701 травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про затвердження за Григорієм та Матвієм Буцькими села Мартинівка, яке було надане їхньому батькові Петрові Буцькому	370
336. 1701, травня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про увільнення від податків ніжинських грецьких купців	371
337. 1701, липня 21. З обозу під селом Потоки. – Універсал Івана Мазепи священнику села Лотоков Івану Пригарі на заняття греблі і побудову млина, на Медведівський ґрунт поблизу села Лотоків, що на річці Лешма	372
338. 1701, серпня 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження привілеїв Переяславській катедрі і підпорядкування їй Терехтемирівського і Канівського монастирів	372
339. 1701, вересня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Михайлові Нестеренку з дозволом на ставку, що в селі Жорнівка, насипати греблю і побудувати млин	374
340. 1701, вересня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Марії Кукамевій на військову частину в її власному млині, що на Новосанжарівській греблі ...	375
341. 1701, жовтня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Кам'янському монастиреві про підтвердження всіх відведених земель з селом Сушани і млином, що на річці Снов	375
342. 1701, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Воронізькій ратуші на млин, що на річці Шостка	376
343. 1701, листопада 28. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про заборону веркіївському сотникові вимагати від жителів села Смоляж більше двох днів на тиждень роботи на державця	377
344. 1701 (?). Батурин. – Універсал Івана Мазепи Переяславському Свято-Вознесенському монастиреві на село Сошники	378

1702 рік

345. 1702, квітня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Марії Борковській на два кола млива на Седнівській міській греблі, що на річці Снов	380
346. 1702, травня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові Дмитрові Горленку на заснування селітряних заводів за Дніпром	381
347. 1702, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про заборону рубати дерева в Радичівській пуші	382
348. 1702, травня 31. Батурин. – Універсал Івана Мазепи осавулові Переяславського полку Стефанові Томарі з підтвердженням всіх млинів, ґрунтів, лісів, гаїв, сіножатей	383
349. 1702, червня 19. Іванпіль. – Універсал Івана Мазепи Свято-Микільському Катошинському монастиреві про підтвердження всіх надань	384
350. 1702, червня 22. Кочерів. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полку з підтвердженням хутора Ракусова Буда в Почепівському повіті, на млин при ньому і на новоосажену слобідку	385
351. Близько 1702, червня 25. Глухів. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Іванові Молявіді на його Левківські та Антонівські ґрунти з поселеними на них людьми	386
352. 1702, червня 30. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полу Якову Старосільському на всі володіння, що дісталися йому від	

	тещі і дозволом засипати греблю та побудувати млин у селі Кукшинове	387
353.	1702, липня 12. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Йосипові Борозні про підтвердження прав на куплену частину села Медведове у Стародубівському полку, що має назву Клішове з землями і сіножатями	388
354/355.	1702, липня 17. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Опанасові Зінченку про підтвердження його прав на володіння слободами Людківщина і Шаломіна	389
356.	1702, серпня 1. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Якову Дем'яновичу на млин і куплені землі між селами Горинь та Орлівка з посполитими людьми, що там мешкають	390
357.	1702, серпня 22. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значковому військовому товаришеві Григорію Карповичу про затвердження за ним дворища в селі Лутаві з полем, сіножатями і деревами бортними на острові Желізниковім, але щоб навколишні жителі могли ним користуватися	391
358.	1702, вересня 2. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Києво-Печерській лаврі на хутір Карлики в полку Ніжинському, поблизу Омбиш а, який належав покійному лаврському ченцеві отцю Кирилові Філімоновичу	392
359.	1702, вересня 6. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про віднесення сіл Стахорщина і Блистова, що залишилися по смерті Фея до гетьманського управління, виділивши вдові покійного Юстинії, дружині Андрія Зіновича, двору в Новгородку з винним майданом, хутора на Ущиці і дозволом заснувати слобідку і користуватися трьома млинами	393
360.	1702, жовтня 30. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Полтавському Хрестоздвижинському монастиреві на ґрунти над річкою Орчик	394
361.	1702, жовтня 20. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Василеві Свічці на млин на річці Оржиця під селом Городищем з усіма прибутками	395
362.	1702, листопада 6. Батурич. – Універсал Івана Мазепи Глухівському Петропавлівському монастиреві на мутинські “рибні ловлі”	396
363.	1702, грудня 2. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значковому військовому товаришеві Тимофіївi Пиковцю з наказом фастівським жителям гатити греблю	396
364.	1702, грудня 3. Батурич. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому хорунжому Іванові Юркевичу про дозвіл осадити слобідку біля свого хутора і побудувати млин на річці Свизь	397

1703 рік

365.	1703, січня 10. Батурич. – Універсал Івана Мазепи про надання Козелецькій ратуші військової частини в млині Зінця Різниченка	399
366.	1703, березня 15. Батурич. – Універсал Івана Мазепи ніжинському священникові Павлові Яворському на село Топчіівку, яким користувався покійний священник Павло Пучковський	399
367.	1703, травня 24. Батурич. – Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові Дмитрові Горленку на село Мамаївку з належними до нього угіддями	400
368.	1703, червня 1. Табір біля Віти. – Універсал Івана Мазепи ніжинському полковникові з старшиною про заборону чинити кривди в монастирському дворі Києво-Печерської лаври у Ніжині	401
369.	1703, червня 17. Батурич. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Якову Дем'яновичу про підтвердження йому всіх раніше наданих ґрунтів	402
370.	1703, червня 18. Батурич. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Павлові Полуботку про підтвердження його власних ґрунтів	

Вертіївський, Мишуківський і Семенівський	403
371. 1703, липня 1. Обоз біля Києва – Універсал Івана Мазепи Маркові та Федорові Тарасовичам про підтвердження за ними млина на Ніжинській греблі, що на річці Остер	404
372. 1703, липня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи глухівському сотникові Олексієві Туранському на села, слободи, хутори, млини й замельні володіння...	404
373. 1703, липня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи чернігівському городовому отаманові Андрієві Товстолісу на села Слобідка і Буда та його власні ґрунти Скрябівщину і Катинь з млинами	406
374. 1703, липня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження хутора Переводський за Прилуцьким Густинським монастирем	407
375. 1703, серпня 6. Батурин. – Наказ Івана Мазепи вовчанському старості не перешкоджати Київському Софійському монастиреві ловити рибу в озері Расин, яке гетманським універсалом надане монастиреві	408
376. 1703, серпня 6. Батурин. – Наказ Івана Мазепи козелецькому сотникові Петрові Борсуку про заборону жителям Козельця втручатися в сіножаті муравлян	408
377. 1703, серпня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи олишівському сотникові Левкові Шрамченку на млин, що на річці Смоленці, під селом Топчівкою	409
378. 1703, вересня 7. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Новгородському монастиреві про підтвердження всіх сіл з млинами, ґрунтами, озерами та іншими угіддями	410
379. 1703, вересня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про дозвіл жителям міст і сіл ловити рибу в Десні та озерах лише вудками	411
380. 1703, вересня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві почепівському Якову Павловичу та почепівському осавулові на млин на річці Псі і слобідку Кугучів з порожнім селищем Некраші	411
381. Не пізніше 1703, вересня. Батурин. – Універсал Івана Мазепи місту Чернігову про збереження магдебурзького права і підтвердження права на село Петруші та перевіз через Десну	412

1704 рік

382. 1704, січні. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Київському Софіївському монастиреві про заборону моровським козаком переховувати підсусідків, зобов'язаних виконувати повинності монастиреві	414
383. 1704, січня 7. Ямпіль. – Універсал Івана Мазепи борзенському війтові з міщанами про закріплення двох третіх розмірових прибутків за ратушою	415
384. 1704, січня 31. Батурин. – Універсал Івана Мазепи ніжинському полковникові з старшиною про заборону вимагати повинності від посполитих Комарівки, що належать Київській митрополічій кафедрі	415
385. 1704, лютого, 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи новгородському кравецькому цеху, яким зобов'язував кравців, що жили в монастирських маєтностях, школах, козацьких і священницьких дворах, допомагали у пошиттю одягу для охотницького війська	416
386. 1704, лютого 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковникові Прокопові Силенку на селище Кривошию і три млини	417
387. 1704, лютого 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Полтавському “общецителному” монастиреві на село Петрівка з млинами	418
388. 1704, лютого 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Іванові Чернолуцькому про підтвердження побудованого на річці Зародинці на власному ґрунті млина	

і хутора	420
389. 1704, лютого. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Якову Лизогубу на камені млина на Седневській греблі, що на річці Снов	421
390. 1704, березня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Любецькому монастиреві на село Кукар	422
391. 1704, березня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи гутникові Павлові Поручі на займанщину в Дубовій Граді	422
392. 1704, березня 5. – Батурин. – Універсал Івана Мазепи про закріплення за знатним військовим товаришем Гордієм Носакевичем села Литовське і купленого млина, що під селом Кривошеями на річці Росусі	423
393. 1704, березня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи понорницькому сотникові і радичівському отаманові про заборону будувати їзи на монастирських землях та надіслати відомості, де і за чийм дозволом були влаштовані їзи в минулому році	424
394. 1704, березня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи свірзькому городничому отцеві Гедеону Радзевському про дозвіл воронізьким жителям безперешкодно користуватися “лежачою деревиною в Свірзькій пущі”	425
395. 1704, березня 31. Батурин. – Універсал Івана Мазепи отаманам сіл Юрівка і Рижків про те, щоб козаки, посполиті безвідмовно брали участь у гатінні греблі на річці Білоусі	426
396. 1704, квітня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковим товаришам Офанасієві та Олекієві Єсимонтовським на село Чешуйки	426
397. 1704, квітня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Данилові Колчевському про підтвердження прав на село Нове, надане 1687 року його батькові Федорові Колчевському, а також на млин на річці Ваблі і дозвіл на гатіння греблі і будівництво другого млина на цій же річці	427
398. 1704, квітня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значним товаришам Стародубівського полку братам Офанасієві та Олексієві Єсимонтовським на млин і фундуші своїм коштом набуті	428
399. 1704, травня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Стародубівського полку Іванові Михайловичу на млин і ріллю своїм коштом набуті	429
400. 1704, травня 1. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Якову Булашевичу на село Косачі “до ласки войсковой”	430
401. 1704, травня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Федору Івановичу про увільнення його від служби і дозвіл відправляти в похід свого внука Івана Івановича разом з жителями села Жуки, про надання внукові млина на Старосанжарівській греблі і села Федорівка	431
402. 1704, травня 7. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському бурмистру Малахію Фоминичу з підтвердженням млина в селі Лучковичі на річці Вабля і прикуплених земель	433
403. 1704, травня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи військовому товаришеві Якимові Семеновичу про повернення йому Кириківського двору, яким заволоділа Параска Чернишівна Василюха	434
404. 1704, травня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Михайлові Рославцю і почепівському сотникові Лук’янові Рославцю на ґрунти, що дісталися їм у спадок від Івана Рославця	434
405. 1704, червня 9. Обоз під Павлоччю. – Універсал Івана Мазепи дозорцеві гетьманських переяславських маєтностей з дозволом побудувати млин на річці Дем’янівка	436
406. 1704, липня 13. – З табору під Павлоччю. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Михайлові Миклашевському з підтвердженням хуто-	

рів, рудень, млинів та інших маєтностей	437
407. 1704, серпня 10. Табір на Вчорашньому. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Михайлові Миклашевському на села, землі, млини і ліси в Стародубівському полку	439
408. 1704, жовтня 6. Обоз під Любаром. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Стародубівського полку Семенові Колецькому про підтвердження наданих йому полковником 10 чоловік тяглих у селі Михайлівці	440
409. 1704, жовтня 12. Під Паволочню. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому судді і наказному полковникові Якову Завадовському на заняття греблі в урочищі Іранковичі, побудову млина та осадження слобідки	441
410. 1704, листопада 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Олені Борохович на села Лютенка, Бірки, Соколівка і Загрунівка	442
411. 1704, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи судді Стародубівського полку Якову Завадовському на село Дахновичі	443
412. 1704, листопада 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Олені Бароховичевій про взяття її з родичами під гетьманську оборону і затвердження за нею маєтків чоловіка	444
413. 1704, листопада 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному військовому товаришеві Якову Лизогубу на сіножать Пчирськ	445
414. 1704, листопада 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Стародубівського полку Гордієві Насикевичу з дозволом зайняти греблю і побудувати млин	446
415. 1704, листопада 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи полтавському полковникові Іванові Левенцю на село Нижні Млини	447
416. 1704, грудня 17, Батурин. – Універсал Івана Мазепи лохвицькому протопопові Петрові Івановичу на село Степуки	448

1705 рік

417. 1705, лютого 21. Ямпіль. – Універсал Івана Мазепи, виданий Спаській Стародубівській церкві замість втраченого за Брюховецького, яким підтверджується право володіння млином у селі Новосілки Стародубівського полку, що на річці Човпня	449
418. 1705, лютого 22. Ямпіль. – Універсал Івана Мазепи писареві Стародубівського магістрату і ктиторові церкви св.Іоана Предтечі Різдва Григорієві Двиновському, яким прилучив до церкви музичний цех	450
419. 1705, березня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Марії Іванівні з дітьми про підтвердження за нею всіх ґрунтів, що залишилися після чоловіка Якова Дем'яновича “до волі і ласки” гетьманської	451
420. 1705, березня 14. Батурин. – Універсал Івана Мазепи дочці покійного Василя Савича Анастасії на 20 посполитих, що мають упряж і 10 піших у поміч “до ласки військової” до її з матір'ю двору в Макові, а всі інші посполиті мають бути в послушенстві державця Кирилової	452
421. 1705, березня 27, Батурин. – Універсал Івана Мазепи про взяття під гетьманську оборону і протекцію вдови Анни Думитрашкової і залишення за нею всіх маєтностей, якими користувався покійний чоловік	453
422. 1705, квітня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному військовому осавулу Іванові Скоропадському про надання йому на річці Снов частини військової з двох каменів “до ласки войскової”	455
423. 1705, квітня 23. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському вйтові Спиридону Шираю з дозволом на місці, де до цього вироблялися поташ і шмальцуг на річках Верстїонка і Любча нижче Фоевич, осадити слобідку	

	людьми закордонними, засипати греблю і побудувати млин	455
424.	1705, квітня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи городницькому сотникові Андрієві Стаховичу з дозволом на річці Карпилівка греблю засипати і млин на ній побудувати й осадити слободу закордонними мешканцями	456
425.	1705, квітня 26. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Стародубівського полку Стефанові Голомбійовському на село Киваї	457
426.	1705, травня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про закріплення за Київським Братським монастирем Которських ґрунтів і млинів на річці Котор, якими заволодів Межигірський монастир незаконно, вдавшись до фальшування Київських земських книг	458
427.	1705, травня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про розподіл майна між братами Прокопом та Іваном Омеляновичами	461
428.	1705, травня 15, Батурин. – Універсал Івана Мазепи седнівському сотникові Федорові Домонтовичу на село Камка в Седнівському повіті	462
429.	1705, травня 20. Батурин. – Оборонний універсал Івана Мазепи про заборону українським і російським військам, що йдуть на допомогу польському королеві Августа II, чинити шкоду й утиски населенню	463
430.	1705, травня 23. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Марії Шубівні Борковській на заняття греблі на річці Рудка і побудову на ній млина	464
431.	1705, травня 29. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про повернення Полтавському Хрестоздвиженському монастиреві маєтностей, відібраних у нього полтавським війтом	465
432.	1705, вересня 7. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Катерині Криштофовій Фридрикевичевій з підтвердженням прав на володіння пущею, що належить до села Смяч	466
433.	1705, вересня 8. Батурин. – Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові Дмитрові Горленку на села Ольшану, Мамаївці та інші маєтності	466
434.	1705, жовтня 14. Почеп. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження військовому товаришеві Стефану Шираю села Гринів “до ласки войскової”, а куплених ґрунтів – у вічне володіння	468
435.	1705, листопада 10. Городла. – Універсал Івана Мазепи про заборону зимувати, стягати податки і продукти для війська у селах Добромиричі та Пересоловичі на Холмщині	469
436.	Не раніше 1705. – 3 універсалу Івана Мазепи чернігівському полковникові Павлові Полуботку на село Коровинці, що в Роменській сотні Полтавського полку	469

1706 рік

437.	1706, січня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Андрієві Горленкові, синові прилуцького полковника Дмитра Горленка, на село Дівизию	471
438.	1706, січня 6. Батурин. – Універсал Івана Мазепи мглинському сотникові Михайлові Турковському на село Вормин	472
439.	1706, січня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришеві Данилові Солонині на село Куптів, що в Київському полку	473
440.	1706, лютого 18. Дубно. – Універсал Івана Мазепи київському війтові з усім магістратом і міщанами про дозвіл надавати підводи на коротку відстань тільки тим подорожнім, які мають гетманську або царську подорожню	474
441.	1706, червня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Григорієві Романовському на село Курилівка	475
442.	1706, червня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи новосанджарівському сотникові Якову Мелешенкові на військову частину в своєму власному	

млині	476
443. 1706, червня 13. Батурин. – Універсал Івана Мазепи полковникові Іванові Левенцю на військову частину в його млині на Вищій Білицькій греблі	477
444. 1706, червня 18. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Стародубівського полку Офанасієві Єсимонтовському і його братові Олексієві з дозволом на власному ґрунті осадити слобідку і хутір, а на річці Осинка насипати греблю і побудувати млин	478
445. 1706, червня 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи дружині покійного військового хорунжого Зіновії Юркевичевій на село Кренидівку і на новоосажену слободу	479
446. 1706, червня 22. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про взяття під оборону синів київського наказного поковника Петра Борсука Якова, Стефана і Леоніда і залишення при них військової частини з млина, ґрунтів та інших угідь	480
447. 1706, липня 5. Батурин. – Універсал Івана Мазепи генеральному військовому осавулу Іванові Ломиковському на село Лави в Сосницькій сотні Чернігівського полку з усіма належними до нього ґрунтами й угіддями	481
448. 1706, липня 9, Батурин. – Універсал Івана Мазепи отцю Данилу Миновичу, наміснику менському, пресвітерові храму св. Архістратига Михайла на військову частину в млині покійного Кирила Давидовича	482
449. 1706, липня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження призначення чернігівським і новгородським архієпископом Іони Ольховського ігуменом Кам'янського монастиря	482
450. 1706, липня 15. Київ. – Універсал Івана Мазепи Євдокії Яковлевій Солонинній про повернення їй половини села Заворич, захопленої сином Василем Солонинною	483
451. 1706, липня 30. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Лубенському Мгарському монастиреві з дозволом у селі Домонтове на Дніпрі тримати човен для переїзду ченців монастиря за умови, що ігумен не дозволитиме ним перевозити прочан	484
452. 1706, серпня 19. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи пані Борковській, генеральній обозній, на осадження слобід і займання гребель	485
453. 1706, серпня 31, Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи значному товаришеві Стародубівського полку Стефанові Шираю на село Солова	486
454. 1706, вересня 3. Київ. – Універсал Івана Мазепи Глухівському Петропавлівському монастиреві на половину риби, виловленої в Мутинському стані	487
455. 1706, вересня 11. Київ. – Універсал Івана Мазепи значному військовому товаришу Василеві Солонині на людей в селі Заворичі від хутора Помуст, що на річці Гнізні	488
456. 1706, вересня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про надання Анні Швайковській села Рухів “до ласки войсковой”	489
457. 1706, вересня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи борзенським міщанам про полегшення їх повинностей	490
458. 1706, жовтня 8. Київ. – Універсал. – Івана Мазепи вибельському сотникові Василеві Томарі на села Сядричі і Рогошу	491
459. 1706, жовтня 9. Київ. – Універсал Івана Мазепи Семенові Вакулі на військову частину в млинах у селах Каплинці і Кейбалівка, що на річці Удай	492
460. 1706, листопада 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи чернігівському полковникові Павлові Полуботку з дозволом на річці Снов зайняти і засипати греблю та побудувати млин	493

461. 1706, листопада 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про передачу чернігівському полковникові Павлові Полуботку села Наумівка в Киселівській сотні, оскільки його мати, за якою воно було закріплене гетьманським універсалом, по смерті Леонтія Полуботка прийняла інокійський сан 494
462. 1706, листопада 21. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про схвалення рішення Генерального військового суду про повернення вдові Марії Борковській, чернігівському полковому осавулові Андрієві Стаховичу та іншим діброви, що здавна належала до Седнівської міської греблі, яка була захоплена військовим товаришем Яковом Лизогубом 495
463. 1706, листопада 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про заборону монастирям і козакам шинкувати на шкоду Київській ратуші 498

1707 рік

464. 1707, січня 7. Батурин. – Універсал Івана Мазепи вдові Олені Борохович про “послушенство” їй лютинських, борковських, соколівських і загрунівських обивателів 499
465. 1707, січня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому сотникові Іванові Чернолуцькому на село Хвоєвичі, яке до того було в посесії його брата Петра 500
466. 1707, січня 10. Батурин. – Універсал Івана Мазепи знатному товаришеві Стародубівського полку Пилипові Данченку на зайняття на річці Істрівці греблі і побудову млина 501
467. 1707, січня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Григорієві Костенецькому на уряд сотника 502
468. [1707], січня 17. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про затвердження розмежування ґрунтів між селами Grim'яче і Семенівка, з одного боку, і селами Шептаківські волості, з другого, що здавна до гетьманської булави належали 502
469. 1707, березня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи товаришеві Глухівської сотні Якову Урвхвостові на всі маєтності в селах Божок і Спаське 502
470. 1707, березня 4. Батурин. – Універсал Івана Мазепи дружині колишнього лубенського полковника Леонтія Свічки з синами Василем і Лук'яном на доходи від їхніх млинів 503
471. 1707, березня 9. Батурин. – Оборонний універсал Івана Мазепи Коропівському ковальському цеху 504
472. 1707, березня 12. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Кузьмі Побожію на греблю в Топальській сотні під селом Сита Буда на річці Іванова і побудову млина 505
473. 1707, квітня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значковому товаришеві Чернігівського полку Іванові Шершанівському про закріплення за ним тяглих людей, що поселилися на його ґрунтах 506
474. 1707, травня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи про затвердження двох куплених пасік за Київським Михайлівським Видубицьким монастирем 507
475. 1707, червня 24. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Чернігівському Єлеському монастиреві про затвердження за ним новоосілого селища Лемешівка 508
476. 1707, вересня 18. Київ. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження дарчої отця Корнила Глухівському Петропавлівському монастиреві на ліс Мариця, що в Глухівській сотні, пасіки, греблі 509
477. 1707, вересня 18. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи про знесення новозаснованого порому на річці Сейм під селом Камінь 510
478. 1707, вересня 23. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи про затвердження здійсненого комісарами розмежування ґрунтів, угідь тощо між містами

Чигирин-Дуброва, Вереміївка, Жовним, Бужин та селами Гусин і Лялинці.....	511
479/480. 1707 жовтня 11. Київ-Печерська фортеця. – Універсал Івана Мазепи про послухенство жителів села Ситець панії Євфимії Петровській.....	514
481. 1707, жовтня 29. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи про підтвердження за Глухівським Петропавлівським монастирем села Богданівка, наданого йому Іваном Самойловичем.....	515
482. 1707, листопада 7. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому сотникові Іванові Чернолуцькому зайняти на річці Любчі греблю і побудувати млин.....	516
483. 1707, листопада 15. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи чернігівському полковникові і сосницькому сотникові про надання військової частини прибутків матері Іоанікія Сенютовича.....	517
484. 1707, листопада 15. Київ-Печерський. – Універсал Іван Мазепи матері отця Іоанікія Сенютовича з дозволом зайняти греблю на річці Убедь і побудувати млин.....	518
485. 1707, листопада 20. Київ-Печерський. – Універсал Івана Мазепи полковому обозному і наказному стародубівському полковникові про підтвердження його власних ґрунтів, що в полковій Стародубівській сотні, і млина на річці Піталі під його ж власним хутором.....	519
486. 1707, листопада 27. Батурин. – Універсал Івана Мазепи писареві Стародубівського магістрату Григорієві Отвіновському на млин за селом Ущерп'є і ґрунт у селі Обухівка.....	520
487. 1707, грудня 2. Батурин. – Універсал Івана Мазепи Батуринському Крупицькому Микільському монастиреві на ґрунти і сіножаті в селах Тиниця, Дібровка і Красеньке.....	521
488/489. 1707, грудня 16. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському полковому писареві Григорію Носикевичу на медову данину з ґрунтів Лядинщина і Нижче, яка до того йшла стародубівському полковникові.....	522
490. 1707, грудня 20. Батурин. – Універсал Івана Мазепи колишньому кролевському сотникові Іванові Маковському про закріплення його маєтностей за синами Павлом, Яковом і Дем'яном, оскільки він йде в Києво-Печерську лавру.....	523

1708 рік

491. 1708, січня 9. Батурин. – Універсал Івана Мазепи терехтемирівському сотникові Климу Іскрі на село Городище, що в Переяславському полку.....	525
492. 1708, січня 11. Батурин. – Універсал Івана Мазепи значному товаришві Стародубівського полку Стефанові Голombійовському на село Кневичі.....	526
493. 1708, січня 15. Батурин. – Універсал Івана Мазепи стародубівському сотникові Йосипу Єллінському з дозволом зайняти греблю і побудувати млин на річці Ковпиті, а на урочищах осадити кілька чоловік.....	527
494. 1708, січня 25, Батурин. – Універсал Івана Мазепи хорунжому Пилипові Нефіровичу Данченку на спорудження греблі, млина, винниці і заснування хутора.....	528
495. 1708, січня 25. Батурин. – Універсал Івана Мазепи київському полковникові Федорові Вольському на Боровицьку сотню та інші маєтності, належні до уряду Київського полку.....	529
496. 1708, березня 14. Обоз біля Фастова. – Універсал Івана Мазепи Батуринському Крупицькому Микільському монастиреві на село Обмачів, за винятком 15	

дворів посполитих, які мають обслуговувати гетьманський замок	530
497. 1708, квітня 20. Біла Церква. – Універсал Івана Мазепи бубнівському сотникові Денисові Деркачу на село Сушки	531
498. 1708, квітня 22. Біла Церква. – Універсал Івана Мазепи на ґрунти в селі Озаричі і про звільнення від повинностей та подачок	532
499/500. 1708, травня 20. Біла Церква. – Універсал Івана Мазепи прилуцькому полковникові Дмитрові Горленку з приводу орендної плати за село Васьківці	
501. 1708, травня 25. Білоцерківська фортеця. – Універсал Івана Мазепи генеральному осавулові Михайлові Гамалії на село Позняки	533
502. 1708, травня 27. Білоцерківська фортеця. – Універсал Івана Мазепи генеральному військовому обозному Іванові Ломиковському про дозвіл засипати греблю і побудувати млин, а для потреб рудні – оселити дві слободи	534
503. 1708, липня 1. З обозу за Тетіївим. – Оборонний універсал Івана Мзепи димерському старості Ласку на його маєтність Воротнів з приналежностями . .	535
504. 1708, серпня 3. Обоз під Києвом над Либеддю. – Універсал Івана Мазепи панам Василеві і Данилові Сергієнкам з дозволом між своїми ґрунтами на річці Убеді засипати греблю і побудувати млин	536
505. 1708, серпня 4. Обоз під Києвом. – Універсал Івана Мазепи Полтавському Паненському монастиреві про підтвердження двох каменів млива і надання права збирати з них військову частину “на монастирские потреби”	537
506. 1708, серпня 24. Батурин. – Оборонний універсал Івана Мазепи олишівському сотникові Левкові Шрамченку на млин, що на річці Смоленці	538
507. 1708, вересня 20. Під Биковим. – Універсал Івана Мазепи Андрієві Збитинському про підтвердження його ґрунтів	539

Д о д а т о к І

Універсали полковників і сотників

1. 1687, вересня 2. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба про підтвердження надання Михайлові Яциничу села Суличівка	543
2. 1687, вересня 5. Чернігів. – Оборонний універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба березанцю Саві Каранді	543
3. 1687, вересня 19. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба товаришеві Сосницької сотні Омелянові на його власний млин, що на річці Убідь	544
4. 1688, січня 22. Петрівці. – Універсал полтавського полковника Федора Жученка про відбування повинностей жителями села Петрівці Полтавському Хрестоздвиженському монастиреві	545
5. 1688, лютого 10. Новгородок. – Універсал стародубівського полковника Тимофія Олексійовича про затвердження купчої на частину млина охочекомонного полковника Стафана Яворського	546
6. 1688, березня 30. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба полковому хорунжому Іванові Уласовичу на 17 чоловік, що поселилися на його ґрунтах у селі Голубичах	547
7. 1688, березня 31. Стародуб, – Універсал стародубівського полковника Тимофія Олексійовича знатному товаришеві Стародубівського полку Михайлові Мархаленкові про підтвердження прав на володіння селом Артюшкове	548
8. 1688, квітня 9. Ніжин. – Універсал ніжинського полковника Стефана Забіли козакові села Вересоч Ярошові Семеновичу і його синові Павлу на млин, що на річці Вересоч	548

9. 1688, квітня 19. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Журавки Тимофія Олексійовича про заборону поза цехом займатися ткацьким ремеслом .. 549
10. 1688, червня 29. Переяслав. – Універсал переяславського полковника Пилипа Золовченка Іванові Пилипенку та його синові Михайлові на млин, що на Березанській греблі 550
11. 1688, жовтня 7. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Тимофія Олексійовича значному військовому товаришеві Григорієві Френсбаху з дозволом у селі Кириківці на річці Цитві насипати греблю і побудувати млин.. 551
12. 1689, січня 12. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Григорія Карповича священникові Стародубівської Петропавлівської церкви Миколі Лобацькому з дозволом побудувати млин-вишняк на річці Бахаївці 551
13. 1689, лютого 19. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Тимофія Олексійовича стародубівському полковому сотникові Миколі Чернолуцькому на село Меленськ “до ласки войскової” 552
14. 1689, вересня 9. Табір під Переволочною. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського полковому осавулові Івану Романовському на Ясимонтовське займище 553
15. 1689, грудня 20. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського товаришеві Шептаківської сотні Ларіону Тимофійовичу на займище на річці Смяч і побудову на ньому млина 554
16. 1689, грудня 31. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Григорія Карповича димівському священникові Василеві Трощанівському з дозволом побудувати млин на річці Немоледва 555
17. 1690, лютого 3. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського значному товаришеві Стародубівського полку Хомі Мироновичу про підтвердження прав володіння млином, що на річці Варі, нижче Кулининого городища 556
18. 1690, березня 6. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського азарівському отаману Гапону Горленкові на зайнятті греблі і побудову млина 556
19. 1690, березня 11. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського військовому товаришеві Івану Симонтовському на право зайняти греблю і побудувати млин-вишняк 557
20. 1690, березня 14. Пирятин. – Універсал лубенського полковника Леонтія Свічки оржицькому священникові отцю Василеві Семперу на будівництво нової клітки “на прурві” 558
21. 1690, квітня 6. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського військовому товаришеві Мглинської сотні Іванові Івченку Ясимонтовському з підтвердженням права користуватися його коштом побудованим млином на річці Лопазні, що в селі Лопазні 559
22. 1690, квітня 27. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського козацьці Почепа вдові Тетяні Куриловській на два млини і на два села Кугучове і Некрасове 560
23. 1690, липня 1. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про повернення посудницьким жителям ґрунтів, що біля річок Ніхтарі і Ліненки, які колишній стародубівський полковник Семен Самойлович записав за своєю дружиною Марією Сулимівною 561
24. 1690, липня 17. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського значковому товаришеві Іванові Булашевичу на село Косачі, що в Почепівській сотні 562
25. 1690, вересня 13. Чернігів. Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба про збереження земельних відносин, які склалися після визвольних змагань 562

26. 1691, лютого 8. З Переяслава. – Універсал переяславського полковника Івана Лисенка келебердійському священникові Павлові Ярмоловичу про підтвердження ставу і греблі та побудову на ній млина 564
27. 1691, серпня 25. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про заборону чинити кривди в займищу військового товариша Степана Мойсеєва 565
28. 1691, листопада 10. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба панові Криштофу Фридрикевичу на тяглих села Хрипківки 565
29. 1691. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського новгородському городовому отаманові про підтвердження прав на млинові угіддя 566
30. 1692, червня 26. Табір на Солониці. – Наказ лубенського полковника Леонтія Свічки посполитим відбувати повинності на користь Стефана Петровського 566
31. 1692, липня 31. Прилуки. – Універсал прилуцького полковника Дмитра Горленка знатному військовому товаришеві Іванові Носу на село Щудрівка, що в Іваничному ключі 567
32. 1692, жовтня 16. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові з дозволом використовувати військову частину з другого побудованого ним млина використовувати військову частину з другого побудованого ним млина 568
33. 1693, березня 2. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Семена Івановича козакові Почепівської сотні Василеві Головці на ґрунти 569
34. 1693, березня 22. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба значному товаришеві Чернігівського полку Іванові Молявці з підтвердженням ґрунтів, куплених у Любецькій сотні і дозволом осадити слобідку переселенцями з-за Дніпра 570
35. 1693, липня 13. Почеп. – Універсал почепівського сотника Наума Ноздрі козакам, братам Василеві і Федорові Сименкам та Федорові Дименку про підтвердження за ними ґрунтів, з яких вони, як і раніше, мають давати до скарбу по півпуда меду 571
36. 1693, серпня 10. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові Іванові Романовському на куплені ґрунти 572
37. 1694, червня 11. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського цехмистрові ковальського цеху з наказом чинити складки на церковні потреби 573
38. 1694, жовтня 17. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові Іванові Романовському з підтвердженням куплених ним ґрунтів і осадження на них поселенців 573
39. 1695, лютого 18. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського лотоківському священникові Іоану Пригарі на греблю на Медведівському ґрунті 574
40. 1695, грудня 19. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба військовому товаришеві Іванові Шираю на чотирьох чоловік до услуг військових “годних” 575
41. 1696, лютого 28. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського стародубівському полковому хорунжому з підтвердженням наданих і куплених маєтностей 575
42. 1696, березня 21. Почеп. – Універсал почепівського сотника Гната Григоровича Вольського значному козакові Почепівської сотні з підтвердженням купленого ґрунту в селі Люшніні 576

43. 1696, грудня 15. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про купівлю у колишнього шептаківського сотника млина, що на річці Смяч, і подарування його синові осавула Ломиковського 577
44. 1696, грудня 17. Табір над Берестовцем. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про відбування стахорськими і блистовськими тяглими людьми повинностей знатному товаришеві стародубівського полку Андрієві Андрійовичу 578
45. 1697, січня 26. Козелець. – Універсал київського полковника Костянтина Мокієвського олишівському сотникові Леонтію Шрамченку про підтвердження купчої на дві заставки побудовані на річці Остер на Киселівській греблі 578
46. 1697, червня 3. Табір під Сенчою. – Наказ лубенського полковника Леонтія Свічки городиському сотникові Андрієві Петровському на річну горілчану, тютюнову і дьогтьову оренду 579
47. 1697, вересня 5. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові Івану Романовському з дозволом під селом Високим на річці Тезні насипати греблю, збудувати млин і біля нього поселити кілька людей 579
48. 1697, вересня 7. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Якова Лизогуба знатному полковому товаришеві Михайлові Яциничу на село Суличівку 580
49. 1697, листопада 19. Чернігів. З універсалу чернігівського полковника Якова Лизогуба значному товаришеві Михайлові Яциничові, про відбування послушенства як своєму державцеві 581
50. 1697, листопада 25. Пирятин. – Універсал лубенського полковника Леонтія Свічки зятеві Кулябки Василеві Левченку на зайняття хутора та сіножати Вершини і Бурумлі 581
51. 1698, квітня 14. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського дозорцеві Івану Асакаї з підтвердженням купівлі млина в погарського міщанина Василя Федоровича 582
52. Не раніше 1698, травня 5. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба стрілецькому отаманові Сидорові Моцару про підтвердження стрілецьких вільностей 583
53. 1698, жовтня 6. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського значним товаришам братам Гаврилові та Леону з дозволом побудувати млин-вишняк у селі Стригів 584
54. 1698, жовтня 25. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського пресвітеру Святопокровської церкви Лук'янові Захаревичу з дозволом зайняти ставок і побудувати вишняк 585
55. 1699, березня 20. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про підтвердження прав громади слободи Будище Бердишевських на користування своїми грунтами 586
56. 1699, травня 8. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба значковим товаришам братам Климові і Якову Бакуринським на право володіти людьми, що поселилися на їхніх грунтах 587
57. 1699, травня 14. Пирятин. – Універсал лубенського полковника Леонтія Свічки про розподіл угідь між жителями сіл Короваї, Городище і Корнівка 587
58. 1699, липня 15. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба знатному товаришеві Іванові Молявці на підтвердження куплених ним грунтів у Любецькій сотні 588
59. 1700, лютого 21. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові Іванові Романовському з дозволом зайняти греблю на річці Шовківка і побудувати млин у селі Лядичах 589

60.	1700, травня 24. Чернігів. – Універсал чернігівського полковника Єфима Лизогуба білоусівському сотникові Климіві Стефановичу на села Лопатин і Товстоліси та два млини, що на річці Угра	590
61.	1700, червня 12. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського братам Офанасію та Олексію Єсимонтовським з дозволом зайняти греблю і побудувати млин на річці Біловодці	591
62.	1700, не пізніше грудня 23. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про розподіл пожень між Деменськими жителями і Тимофієм Максимовичем	592
63.	1701, січня 16. Костянтинів. – Наказ лубенського полковника Дмитра Зеленського про віддачу села Грабарівка “в державу” сотнику Семенові Вакулі	592
64.	1701, червня 14. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського стригівському священникові отцеві Олексієві Ісаєвичу про підтверження його купчої	593
65.	1701, червня 14. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського стародубівському священникові Олексієві Ісаєвичу з дозволом на річці Рогозні побудувати гребельку і на ній млин-вишняк	594
66.	1701, жовтня 7. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського військовому товаришеві Василеві Смолевичському з дозволом побудувати греблю і млин на річці Берестянка	595
67.	1701, грудня 10. Козелець. – Універсал наказного київського полковника Василя Чуйкевича товаришеві Козелецької сотні Михайлові Голоду з підтверженням Годівського хутора зі всіма належними до нього ґрунтами	595
68.	1701, грудня 11. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Лук'яна Журавки значковому товаришеві Андрію Зубрицькому з дозволом зайняти греблю і побудувати млин на річці Дівівці	596
69.	1702, червня 4. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про розмежування між селами Рухове і Кустичі	597
70.	1702, вересня 1. Табір під Биховим. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові Іванові Романовському з дозволом на струмку, що витікає з болота, висипати греблю і побудувати млин-вишняк	598
71.	1702, вересня 14. Під Биховим. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського мглинському сотникові Іванові Романовському з дозволом зайняти дві греблі і побудувати на них млини	599
72.	1702, вересня 15. 3 Табору. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського отаманові і жителеві Галенському Давиду Михайловичу з підтверженням купівлі ґрунтів “з селиною, огородом і сіножаттю”	600
73.	1702, вересня 20. Під Биховим. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського полковому хорунжому Іванові Юркевичу з дозволом оселити хутір і слобідку	600
74.	1702, листопада 17. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського сухівському священникові Іоану Медвецькому на ґрунти в селі Рухів	601
75.	1703, березня 14. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського цехмистрові кравецького цеху Михайлові Каші Самойловичу з Левоном Тимофійовичем Брезьким про запровадження існуючого порядку в кравецькому цеху	603
76.	1703, березня 26. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського цехмистрові різницького цеху Йосипові Антоновичу про порядок торгівлі м'ясом	604

77. 1703, червня 23. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про затвердження розмежування між селом Семками і слобідкою мглинського сотника Івана Романовського	605
78. 1703, липня 3. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського колишньому Дем'янському осадчому Тимофіїві Миксимовичу з дозволом осадити п'ять дворів і завідувати поромом через річку Іпуть	606
79. 1703, грудня 31. Прилуки. – Універсал прилуцького полковника Івана Маценка Прилуцькому Густинському монастиреві на ніким не зайнятий ставок	607
80. 1704, листопада 20. Фастів. – Універсал білоцерківського полковника Михайла Ємельяновича Київському Золотоверхому монастиреві про підтвердження наданих йому маєтностей	608
81. 1705, квітня 30. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського стародубівському війту Спиридонові Шираю з дозволом на колишніх будах у лісі неподалік від сіл Щербиничі, Денисовичі і Хвоєвичі осадити слобідку, на річках засипати греблю і побудувати млини	609
82. 1705, травня 20. Стародуб. – Універсал полковника стародубівського Михайла Миклашевського Кіндрату Политиці про затвердження купівлі ним чвертки ріллі й сіножаті, що в Почепівському повіті	610
83. 1705, липня 28. Обоз під Глинянами. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського своєму зятеві, військовому товаришеві Стефанові Шираю на ґрунт, дозвіл засипати греблю, побудувати млин й осадити хутір	611
84. 1705, серпня 5. Обоз біля Бродів. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського про дозвіл значному військовому товаришеві Стефанові Шираю насипати греблю і побудувати млин під селом Басихином на криницях Липовій і Милівій	612
85. 1705. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Михайла Миклашевського значному військовому товаришеві Тимофіїві Яковлевичу про підтвердження за ним млина у селі Високе та сіл Рохманів і Пихторівка	613
86. 1706, вересня 16. Переяслав. – Універсал наказного переяславського полковника воронківського сотника Івана Берло про закріплення за Василем Гладким усіх маєтностей, що дісталися йому в спадок від Йосипа Лизогуба	613
87. 1706, грудня 23. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Лук'яна жоравки про затвердження купівлі козаком Савою Мойсейовичем ґрунту в свого односельця козака Михайла Стефановича	614
88. 1707, квітня 10. Прилуки. – Універсал прилуцького полковника Дмитра Горленка про дозвіл ічнянському сотникові Андрієві Івановичу Стороженку користуватися “до ласки войсковой” частиною військовою у млині, що на річці Іченці	615
89. 1708, лютого 11. Стародуб. – Універсал стародубівського полковника Івана Скоропадського мглинському сотникові з товариством про виконання стрілецької повинності	616
90. 1708, грудня 2. Лебедин. – Універсал переяславського полковника Степана Томари полковому писареві Якову Рустановичу на село Виповзки	616

Список ілюстрацій

Герб Івана Мазепи	6
Іван Мазепа	7
Універсал Прилуцькому Густинському монастиреві. 10 жовтня 1687 р. – Док. 38	759
Універсал Кам'янецькому Успенському монастиреві. 9 грудня 1687 р. – Док. 50	760
Універсал Ніжинському Красноострівському монастиреві. 18 грудня 1687 р. – Док. 51	761
Універсал колишньому понорницькому сотникові Андрієві Нестренку. 10 січня 1688 р. – Док. 57	762
Універсал Батуринському Крупицькому Миколаївському монастиреві. 14 січня 1688 р. – Док. 61	763
Універсал про підтвердження прав Глухівського дівочого монастиря. 12 лютого 1688 р. – Док. 67	764
Універсал Юрієві Костянтиновичу з сином Мартином. 18 січня 1689 р. – Док. 109 ...	765
Універсал Ніжинському монастиреві. 20 вересня 1690 р. – Док. 153	766
Універсал сосницькому сотникові. 26 травня 1691 р. – Док. 173	767
Універсал значковому військовому товаришеві Григорію Карповичу. 14 жовтня 1691 р. – Док. 189	768
Універсал сосницькому сотникові. 12 грудня 1691 р. – Док. 190	769
Універсал Київському полковникові Григорієві Карповичу. 28 вересня 1693 р. – Док. 212	770
Універсал Федорові Григоровичу. 8 жовтня 1695 р. – Док. 239	771
Універсал Києво-Печерській лаврі. 8 березня 1699 р. – Док. 279	772
Універсал Кам'янському Успенському монастиреві. 13 вересня 1699 р. – Док. 295	773
Універсал Прилуцькому полковникові Дмитрові Горленку. 4 травня 1702 р. – Док. 346	774
Універсал про заборону рубати дерева у Радичівській пуші. 8 травня 1702 р. – Док. 347	775
Універсал значковому військовому товаришеві Григорієві Карповичу, 22 серпня 1702 р. – Док. 357	776
Універсал значковому військовому товаришеві Григорієві Карповичу, 22 серпня 1702 р. – Док. 357 (продовження)	777
Універсал ніжинському полковникові з старшиною. 1 червня 1703 р. – Док. 368	778
Наказ вовчківському старості. 6 серпня 1703 р. – Док. 375	779
Наказ козелецькому сотникові Петрові Борсуку. 6 серпня 1703 р. – Док. 376	800

